ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
Άριθ. Χειρ. 2344

Νησίδες

ΟΘΩΝΟΙ ἢ ΟΘΟΝΟΙ

ΕΡΕΙΚΟΥΣΑ ἢ ΕΡΥΚΟΥΣΑ καὶ ΕΡΙΚΟΥΣΑ
καὶ Ἐρεικοῦσα

ΜΑΘΡΑΚΙ (τὸ) ἢ ΜΑΘΡΑΚΗ (ἡ).

Τέως Δῆμος Διαθορτίων τοῦ Νομοῦ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

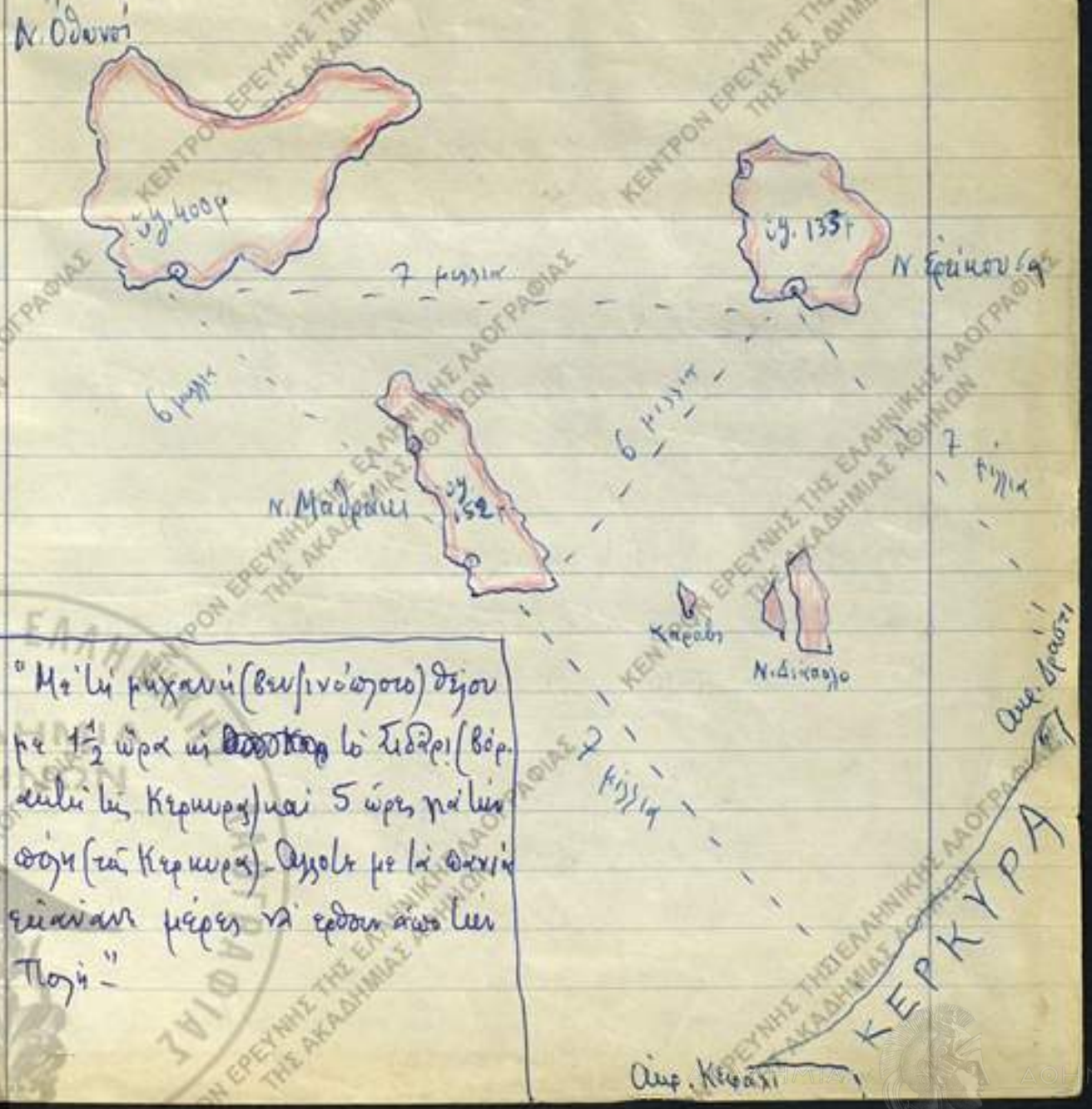

"Μὲ λίγη μηχανή (βενζινόσκαφο) θέλουν μὲ 1½ ὥρα νὰ φθάσουν τὸ Τσόντρι (βόρ. ἀκρη τῆς Κερκύρας) καὶ 5 ὥρες πάλιν θέλει (τὴ Κερκύρα). Ἀλλὰ μὲ λίγη φουρτούνα εἶναι μέρες νὰ ἐβγοῦν ἀπὸ τὴν Πόρτα."

Νησίδες
Ὀριακαὶ
μέση
Ἀφιέρωση

Ἐρωτήσεις
ἔτος 1960

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Βιβλιογραφία

1. Τα μαγευτικά νησιά μας ομορφιές και μας χαρές: Όδηνοι, Ερμιονίδα, Μάδρακι - Σύντομος ημερήσιος εξορμητήριος "Η Κεφαλληνία" Κεφαλονιά - Οκτώβριος 1957 (μικρό φυλλάδιο).

2. Ερμιονίδα: First Annual Entertainment and Dance of the Brotherhood Society "The Ermionida" of America - Sunday - Nov. 16, 1952 σελ. 8 (μια σελίδα)

3. Φωτίου Ν. Θεοτόκου - Αρχιτέκτονος: Οδοδείκτης νήσου - Εν Αθήναις 1937.

Σημείωση 1) Όλα αι νήσοι αναφέρονται Οδηγοί ταξειδίων. και Τηλεγνήφα και Θαλασσινά.

2) Όλη η Σχεδία του Όρμου και του Φακού μας είναι οι Όδηνοι.

3) Οι εκδόσεις δεμένα σχήμα από το 1901.

Α' Νήσος Ερείκουσα ή Ερικούσα (3)
και Ερεικούσα, Ερύκουσα
Ερικουσα-

Χαρ. MARLERA

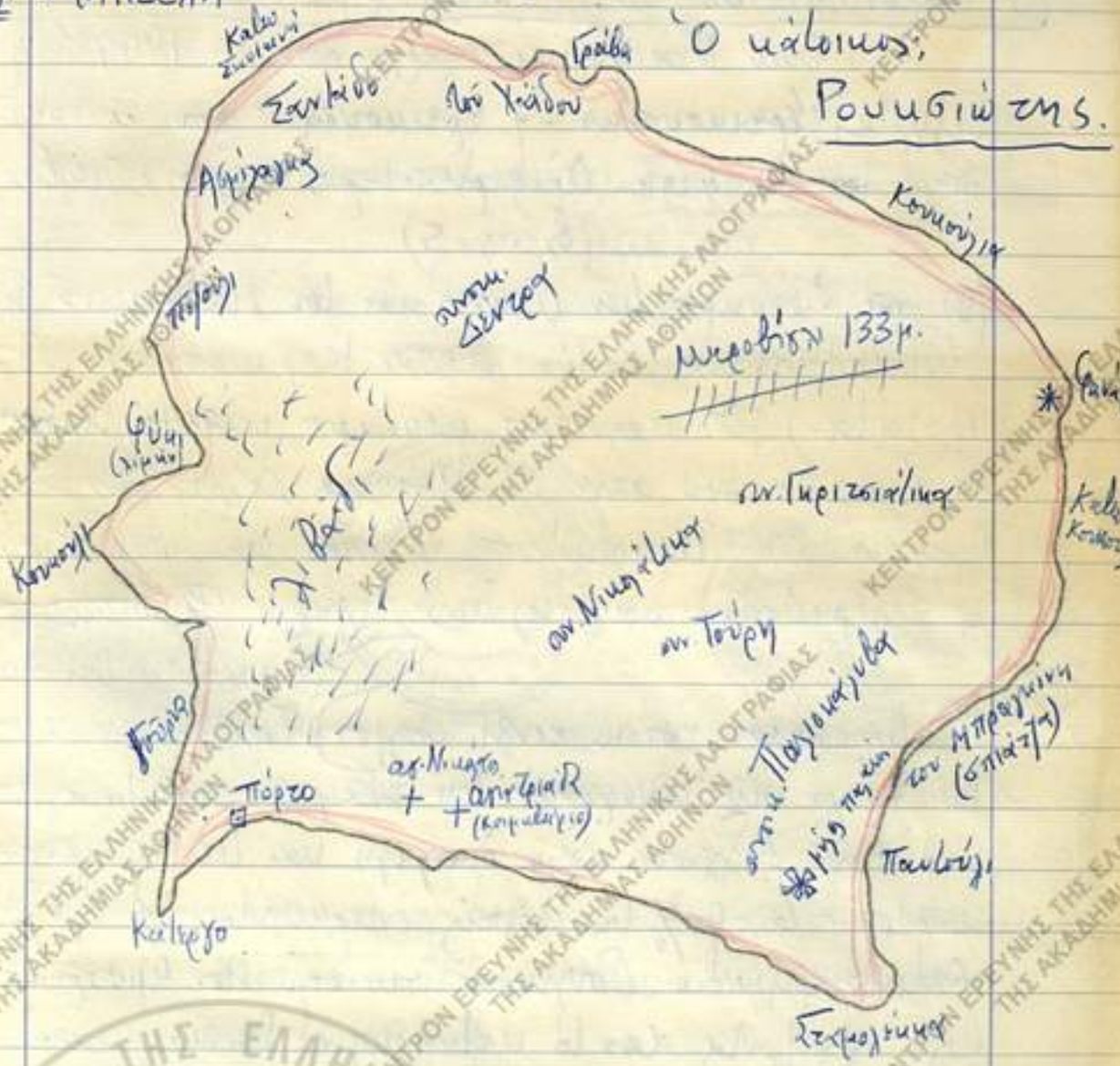

Κοινότης Ερεικούσης (νέα σφραγίς, μεγάλο σλεμμα) από το 1950
(Κοινότης Ερεικούσης - παλαιά σφραγίς με ελληνικά - ιταλικά)
(βλ. σχ. 5)
Κοινή κοινότης με το Μαθράκι μέχρι τον 1923
Παροικίαν (μέχρι τον 1914) Δήμος Διαποντίων
τα δύο νησιά.

Κατά τον Δ/ντον συνόρων κατοίκων Ερμιονίας: 720, εκ των οποίων

Κάτοικοι εκ των οποίων 560 (+ 140 αλλαχού) = 700*

(Στην Νέα Χώρα υπάρχει από το 1949 "Αδελφότης Ερμιονιτών - ή Ερμιονική" που αριθμεί περί τα 50 μέλη. Οι περισσότεροι έχουν εγκαταλείψει (βλ. σελ 5)

(Οι κάτοικοι των Οδών και των Μαθραίων έχουν επιλαλαγμένη τη δίκη Κεφαλληνιακή Οδηγία.) Οι παλαιότεροι κάτοικοι είναι λίγοι. Οι έφηβοι που βλέπει κανείς δεν είναι ντόπιοι. Οι "Αμερικάνοι" έρχονται και αναπαύονται και πάλι φεύγουν. και λίγοι δουλεύουν. [illegible]

Συνήθως περί τους 70.

Ντυμένοι έτσι είναι σχεδόν Ταλιμπάνοι από την κεφαλή των ποδιών τους. Φοράνε και τα άγρια καράβια - Δείχνουν μεγάλη διαφυγή και τους φέρνουν σαντάλι - Τα 90% των νεαρών όπερνάνε να βγάλουν καλό φεγγάρι. Δουλεύουν στο σχολείο μόνο. αρχίζουν από το καλοκαίρι. Βρίσκει κανείς Ερμιονίτες μόνο στα χωριά του Βαρολιού, Μεσαρδούσσου, Τσιγκανδρού, Κώστη, Νιάρχου, Λαιμού, Λιβάνου κ.τ.

Οι Κυβερνήτες των Δημοτικών "Κάνουμε μεγάλη χαρά με τους Κυβερνήτες, χαρά με τους Κερκυραίους. Είναι πολύ "νιόφωτοι"

* επί όλου 500 στο κέντρο + 200 αλλ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Κτίρια διδασκόν, ὑγρόν - Παραγωγή. Ἐξιές (αγροτικά προϊόντα) μηχανήματα, καὶ χειροτεχνία ὁ ἀστρία.

Πρόεδρος τῆς Κοινότητος (1960) Στέφανος Καλέγκης τοῦ Γεωργίου ἐτῶν 44.

Γραμματεύς: Χρῆστος Κ. Κατσίμης, ἐτῶν 41 (Χειροτέχνης καὶ ὁ ἀνήρμαλο μηχάνημα τῆς νήσου, μεταξὺ Κερκύρας)

Παλαιά σφραγίς

Νέα σφραγίς

"Μυλρώτ Ἀρρένων τοῦ ἴσως Δήμου Διακοπτῶν"
"Κοινότης Ἐρικούσης καὶ Μαθράκης"
[Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1840]

Γυναῖκα

Πρῶτα ὀνόματα: Ἀρώνης, Ἀργυρός, Καλέγκης, Κασίμης
Μάνεσης

Ἀπομονδοῦν: Ὄρφανος (1846) Δαχίτσος (1847) Μαυρομάλης (1849) Μητσάκης (1849) Γειτονᾶς (ἄνδρας) 1862 Βαρδάκης (1874) Λαμπίρης (1886) Καρούζος (1889) Ἔφεσος (1898) Κουβαρᾶς (1901) [τὰ ὑπόλοιπα χωρὶς ἡμερομηνίες]

Σύμφωνα κοπιμαίων Σαμέρου (Πιόντου) και Γιώργιδες (Σμυρνέικα ιδιώματα).

Βαυδιώτικα ονόματα ἐπὶ τοῦ Μιλρώου:
Μάρκος (1849) Μανόλης (1854) Φραγκίσκος (1859)
Ὀνούφριος (1867) Χρῆστος (1866) Γεράσιμος (1872)
Σουρίδιν (1846 - αχνό κοιτάω) Αρσένιος (1893)
Φαίαξ (1912) Ναυσικάα (1942).

Βαυδιώτικα ονόματα γυναικῶν, ἐπὶ τοῦ "Γενικοῦ Μιλρώου τῶν Κοινοβιακῶν Ἐρμηνείας καὶ Μαθράκης τοῦ ἔτους 1914 (Β.Δ. 26-3-14) ἐκδόσεως Δ. Δαμιλαάκου).
Μυράντη, Κυριακάρα, Σταμαλήγα,
Ὄλγα, Παυλίνα, Μαγδαληνή, Νικολέττα,
Αὐγερινή, Μαριέττα, Πολυξένη, Ανδρονίκη
Πηρίνα, Αἰμιλία, Μαρίνα, Αγγελική
Μάνθη, Κερέτα, Αγγελική, Ανδριανή
Θεοτόκη, Ἀναλατίνα.

(Νὰ τὰ χαϊδευτικὰ τοὺς ἢ ὁμιμουνικά:
Κυριακάρα καὶ Πάϊρα
Σταμαλήγα καὶ Τήλλα
Παυλίνα καὶ Παουλίνα
Μαγδαληνή καὶ Μανή
Νικολέττα καὶ Κόλλιω
Αὐγερινή καὶ Βγέρω
Μαριέττα καὶ Μαριττίνα

Ἐβλήκαν κατὰ τοὺς 1850 κ.ἑ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πουζέϊκι και Ξένη
Αϋδρονίκη και Νίκω
Αμαζία και Αμάλια
Αγγελική και Αγγελίνα
Θεοκλήμη και Θεόκλεια
Αναστασία και Τάσιω.

Τις πληροφορίες αυτές δίνει ο αείμνηστος Γραμματέας Χ. Καστήμ.

"Αλού τ' απίλιμου χωριά 'ς Κερμιρέας ("τ' Αγύρου" = τού Γύρου) έρχονται εδώ εργάτες (χίοτες και γκιαβροί), - όπου και τό Μαδράκι και όλοι Όθωνοι - και βγάζουν τα ψαράκια μας μαγουλωμένα από τα ταξίδια βρίσκουν εκεί και αυτοί νοστιμά φυλλάδια. Έδω και 5-6 χρόνια δεν είχαν οι Κερμιρέοι νοστιμοι. Μόνο φρέσκο τού σαγματου ήτανε ένας μακαρόνι". Οι άλλοι είχανε μαγόνες (= μαούνες). Όταν αποτύ είχε "Κερμιρέϊκο νοστιμο, είπε από τα σπίτια μας." (δεν αγάπησαν τό μακρυνό τον Προέδρου)

Άλλοτε η Ερμιονίδα είχε δημόσιο βίος από μείωση. Είχαν να έχη 70 καΐκια, από 25-150 τόννους τό καθένα. Είχε τσαμπάκουλα, λόβερ, μαθρατσέρες δικούνες κ.α. (τα ονομάζουμε καλά και αρμαλωδιά) Όλα ήτανε φουντάδα εδώ, τό μαγουκέρι (εδώ τό Πόρτο)

Ήτανε εδώ ένας Θανάσης Ορφανός (θείος καλά λα

1920 χρόνος), που φτιάχνει ξυλινες μινιατούρες καϊκιών, με πολλή τέχνη. Είχε δυσύλλαβο όνομα, κι όλοι τον έλεγαν απλούστερα Φτιαχνή τέλεια. Του λέγανε: "Μπαρμπα-Θανάση, μου φτιάχνεις ένα!" και του φτιαχνε. Τα σπίτια που θα επισκεφτόμαστε ήταν πλούσια. Ο ένας είχε δύο θυγατέρες και Καπετάνιο (το Καπετάνιος δεν κληρονομείται). Είχε ένα τεράστιο και πολύ μαγαζί πλούσιο.

(Από τον κήπο του τα βατόμουρα κάνουν σπλεχτό ή άγριο τριαντάφυλλο. Βγαίνουν λάδια και βρωμιές)

Περιγραφικά Περιγραφικά χαρίεντα

— Κοροϊδεύουνε τους Μαθραμπιώτες και τους λένε μουτζαλλήμα. Είχε σπίτι ένα καϊκι με γάλλικα (= γαλόπουλα) δίπλα κληρονόμο, κι ο Μαθραμπιώτης έδωσε το γαλο με τρόπο πολύ, και του φυγε. Οι κληρονόμοι τον κοροϊδεύανε που είναι μουτζαλλήμο. Κι από τότε μας λένε όλους.

Τους Θανασιώτες τους λένε τρυπογλώσσους, γιατί έλεγανε το δνομάτι του Κυβερνήτη. Είχε κι εγγονάκια στο Θανάση, κι είχε ένα δνομάτι * μεγάλο σοβαρό. Δεν έδινε σε κανένα τίποτε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Στὴν Κεφαλονιὰ ἐμεῖς ἐπονομάζουμε (μὲ τὰ παρεκβατικὰ) δόχα (-χμα) αὐτὰ ποὺ ἔχουν (φιόγκο) γιὰ νὰ κάνουν βαρύτητα τὴ φορτίδα - (ἀνακ. Δαμασκηνῆ - Ἰούλ. 84) 9

μὲ οἱ θεοὶ τοῦ τὸ χρυσώσανε καὶ τοῦ τὸ φέρανε.

Οἱ Μαντουμπῶλες (τῆς Κεφαλλονιᾶς) μὲ οἱ Κεφαλονίτες εἶναι σὲ διαρκῆ ἔριδα. Ὁ Μαντουμπῶλης ἔχτισε τὸν Κεφαλονίτη καὶ τοῦ ἔδωσε χρέος ὀκτὼ δραχμῶν, ἐνῶ ὁ Κεφαλονίτης θέλει νὰ χτίσει τὸν Μαντουμπῶλη μὲ ἕνα χρέος πενήντα, ποὺ δὲν ἐξόφλησε.

Κοροϊδεύουνε τοὺς Μαδρατσῶτες ὅτι τρῶνε τὶς ἀρτῶνες (= φασκόμηλα τῆς δεξαμενῆς σὲ χλάπρα) καὶ τοὺς λένε ἀρτωνοφάγδες (εἶναι φασκόμηλα ποὺ μυρίζουν ψαρίλα). Ἐκεῖνοι ὅμως κοροϊδεύουνε ἐμᾶς τοὺς Ἐρισσοῦδιῶτες καὶ μᾶς λένε μαριδοφάγδες, ὁπότε δὲν βγαίνουμε ἄλλο χαρᾶ.

Ταξιδεύουμε συχνὰ στὸν Μοτσιάρδο τῆς Κεφαλονιᾶς καὶ γνωρίζουμε φίλους. Εἴχαμε καὶ συμβόλαιο ἐμεῖς μὲ τοὺς Κεφαλονίτες. Ἤρθε ἐδῶ ἐξόριστος ἕνας Μομφεράτος κι ἐγνωρίστηκε μὲ τὸ κορίτσι τοῦ δόκτορα ποὺ ἔμενε καὶ τὸ παντρεύτηκε. Ὀνομάζεται Μάνεσης. *

---

* Εἶναι ὁ Ἰωσὴφ Μομφεράτος ποὺ ἐξορίστηκε ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους [redacted] καὶ ἔμενε κοντὰ στὸν ὁμώνυμο Ἐρισσό, καὶ ἐπιγράφηκε ἐπίσης Μάνεσης. - (Βλ. Ἡλ. Α. Τσιτσέκη Κεφ. Σύμμ. τομ. Α' (1904) σελ. 486

(Ριζοσπάστης, ἀπαντήσεις διαίτης Ἑνώσεων)

Τσουκνίδα-παράδοση

+ - Στην Τούρκη: Είχε ένα σπίτι πάνω στο βράχο (μικρό) αλλά τώρα το 'χουν καλαθρέψει. Έρχονταν σπίτια. Είχε ένα μαγαζί, μι ένα, χέρι, είχανε ο ένας σπίτια τον άλλον, για να μη μαζεύουν τα μυδύκια.

+ Στο Καλόγερο. Εδώθε έφερναν κάτι οι Εβραίοι τα καταδίκους κι έβαζαν φέτρα.

+ Αντίκρυ στην Κρήτη, στον Άη-Στέφανο σπίτι έναν Ιούνιο, γιατί όλη ήταν το παζάρι της Ναυπλιάς ένα πλοίο και το σπίτι που έχουνε, και όπου βρίσκει ο Οδυσσέας. Είναι αμμουδιά ένα, και πολλά έχει εδώθε.

[Δεν έχουν γιαλό στην Ερμιονίδα, και ξοδεύουν σπίτια ή ανοίγουν μέσα στη θάλασσα να βάλει κάτι στην Κρήτη]

Ο δημοδιδάσκαλος Κωνσταντίνος Μάνεσης του είναι 54 που χρόνια. "Τα σπίτια μας δεν μοιάζουν με τα Κρητικά αλλά σαν σπιτάκια με τα Ηρώων [τα Β.Η. Γαλιό έχουμε και μονοπάτια, και σπίτια του χαμού και φαράγγια, που είναι όμορφα." [Συμπέρασμα, μοιάζουν διάφορα τα σπίτια με τα Ηρώων]

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἐρεικούσης μικτὸν, διτάξιον, δημοτικὴ μονοτάξιον (Ανάμικτη δημ. Β' σχολικῆς Κερκύρας).

Ὁ κ. Μάντας εἶναι ἐρειπουσιώτης καὶ διορίστηκε ἀπὸ τὸ 1936 συνεχῶς. Τὸ ἔτος 1959-60 τὸ σχολεῖον εἶχε 69 μαθητὰς (44 ἀρρενα + 25 θήλεα). Τὸ μίλιον εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τοῦ Συγγροῦ.

Οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν θέλουν χρήματα γιὰ τὸ σχολεῖο. Ἐμίλησαν καὶ Ἡρῶο γιὰ τοὺς σεισμούς.

(βλ. γλωσσικὲς σχολεῖου Ἡρῶου κ.λπ.)

Ἤθη καὶ ἔθιμα γάμου

Ἡ ἀνδρόγυνα ἀρραβωνιάζονται μὲ νύφη δική τους μὲ ἕνα γυρὶ σὲ δίσκο καὶ μὲ ἕνα μαχαίρι. Ἡ νύφη φέρνει τὸ μαχαίρι καὶ κόβει τὸ γυρὶ σταυρωτά, μὲ ὑπομονὴ θὰ φανοῦν μὲ τὸ μαχαίρι τὸ κόκαλο τοῦ σταυροῦ τῶν ἀνδρόγυνων. Παίρνει κομμάτια ἀπὸ τὸ δίσκο τὰ μουσκέλα καὶ τὸ κρασὶ ποὺ εἶναι μέσα καὶ τὰ σπέρνει πάνω πανωτὰ μέσα σὲ σπίτι καὶ ἔρχεται.

Ἡ νύφη φορεῖ τὸ νεραϊδί της ἕνα διφάρι ἀσπρόμαυρα κόκκινη ὀμπρέλα. Στὸ σπίτι της φορεῖ τὸ ὀμπρέλι (ποὺ τὸ συνηθίζουν θὰ χωριὰ τῆς Κερκύρας οἱ σχολιάρες). Στὸν ἀρραβῶνα βάζουν τὴ νύφη ἕνα μουσκὸ μεγάλο δαμάσκινο καὶ χύνει.

Ὅταν τελειώσει τὸ γλεντοῦν τοῦ γάμπρου, εἶχουνε κλουφτιὰ (κυβοδρόμιον), ὅπ μπαίνει τὴ χρόνο καὶ σὲ κάμε ὄνειρο τὴν νύφη. Κάνει συνήθεια κοντὰ τὸ χωριό.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τραγούδι

1 _ Νανούρισμα ψυχομαχά που καραβγού λιν ώρα·
δέν έχει μάνα νά τό κλαί, κανείς νά τό λυώσει,
τόν κλαίνε τά νανούρισμα μέ'τόν καραβουλήρι.
Ενώ τόνου τόν κλαίγανε, τόνε ξαρμυγούσαν:
—Σήκω, μωρέ νανούρισμο, μή'τη σαγιές σου γνώσει
— — — — — — —
—Πού νά σιωθώ, αδέρφια μου — — — — —
Φέρτε μου χώνη ζώστε με, καί χώλε μου τή μέση,
φέρτε καί τό μαντήλι μου, δέστε μου τό κεφάλι,
φέρτε καί τό κόμπόδο μου — — — — —
νά κουμπασιάρω τόν καιρό, νά μπούμε σ'ό λιμάνι.
Φέρτε μου σπίνα καί χαρτί νά γράψω σήν αδερφή
μά νά'ν μάθ' ή μάνα μου που μ'έφερε ή μοίρα.

(Ιωάννη Καλύβας Κομνηνάκης ή Μαζαρώτ-Γιάνης
ετών 70 - Έχασε πολλά χρόνια στήν Αμερική)

2 Νάξος

—Παίρνω τά γκαρδάκια μου καί πάω νά κυνηγήσω,
λαγούς καί πέρδικες νά βρώ καί σπίτι νά γυρίσω.
Κι ώσπου ν' όδω' ετροχύριζα σπίτια σά ξένα όρη,
μού βγάζαν τά γκαρδάκια μου μιά βλουμισμένη κόρη.
Σούρι ώραία που ήτανε καί μαρμαρωτανία,
που έπαιρνε κι έγύμνωνε τά σπάνια μαρμαρένια.

ΙΩΑΝΝΑ ΑΙΜΗΔΑΡΗ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Και δίνω το μαντίλι μου της κόρης να το πλύνη
κι εκείνη εστάθη φρόνιμη και πίσω μού το δίνει.
— Παλί, καλέ, δεν έπλυνες του ξένου το μαντήλι,
όπου 'ναι ξένος από δω και θέλει για να φύγη;

"Εκεί τελειώνει. Δεν έχει άλλο. Ρεικουσιώτικο τραγούδι. Πάει χορό συρτό"
(Από τον Ιωάννη Καλέχη – Κουκινόρκη)
[Τα 2/3 του νησιού είναι Καλεχήδες· όπως και ποιοί Οθωνοί]

Χοροί

Οι χοροί του νησιού μας είναι συρτό και καλαματιανό. Παλιότερα είχε και σταυρωτό και σαρτατό που τα χορεύομε καμιά φορά.

Παροιμίες
(μετεωρολογικές)

1 — Όστρια καλοκαιρινή, μαΐστρο ξημερώνει.

2 — Πρώτο σιρόκο άρμενιζε και δεύτερο μαΐστρο.
(δηλ. μόλις αγριέψη ο σιρόκος αρμένιζε)
["Είναι σωστό αυτό, δεν είναι παροιμία"].

3 — Όπα χιονίζη άρμενιζε, κι όταν ξαρίζη κάτσε

4 – Τραμουντάνα σκύρα
καστάνο νόν πάτρα (Tramontana scura
capitano non passa).

5 – Διάολε φεγγάρι, όρθός ο ναύλης·
όρθό φεγγάρι, διάολε ο ναύλης.

6 – Του χιόνι ο κύκλος κάνει,
του φεγγαριού βρεχάμενος.

7 Έσκυλα το μυρίζει; – Του χιόνι ο κύκλος σε βροχή,
του φεγγαριού σε ξύλο.

Όταν αρωδούμε καινούργιο φεγγάρι, κάνουμε το
Λαμπρό μας και λέμε:
– Καλώς το νιό φεγγάρι
και σ' άξιο σαββατάρι·
Εσύ καλό σεληνάκι
κι εγώ καλό μεγάλι.

Όλον χάβι κανείς δεν έχει από τη Δημητσάνα, σκάνει
τα μαλλιά του και λέει: Να 'ρθουνε κι άλλα!

(σκρουμ)
4 – Γαρμπής, καλοκαιριάρης!
(πολύ όμορφο βραχύ. Είναι το μεσημέρι σκυτάλι
9 – Οδηγία, ζευγολάτης! (ή ζευγολάτισσα)
πολύ χρήσιμα τα ζευγάρια από τη Δημητσάνα).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

10 - Ἥλιος μέ σοδάρια,
ὄστρις καί μαϊστράλια.

11 - Ὁ ἥλιος σάν μέ καθόταν' (ὅλαν ἔχη σύννεφο).

12 - Δόξα (= οὐράνιο τόξο).
- Δόξα φρωί, σέσε μεσημέσου, (= δά βρέχη σήμερα)
δόξα τό βραδύ, σήμου φρωί. (= δά ξημερώση καλή μέρα)

Παραμυθάκια μελισσοφροντίδας

- Ὅλαν ἔχη σύννεφο θρωμένο σάνω σό βουνό λίν Ὀδηνῶν, δά βάλη ὄστρια. Ὅλαν τό σύννεφο εἶναι γίγο σαρακοσάνω, δά βάλη μαϊστρο.

- Ὅλαν τό σύννεφο τό βλέσουμε καί σόν Παντοκράτορα (λίς Κέρκυρας), δά ἔχη μαϊστρο.

(Ὁ μαϊστρος τό μεγουσκόι δυλεψάει λίς συχνοτυνίς, ἰδιαίτερα τό χειμώνα ἀφοί λίν Κέρκυρα δά ναι).

- Ἀδέλφι μονά σέν ἀγαπᾶνε, σημαίνει καλοκαίρια.

Δήμος

Ἡ Ἐρήνοβα ἔχει τρῖς κρέατες, σοί γαρνίσουν τό χειμώνα (δουλεύουν) τό μεγουσκόι, ὁ κάθεν μοφρεῖ νά βάλη τό γαρνίσου.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παραδόσεις

+ _Ο μπαρμπα-Σταμάτης ο Κονλός έσπαγε σπίτι του νύχτα, μ' αυτή σου σήκωνε, έβρισε φράχτη μπροστά του. Είχε ένα μουλούνι σου είχε μέση σπαθί. Το έβρεχε, έναμε δεκεμβρό με εσπέρασε. Αλλά άπουσε χύρω του μπρά-μπρά, σιν να' τον σχημάτιζαν τα ρούχα. Έσπαγε σπίτι του με έμεναν δεκαοχτώ μέρες, με το αίμα του μαμμένο. Τι ήταν; Ανδρείδες ήταν, ξωτικά ήταν, δεκμένοι, σπου ξέρει!

(Μάρκος Μυτσάκης, ετών 68, κάτοικος)

+ _Έναν τόνε φέρνανε οι Ανδρείδες σ' ένα καΐκι και τον σκάζανε στον Ήσυχο.

+ _Μόνο μια μέρα του χρόνου είναι σου μπορεί κανείς να δει θεατικά ή ξωτικά. Μου διήγηθηκε μένα. Μου το είχαν αυτό σφόσμενες αυτού εκεί στα Άδια. Εσπρόβεξα και είδα.

Μια λιλογα βραδιά εσκίβαμε χαρτιά εδώ σ' μαγαζί. Έμπαμε με τον μπαρμπα-Χάρο το Χάβαρο. Ήτανε δώδεκα σπρά λιλαφο. Πυχαίνοντας, σε μια λοσοδεσιά, ακούω δύο-τρεις δυνατούς χτύπους, μεγάλους χτύπους! Φοβήθηκα. Ήτανε δωδεκα σπρά τρία χτυπά. Έκαμα το σταυρό μου.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Και μόλις ~~[illegible]~~ ανεβαίνω τὸν αἰτιφόρα φορὰ τὸ δωτὶ μου, νὰ μ' ἀνάψῃ ἕνα ἠλεκτρικὸ-φορτοφόρο, φοὺ ἀπὸ συνταξιδιοῦ φοὺ ἤμαν, ἐβγαζα τὰ δαίντα. Ἐμοιβόμουνα νὰ χρείσω σπίτω. Ἀλλὰ μὶ ὥρα φοὺ ἀνάψῃ ὁ φορτοφόρος, ἔπεσα σὰν ἔτανα ἄδεια δύναμη, μὶ ἡ καρδιὰ μου ἔσπαγε σὰν δέβγω. Πάω δωτὶ μου. "Ἡ γυναῖκα μου εἶχε φοβιχτῆ. Εἴχαμε ἕνα χοῦρο μὲ συμπάθειο, γιὰ νὰ τοὺ σφάξουμε. Ἄκουσε τὶ φωνὶ τοὺ, βγῆκε ἀπὸ παράθυρο, μὴν εἶναι μέσα, δὲν εἶδε τίποτε. Μοῦ λὲ ἔπεσε ἄλλο ἀκόμα κιλό, μὶ ἐγὼ ἐκαλοχάρα ὅλη ἤμαν οἱ δικοί μου "χοῦροι" δηλ. οἱ διάολοι.

(Από Μάρκο Μαζαράκη, ἐτῶν 68)

+ — Μέσα σὲ παίκι, ποὺ ἤμαστε ἀραγμένο, ἐρίχναμε τὴ Σοφομωνιά. Ἐμαζεύαμε τὰ σπυράκια μὲ τὰ δαμονίκια. Ἤμαστε ἕνα παίδι Μαδρακιώτικο, σπυραγμένος ἀπὸ ἔξω, μ' εἶχε βιβλίο Σοφομωνιά. Ἤλθε μ' ἄλλος Μαδρακιώτικος. Ἐσφάμε τὰ μεσάνυχτα, μεσυμένοι σὲ ἀμπάρι, νὰ πάμουμε τὴ Σοφομωνιά. (Εἴμαστε σὲ ἕνα Ἅγιο Στέφανο τὴς Κέρκυρας). Ἄρχισε ὁ Μαδρακιώτικος τὰ "προφέρια" (=τὰ μαγικὰ λόγια), καὶ μᾶς ἀπαγόρεψε νὰ πάμουμε τὸ στανερό μας. Ἄλλὰ δὲν εἶχε μαζί του τὸ βιβλίο καὶ δὲν τὰ ἤξερε σωστά. "Σοφομονάδα, λέει, τὰ δαμονικά, ἀλλὰ δὲν

ἐφλεγαν." Εσουλα ἀρχισε νὰ γένη τρομάρα μὰ
νὰ τὰ διώξη. Εσκασε ἕνας ἀέρας, μ' αὐτὸ-
δαμε φωνὴ μέσα ἀπ' ἀέρα, σὰ γίδα. Ἐγὼ ἄρχισα
τὸ "φριόβολο" (ἐννοεῖ: τὸ θεμέρι μου) - Ἐκεῖνος τὸν
φτάνανε τὸ χαμὸ, καὶ δὲ μποροῦσε νὰ μιλήσῃ.
Ἦταν μαζί μας κι ἕνα παιδί, ποὺ ρωτοῦσε
γιὰ τὸν πατέρα του, ποὺ τὸν εἶχαν τορπιλίσει.
Αὐτὸς κάτι ἤξερε νὰ συνεχίσῃ κάτω ἀπὸ τὰ "τρομάρα".
Ὁ καπετὰν ἔκλαιγε τὸν ἀποθαμένο σου γιόκα· σιγὰ
σιγὰ ἔβγανε Δικαίου σου ἐρχόντανε - Μοιρολόι ἄκουα κι'
ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθαμένου νὰ κάμῃ κακό. Πάει
κάμια φορὰ καὶ σοῦ δαχτυλίσει τ' αὐτί.
Αὐτὴ τὴ Σαμαρείτισσα δέρνει νύχια, καὶ
λυσσάδι καὶ μανιάζει.

(Μάρτιος Μικρασίας, καλόκαιρο, χιλιὰ 68)

± Τὰ γεράνια ἀπροσκύρωτα ἀπὸ κακοτεχνία, μὲ
τὶς κακοκαιρίες. Πεθαίνουν χωρὶς φλέγα. Γεμίζουν
τ' ἀρμόνια, τὰ ξέρεις. Κάνουν φυτοδεσία (= φυλογε-
νία) μεγάλη. Ἐλὲ δικό μας κάτσε, μὲ ἔβαλε ὁ πα-
τέρας μου νὰ χωνεύω γενικὰς νὰ φύγουν,
μᾶλλον ἂν ἐμείναν ἐκεῖ δὰ μᾶς μυκηνοῦσε τ'
ἀδρομάζεμα. Τὰ μυκηναῖα τ' ἀδρομαζέματα
καὶ μοιρολόι νὰ κάμῃ τὸ σπίτι. Γιὰ στρὰ σπαρμένα

είναι αυτά τα λεμόνια, δεν τσούχτρες, χωρίς μπράτσα. Τα βγάλαμε που φεύγανε.

-Όλοι Έλληνες δίφουνε, κάνουμε σταυρό με ένα μαχαίρι μαυρομάνικο και γράμμα και το χορεύουν:

Ο Θεός είν' ο λόγος
και ο λόγος είν' ορός του Θεού.

Αυτές είναι σούστες κουβέντες. Σχεδιάζουμε σταυρό χέρια και χαράζουμε σταυρό χαραμιές του μαχαιριού. Βαράμε κλουφτιές και με το χαρά.

Μια φορά με μισούσαν σταυρό δίφουνοι. Με το χαρά τους έδιωξα.

(Μάρκος Μιτσέλης).

-Ο μπάρμπας μου Δημήτρης Καλέχης έβγαινε από ένα κάμπο του νύχτα-μεσονύχτι- 9 ή 9½. Είχε έλθει παίδραγάνι. Καθώς επερνούσε δίπλα στα μούρα του ένα μπάτσο! Έμεινε σαν ήταν δαιμονισμένο. Δεν εξυπνήσανε, πάρα τον άρπαξε από τα γένια. Ήταν βέβαιος πως τον κυνηγούσε, κι εφώναξε: Χάρη για-γαρά ψυχή, να τον δούμε. Έμεινε σαν έπαιξε το διάολο. Εδραγάνι από το σπίτι και του πήγαν ψυχή. Αμμά ήταν η προβιά που είχαν όξω μαρμαρένια και τον εκλείσανε στα μούρα.

(Ιωάννης Καλέχης-Κουμπόρης)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

3 Τραγούδι

δεύτερο

Ένας ἄγουρος — ωχμένη Πρέβεζα!
μι ἕνας νιος λεβέντης — ωχμένη Πρεβεζάνα!
Ἕνας ἄγουρος μι ἕνας νιος λεβέντης,
μάλρο ἐρώτευε, χωριό νά ωδ' νά μείνη.
Ὅλη μάλρο κύρα, χωριό νά ωδ' νά μείνη.
Βρίσκει ἕνα δεντρί, τό δέντρο μωσαϊσμό.
— Δέξου με, δεντρί, δέξου με μωσαϊσμό.
— Νά οἱ μηόνοι μου μι ωρέμας τ' ἄρματα σου,
γιά μ' ὁ ρίζης μου, μαί δέσε τ' ἄγριό σου,
γιά μι ὁ ἥλιος μου, σέσε ἥνια μωρή σου!
μαί ὁτό φύγη σου τό νοῖκι νά φηρώσω,
μιά βαρμνιά νερό ὁτί ρίζα μου νά ρίξης.

(χορεύουλας σταυρωτό).

(Ιωάννης Καλαχής. Κομνηνόρια)

Παραδοσή

(βεγιλάκης)

Εδώ στήν Ἁγία Τριάδα ἔχει πολλά ὁ μαγός καί σάν σοῦρτε μαί χαρούμενε. Τά σπίτια φέρνουν μαζί σας μαί γιορί μαί ~~γλυκάδια~~ γέρνουν μαμιά μαρίδα. Αὐτά σάν μαί δικά μας τραγούδια μήσως γιά μανένα μαμιόδι. Ἕνας γέρος σοῦ ἔχε δικά μήσως, ἀναρριβόλαγε μαί μοιρολόγια ἐκεῖ γιά νά μή σοῦ μέβουνε τά μαμιόδια.

Τά παιδιά λένε, γιατί κάν λόγο φοβόσουνε, κινδυνεύανε βρικολάκες (έβγαινε σκυλόνια φίδια κι καγάρια) και σημάνανε τό Κοιμητήριο που είναι φίδια από δω κι εκεί. Αρχίσανε κάτι μέρες να χορεύουνε κι' έβγαινε κεφαλοδούλι μιάσος κι' έλεγανε:

Αφόλου ξεκινήσαμε
προμμύδι δέν εφάγαμε.
Τώρα που σημωθήκαμε
καλένα δε δ' αφήσωμε!

Ο γέρος πρόβγαινε και δέν ξαναμοιρήθηκε πιά μέσα.

(Π.Κ. Καλέχης-Κομνηνός)

+ Ένα βράδυ, λένε, που ήμουν παιδί, έπιανα κάτω με φυσάρι μόνος μου. Καθώς έφλανα τό σπίτι μου, βλέπω πάνω σ' ένα φρυδάκι τή μέρα μου — Τί με θεριμάνεις, μάννα; Δέ φοβάμαι. Τής τό ξανάπω, κείνη δέ μιλούσε. Επαλήβα πιό λίγος κι έπιανε φάντασμα.

(Ι. Καλέχης)

+ Ο παπάς μας έχάρωνε με μιά θεϊονιά. Τού έβαψε κι' έγώ μιά θεϊονιά, σχεδόν ίδια ώρα του μέν μπρε δυο γυαλά κ' χούφα (= ανεμόσκαλα) έμεινε μόνο ο παπάς, κι' έλεγε ξωπίσω σε άλλο—

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πελοπία

Οἱ ἐκκλησιὲς τοῦ Νικολοῦ μας (ἐρήμου) εἶναι δύο: ὁ Ἅγ. Νικόλας (6 Δεκεμβρ) καὶ ἡ Ἁγία Τριάδα.

Τὸ Δεκέμβρη δὲν κάνουμε μεγάλο πανηγύρι. Μόνο λειτουργία καὶ ἐσπερινὸ κάνουμε ἀπὸ λιγὸ πρωΐ. "Τὸ ἐσπερινὸ τ' Ἁγίου Νικολάου" (μαγειρεύει ὁ καθένας τὸ φαΐ τοῦ ἐσπερινοῦ) ἔτσι βραδιὸ μὲ μύγδαλα, παξιμάδι (παίρνει ἀγοραστὴ) κουφέτα, σουσάμι, τάχαρη, ροῖδο. Τὰ μοιράζουν τὰ φρούτα ὁλονῶν μαζὶ μὲ ἕνα φολιμπὶ. Πᾶνε καὶ βάζουν ὅσοι ἔχουν χύδην (= σπόρο) ἔτσι γιορτασμένο.

Τὸ μεγάλο πανηγύρι (τοῦ Νικολοῦ) γιὰ τὸν Ἅγ. Νικόλα γίνεται τὴν Πρώτη Τρίτη (τῆς ἑβδομάδας) μὲ λειτουργία. (Τὸ Μάϊο δὲν ξέρουν τὴ μορφὴ τοῦ Ἁγ. Νικολάου).

Οἱ ναυτικοὶ ὅταν ἀναλύουν χαρτούνα, ρίχνουνε τὸ χάλκινο τοῦ καπετανιοῦ τοῦ Ἁγ. Νικολάου στὴ θάλασσα. (Δὲν τὸ χρειάζουμε γιὰ τὶς γυναῖκες, ἐδῶ ἔχουν καὶ μαῖρες (οἱ ναυτικοὶ) μικρὰ ἀπὸ τὸν ἐκκλησιὰ, καὶ δὲν δίνουμε ὥρες τ' ἀγκάθουνε καὶ τὸ ρίχνουνε στὴ θάλασσα.

Ἐδῶ δὲν φτιάχνουνε ἀπὸ καὶ Κέρκυρα τὴ

μέτρα τοῦ Ἁγ. Εὐφρόσυνος (= νύμφα ἴσο μὲ τὸ μέτρο τοῦ μεγάλου τοῦ Ἅγιου, ποὺ τὸ μοιράζουν γιὰ φυλαχτὸ θυὶ εὐλογιὰ τοῦ Ἁγίου), καὶ τὶ ἔχουν μαζί του θὰ λαφίδια. Τὶ ὥρα τὶς τριανταφύλλια τὶ εἶχανε θὰ δαφνοβάδα.

Τὸ μεγάλο σαββατόβραδο τοῦ Νικηφόρου (τῆς Ἐρήμου) γίνεται τὰ Νιὰ Ζωή, ἀλλὰ καὶ τὶς ἄλλες μέρες τὶς λειτουργοῦν μὲ χαλονεβία, μὲ ὑβέρα χορό. Τὴν Κυριακὴ χορεύουν ὅλη μέρα. Τὶ Δευτέρα μόνο τὸ πρωί· καὶ τὴν Τρίτη μόνο τὸ πρωί. Ἐσοῦλα καίουν τὶ γλαστρίτσα, καὶ λεμονόνερο. (Β. ζωλογράφεις).

Κυριακὴ (λειτουργία): Κάνουν "ἀνάβαση" τὸ χάραμα (ὄχι ἀπὸ βραδὺς). Ὁ παπᾶς βάζει μὲ τὸ μερὶ τοῦ ἁγιορείτη καὶ τὸν μοναχὸ-ἅγιο) Γίνεται θεία λειτουργία (ἁγιορείτικο) μὲ ἀνάβαση, μὲ ὑβέρα μοιράνουν μὲ τὸ "ἁγιασμένο ψωμί" = ἕνα λίγο ὁ καθένας ἔχει φέρει ἀπὸ τὸ Ἁγιάσματο δίπλα ἢ μαγαζάκι, καὶ τοῦ ρίχνουν ἀπὸ πάνω - ὅλοι κάθονται, τσουγκρίζουμε τ' ἀβγά μας καὶ φιλιόμαστε ὅλοι: Χριστὸς Ἀνέστη - Ἀληθῶς ἀνέστη. "Εὐχηθῆκα ὅλοι, ποὺ φίλησα, νὰ μὴ μάλωνε οὔτε ἐκεῖνοι μεταξύ τους".

Ἐσοῦλα ἀρχίζανε τὸ χορὸ ἔξω ἀπὸ θρανίο. "Εὐχήθηκα τὸν παπᾶ - ἀνάβαση (κερόβραδο) ποὺ τελείωνε ὁ χορὸ ἀρχίζω" - Ἐτραγοῦσαν ὅλοι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ζερα μέ ὀρφανα λόγια. Ζωρα ἔχουν βροχιά
καὶ ἀνοιγνιτά καὶ κάμια φορά τὰ χαμόγελά.
Χορεύουν ωραῖα καὶ κεφαλιανά.

Καλὰ τὸ μεσημέρι φεύγει ὁ κόσμος καὶ φωνάζει
τὰ σούστα του νὰ φύγει. Ἀφήνει βαθὺ φοῦρνο καὶ ὄχι
πιὰ σούβλα.

Ἀμέσως ξεκινᾶ ξανὰ χορὸς τὸν Ἁγ. Νικόλα. Γίνεται
ὁ ἐσωτερικὸς (ἡ β' ἀντίληψη) καὶ ξαναρχίζουν τὸ χορό, ὡς
χαρὰ τὸ βράδυ.

Δευτέρα: Τὸ ὁρκωτὸ γίνεται μεσημέρι, καὶ ἔξω
ἔσουλα φτιάχνουν τὸ χορὸ ὡς τὸ μεσημέρι. Τ' ἀποφευ-
γοῦν τὰ δούλια καὶ κάνουν συμφωνία ἐσωτερική

(κάτι νὰ σὲ νταλαντώσω! Ἕνα νταλαντώμα
δίνουν ἀπὸ ἕνα ξύλο δεμένο (μοιάζουν πόλεμο - ὀξ
ἀκροδιά καὶ σύρο.

Τρίτη τὸ ὁρκωτὸ μεσημέρι. Ἔσουλα χορὸς ὡς τὶς
10½ τὶ ἀφήνει ἐλεύθερα ἡ Ἀγιανιὰ καὶ ἔπειτα
βγάζουν σοχὲς ἔπειτα (μὲ Ἀποκριάτικη [μεταφορικὴ σημ.]
καὶ Πανώρια, τὸ χωριό, τὸν Ἁγιο Νικόλα, τὸν Ἁγιο
Δημήτρη καὶ τὸν Ἁγ. Γεώργη (ἀπ' ὅπου ἡ μεριὰ)
φεύγουν ἀπὸ τὸν Ἁγ. Νικόλα, μπροστὰ ὁ σταυρός
ὁ μπάτσος καὶ πειρατής, ἔσουλα τὸ σχοινὶ μὲ τὴ σημαία
ὁ θεσμός, οἱ γιδάτες, τὰ ξεφτέρια, καὶ μετὰ
τὰ ὀρχηστικὰ ὀργανοπαίκτες -- ὡσὸ τὸ Μύλο, τὸ
ὀρόμο, ὡσὸ Πόρτο, στὸν Ἁγιο καὶ ξανὰ τὸν Ἁγ. Νικ.
Μπορεῖ νὰ ξανακορέψουν ἔσουλα, μ' ὅλη τὴ σούστα του.

(άκρη = γωνιά)

Εθιμα λαμπάδας

Όλον λίγη γιόνη (=δανεικά, συνήθεια) σε ένα χωριό, όχο τό νιού δε βάζη όλη μπόλια. Κυρίνουν ό,τι λό σου-ρια γ' τά μαγαρά άσο λίμνη.

Ξενυχτούν τό νυχτό όχοι οι συγγενείς μι οι γνω-στοί (όχοι κιμάτε γνωστοί ή συγγενείς). Των άλλη μέρα, όλοι δά τού παίρουν μία μπόλια, γυρίζουν στό σπίτι κι τρώνε. Η σημαδιά δά πάρη τό γραμμένο είναι τό λαμπάτο έξοδο τού νυχού. Σμαίζουν διός τη, άρνι, βραστά, σουβλα. Και τό γραμμένο αυτό τό λένε ξόδιο ("κάτσε τό έξοδο, λαμπάτο έξοδο;")

→ Έχουμε κι παλάρα, όταν τη μαζέγουνε μιαν μάνα, σου λένε: "Νά τό φάη στό ξόδιο σου!"

(Δ/ση Κων. Μάνεσης).

παλάρα

— Μιά άλλη ξεπαλαρίσουνε τό σπίτι τους. Τού λένε τότες μιά γυναίκα, σου ήβανε σ' ρίγγια: — Θά σου στο φω εγώ σούρα είν' ώρα νά παλαρέψης τό σπί-τι σου! — Περάσαν μέρες, σε μιάσσια λεχμή, τις λένε: — Τώρα είναι ώρα νά παλαρέψης τό σπίτι σου! — Η, γειτονιά άμεσως άρχισε κι τις άσπαλά. — Μωρέ, σου νά φας τι μπόρα σου! Κι τσούρδι ήβανε η ώρα μεσιά, η σπίγγια ξεπαλάσαν τι μπόρα τους.

(Ιωάννης Καλύβας-Κομνηνάκης)

Καλομοίρα

Τ' Άγιασμοῦ (5 Ἰανουαρ.) ὁ παπᾶς γυρίζει μ' ὁλόδιά, μ' ἕνα καλαντιδάκι, ποὺ λὲνε καλαντιδάκι, κι ἔχει μέσα ἁγιασμό. Κρατάει μάτσο δεντροβίβανο, τὸ βουτάει κι' ἁγιάζει. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ λὲνε καὶ τοῦ Σταυροῦ (σταφανοὶ τὴν ζωὴν) καὶ κάνουν ὅλη σημασιὰ τὴν ὁρθὴ βάφτιση. Χάρμα φαΐου. Ἔχει ἐξὶ δυνατὴ τὸ νυφὶ κι' ἀρχὴ νὰ τὴν χωρίσῃ ὁ παπᾶς.

Οἱ συνοικίες εἶναι:

Τὸ Πόρτο (τὸ χωριό)
τὰ Παγιουλιούβα (κοντὰ στὸ γυμνάσιο, ὅπου ἔχει ἀγριὰ κυπάρισσα καὶ τὴ γειτονιά, ἴσως ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τοὺς Ὀδηνούς).
τὰ Γιριτσιάτικα ἀπὸ ὄνομα Γιρίτσας ἢ τοὺρκο, ὅπου ἦταν ἐρωτικὸ ἐνεκεμό.
τὰ Δαμασιάτικα (ἀπὸ ὀνομαστὰ Δαμασκηνιὰ· ἔχει ὄρτα συνοικία καὶ τοὺς Ὀδηνούς).
τὰ Νικολιάτικα (ἀπὸ κάποιον Νικόλα)
τὰ Δέντρα (σπανιὰ συνοικία μέσα στὴ χώρα).

Τὰ ἐπώνυμα τοῦ Νικοῦ εἶναι: Καπίμης, Μιχελάκης, Σεφερὸς (ἀπὸ Σμύρνα) Καλέχης (ἀπὸ Νικολάτικα ἢ Γιριτσιάτικα) Μάνεσης (ἀπὸ Δαμασκηνιὰ) Μανέας - Ὀρφανὸς (τοὺρκος) Ὀρφανὸς (Παγιουλιούβα) - Ἔχει καὶ ἑλληνικὸ Δαγιέλο καὶ Μακρομάτης.

Ο Κωσταμπάς και Ερήμους από τον Όλυμπο. Εκεί είχαν πάει στον Ηλιοβούνι; Παρέα; η Παζιανοί. Έσκαγε όλοι από τους Όλυμπο είναι δυό αδέρφια, ο ένας έρχόταν όλα Ερήμους με κουρέλια τα χλιμάδα.

Από κάτι λουσούτσικα μπορεί να συμβεί κανείς για την ιστορία τα Ερήμους. Είχε μέρος στον το χωριό Πολυμόσουρο. Είχε σχολείο Πολυμούσουρο, στον εδουλεύανε; Είχε λουσούτσικα χαλαντζάκια. Είχε κανένα χαλάνι, κάβανο ή τσουρμο στον μούρη εδώ; (με αρόβαλα;) Οι Τσιγγάνοι τα λένε μας Mazlega. (και στον χαβάλε τους)

Παράδοση

+ Κάποτα γυναίκα από τα Ερήμους τα αγράμματη οι Αρβανίτες-Πειραιές, και τα είπαμε μαζί τους κι τα γράμματά τους. Κοντά να σκάσω, έμαθε η από τα σκυλιά της (η τα εγγόνια της) να τα σκάσ θη ράχη, ν' ανάμεσα τα Νυφί-Ύδρα τους έμπνευσε να τα πάω χίλιο φορά μαλλί, χίλιο φορά μαλλί, κόσσον τους παραμύθι και τα έφερα με κάτι εδώ δο Πόρτο. Πήρε άρεσε σπίτι στον τον Νικόλα κι έχαλε μέσα στα Βαλσουνιές (= βαλσαμιά έρημες τους τσιγγάνους μη μεσαμέρι μη σπίτι, έσκαγε στρώσαν στρώμα στη) κι' έκει εφεμέρικα - (Γεώργιο Καλίκη) κι Νάσσος, είπε 54

Ο γάμος του ν. Γεωργ. Καλύχη εορτάστηκε
την ήμερα με την Ένωση (1864) κι έβγαζε τα έθιμα
παράδοσι που φυλάει. Στο σπίτι του εφημερί-
δων (καθήμενος) ο εφόριος Μαυρογιάλος δυο νέοι
Κεφαλονιά (Ριζοσπάστης κι Ενώσεως) είναι σπίτι 170
χρόνων γουρούνο. Εορτάστηκε κι Μαίνεση, που
λέει σου όμορφη. Σίμερα ο αντρός κι εγγονός του
είναι όμορφη.

Παραμύθια.

οι σημάνσεις είναι ίδιες (αυτές που είπαμε: Αφηγητής,
Κόσμος, Καλύχη κλ). Για να χαρακτηρίσουμε γρήγορα έχει
η παράδοσι το παραλλαγή της. Στο Νιοχώρι (Ερμιονί-
δα) η παραλλαγή είναι:

Δαμάσκος — Νάθωρας — Πιστόλης — Μπλάνης
Μαλάτσακας — Λαντσέδης — Μάσσος — Καλαμάρης
— Γουργούρης — Μούρτος — Καραμαζάνης — Παλαιολής
— Πάσχαρδος — Τσιφτσιούτσος — Πάσχης — Σάγαρος
Ψύλλης — Λουλής — Σάχος — Διάκος — Καλόγηρος
Μπαρμπούνης — Καζαντζέρος — Μάϊρος — Ρομπόλες
Μαραγκιάρος — Σαμπάτας — Αναγνώστης — Κλιτσιμάνης
Τσούνης — Καζαντάκης — Μασσάρης — Κουτσουμπής
Σκάρος — Γιαννιμάρος — Γεωργίλιος — Τσαντήλης
Κούκος — Λαμπράκης — Μπουγάς — Κλάδης —
Μούχος — Χάϊδος — Κούρκουλος — Μανιάκης

Χέγκης - Θαφάκης - Πιπιουρδάκης - Καζάκης - Νάξος
(από τὸν Πρόδρομο
ὡς Στέφανο Καλέσκη)

Λαλούμε

Τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα νηστεύουν ὅλοι.

Τὸν Βαΐων δίνει ὁ παπὰς ὅλοι ἐκκλησιά βάγιο, ποὺ εἶναι βασιλικὸ ἢ ἐλιά μ' ἕνα φοινίκι, μαντηλάκι πλαστό. Τὴ Μεγάλη Πέμπτη βάφουν τὸ σπίτι τ' ἄσπρα (ἄσπρο τὸ βάφουν τὸ Μ. Σάββατο). Τὸ βράδυ, πὰ 12 εὐαγγέλια, ἔχουν πλησίον 12 κηριὰ (11 ἄσπρα καὶ 1 μαῦρο (τοῦ Ἰούδα) καὶ ἀπὸ κάτω λεμονιὸν τὰ εὐαγγέλια σβύνουν ἀπὸ ἕνα. Τὸ σφαλτὸ ποὺ δὲ σβύσουν εἶναι τοῦ Ἰούδα. (εἶναι κι ἐκκλησιὰ τὰ κηριά, θὰ ἀκούσετε).

Τὴ Μ. Παρασκευὴ σάνε ὅλοι ὅλοι ἐκκλησιά (κι' αὐτοὶ ποὺ ἔχουνε χῶμα.) Μὰ κι δύο τοῦ χωριοῦ βγαίνει ὁ Ἐπιτάφιος.

Τὸ Μεγάλο Σάββατο γυρίζει ἡ λειτουργία γιὰ τὴν σφαλτὴ Ἀνάσταση. Τὴν ὥρα ποὺ εἶναι νὰ βγῇ Ἀνάσταση ὁ Θεός, ὁ παπὰς βγαίνει ἀπὸ τὸ ἱερὸ τρομάζοντας μ' ἕνα δίβολο γεμάτο ξύλα δάφνης, βγαίνει ἀπὸ τὴ δεξιὰ πόρτα, βρέχει μέσα ὅλη ἐκκλησιὰ καὶ σπορώνει τὶς δάφνες, καὶ γυρίζει πίσω ἀβασάνο. Ὅσοι ἔχουν ἐκεῖ πάνου δόρυβο καὶ κουνάνε τὰ καντήλια. Τὰ σπίτια βγαίνουν καὶ σημαίνουν τὴν καμπάνα,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και θά σύλλεγαν ἀρχίζουν νά σφάζουν τ' ἀρνιά
τῆς Λαμπρῆς. Οἱ νοικοκυρές βγάζουν ἀπό τά
σαράντερα σπάγκα, μουσκεύουν τά (= σηκώνει καπνόν)
καί ὅλοι θά σφάξουν τ' ἀρνί, θά βγάλουν ἀπό
τό κῦμα του μέ μαγιά του ἀρνιοῦ καί θά κάμουν
λιά σούβλα (σέ σκύψιχι) ἕνα πλαγιό. Ὕστερα
κοκκινίζουν (= βάφουν) καί τ' ἀβγά του. (Πιό πολύ
τή σημερα, παρά τή Μ. Πέμπτη).

Τήν Κυριακή τό πρωί γίνεται ἡ ἀναζωπύρωσις
τοῦ φρουρίου τῆς φωτιᾶς. Ὅλοι γυρίζουν νά μοιρά-
σουν, του ψυχοῦν του σπίτι καί σούβλα, τά σπίτια
φωταγωγοῦν. — Ἀρχίζει σιγά σιγά οἱ ἀρχηγοί ὑμνοῦν (3 φορές)
καί ὁ χορός ἀπό μέσα του φωταγωγοῦ χορεύει. — Τί ἔχει
σήμερα ὁ βασιλεύς τῆς δόξης; Ἐβγῆκεν τό λιμπρο, ψυχορ-
κάσματα ὁ σπίτι τῆς σούβλα καί μοιράζουν ὅλοι ἀπό
σπίτι του.

Στίς 24 Ἰουνίου, ἀποβραδίς, μέ τή δύση του ἡλίου
ἀνάβουν τά λάμπαδα (= φωτιές) καί φωταγωγοῦν τά σπίτια.
— Ὅλη Γιάννη, λαμπαδιάρη,
καί σηκώνουν ἀπάνω ἀπό τίς φωτιές, τό κάθε παιδί
σηκώνει τρεῖς φορές. Παλιόπαιδα σφολιμοῦσαν τ' ἀγωνία
ν' ἁπλώσουν τίς φωτιές, γεμίζει ἀπό τ' ἀγωνίσματα.

(Ἀπό τό ἀρχεῖο τοῦ Προέδρου Στ. Καλύβα).

Διαδικασία θροφής -

Τό θροβίζει, ἄμα νυχτώσει, δέν τό ἀφήνουν ἀπό σοῦτε σέ σοῦτε. Κι ἂν εἶναι ἀνάγκη, εἶχανε ἄλλη ἀπό σπίτι, νά θροβάνε τό κακό.

Ὅταν ἕνα παιδί εἶναι ἀβάπτιστο, ἡ μαμή δέν μπαίνει μέσα στό σπίτι, θροβάει θρῶτα ἔξω ἀπό φωτιά, ἡ βάζει στά χέρια του κάρβουνο (ξύλο) ἀναμμένο.

ΠΑΙΔΙ 20-22

Δέν ἔχει ἐδῶ μαμμή. Οὔτε θραπτική, οὔτε θεωρητική. Αὐτοὶ εἶχε. Τώρα φάνε καὶ ἐδῶ τήν Πόλη (= Κέρκυρα) ἡ ἄλλοι.

Ὅταν θρόκειται νά γεννήσει μαμιά, βγάζουνε τή, χοή ἀπό μιά πόλη καὶ μή βάνουνε ἀβάπτιστο μέσα. Αὐτή διάβη (ἡ χοή) μέ μρόο, θά γεννήσει ἀρσενικό· ἂν χωρίς μρόο, θηλυκό.

Μαντική

Ἐβάζανε ἕνα μαυρομάτι (γύφτο) σπί τό λέμε βασιλιά, καὶ τό βάνανε νά ἐπρεβάλουνε σ' ἕνα μιά σταμνί του (τά μοιρολόγια) καὶ τοῦ λέγανε (ἀπό μα καὶ μωρά, τοῦ λένε):

— Πέτρα, πέτρα, βασιλιά,
σπίς μου σοῦ δά σαπρεύω! (τρεῖς φορές)

Κι ἀναμέσα μέ μιά μρειά σπου δά φύγει, καλά κάτω τό μέρος (γιαλό ἡ λάκκο) δά σαπρεύει τό μοιρόλ. Τό σπάνε, ὅλα κομμάτια δά θροβάλει καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

το βρισιανε (το μουρφουζι) *—

Άλλο είναι τούτο: Πιάνουν ένα γουρούνι δλο γερό, σου να έχη σαρδά φύλλα (όσσο να 'ναι), του βγάλουν τα φύλλα και γενε:

—Θα σαλεμώ—δε θα σαλεμώ
θα σαλεμώ—δε θα σαλεμώ...

και βγαίνουν.

(Άκου τον Ειρήνη Καλύχη—είναι 50)

Γαμικά-σαρακοστά

Ο αδελφοσαράντους μου, ο Γρηγόριος Καγιάς, ήτανε αρχοντάς θα νηστεύσει—Είχε μεγάλους: δυο δικούς του δικούς έτσι εδώ (δικοί Ερρίκου δλα) κι έναν άλλον Κυριακή—Είχε μόνο με 4 σαλεμάκια

+ Μια φορά είχαμε σαρακοστή—γερή σαρακοστή δλο Χωριό (δικοί δικοί) κι ο Γρηγόριος έχασε δλο μαγαζί του θα άλμυρο. Μόνο είδε τον αγαπητό η γυναίκα του, του λέει με δάκρυα: "Μωρέ, μαγκί τα σαρακοστή μαγκί τον αγιον του Γρηγόριου! Φτιάξε τα δ. θα δε να σε τα φυλάξω!" Του φύγε τα δώρα να τα φυλάξη εκεί μέσα, κι είπεγε έτσε να ευδοκούν

* Η καλή κοπέλα γεμίζει δλο γιαβάσι η θαλάσσιο με 2-3 αρόβολα του σαλιού της, και γνέθει η αγέλη και τα βόδια—

οι λοϊ άντρα λις. Τοϊς έλεάλαρε μάλι, λοϊς έμαρε μεγα και ζαί, όδου σου γρόδεν οϊ άγγοι με τϊν άδυνομία ϊαγιόμενος. Τοϊ σαίσανε, λοϊς δεϊσανε, και λοϊς ~~σαρεσε~~ σηγανε δλϊν Κϊρωρα και λοϊς δώνανε σοϊς άγγοις - "Αχ, χϊει, εωνίνα σοϊ σηγαμε να σ' μάμομε, μ' τα ϊρωσαϊς!"

(Γεώργιος Καλεχης Νάσας).

Δίλιχα εωσινελικά

- Σε λοϊλο λο σωλόσουλο, λο μαρμαροχλεμένο, λοϊ χρόνου να γυρίσωμε και να 'λθ' μρουδλαγμένο.

- Εδώ θ' ελαγουδιάσμε, σελρα να μή ραίσ', μ' ο νομοπύρα λοϊ σολιοϊ χίλιους χρόνους να ζήσ', να ζήσ' χρόνους ξυαλό και να λοϊς άδερά σ'.

(σα γλεϊλια λο λεγανε).

Τραγουδι: Του Κωσλαντά.

- Μια μάννα μ' το ξννιά ν' ύγρού, μι' εύδομούλα δλια, θροξολογιάν ξέλειανε από λι Βαβυλώνα.
Οι άγλι ν' ο γιοί δε θεγανε, μ' ο Κωσλαντής αγαίωσε:
- Μάνα, μ' ά μιτε δώκουμε λι εύδομά σα ξένα, να 'χω μ' εμού σπρωγορια σα ξένα σου γυρίσω.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

– Παιδί μου, τι 'χεις πού 'ρθη ὁ δάσκαλος, σου πῆρε
νὰ μοῦ τὸ φέρῃς;
– Μάνα μου, τί 'χεις πού 'ρθη ὁ δάσκαλος, ἐρώ τὸ νὰ σοῦ φέρω.
Οἱ ὄμορφες μου γιοί ἐσουδιάσανε, τοὺς Κωσταντὰ ἐσκοτώσαν,
σ' ὅλα τὰ μνήματα ἐμοιάζε, καὶ σ' ὅλα μοιρολόγια,
τοῦ δόξιου μου τοῦ Κωσταντὰ μοιρὰ τὸ δάκρυο ἔχει.

(Σκυλόδημον ὁ Κωσταντὰς, καὶ ὡς
καὶ ἔβρεμε μὲν ἀδερφούλα του)

Βιζιὰ βαρεῖ τ' ἀλόγου του, δὲν ἐῦδομιὰ ἀριβαίνει.
Ἔσωσε καὶ μὲν εὕρηκε σ' ἕννιὰ χορούς στασμένη.

(Χαιρετιδόμανε)

– Κώσταμ', τί 'ν ἤρθες γιὰ καλό, νὰ βγῶ ἄλλα ροῦχα.
Κώσταμ', ἂν ἤρθες γιὰ κακό, νὰ ρθῶ τὸ καλὸς εἶμαι.
– Ἐγὼ, ἐγὼ, ἡ ἐῦδομιά, εἶμαι τὸ καλὸς εἶδα,
νὰ πάρω σὴν μανούλα μου μάννα,
καὶ τ' ἄλλο γοναῖκα, κι ἡ κόρη εὐρέθη ἀδάνα.
Τὸ δρόμο θ' ἐσταλίνανε, τὸ δρόμο σοὺ πᾶνε
ἕνα σοὺ ἐκαλόδουνε, ἕνα σοὺ καὶ λέει.
– Χριστὲ μεγαλοδύναμε, Χριστὲ μεγάλο θάμα
νὰ σταθοῦν οἱ μανάδες μὲ τοὺς ἀδερφεμένους.
– Κώσταμ μου, τί λέει τὸ σοὺ, τὶ μεγαλὸ τ' ἀηδόνι;
– Καλὸ σοὺ κι ἐς μεγαλὸ, καλὸ σοὺ κι ἐς λέει.
– Κώσταμ μου, σοῦ εἶναι τὸ μαῦλι, τὸ σύργουρά σου γένει,
– Δῶδεκα χρόνοι ἔκαμε ὅτοι δὲν ἔπιασε ἀδάνου.

(συνεχίζεται)

μού 'θεσαν τά ξανθά μαγιά, τά σύρσουρα τά γένεια.
(τόν εμύριζε λιβάνι)
μόν' σύρε-σύρε, ή Ευδοκιά, πώς τή γυναίκα μας μάννα,
τί άφτιαχα τό μανίκι μου στή τσή Αγγελικής Φωκάκου.
(αι τσούξε λίγα νά τό φάρη)
Εσούξε αύτή αι εχλιώσης δλό τσή τσή
μάννας μας, μά ήταν άνεγνώριστη ή αυγή
και δεν ήξερε σου να φάη. Εχλίπιασε και λέει:
—Σήμω, μαννούλα μ' άνοιξε, σού 'ρθεν ή νοστιμιά σου.
Λέει: Εμού φαγιά δεν έχω. Είχα εννιά
γυοί και μιά νοστιμιά δλά ξένα.
—Άνοιξε, μάννα μ, άνοιξε, γιατί μας ή Ευδοκιά σου.
Εκείνη άνοιξε αι δύρα, άρπαγιαβλήκανε
αι εφιλήσανε αι οι δύο. Ενελάρανε.

(Αύτό αι Αγγελική Αναγ. Καλύβα, ετών
77, σου δέν θυμάται άλλον λίγον)

Άλλο

5 - Πουλούδι τής Άνεβασιάς και πάλαιρο τής Αθήνας
και θαλαμίδι τ' Αναβλιού, άνοιξε νά 'μου μέσα,
νά ίδω αι αλαφιώσεδες, τής Αναφιωτοπούλες,
νά τις ίδω πώς φιλιούνται, πώς μοιρολογιούνται.
Μά τό ένα χέρι εφιλιέτανε, μέ τ' άλλο δακρυνίζαν.
Τής είχνω τό μανίκι μου τής μάνας νά τό φτιάνη,
νά μού τό φτιάνη μέ νερό σύδε και μ' αγυαστίβι.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παρά μή μοδιοδίδασκο σού φέννα το χαμό της,
νά μήν τ' ἀφήσω σέ δενδρί, μήδε σ' ἀνυδρία,
παρά σ' ἀνυπομονησία σε μυρολογιᾶ ἀμάνα.

(το χορεύουμε συρτό.
Λίου ἀπροσμή Γεωργ. Καλαχή, ἐκδ. 56)

Χάρος. (τραγούδια καὶ δίχος
μή διάφορα δι' ἀγάπη)

α) Τραγούδι τοῦ δρόμου, ὅλαν πᾶνε τὰ παιδιὰ (μόνο αὐτὰ τραγουδᾶνε) νὰ φέρουν τὴ νύφη.

6 — Ποῦ 'σαι κῦρη, ξένε, αὐλὴ σὲ νιὰ
δὲν ξεντοπαγιοῦσαι, σὲ Ροζαριά; (sic)
— Αἰ' δὲν Πάμε ἔρχότου
καὶ ἀπού τὰ νυφιὰ μ').
(Μαγνησία-Ταινία Α' κφ. 3)

β) Τὴν ὥρα ποὺ 'ρεβαίνομε (=φθάνουμε) κοντὰ θέλει συμφώνου:

— Εὐρὲ μωρὲ καὶ ἀνδρεῖα, νὰ φοδεχθῆς τὴ νύφη,
ὀπ' ἐστείλες χίλιον ὑγιὸ καὶ φαίρνεις χίλια νύφη.

γ) Ὅλαν πάγ' ὁ γαμπρὸς νὰ φέρῃ τὴ νύφη, τραγουδᾶν οἱ ποδιὲς, ὅτι ταχα λέει τοῦ μάννα του:

— Δῶσ' μου μωρὲ μάννα τὴν κυρὰ, τὴ ἐμὰ δὰ φέρω κυρά.
— Σύρε, φαῖδι μου, τὸ κακὸ καὶ σὰν κακὸ τὴν ὥρα,
τόβρα 'χει μέρα ἡ Παμφοριά, νὰ δ' ἀγουδήσουν ὅλα.

Άλλα τραγούδια
του χορού (του γάμου και τα γενέθλια)

7 – Άϊδάνω δ' ἀηδονοβουνό μήλα χρυσαφένιο
κάνει διαφύγει πόνεμο και το πρασί μοσχάτο
όπου το ωτή δροσίζεται, και πάσε ἀναπαμα το.
Να το 'χε ωτή κι ή μάννα μου, να μή μ' εἶχε με κάμη
Κι' ἀμοίρα ἐγεννήθηκα, πολε καλό δεν εἶδα.
Όλο στα ξένα σκλαβώνω, τα ξένα σταβαδέρνω.
(χορεύεται δυτικό, με τραμίγαλα.
(δίστιχα: Άϊδάνω δ' ἀηδονοβουνό – μήλο μου ροδοπόνεμο
μήλα χρυσαφένιο – μήλο μου μυριομένο
κάνει διαφύγει πόνεμο – μήλο μου ροδοπόνεμο
και το πρασί μοσχάτο – μήλο μου μυρωδάτο
κτλ.

8 Τρεῖς μοσκέγες ξίγρές
σαν το δρόμο μοναχές,
και δυχορωμιούνται:
– Τάχα να βρεθῆ κανείς
να μᾶς πάρη και τρεῖς;
– Δε θέλω, θέλω και τρεῖς.
θέλω μία μοναχή.
Θέλω μι' ἀηδονόκηρα
και μιὰ σὰν ὁμορφόκηρα.
(χορεύεται με αὐτό — με ἐδῶ:

Δώρα Λεν Καλύκη
Ιωάννα Ελλη 28

τρὶς κοντέχες — λέϊν μοῦ λὲς (λένη, μοῦ λές;)
τρὶς κοντέχες λίγρες.
Πάν τὸ δρόμο — λέϊν μοῦ λὲς
ωαὶ τὸ δρόμο μοναχὲς. — κλ.

9 — Κάθε σὶ γαγὸ πάλω σ' ὀφρᾶγι
πόρνι ἀγρώω ξανὸ ωαὶ μαυροφάλα.
Δώδεκα χρονῶν ωὶ ὁ ἅγιος δὲν ωὶ εἶδε,
ωαρὰ ἡ μανα ωὶ Κανέγια τὴς φωνάξει,
Κανεγόρεια ωαὶ ἄϊδι τὴς ωανέγιες.
(χορεύεται ωυρλο-ελα:
Κάθε σὶ γαγό, ἡ κοντὶ
γραντζούνα φουντωτὴ
πάλω σὶ γαγό, πάλω σ' ὀφρᾶγι
πόρνι ἀγρώω, ~~ξανὸ ωαὶ μαυροφάλα~~, ἡ κοντὶ
~~ωάθεται ἀργὰ~~ γραντζούνα φουντωτὴ
πόρνι ἀγρώω, ξανὸ ωαὶ μαυροφάλα. — κλ.

Ἰωάννης Καλλίνης

Δίστιχα ἰωνικὰ

— Στὸ Πόρλο βγαίνει Αὐγερινός, πὸ Πόρλο βγαίκει Ποῦλ
ωαὶ μὲς πὰ Νικολάκικα βγαίνει ἡ βασιλοπούλα.
(β. ωαὶ σχ.

— Τὸ Πόρλο εἶναι ὄμορφο, μοιάζει μὲ λὶ Ἀθήνα
Π' αὐτὸ ωαὶ οἱ ωατοίκοι του τὸ βγάλαν ωαραλία.

— Στὸ Πόρλο λὲ χιονιὰ ωρασιὰ, πὸ ζούνι εἶναι λὲ χάδια
ωαὶ μὲς πὰ Νικολάκικα εἶναι τὰ ωαχνιαρίτα.

Ἐχνη ἐλαφ. καλλιγρ. τῶν 40·

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ζαγόρια Ριζανάλα (ή) ή νεροχελιά (ή) = Ψωμί βρεγμένο
σε νερό, με λάδι, ρίγανη και λάδι - (ορνιθικό)

Γάμος
τραγούδι Ο θελιτάς (Εμμανουηλίδη - βιβλ. τόμος Α' αριθμ. 2)
(Σε γένει, όλα λυγερά σε θρώλο γραφτεί - Σε γράφου δούλα τα μαρίλια)

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4577
ταιν. 287

τραγούδι 10 - Ζώλε και σύνελ' άρχοντες, χαρείτε να χαρούμε
με έσλεγα τον θελιτά μου, να σάς να μυρίσω.
Μα σύδε μυρίζη μου ήφερε, μα σύδε ο θελιτάς ήρθε,
σάπιο σε θέλρα έναλος και κάθεται και κλαίει.
- Τι έχεις, καϊμένε θελιτά μου, και κάθεσαι και κλαίεις;
- Μου πήραν το μυρίζι μου, που ήθελα να δροσίζω.
- Εώσα, καϊμένε θελιτά μου, μη κάθεσαι και κλαίεις
που γω δικά σε και καρδιά σε θέλω να δροσίσω,
να πάμε σήμα σε γλερό και σύδαμε το νύχι.
Εμές εδιώσα 'γγελιές μου μαζί με τον πατέρα του
και μένα έβαλαν μεριτή, να τους γεωργεύω
κι αυτό. Το συχνομάρεμα με 'σαν το σύρε-μι-έξω
έσωσε το θολίρι μου, έσωσε κι' εγκαίσι μου.

(Δημ/λο Κωνσταντίνου Μάνεσης: Το θέμα τραγουδιού)

Είναι τραγούδι του γάβγα.

(Γάμος)

Όλοι λιγωνούν τὸ λουλούδι, ὥρα γιὰ ὥρα, τόσες
ὁ πρωτομάγκας βάζει ἕνα μανέκι χρυσάφι τό
καὶ μέσα βάζει διάφορα χρυσόφιλα ἀναμαζώνει
(μονέδια, καρούδια, ἀμπράδα) καὶ φτάνει τὴ νύφη
κοντὸ τὸ χορὸ καὶ ἀρχίνει τὸ χορό. Πρῶτος ὁ φίλος
μάγκας, δεύτερη ἡ νύφη. ~~[illegible]~~
Ὁ πρωτομάγκας κι ἡ νύφη μαζεύουν κοντὰ τὶς δυό
χάρες τὸ μανέκι μὲ τὰ χρυσά, ἔπειτα φτάνουν χο-
ρεύουν καὶ κουνᾶνε τὸ χορό (ὄχι ὁ γαμπρός), καὶ
μέσα ἀπὸ κάτω τῶν χορευτῶν μαζεύουν ἀπὸ τὰ μέρη
φλουδιά. Τὰ δυό μέρη εἶναι στεφανωμένα κοντὰ τὴ νύφη
τὴν φορεσιά (ἢ κοντὰ τὰ μαλλιά της) κι ὁ χορὸς κάτω
τοῦ μάγκα ἀρχίνει μὲ τὸ τραγούδι.

11 – Φρούσια μου μυρμυρόβιωμα, διδεφοκαμωμένη
(ἢ: διδεφοκαμωμένη)
θὰ τί σύρτο θέλω νὰ μοῦ καὶ σοῦ νὰ σὲ ν' ἀράξω;
– Στὴν Κίμουλο θέλω νὰ μοῦ κι εἶναι νὰ σὲν ν' ἀράξω
ὁποὺ ἔχει τὰ χρυσᾶ ἀρμάτια, τὰ κόκκινα μαράσια
(ἢ: τὰ ὄμορφα μαράσια)
βλ. καὶ σημ. 267 Πίνοντας τὰ χρυσᾶ κρασία, φιλιώντας τὰ μαράσια.

(Τὶ συμπεθέρα αὐτὴ ὁ μάγκας κι ἡ νύφη ἀπὸ τὸ μανέκι
ἀπὸν κόκκο τῶν φλουδιῶν, καὶ ὅλα χύνονται
νὰ τὰ μαζέψουν. Τὸ μανέκι μένει τοῦ μάγκα.

(Δ/ση Κων. Μάνου)

(γάμος)

Στην Πηδιά, όλοι αυτοί τα ετοιμάζουν, το βράδυ πάνε καθένας ο γιος, μαζώνουν τα σπίτια του γαμπρού και της νύφης οι συγγενείς και οι φίλοι τους (γιος και γαμπρός) κι αφού φάνε ορίζουν, οι νοικοκύρηδες πληρώνουν τη σπάρτα, και δίνουν τη δίτσα ο ένας χρυσηνιό σαν δώρο (σου να χη μάννα και πατέρα) να νοικοκυρέψη. Ο γαμπρός πάει κι εκείνος σ' αυτό της νύφης και είχαν γεφτά μέσα σ' ένα μαγάρι. Στη μέση σου γαμπρού, γίνε τα σπίτια

— Συμπάνω, νοικοκυρώ γαμπρό του γαμπρού
γαμπρό της νύφης. (γ: του γαμπρού)

(σ' αυτά του γαμπρού, σροσδένουν;)
Και σου δώσουν μύλο κάθετ' ό... Τάδε.
κι αν είναι καλός Τάδε (όνομα ή κύλος)
πάν τη φιλήσης, πάν την ζευγώσης...

Συνεχίζουν το γάμπρα με τραγούδια, ενώ έξω (στην αυλή) χορεύουν, και είχαν γλυκίσεις. Σου το γάμπρα πάνουν καμιά δεκαπενταριά ή δεβδομ τα κουζούρια και τα μοιράζουν σα σπίτια. Εφτιαχνα πάνουν τις μεγάλες κουζούρες (σου τις σταυρώνουν τις 4 γωνιές μ' ένα δαχτυλίδι και τις είχαν για το τραπέζι. Την ημέρα του γάμου δε γίνα χωριστό για σπίτι του γαμπρού και χωριστό της νύφης.
(τρώνε σαν δεν σου και γλυκό το φαγητό)

γάμος

Ο γάμος γινόταν πάντα επάνω. Έφευγε το γαμπρό
με δυο σόγια χωριάτα. Και η αδούλευτα όλοι οι
καλεσμένοι με νύφη πάνω στο γαμπρού και
πηγαίνει με τους άλλους, μόνοι να πάνε ο γάμος.

Τα προικιά (ρούχα) με νύφη τα φέρνουν το βράδυ
η αδούλευτα. Κι όλοι θα δούνε το μεγάλο σόι
του γαμπρού, ένα χρονικό φαΐδι (σου λέω
μαύρα και φαΐδια) το βάζουν και μυρίζει όλο το χωριό,
για ν' ακουστούν τ' ανύπαρχτα χρονικά φαΐδια.

Προίκα σ' χρήματα σύμερα μπορεί δίνουν.
Μόνο το ρουχισμό τη φέρνει η νύφη. Είναι έθιμο
θα πάνε άγνωστη η προίκα (χρήματα ή κτήματα)
εκεί από το ρουχισμό. Όλα άλλα είχε πολλά.
Μαυρίκιος ο γαμπρός το δικό του μεγάλο,
απ' του φορούνε προίκα.

Τα αντίδωρα γίνεται μια ζυμάρι, σύγχρονο δικό
το χρυσο-χωρίζουν το σόι με νύφη ο γαμπρός και
οι δικοί του και τους πάνουν τραπέζι.

Όσο μια ημέρα του χρόνου θα μια ζυμάρι μετά τα
αντίδωρα, μαγό είναι να μην ξυλιαστή το ανάμεσο
με τους γονείς και τους δικούς με νύφης.

(Ιωάννης Κελεχής-Πάτρας, έτη 65)

Σαρωνίδι

Στὴν κηδεία, ὅλαν ἀποσάζουν τὸν ἀεδζημένο, ὅσοι εἶχαν μέρος ἀπὸ δάιμο (5-6 ἀνδρωποι) ἔχουν μιὰ μοιρολόγι μὲ μυαλὸ καὶ ὅλοι μ' αὐτὸ τὰ χέρια τους φάνω ἀπὸ τὸ χῶμα τοῦ λάκου. Κι' ὕστερα δυὸ ἄνε κάτω μὲ μιὰ μοιρολόγι καὶ μὲ ἀφίνουν ἀπάνω.

Οἱ συγγενεῖς σφιγμένοι σταράτα μὲ τὸ μόλυβο καὶ τὸ μοιράζουν σ' ὅλους παγεμένους.

Ὅλαν βγαίνη τὸ γέγαλο ἀπὸ τὸ σπίτι, κάθουσι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς δυὸ ἔχω ἕνα σπίτι (ὅ,τι νά 'ναι) γιὰ νὰ σταματήσουν τὸ κακό.

Ἐκεῖ ἀπὸ μιὰ κηδεία, ὅπου ὅσοι ἤταν στὴν σωμοῦ κάνουν χωρὶς νὰ ξαναγυρίσουν ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο μιὰ ἐκκλησιὰ διαφορετικοὶ ἕνα-δυὸ χιλιάδες μὲς στὴ μέση τοῦ δρόμου (συνήθως σὲ σταυρό, ὅπου δὲν ὑπάρχει σπίτι ἢ σοφρᾶ). Κάθονται κάτω στὸ χῶμα, καμιὰ καθιστά (ὄχι κουκουδιαστά) γιὰ νὰ μείνη κακὸ καὶ νὰ μὴ τὸ φέρουν μαζί τους στὸ χωριό. — "Θὰ καθήσωμε!" λένε — "Καθῆστε" καὶ ἕνας γεροντότερος. Καὶ κάθονται λίγο διαφορετικοί. Ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι μαζί τους, γιατὶ δὲν τοὺς συνοδεύει στὴν ἐκκλησιά.

Καὶ ἀφοῦ σώσει κάτι κυδεία στὸ σπίτι τοῦ γεμένου-

Κουβέρτα. ασημοβούτυρο

- Όλοι χτίζουν ένα σπίτι, βοηθάει ο ένας τον άλλο, σαν γειτόνια και μι συγγενείς. Σε μιά δύσκολη μεταφορά: φ.χ. μιδάρια, ξύλα (είπαν από τον Ταμπούρα εργάτες. Χτίζουν χώρον από την Κίρκυρα - χωριά) βοηθάει όλος σε κάτι που χρειάζεται χτίρια.

(Οι Αρχοντες μας είναι ξένοι. Ο ξυλουργός κι ο τσαγκάρης είναι σαλονικιοί εδώ. Συνήθως μέ έρχονται από τα χωριά τις Κέρκυρας Πετρουλάδες, Αυλιώτες και Μαγουλάδες. (Πετρουλαδίτες, Αυλιωτινοί, Μαγουλαδίτες)

- Βοηθάμε ο ένας τον άλλο και όταν κουβαλάμε τα ξύλα από το χόρτο για το χειμώνα ή για τους φούρνους (σταφιδέρα, σταφιδόξερο) το χειμώνα και μας τα ξύλα είναι αγουνιάτρα.

- Βοηθάμε και στο αγώνισμα. Εδώ αγωνιζόμαστε με γαϊδάρους, χαϊδάρους και μουλάρια. Εδαμερονίζουν τα ρύα. Του δίνεις ένα δίντζινι άχερο για το ρύο όχι αρκετή, σύλα καρφό. Του έριξαν ένα σακούλι

- Τον καρφό τον έχυσουμε και με το δάρτη (δυο ξύλα· ένα μακρύ, ένα κοντό με σχοινί στο κάτω μέρη σαν το χυσούν με όρμη σαν τα πάχυα και τ' αγωνίσουν)

- Το ίδιο εβουτούμε (και βοηθάμε) το άλλο και τον ίδιο.

Όλος (Αρχιτεκτονική) Βασική αρχιτεκτονική του σπιτιού

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡ. ΦΙΚΙΝ

Ίσόγειο κτίσμα, μέ βεράντα = σχεδόν χωρίς σπίτι ή σπίτι με μονή πρόσοψη - τούρλα μονήνα μέ χαμηλότερη σειρά τούρλα φούρνος - σχεδόν ήταν μέσα στη μονήνα, ίσως χλιμάκια ανηφορικά (με χαμηλότερη σειρά από ήμι)

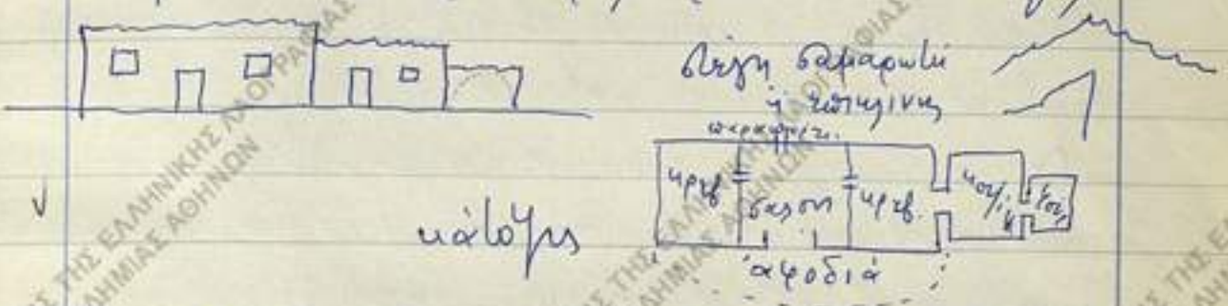

πάλαμα

Τα σχεδία τσίλια ήταν με σανίδι, και κάθε βδομάδα τά χρισούσανε (σημαίνει χρίσιμο - ρήμα χρίω) με άσπρο σανίδι - χώμα, σου τό διαλύανε κι άσπριζε τόν τοίχο. Είναι σάν ύφαινό από τό σιμέντο και μοιάζει γύψο. Χρισούσανε και κάτω τό σάλωμα.

Φτιάνουνε σπίτια από τό Μαδράκι - Όχι τούβλα (μόνο σε χωριά κι Κρόμμυα βάνουνε τούβλα). Η σπίτα τής Ερμιονής δέν είναι γερή. Τρίβεται κι είναι σπιτόβολο.

Ελό χτίσιμο, άνδρες σχοινί και μονήνα, μπορούν να βγούν κάν σκοτωμένη σου έχει σκάσει και για κι σοφίτα.

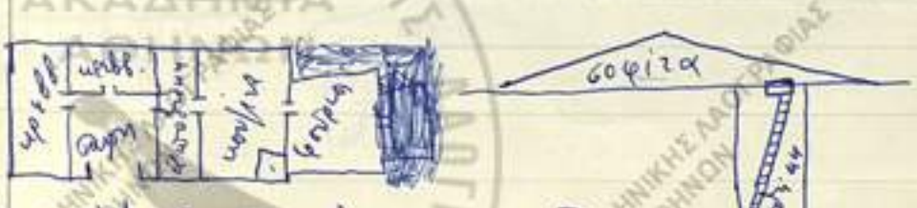

Στή σοφίτα φυλάνε τα μαμμούδια, αρνάδια, σταλάκια (σοφίτα παραγωγή) - Ελά κοσκίνι φυλάει τό γάδι (τα τσιγγία).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

4582
287α'

Τραγούδι

12. _Κάθω σιά λία πάρμαρα, σιά τέσσερα γιδάρια
γυχομαχάω μιά λιγρή, μιανής ρηγός θυγατέρα.
Κι ή μάνα μου τοι ερωτεί, τί ρούχα νά τής βάλω:
_Θέλεις, βωρή, τά μόμπινα, θέλεις τά βελουδένια,
θέλεις τό νυφιάτικο, σού σού 'χω καμωμένα;
_Δέ θέλω γώ τά μόμπινα, μά ούτε τά βελουδένια,
ούτε τό νυφιάτικο, σού μού 'χες καμωμένα.
Άνοιξε μία κασέλα μου, μία κατακυβωμένη
σού κείνα άβρεξε μόμπινα και μέσα μαραμένα,
και βρέξε μου τά ρούχα μου και νεροστέγιασέ με
και νιώσε με, σχολίσε με και πάμελε με νύφη,
και νά μέ ξεμνηστείς σού Χάροντα τό σπίτι.

(Ν. Σταύρος)

Το χορεύουν (συρτό) σά Σαντορίνη.

Σέργιος Γ. Καλέσης, έτών 66.
(Β. Μαγνησίας τεύχ. Α' σελ. 11)

"Αρωγιές ξέρω νά δού σού!" = λουσουδάτα.

Τραγ. Ο διγάμβος

---

13 "Ηταν δυό δεκα χρόνος διγάμβος κι όλον
εγυρεύγαμε σπίτι κι εύρηκε τού καλόν μου:
_Κάτω τά κάνει γρόντα και μπαίρνα γροντάκι.
Σκι λίνος κύν Βασίλης αυτά, σού σκάφτες και κράδιν,

–Στὴ ἐρημιά, στὴ ἀγκαθιάς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
σοῦ 'χανε τρία μερὼ γαμπρός, δώδεκα χρόνε σιγάβος,
σήμερα μὲ γυναῖκα του ἄλλος τὶ σλεφαντίνει.
–Γιὰ σὲς μου, μωάρμωσα γρόντια, φλαίνω μ' ἐμὲ ὁ γέρος;
(ἢ – Πές μου, ὁ θιὸ σου, γρόντια... –)
–Αὶ ἔχω γλήγορο ἄλογο, πιὸ εὐκολιά τοὺς φλάνει
μ' ἂν εἶναι τ' ἀλόγο σου ἀνό, ὁ δρόμο τὸ' ἀπλανλάνει.
Βιτσιὰ βαρεῖ τ' ἀλόγου του, πιὸ εὐκολιά ρεβαίνει
–Κάμαλε λόσο χοὶ ἀρχοντες, καὶ λόσο γὸ ἀμπελάδες (=φλάνα)
τόσο καὶ σύ, μαγὶ γαμπρέ, ἡ νύφ' εἶναι δική μου,
ἡ νύφ' εἶναι τοῦ βασιλιᾶ, ἡ νύφ' εἶναι τοῦ ρήγα!

(Ἀπὸ Ἀρχεῖο Ἀναθ. Κελέχη).

Ριμνιάδορος – Παλιὰ ἀλβανικὴ φοινικὶς.

Ἐρώτας πὼν ἐρίσουδα ορὶν ἀπὸ τὸ 1900 (σὲ δεκανὸ ορφίσου τόλε 80 χρονῶ) ἔνα μαγόμπρος ἀπὸ τὴν σινοφύλια Μακροχώρι, ποὺ τὸν ἔλεγαν Πουρεάτο. (Πουρεάτης καὶ Πουρεάτας) ~~Πουρ~~ Νιοπελούσα κοντὰ πιὸν ἐμπιστιὰ (ἄρο Νιοχάο, Ἀγία Τριάδα) καὶ χάιρε σαντὸν ἀπὸ σοῦλια. Ἤλανε σοῦ ἀπλετὸν καὶ ὅ,τι ἐμάδανε ἡ ἐγενόσουνα, τὸ ἐβαστιρίζε. Τοὺς ἔβγανε τραγούδι–

–Ὁ ἀροσωπάσους μου (~~Πολέμης~~ Μάνεσης)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σαλαλούνα του, και τότες ο Πουρέτας του έβαλε τραγούδι για να τον μοιρολογήσει:

– Ως πότε, κύριε Μάνεση, θα τα χωμε εδούλεφ, και δε θα σουζε τσιολαφ γι' αυτήν την σαλαλούνα;

(Δ/του Κ. Μάνεση)

Ο σαλάσσος του Γιώργη του Νάξου (Καλύμνη) έχτιυπάσε το αγώνι του μύλου, αλλά έσπρε ο άερας και άμμο και έσβησε. Είπα τότες ο Πουρέτας:

– Γιαρής, γυναίκα μαστόρα, κι ο Τσούνης ήφερε άμμο σε σπίτι μέρες έσβησε, θες τε μου τι να κάμω;

– Αφεντά, μην κι βαρυά είσιλεν κι βγαλιά για τίποτα κύριος του σαλού, σπίτι δεν έχει χρεία.

(Δ/του Κ. Μάνεση).

Ο Πουρέτας είχε σαλάσσο σπίτι, κι εγέναν κρύο και ώρα κακός. (= ~~σπίτι~~ ενακουρδίζανε) – Εμάθη σε τσιπί διόρθα κι εσκότωσε, αλλά έσωσε το μπρούντζο! (= γκιόζηρι, ενακουρδίσματα) και έτσιοτ έζησε ο καφές σπίτι φωτιά.

Του χέρι τότες η νοικοκυρά: – Καλόγερε, μη μου βρήκε ώρα κανένα τραγούδι, εδώ που βρέθηκες!

– Όχι, κι χέρι είναι. Μα δεν εσκότωσα τον κι χαιρετίσω, που έλεγαν το τραγούδι:

– Σε χαιρετώ και δα σου φω δυο ώραια λογούδακα που σου διορθώσανε ο καφές, κι έσβησε μες τ' αδράκια.

(τσίτσος Κελάνης Κουκουράς, εδώ 52)

Χαίρω θαυμάζω

– Ἤλανε μιά γυναῖκα ἐδῶ στὴν Τούρκ-Λοιπόν, ἤφερνε κάτι θράμα, ἄμμο ἀς θούμε, μ' ἕνα γαϊδαράκι -μικρὰ συγχωρήσεως- ὅπως ἐθεριθάζουνε ὅμως τὸ χῶρο σὲ κακὸ δρόμο, ἐσκαμώθηκε κι ἔσωσε τὸ κόκαλο του. Τὸ 'μαθε αὐτὸ ὁ μαγόγρος κι ἔκαμε τὸ τραγούδι:

– Ἄγια μου Παρασκευὴ καὶ μεγάλη μου Σαββάτο,
νὰ γιάνῃς τὸ γαϊδάρα μου καὶ ρούκια νὰ μήν πιάνω.

Ἄλλο "μαγαμπούρι" τοῦ μαγόγρου, εἶναι τοῦτο:

Κάποτε φορὰ ἦταν Ρουσιώτης (= Ἐρυθραίος) ναυκλήρης, ποὺ τὸν ἔσπρωχνε χούρο, ἔχασε ἀπὸ τὴν Πόλη (τὴν Κωνσταντινούπολη) μιὰ νιτσεράδα (= ἀδιάβροχο). Ὅλον ἐψάχνιζε, ἐδῶ κοντὰ στὸ μέρος τῆς Ἀγβανιᾶς, στὸν Ἅγιο-Ἀνδρέα, τὸν ἔπιασε μιὰ μεγάλη φουρτούνα. Εἶχανε τὰ φανιὰ ἀπάνου κι ἔπρεπε νὰ σιάσουνε μουδέες (= νὰ μαϊνάρουνε) γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀναποδογυρίσῃ. Ἔβγαλε ὁ καπετάνιος τὴ νιτσεράδα του (ἀπὸ θάνουδέ του) καὶ τοὺ τὴν ἔδωσε μέσου, ἀλλὰ τοῦ τὴν ἔσπρωξε ὁ ἀέρας καὶ τὴν ἔστειλε στὴ θάλασσα. Ὁ μαγόγρος ἔβγαλε ἀμέσως τραγούδι γιὰ τὴν ἱστορία αὐτή. (Τὸ μαγαζὶ ποὺ ἀγόρασε ὁ Σούρος κι νιτσεράδα στὴν Κωνσταντινούπολη, ἦτανε μπανοῦ Ἑβραίου, Μανδουλῆ).

– Ὁ Μανδουλῆς τὸν φυλάγανε, τοῦ 'δε "μέλιν ὑγείαν" νὰ χάσῃ τὴ μουδαμαδιὰ ὁπού 'χάσε τὸν Ἅγιο-Ἀνδρέα.

Ὁ Μάρκος τοὺ θεριγγιὰ καὶ σιγὰ σιγὰ τοὺ ἐμυρίζει:
– Γιὰ ἐμᾶς 'ἀσάλιου, Σούρο μου, νὰ φᾷς σίγο ρυζί –

Ἄλλο ὄνομα: Ἀθανασάκης Χάνδακας

Ὁ Πουρίλας μιὰ φορά, τοὺ ἐμπρειάνε αὐτὸ δῶ
μὲ αὐτὸ μπῆ, δὲν τὸν χώρισαν. Ἔχε ὄαπι στὴν
Τούρκη, σ' ἕνα σπίτι σοὺ τοὺ ἑτοιμάσαν. Ὅλοι
τὸν χώρισαν, τοὺ ἀποχαιρέτησε:
— Τὰ χάχανα καὶ τὸ γκιόλ κουλούρι,
μ' ἀνεβάσανε στὴν Τούρκη.
(αὐτὸ τὸ ἔχεμε καὶ στὴν ὀρχορμία)

Ἤλαν καμοφαγὲ τοὺ φωνάξαν, ὅλοι τοὺ χαιρετᾶνε
— Καλόχερε, ἔχα νὰ δουλέψης! Δὲν ἄκουσε. Ὕστερα
τοὺ χάρανε — Καλόχερε, ἔχα να φᾶμε! — Τί εἶπες;
(ἄκουσε τότες)

Ρίμνες χιώνανε μὲ ἄγιο στὴν Ἐφέσιονα. Ἤλανε
γνωστὸς μὲ ὁ Στέλιος Καλέχης ποὺ πέθανε τὸ 1957
72 χρονῶν (Παραδοσιακὸς Νάξος) Ἔκανε καὶ φάρσες.
Μιὰ φορὰ ἔσπασε σὲ ξέρα μιὰ βάρκα μὲ ἔβαλε σε
(τὸ καταστάλιο τοὺ ἔχεραν Μαϊζαρά) Εἶδε γεροντο Νάξο
— Σήμερα μάϊρα σύρκινό, σήμερα μάϊρη μέρα,
ὁ Μαϊζαρᾶς τσακίστηκε μὲς στοῦ ζουνιοῦ τὴν ξέρα.
Γιὰ σᾶστε μας, τί ἔγινε στὶς ξέρες μὲς στὸ ζούμι,
ὁ Μαϊζαρᾶς τρακάρισε μὲ ἔσπασε τὸ κεῖνι.
Βρέ καπετάνιο Μαϊζαρᾶ, τὸ κλειδὶ μὴν κάνης
τὶ γλήγορα ἐβάρεσες τὶ βάρκα νὰ ξεμπάνης.
(ὁ σοφὸς εἶπε τὸ τραγούδι στὸ γιαγιό, μὲ αὐτὸ μπῆ ἔφυγε τὶ ρίμα)

Ὁ Ἀνέστης ἔχει ἀκούσει τὸν γιαγιό, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν.

τὶ βάρκα σοὺ ἔχεις, Μαϊζαρᾶ, νὰ τὴν μπῆς μέσα νὰ κοιμᾶσαι τὰ σωπαλά σου κεῖ κοντὰ τοὺ Ἅμμο.

Εμαν μκί φάρος (ὁ Νάσος). Μιά φορά ἤμαν μιὰ χωριάδη (ἀπό μιὰ Κφιμπα) κι ἐφαρτώμαν ἐδῶ. Τοὺς εἶπα ὅτι δὲ σώζομαι μέ βάρκα διπλή ἐκεῖ ἀπό γιαλί μιὰ Κφιμπα, ἐκεῖ Ακ-λιά. Τοῦ γεκ αὐτοὺς: — Μᾶς σώζεις καὶ μᾶς; — Σᾶς σώζω. Εμπήκαμε ὅλοι μέσα, εἴχαμε ἴσχα ὅπως ξημπάει, καὶ συννοήθηκε μέ τὸν ἐνωμοτάρχη, νὰ μᾶς πάρη διπλάτο νὰ γυρίσουν πίσω. — Τί συμβαίνει; — Τὰ χαρτιά σας, ἔχετε ἄδεια; Βγάλτε ὅξω. Πρίν ξημπάει, ὁ μικτολάνιος ἔβγαζε τὸ σουρβὶ (σωσίβιο) μιᾶς βάρκας κι ἄρχιζε νὰ βουλιάξη. Οἱ χωριάτες ἐδουλμάσανε δυό ὁμοιάρες. Εβγήκανε πολὺ μακρὰ μουλιασμένοι. Ὁ ἐνωμοτάρχης εἶπε νὰ μᾶς ἀφήσουνε σὰν κλοσμένοι γιὰ μισὴ-δυὸ ὥρες. Ἐκεῖ ὁ μικτολάνιος ἔκανε ἴσχα ὅπως τὸ ἔκαμα τὸ πρωὶ καὶ ἄρχισε νὰ μᾶς δέρνη. Ἐφωνάζαμε αὐτοί: — Βγάλτε τὸν μικτολάνιο, κι ἐμεῖς θὰ σᾶς πάμε ἐκεῖ ὅπου θέλετε! Ὕστερα μᾶς ἔβαζαν — Θέλετε Σιδάρι; (Κφιμπα) — Ὄχι-ὄχι, μικτολάνιο!

Δόξα τοῦ Ἰωάννη Ἐμ. Καλέχη, ἐλπίζω 70

Τὶς ρίμνες τὶς ἔφτιαχναν καὶ μεταξύ τους οἱ ὁμορφιές μὲ συνεργασία (συμμορίες) ὅλαν ἐλέγανε τὸ σοῦμα, τὸ ἐρεΐζανε πλέι κόσσα καὶ τὸ λοιχομοσσούδανε ἢ τὸ εἰκαρφίτωναν δὲ μαγαρί, νὰ ξημερωθῆ, χωρὶς νὰ τοὺ ἰδοῦνε — Ὁ κύρμος ἔκανε χαρὰ, μὲ ἐκεῖνος ποὺ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοὶ ἐσκλίφαν, μ' ἂν κούμανε, δὲ μοῦρουσε
νὰ ξεμαγιώσῃ τὸ χαρτί, γιατὶ σὰ τὸν ἐσκλιφίανε
σταφοσούλρο.

Μιὰ ἄγγα βάρκα ξηρίσε ἀπὸ σπόνδα κοντὰ
στὴν ἀκρή. Ἤμερα μιὰ δεξιὰ ἀπὸ ξέρα καὶ λίγο
ἀνατολικὰ ξηρίσε. Μέσα ἤτανε ὁ Γιάννης ὁ Παπαζάρδος.

– Ὁ Γιάννης ὁ Τριανταφυλλάκης σπίτι σὲ Καβαλούρι
ἐκεῖ τὸν ἐσυναντήσανε γιὰ νὰ ψαρέψῃ, γιὰ γαϊδοῦρι.

– Ἀλλὰ αὐτὸ καὶ γιὰ τὸν Παπαζάρδο, τὸ Γιάννη τὸ Ντερβίση,
ποὺ Κυριακὴ τὴν ξέρα εἶχε ἀναπαυμονυρδίσει.

– Ὁ Νικόλας (;) ὁ σπλόσος,
μέσ' στὴ Γούρνα τὸ 'ριξ' ὄξω.

(ἀπὸ τὸν μικρὸ Γιώργο Ε. Καλύμνιο, ἐτῶν 11) "Ἡ Μακρυούλα"

Ὁ μακαρίτης Ἐλιᾶς ὁ Καλύμνιος (Νάξος) ἐσκλίφτισε μιὰ φορὰ
μάθουλον ποὺ εἶχε περιφάνια ἕνα ἀσκαμὸ θηλυκὸ
καὶ δὲν ἤξερε νὰ διαλαμπάλῃ, κι' ἐκόψανε καὶ
τοῦ τὸν σπάσανε, κι' ἐβάλανε στὴ θέση του ἕνα ἀσ-
κοῦλι. – Ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ κακὸ του "ἐχλωσοτόλανε".

– Κάτου στὸ γιαλό, ἀπὸ τὴν Λούτσα,
ἐφάγανε τὸν ἀσκαμὸ κι' ἐδείλανε σταφοῦλι.
– Μὰ ἐμεῖς καὶ μὲν ὁ δυρσέας, μικρὸ χαϊλαΐζει,
γιατὶ σὰ ἴδια τὰ 'φάγαμε κι' ὁ φίλος σου ὁ Μαλίτσης.

Βιβλιοθήκη Ν. Γ. Πολίτου
Τόμος Β' 1

Ένας Χειάος ήταν ερωτευμένος με μιά Θοδωρή τ. του είπαν γονιοί (ο μπαρμπα Στέλιος;)
– Ένα καϊκι έρχεται γιομάτο μοριντόρα,
ο Χριστός εβουρλίσθηκε να πάρη τη Θοδωρά.
(από τον Γιώργο Ε. Καλεχή, 11 ετών).

Ήταν μιά δασκάλα, το 1918, νησιώτη, που τη λέγανε τη μόστρα, κι αυτή δεν ήξυχαβε. Τη ρωτάγαν γονιοί (μαγκάδ. (ήταν ο μπαρμπα-Στέλιος)
– Δάσκαλε να σε είπω κι αφιμαστίτε άλλοι, που λέγανε τη μόστρα μου, τ' ώραιο μου κανάρι. Αυτοί δεν ήταν άνδρωποι: μροκόντσεγο και φίδια, και το σκυλί δεν άφηνε πάρα τα μεραμίδια. Κι ο πρόεδρος εσυντάξε σο 'σάν' από το μύλο.....
– – – – – – – – – – – – – –
– – – – – – – – – – – – – –

Τώρα λεγεναία, απορφανίσανε την Ερμιόνη, ο Πρόεδρος κι άλλοι, να δίνουνε πάνω σε μια βάρκα (στου Φωκιού την ακρη) μια ζευγαρωτή, που να φαίνεται από μακριά, για όσους έρχονται από νησί. Οι άλλοι τους έλεγαν ουι δα τη πάρη η δασκάλα, αλλά αυτοί δεν ακούανε – Ερμιόνη δοσμένα από την Αμαρτία (τους είπαμε 300 δρχ.) και πήραν τα ρούχα και τη φιλάξανε) Αλλά σε λίγο τους την έπιασε η δασκάλα – (Ο μόστρο εδικαίωσε, ότι δα πάη χαμένη η δουλειά, αλλά οι άλλοι μισό εσκιάσανε.

Οἱ ἀνθισοχιλιωτόμοι τοὺς ἐβγάζαν τραγούδι, ποὺ τὸ ἔφιαξε ὁ Χρίστος Κ. Κασίμης, γραμματεὺς ὡρα ὅμως Κοινότητα.

Γεωργὴ Ρίγα.

Τοῦ Μάρκου καὶ Σταμάτη μας τοὺς σπίτι μιὰ ἰδέα,
καὶ γιὰ νὰ φτιάξουν, εἶπαν, ὡ τοῦ φωτοῦ τὴν ξεφτέα.
Κι ἄφτου τὸ συμβουλεύτηκαν καλὰ, τὸ πῆραν γιὰ γυναῖκα,
ἄφτου καὶ γράμμα εἶχανε τοῦ Νίκου τοῦ Λαμπράκη.
Στὸ χῶμι καλοβάλανε καὶ κάνα λίγη δόμη
καὶ σκεπάσαν· ἐσοτάξανε τὴ βάρκα τοῦ ξυλόφορτη.
Πιάνουν τὶς βάρκες μιὰ κι μιὰ καὶ σὰν γαϊδοῦ ξεφτέα
τὸ ἔργο νὰ τελειώσουνε ὁλοῦθε τοὺς ὡρὸ ἡ μέρα.
Ὁ Μάρκος μας ἐσόσβολνε ὅλο τὸ ὑγρό,
καὶ μόνος του ἐσοβάριζε, σὰν τὸ Μιχαλιό.
Πρώτη φουρλούνα τοῦ Γαρμπιοῦ ἔβγαλε δίκη Παλάδα
καὶ Μάρκος καὶ Σταμάτης μας τοὺς ἔσπασε γαλάδα.
Ὅμως νὰ μὴ συλλογιόμαστε μονάχα τὶ μακάρια
ἄφτου τὶς τὴν ἀμέριαν εἶνα κι ἄλλα δουλειά!

(Δικό του ἰδιο χέρι τὸ Κασίμη).

Κι ἕνα ἀκόμα τοῦ παλιόμερου Πουρκέλα. (Δικό σου φερμάλι).

Χαϊδάκι τὶ ἔκαμε ἡ ἀγέλω τοῦ Γαμπιάνη,
τὴν κούρσεψε ὁ βάϊδαρος καὶ δὲ μπορεῖ νὰ βγάνη-

→ β. καὶ σημ. 72

13. Παροιμ. Πάντα χέρος δό' τιμόνι!

Μιά φορά, κείνα τά χρόνια, ἦταν ἐδῶ ὀξιά, ἐδῶ κι ἐκεῖ χρόνια, κάποιος Καπάνιας (νεόφτωχος) κι εἶχε τραμπάκουλο (φορτηγό). Εἶχαν φορτώσει ἀνάπω ἀπό λιά κώ τσιμπούμπο (=πλακίδα ξανθιά) γιά τό Τριέστι-Ἀνωνου ἀπό κεῖ νυχτιά, ἀνοιχτά ἀπού τή Κυνουρίδα, λοιπόν ἐπιάσανε Χιονιά (=ἄγρια κακοκαιρία). Ὁ καπετάνιος εἶχε λιά θαλάσσα του μέσα, γέρο ἀνθρωπάκο. Ὁ γέρος ἐκουμπόλιανε κάπου σέλιν θρούμπα. Ἐκαταλάβανε ὅλοι ὅτι τό ρεμέδιο τοῦ κακιοῦ (=φορτίο) δέν πάει καλά, κι ἔβγαινε ἀνάπω πλιό μουσκέτα (=θαλασσινά νερά). Ἐκεῖ ποῦ βγῆκε, λέει τοῦ γιοῦ του, τοῦ καπετάνιου:

—Γιέ μου, ποῦ πᾶς; —Καμμιά θαλάσσα, τοῦ λέει, ποῦ θέλω νά πάω, ὁπού δέ βαστάμε τό πρυμνιό πανί; — Δέ βαστάμε τό θρυμνιό πανί; Βιράτε τό ἀνάπω (μέ μπούδες), λοιπόν ὁ γέρος. Καί πάνω ὁ γέρος τό τιμόνι.

Τραβήξανε πάνω τό θρυμνιό πανί μέ τίς μπούδες, καί τό κακιό ὁρτσάρανε. Τοῦ φωνάξει ὁ γιός του ὁ καπετάνιος—Καμμιά θαλάσσα, τό βουτήξες; (γιατί ἔριξε λιά δεξιά μέσα). Τοῦ ἀπαντάει ὁ γέρος—Νερό εἶναι καί δά φυσᾶ! Ὅτι ἀγγλέζος θά μᾶς κάνουνε;

Πάει κάποιος καιρός καί τοῦ λέει τοῦ γέρου:—Καπετάνιο, κάτσε δέν λιά ἔχουμε καλά! Τοῦ ἀπαντάει ὁ γέρος:—Ἐμέ εὐαρίμενα νά μοῦ δώσης ἕνα ἄλφα,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και σὺ μ' ἔχασες ἐδῶ σοὺ 'ρθες σὲν θρύμμα,
φωνάζει ἐκεῖ νὰῦλες σοὺ ἤλανε τὸ καλόθρεμμα:
—Πιάσ' τα τον καὶ κρύψ' τα τον μέσα σὲν ἀγκάλη!
(διαλεγμ). Ὁ γέρος ἤξερε βεβαιὰ σοὺ φάει: σνάρμα
καὶ ὁ γιὸς του ὁ κακοπάνιος.

Ἡ χιονιὰ ἐξακολουθοῦσε. Τὸ ἀγέρωμα (ὡς 5 ἀνδρῶποι) ἀρνιοῦσε. Ὁ γέρος μὲ τὸ νόημά του ἤξερε ἀκριβὼς σοὺ φάει, ~~[illegible]~~ καὶ ἂς ἤλανε νύχτα μὲ βροχὴ καὶ χιονιά. Τὸ ἀγέρωμα δὲν ἤξερε.

Πάει ἔνα κόμμα νὰῦλες σὲν θρύμμα, καὶ γελᾶ του γέρου—Καϊτσάνιε, σὰν τοῦ ἐχομε λὶν ἀγέρα νὰ σχίσῃ σὰν δὰ θέλωμε σὲ μέσο νησί—Δὲν ξέρω σοὺ, μὰ μοῦ φαίνεται σὰν ξέρες ποὺ μᾶς.
—Μοῦλο, σὰν δί μου, τοῦ γέρο ὁ κακοπάνιος. Ἐδῶ καὶ καλοχαϊνες.

Ἀλλὰ σὰν τὸν τὸν ἐρχόλανε μιὰ σκούνα. Ἐμπρὸς σὰν τὸν τὸν ὁ γέρος καὶ τὴν εἶδε σοὺ ἐρχινάρμιζε λὶν ἀγωνοσκοπέλα (γιὰ στὸν ἄγια ἀγάνια) γιὰ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ καραβόπουλο. Δὲν ἤξερε ἀλλοῦ μόνη του σοὺ νὰ πάῃ—λέει γιατὶ ὁ γέρος. Γιὰ δὲς ἐδῶ γουρούνι, σοὺ δὲν ξέρει νὰ πάῃ σπίτι του!

Ἀμέσως ἔσκιλε ἀναγνώρισε τὸ καΐκι (=ἔβαρε ἕνα ἀνάγγελο) καὶ ἤξερε ὁ γέρος σιὰ σοὺ βρίσκονται—Διαλέγμ. ἀμέσως: Ἐλατρόπε λίς ἄγκυρες.

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μ' ἐς μὴν εὐχέσαν τίποτα!

Ἐρίξανε βοϊδάφ μὲ σιαντάγιο, νὰ δοῦν σὲ τί νερὰ εἶναι. Καὶ ἤλανε σ' ὅλα ὀρχεῖ βάδος. Ἔφουν. χάραντε τὶς ἀγιουρες. Ὁ γέρος εἰμαίβιωνε λόγε ὅλη σφύρη βασιχτά, μαὶ τοῦ διώξανε τὰ σχοινούδια, γιατὶ εἶχανε θιάστη τὰ πόδια του μὲ εἶχανε σφιχτή. Ὁ γέρος ἔβωσε λό μαράθι ἴσα-ἴσα. Τὸ σφωὶ σου ξημέρωσε ἤλανε ἀραγμὲ νοι μωροβλὰ σὲ βουνό. Τὸ ἔβωσε χωρὶς ἄγλα μέρα, σταρὰ μὲ λὶν σφῖρα του. Γι' αὐτὸ ἔχανε σπίτια χέρος σὸ λιμόνι!

(Διώρνις Χρίστου Α. Ὀρφάνου)

Τσακωτοὶ

14 — Κινοῦσαν τὰ μαράθια τὰ Ρουζιώτικα
μαὶ σὰν σλὶν ξενιτειά...

Κίνοσε μὶ' ὁ μαγός μου μαὶ σὰν σλὶν ξενιτειά.
Δώδεκα χρόνια μάνει νὰ σλέγω ἀστρολογιά,
μοῦ σλέγει ἕνα μανλήγι μὲ δώδεκα φλωριά.
Στὶν ἄκρη σὸ μανλήγι μοῦ σλέγει ἀστρολογιά:
— Θέγεις, κόρη μ', σανλεύγου, θέγεις μαγοχειά,
τί ἐδῶ σὸ ξένο σοῦ εἶμαι, ἄλλη σανλεύτικα.
Πανλεύτικα μαὶ σῆμερα λὶς μάγδος ὡσιδί,
ὅσοι μαγεύ' τὰ μάτια μὶ ὅλα τὰ θέλγητα
μαὶ μάγγυε μαὶ μένα μαὶ δὲ μοῦρω νὰ ρδω —

(Ἰωάννης Δ. Καλέσης ἐτῶν 65)

Ενδυμασία ανδρική-

- Βράκα ή σεγγά. Τι φορούσαν εδώ κι το 1915-
(οι δυο ηγεμαίοι: ο Γρηγόρης Καλέχης-Μαρκαντώνης, 75 χρ.
και ο Δημήτρης Δεκιέλος, είπε 75)
μάγουλο ή δικυζούνια (άσπρα)
τσαρούχια (γουρουνοδερμάτινα, καθημερινά
άρβανίτικα με χοντές, χοντρές)
φορεί κάπινο γκιλέ, σκούρο, και χοντρή σταχτή.
χρώμα παντελόνι, με χρώματα και μοτίβα
σουκάμισο άσπρο σπόν άσπρο.

Ιστορικά-παραδόσεις

+ Οι Όθωνοι καταπιάστηκαν από τους Παξινούς.
Εσκαλα οι Θονιώτες ήρθαν εδώ. Ο τόπος ήταν ακατοίκητος τότε και 200 χρόνια. Έχομε κι αδερφοποιήσεις με τους Θονιώτες που σήμερα υπάρχουν, είπε ώρα τώρα καταπιάνονται βόσκοι. Πήραν και το Μαυράκι

Δίκαια

- Σήμερα ν' άσπρος ουρανός, σήμερα ν' άσπρη μέρα,
σήμερα θεμελιώνεται άγιος των σπιτιών μέρα.
(και ήμερα του χωριού)
- Χαίρω κακομοίρα να σου πω ένα δυο γιορτάκια,
τ' αύριο αρμενίζω Κυριακή, κρασάκι το Σαββάτο.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τραγούδια κορίτσια

15 — Κοράσια δεκαεξάχρονα βάλανε βαλανίδια,
καὶ ψαγνιάρια δώδεκα ὅλες τὶς τριγυρίζαν
— Χριστέ, καὶ νὰ 'ταν ἄλλα δυό, νὰ 'χω' ἕνα καθένας!
✓ Γιὰ 'τα θ' ἐξαναφάνανε δυὸ ἐμορφα ψαγνιάρια,
τὸ ἕνα θὰ μοῦ φιλήσει τὸ βυζί, τ' ἄλλο φιλάει φλαούτο.
— Φλαούτο μου χρυσόπουλο κι' ἀργυρομαμωμένο,
ἂν τὸν θυμᾶσαι λίγη ὥρα, χρυσάφια τὰ σοῦ κάνω
χρυσάφια κι' ἄρπονε σκυρί, νὰ μοῦς νὰ ζουλουγήσης.

(Ἀπὸ Βασίλειο Μανωλάκη, ἐτῶν 69 — μουσικὸ ἐρασιτέχνη)
(χορεύεται σκυρωτό — Βλ. Μαγνησιφώνιαν Ζακυν. Β' αρ. 17)
(σκηνικό).

Ἄλλο

16 — Κάμμιο ν' ἀνεβαίνα βουνό, βολόϊ φορτωμένος
ψαρὰ τὰ νύφια σου φέρνω τούλουμα μιὰ ἑβδομάδα.
✓ Πανηγύρια ἡ ἀγάπη μου, τὸ κάνει γιὰ γενιά μου,
καὶ γιὰ μουμπάρο μὲ μαγιά, νουνὸ νὰ σταφανώσω.
Κάνω τὰ στέφανα χρυσὰ καὶ τὰ μυρτιὰ ἀσημένια
καὶ τὴ γαμπράδα τοῦ γαμπροῦ νὰ 'ναι μαγαμαλένια.

(χορεύεται καὶ τὸ συρτό)
(Ἀπὸ τὸν Β. Μανωλάκη).

Ἄλλο (γιὰ τὸ γάμο) τοῦ δρόμου.

17 ✓ — Δώδεκα κορίτσια φάνε τοῦ γιαλοῦ·

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

– Τού γαγού σου πάλε, τί γυρεύεις;
– Βγήκαμε καράβια σ' αρμενίζουνε,
μέσα εἶν' οἱ χεβεῖλες, γιοχλεντίζουνε.
– Πάρτε μας καὶ μᾶς θὰ ξένα ... ἂν θέλετε
– – – – – – – – – – – –

(βλ. καὶ σελ. 208) (βλ. μαγνητοφώνηση τοῦ τραγ. Β' ἀρ. 11)

18 Μὲ σκλέψαν οἱ γονιοί μου,
δίχως νὰ θουλῶ δικιά μου·
καὶ μοῦ δῶκαν ἄντρα γέρο.
Τὶ σάχλιν ἐπαντρώσανε καὶ βρῆκ' ἕνα βεζίρη,
πού 'χρο νὰ βουλήξῃ, σὸ χαβρικό* σκυλίν.
Διαλάβη σήκο** καὶ τσακὼ καὶ μιὰ βαρκιὰ τσιμοῦρα
κὶ νὰ βραχλιάν ἀντέβηκε νὰ 'κόψῃ ξυλ βραχλο
– – – – – – – – – – – –
γ' βρῆκα σκίρνα τ' ἄντρα μ' ἡ μύγα τὸ κεφάλι
καὶ ὁ κατρῆτος μαρμάγκας τοῦ σκίρε τὸ μερμήλι.

(Ἀπὸ τὸν Ἐλευθέριο Κασίμη, ἐλῶν 49).

Τσιγγάνικα – Διάφορα: ξερονήσι, σκάφος Κρήτης ἢ Μαλτέζικο καράβι ἢ μακρομούραβο πρὸ τὸ Μαλτέζικο. Πλάτος τῆς Κρήτης – 6½ μίλια ἀπόσταση (Δρασελλῶ).

* χαβρικό = φαβρικό = σιδηρουργεῖο (χάβρα = φάβρα – σιδηρᾶ)
** = γυρεύω ἐργάτη

Θερινά - Παραδόσεις

+ Πριν ἔρθουν θά νυπάρ μας οἱ Ὀθωνιῶτες (καί ὡρὶν φάνε καί θοὶ Ὀθωνοὶ οἱ Παξινοὶ κτλ) δά 'γίαν εδῶ ζορμωναραῖοι μέ ~~καραβάκια~~ καγύβες - Κουίτσες - Υδάρχη καί λοιπά θοὶ Κούτση καί θοὺ Μαραγκίνη (Ἰμεραγκής)
↓ Τοὺς ἔδωκε ὁ Γάλλος ~~τὸ~~ μέρη ἀπό τὸν Ἅγιο. (1790;)
Εχει ἐδῶ φρούρια παλιά: Τοῦ Ἁγ Νικόλα ἡ θό Κάστρο. Ἀπάνω θό Κάστρο, ἐχει λοιπόν θή Μπαντιέρα, ὅπου ἐβάναν τή σημαία. Εχει λούπες εἰκ - κάτω τό Κάστρο, ἐβάναν κανάδικους ἤ νιόπους νὰ τοὺς φέρα, θοὶ τὸν κουβαγιάζαν θὰ Κέρκυρα. Ἐκεῖ ἐκά μαν τό νέο φρούριο.

+ (Λίγο ἀπό Χαραυγά ἔχουν θλωρό φάλτσινο μέ σκόμελα.
↓ Ξενιτεύκαν τώρα ἡ νομάτοι (τό 1888) ποὺ ἐρχόνταν κάτω τοὺς Ὀθωνούς, μέ τό διμάρχο Διακοπτῶν, χριστο ὀρφανο-)

+ Τοῦ Ἁγ Νικόλα τὸν ἔχτιζαν δυό ἀδέρφοι Καλέμπεκαίοι - "Εβγάνανε χτιάρο" μέχρι ἀψὴ φάση - Εἶχε νά γιο τὸν ἁγιολόγη ἐκεῖνοι ὁ Γάλλος μέ τά κανόνια (παλιά εἶχε κάστρο). Ὁ Ἁγ-Φάνης ἔδωκε θοὺς Ρουζιῶτες 5 μετζίτια, καί χαρτί (ἄδεια) νά φτιάσουνε σ' ὅλη τὴν ἀγκαλιά.

(Κάτω ἀπ' τὴν Καλέμπα, ἐλιᾶ 90)

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς (ὁ Αἰτωλός) ἔχει βγεῖ ὁλόξαγνος ἐκεῖ
ἀπὸ Λουτρακὶ (βουνὰ κὶ Ἀλβανιά) κι εἶπε/ε τὰ τρία
νυφιὰ μας. Εἶδε λόγι: "Τὰ νυφιὰ αὐτὰ κυλογμένα νὰ
εἶναι, μαλὶ δὲ γλιώνει σοῦς κόρμος".
(Εἶχε σκί καὶ τὸν Ἀγ-σαβᾶ σκὶ δὲ σκῆ μὲ κόν-
τινα γενιὰ λὶν Καντζαλικαντζαρί, καὶ βρῆκε
ἀγκάθια: μαλεβίζι σκολιγιὸ τὸ κεφάλι του
- Εἶχε δίκη εὐλογιὰ τὴ μυλιὰ του ὁ Ἀγιὸς, νὰ σκῆ
σκοῦλα του Ἅγιο Κοσμᾶ, καὶτε σου σκερνοῦσε ἀπὸ
τὸ Τροχεῖο).
- Τὸ σκιδί τὸ ἀδέλφι του ἐλιώνει τὸν Ἀγ-Πανᾶ).

στὶς Κάνουλες: Τοσοδούλα, ὅσου ἔχει σκῆ. Εἶναι ἡ
σκρώβη βρύση σου ἔσκινε ὁ κόρμος νερό. Ὕβρα ἐκεῖ
ἐκεῖ ἀέσκγε σκιγαδί. Τὸ σκρῶτο σκιγαδί, τὸ ἐκαμαν ὅλοι
μαζί. Λέμε "Ἐλὸ δικό μου σκιγαδί".
Ὅλαν ἐκοκκορεμένικε, ἀρχίσαν σκιὶ νὰ μανίσουν
ἐσκιδρομιὲς οἱ Ἀρβανὸ. Ἐρχόνταν ἀπὸ κὶν σκέρ-μοιλα
χωτὶς κὶ ἐσκιωῖτες, ὁλοκὶ ἀρπάζουν.

Ἡ Ἁγιὰ Τριάδα ἦταν μικρή, μέσα ὁλὸ κοιμητήριο. Τὸ
1906 ἐπέσαν δοκάρια ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὶ ρωὶ
σαν μεγάλη, ἀπὸ ἐκεῖ -

Τὸν Ἀγ-Νικόλα τὸν εἶχαν ἐκεῖ, μαλὶ ἔβρισκαν τὴν
εἰκόνα του ἐκεῖ σοῦ χαλεμιάνε (=δέρνανται).

(Τό τραγούδι λέι Σούδα εἶναι γνωστό).
"Ἔνα σφυρί με τό δρόσο, θ' ἀνοίγω τό γιουσούρι..."

Το βουνό ἐδῶ λέγεται Μεγοβίγλι, "Ελό Μεροβίγλι". (Ἔχει καί τό Μαδράκι καί τούς Ὁδηγούς). Ξυκί ἀδερφοθεγκιά μι εἶναγε μιά γυναίκα θ' ἔβγαε τά σπαρτά (= ἀπό βγοσούλι). Ἤλανε τόν Αὐγουστο. Πάε νά πόμε σύκα, καί μι εἶχώσαγε.

Ὅλαν σπείρουν ἀδερφοποιεσιά, σβγίνουμε τό φῶς καί κάνουμε σταυρό: "Ὁ Χριστός καί τ' ἅγιο Πνεῦμα" (Αὐτό τό λέμε μέ μι ἀδερφαγιά).

+ Παραδόσεις (Νεράιδες)

"Ἤμεγε ἡ μάννα μου, ὅτι ἤλανε μέ' ἄγλες μιά φορά στά βρόβαλα, ἐδῶ στόν Ἀσημάκα, μι εἴγδανε τά δυό γυναικάκια σου σπάνε στά χωράφια, μι ὕστερα γινήκανε δυό κυρές κοπέλες σου ἐχορεύανε.

(Παρακοινή Εὐ. Καλέσχη, ἐτῶν 47)

+ Ἤλανε κάτα σπίτι, 18-19 χρονῶν, Παντελέλας. Τό βράδυ τόν ἔχάνανε σπό τό σπίτι. Εσήκωνε ἡ μάννα του μι' ὁ σπόρος του νά δούνε ἄν κοιμόσουνε, γιατί χάνε νά. Στίς δώδεκα βραδυά τόν ἐπαρακαλουθήσανε.

Είδανε σου εσήκωνε οι μάγκες χωριάτικη, κι' έβρισκε μιὰ παρέα ἀπὸ 4 μορίτσια κι' εχορεύανε Δεν τοῦ μιλήσανε. Τοὺ ἀμίλανε μονε ξανακρίτες σοῦλα του, αλλὰ τὸν ἄλλο βραδυὰ τοὺ εσκορπίσανε. Τοῦ φωνάξανε βαρδιες ἡ μάνα του κι' ὁ πατέρας του. Εκεῖνος δὲ λέγε τοὺς παραπονούδες — Γιατὶ δὲ μ' ἀφήνετε νὰ πάω κι' ἐγὼ βλ' ἀγώνια, νὰ χαρῶ τὰ νιάτα μου! Τίποτα αὐτοὶ! Τὸν βρῆκε βραδυὰ (σου τὸν εἴχανε σκορπισμένους τὸ μορίτσι σου τοὺ ἀγαπούσε κι' αὐτὸς χωρὶς τὸν φόβο — Γιώργη! Γιώργη! μ' ἀγαπᾶς! (οἱ ἄλλοι δεν ἀκούανε τίποτα δυὸ λὶ φωνὴ αὐτή) — Δὲ μπορῶ, λέει. Μ' εἴχανε δεμένον! — Ἐ, λόγια του λέει αὐτή, δὲ δὰ μὲ ξαναδῆς ποτὲ! Καὶ χάθηκε —

Ἐκεῖνοι ἔσκαψε τὸ μαντήλι του, δὲ λιὴ εἶχε δυνάμη καὶ δὲ φαντρεύτουνε τὸν πόνο τὸν ἄλλων ἀνθρώπων! Ἔλα μωρέ, ἀλλὰ ποιὸς τὰ ξέρει! Ἴσως δὲν φαντρεύτηκε τίποτα!

Ἰωάννης Δ. Καλιγᾶς-Κομνηνάκης.

Ἐνδυμασία γυναικεία (Ρουμουσιώτισσα ἢ Ρουμλιώτισσα)
— συμπλήρωση —

1. Μαντήλι τὸ κεφάλι, ἀγοραστὸ ἀπὸ λιὴ κερμπέρα. (Ἀλλὰ ἔχη χώρα ἡ ἔτσι γρειά, δὲ φορεῖτη μαῦρο — ὅτ' ἀπαρηγόρητη φορεῖ κατάμαυρο, τὰ μορίτσια κόκκινο

ή χειμωνιάτικο. (Οι φουστάνες, ανάλογα με τη ηλικία και με τα χρήματα). Οι νιόπαντρες ή χαρούμενες το φορούν ζαλαφάτσα.

2. Πουκάμισο άσπρο, από φανέλα ύφασμα, που δε φαίνεται κάτω από τη νυφιάτικη μπλούζα. Παλιό ή καμπρικένιο. Βάζουν σωβαίνια στα μανίκια, με δουρά.

3. Ζιπούνι = γιλέκο άσπρο, χοντρό διαλεχτό, με γαζιά στο γιακά.

4. Γιακέτα όπου η ανδρική, με γιακά.

5. Φουστάνι μαύρο στο σώμα.

6. Μόστρο: εσωτερικό άσπρο (μαγιό μπορεί ή (καμπούρι ή καμπρί). μπλε)

7. Ζάρτσα. Τη φορούν το χειμώνα (μάλλινη, φλαμπέ για τα χαρτζιλίκι (έχει τσέπη δεξιά, από το γιλέκο και το βαγίνο).

8. Διαζωνάρια. Άσπρα μεταξωτά το καλοκαίρι, μάλλινα το χειμώνα.

9. Παπούτσια (γόβες, ή δαντέλες)

Πριν από το 1920 φορούσαν τα ίδια. Μικρές διαφορές
- Το ζιπούνι ή δικιούνι ήταν χόμπλα (;)
- η φανέλα δεν είχε γιακά.
- η ζάρτσα ήταν μονοχρωματισμένη με μία χρωματιστή μπορντούρα
- τα παπούτσια ήτανε ζαρωτά, που τα φανέλα

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νάνε οἱ ἴδιες οἱ γυναῖκες. Ἐσαίρναν δέρμα (ἄροτρο) τὸ σπιτάνανε σὰ σοδιὰ τους καὶ σχημάτιζαν τὸ τσαρούχι. Μὲ τὸ δέρμα σου ἀσουκόβανε, ἐλάνε ξινοδήλυ (=μαρδόνι, χουρί, ξωδήλι;) καὶ τὸ σπιτάνανε ἀκόμα ἐκεῖ τρύπες νὰ σφίξη. Ἐτσι λέγα τὸ ἐσπίτανε σὲ μαζουλίνι (φιόγκο) - ἔχανε λίγα μέχρι τὸ 1940.

Οἱ γυναῖκες φορούσανε τὸ μεφάγι: φούντες γοφδὲς μὲ τὸ ράμμα, σὲ σούφρα, μόνιννη σφαλειά. Ἐβάνανε μέρτες - φούντες καὶ τὰ μαγιὰ τους ἤτανε μέσα θλιμένα μὲ δύο ζωγράφια: ἕνα σὲ σφάλη καὶ ἕνα μοροδιά.

Τὸ στέσελ ἤτανε χρυσοκεντημένο. Ἀφοροῦσε κόσμο ἀπὸ μιὰ Κέρκυρα (2-3 χιλ. δραχμὲς σήμερα) Τώρα τὸ δανείζονται ἢ μιὰ μέ μιὰ χιλ.

Ποδιὰ μόνο τὸ χάμο - ἀπὸ ὕφασμα μεταξωτὸ μαὲ ἀνοιχτὸ, ποὺ σκίζει μοροδιά. Καὶ ἡ μαντιὰ χοντρὴ σὲ παϊδε μοβάντα, ἀπὸ διάφορα χρώματα. Μόνο τὰ γραμμένα μὲ σκρίτσια.

Ἀλέτανε τὸ μεφάγι χώρια ἀπὸ τοὺς φούντες βάζανε μιὰ ἕνα φιόρι ἀγροκέντο (σχέδιο) μὲ διάφορα χουζούδια.

Τὸ νυφάτο τῆς νύφης ἦτανε ὅμοιο σὰ τοῦ γυναικὸς - Μοιάζει σήμερα μὲ μιὰ Κέρκυρα, ἴδιο τὸ στέσελ.

(βλ. φωτογραφία)

Τραγούδι του γάμου
(σχεδιο με το νυφικο)

19 — Νύφη μου, το φουστάνι σου, το στρογγυλομμένο,
με ποιον Παζάρι έχόρεψε, που 'ναι κουρνιαχτισμένο;
— Εχόρεψα με τον αρχά, το γιό του βασιλέα,
για δες το επουρνιαχτίσμενε το μπλε μου το φουστάνι.

(από Απαλαχία Στ. Κασίμη)

Έχει 7-το μανιχάκια, τα στερνάκι όλα η νύφη
από τη σοδιά της σε χείμωνο, και τα σαλιά τα
μικρά μπαλκονίλια και χορεύουνε από τα μανι-
χάκια—

Στα σοδιά η νύφη άλλοτε είχε πάντοτε άσπρη
μανταλαμένη, λίρα φορετή μονέδια, και σαλβαρίζα
μονέδια. (Αλλοτε τα σαλβαρίζα ήταν διαφορετικά
μεταξωτά, με κορδόνια).

Όταν πλυθή η νύφη, γίνεται και ένα διάλογος:

— Νιώσου, δόξου, νύφη μου, και νίγου με το γαλά
για ο γαμπρός σ' απαρηγορεί απ' μεσύνη τη σκάλα.
(τα το 'πιν τα κορίτσια)

— Κι' αυτή απαντά:

— Αφήτε τον κι' άς κλαφτή, κι' εγώ έχω τον καιρό μου,
να μ' ειπή ο αδερφός μου, να μ' ειπή η αδερφή μου,
να μ' ειπούν τ' αδερφάκια μου και το αμπρουτερό μου.

Τό φαράντσο ἢ φαλάντσο = ὁ ἀγροτικός ψαράς
που ἔχουν σ' ὅλα τά
σταμάδια καί λιμάνια
νεό-

α) ἀντένα – β) σκοινί – γ) φάλα (ἢ βάρος)
δ) φουρκέτα

Λέμε: Τό σκάφι – ὁ γύρος τοῦ σταμάδιου – τά φορτώνια
(= ἐξοχές πάνω στή μύτη τοῦ πορτμπαγκάζ που κόβει)
Βουλάει μέσα τό σίχλο ἢ τό μπουγάζο (μπαγιάτικο)
Οἱ γυναῖκες φτιάχνουν μέ λάδι φαγιόλια ἢ λί λάτζα
δλ' ψαράκι, πάνω στόν φοδολόο –

Παιγνίδια μέ νύφη:

20 – Ὅσες χῶρες μέ ἔστειλα,
λίλια νύφη δέν λέν νύφη
νά 'χη τά μαγλιά μελάξη
καί σγκρέβα μέ λέν τάξη.
νά 'χη τά μαγλιά σγκέξιδα,
καί καμαρωμένα φρύδια.

Ὅλοι σάνε νά φτιάσουν μέ νύφη, μέ φραγκοσάλτσα
(σύ δρόμο).
– Δυό λιβάτσινο βουνό μέ χώρισε γιατί ἀγάπη,
δυό γιατί σκαλιβάσανε μιάς ὀρφανούλας χαμό –

Θ' Η νύφη φτιάχνει.

Γάμος (έθιμα)

Τὸ ἀρραβώνισμα: Τὸ Σαββάτο τὸ ἀπόγευμα, φτάνει μὲ τὸ ἄλογο του ὁ ἀρραβωνιαστὴς καὶ τὸν ἀκολουθοῦν δυὸ ἀγόρια. Τὰ ἀγόρια χτυποῦνε τὸ ἀκορντέον ἀπὸ ἕνα μακρινὸ μέρος "τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης" (αὐτὸ ποὺ βάζουν στὴ σημαία τοῦ γάμου). Μόλις φτάσουν μπροστὰ στὸ σπίτι ποὺ θὰ μένει τὸ ζευγάρι, βαράνε μιὰ κλουφτουριά. Οἱ πόρτες ἀνοίγουν ἀμέσως. –Καλῶς ὁρίσατε! –Καλῶς ἤρθατε! Πάντα σὰ χαρές! (Κι ἀρχίζουν τὸν κουβεντούλα τοῦ ἀρραβῶνα:) –

–Ἐδῶ μᾶς πέρνει ὁ Τάδε, ἂν ἔχετε τὴν εὐχαρίστηση νὰ 'ρθετε σπίτι στὸ γάμο τοῦ γιοῦ του.

–Καὶ θὰ δώσει ἀγόρια, ἀγόρια.

Ἡ νοικοκυρὰ λέει φτάνει καὶ τοὺς κερνάει φαΐ, κρασὶ κτλ. καὶ βάνει στὰ μαντήλια τῶν ἀγοριῶν αὐγά, μύδγαλα, καρύδια, κουφέτα κ.ἀ.

(Ἂν εἶναι χήρος ὁ σπίτι ποὺ πᾶνε, δὲ βαράνε κλουφτουριά).

Τὴν Κυριακή, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς τὸ βράδυ, καὶ ὅλοι γαμπροὶ καὶ ὅλη νύφη βαροῦνε κλουφτουριές (αὐτοὶ ἔχανε ἀκροκρεμώνες, ὥρα μὲ μοιρολογήματα).

Πάει ὁ γαμπρὸς μὲ τὸ ἀμαξάκι τοῦ στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ τὴν φέρνει στὸ δικό του⊕. Πάνε μαζὶ καὶ τὰ δυὸ ἀμαξάκια στὸ δικό του. Δυὸ ἀγόρια

⊕ Ἡ νύφη φορεῖ τὰ 'ναι νυφικά καὶ τὰ κλαίει, τὴν ὥρα ποὺ θὰ φύγει. Νὰ κλαίει θρηνητικά: "Κύριε, μοῦ πάρεις..." (Νὰ παίνει τὸ "τοῦ".) Βλ. Μαγνησιωτογραφίαν τοῦ Β' 6,ε'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κοντά στο χαμόρι και τη νύφη, μαλώνουν κάθε φορά για κάτι με ένα μαντήλι μόνιτο (χρώματος του ουρανού, χωρίς μοτίβα). Αυτό είναι η φαντέζα (μοιάζει να μαλώνουν δύο, μοιάζει και μία).

Όσο φάνε φροϊ την επιγαμία το σκυλί που μαλώνει την φαντέζα, τη μυαλίζει (μουνί) μόνο αυτό φάνε αυτό τον χαμόρι (η μόνο το σκυλί ~~αυτό~~ του χαμόρι αυτό τα δύο). Κι όλοι σχεφανώνει (= χύνει ο χαμός) τη μυαλίζουν και φάνε αυτό τη νύφη.

Την φαντέζα, το σκυλί που τη φλάγουνε, τη σήνουνε στο φαρέδυρο, να μείνει εκεί τη το βράδυ. Ο χαμόρι ύλεμα χαίρει το μαντήλι, αυτό το σκυλί που τη μαλώνει. Κάθε χάμος αγοράζει δικά του μαντήλια-φαντέζες.

Γυρίζοντας από την επιγαμία, φρένει να σκουρώσουνε το δρόμο, δηλ. να πάρουν κάποια άγγελμα. Κάποιοι βαράνε τα όργανα, και κάποιοι τραγουδάνε αν λίγη να φτάσουν από μουγμένου σπίτι, σταματάνε τα όργανα και το τραγούδι.

Από [illegible] και φτερά, η νύφη δεν κάνει να φάει σε χώρα, αν δεν φρωτούσει σε χαρά.

Οι χάμοι είναι αγορμή να συμφιλιωθούν με οι οικογένειες που είναι μαλωμένες. Πριν τα φλέγχουν, αν ύλεμα αυτό η νύφη

Από την κινηματογράφηση καθίσμα (σύνταξη δεύτερο)

Τραγούδια

21 — Ὁ Γιάννης με τὴ Μαρουδιὰ σ' ἕνα δυχτάκι μαδαίνουν.
ὁ Γιάννης μάδε γράμματα κι ἡ Μαρουδιὰ τραγούδια.
— Μάννα, σοῦ λὲν ἀγαπῶ τὴ Μαρουδιὰ τοῦ δεξιοῦ μου.
— Παιδί μου, ξαδερφιὰ εἶσαι τσὶ καὶ θρειάει ν' ἀγαπιέστε.
✓ — Μάννα, σοῦ λὲν ἀγαπῶ, γυναῖκα νὰ τὴν πάρω.
— Ὄχι νὰ φᾶι τάχατσι σου κι ἀστοχεῖς τὴν καρδιὰ σου,
κι ἀκόμα τὸ λόγο θ' ἐβγάλεις ἀπὸ τὰ σωθικά σου!

— — — — — — — — — — — —

(ἀνθολογία Κασίμη).

— — — — — — — — — — — —

(συμπληρώνει ἑτέρα φίλη):
Ἐκεῖ ὁ ἐδάγκανε τὸ νιὸ ἐβγῆκε μωσαϊκό,
κι ἐκεῖ ὁ ἐδάγκανε τὴ νιὰ ἐβγῆκε μαχαιριώνας.
Βεργολογάει ἡ μαχαιριὰ φιλεῖ τὸ μωσαϊκό:
— Γιὰ δὲς τα τὰ βαριόμοιρα, πῶς τὰ βαριορεμένα,
τὰ δὲ φιλιοῦνται χωρατὰ, φιλιοῦνται σοβαρά!

(ἀγαπῆ Ἀνθ. Κασίμη, ἐτῶν 77).

Ἄλλο (τὸ Κουμπάρα).

22 — Μωρὴ καρυδοφάνουλη καὶ μυγδαλογλουτοῦσα
ὡς ὁ Ράλλης ἐσαμπρεύτηκε κι ἄλλη γυναῖκα εἶχε
καὶ γιὰ κουμπάρα σὲ κάνει, νοῦνα νὰ ὀλεφανώσῃς.
— Γιὰ νάν τὸ εἶχα τὴ γάννα μου, κι ὅ,τι μοῦ εἶχε
νὰ κάμω!

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

– Μάννα μ' ὁ νιὸς σου μ' ἀγαπᾶ, ἀλλὰ γυναῖκα ἔχει
καὶ γιὰ νὰ μοῦ πάρῃ με μᾶς, νοῦνα νὰ ξεφαντώσω.
– Μωρή, ἔχεις φόδια νὰ πλεύσῃς καὶ ταῖρια ν' ἀντριανίσῃς
καὶ χέρια γουργούριστα νὰ γίνῃς τὰ ξεφάντια;
– Μὰ 'γὼ ἔχω φόδια νὰ πλεύσω καὶ μάλια ν' ἀντριανέψω,
καὶ χέρια γουργούριστα νὰ γίνω τὰ ξεφάντια.
Βάνει τοὺ γιὸ φρόσωπο καὶ τὰ φεγγάρι σπίτος (σ/πίτι)
καὶ τοῦ παράκου τό φλερό βαίνει καμαροφρύδι
κι εἶπεν μές' τὴν ἐκκλησιὰ, σὰν γιὸς τὰ φεγγάρι.
Τὴν εἶδαν τ' ἄγια, ἐσκιάχτηκαν κι' οἱ εἰκόνες ἐσπαράξαν
κι εἶδαν τὰ διακοσμοῦμα, τὸ "Κύριε λέησον" φάγαν.
– Ψάλτε, φωνᾶ, σὰν ἐγγλέζοι, διάολοι καὶ κλινάκοι (sic)!
– Παπᾶ, σὰν εἶδα Χριστιανὸ καὶ φρόσωνά ἐς τ' ἄγια,
γιὰ τὰ θαρρεῖς ἀνθρώπινα ἀλόγου σὰν μουρτζιά.

(Τὸ χορεύουνε συρτὸ ὅλοι χαρὰ καὶ τὰ τραγουδᾶνε)
(Λιβ. Ἀναβασία Στ. Καστρίτη).

ανηκ. ἀκρ. → σχέδ. 54: Ὁ κυρο-Γιάννης ὁ Πουρνάρος εἶχε κι' ἄλλο – Εἶχε φάει ἕνα σουλούκι δικῆς του ἐπιμοιρᾶς, τὸν Ἀλ. Νικολᾶ, καὶ τοῦ ἔβγαζε ξυλόφαγα (= σαγίδα). Τὸ θαρρεῖς βρῆκε τὸν σουλούκι στὸ κρεββάτι νὰ κοιμᾶται γαλήνιος καὶ ἀπάνω σὲ λίγο διάλογο, ποὺ ἔγινε –
– Τί ἤθελες, βρὲ σουλούκι, νὰ φᾶς δικῆς μου ἐπιμοιρᾶς;
– Ἀλλὰ τὸ βουνὸ ἐκλείδωνε, χιόνι' ἤμουν θεμελιωμένος,
καὶ μοῦρμα δυὸ χιονάλα καὶ σταλμένα ὁ καιρός!
(Β. καὶ σχέδ. 78)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τραγούδι

Του Κίτσου ή μάννα. (Τό χορεύουνε θλιμμένο)

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4579
ταμ. 287

23 -Του Κίτσου ή μάννα πάδεσε δεύ ἄμμα σλό' σολάμι
μέ'λό σολάμι ἐμάζωνε, μέ'λό σολάμι λέει:
-Πολάμι, γιά γιχόδεσέ με, σολάμι γύρε σίσω
γιά νά σερά'σ' αύλί σερά, σερά σλό μεφοχώρι
σου μαίν' σ' μέφερε σύναγο, μάσουν μαί συναγώι.
Του Κίτσο [illegible] γιά νά σιάσουνε,
γιατί νά τόν μερμάσουνε.
-Κίτσο, γιά είδε τ' ἄρματα, τά ἔρματα τσαθράματα
τά σαρμακοδομένα!
-Μαίνα λεγεί, μάννα βουρλή, μάννα ξεμυαλισμένη,
μάννα, δεύ μ'κάτι τή νιότη μου, δεύ μ'κάτι τή χαρτιά μου,
σερά μ'νύσεσι τ' ἄρματα, τά ἔρματα τσαθράματα,
τά σαρμακοδομένα!
-Καλλιό Κίτσο μ' νά χάνουσουν, νά 'χανες τό μέρος,
σερά σό 'χασες τ' ἄρματα, τά σαρμακοδομένα.

(Τραγουδιέται μαί χορεύεται θλιμμένο. Ενώ τό
ἀρχίσει, σ' ἄλλο τό μανάγιε. Τά τσαμπάσματα είναι:
-Του Κίτσου ή μάννα πάδεσε
-τ' ἀμπόνι, τ' ἀμπόνι-
δεύ ἄμμα σλό σολάμι
-τ' ἀμπόνι, τ' ἀμπονάκι- - - - -
(Από Ἀγγελικήν Νικ. Μιζιάρη, ἐτῶν 53)

Μαρτυρία μιᾶς τῶν Ἀλέ. 4

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Άγιο - Του αμάθου

24

- Έρχόμαστ' από Ανάληψη, σε μιά χρυσή φεριγάδα,
είχαμε αμάθους έμορφους, στα δίδερα δεμένους.
Ο αμάθος ανασέναξε και στάδηκ' η φεριγάδα.
- Ποιός είναι π' ανασέναξε και στάδηκ' η φεριγάδα;
Αν είν' από τους αμάθους μου, να του ξεψυχήσω
κι αν είν' από τους ναύτες μου, την ώρα να
~~[illegible]~~ τ' αδειώσω (ή: να τ' αξιώσω).
- Εγώ είμαι π' ανασέναξα και στάδηκ' η φεριγάδα.
- Αμάθε, θεινάς, αμάθε δίγας, αμάθε ρούχα σου χέσουν;
- Ούτε θεινώ, ούτε δίγω, ούτε ρούχα μου χέσουν,
μά έχουν χρόνια δώδεκα μικρό γαμπρό, δώδεκα χρόνια αμάθος,
σήμερα κι γυναίκα μου άγιος κι αναπαύει.
Αν έχω άγιο γαμπρό, στο σόι του τους ρεβαίρνω,
κι αν είν' ουνό το άγιο, θαν είσυχα τους φλαίνω.
Ώσου να βγή "ώρα καλή", βγαίνει δαφνίλα μήλια,
κι ώδε π' ούνε "Αγιο", βγαίνει ξημνιάτικα.
(συναντάει τον πατέρα του)
- Γειά σου, χαρά σου, γέροντα — Καλώς τον αγγελικάρι.
- Πες μου, να ζήσω, γέροντα και μακρόμορ γεροντάκο,
αν τ' είν' η αρρώστια, γέροντα, που σκάβει και μαδιάνει;
- Ούτε αρρώστια, ούτε άσχημα, τον γιού μου τον Γιαννάκη,
π' έχουν χρόνια δώδεκα μικρό γαμπρό, δώδεκα χρόνια αμάθος,
σήμερα σπίτια του φουγιού κι αρμάδια τ' αγοράζουν,
σήμερα κι γυναίκα του άγιος κι αναπαύει!

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

_Πές μου, ~~[illegible]~~ σ' ὁ δρόμο σου, γέροντα,
καὶ μοιρολόγια γεροντικὰ
τοὺς θροφολαίνω;
_Δὲν ἔχω χιλιόρ' ἄγχος, σὲ σᾶς τοὺς θροφολαίνει,
μὲ ἓν κύμα τ' ἄγχος σου ἀλλιῶ, σὲ μιὰ στιγμὴ τὸ ρεβαίρνει.
Βιγλᾶ βαρεῖ τ' ἄγχος του, σὲ μιὰ στιγμὴ ~~[illegible]~~ ρεβαίρνει.
_Καμμιὰ λίθος, σ' ἀρχοντικὰ καὶ λίθος σ' ἀφεντιάδες,
τόσο καὶ σὲ βρωμογειτονιές, μὲ τὴ νύφη εἶναι διπλὴ μου!
Τὸ ἄγχος γονάλιστε, μὲ τὴ νύφη ἀλάνω βρέθη.

(Λίθος ἀναλαμβάνει ἐξ. Κασίμη + συνεργασία Ελαμπέλη).

Παρομοιές

14 _Ὅσους κοιμᾶται ψηλὲς ὧρες, χάνει φτηνὲς ὧρες
ἀπὸ τὴ μυὰ του. (βλ. καὶ μύδος σελ. 76)

15 _Ἡ ἀδελφὴ σου θέλει τὸ ἴδιο μέρος σὰν δικό σου,
σὰν νὰ φύτρωσε
(Μὴν ἀγγάρης ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος σὲ ἄλλο)

16 _Ὁ ὕπνος δρέφει μάζουρα καὶ ξεγυμνώνει κῶλους.

17 _Ἐκεῖ σου σὲ φτωχαδοῦλι, νὰ μὴ συχνοσυχαίνεις,
τί ἀ λάχη καὶ σὲ βαρεθοῦν, δὲ δάχης τί νὰ γενῆς!
(ἐξ. Κασίμης)

Μῦθος

1. Ἕνα κεφαλονίτικο εἶχε ἕνα μωρακίτικο. Κάθε βράδυ που ἔβανε τό μυαλό του νά μυρίσῃ, σὰν θέλαν νά μᾶς ἐγέρσουν: — Ἄχ! Ἔχασα καὶ σήμερα! Μιὰ μέρα, δυό μέρες, ἕνα μῆνα, κάθε βράδυ αὐτό ἔγερνε. Ἕνα φύλακας, ποὺ θαμώνει ἐκεῖ δὶ γειτιά, ἄκουσε κάθε βράδυ τὰ λόγια του μαγαζιόρα αὐτουνοῦ, καὶ τό 'πε στὸ φίλο του. Ἡ ἐρχὰ σχεδὰ ἡ κοπελιὰ αὐτή εἶναι καὶ σπίτια του Δόγμα.

Τότε ἐμυρίσθηκε ὁ Δόγμας καὶ ἔδωσε διαλαγή νὰ μυρίσουνε γιὰ γύρω μέρες ὅλα τὰ μωρακίτικα ποὺ ἤταν ἀγοραίγυρα. "Νὰ μυρίσῃ, λέει, κι αὐτός" — Κι ἔβγαλε τὸ φύλακα νὰ φωναχτοῦνε, τί δὰ λέει ὁ μωρακίτικος — Τὰ ἴδια ὅμως ἔγερνε καὶ ὥρα ἐκεῖνος: — Ἄχ! Ἔχασα καὶ σήμερα!

Ἀναπαθάνει ὁ Δόγμας νὰ τοῦ μυρίσῃ ὁ πατέρας του καὶ νὰ τοῦ φρωτήσῃ. — "Τί ἔχεις, βρέ χαϊδιαμένε μου, καὶ ἀναπιάνεσαι; Ἐγὼ ἔμυρισα ὅλα τὰ μωρακίτικα, καὶ σύ ὅλο μυρίζεσαι;

— Ἄ, Δόγμα μου, τοῦ λέει ἐκεῖνος. Δέν εἶμαι σάν χάνω ἀπό τὴ δουλειά! Χάνω τὸ μέρος μου, ἀπολιμάνι μου — Ἔχεις δίκιο, τοῦ λέει ὁ Δόγμας —

(Ἀπό Ἰωάννην Δ. Καλύβαν, Κομνηνόραμα)

2- Ένα χωριανό μας είχε μπαμπάκι. Είχε καλά έβγα
με ένα σουλτάνο κι έφτιαχνε κάθε βράδυ δίπλα στο μαγαζί
του κι έλεγε όλο όλα. Μια μέρα, βγήκε έξω όλο
χαρά για να φέρει τον άντρα του, και σουλτάνος ένας
άλλος σουλτάνος - Γεια σου, καλησπέρα! - Γεια σου!
- Πού 'σαι φίλε; - Καλά 'σαι φίλε, γιατί έχω μπαμπά-
κι - Είσαι μπαμπάκι; - Πες μου εμένα. Έχω ένα μπα-
κάκι στο διάδρομό μου και φτιάχνω ό,τι θέλω - Και
δε μ' αφήνουν και βγαίνω στο μπαμπάκι σου να
φτιάχνω κάτι; - Μπλα χαρά. Είναι κι όλα τα βράδυ,
όλες εννιά, έξι.

Πραγματικά ξανακούνιαν μία άλλη μέρα οι
δυο σουλτάνοι έξω από το μπαμπάκι, κι έμοιαζαν
μέλια.

- Εδώ έχουμε όλα τα είδη, όλων βρέστε, τον γείτονα ο ένας
σουλτάνος. Θέλετε μυρωδιές, ρεγγέλια, ζαχαρωτά, γυρίστε, μάθετε, φάτε όλα δικά
Είδε εκείνος μαγαζί, κι έτρεξε - Νάτο το δικό μου φίλο!
- Θα μας δείτε - Πολλές μέρες έλεγε εξευτέλιζε - - -

Αλλά ο μπαμπάκης κάθε μία καλόπλαση, κι έπαιρνε
να βάλει ένα χέρι στο μαγαζί του.

- Ένα βράδυ γυρνάει ο σουλτάνος, αλλά κι ο γάιδαρος
ήταν μέσα. Βρέστε του σουλτάνος, μπήκε σπίτι του. Ο
σουλτάνος ο μπαμπακάκης έβγαλε φωτιά έξω, αλλά ο
άλλος ο σουλτάνος δεν πρόλαβε και τον άρπαξε ο γάιδα-

Γυρίζει ὁ καμπουρόπιος θανάσιμος καὶ γειὰ τοῦ Χωραΐτη:
-Καλύτερα νὰ ἰρώω μύρτιαν καὶ στὸ χόρτο, παρὰ νὰ
↓ ζῶ σὲ μοναξιὰ καὶ νὰ δῶ τὰ ἀντέρια μου στὸν
ἀγκινό μου. Τὸ ἔνα μάγουλο ἔλεγε:
↓ 18 - Κάλλιο μύρτια καὶ σὲ χόρτο,
ὠδρομία παρὰ τ' ἀντέρια σὰν κῶλο.

(ἀπὸ Θρακύβουνο Κασίμη τοῦ ἀνηθ. ἐτῶν 52)

Σκέρτσα τοῦ Πουκεβίλ (ἀνήκουν ἀπὸ τὶς σχέδες: 54 καὶ 72

Μιὰ φωτοκοκκινοδία ἔδινε ἀφορμὴ σὲ κάποιο Καλόγηρο (Πουκεβίλ)
νὰ κάνη ρίμες ἢ ἁπλὲς ὁμοιοκαταληξίες. Π.χ. σὲ ἕνα μ
ἀρι σοῦ ἐκμυήκανε τὸ σκοινί του:
- Ἔδεσε ὁ Χρίστος τὸ μιτάρι
ἀπὸ τὸ σπιτάρι,
κι ἐκεῖνο ἔφυγε σὰ σὲ ἀγώνι.
Τὸ 'χει δίκιο ἡ Μαριὼ καὶ τσὶν μαγκώνει.

Ἐμαθε ὅτι ἡ ἐνὰ κορίτσι ὁ γέρος τοῦ ἔλεγε τὸ
τυρὶ πάνω ἀπὸ τὸν θάλαμο (=τὸ σαλάρι, σοφίτα) καὶ
τοῦ ἔλεγε καὶ τὰ φυλλία τοῦ χιόνου μὲ τὸ γάιδι. Ἡ κο
κουμπὲ ἀναγκάζεται νὰ φτιάσῃ νέα φυλλία. Ἔτσι

γοναί ὁ "Πουρέτσας":

— Κομπάλο δώδεκα καὶ σήμερ' ἕνα γάλο,
μὰ ἦταν ἄξιο καὶ μεγὸ,
καὶ καλύβαζα τὸ λυρὶ φάνω ἀπού 'λοὶ φάλο.
— Κάθε, Μαριώ, μὴν τὸ βαφῇς!
— Πάγε, Χρίστο, καὶ μὴ 'ς χόρτα σὲ λοὶ σέρα
καὶ δὲν ἤξερες τὶς ζωγιὲς ποὺ κάνει κάθε μέρα.
Δὲν μὲ μέλει γιὰ τὸ χωρὶ, μὰ οὔλε γιὰ τὸ χάδι,
μὰ ἄλλο δὲ μὲ κάβανε, τὰ ζτίλια κάθε βράδυ!

(ἀπὸ τὸν Γρηγόριο Γ. Ὄρφανο-Τσούδα)

Παλαιωνικὰ ἐπιγνωσιακά

Ἐφημέριος στὶς δυὸ ἐπιγνωσιὲς τοῦ νησιοῦ (Ἐρεικούσας) ὁ Ἱερομόναχος (μοναχὸς ἱερεύς): Ἄνθιμος Κουζούρης ἀπὸ τὴν Καστανιὰ Κιμωλίας (ἐδῶ ἀπὸ τὸ 1947)

Ὀνομαλογία ἐπιγνωσιῶν: Ἅγιο Βῆμα, ζεμπλο, δεσποτικό, ψαχτήρι (= ἀναγόμενο· ὄχι μαγνάρμος) ὀτσαϊδια, μανάγια, δεξιὰ θύρα, ἀριστερὴ θύρα, φωτοσουλάς (ἡ ζαμπαρία μὲ τὸ ζώγινο φαΐσιο) τὸ γυναικεῖο (= γυναικωνίτης) τὸ ζεφόγιτο (= ὁ δρόμος τοῦ ἁγίου τῆς ἐπιγνωσιῶς, δεξιὰ θάνια) τὸ ζόρτσις (= τὰ χοληρὰ μερεά) τὰ μπαλκόνια (= οἱ δυὸ μπαλκόνες)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Παρα

κα
τα
δα
λω
ερ

Παρ
+
μ
κ

Συγ
κα
1.

Εί
βο
σε

Πα
γε
Ελ
νο

κατηκάρι (= κομμάτι Εσπερίας) –

Παλιό κατωπάτι Αγ. Ζαχαίας. Εσυχραμή (εξόδαμμα): δυό σπιτικάρια σπασμένα, και έλα 1838.

Κοιμητήριο (= Νεκροταφείο) –

Τάφοι: Πρώτες ημερομηνίες. (Παλαιότερα καλά μέρη, νεώτερα υγρότερα και ακατοίκητα)

Αρχαιότερος χρονολογημένος τάφος 1877.
"Εδώ κάτω κείται ο Γεώργιος Όρφανος, αποθανών τον 25ον Δ/βριον 1877".

Άγνωστος (1881): Εγώ σοφός σπίτι και παλιό Εσπερίδων Γρήγορος, δημοδιδάσκαλος, έζησα 40 χρόνια μαλαγάξανα, κι 11ον Σεπτέμβριον 1881 αποθάνω μας τον γιόν τιθέμεν.

(Γρήγορος = άγρυπνη οικογένεια που έμεινε μέλι των Εννέα).

Συνήθειαι τάφων α) σταυρικά σχήματα
β) μαρμαρωμένοι – σκεφάλωτοι

Παραδόσεις

+ Εἶχε βρυκόλακα, ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τοὺ λάκκο του καὶ σκότωνε ὅ,τι σκύλι καὶ τοὺς ἔτρωγε μυρίες. Ἔφτιανε τὸ χάδι ἀπὸ μιὰ θημωνιὰ (σιτάρινο δαχτυλίδι τοῦ χαδιοῦ). Ἤρθαν ὅλοι λάκκο του νὰ τὸν διαβάσουν ψυχή. Εὑρῆκαν μιὰ τρύπα ἀπ' ὅπου ἔβγαινε, καὶ μὲ μιᾶς τοῦ ἔριξαν χάδι γρανάζι. Δὲν ξαναπαρουσιάστηκε.

+ Παλιόπαπα ἐξορκίσανε τοὺς Τάφους μὲ σαγιὲς σιδερένιες, γιὰ νὰ μὴ σηκώνωνται οἱ σκοτωμένοι. Νὰ μὴ βρυκολιάζουν. Τώρα ὁ παπὰς τοὺς τὸ ἔκοψε (τὸ συνήθειο).

Συμπολιτεία

- Δυὸ μὲν Ἐρήμους ἀπὸ Σιδέρι (μὲ Κρεμμύδι-Φασκόμηλο) καὶ 1ⁿ ἀναβάζιν: 3 φορὲς μὲν ἑβδομάδα – (Διαδρομὴ 1.30' – 1.45'. (εἰσιτ. δρχ 15)

- Ἔχει καὶ ὁρισμὸν μὲν σούμα μὲ Κρεμμύδι συμπολιτεία κάθε βδομάδα (Δευτέρα) μὲ τὸ λεωφορεῖο. Ὅλοι γυρίζουν ὅμως σοδιάζουν δυὸ τὸ Μαϊδρο δίνει Καταφύγιον Κρεμμύδι.

- Παλιόπαπα μὲ τὰ χωριὰ ἔκαναν μάχες (καὶ 10 καὶ 20) γιὰ νὰ βρεῖ καιρὸ νὰ χάσουν δίνει Ἐρήμους

- Ἐλα ὄχι νυχτὰ δὲν ἔχει σὲ κανένα συμπολιτεία, ἐκεῖ νὰ νομίσεις μέσα βυθίζει, ἀπὸ 200 ὡς 300 δραχμὲς —

Βοιωτία - Καλαμάς (από τον Χρίστο Καστίμη γραμματέα της Κοιν.)

α) Ύβρεις: Μωρή γομάρα, μωρή γαϊδούρα, μωρή Θεόβρεστη! (= σου να το βρει από το Θεό) μωρή θουτανάρα! Μωρή φίδι φαρμακερό!
- μισομού τση σλράλας!
- δίχαση!
- άγχαλμα τση κοινωνιάς!
- καμιακιδί! (ή, μωρέ καμιακιδί!)
- τσαγκουλοσκέφασμα! [τση σφοδύρας;]
- φίδι φλερωτό! (εύκολη ελλ. φ.φ.)
- Μωρή ανεμύριστη!
- Μωρή ανεστολάριστη! (αποχτισμένη - δεν γέρνει να νιώθει)
- Ξεβγαλμένη!
- Μωρή διδέρτρα! [δυδεύτρα; = συνοφαίρια]
- Ρουφιάνα
- Ξίστρωτη!
- Καπούρα!
- Σκρόφα!
- Μωρέ χατοξέρασμα!
- Μωρή γεβεντισμένη!

(ύβρεις):
- Μωρέ μωχατόντε!
- Ψωριάρη! Κτήνος! Κτηνοτρόφη!
- Τσιφτσόσωλο! Κωφτσόσωλο!

γάϊδαρε! ζῶον! τομάρι! βοΐδι! τέρας!
- Ζῶ τῆς φραγκαβίγας!
- Κουγιάμπαλο! [μουλί, πουλίνι]
- Χταπόδι τοῦ λούμπας!
- Κεφάλο βερνικωμένο!
- Ξεφτιλισμένε!
- Μομίχτη! (= κιμομίχλη)
- Μόρτη!
- Σμαντό τοῦ Μέσιας!
- Μωλίγνιο! Κορδόβο! Ρεντίκολο!
- Μωαγάδα! (ἄντε βρὲ μωαγάδα!)
- Λέρα Μαδιαρᾶ! ἄτιμε! Κεφαλᾶ.
- Χιάδαρμα!
- Ψωρίτα!
- Χέστρη!
- Ξόανο!
- Ἄς διαβῶ! Ἄντε-διαβῶ!

β' Καλάρες

- Ὁ Ἅδης νὰ σὲ φάῃ!
- Μωρὲ σοῦ νὰ μὴ σ' εὕρῃ ὁ χρόνος!
- Τὸ μερεμετάρι (= διαολόμυλο) τοῦ Θεοῦ νὰ μαλέβῃ νὰ σὲ μυρίσῃ!

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

- Νά σέ φάκω τό ἐξαλοίζοινο! (=δαιμόνιο.
[κωδ. 1α 7 δαιμόνια-χόρτ-χορτάς τά Μαρξήνης;]
- Τό γλυκύ σου νά σέ φάω.
- Τό χαρμοσύνι (=καρμπόνι;) νά βγάλω μέσα σέ
μπόδα.
- Νά βγάλω λίν εὐλογιά λί μαύρινη (=μαύρη) μέσα σέ
καρδιά σου.
- Τό ἀσχαφοσοφεγκώ νά σέ κάψω!
- Στήν τάβλα νά σαθῆς!
- Νά μοῦ τό δαιμόνιο μέσα σου!
- Νά μοῦ ὁ διάολος μέσα σου!

γ) Κλῶσες

- Σοῦσα λί ἔγνοια σου! Θά σέ φάκω θά χέρια
μου!
- Θά σέ κάμω νά 'ριάξεσαι σάν τό σκυλί!
- Ὁ Θεός δά σέ κρίνη!

(κωδ. 1α κ. Χρίστο Κασίμη - Γραμματέα Κοιν.)

Δίστιχο

- Στό Πόρτο βγαίνει ὁ κύκλωπας,
στό Φούρνι βγαίνει ἡ Πούλια,
καί μέσα σέ Δενδρωνίτικα βγαίν' ἡ βασιλοσούλα.

(βλ. καί σχ. 38)

Παροιμίες (από τον ν. Χρίστο Κασίμη)

19 – Χρόνος νά μήν καλονίση!

20 – Κομμάρα σού δείν ίδω, τί σέ γυναίξει ἄν καίγεται;

21 – Ἄϊ χρωστάη ἡ θροβαζίνα μαζί, μ' ἐς βόσκη!

22 – Νύφα, παρτήρα!

23 – Τό Μάη φολή!

24 – Θά χωριάσης σέ ἀνώφλι
γιά νά ἰδῆς τό καλώφλι!

25 – Κι ἀγαπούνι μέ' σεμήτι
καί χαμιά γωμί στό σώτι.

26 – Κομμάδια τούμπανα μ' ἄερα γιαχνισμένος!

27 – Αὐτό' ἔχω μάζλα-μάζλα,
μ' ἀπό μέσα καζανδέλα!

---

28 "Στέκα, Τούρκο, νά γαμήσω", δέν μιά παροιμία.

Τραγούδι

25. – Έλα θρωϊ μέ τό δροσό, νοῦ ἀνοίγει λόγγοι,
ἀνοιξέ νά δῆ εἰδώ τή Ζούρα τό τραγούδι.
Ἡ Ζούρα ἤταν ἡ ὀμορφη, τῆς Κρήτης τό καμάρι,
κι ἀγάπα τό Χαρμπούζη, τό ψηλό παλληκάρι.

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

– Ὁ Χαρμπούζης παντρεύτηκε κι ἄλλη γυναίκα πῆρε,
καί γιά πουρνάρα μέ μαγιά, νοῦνα νά θεμελιώσει.
– Μωρή, ἔχεις φόδια νά πλαθῆς καί γάλια νά τοῦ βρέξης;
καί χέρια βουτυροχυριά, νά γύρης τό σπιτάκι;
– Μά ἐγώ ἔχω φόδια νά πλαθῶ καί γάλια νά τοῦ βρέξω,
καί χέρια βουτυροχυριά νά γύρω τό σπιτάκι –

(Ἀπό τόν μπρό Ζούρο Εὐ. Καλύβη, ἐλεύ 11)

Ἄλλο (τοῦ δρόμου, τό γάμο: Ὅλαν πᾶνε νά πάρουν τή νύφη, ἤ ὅλαν φεύγουν μέ τή.)

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονε. 4578
χειρ. 287

26 – Ποῦ τήν πᾶτε, ξένε μ', αὐτήν τή νιά,
τήν χαϊδομαλλοῦρα, τή Ροζαλιά;
– Ἀπό τήν πόλη ἐρχόμουν κι ἀπό τά χωριά (= τά Κέφη)
κι ἀπό τή γιαλοπλά τῆς ἐθεράπα.
Τά βασιλικά της ἐπότιζε
καί τίς μαντζουράνες ἐδροσόβιζε –
– Βρέ παλληκαράκι, κι ἂν μ' ἀγαπᾶς,

Τί συχνοδιαβαίνεις καὶ δὲ μοῦ;
Στεῖλε προξενήτες οὐ μάννα μου (=προξενήτρες)
καὶ προξενιάδες ὁ̓ν μπαρμπάς μου.
Τοὺς προξενιάδες ἐδιώξανε
καὶ τὶς προξενήτες μαγιώνανε!

(Ἀπὸ τὸν Πρόεδρο κ. Στέφανο Καλεχή.
Βλ. Μαγνησιακὸν ἰδιωτ. Α' ἀρ. 3)

Κοινων. ὄργαν.

Ἐσυνήθ τὰ σπίτια δὲν ἔβγαινουν εἶναι μὲ ἀσυνήθειες (ἐμεῖς, πῶς, μυλωνᾶς) καὶ σὲ μᾶς, σὲ γυναῖκες φωνάζουν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἢ τὰ παιδιὰ τους μὲ φωνὲς μακρόσυρτες - διακοπτόμενες, σοῦ τὶς κατάλαβαίνουν καὶ τὶς ξεχωρίζουν. Ὁ χαμὸς τους εἶναι ἀσύνηθης, καὶ γι' αὐτὸ γίνονται μεγάλες τσακωμοδίκες.
Ἀρχίζουν συνήθως τὸ φώναγμα ἔτσι:
— Δὲν ἀκούεις, Ἐλένη! - - - -
— Ἀκούομαι - - -
(Αὐτὴ εἶναι ἡ ὡραία ἠχ-ἐπαφή, μετὰ ἔπεται ἀρχίζει ἡ ἀπάντηση — Πιὸ συνήθως καὶ μένουν: Ὤ μάννα! Ὦ Χρῆστο!)

(Βλ. Μαγνησιακὸν ἰδιωτ. Α' ἀρ. 5)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μον. 4580
ταυ. 2872

Δίστιχα

- Ποιό ἤτανε ὡραιότερο σοῦ δωσε Λεύκα ἀνοιξιάδα,
- καὶ ποιά μικιὰ χρυσομηλιὰ Λεύκα ροδοκοκκινιάδα;

- Ἀνάθεμά σε, δὲν φανεῖς, δὲ βγεῖσες δὲν φανέλεις.
- ποὺ μ' ἔγινες σὰν τὸ κερί, κι' ἀπόμα μὲ θανέλεις.

- Τὰ μάτια χάνε τὴν καρδιᾶ, καρδιὰ δὲν ἔχει χρώγα.
- Ἔλραβά τους κ' ἐσεῖς καὶ δὲ βγάνετε τ' ἀϊλίκι ποὺ σᾶ χάπι.

Ἀπὸ τὴν Ἰωάννα Α. Καλέχη, ἐτῶν 26 (βλ. μαγνητοφωνήσεων τεῦχ. Α' ἀρ. 6)

Τοπωνύμια (γύρω ἀπὸ τὴν αὐλή)

Τὸ Κάλιρρο[1] – τὸ Πόρτο – ἡ Ἀμπα-Χειάδα

ἡ Σταμοχέννα[2] – τοῦ Παντούλη[3] – τοῦ Μπραγκίνη

τὸ Ποταμόσπιλο – τὰ Κουκούλια[5] – σ' Κάνουλη

ἡ Σκολεννή – οἱ Λάκκοι – σ' Δεντρολίβανη

τὸ Ζούκι – ἡ Γούρνα –

1 Ἔχει δύο Καλίρρα: τὸ μωρὸ καὶ τὸ σωστό. 2. Εἶναι ἀμπελοκήπιο 3. Ἴσως 4. Ἀφροδισία, σωβαντζᾶς. 5. Τὰ ὡς κουκούλι = σῦκα γ' τὸ ἄλλο καλοκαίρι = σύκα

Ὄνειρα.

29 Ἡ τζημινέρα ἔφαε τὸ φαννί!

(Ἐννοεῖ λὶν ἀγάπη τῆς νονᾶς τοὺς, ἀπού τὰ φαννιὰ θὰ ἀτμόσουτα καὶ θὰ μυχανέ.

Τότες που ἤλαν τὰ καράβια μὲ τὰ φαννιά, ἐσυγάνες δὸ τρεῖς μὶ ἐβγάτσες δάσους τὰ καλάρια, ἀπού κυφαγοπίλια, ταγαρηδιώπια, θιαμὰ καὶ ἰταγιὰ καράβια - εἶχανε δὸ τρεῖς θὰ σφιὰ μὶ ἐνὰ ρεμεζτάδο γὰ μνυρτὸ (μουσκὸ) (διαμερισμένο;)

Παραμύθια ἐσαχταροῦς (ψυχο;)

- Μιὰ φορὰ μὶ ἔναν καιρὸ ἤλανε μιὰ μάννα καὶ ἑφτὰ θυγατέρες, καὶ κάθε βράδυ ἐγνεβάν γύρω θὰ φωτιά. Ὅσου ἕνα βράδυ, εἶσα ἡ ὡρώτη θυγατέρα: - "Φωόγε, ὄφσιας ὅτου τὸ ἀβράχι κάτω, θὰ λίνε σφάξωμε καὶ θὰ λὶ φᾶμε. Ὅσου ἐβγάτσε, ὡρώτη καὶ δεύτερη φορά, κάτω τὸ ἀβράχι λὶς μάννας. - Ἡ ὡρώτη κοπέλα λέει τοὺς θεοὺς μάννα μας: - Πρώτη καὶ δεύτερη φορὰ σὲ θυμοδάρμα· μὲ λὶν τρίτα ὅμως θὰ σὲ σφάξωμε καὶ θὰ σὲ φᾶμε". Πέφτει καὶ τρίτα φορὰ κάτω τὸ ἀβράχι λὶς μάννας τους, λέει ἡ ὡρώτη θυγατέρα σὶ δεύτερα: - "Ἐμᾶς τώρα νὰ λὶ σφάξωμε καὶ νὰ λὶ φᾶμε.

Ἡ τρίτα ὅμως ἡ κοπέλα, που ἀγαποῦσε τὴ μάννα της,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

όλαν l' ἄκουσε, ἄρχισε τὰ κλάματα. Οἱ ἄλλες ὅμως οἱ ἀδερφές, ἀφοῦ ἔφαγαν κι ἔφαγαν κι μάννα τους, ἡ μικρὴ ἡ ἀδερφή ἐμάζεψε τὰ κόκκαλα καὶ τὰ ἔβαλε σ' ἕνα μαγάζι, κι ἐσύγκλεισε καὶ τὰ ἐδάγκασε κι τὸ Νεκροταφεῖο. — Καὶ κάθε φορά, ἐσυγκλαίνε κι τοῦ λάκκο τῆς μάννας τους καὶ τῆς ἄναβε τὸ καντήλι. — Ὅσου, μετὰ ἀπὸ χίλιους καιρούς, μέσα ἀπὸ τοῦ τάφο ἐβγῆκε μιὰ ὡραία φορεσιὰ, μὲ ἕνα χρυσὸ φόρεμα.

Ὅσου μιὰ Κυριακή, ἐσυγκλαῖν οἱ κακοὶ οἱ ἀδερφές κι τὴν ἐκκλησιά, καὶ ἡ τρίτη ἡ ἀδερφή ἐσύγκλεισε κι τοῦ λάκκο τῆς μάννας τους, νὰ τῆς ἀνάψῃ τὸ καντήλι. Ὅλαν ἔφτασε στὸ λάκκο, εἶδε τὴν ὡραία φορεσιὰ καὶ τὸ χρυσὸ φόρεμα. Ἀμέσως ὡρτσα ἀνάψε τὸ καντήλι, ἐμόρεσε τὸ χρυσὸ φόρεμα καὶ μπῆκε μέσα στὴν ἐκκλησιά, καὶ ἔτρεμε ὅλη ἡ ἐκκλησιά ἀπὸ τὴν ἐμορφιά της. Τὴν εἶδε τὸ βασιλόπουλο, ποὺ εἶχε νὰ τὴν ὥρα βρισκόλανε στὴν ἐκκλησιά, καὶ ἄρεσες τὴν ἀγάπησε. — Δὲν ἤξερε ὅμως πὲ τί τρόπο νὰ τὴν ξαναδῇ, καὶ [illegible] ἐσκέφτηκε νὰ εἶχε κόλλα στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς, καθὼς θὰ βγῇ ἔξω ἡ Πεντάμορφη, νὰ τῆς κολλήσῃ τὸ δικαιώνι της. [illegible] Καθὼς καὶ ἔγινε. Βγαίνοντας ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ἡ Πεντάμορφη, τῆς κόλλησε τὸ ἕνα της τὸ δικαιώνι στὴν

τὴν φορὰ, καὶ δὲν ἐμπόρεσε νὰ τὸ πάρῃ.—
Ὅσοι τὸ σπέρα τὸ βασιλόπουλο, καὶ ἐσκέφτηκε ἀπὸ σοῦ-
τι σ' αὐτὴ μὲ τὸ διαμαντένι σὰν χέρι. Ἡ μία εἶπε
"Ἐμένα μοῦ πάει!", ἡ ἄλλη "εἶναι δικό μου!"—
Τὸ βασιλόπουλο ὅμως ἐκαλέσθηκε ὅτι τὸ διαμαντένι δὲν
ἔπαιρνε σὲ καμιά, καὶ ἄρχισε νὰ ἀποχωρίζεται!
Μοιάζει καὶ πὸ σοῦτι φοροῦσαν οἱ κακὲς οἱ ἀδερφές
μ' ἐσκέφτηκε καὶ πάθησε ἐκεῖνο σὲ μιὰ μάνισσα.
Ὅσοι ἀποφάσισε ἀπὸ δῶ μάνισσα εἶχαν μαζύγει
δυὸ ἀδερφούλα του οἱ κακὲς οἱ ἀδερφές, καὶ ὅλαν ἐπῆρε
τὸ βασιλόπουλο, ἐρωτήσαν οἱ κακὲς οἱ ἀδερφές:
—Σύρνω, Μεγαλειότατε, καλὰ κεῖνοι ἔχομε μιὰ μωσσὰ
μὲ φουχάκια!
Ἡ πεντάμορφη ὅμως εἶχε μιὰ καρδιὰ καὶ ἐδουβού-
σε τὸ βασιλόπουλο. Σημώνεται ξημέρωσε τὸ βασιλόπουλο
καὶ ἐβγῆκε δῶ μάνισσα, καὶ εἶδε δῶ πεντάμορφη
ἀδερφή του. Τὴν φόρεσε τὸ διαμαντένι καὶ δῶ πάρε γιὰ
γυναῖκα του.
Στὸ σκοπό του πάλιο καὶ πάλι ἀπὸ τὸ πάρε-
πυρὸ μὲς ἐφύλαγε ἡ φαρμακιὰ ἀπὸ τὸν ἰάφο μὲς μάννας
μὲς. Σὲ ἕνα χρόνο, ἡ βασιλοπούλα αὐτὴ ἐγέννησε
ἕνα ἀγόρι, καὶ ὅλαν ἤτανε λεχώνα πὸ μρεββάκι, ἐπῆ-
γε ἡ φαρμακὶ ἡ κακιὰ ἡ ἀδερφή της καὶ τὴς λέει:
—Νὰ σὲ γειρίσω, ἀδερφή μου! Καὶ τὴς κάμφωσε

μιὰ καρφίτσα πὸ μέρωσι. Αμέσως ἡ βασιλοπούλα ἔγινε θουλί, καὶ ἡ καλὰ ἀδερφή της ἔθεσε φωτιὰ πὸ παλάτι.

Τὸ θουλὶ ἐβγῆκε ὄξω μέρα γύρω σὸ παλάτι τοῦ βασιλέα καὶ "έλεγε: —"

— Τὸ παλάτι μου καίεται,
τὸ χάλα μου μὲ καίει!"

Ὅλον τὸ ἄκουσε ὁ βασιλιὰς ξεζαλισμένος καὶ ἐπάνω σὸ ἀμπάρι του. — Κοντὰ του ἐκάτσε καὶ ἐπάνω καὶ τὸ θουλί, καὶ ὁ βασιλιὰς τὸ ἐχαϊδεύγε πὸ μέρωσι καὶ βρῆκε τὴν καρφίτσα. Καὶ μόλις τοῦ ἔβγαλε τὴν καρφίτσα, ἔγινε ἡ Πεντάμορφη, ἡ γυναίκα του!

Καὶ τότες ἐμαρτύρησε ὅλα τὰ καλὰ ποὺ τῆς εἶχαν κάμει οἱ δυὸ ἀδερφές της οἱ κακιές.

Αμέσως ὁ βασιλιὰς ἐδιάλαξε ὅλον τὸν στρατὸ νὰ τοὺ φέρουν δυὸ ἄγρια ἄλογα, καὶ φάκαν τὶς κακὲς ἀδερφὲς καὶ τὶς δέσανε ἀπὸ τὰ μαλλιὰ ἄγρια τὰ χέρια καὶ ἀπὸ τὸ λαιμὸ τὰ πόδια, καὶ τὶν ἔσερναν τὰ ἄγρια τοὺς βράχους.

Καὶ ὁ βασιλιὰς μὲ τὴ βασιλοπούλα ζήσαν καλὰ καὶ εὐτύχησαν! — —

(Διὸ τὴν κ. Μαρίτσα Χ. Κασίμη, ἐτῶν 40)

Τραγούδια.

Η Εὐδοκούλα

27 Μιὰ μάννα εἶχε τρ' ἐννιὰ γιούς, λιὼν Εὐδοκούλα δέκα,
ποὺ ὡρολογιὰ ἐβλέπανε ἀπὸ λι Βαβυλῶνα.
Ὀχλὼ οἱ γιοὶ δὲ δείπνε, μι' ὁ Κωσταντὴς ἀγράφω:
—Μάνα μ' ἂς λίνε δώσωμε λιὼν Εὐδοκιὰ σὰ ξένα,
νὰ 'χω μι ἐμὼ ἀφεντοριὰ σὰ ξένα ποὺ γυρίζω.
—Παιδί μ' μι' ἀ μοῦ 'ρθη ὁ δάνελος, ποιὸς πάει νὰ μοῦ τὰ φέρη;
—Μάνα μ' μι' ἀ σοῦ ρθη ὁ δάνελος, ἐγὼ δὰ πάνε φέρω!
Ὀχλὼ οἱ γιοὶ ἀπορδάνανε, λοὶ Κωσταντὴ εἰσολῶσι.
Τρ' ὅλα λὰ βνήματα(sic) ἐμπῆκε καὶ σ' ὅλα ἐμπορχόρα,
ποὺ τρίτου λης τοῦ Κωσταντὴ μουρμοὶ τὸ δάκρυ ρίχνει.
—Κωσταντὴ, ἀφεντούλη μου καὶ χρυσό, κάτσε μ' τοὺ χαρὸν τ' ἀγρόνε,
τὸ δῶρος ποὺ μοῦ ἔλαξες, ποὺ δὰ μοῦ τὸ φέρης;
Ἡ σάλα ἔχινε ἄχορο, τὸ χῶμα ἔχιν' ἡ σκόνη,
καὶ τὸ κιουνάκι τ' ἄχαρο ἔχιν' ὁ Κωσταντίνος!
Βιτσιὰ βαρεῖ τ' ἀχόρου του ὅμι Εὐδοκιὰ χαρεύγει.
Ἔσπιξε καὶ λεν μύρμηξε δ' ἐννιὰ χορούς μοιρολόγι.
Ἀπού γιαλὰ λι χαμπελὰ μι' ἀπὸ σιμὰ λὶς γέλει:
—Γιὰ ἔλα, ἔλα, ἡ Εὐδοκιὰ μὲς λι γιουνιὰ μας μάννα!
—Κωσταντὴ μ' μι' ἀν ἤρθες γιὰ κακό, νὰ ρθῶ τὸ καλοκαίρι,
Κωσταντὴ μ' μι' ἀν ἤρθες γιὰ κακό, νὰ βάλω ἄλλα ροῦχα.

α —Γιὰ ἔλα-ἔλα, ἡ ἀδερφή, ἔλα τὸ καϊκὶ εἶναι!
Βιγλιὰ βαρεῖ τ' ἀγόγκου του, κι' ὁλόν μαγαριώνει φτάνουν.
β Στὸ δρόμο ὅπου κύγαιναν, στὸ δρόμο ποὺ σηκαίνουν,
ποὺ λιὰ ἀκούν καὶ μεγαλοῦν, μ' ἀνδρωσύνη φωνίζει.
—Χαιδέ μ', μεγαλοδύναμε, Χαιδέ μ' μεγάλο δάνμα,
νὰ σκοτώσω τὸ γιολάκι μὲ τοὺς ἀδελφάκους!
—Κώσταν μ', τί γίνε τὸ σοῦρι, τί μεγάλωσε τ' ἀηδόνι;
—Τρεῖς σοῦρι κι' ἐς μεγάλωσε, τρεῖς σοῦρι κι' ἐς λέει:
—Κώσταν, σοῦ εἶναι τὰ ξανθὰ μαλλιά,
~~τὰ μάτια σου~~ τὰ σταφυλάκια σου γλυκά.
—Δῶσέ μου χρόνον, ἀδερφέ, νὰ τὸ μαλλάρι ἀνοίξω,
α μοῦ σκίζει τὰ ξανθὰ μαλλιά, τὰ σταφυλάκια μου γλυκά.
γ Γιὰ σύρε-σύρε, ἡ ἀδερφὴ καὶ τὴ γυναῖκα μου μάννα,
τὰ ἀφῆνω τὸ μαντῆλι μου τοὺ Ἁγ-Γιώργη ἀνοίγω...
— — — — — — — —
Κι ἡ εὐδουλιά σου ἔφλεξε, ἐχλύωσε σὰν σόρτα:
—Ἄνοιξε, μάννα μ' ἄνοιξε, γιατὶ μαι ἡ εὐδουλιά σου.
Καὶ ἀνοίγ' ἡ μάννα της κι' εἶδε τὴν εὐδουλιά της,
λιγοθυμιὰ τὴν ἤφερε μὲς' στὰ φυλλόσωρά της.
—Πές μου, σκυλί μου καὶ χρυσό, σοῦ σ' ἔμαρε
σὰν σόρτα;
—Ὁ Κωσταντὴς μας μ' ἤφερε μέχρι τὸ μαγαριώνα,
κι' ἄφησε τὸ μαντῆλι του τοὺ Ἁγ Γιώργη ἀνοίγω.
—Τσιώσε, σκυλί μου, μὴ τὸ λές, γιατ' εἶν' ἀσκεπαμένη.
—νὰ κερδίσω. (Μαρίτσα Χρ. Καστήνη)

Χαρακίδια - ἀρχεῖο

~~[illegible]~~ Δίστιχα (;)

~~Μικρή αβγιά μου βρήξε σὲ χρόνια σὲ χρόνια~~

— Κὰ δώδεκα σκυλόπουλα, κὰ δέκα μικρομίδια,
✓ δὲ μοῦ σὲ δίν' ἡ μάννα σου, σοῦ νὰν λὶ φᾶν τὰ φίδια!
~~Κὰ δώδεκα τὰ σκύλα τὰ δέκα τὰ μικρόμιδα~~

— Μικρή αβγιά μου βρήξανε σὲ γιοὺ λουρ-δυμύρι·
✓ μοῦ εἶσαν λὶ δέκα ἐφτὰ μοῦ εἶσαν λὶ δέκα ἑπτὰ.

— Ἐγὼ μ' ἀὶ λὶν ἐφτὰ, ἐγὼ μ' ἀὶ λὶν ἑπτὰ,
κρατᾶ νὰ πάω σὲν ἐκκλησιὰ καὶ νυφολιὸ γιὰ ἄντρα·
✓ (χορεύεται ἀργὸ σιγανό, ἔτσι:
— Μικρή αβγιά μου βρήξανε
—Γιωργάκη, Γιωργάκη,
Οἱ γιοὶ λουρ-δυμύρι,
—μωρὲ Γιῶργο Μουσλάκη κλπ.)

28 Ἄλλο: — Γιάννη, σοῦ ἐρωτῶ καὶ κρυνᾶ,
φυλάξου μὴ σὲ φᾶνε!
— Ἐδῶ σοῦ ἐρωτῶ καὶ κρυνῶ, κανένας δὲν τὸ ξέρει·
✓ κανεὶς τὸ ξέρ' ἢ ἄγριος μου, σοῦ μὲ κυλαγαβαίνει —
(καὶ τάβγει - εὐτραπέλιο)

("Γιάννη σοῦ ἐρωτῶ — Γιάννη σοῦ ἐρωτῶ — Γιάννη σοῦ ἐρωτῶ καὶ κρυνῶ
φυλάξου μὴ σὲ φᾶνε!")

29 Άγγελε

— Αγγελική δική αράγκι, που γύφαινε - ξεγυφαίνει,
γύφαινε τα βρωμοζαίνια, γύφαινε τα βεγούδα,
— Κόρη μου, δεν παντρεύεσαι, δεν στέρνει προξενάρι;
— Το 'θελε μου γιε να παντρευτώ, που εγώ είμαι παντρεμένη;

Χορεύεται καταχαλιανό – με' φορεσιές
και τραγούδια, είδη:

30 Αγγελική δική αράγκι
– μέτινε μ' Άγγελο, δε' μοιρώ,
που ύφαινε ξεγυφαίνει
– τα ναυλόσουμα μαφαίνει.
Γυφαίνει τα βρωμοζαίνια
– καινούργι' άγκιον και παλιά –
γυφαίνει τα βεγούδα
– για σ' άγκιον μου καινούργια!

Στου ουρανού δε ν' ανέβω
– μωρέ μικρό ναυλόσουλο
και στα δίννεφα που πάω,
κόρη μου να σ' αγαπάω!

Κόρη μου δεν παντρεύεσαι
– τα νιάτα σου θ' αφανέσει –

και δεν θέλουν παρηγοριά,
-μικρολείμονιά μονάχη-
Το σώμα μου γιά να σκληρύνω
-μωρέ μικρό ναυλόσουλο,
θ' εγώ είμαι σκληραγωγημένη
και μικραρρεβανιασμένη;

31 Μιά ποθητιά που αργαγκιό το σόδι μας μουνούσε
και με το νου μας έχεγε και με το λογισμό μας...
Χριστέ μ' και νά γενόμουνα αϊλαίρι εγώ δικό σας!

(Από τον Χρίστο Κασίμη, χειρόγραφο).

Εύρεσις διαύλου (Οι βαθύμοι Κυβαγοίλες)-

Σ' ένα βαπόρι του "Βαγγιάνου", που το λέγανε "Κεραμίες", είχε ένα νιάνι Κυβαγοίλα, που ήλεγε καμιά βαθύμια. Οι άλλοι ναύλοι σαραπουντάγιαν που κανονάκιο (το Σούρο Σουρδή) και ο νιάνι, ας πούμε ο Γεράσιμος, από βαθύμια (από τα Τσελιά) φέγγει - Ειπέτε ο καπετάν-Σώτος το νιάνι; — Άκουσα, βωρέ Γεράσιμε, χτες σήμερα δε θέλω βαθύμια πό βαπόρο μου άλλους;
Ο Γεράσιμος όμως δεν μπορούσε να το χωνέψει. Την άλλη μέρα έρχουνται πάλι τα ίδια - Ο καπετάνιος του χαμογέλα

δὲ χείμωνα, καὶ τὸν ὁρμήσαν 24 ὥρες.

Τὸ εἶδε πιστρα ὁ νιὸς μου, κι ἀποφασίσαμε μὲ αὐτὸν ὅτι δὲν θὰ ξανθγαίνομεν. Ἔβαζε ὅμως αἰτίους καὶ λόγους τὸν τί νὰ κάμη. Τὴν ἄλλη μέρα, ἐγὼ τερα, ὥρες ἕνα πουρνὸ καὶ χαρὰ μὲ ἔφαγε ἀπάνου, ὅλους τοὺς ἁγίους, ἐκκλησιές, Παναγίες, ὅ,τι ἤξερα. Ἔβαζε τὸ χέρι μέσα σ' ἕνα ταπουράκι καὶ τὸ μοίρασε δίπλα ἀπὸ τὸ κρεβάτι του. Ἀπὸ κεῖνα λεῖα ὥρα, ποὺ θὰ εἶχε τὰ νύχια του ὁ Καραγκιόζης, ἄρχισε νὰ βαλσαμώνῃ τὸ ταπουράκι. "Νὰ φάγῃ ὁ διάβολος τὸ ταπουράκι! Νὰ μοῦ ὁ δ. μαὶ τὸ ταπουράκι!" — Καὶ δώσ' τα τὸ ταπουράκι — — —

Ἀποζαλίσθηκαν οἱ νεῦλες, ἔσβησαν καὶ τὸ εἶπαν τοῦ καπετάνιου. Πάγει ὁ καπετάνιος τὸν εἰσέρχεται στὴ μέρα — "Τί εἶναι αὐτὸ τὸ ταπουράκι, ποὺ βαλσαμώνῃς;" Ἐκεῖνος δὲν ἔλεγε· ὥσπου τοῦ κάμανε ἐρώτα καὶ βρῆκαν τὸ χαρτὶ μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων τοῦ ταπουρακιοῦ καὶ κατάλαβαν. (Ὡς καὶ τὸ σανὸ ποὺ ἔφαγε τὸ γαϊδουράκι τοῦ χριστοῦ εἶχε γραμμένους).

Τότε ὁ καπετὰν Σούρος τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σχοινὶ του καὶ τοὺς ἔδωκε δύο κομπολόγια, μὲ ἄλλο κεφάλι.

(Ἀπὸ τὸν Ἀναλάβιο Μάνεση-Δαμασκηνέ, ἐτῶν 84)
(νεκρικά).

Θεσσαλικά αρώματα
— παραδόσεις —

— Μιὰ δὲ καράβι εἴχαμε πάντα τὰ ξύλα φυλαχτὰ τοῦ ἁγίου Νικόλα τοὺς μέτρες· ἕνα κομμάτι τοῦ ἄγιο Σωρίδαρη ἕνα κομμάτι τοῦ ἄγιο Γεράσιμο κι ἕνα κομμάτι τοῦ ἄγιο Διονύση.

Ποτὲ δὲν ἤμαστε μὲ φόρτιο ἀκαμπόσιμο. Ἡ Αἴγινα ἕνα μέρος, ὅπου ἔρχεται τὸ κύμα ἀπὸ 6 μίλια καὶ χτίσαμε σπίτι· εἴχαμε δύο ἀγκυρες σὲ βάρκα, κι ὅμως ἡ μεγάλη φουρτούνα μᾶς ἔκοψε τὶν ἄγκυρα κι ἔβγαλε. Ποτὲ δὲν τὰ χάσαμε τὰ βιολιὰ κι ἀγγεῖα, κι ἄγγιο δὲν εἴχαμε πάρα νὰ σταματήσουμε βοήθεια ἀπὸ τὸ Θεόληο τὸ καΐκι μου· — Νὰ σᾶς πῶ μιὰ μέρα, νὰ ξέρετε μόνοι τὰ ξύλα φυλαχτὰ τοῦ ἁγίου. Ἔβγαλε ἀμέσως ὁ καΐκι, ὁ Χάρης (ἕνα νέο παιδί) κι ἐξεκινήσαμε τὰ τρία φυλαχτά, κι ὅπως μοῦ μιλοῦσε ἐκεῖνα, εἶδα κάτι νὰ λευκαίνει ἀρκετὰ ἕνα κομμάτι, σὰν σημαδόλουτρο (σὰ ἦταν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἁγίους). Μοῦ ἔμοιαζε τὸ φυλαχτὸ ἀπάνου, καὶ μοῦ λέει — Πάρ' το! Ἔβγαλε τὸ ἔδεσε ἀπάνου στὴ γούμενα. — Βοήθα, Θεέ μου! εἶπα — Καὶ, ὡ τοῦ θαύματος, δὲν ἐσκοτώθηκε δέκα χιλιάδες, ἐπιάσαμε ὁ ἀέρας.

Τότες μοῦ εἶπε τὸ παιδί: — Καπετάνιο, εἶδα ἕνα κομμάτι, κάτι σοῦ φαινόταν τοὺς μέτρες! Ἐπαίρνω. Καὶ σήμερα-σήμερα ἔχω ἄλλα γαμήλια!

(Ἀπὸ τὸν ἴδιον. Α. Μάνεση-Δημακοῦ)

Μιά ἄλλη φορά, ἐρχόμαστε φορτωμένοι θαρκιδᾶ ἀπὸ τὸ Καλάμπαλο γιὰ τὸ Τριεῦσι. Ὅλον ἐσυγκρατημένη κεφαλὴ καὶ ἐρχόμαστε κορὺ τὰ δώδεκα, συναντοῦμε τὸ Πισιμάρδο, μὰ ἔσπασε μεγάλη τριανταφυλλιὰ κι' ἔτσεσε σιωπηδί. Ξεφορτωνόμαστε μὲ τὸ μασούρωμα. Ἐφτιάνουμε τὰ μίλια, ὅσου δὰ ἤμαστε κοντὰ στοὺς Παζαρτζῆς, ἄμμα δὲν ἠβρίσκαμε σοῦ βρισκόμαστε. Λοιπόν, σὰν ἐμείναμε πιὸ ἔξω ἐβασταγούδαμε ἕνα χωρὶ τοῦ Εὐαγγελίου (σοῦ λένανε ὅλοι ἐκκλησιά), σκιλὸ χωριό· τὸ βάλαμε ἀνάμεσα μέσα σ' ἕνα βάλο καὶ τὸ εἴδαμε ὅλη δαγκαστὰ — Ἀμέσως λόγο, σ' ἕνα τσαρτζὶ ἔξω ἔρχεται εἰσαγγελία ἀμέσως ὁ κυρὸς καὶ εἴδαμε ὅσοι εἴμαστε ὁμορφιὰ σ' τοὺς Παζαρτζῆς (δὲ τὴλανε μὲ' σχοὶ χρῆμα τὸ σουσούμια!) Εἴμουν κοράκια ἀμέσως ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Μαϊλοῦ, ἀνάμεσα ὅμως κακο-Σίδερο (ἀγώνα) καὶ Παζαρτζῆς κι' ἐφτιάξαμε πιὸ ἀκριὰ γιὰ λιγὸ κορυφὴ: Ἠβράμε ὅλοι σοῦ καὶ κι' ἐσουβιντζήσαμε τὸν ἄγριο.

(Ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἀνωνυμ. Μακεδ-Δαμασκηνῶν).

Μοῦ μένει ὅμως ἀκόμα χρόνος (τὴν ἐποχὴ τοῦ σουλτάνου μου), ὅλοι ἐσυγκεντρώνανε οἱ Χαλκιοὶ τὸ βράδυ εἰς Μεδρένας, ὅπου εἶχε ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Χάρυβδη, ἐφτιάχνανε γιορτὴ, γιὰ νὰ λιγοκεφαλίσουνε λίγο δαγκάδι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ

και να μή λοὺ κάμη ζουρλονὰ.
(Διὸ τοῦ ἰδίου)

Ὁ Ἅγιος Συμεών ἐμαντρώθηκε δὲν μεγάλος εἶν Κέρκυρα. Ἦταν ἕνα ὀμορφο κερβέλο ἐκεῖ. Τοὺ λένε — Μὲ θυμᾶσαι κι ἐμένα; — Τί νὰ σὲ κάμουμε, τοὺ λέει ὁ καπετάνιος· ἔβγαλε ζαρέλι κι ἄσε μας νὰ χορέψουμε κι ζουρλονὰ. Τέλος μὲ τὰ πολλά, τοὺ φώναξε "Ἔλα ἔδῶ μας, νὰ σὲ φᾶμε!"

Ἐμπῆκε ὁ μεγάλος μέσα, τὸ τραμπάκουλο ἔκλεισε κι ἐβούλιαξε. Ὁ μεγάλος ἔβαλε κι' ἐκολύμπα τοὺ κι' ἐκολυμποῦσε. Ἔκαμε τὸ θαῦμα τοὺ κι ἐσωθήκε.

Σώσου νὰ ξαναπῆγε κι νὰ ξαναγύρισε, τὸ καράβι ἔφυγε κι ἄφησε τὸν Τζάρα-Νόβα (στὴ Σερβία), 300 μίλια ἀνηφόρα. Τοὺ καιρὸ θὰ ἀκούει ὁ καπετάνιος κι βλέπει τὸ λιμάνι, λέει: — Μωρὲ φῶτα κι ὅλα ἐφτιάξαμε! Κι' ὡσότου νὰ τὸ πεῖ, ὁ μεγάλος ἐχάθηκε.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἅγιος ποὺ 'χουν στὸν Τζάρα. Ἐκεῖθενε ἔκλεψε κι κάνει τὰ θαύματά του.

Ἡ Τζάρα κάνει στὴ Δαλματία. "Εἶν-Συμεών" λογιέται ἀπὸ Ἰταλοὺς. Τὸν εἶχε πάρει ἡ Αὐστρία κι ὥρα τὸν ἔχουν οἱ Σέρβοι. Ἔκλεψε κι ἀπὸ κεῖ γιὰ καλοτυχιά.

(Διὸ τοῦ Ἀναστασίου Μάκκα-Δαμτσή, ἐτῶν 64)

Παραμύθι - Εύρεσις

Β. Μαγνησίας · Ικαν. Α' αρ. 7

Η ΑΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Ήκανε δύο φίλοι· ο ένας έχ αύλεϊ βοϊζ/μός· ενάνο νυκτός μεροδούλι, θάν ζεβέρνα (κι σήμερα). Αύτο ήταν η δουλειά του, συνεχούδε. Καμιά χωρά απ' κρυβόταν ο φίλος του, του βοϊζ/μή (τής σπρέχ του) και άρχισε νά σκιουρίζεται. Του λέει γυρνώντα μέρα ο φίλος του: — Βρε φίλε, μαλί.. σέ βλέπω μέρα και σκιουρίζεσαι; — Μωρ' τί νά σού πω, λέει, φίλε μου. Έχω παντρευτεί, και πήρα μιά γυναίκα νοικοκυρά,.. μ' άχια, και πολύ με αγαπάει! — Είσαι μου τού, του λέει ο βοϊζ/μής ο φίλος του. Η γυναίκα είναι άγιος! — Πώς, άφου με αγαπάει κι είναι νοικοκυρά; — Μα μέ ρωτάς, λέει. Γιά πάρε τα, λέει, τού σπίτι μου — Νά πάρω τού σπιτάκι μου; — Ναί, πάρε τού σπιτάκι μου, νά' σου χαρίσω έχώ! του λέει ο φίλος του ο βοϊζ/μής — Κείνη γυρνώντα μιά μέρα τού σπιτάκι του.. κι άρχισαν μαζευτήκανε βυζαντιές, τού μαλώσανε κι.. η γυναίκα του. Αυτού ο φίλος του ήταν θάν λαβωμένα. Κάποιος μι τού βοϊζ/μού και πήγαινε φορά το.. φίλο του, του σπιτάκι του είπαν.. Τά θαμάλα, εδώ είναι σείγανο! — Εθαμάλωσε τό βοϊζ/μι. Έφτιε κι, δυστυχώς τή γυναίκα του φίλου του· τής λέει:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

_Μορί σκύλλη ὁ ἄντρας σου, δὲ σοῦ εἶπε τίποτε; Δὲν σοῦδωσε ἀνάπαυση. Τί τό ξανακέγει - Μά δὲ σοῦ εἶπε λίγους; Ἀνάπαυση σάν μαμία! - Δέ σοῦ εἶπε, ὅλαν σκύλλη, νά σ' σάρω ἐγώ; (Ἄρχισε αὐλί τόλε νά μοιρολογᾶ:)

_Μού τό 'πε ὁ ψωμερμένος!
μού τό 'πε ὁ ψωμερμένος!

Ἐ εἶπε τό φίλο του - Ἐ, σήμου λώρα! Ελό εἶπα ἐγώ σάν γ' γυναίκα εἶναι ἄντρας; - Ἔχει δίκιο τοῦ χειμ. Κι ἐξακολούθησε σάν μιὰ σοφιὰ λοιπόν

(Αὐτό τόν Μάρκο Μιζικίκη τοῦ Ἀναστ. ἐλιὸ 68 - χωριό - (τό ξέρει ἀκόμ σαλιδίσου τοῦ τό εἶπαν σήμερα - τό ἔχει σκ σοφιές φορές σήν ἐρώτησα)

Νά σᾶς σκ λώρα ἕνα μεγάλο ψωμερμένο: κάμε δε σφάξουν νά χάλε ἀνάπαυση!

Ἦλθε ἕνας γείτονας νά ἔχε ἕνα κοπάδι, ψρόβατα νά τά σφάξη σύλλογο - Ἀλλά εἶχε μοναχά μιά βάρκα - Πῶς νά τά σφάξη; ἄρχισε νά τά μοιάζη σέ βάρκα χιλ-χιλ - ὥσπου νά τά σφάξη ὅλα καί νά χάρισε, βάζε μιά, βάζε δύο βάζε δέκα πράγες, ψερμένες λώρα καί δε βγ σκ τό ψωμερμένο. Κι ἀν σ' ἔσπασε μ' βάρκα, δέν ἔχει ψωμερμένο! (Λόγο τοῦ Ι. Καλοφύλλη

Ενδιαφέρουσα διήγηση – παράδοση;

Δεν είχαμε εδώ (στην Ερίκουσα) δικό μας σχολ. Μό
για έναν δάσκα-Γιάννη Μάνεση εδώ και χρόνια. Υστ
είχαμε ένα χαρμό σχολ. στη Κάρυστο.
Ήταν ωραίο νησάκι και γαλήνιο και πράσινο. Πήγ
να και τη νύχτα στην εκκλησιά
– Δε φοβάσαι, δέσποινα, τον ερωτούσα –
– Όχι, γιατί έχω το Σταυρό μου, και τους αγγέλους τ
Παναγιά τη Χρυσή, που είχε στην εκκλησιά.
Εκκλησιάζονταν γύρω να τον φωτίζουν μια ώρα
ρά. Πήγαιναν τους μετά στην εκκλησιά ένα βράδυ, ό
ένα μόνιμο αλό φωτοστέφανο, σα αγίου ζωγραφισμένο.
Ήρθε τη νύχτα ο άσκος να διαβάσει. Ο "σκοτεινός"
άρχισε να βγάζει μέσα από φωτοστέφανο και να τα
κουνά να βγει.
– Πήγαινε στην καλύβα τον Θεού και αφησε με,
σπίτια κοιμισμένα, να πάρω τη δουλειά μου!
Το είδαν σαράντα φορές, λέει, αλλά.
Ο άσκος τότε έβγαλε τα χοντρά τα γυαλιά και βγ
στην τσέπη του τη μεγάλη διαβάζει: – "Κυρι
γλαυκόβλεπτον τον άγγελον σου, να δώσει τον διάβολον τούτ
και από τότε ξεμπέρδεψε με το δαιμόνιο.
– Δε... δε... δέσποινα... άρχισα να φωνάζω χωρ
μένα ο "σκοτεινός". Γιατί η καλύβα τον ήταν σκοτεινή. – Εβγα έξω, καλόγερε, και χόρεψε.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και για το "αναμαχή" του είναι ο ωχρός.

Ενδ. διαίρεση (Ιωάννης Εθ. Καλοχής) 105

Εκείνος σου έμεγε τον ωχρό τα ωχροΐλα.

Ένας ωχρός είχε καινούργια ωχροΐλα. Τον είδε χθες σου κάθουσε κι είκοσι δε σου δα ήλανε μαζά γι' αύτοι, κι εδουλιμαζ--- εσυμβούλουνε με τί τρόπο να βάλη να τον χαρή. Δυο-τρεις εσυκώθηκε μεγα, και βάλη κάθουσε εβδομάδα βράδυ και χωρίς άλλη φορά. Εβγήκε χαρούμενος και τον χέρι Τί λέγεις, φιλαράκι μου; - Θέλω χέρι τον ωχρό να με χαρή - Λέει καλά, είναι νωρίς. Είναι αρκετά κρύο. και ο ωχρός κοιμάται - Πρέπει, λέει, να με χαρή σήμερα διότι δα εργάζομαι, όχι και την ημέρα και όχι και την νύχτα, και αύριο το αργά, Κυριακή, δε θέλω να με πιάνουν και αρέσει να είμαι έλευθερος. Πάει το χέρι τον ωχρό - Μα όταν τον σου κοιμάται βάρος λέει ο ωχρός - Τον το είπε χέρι, μα εσυμβούλεψε - Α θέλει τον πάρη, λέει ο ωχρός - Εκείνος χαρούμενος, έναλλαξε καλά, εξαρμοσμένος, τα είπε όλα αυτά που είπανε, είδε τα ωχροΐλα του ωχρού - Τον είπε "τον άλλαξε χαρούμενο!" Κι άρχισε ο ωχρός να τον δικάζη μια φορά. Τον εκάθισε με το θελεαχήμι και τον δικάζει μια φορά - είδε τα ωχροΐλα τα βουτύρι χαρούμενο και τα βαζε κουτάλι-κουτάλι στο στόμα του. Ε - Ήθελε να φάη κι αυτό το αμάρεμα

Ιω, αμά με τι θάνω νά τό πή; Ξεκίνησε χτυπώ διάβασε μιά εικόνα, του λέει — Παππά μου, λέει μοις αγνώρισε, μικρό άγγελο δέχω να σου φύω και έρχεται. Λέει: Τί είναι σπίτι μου; — Εμείς μιά μεγάλη σπηλιά, και δε ξέρω 'φτα, σπίτια μου τα δικά μας να θα δώσω; — Όχι, λέει, σπίτι μου να τα δίνω εμένανε σου τα σπίτια. Λέει: — Τού τα δινα και δεν τα 'θελε — Ε, αφού δεν τα θέλει, βαπτίζεται, λέει, δικά σου να 'ναι!

Έτσα εν το θρονί δ σπίτι να νυφεύει, κοπέλες μα τα σπίτια του, λιγάκι! Ρωτάει μιά σπιτάδα — Δεν τα είδα, λέει — Ω, κυρά μου, λέει, μου τα σπίτια! Μου τα δινε και δεν τα θέλω! —

(του κώδικα)

Δώρο του Ιω. Θ. Κακίση (Κομοτηνή)

Παροιμία; (30) — Δεν το χω σπίτι δά σπίτι, αλλά σου δά χάνω το σοκάκι μου.

Ενδ. Σμύρνης

Ήμανε δύο, σου τα καλαμάκια-ίσα ν' έχομε σου πάει (κρύωμα), ένα σοκάκι, και χρείαζε δύο φαρμάκια - του έναν φουρνάρη, και εκείνος μας δώνανε ο ψιλός είδε τέσσερα παροιμία.

(από τον Κ. Μαυρόν)

Παραμύθι "Ο δίκαιος μονομάχος.

Ήταν ένας θαλερός που έψαλλε δίκαιο μονομάχο για να βαφτίση το παιδί του. Έψαχνε κάθε δυο μήνες, δεν ημπορούσε να βρη ένα δίκαιο μονομάχο ολοτρόπως. Αποφασίζει μονάχος να πάη ο άγιος χωριό. Ελο δρόμο που πήγαινε, απάντεχα είναι ληγόμορφο — Γειά σου, γέρο μου — Γειά σου ληγόμορφε! — Που πας, παιδί μου; — Πάω να δω λίγο χωριό, να βρω ένα μονομάχο να μου βαφτίση το παιδί. — Τόσοι άνθρωποι δω χωριό σου δεν είναι; — Πολλοί είναι, λέει, αλλά δεν ήθελα κανένα δίκαιο, να είναι φόβητρο στη μάχη. Του λέει τότε ο ληγόμορφος: Να δω βαφτίσω εγώ, παιδί μου. — Και ποιος είσαι εσύ, ληγόμορφε, που θα μου το βαφτίσης το παιδί; — Εγώ, λέει, είμαι ο Χριστός! — Αϊ, όχι λέει, δεν είσαι εσύ! — Γιατί; του λέει. — Γιατί άγιος είναι καλόκαρδος, άγιος φιλεύει, δ' άγιος δίνει όλα τα λεφτά, άγιος δεν είναι και φοβάται τον θάνατο!

Προχωρεί πάλι, έφυγε, τον άφησε το Χριστό. Απάντεχα σταματάει ένα μοναστήρι, με φοβερά μάτια. Τον κρύωσε κι αυτός που πήγαινε. — Πάω, λέει, δω λίγο χωριό, να βρω ένα μονομάχο — Καλά, δω χωριό σου δεν μπορεί είναι, και δε βρίσκει να μάχη είναι μονομάχος; — Λέει, όχι δε βρίσκω, καλά είναι μονομάχος, που να είναι δίκαιος!

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

—Νά 'ρθω νά βγάλω τό βαφτιστικό μου; Μή δείχνεις μά
μουμπάρα; —Καί ποιος εἶσ' ἐσύ; Λέει τοῦ γιου. Λέει:
—Ἐγώ εἶμαι ὁ Χάρος! —Μοιάζει τοῦ λέει· ἐσύ εἶσαι
ἐν ταχεῖ. Φλεγόμαι καί φρόντισα τούς σκληρούς ὅλους
Ἐσύ νά 'ρθεις νά βαφτίσεις τό σπιτικό μου.
Ἐλυμπιάσανε γονιοί ὅσα μέρη νά τό βαφτίσ
Λέει, Κυριακή— Ἐλά τήν Κυριακή!
Ἐσώγε γονιοί τήν Κυριακή, συμαίνει τοῦ μουμπάρ
τήν μουμπάρα, ἐβαφτίσε τό σπιτικό, δικαιοδόσανε.
Μελά, ἤθελε νά ξεπνήσουνε τον μουμπάρο, νά φάει
σοῦπα του. Ὁ μουμπάρος ὁ Χάρος γονιοί σήκωνε τό
σκέπασμα τοῦ σπιτικοῦ κάτω ἐνά δίπλα τον δρόμο— Πάρ
κάτω δῶ τοῦ γιου, νά δοῦμε μωρέ Παμπλιώτη. Ἀκριβιάσανε σ' ἕνα
μέρος, βγήκανε μιά πόρτα μεγάλη, μέ μεγάλη αὐλόπορ
Πλημμύρα σου εἰκάσανε, αἰφνιδιά! Ἐκεῖ! ἄγρ
κάτω μερικά μνήματα! Τοῦ γιου ὁ χωριάτης— Τί 'ναι
μουμπάρε, αὐτά τά μερικά; Λέει— Αὐτά εἶναι, κά
ὅσ ἀνθρώπους σου ἔρχεται δίπλα μου ἔχει καί τό μ
ρί του. Ἐκατομμύρια χιλιάδες, δισεκατομμύρια. —Γ
νά 'ναι ὅλα τά μερικά αὐτοῦ, ἀφοῦ ἔχεις τοῦ κάθ
ἀνθρώπου σου εἶναι δίπλα μου, δά 'ναι καί τό
δικό μου —Καί βέβαιά εἶναι καί τό δικό σου
Μπορῶ νά τό δῶ; —Μάλιστα. Τοῦ δείχνει
γονιοί ἕνα, ἀπ μικροσκόπιο μικρό· εἶχε μέσ

βά ή φωλιά. Κοιλάρει άγρο μονάκι του, φωλιάζει. Λένε — Εκείνο τό ψηλό, τό μεγάλο, τίνος είναι; Λένε: Εκείνο είναι τση μουμώρας (γίνανε κι 3-4 μέρα μεγάλο). Φωλιάζει αχόμη: — Τού ανάδεχλού σου τό κρί σου εδώ θυμά; Μπορείς να μου τό δείξεις; — Εχαρίλης. Του δείχνει τό χωριό τό κρί του αδιού του, κι ήτανε ο 6-7 μέρα.

Τότες του γένει ο χωριάτης: — Ε μουμώρε, δέ μου κάνεις μιά χάρη, να πάρης χίγο κρί από του ανάδεχλού σου, κι να τό μοσχίσης σ' δικό μου; — Α, μουμώρε, γένει, σλαμάλα! Δέ μου είδες σαι έρρωνες δίκαιο μουμώρο; Πώς μου χές τώρα να πάρω άδικα; Είναι δίκαιο να πάρω από τό αδιού σου κι να βάλω για σέ; Δέν είδ' ει τίχρι!

Και του σαράλιασε κι έφυγε. Γιατί τό δίκιο το θέλουμε γι' άλλους κι όχι γι' αυτό μας!

(Ιωάννης Σ. Καλεχής (Κομνηνάρης). Το ξέρει από παιδάκι — από μιά γρια — σου του είδε ωρίν βγεί γιαλιά αμμάνι).

Ευλογιάσου, διάβολε

Ήτανε ένα νέο ανδρόγυνο κι είχ' ένα μωρίζο μικρό. Στα 6 χρόνια σλαβάλιασε, κι δέν είχανε άλλο παιδί η γυναίκα του. Αυτός γουστά κάτε

μέρα εύχονταν νά ἔχη κι ἕν' ἀγόρι, νά τά
λάμη χαμπάρι, κι εὐλογοῦσανε κάθε μέρα
κι εὐχαριστοῦσε τό Θεό.

Κάποια φορά γιατρεύει ἕνας ἡ γυναί-
κα του. Ἦρθε ἡ ὥρα νά γεννήσῃ, σήρε κι γυναίκα τ-
δυό γαλιά, σκυλιά ἀπ' ἔξω. Κάποια φορά
γεννᾶ, βγαίνει ὁ γαλιός ἀπ' ἔξω, του λέει. — Συγ-
χαρητήρια! Ἀγόρι! — Δόξα σοι ὁ Θεός, γέννησε

Εσύγε μέσα ὁ γαλιός νά σκηριδήξῃ τή γυναί-
κα του. Σε σκύλα γειριά ξαναβγαίνει, λέει του σκύλος
— Συγχαρητήρια! Κι ἄλλο ἀγόρι — Δόξα σοι
ὁ Θεός, γέννησε κυλιά, κι ἔκαμε τό γαλιό του, ἄλ-
λαξε γαλιά, γαλιά ἤθελε [illegible] του εἶχε.

Ξαναπάει ὁ γαλιός στη γυναίκα, ξαναβγαίνει
σε σκύλα γειριά. — Συγχαρητήρια! του λέει κυλιά. Κι
ἄλλο ἀγόρι!...

— Βωρέ, λέει· εἴπαμε, δέκα μου, νά τό δοξάσουμε,
ἀλλά κι ἐσύ νά 'χης μέτρος!

(Ἀπό τόν ἴδιον Ἰω. Σ. Κυλέχη [Κουμινόρμα] ἐν Ἱστορίᾳ
αὐτῆ τῇ λέξει καί ἀπό βαθυρίᾳ) —

Παραμύθι (δραματικό)

Μιὰ φορὰ ὁ Χριστὸς ἄκουσε νὰ λένε ὅτι οἱ Κυρατσούλες εἶναι βάσιμοι, κι ἤθελε νὰ σιγουρευτῆ, ἂν ὁ Θεοφραστὸς εἶναι βάσιμος. Συνήθισε λοιπὸν καὶ ὅπου ἔβλεπε μιὰ Κυρατσοῦλα μαζὶ μὲ τοὺς 12 μαθητές του κι ὁ Χριστὸς 13. Εὑρίσκανε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ ἐμίλαγαν πολὺ ὥρα καὶ ἀκοῦγανε τὸν Πέτρο νὰ πῆ νὰ δῆ, ποὺ θὰ μποροῦσανε νὰ κατασκηνώσουν νύχτα ποὺ ἤτανε νωρίς.

Ἐκεῖνος ὁ Πέτρος, ἔπαιρνε νὰ βγῆ μαζὶ μαγεμένα σπίτι... ἤτανε νύχτα... βγῆκε ἕνα φῶς ὁ Πέτρος. Προχωροῦσε χωρὶς ἀπάνου ἀπὸ φῶς, ἔφτασε σὲ μιὰ μικρὴ καλύβα, χωρὶς πόρτα, βγαίνει ἕνα γέρο.

—Γειά σου, μπαρμπα!

—Γειά σου, παιδί μου. Ποιὸς εἶσαι;

—Ἐγὼ ὀνομάζομαι Πέτρος. Ἐρχόμαστε μὲ ἕνα καράβι, ἐ-
φτὰ 5-6 ἀνθρώπου εἴμαστε ἀρκετοί, κι ἐγὼ μπόρεσα νὰ ἔρθω ὡς ἐδῶ. Ὁ ἄλλος εἶναι καραβοτσακισμένος καὶ μένανε ἀπὸ πάνω.
Τ' ὄνομά σου, μπαρμπα;

—Λέει: Γεράσιμος.

Ὁ Γεράσιμος λοιπόν, ἐπειδὴ ἤτανε κι αὐτὸς ναυτικὸς πρὶν νιάτα του, ἐμυαλώθηκε ποὺ ἄκουσε τὸ κυνήγι.

—Πήαινε Πέτρο μου, λέει, νὰ φέρῃς κι ἀρχή σου, καὶ θὰ τὰ βολέψουμε (ἀφοῦ τοὺς εἶδε πὼς ἤτανε μόνο 5-6 οἱ σύντροφοι του οἱ ναυτικοί).

Ἔφυγε αὐτός, σήμερα καὶ τοὺς ἔφαγε. Ἐξη. δύο. ἑφτά. δυόμισι
Τοὺς δάχλιασε ὁ γέρος, τοὺς ἔμπαζε μέσα, τοὺς ἔβρισε
τοὺς ἄδωσε νὰ φάνε, δὲν εἶδε λιωμὸ σου γίλασε σῶ
Ἐκεῖ σου κιαλιάσανε, ἄρχισε κι ὁ μοσκάρμπα
Γεράσιμος νὰ τοὺς διηγᾶται, ὡς κλάνει, γιὰ τὶ δάχλα
καὶ γιὰ τὸ τί ἔχει γραβάτα. Ὅλα κάθε κουβέντα σου
τοὺς ἔλεγε, ἐβασκύμαε κι ὅλα τὰ δάγκωνε... τὸ Χριστάκη
τὸν Παναγιά μου... τὸ σόι μου!...
Ὁ Πέτρος χαιρόταν σου ἐβαρέθηκε ν' ἀκούει τὶς
βασκύμιες μοσκάρμπα τοῦ χριστό, μ' ἐμᾶς τὸν μοσκάρμπα-Γε-
ράσιμο δὲν μιλᾶνε καὶ τοῦ λέει: — Μοσκάρμπα Γερά-
σιμε, μὴ βασκυμᾶς! Βλέπεις ἐκεῖνον τὸ νοσκέμο
μὲ τὰ γενάκια; Ἐκεῖνος εἶναι ὁ Χριστός!
Τοῦ λέει ὁ γέρος — Βρὲ, τὸ Θεό σου καὶ τὸν
Παναγιά σου! Δὲ μοῦ τὸ 'λεγες σοὺς εἶν' ὁ Χριστὸς
νὰ μὴ βασκυμάω; Καὶ τώρα τόλε ὁ ἴδιος τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ τοῦ λέει — Χριστέ μου, δὲ φταίω ἐγώ, τόλε
τώρα σου βασκυμάω μοσκάρμπα σου. Φταίει ἐλούλος ὁ
Χαλκόπουλος ὁ Πέτρος, σοὺς δὲ μοῦ λύωσε ἀμέσως σοὺς
εἶδε τοῦ γόρου σου!
— Καλά, τοῦ λέει ὁ Χριστός, δὲ σὲ συχωρέω.
Τοῦ λέει ὁ Πέτρος — Τί εἶσες τοῦ Χριστοῦ;
— Τοῦ εἶπα, μωρὲ τὸ Θεό σου, σοὺς ἐσὺ φλάτς, καὶ
μοῦ σὲ σοὺς δὰ μὲ συχωρέσῃ.

—Καλά, δά σε συχωρεύω αὐτό, γιατ' εἶναι συνήθειο, ἀλλά ἐδῶ νά μή βρεθοῦμε. Καί ἄκου δῶ· Δέν τοῦ ζητῶ καί μιά χάρη τοῦ Χριστοῦ νά' σου κάμῃ, ἀφοῦ ὥρα σέ γνώρισες.

—Μωρέ καλά μου λές, Πέτρο, τό Θεό σου! Τώρα θυμήθηκα!

Πέρνει γοργά μιά τραπουλα, σού εἶπε μι ἑτοιμότητα καμιά ταβέρνα, καί σάν σίγουρο τό Χριστό καί τοῦ λέει — Χριστούλη μου, τοῦ λέει, δέ θά κάμῃς μιά χάρη· ὄχι γι' αὐτά σου σέ φιλοξένησα, ἀλλά ἔτσι, νά μοῦ κάμῃς μί χάρη! Θέλω νά μοῦ φτιάξῃς ἕνοιωθη μιά τραπουλα, νά παρδίψω λίγο, σού ὅ,τι χάνω ἀπ' αὐτούς τούς μπαταλάδες νά τά βγάνω σού νά 'μαι ὁ διάολος μέσα τους!

Τοῦ λέει ὁ Χριστός — Εὐχαρίστως νά εἶναι, μοῦρλη Γεράσιμε, ἡ τραπουλά σου καί νά παρδίψῃς, ἀλλά μή βρεθοῦμε!

Πάει πάγε κοντά του ὁ Πέτρος καί τοῦ φωνάζει — Τί τοῦ ἐφώναξες τοῦ Χριστοῦ; Λέει — Τοῦ εἶπα νά μοῦ βγάλῃ μιά τραπουλα. — Σώπα, καημένε! Αὐτό μᾶς ἔλειπε νά τοῦ χρειάζεσαι; Δέν τοῦ γύρισα κάτι χαϊρι σου, σού ὥρα χαράζουμε σύρε! — Μωρέ, καλά μου τό δούρεσε, σού νά πάρῃ τό Θεό του! Θά πάω τό Χριστό πάγε, πᾶ λέει.

Παίν' ὁ Χριλό' ωζεί – Χριλούλη μου, κάμε μιά χάρη
θέλω νὰ μοῦ κάμεις!
– Τί θέλεις, Γκρέσιμε;
– Θέλω νὰ μοῦ φτιάσεις γκόρφα,
κάμε κι' ὅσο θὰ χῶ, νὰ μ' ἀφήνουνε ἥσυχο!
– Τί σοῦ καίουνε, μωρέ μωρὲ Γκρέσιμε; λοῦ γκι ὁ Χριλό:
– Ἐδῶ κάτω ὁ σκέρβος ἔχω δυὸ μηλιὲς φυλέψει
κι' ἐλούλοι σ' μπορμπαντιὲς τοῦ γκιολιοῦ δὲ μ'
ἀφήνουνε μῆλο νὰ φάω! Ἔρχουλαι καὶ μοῦ τὰ
κρῦνε μαρίχου σύρμα σουνε – Θέλω νὰ μοῦ κάμεις
κι' χάρη, ὅσους σὰν φτιάσεις καὶ κρύνῃ τὸ μῆλο,
νὰ μοῦ τοὺς καὶ νὰ τοὺς σουλάνω!
– Κι' αὐτὸ λοῦ γκι ὁ Χριλό' ἔγινε! Καὶ δ' ἄργησε
νὰ φτιάσῃ!
Σκαντζώχτηκε τὴ δόγη του, τὸν ἐρωτᾶει ὁ Πέτρος: Τὸ
εἶπε – Δὲν τοῦ γυρεύει καμμιὰ χώρα
καὶ κάτι γιὰ τὴν ψυχή σου!
Σκαντζώχτη πάλι Χριλό' ὁ γκρὸς.
– Χριλέ μου, ἕνα σπίρμα καὶ τίποτ' ἄλλο!
– Τί θέλεις;
– Θέλω, ὅλα σου φτιάσω, νὰ κάμω ἕνα κουμπάνι!
– Νὰ τὸ ἔχῃς! Εἰλεύθερος κι' αὐτό.
– Ἐμμέρωσε, μωρέ, τὸ ναναχτὸ αὐτό,
νὰ σοῦμε – ὁ Χριλός καὶ οἱ μαθητάδες του – ἐφύγανε-

Παίρνει λίν λραίθουλα ὁ μωαρμωα Γκράϊμος και ώλη ολιὶ ταβερνα-Παίρνει, μηρδίμι· ξεκαωζίμι, ξεκαμηρδίμι· εὐρῆκε σκάμολους ὁ μωαρμωα-Γκράϊμος.

Πέρασαν λά χρόνια, ἐγύρασε σκού ὁ μωαρμωα-Γκράϊμος, σκούϊος ὥρα, ήρλε ἡ ὥρα του νὰ σκοτάνη. Ἀρρώστησε, ἔσωσε δύο μερβάϊ - Ἔρχεται ὁ Μιχαήλης (ὁ ἀρχάγγελος) και σκουτάϊξελε ἀπό σκίνα του. Τόνε βρῆκε ὁ μωαρμωα-Γκράϊμος:

- Ποιός ἔσ' ἐσύ;
- Εἶμαι ὁ Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος!
- Ποιός σ' ἔβγαλε;
- Μ' ἔβγαλε ὁ Χριστός. Εἶναι ἡ ὥρα! Θὰ σκοτάνης!

Του λέει ὁ Γκράϊμος — Πεῖν φύγω, σκυλί μου, θέλω νὰ σκῆ σόρι, σὲ μιὰ μιγιὰ σσού ἔχω νὰ μοῦ κόψης ἕνα μῆλο νὰ' σκωφελγίσω κι' ἐγώ! (=νὰ δοκιμάσω, νὰ νιώσω χαρά)

Πάει ὁ ~~καλόγερος~~ Μιχαήλης· ἤθελε νὰ του κάμη κι χάρη, σκού ἤλανε λεγεῖλεια ὥρα. Ἀλλὰ μῆς ἀντέβηκε 5/4 μιγιὰ Εὐαγγέλια τὰ φλουρά του. Φωνάζει:

- Μωαρμωα Γκράϊμε, πύλωσέ με!
- Τί θέλεις, μωαρμωαΐλε;
- Εὐόμισα· δὲ μπορ' ἀ φύγω!

Του λέει λόλη ὁ μωαρμωα-Γκράϊμος: — Μὴ δέκα χρόνια μου δὲ μοῦ χαρίσης ἀκόμα, ἢ δὲ σὲ ξεκωλιάζω.

— Καλά, του λέει· ξεκωλιάσε με και δὲ σ' ἀφήνω.

Τὰ κάμνει κι' ἔφυγε.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Περάσανε λά δεκα χρόνια. Είδες σού λέει "χίλια χρόνια σὰ μέρα μιά!"; Ἦρθε ἡ ὥρα πάλι νά σκλάνη ὁ μαστρο-Γραδιμος.

Σκλώνει ὁ Μιχάλης ἀπό πάνω του:

– Ἔλουμε, μαστρο Γραδιμε;

– Ἔλουμε! Τού λέει, μαστρωσύνη.

Τού φέρνει τήν ψυχή νά φύγουνε. Αμμά ἐκεῖ σού ἐφτιάχνε, σού βρῆ ἀπό μιά σούρλα ἔρω, τού λέει ὁ μαστρο-Γραδιμος

– Περίμενε Μιχάλη, γιατί κάτι ἀξεμούνισα.

Πάει στό σπίτι τό μεγάλο του κι φέρνει κάτι ἀπό τό σφυρί μέγα μιά λαιούκα.

– Τί λά δέγεις λά χαλιά; ἐκεῖ σού φάμε, δέν φτερνάνε.

– Περνάνε, δέν φτερνάνε, δικιά μου δουλειά. Ἡ λαιούκα μου κάνει βρομερή σκυλοκέφαλο, σού νά σε φάει ὁ διάολος! Καί δῶ'λου ἐβγάλαμε ἀπό μέσα του τό Μιχάλη ὁ Γραδιμος, κι ἄς ἤτανε μόνο ψυχή!

Σουλάτσανε, κοίτανε λά οὐράνια, κοίτανε κι ὁδό κι Παράδεισου. Εκάμανε δεξιά, ἀμμά εἶδε ὁ Γραδιμος ἀριστερά, σού εἶχε κι ἄλλο δρόμο. Ρωτάει τό Μιχάλη:

– Ἐκούτος ὁ δρόμος σού φάει;

– Κι μωρέ. Ἐμεῖς δέν κάμαμε χ' κούτο. Ἐμεῖς πάντα μέ τόν Παράδεισο, ἀπού ἐφτιάξανε τό χριστό.

— Γιά σᾶμε μὶ ἀνό δῶ, νά δοῦμε!
— Ὄχι, λοὺ λένε ὁ Ἀρχάγγελος.
— Μὶ μοὺ λὲς ὄχι, γιατὶ ἔχω σᾶρκα ἀνὸ τὸ χεριό τοὺ ἄδεια νά 'κάνω ἐγὼ κουμάντο!

Εσούσανε γονιοὶ καὶ κυρὶ, φαίνουνε σὲ μιὰ μεγάλη σούγια. Ἐκεῖ φωλιὲς, καβάνια, νεφά, σπόδες, καλαμάρια — Κοιλάβανε ἀνό λὶὰ σόρλα μὶ ἐβγέσανε. Βγάνει ὁ Γ. ἐκείνους, ὅλους τοὺς συγγενεῖς του.

Λένε ὁ Γερόγιμος: — Μωρὲ λούλοι δῶ σοὺ λεραννιοῦνε, σόμπρα, σοιοὶ λοὶς ἔχει; Βγάνει μὶ ἕνανε κοκκινογένη — Μωρέ, σοιὸς εἶν' αὐτός;

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Βελζεβούλης!

Φωνάζει γονιὸ ὁ Γερόγιμος: — Ἐσύ, γιατὶ λοὶς λεραντᾶ αὐτοὺς; Πῶ λοὶς ἔχεις ἐδῶ διπλοὺς σου;

Λένε ὁ Βελζεβούλης: — Τοὺς εὐρόδισα, ὅλοι ἤλενε ὅτι χωρίς!

— Βωρὲ μωρμωσύλη, γιὰ νά 'χεὶς σοὺς λοὺς εὐρόδισες, σοναιοῦ ὅτι σαίρεις κὶ σπύρλο. Σὲ σαίρω, λοῦ λέω, ἕνα ἐλικλάκι γιὰ λοὶ σαλιόσου μου.

Ὁ Διάολος, κακόλοι καὶ σαλίρας λῶν χαρλιῶν, εδέχτηκε νά σαίξουνε. Βαίνουνε σρόλα λοὶ σαλιόσου λοῦ Γερόγιμου. Ὁ Κυρκογιάνης εἶχε τὸ χαρλὶ λου εὐλογημένο καὶ λοὶ εὐρόδισε.

— Νὰ σαίξουμε λίρα καὶ γιὰ λὶ γκαμπὰ μου.

— Νὰ σαίξουμε — Παὶ εὐρόδισε.

Εσαίξανε συνέχεια καὶ γιὰ λὶν ἀδερφὴ λου, τὰ ξαδερφιὰ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

του, τους συγγενείς του... τους μιρδίτες όλους. Έναν-έναν
τους έβγαλε από μέσα και τους έβαλε όλους άνω-
— Εγώ σαίμπι, τού λέει ο Λίλης, με ένα μονό-έξυ
ένα, για όλους όσους έχεις εδώ μέσα!
Φοβήθηκε ο Βεζιρόπουλος μην του αδειάσει όλη
την Κόλαση και δεν εδέχτηκε. Άλλα φύγε, του λέει
Έσυρε εκείνος από το χέρι τους δικούς του, τ
ένας όλους από τους άλλους, και φτιάνανε για το
δρόμο του Παραδείσου. Τότε ρωτάει ο Μιχάλης:
— Που θα τους πάμε όλους αυτούς;
— Να μη ρωτάς, είπα. Εμείς κάνουμε πολιτική.
Είχανε πια φτάσει στις Παραδείσου, γυρνάει
ο Μιχάλης, βρίσκει ο Πέτρος, ο δημοσιός-
— Γειά σου, Πέτρο, του λέει ο μπάρμπα-Γρήγορος.
— Καμιά φορά μπάρμπα Γρήγορε, του λέει ο Πέτρος, με
άνοιξε λίγο την πόρτα για να φτάσω ο νιος μου
Αμμά μόλις τον είδαμε και αρχίσανε, μετά
την πόρτα πίσω του ο άγιος Πέτρος. Βγάζει τη φωνή ο
μπάρμπα-Γρήγορος:
— Στράτου, τού λέει, με έχω τη μάνα μου, τον πατέρα
μου, την αδερφή μου.
— Α, όχι! του λέει ο Πέτρος - Μόνο για σένα έχω δηλαδή
οι άλλοι θα δεν είναι για δω-
— Τι λες, του λέει. Όλοι γεμίσανε εκεί που κατέβα

μου, σου μοῦ εἶπες σὰν ἤσαστε 5-6 κι ἐμπαίνετε
13, ἐγὼ ἐμπόδιζα κανένα; Τώρα σοῦ σοῦ φέρ
νω ἐγὼ 5, κάνει λίγη φασαρία; Ἢ θέμε νὰ
φωνάξουμε τὸ Χριστό, νὰ ἔρθει νὰ σοῦ τὰ πεῖ;
Ἐφοβήθηκε ὁ Πέτρος μὴν ἔχει νέες φασαρίες μὲ
τὸ Χριστό, ἄφου δυρόλαγε ~~ποῦ~~ πολύ σὰν ὁ,τι λογῆς
ὁ κυνηγόπιλος τὸ δασκάλουνε, καὶ τοὺς ἄφησε ὅλους νὰ
σκάσουν. — Καλά, τοὺς λέει, ἐμπᾶτε.
Κι ἐδῶ τελείωσε ἡ ἱστορία.

(Ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Σο. Καλεχώ - Κομνηνόπουλο)
("Τὸ ἐδιάβασα πρὶν τὰ 1912 καὶ σὰ βιβλιαράκι
ἀπὸ τὸ ἔχουν κι ἐσεῖς σὰν συμπατριῶτάκι μου).

Βλ. ὑπογραφὴν Σο. Σκιαδαρέση
Μέλαγχρα Μονάδος

Παροιμίες

32 — Κουφοῦ κατρούλα κι ἂν βαρεῖς, λυφτὸν κι ἂν δυριάρης!
(κι λέει κι ἕνα σκυλὶ δὲν λέει καὶ μὲ συνέχεια...)
...καὶ μεθυσμένον κι ἂν κερνᾷς, τὰ ἔξοδά σου χάνεις. —

33 — Τὸν ἀράδιον λούζει, τὸ ρουθούνι σου χαλᾷς.

34 — Ὁ πάππους μου "ἔδινε μιὰ συμβουλὴ σ' αὐτοὺς ποὺ
ἐσυχαίνανε πολὺ ξένα, καὶ τοὺς ἔλεγε:
"Προσέξετε, παιδιά μου, νὰ μὴ σᾶς φωλιάσουν

τὰ χαράματα, τὴ σπάνεις θὰ νιάλα!" (Δηλ. ἐννοοῦσαν ὅτι ὁ ἄνδρωπος ὀρέοται νὰ κάνη κάποιαν ζημιὰ στὴν ὑγειὰ του καὶ γιὰ τὴ βραδυνιὰ του ἡμέρα.)

35 _Ὅσους μὲ θρασύνε μοσμιὴ, τ' ἀποταχιὰ χαϊδί

36 _Ἀλλὰ φίλτρα σοῦ δὲν ἔχω, τί σ' ἔμελλε ἂν καίγεται;

37 _Ἐλὰ μουχρὸ λίν ὥρα, ὅσο δέχεις βρόντα!

38 _Ὁ γείτης καὶ ὁ ἐχτρός του ὡρῶλο χρόνο χαίρονται

39 _Στιέ, νὰ σ' ἀκριῶμαι,
ἀπέζανε νὰ σὲ χωριῶμαι!

40 _Μὴ γυρεύης βελόνια σὲ ἄχερο!

41 _Σγαρὸς βελόνι γύρευε μέσα στὸν ἀχερώνα,
μ' ἕνας μουχρὸς τοῦ φώναξε: "Τ' ἀπούω σοῦ δημαίνει".

42 _Κάραμας μοράνου μάτι δὲ βγάζει σολές.

43 _Ὅμοιος τὸν ὅμοιον ἀγαπᾶ, μ' ἡ μοῦρια τὰ χάχανα!

44 _Πού πάνε, μόρεμα, τ' αηδιά σου;
√ _Όσο πάνε κι' μαυρίζουνε!

45 _Στό σταχτερνό το δρυμί
√ δέμες βάγε, δέμες μή.

46 _Τό σπυρί σου δέ' νά μάγω,
√ μέ τη μάννα του δά' σπείρω. (γιά νά φάη ξυλιές).

47 _Κόμε ξύλο, κάμε Γιαννη,
μι' αϋδό κομμάτι Μανόλη.
√ Αρωλιάνε γιά τό Γιάννη,
ό,τι ξύλο μόρες, κάνει.

48 _Σεϊ νύχτες τ' κερώματα, τ' βγαίω' γ' μέρα κι' μεγάλα.
√

49 _Γιανάρη μήνα μ' άδωσε, φεγγάρι μή χαρούμενο_

50 _Βοήθα με, μουσαφίρ μου, νά μή μουσαφίνω.
√ Βοήθα με, φλωχέ μου, νά' μή φλωχέμαι.

51 _Πόλε φλώχεσαι, φλωχέ μου;
_Όλον δουλεύω τό χρυσό, μι' έρωτα τό δικό μου.

52 – Δυό λίγουδα χειμῶνα κι' ἀπό Μάη νοσταλγοί.

53 – Πασχαλιά καλοσυνιά·
σύλλα φέννα τό χαρτί
σύλλα ράμμα τό βυζάνι.

54 – Δέν δυμαμαι,
μικρό νοσταλγάω!

55 – Νικολιζένη, Βαβαρίτσα,
Σκόβα, τ' ἤπιγες δλί μέση;

56 – Τζιαύλα κι' Ἁγι-Ἀνδρίας,
δ' αὐτομείνετ' ὁ Χειμώνας

57 – Νοέμβρης ἐνόγα κι' ἔσωρνε, (= ἀμφίβολο)
Δεκέμβρης δίκαια ἔσωρνε. (= σκληρά)

58 – Ὀλόβρη κι' δέν ἔσωρνε,
ὀχλώ κοιλιά δέν ἔκαμε!

59 – Αὐγουστε, κυρ' μου μήνα,
νά 'σουν δυό φορές τό χρόνο.

(Ἀπό τόν Ἰωάννη Σο. Καλέρη)

Μέτρα και σταθμά (παλαιότερα)

α- Βάρη:

(όπου τα μεγαλύτερα θα μικρότερα):

δεκάλιτρο
εκατολίτρο
τρίλιτρο
δίλιτρο
λίτρα
μισό λίτρα ή μιστόλιτρο
μουάρτο
δυό όγγιες
όγγια
μισό όγγιά
μουάρτο του όγγιού.

β' χωρητικότητα:

ή βαρέλα (= 144 μαρτούτσα)
ή ξέστα (= 32 ")
το ξεστί (= 16 ")
το γαλόνι (= 8 ")
το μισογάλονο (4 μαρτούτσα)
το δισάρτουτσο (2 ")
το μαρτούτσο (αντίλαιχο με το λίτρα ή σύνολο)
μισό μαρτούτσο
το μαρτεζί' (= 1/4)
ένα μουάρτο του μαρτεζιού.

1. (παλαιά νύρα)

2 (παλαιά ελληνική χώρα);

→ το μουτρούρι
το μοιλό μ.π (β' κατοφάκια).

3. Η ορχιά (= 5 σόδια)
το σόδι.
4. Τα βυζιλικα σοδάρια (πα' λα σ' μοδία)

γ' μήκη:
1. το μοράζου (= σάχυς)
το μισό μοράζου
η μουάρτα
[το ρούβι]
2. η γυάρδα
η μισή γυάρ[illegible]
η ίντσα

(οι θραμαζουήδες σουμουσανε ελα τα υράσμαλα)

δ' μονάδες
η νλουτζίνα (σωρός - εβγα κ.α.)
μισή νλουτζίνα

το κιντινάρι (= 100)
μισό κιντινάρι.

ε' χωρφάνκες - έμβαδά:
το μόδι (= 5 θραμμαλα)
το μουζούρι (= ενα θραμμα)
το κοιλό (= μισό θραμμα)
το μισόκοιλο ή κατσαρόλι (= 1/4 του θρ.)
το κακκί (= 1/4 του κουγιού)

εγγάνε χ.κ. ενα κακκί σουσμού κουβερτού χωράφι.

62 [illegible] Ελαδιά

* Ενα σπίτι είχε συνήθως 22 βυζιλικα σοδάρια μάκρος και 10 πλάτος – (Ήταν μεγαλύτερα απο τα εσχάτικα σόδια)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

1. Η μπεζαίντα (= γυναίκα αρμαλή - μγρό)
2. το ώζο (παιδεμένη γυναίκα του μπαγιά)
3. η φλάουτο ή φλάουτα.
4. το καντάρι

Τραγούδια (διάφορα) (δύο σχολικά μικρά δύο μαγάλη)
4581 ✓
287α!

- Νεραντζάκι μυρωδάτο,
μι άλλο σκαμπρί ασημάτο,
μην σκαμπαζεμείς τόσο,
κι μη κάνις και λίγωσω.

- Δίσκα τό βαγιέ, ξενιτιά,
τό μαχαίρι και δε βγαίνει.
- Δίσκα τό βαγιέ, ξενιτιά,
τό μαχαίρι σκιά καρδιάς σα.

(Εφαρμογή στη σκηνή Α αριθμ. 10 - Συρτός σε χάρος μπ.
(Δέσποινα Γ. Καλυβά) - 4582 ✓
287α!

Δηλ: Κάτω στά βρύα μάρμαρα, στά λάκκαρα λιθάρια
φωτοσκιάζει μιά λίγκρη, μιαντής ρυγός δυαλήρα
μ/ς.
(βλ. σχέδ 46)

β) Μαγνητοφώνηση των Α' αριθμ. 11 (συρτός) - Δέσποινα Δέσποινα Γ. Καλυβά.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τὰ Ζαγορισιὰ

Ἄσμα:

32 – Φεύγουν τὰ πελαβάκια τὰ Ζαγορισιά,
φεύγει κι ἐμὲ ὁ νοῦς μου καὶ φύτι ὅλην ξενιτειά.
Μὰ σύδε βρακιὰ μου λέγει, μὰ σύδ' ἀποχαιρά,
μοῦ λέγει ἕνα μανίκι με δυὸ δεμένα χειρία.
Σιὰ ἄκρη τὸ μανίκι μου λέγει ἀποχαιρά:
– Θέλεις, κορή, ἀπολείγον, θέλεις νυγοχειά,
θέλεις τὰ μαῦρα φόρεσε καὶ ἀνάρχεσέ με,
τί ἐγὼ ἐδῶ σοὶ ἔχω ἐσανθρεύικα,
σάρκα τοῦ Μάϊσσας σκυλί, τοῦ μαΐσσα δυὸ χέρια
σοῦ μάζεψε τὶ δάκρυα καὶ ὅλα τὰ πελάβια.
(νελάμια) (νελαίενα)

Ἄρχισε Γ. Καλιγᾶς.

(ἐμαγνητοφωνήθηκαν στὸ σπίτι του. Χορεύεται συρτὸς γάϊτα στὸν Α' ἀκούσμ. 12

Παρομιὲς 60 – Δὲν τὸ 'χω σοὶ σκοτώσει, τὸ 'χω σοὶ μοιρολογήσει.

61 – Βγάλτο βοῦνο,
μοιρολόγι βγάλτο μεγάλο! (Τί ἔχει ὁ τραγούδης αὐτὸ
δάκρυα; Πρέπει νὰ 'ναι νεκρώσιμο)

62 – Δάκρυα, δάκρυα! Νὰ 'χες βάλτο νὰ βγεῖς
καὶ νὰ φανεῖς νὰ κλάψεις!
Μὰ ἔχει ἕνας βάλτο ἐσᾶς κι μοιρολόγι δὲν βγαίνει

δηλαδή, και χωρεμούτσικα σαι κάνα κύπρι- Σουγιά-
σε τό μουλάρι του μ' αγόρασε κάθε καϊκι να κάμω τόν
γυρισμό. Έφόρωσε και φορτοχάμηλα μέσα, και τά
θήκανε όπερα. Ώσου έκαμε χουρλούνα και του ξα-
νάρριξε το φορτίο. Είδε τόλμη ο βάχος τά φορτοχάμηλα
του αι δηλαδή με κάτι λίγα φορεμιά.

(από Ιωάννη Εο. Καλύβα).

Καλοκαιδινά μου:

γάλα, σιτάρι, πόλις, φουστάνι, παπούτσια, φακωτά,
γαϊδούρι, φοράδα, μουλάρι, αρνάκι, γίδι.

	Καλέσματα:	Διωγμάτα
γάλα	Νά, γι-γί-γί-γί (γάλα)	
σιτάρι	Να, σταρού-σταρού (και κυριολ.) σιτάρι	όξω-όξω
πόλις	- Πίγω, πίγω, πίγω! κάτω-κάτω	σύχα-σύχα! ξύπνο-ξύπνο! μρά-μρά (γάχα μρακιά)
φουστάνι	- Πουγι-φουγι-φουγι!	ξύπνο-ξύπνο
παπούτσια	- Πι, πι, πι, πι!	ξύπνο! σύχα!
φακωτά		
γαϊδούρι	Ταρού, ταρού, ταρού! Χα-χα-χα (φορεμιά)	Προύς! ιί!
φοράδα		
μουλάρι		
αρνάκι		
γίδι		

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

	Μαγούλα	Διώξιμο
Φρόσω	– Άχε! Άχε! Νιέ (σφίγγει) Ψού, ώ! (τη θωπεύει)	Ούζ!
Μουζάκι	——— (τα ίδια)	
Φρόσω	– Χαρού, χαρού! Αϊ, αϊ.	Ζίκο! Ζίκο!
Γιδά	– Τσίκο-τσίκο, νά!	Ζίκο! Ζίκο!

(Από τον Στέφανο Καλίχη, Πρόσωπα).

Παροιμία

63 – Πρώτο διρόκο αρμένιζε και δεύτερο καϊκάρο.
(= σφαλτή μέρα τον διρόκου είναι αγκυροβολιά αλόμπα ή δαγκάδα· δεύτερη τον καϊκαριού κακοκαιρία).

64 – Η όδρια γελά: – Γέγου και καρδιάρα με.
(γιατί μελλά το μεσημέρι θα είναι φρεσκαδούρα)

65 – Ο ήλιος σάκα με καθόζο! Θα χουμε βροχή (αύριο)
(το χάμε όλκυ ή δύση του ήλιου είναι συνοδευμένη με χνέφια).

(Σημαίνει οι ναυτικοί δεν γνωρίζουμε θεωρία, όσοι άλλα χρόνια. Ζώρα οπού έχουν εμπειρία και μεσαυχία θα δεν σαλεύουνε εσύ).

Καλίχης Στέφανος Θρακιώτης

Χαρούλα

33
✓ – Σού εἶπα, μάννα, φαΐλεψέ με,
σαλοντοπουλεψέ με.
Αὔλεα γήρο μή μου δώσης,
γιατί θα τό μελανιώσω.
Τί ὁ γήρος τά ξελάφι,
μέ ὄλα δά τά χορταρικά.
Που εἶν' τό χάδι, που εἶν' τ' αἰγάκι
που εἶν' τ' ἀβγά μές ἐβδομάδα
σού εἶν' γ' ἀόλα γ' ὀλογουδάλα; .

(Μήπως ἀγγλο κοῦλο;)
Ἔκαν ἐδῶ τό εἶπε ἡ Παρασκευή ε Καλεκα

Τί τού γήρου τά φαγνίδια
σάν νεόβρεχτα μαγγιδάκια,
μέ τού νιού τά φαγνιδάκια
μόσκο μέ γαρουφαλάκια.
– Νά σού δώκω ἕνα μπαρμπούνι [μπαρμπουνάκι]
ὁλόφρεσκο φαγωμάρι. (;)
– Δέν τόν θέλω τό μπαρμπούνι,
τί θά μέρα μπαρμπουλίζει
μέ τό βράδυ μπουρμουλίζει.
– Νά σού δώκω ἕνα ραφάκι;
Ὁλόφρεσκο φαγωμάρι.
– Δέν τό θέλω τό ραφάκι,
τί θά μέρα ράφτει-ράφτει,
μέ τό βράδυ μύγες χάφτει.
– Νά σού δώκω ἕνα μπακάλη [μπακαλάκι]

Όμορφο σαγηνιαράκι
Δεν ών θέμω τον μπαμπά μου,
τι βρομεί ξίδι και λάδι·
μόνο θέμω το Γιωργάκι,
τ' όμορφο σαγηνιαράκι!
(Σούρος απ' τη Μακρομάλη, τόμ. 12
"Ειμαι" φέλος κάτω το Δημοτικό)
(το χάρη κάτω τον σάπωνα του)

(Δώσε τ' άντρα μη λαγεύει.
Ο ξενιτεμένος σου γιος τον κόσμο, κύρη, νυφόχει
ωμένος να' ειδοσυγρού ωραία κι σπίτια σου έχουνε
λύση, φτώχια μ' αν εφέρασεν 10 και 20 χρόνια.
Εκείνος θα θάμ ωράζει να ειδοσυγρού και να σμ
ωνεί, άμμοι δεν εχάλασε καιρός να τον μεγωσορίσ
έλω και συγχωρεί.) (Ζήσος Κελεχής - Προσφ
Ερμιονίδων.

(Δίστιχα) "Σιχάμα" (τα λένε και δι' χορό)

Όλα φέρα και κοπιάσα έχει η μάνα κόσμα,
τούτη φορεί σε φιλεί μες' στο σπίτι τον θώρα.

Σου θέμω δυό γαρουφάλια για να τα κάνεις στέφανα,
να μη χαλάς, αγάπη μου, σαράδες για έρενα!

Σκιάζεμαι σε, δεν φοβάς, δε βρέχει δεν φυσάει,
σου μ' έχνωσες όλη τη νύχτα με' σαϊδεύει.

Σε μάννα σου, [illegible] μὶ μαῖσα ραμὶ δὰν ἐκὶ σολίω,
νὰ σὰν ν' ἀθουσομεδᾶ, να ρθῶ νὰ σὲ φημίσω.

Ἡ μάννα μου μὶ ἡ μάννα σου δὲ ἀχώνια κουβενιαίμαι,
τσὶχα [ἡ χριστὲ] νὰ λέγανε γιὰ μᾶς, νὰ μᾶς λερεβωνιαίμαι.

Τὸ κωτσρίσι σὰν ἔβγαινα γιὰ νὰ μὲ μρούγη ὁ κόσμος,
κ' ὁ κόσμος φ' ἐφανέρωσε κι μ' εἶδ' ὁ κόσμος ὅλος.

Τὸ κωτσρίσι, τὸ γκιὸ σου ἴσα ποὺ ἴσα μιὰ ἀγκα μαῦρα,
ἡ μέσι του εἶσι γιανὴ κι τὰ μαλλιὰ του μαῦρα.

Ἀνάμεσα τρεῖς δάσκαλοι εἶν' ἕνα σκιαδάκι,
ποὺ πίνουν οἱ ναῦτες τὸ νερὸ μὶ ἀρνιοῦνται τὸν ἀγάπη.

Ἀνάμεσα τρεῖς δάσκαλοι εἶν' ἕνας καταμιώνας
κι ἐσοῦ σὰ' ἡ ἀγάπη μου κι ἀραίμι τὸ χεμάλι.

(κι ἐδῶ κιοὶ τὸ Εὐρῶ Μαυρομιλῆ
ἀλεύ 12)

Ἐρώτησα κι Ὀθωνὸ μιλριοῦνται μ' ἕνα ράμμα,
κι μένω' ἡ ἀγάπη μου δὲ μοῦ εἶπε ἕνα γράμμα.

Σένε, θιὰ ἐσένα σοῦ θέρνω, σοῦς θρένους σοῦ κοπιάζω,
σοῦς παξερώνω κι δακρυὰ κι μένα δὲ δυράζει.

Τα χαμομήλα σροσυκέρασα και τα λεμονόφυλλα
↓ όλα ο κόσμος θα κύν' εδώ και μια γυχή να χειώνη
μαύρος μου φαίνετ' ο ουρανός και σκοτεινό το σοκάκι.
(από Παραδοσιακή Ε. Καλύχη)

-Το Ζούμι[1] βγαίνουν τα μαλλιά, το Πόρτο[2] βγαίνουν πλάκια
και μετά τα Δευτερώνια[3] γενικά σαχλαμάρια.
1 = Λιμένι - γαλανά με χρώματα
2 = ασημί μαύρο - γαλανά
3 - γαλανά (τα Δώρα)
(από Χριστόφορο Α. Μαυρομάτη, εδώ)

Χαμηλόδι(ς)
34 - Εγώ σου διαβαίνω από μια αγροδιά σου (= αύρ.
↓ μ' άλογα σου δε μάγγωνε η μάννα σου μι' η θεια σου
- Παναγιωλούλα, γιατί σου -
μα α σι μαγκιά για ταιμέ, να μην ξανακοιμάσω -
- Διάβαινα, ξάνε, διάβαινε, καλέ διαβαίνεις σαλέφ·
μ' άλογα διαβαίνω μονάχος η σαρίκι μου η βέργα,
η σπόρε μαντολάτο, πο σαρκούλι ρίξε -
(από το Χριστόφορο Μαυρομάτη)

Βαφτιστικά ονόματα: (με τα χαϊδευτικά τους).

Παρασκευή - Ζωή - Ζωούλα

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Καλημέρα – Κάλε – Kalina
Σούρος – Πίωτης – Πόντης
Διονύσης – Γόνης – Νιόνιος
Στεφάνης – Στέφος – Στέφης
Εὐλογία – Ἔχτορας
Χριστόφορος – Χτόφορος – Χρίστος
Ἀνατολία – Τασία – Τάσιω
Ἀμαλία – Μίλια
Ἀντριανή – Λούλα (Ἀνδριανούλα)
Ἀρετή – (Ἀρετούσα – σουλτανα).

(Παλιά χωρούλανε τό "τραγουδι μὲ Ἀρετούσα")

Τραγουδι διπλο
✓ Ξανάσαμε[1] τοῦ Μαΐου καὶ Ἰούλια μεσ'τό Διάπλο[2],
καὶ τό καράβι σ' ἔχελαν σὲ Πόρτο[3] ὅπου ν' ἀράξη.
– – – – – – – – – – – – – –

1= Ξάγναντο μὲ ἄνεμο 2. Διάολο ἢ Διάπολο, νυχτιὰ χωρίς φεγγάρι.
3 Πόρτο μὲ Ερμιονούσα. (τσούντα = τσουρούνα, μομπαλᾶς)

Καλαντα "Νὰ σοῦμε τοῦ Ἁγ Βασίλη"
(Τό χειμῶνα μωρὰ τὰ σχολειὰ. Ἡ μητέρα τοῦ λέει τοῦ γυιοῦ
του καὶ αὐτὸ χτυπᾶ.
Βλ. ἀρχὴ σημ. 135 →
35 Ἁγ Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καππαδοκία
βαθιὰ σκόνη καὶ χαρὰ, χαρὰ καὶ καλημέρα.

Τό παλαμάρι έβραξε καί τό χαρτί μιλούσε.
—Βασίλη, πού'σαι καί πού πας καλοβαίνεις;
—Από τή μάννα μ' έρχομαι καί στό σχολειό πηγαίνω.
—Βασίλη, ξέρεις γράμματα, ξέρεις τή ἀριθμητική;
ή [—— Βασίλη ξέρεις τραγούδια;]
—Μάννα ή μάννα μου τραγούδια δέ με μάθε
σ' ἀριθμητήρι μ' έβαλε, νά πάω τό μαγιστήριο.

Αἰτᾶτε τή μαμή νοικοκυρά, τή φρόνιμη γυναίκα,
πού σοῦ δέ δώκη σεντ' ἀδρά, νά δώκη σεντ' ἀλάτι.
→ Βλ. καί σ. 135

(Σώκος Α. Μαυροφρύδης καί οἱ ἀγγ.)

Τό Αὐ
36

Παροιμ

(Μαλούσκα τά σαλιά ἔνα παλάδι πό χέρι, καί μ
χάνη θά σούλια ἀπό τις 8 τό βράδυ μ' ὕπερα, μ
τά μεσάνυχτα (μετά τό δείπνο). Αὐτό, ἔλεγι γιατί
ὥρα. Τοί δίνουν τά μαγαζιά σου φωνάνουν θά σούλ
Δέν μαλούνε λιόδια. Τό σχοῖνο" χαρτόδενε με' τ
δόμα. Χιδρικά (τσίγκινα κ.ἀ.) μαλούνε μόνο σ
γύφτοι σου ἐρχόνται καί τά χάλκινα.
Σέ ἡ σούδα τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἀνοιχτή, τή βάλε
τά σαλιά νά μείνη, ὥστε νά μή τά βρέχουν ἀπό μέ
ἕνα-δυό σαλιά τή βάλανε μέσα, νά μή τή ἀπαλύν
σ' ἀπό μέσα. (Κάμιά φορά φαίνε νά τή κλειδώνε

μαι δε μοιρούνε. Καλαβαίνουνε όμως μι' άλλο τις
φορές ποιά παιδιά είναι. Όλοι λεγεώνη το χαραυγίδι
μοιάνουν τα παιδιά μέρα μαι χαιρετούνε.

– Χρόνια πολλά – Και του χρόνου –
– Να σάσλενε μαλά όλοι!

Καρνάλι τα παιδιά μαι τους δίνουν χαρτά. Τα χαρτά τα
φυλάει ο μεγαλύτερος.

Μοιρεί να φωνάζουν μαι όργανα, δηλ. να 'έχουν
μέλι να χτυπάνε. Έχουν πουλιά τις μουδέρβες μαι χτυ-
πάνε τόνα με τ' άλλο.

Τον Αη Βασίλη τον αρχίζουμε έτσι:

36 – Μη μας θαραπημπάσλε, όποιου σας εύοχλούμε
φαλί σας αγαπούμε μι ήρθαμε να σας δούμε.

Αη Βασίλης έρχεται ποιο πίσω Καισαρειά... μλ.

– – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

μαι τον λεγεωνίσαμε έτσι.

– Αλλού μας δίνουν λεφτά, άλλου μας δίνουν φαΐ τσε,
σε τούτο τ' αρχοντόσπιτο μας δίνουν δεκαπέντε.

(Συμπληρωματικά από τον Έλλη Μαυρομμάτη
ετών 16 – Δ' Γυμνασίου Κερκύρας).

Παροιμία 66 Καλά είν' τα μουραμόφυλλα
με το ροί το λάδι.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

67 Όλα ἀνα φαΐδια τοῦ κορμιοῦ καὶ τὸ χωρὶ σλαμοῦ.
(Κύπρος Παραδοσιακή Ε. Καλοκή).

Δωδεκάμερα (γαλρεία).

Τὰ δωδεκάμερα δὲν κάνει νὰ σπροβαλοῦνε ἔξω, ὅσο
νὰ βαμβακώνουνε τὰ νερά, γιὰ νὰ μὴν τοὺς βγάλῃ τίποτα.
(Σπίτο ἔχουνε τὰ φαΐδια - τὰ νεογέννητα - καὶ τὰ
μικρομανναίδες (= νεογεννημένες).
— Νὰ μὴ γνέσωμε ἀρχὰ τὸ βράδυ, νὰ μὴ λουζοῦμε
νὰ μὴν φύγουμε ἀπὸ τραφοῦς νερὸ τὴν βροχή.

Κὶ ἂν δὲ σιοῦμε, σοὺ λυχάνει νὰ ἔχουμε ἀνάγκη,
δὲ κάμουμε διακρό καὶ δὲ σοῦμε:
— Πίνει ὁ ἄγγελος,
πίνει ὁ Χριστός
πίνω κι ἐγὼ τ' ἀποσώματά σου!
ἢ (τ' ἀποσώματά σου!).

Οἱ μαγιάτικρα καὶ τὰ σαγανὰ εἶναι ἄγνωστα)
Θαμὴ ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι γυρίζουν διακοσμικά.

Καγανία λέμε μόνο τοῦ Θεοῦ Βασίλη καὶ τοῦ Φώτη
(ὄχι Χριστούγεννα
οὔτε Λάζαρο
οὔτε Μ. Παρασκευή).

Τὰ Ζώλα" (τὸ πέντε μάγιον ἀναστηλίᾳ)

37 Ἤρθανε τὰ Ζώλα καὶ-ὁ φιλιτρός,
μὲ ἡ χαρὰ μεγάλη καὶ-ὁ ἁγιασμός.
καὶ-ἡ μωρὰ μας ἤρθε χυμὶ-χυμὶ,
σταφάγανα βασιάκι Θεοῦ σκιδί,
καὶ τὸν ἅγ Γιάννη σταφιλεῖ.
—Μέρα μ' ἅγ Γιάννη καὶ Βαφτιστή,
δύνεσαι βαφτίσῃς Θεοῦ σκιδί;
—Δύνομαι καὶ σώνω, μά δὲ μοσορῶ.
ὅσο νὰ σταφάσουν τὰ εἰδωλα
καὶ τὰ μικρονύχτια - - - - -.
τότε δύνομαι καὶ σώνω,
Θεοῦ σκιδὶ βαφτίζω.

(ἀπὸ τὸν μωρὲ Εὐτρο Ε. Καλεχᾶ, ἐτῶν 11)

Τὸ φονικὸ τῆς Πάτρας (τραγούδι)

38 Τὸ μάθατε τί γίνηκε στῆς Πάτρας στὰ χωριά,
ἐντύθηκε μιὰ νέα στὰ εὐρωπαϊκά.
Δυὸ ζῆλοι τὸν Βασίλη τὴν γνωρίσανε
καὶ στὸ Βασίλη πᾶνε, τὸ μαλυρίσανε.
—Σώνω, μωρὲ Βασίλη, νὰ σοῦ τὸν κατρεύ

Νὰ δῆς λὴν ἀδερφή σου, λὴν κακομοίρα,
ὁποὺ πῆνε ἀργιὲς.
Σημαδεύει ὁ Βαρβέρης - λὴν κακομοίρα - κι ἀπὸ τὸν κάμπο
βρίσκει λὴν ἀδερφή του - λὴν κακομοίρα - ποὺ πῆνε ἀργιὲς.
- Γειὰ σ' ἀδερφή μου, γειὰ σου, μὲ τὸ ρολόϊ σου,
ποὺ ἐκλεφώτιασες ἐμένα, τὸ Βαρβέρη, μὲ τὸ λό σοῦ σου.
Μιὰ μεγαλιὰ λὴς δίνει μές' ἀπ' τὴ βρύσι σήμερα,
λὴς πάει ὅλα τὰ σκοῦλα κι τὰ ἐβωζικά.
(Σύνορα Καλύβης τοῦ Ε. ελιὲς 11)

Τὸ μαγουλάκι τοῦ γύπου σ' ἀρέσει τὸ ψωμί

39 (παρακάτω γνωρίζουν ἡ Ἐρμιόνη
- Ἐρμιόνη, γύπο, τὸ ψωμὶ καὶ φᾶε ἐμὲ λὴ μανοῦλα,
σ' ἔχω μαγκὸ καὶ κόπιαζο καὶ πᾶγε νὰ σοῦ μείνω.
- Πρῶτα θὰ φάγω τὸ ψωμὶ κι ὕστερα ἐσέ, λὴ μανοῦλα!
(βλ. σχόλια - 159-60)

Δίλεχα (ἐμπαιγνιοφανιὰ σελ. Σελ. Β' ἀρ. 2). 4584 = 2874!
Σύνορα Ε Καλύβης 11 ελιὲς

- Ἀνάμεσα τρεῖς δάσκαλοι εἶν' ἕνα σπιτάκι,
ποὺ οἱ ναῦλοι φέρνουν τὸ νερὸ κι ἀρνιοῦνται λὴν ἀγάπη.
- Ἀνάμεσα τρεῖς δάσκαλοι εἶν' ἕνα μοναστήρι
κι ἐκεῖ ποὺ σ' εἶδα ἡ ἀγάπη μου κι ἀράξαμε τὸ χαμπάρι.

Τροφαί.

- Τό βλαχοφίσι (= γάϊρι ξηρό - stock fish) ψιάνεται (δηλ. μαγειρεύεται) μπουρδέτο, με πρασσινάδι και σκόρδο.

- Ὁ μπακαλιάρος γίνεται α) μπουρδέλο (μέ σκόρδο, μαϊντανό, ξύδι) β) σκορδαλιά ἤ ἀλιάδα.

- Λάχανα (= χόρτα δηλ. ντόπια) γίνονται μπουρδέλο.

- Τό ζιγάρι = χόρτα ζιγαριᾶ (ζιγαριές) ἰδιαίτερα τό Μάρτη - Μέ φρέσκο σκόρδο και πρασσινάδι.

- Χωριάτικοι βγαίνουν ὁλόγυρα, σέ δάσος και τοῦ κάνουν λιγαντούρι μέ μακαρονάδικο. (Φτωχό φαΐ, τό ἔχουν και τά χωριά τῆς Κέρκυρας).

Φίτσα ἀπό σκόρδα (χορταρικό) μέ πρασσινάδι και ~~σκόρδο~~ ἀπό ἄσπρο λάδι.

μπουρέκι = φίτσα μέ πρέας (πρασσόσουπα) - Ἰδιαίτερα τή μέρα τοῦ Χριστουγέννατος.

Τό ριάκι = (ἀραιός) σάν τό βίκο.

Ἀλμος (σπανάκι;) Γίνεται και φάβα (ὁ φάβας) λόγω χρώματος.

Θεσσαλικά διάφορα:

Φάτσελες, χινιοί, στρούδια, χουχουλιοί.
(ίδιαίτερα τὶ Σαρακοστή)

68 Τόλεγε (τὶ Σαρακοστὴ) λέμε καὶ τὸ μοιρολόγι:
Μοιρολόγι — Ἀνέβ' ἡ ὀρφὼ τὸ βουνό
μὲ ἔβγαλε τὼν ὀρά της,
κακὴ μὲ τὴ Σαρακοστὴ μὲ τὰ χαλασμά της,
καὶ μὲ τὰ σκορδαρόμα της,
καὶ μὲ τὰ γιαχνά της!

Ἰδιαίτερες ἡμέρες (γιορτὲς)

- Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ λέμε γιὰ σκορδαλιὰ ἢ σκορδᾶτο
- Τοῦ Βαΐου, τὸ ἴδιο.
- Τὰ Χριστούγεννα: χοιρο ἢ χήνα (ἄλλα εἶναι ἀπαραίτητα ἐξαρτᾶται)
- Τὰ Φῶτα (τὸ ἴδιο)
- (Ἡ Πρωτοχρονιὰ εἶναι δευτερεύουσα γιορτὴ)

- Εὐφραίνε καὶ χοῖρο. Εἶχανε βαρέλια μὲ ἀγιάζανε τὸ νερὸ καὶ τὸ ραντίζανε, μὲ τὰ λαμπάκια χρόνια (εἶχανε καὶ χοῖρο καὶ χῆνα)

- Τὴν Ἀποκριὰ λέμε καὶ χοῖρο μὲ ἀχνί.

Τὶς Τρινὲς. Ἐρῶν ὀτζες, λυρόσυλες.
(Τὸ βράδυ ὁλὴ μάνα τὸ ἀκούονε καὶ δίνουνε μυὸ γιὰ καὶ σὲς κόλλες. "Φουμερώνουνε μὲ τὶς κόλλες".

√ - Καὶ λαμπρὴ ἐρώμε Ἀρνιὰ καὶ κόλλες (τὶς κ. ἀνταρτίκλες)
(Τὸ ἀρνὶ ὄχι ὁλὸ σούβλα, ἀμμὰ τὸ φουρνώνε 2-3 φορὲς
ἀφοῦ τὰ ἐντόσθια ψιλάνουμε τὰ τηγανίζουμε
(=ἐντόσθια τσιγαρίδα μὲ σκόρδο, ρίγανη, ξίδι-).

(Τὸ σόϊ τοῦ κ. Γ. Καλύχη, Νάουσα).

40 Ναυτιλιάτικα

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μον. 4586 √
τακτ. 287

√ - Νάνι νάνι τοῦ ὀρφανοῦ,
ὠόλε νὰ 'ρθῃ ἡ μάννα του,
νὰν τοῦ φέρῃ σύκα ἄβγά
καὶ λίη κόττα λίη ὠαχνιά
καὶ τ' ἀρνὶ τὸ καλαρό,
νὰν τὸ φάῃ μὲ λαμπριά
μὲ τὰ κόκκινα τ' ἀβγά!
Ἄ, ἄ, ἄ!...

(Ἐκτελοῦμενο ἀπὸ τὴ Τασιὰ Β' ἀριθμοὶ 3 καὶ 4
α) ἀπὸ τὴν Ἀγγελικὴ Α. Καλύχη, ἐτῶν 77
β) ἀπὸ τὴν Παρασκευὴ Ε. Καλύχη ἐτῶν 60.

41 Η Βαγγελιώ (μεγαλωμένη, γνωρίζει λίγα λόγια Ερμιονίδα, σε χωριό - πανηγύρια)

- Λοιό χωριό, μωρέ Βαγγελιώ ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4587 / τάξ. 287α
λοιό χωριό χωριάτικο
και σε σφιχτή μάνα
Βαγγελιώ μου; πανηγύρια κ.λπ.
(μαγνητοφώνηση. Ταινία Β' αρ. 5).

Γάμος (δίστιχα ασματικά)
Μαγνητοφωνήθηκαν. Βλ. Ταινία Β' αρ. 6.

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4588 / τάξ. 287α!

α) Τα προξύμια
- Συμπάνω, κοσμάκη μου, χωρίς τον γάμον
χωρίς τη νύφη. - - - -

β) Όλον αυτή τα ρούχα ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4589 / τάξ. 287 Α'
- Τα ρούχα σου σε δίνομε να 'ναι διπλωμένα,
εμείς για την Ελένη μας τα 'χομε ξετραβηγμένα.

γ) Όλον βλέπουν τη νύφη ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4590 / τάξ. 287α
Νιώθου, βλέπου, η νύφη μου,
και νίγου με το γαμπρό, μοιάζει ζαφειρωτό και μεσινή τη σιμάδα.

δ) Όλη φτώχη ή νύφη ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4591 / τιμν. 287 α'

– Δώρε με, μάννα, δώρε με, μι' ερώ να' φύγω δγώ,
να' καμις μάνις να μι δις και χρονις . . .

(1)

62 β) Όλαν μαγοίν λίν θυγατρά να δγκι λι νύφη ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4592 / τιμν. 287, 2

– Εβγα, μυρά και θυγατρά, να δοδεχθις λι νύφη,
λίγο χαμορό σου έβγιγις να' ωαρι λίγα νύφη.

Παραλλαγή Ε. Καλύβη

→ (Μαγνησοφάνους και του δρόμου λι νύφις:
ε' (το' ηράμα λις νύφις, το χερόμενον "Τοϊ"):

Ω ωτυρεφ σου 'χω σήμερα
σου φτώχο κακό το σοϊλι μου!
Κόψτακεν, Γιώργη μου, χαρωμένε μ' αδερφές
Κόψτακεν μάννα μου και θαλερά μου . . .
(Μυρτέλλα Μ. Δημοβασίλη, ετών 26)

Έθιμο του γάμου.

Όταν φτώχη ή νύφη μοροδά το σοϊλι του χαμορού (σου δα καλοπιάσουν), βρίσκει ν' αδερφά μ' ένα σπίτι και μα μία πουγούρα χρυσί πο' ηφτάζει και μ' ένα μαχαίρι – Μι' το μαχαίρι, ή νύφη δα κάμι θάνατο πο' ανώφελι αφτή θρεχωρίσι να μοδ.

Συνοχήν χαραμυριάκη από Ερμιονίδος.
(Στα λόγια) Μαγνησοφάνους Χαν. Β' κρ. 8

41. Τραγούδια - χόρεμα του γαμπρού - ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μον. 4594 τόμ. 287α'

Τό γαμπρό δέχα χορό,
τό βυζί δεν κίν' εδώ.
Μ' όσου ώλη μου τό χέρι
δώκα λάχαρα θό χέρι.

Τό γαμπρό μου μ' άν αργή,
κάθου τό βυζί βαρύ:
κάθου γάμα γένεται,
τό μαγούν και χαίρεται.

(Μεγαλομανίτης. Τεύχ. Β' αρ. 9
(Παραλλαγή Ε. Καλύβη)

Τραγούδι "του δρόμου" (όχι χορευτικό) τ' αγριοπαλο
ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μον. 4595 τόμ. 287α'

42 1 - Καράβι, καραβάκι σου 'ναι μαγού - μαγού, (ο-ο
μ' άν 'ναι όλη καμαρέλα μ' ιδρώς με' τό μαγό
χέρι μ' ένα μανίκι, ναί 'ναι μελαγχό,
νάχη δυο πανία μέσα και τον ουρανό.

(Β. μακ. σ. 208-9)

(Μεγαλομανίτης. Τεύχ. Β' αρ. 10)

43 2. - Δώδεκα μαρίδια σάνε τον μαγό.
τον μαγό σου σάλε τ' μερικά;

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μον. 4596 τόμ. 287α'

-Γιέσουμε καράβια θ' ἀνεμίζουνε (sic)
μέσα κίναι γενιτσέλες, γιοχλεντζίζουνε
καὶ τὰ σαγιμιάρια διργανίζουνε.
(Ἐμμανουὴλ Γερμανοῦ. Τζαν. Β' ἀρ. 11)
(Παράκλησις Ε. Καλύβη, γένη 60).

Τραγούδι: "Ὁ ξομολογήθηκα θ' ἀρρωδήσω, νὰ ἤμουν
ν' ἀποχωριστῶ μὲ ἀρραβωνιάρα".

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάς 4597
τόμ. 287σελ.

44 Ἀρρωδήθηκα, ξεξαρρωδήθηκα, βαριὰ γιὰ νὰ θυμᾶσαι,
δὲν εἶν' ἡ ἄχτια σου ἡ ψυχή νὰ 'ρθῇς νὰ δῇς τί κάνω.
Καὶ πάλι ξεξαρρωδήθηκα μὲ ἤθε νὰ σοῦ μιλήσω,
μυρριὰ 'σοῦ μὲ μαννοῦλα σου νὰ 'ρθῇς νὰ σοῦ μιλήσω.
Κι' ἐκεῖ βλέπω θύρα σου δὲ μπαίνει, μόν μυρίζει τὸν
καπνὸ σου,
καὶ φωνὴ μὲ μαννοῦλα σου, "μωρέ μ', τί κάνει ὁ γιός σου."
Ἐκείνη δὲ δ' ἀπεκρίθη μὲ τὴν καρδιὰ καμένη
-Γιὰ 'τον ἐκεῖ σοῦ κείτεται, βλέπω μίνη μ' ἀποκλίνει.
Δεξιὰ-χεροῦλα βλέπω κάμαρα, δεξιὰ χεροῦλα δόξα σταυρόμα,
ἐκεῖ μέσα, ζωντανὴ ἀγγελιὰ μου, καὶ φίλησε με δόξα σταυρόμα.
Ἐγὼ κοντὰ μου, κάθησε, κοντὰ βλέπω κεφαλή μου,
καὶ φωνὴ μὲ μαθοῦλα μου, ποὺ δὲ βγῇ ἡ ψυχή μου.
Κι' ὄντες δὲ βγῇ ἡ ψυχοῦλα μου, βλέπω καὶ φίλησε με,
- -
Βάλε μου καὶ τὰ ροῦχα μου μὲ τ' ὄμορφο τὸ ζάγιο,

σοὺ μὲ καλαραδίνιασε θὸ Ἅδη νὰ τὸ πάρω.
Φύγε μου τὸ μαντήλι μου, ὁποὺ ν' ἀπὸ τὰ φίνα
σοὺ δὲ μὲ μουζαφανιάρανε οἱ νέοι τῆς Ἀθήνας.
Ὅντα δὰ μ' ἀποφάσουνε ἀπ' τῆς Παναγιᾶς τὴν πόρτα,
τότες νὰ δώσης μιὰ φωνή, νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα.
Ὅντες δὰ μ' ἀποδώσουνε θαὶ μέσα σ' ἐκκλησιάς,
τότες, ἀγαπημένη μου, θέλω τὰ δαχτυλίδια!
Ὅντε δὰ ἰδῶ καὶ τὸν σταυρὸ νὰ βάλη σκεπαχτῆλι,
τότες, ἀγαπημένη μου, νὰ μὲ φιλᾶς στὴν ἄχνη
μή:
[σκλάξου, ἀγαπημένη μου, καὶ φίλησε με θὰ χείλη].
Ὅντες δὰ δῶ καὶ τὸν σταυρὸ μὲ τὸ θλαμπὸ θὸ χῶμα,
τότες νὰ δώσης μιὰ φωνή, θοῦ-θοῦ, χτυπῶ μ' ἀϊτσάμι.
Ὅντες δὰ μ' ἀποδώσουνε θλὸν ἄραχλο τὸν λάκκο,
τότες, ἀγαπημένη μου, ξεχωρισμὸ μεγάλο.

(Τραγουδιέται καὶ χορεύεται σιρτό.
Ἡ κ. Μαριάννα Χ. Κασίμη, ἐλικ. 45, τὸ ἔμαθε ἀπὸ
κορίτσια σὰν κι' τὸ χορεύει ἡ γιαγιά της.)

(Ἐμμανουηλογαλάνη - Κ. Ταινίαι Β' ἀριθμ. 13).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΙΘΜ. 4598
287 τ.χ.

τραγούδι (του δρόμου)

- Δυό ξένον λόφο κι' άθ' ἀλαργινό
ἤρθ' ἕνα μαρίτσα δώδεκα χρονῶ.
Μέ' λίς μαργιολίς μου τό ἐβγάνεσα
καί σάν ἀγκαλιά μου τό ἐκάθισα.
Βγαίνω ξαργυρώνω τ' ἀργυρόπουμπα
θ' εἶχε γύρω σλό χαμό - - -
Βρέθω τρεῖς ἐξίτσες θ' εἶχε σλό χαμό.
- Δέ' μοῦ τίς δανείσεις, δέ' μοῦ τίς σουλτᾶς
τρεῖς ἐξίτσες θ' ἔχεις καί μέ' λιραννεῖς;
- Δέ' σοῦ λίς δανείζω, δέ' σοῦ τίς σουλτῶ,
τρεῖς ἐξίτσες θ' ἔχω καί δέ' λιραννῶ.

(ξυνελάρηδε = ἐλεγεία δέ)

Δυό λιά Ἀνθολογία Στ. Καζίμη - σελ. 40).
(Ἐμμανουηλίδη. τεῦχ. Β' σέλ. 14)

(Τό τραγουδοῦν γυναῖκες σλό δρόμο καί σλά σπίτια. Ὄχι σλό χορό).

Ἄλλο

- Ἕνα παράθυρο μονάχο
μέ' λές βαριούζες σου λίς δυό.
Σλή Χίον ἔσπασε κι' ἄραξε
κι' ἔκλαψε κι' ἐξορκίσθε
θόδο σουσίελα τό φυσί
σλή Δύση, σλήν Ἀνατολή.

[ή: σταυρίζει].

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

-Σὲν ἀνυφαίνω λεύκωρα,
σὲν χύνω δεκαεύρα.
κι σὲν μυρῶ ~~[illegible]~~ σὲν μαρίζω
τὸ ἀέρινον μὲ τὸ χωριό.

Τραγουδιέται ἀνύπαρ, ~~[illegible]~~ χορεύεται (συρτό).
Ἐφαρμολογήθηκε: ταινία Β' ἀριθμ. 16
(ἀνακλαυθμὸς Κασίμη) -

Παροιμία (ἀλεμιώ)
69 -Ἐγὼ γράμμα ὁ χοῦρος μου, φροῦτο ὁ γάδαρός μου,
κι γιὰ σύρτα ὁ ἄντρας μου. *
Γιὰ σύρτα μου, γυάλινο μου, σύρτα νὰ ἀρωμαγάγω!
Ἄντρα μου, χοῦρο, γάϊδαρε, κακέ μου νοικοκύρη,
ὅσου δ' εἶχα
κι ἀρωμοσύρτα δὲν εἶχα!

(κατὰ τὸν Βασίλειο Μακρομάλη - Ἐφαρμολογήθηκε ἡ ἀναπαράγωγὴ
β. ταινία Β' ἀριθμ. 15)

ΠΑΡΑΜΥΘΙ:
Μιὰ φορὰ γύλαγε μιὰ μάννα χήρα κι εἶχε ἕνα ἀγόρι
μονάχογιό.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ.

"Μοδάμα τή μωταξιού!"

Ἀρχή τοῦ παραμυθοῦ,
μαμισόκρα τσ' ἀφεντιᾶς σᾶς,
κι' ὄχι ὅ,τι μᾶς 'πεν κανείς σᾶς!

Μιὰ φορὰ ἤτανε μιὰ μάννα χήρα, κι εἶχε ἕνα παιδὶ μοναχογιό. Ἐστειλε τὸ παιδὶ της μ' ἕνα δεκαπεντάρικο γιὰ νὰ τὰ σουρώσῃ. Ἀλλὰ ὅσο νὰ φτάσῃ στὸ χωράφι, τὸ παιδὶ, ἔλιωσε τὰ δεκαπεντάρικα. Ἔλιωσε - ἔλιωσε, καὶ δὲν τοῦ ἔμεινε στὸ τέλος, παρὰ ἕνα μόνο δεκαπεντάρικο.

Ξαναγύρισε τὸ δεκαπεντάρικο, πάει σπίτι του, λέει στὴ μάννα του: — Ἐφτιάξες τὰ δεκαπεντάρικα; - λέει, ναί.

Ἤρθε ἡ ὥρα, πολὺ σοῦ ἔφαγε ἡ λαμπρή. Τοῦ λέει τοῦ παιδιοῦ ἡ μάννα του: — Παιδί μου, γιὰ νὰ φᾶμε τ' ἀρνί, πρέπει νὰ πᾶς νὰ φέρῃς καὶ φρέσκα δεκαπεντάρικα!

Τί νὰ κάμῃ τὸ παιδί, εἶπε, Ἀλλὰ ἔβγαλε μιὰ τοῦ δρόμου: Μωρέ, τὰ δεκαπεντάρικα νὰ πάω τοῦ μάννας μου, ἄμποτε ἕνα μοναχὰ ἔφτιαξα! Ἔπρεπε ὅμως νὰ πάῃ! Ὅσο ἐπερπατάρε στὸ χωράφι, ἔβγαζε τὸ δεκαπεντάρικο, ποὺ εἶχε γίνει μεγάλη ρίζα. Πάει πολὺ καὶ βρέθηκε σὲ ρίζα γεμάτη δεκαπεντάρικα! Εὐχαριστήθηκε — Ἔ, λέει, δὲ πάω τοῦς μάνα μου, νὰ φάμε φρέσκα δεκαπεντάρικα.

Ενώ όμως σού 'φτε νά πάρη τά μουλιά, σκαρφαλώνει ένας γέρος — Τί κάνεις εδώ, παλόπαιδο; — Ήρθα, λέει, νά πάρω μουλιά. — Δέ σά πάρης τά μουλιά, σού λέει ό γέρος· είναι δικά μου τά μουλιά! — Μά εγώ τό φύλαγα τό μουλί! — Τό φύλαγες-δέν τό φύλαγες, είναι δικά μου τά μουλιά· άλλα γιά τόν πόνο σου, σού 'ρθες πρόχειρα νά πάρης τά μουλιά, σά σού δώκω έν' άρνί νά τό πάρης σπίτι σου, νά 'λαν σά σού λέν "νά βράνης λίρες, νά βράνης λίρες", εκείνο σά βράνη. — Μά με γελάς! σού λέει τό παιδί. — Δοκίμασέ το και σά δής! Άρχισε τό παιδί νά λέη "Νά μού βράνης λίρες, νά μού βράνης λίρες!" Και τού βγήκε τ' άρνί λίρες.

Πήρε τ' άρνί τό παιδί και έφυγε εύχαριστημένο γιά τό σπίτι του. Άλλά μερικά πρόσωπα σά σπίτι του, δέν πέρασε άπό τόν ίδιο δρόμο. Πήγε άπό άλλον συντομώτερο.

Ενώ ήταν έτσι μοναχοί, νά σκοτώνουν τό παιδί. Τού λένε:
— Τ' άρνί σου τό βρήκες; — Όχι, λέει τό παιδί, μέ λύκο τ' άρνί έχάλασα! — Πώς χάλασες; — Νά, λέει, άμα θέλω, τού λέω νά βράνη λίρες, και βγαίνει — Δέν τό πιστεύουμε, τού λένε οι παλόπαιδα.

Τότε τό παιδί άρχισε νά τούς δείχνη. Λέει σό άρνί: — Βράνε λίρες, βράνε λίρες... Κι άρχισε τό άρνί

νὰ βγάλη χίλια.

Εὑρῆκαν τὸ παιδί μιὰ βραδυὰ οἱ μαγόγυροι, ἀλλὰ βγαίνοντας ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ ἀρνιοῦ, τοῦ τὸ βγάλανε καὶ τοῦ δώσανε ἄλλο ἀρνί.

Πηγαίνει σπίτι του, τὸ ρωτάει ἡ μάννα του: — Παιδί μου, χίλια, ποῦ 'ναι τὰ μυρμήγκια; — Λέει: Μαννά, ἤφερα ἕνα ἀρνί, ὅσου ἀγοράζομε, λέει, ὅλα μυρμήγκια δείχνει. Περίμενε νὰ δῇς! Ἀρχινάει τὸ παιδί: — Ἀρνί, δέκα χίλια, δέκα χίλια! Ἀλλὰ ποῦ χίλια τ' ἀρνί! Τοῦ τὸ 'χαν ἀλλάξει οἱ μαγόγυροι. — Ἀ μωρέ, λέει τὸ παιδί, μοῦ τὸ σήμανε τὸ ἀρνὶ οἱ μαγόγυροι!...

Τὴν ἄλλη μέρα του λέει ἡ μάννα του: — Παιδί μου, λέει, νὰ πᾶς νὰ βρῇς μυρμήγκια νὰ φᾶμε!

Ἔβγαλε τὸ παιδί, πάει γιὰ νὰ φέρῃ τὰ μυρμήγκια. Ὅλον ἐβλαβε ἐκεῖ, πάλι ὁ γείτονας. — Μὰ δὲ σοῦ 'πα, τοῦ λέει ὁ γέρος, ὅτι τὰ μυρμήγκια εἶναι δικά μου; Δὲ σοῦ δωκα τ' ἀρνί;

Ἀλλὰ τὸ παιδὶ δὲν τοῦ 'δωσε λίγο-λα, ὅτι τοῦ ἀλλάξανε τὸ ἀρνί.

Τοῦ λέει γιατὶ ὁ γέρος τοῦ παιδιοῦ: "Γιὰ τὸν κόπο σου σοῦ ἔρχομαι ἐδῶ, δὰ σοῦ δώσω μιὰ φλοκάτα, καὶ τὴν φλοκάτα αὐτή, ἂμα θέλῃς κοιμᾶσαι, δὲν τὴ πρώτυπος καὶ δὰ λέῃς: "Ἐλᾶτε τραπεζί!"

Τὴν πῆρε τὸ παιδί, ἀλλὰ πάλι διάβηκε ἀπὸ τὸ

μοναδιμέι. Τόν ἤβδανε [illegible] οἱ μαγόφοι. "Ἐχ
μαγόωχδο μέδα, νά σοῦ κάρουμε τό γόμφ. Εἶδα
μουράφιο!.. Τό' φανέδανε.

Μαζίνι τό ωχδί μέδα τοῦ χέκε οἱ μαγόφοι:
_Τί ἔχεις κύλου; Λέει - Ἔχω μιά θελοίτα, μ' ἄμα
σῶ νά θρώδω χρασώφι, θρώνει μέ ὅλα τά χαμιά.
Θέλεις νά δώδε; _ Θέλουμε _

Μιά τήν θελοίτα; "Ελρῶδε χρασώφι" μ' ἀμίν
τό χρασώφι βρίδηκε ἕλορο μέ' φαγιτό.

Ἐκεῖ σοῦ κάθοφάγανε, τοῦ χέκε οἱ μαγόφοι
_"Φέρ' τήν θελοίτα νά' δώ φυλάξωμε, νά μή τή
χάδωμε, μ' ἄμα δέ φύγει, δέ δέ δώνουμε." Τήν
ἔδωκε τό ωχδί, ἄμμά ἐκεῖνοι τοῦ τήν ἀγγάζανε
κακί τοῦ δώδανε ἄγγη.

Ἐφυγε κύλος, ἔβγαν σοῦτε του. Τοῦ χέκε ἡ μάννα του
_Τό κουκκιά, χέκε, τά' φέρες; _ Ὄχι, μάννα, μ' ἔχω
μεγάλρο κάτ' κουκκιά. Ἔχω χρασώφι θρωμένο!

Βγάζει τήν θελοίτα τό' ωχδί κακί χέκε _ Πέλοίτα
θρῶδε χρασώφι! Στρῶδε χρασώφι!

Πού χρασώφι ἡ θελοίτα! Οὔτε μαρμαροώδαρα δέ
ἔβγαζε.

Τήν ἄλλη μέρα τοῦ χέκε ἡ μάννα του: _Πήκανε, σέ
δί μου, νά φέρω κουκκιά, γιά δά θελδίναμε τοῦ θείο
Ξεκινώδηκε τό ωχδί νά δάει γιά τά κουκκιά,

και πάρε μαζί του ένα τσεκούρι. Λέει: — Γέρος, ξέρεις ή δε πάρω τα μουνιά ή δεν τον ξεμυαλίζω με το τσεκούρι.

Πάει χαράματα στα μουνιά, σκαρφαλώνει ο γέρος. — Δε σου 'πα να μην ξαναρθεις για μουνιά; λέει το παιδί. — Εγώ δε πάρω μουνιά, και συ λέγε ό,τι θέλεις. Και σήκωσε το τσεκούρι.

Του λέει ο γέρος: — Για κάτσε ήσυχα· δε μου φαίνεται φτώχια από δω, από συ δε θερμαίνει; Λέει: Περνάει κόσμος ένα μοναστήρι. — Έχετε πόσους καλογέρους έχει το μοναστήρι; — Λέει, έχει 29 καλογέρους κι ο ηγούμενος 30. — Τώρα, λέει, δε θέλεις φύγει από το μοναστήρι.

Αυτή τη φορά όμως, του έδωκε ένα μπαστουνάκι μικρό, και του λέει: — Το βλέπεις αυτό το μπαστούνι; Όταν θα 'ρθει το μοναστήρι, αμέσως οι καλογέροι θα 'ρθουνε να σ' υποδεχτούνε, γιατί δε νομίζουνε πως κάτι θα 'χεις φέρει και να το πάρουνε! Θα σε ρωτήσουν οι καλογέροι και δε σου φτάνει: — Το μπαστούνι αυτό τι το θέλεις, παιδί μου; Άσχετα θέλεσε μη σου πάρουν το μπαστούνι μου. Εσύ δε τους πεις πως είναι το μπαστούνι κάνει μεγάλα θαύματα. Θα τους πεις να μαζευτούν μέσα στην καθεξαρία. Θα τους μετρήσεις όσοι καλά, να 'ναι τριάντα. Να μη

Θὲ γεράσω κανείς καὶ μείνω ἐδῶ. Κι' ὅλοι μοιρολόγια ὅσοι μέρα, νὰ λοὶς σοῦ νὰ μιλήσουν τὶς ὥρες καμ. Κι' ὅλοι τὶς μιλήσουνε, δὲ χωνάω τὸ μοιρολογάκι ἀπάνου πὸ τραπέζι καὶ σοῦ. — Μάνα τὶ μοιρολογιοῦ! Τίποτα ἄλλο. Ἐκεῖ δὲ σοῦ φτάνω. Θεμὰ μὴ σὲ γεράσουν καὶ σοῦ πάρουν τὸ μοιρολόγι.

Φεύγοντας τὸ σκυλὶ πὸ μοιρολόγι, λούβεσουν οἱ μαγόγυρα. — Βρὲ μαγῶς τὸ σκυλί! Ἐχάρηκα σοῦ καὶ σκέτο δὲ λοῦ πάρουν. — Ἐχάλε, λοὶς χέει τὸ σκυλί, καὶ λοὶς ἐμοίαζε θέλει τραπέζια, γιὰ νὰ λοὶς δείξει τὸ μοιρολόγι, σοῦ κάνει δυὸ μαλιὰ. Τοὺς φτιάχει δίγουρα - μαγὰ, τριαντὰ! Καὶ διαλάσσει νὰ μιλήσουν οἱ σόγιες.

Ὅλοι ἐβεβαιώθηκε ὅτι ἦταν ὧρα εὐλάξει, διαλάθη τὸ μοιρολόγι: — Μάνα τὶ μοιρολογιοῦ! Κι ἀρχίνα σοῦ χέει τὸ μοιρολόγι νὰ χωνάει ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, λοὶς ἔμαρε ὅλους τόσο πὸ ἔμπο! Ἀπὸ τὸ ἔμπο, οἱ μαγόγυρα κι ὁ ἀγούμενος ἀρχίσανε νὰ φωνάζουν: ἔλεος! ἔλεος, μωρὲ σκυλί μου!

— Τίποτα! Ἂν δὲ μοῦ φέρτε τὸ ἀρνί σου μοῦ σόγιες, δὲν ἔχει σταματημό. Τίποτα! Καὶ δωσ'του τὸ σκυλί "μάνα τὶ μοιρολογιοῦ!" Μωρέ, ἔλεος! — Μάνα τὶ μοιρολογιοῦ! — Καλά, νὰ σοῦ δώσουμε τ' ἀρνί! — Ὄχι, δὲ μοῦ δώσετε καὶ τὴν σκύλα

και δώσου "μωάμα λι μαλαζιόν!" Καλά-καλά, να σου δώσουμε και λίν σκλόβα!

—Νά σάν είχ μονάχα νά λά φάγ, μ' εγώ δά σ' έχω έδώ!

Ό είχ μαγόγκρος σάγε μ' έρχε τ' άρνί και λίν σκλόβα. Τό σκυλί σρώλα τα δοιμάσε. —Άρνί, δέγω γίρης! — Εί λάξει - Πελάλα, δρώσε κρασέρι! — Εί τάξει! Καλά, λέν λόγε τό σκυλί. Τώρα δά σ' εξευδρώσω! Και διαλέσου — Μωαλονίν, σάγε τώρα! Κι' έσάγε.

Έμυγε τό σκυλί, σάγε σόϊ του με τ' άρνί και λίν σκλόβα. Χαρές ή μάννα του! Τό 'μαθ ω' ή γειτονιά.

Αλλά ήλανε κάτι σκυλιά σου τόν μαροϊδεύανε. Τώρα μαζίσ σου τόν έβγεώσανε σάν είχει αρουσιάσει και σάν σκρανάει καλά, έμαγώσανε με σάγο τόν έξαγοσσοσυ-δανε. Είσε κι' αυτός να τους καγέσγ μιά μέρα σόϊ του και να τους κάμγ τρακάρ.

— Μωρέ, άληθεια μας τό λές; — Αληθεια!

Σοιάσανε λοιπόν τα σκυλιά, και το κρακάρ ήλανε πραμένο. Λέν τις μάννας του, άμα σάγανε τα σκυλιά και καθήσανε σέ τρακάρι. — Μάννα, δά μείνω άγω και δά αγείσω τον σόρτα!

Στό τρακάρ σου τρώγανε τα σκυλιά, τόν μαροϊδεύανε μιάλας. Αυτός τ' άρνισε να φάνε καλά, κι' όλα ήλαν όλα μαγοφαγωμένα, διαλάσσει το μωαλονίν:

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

— Μάνα μι μαλαγιοί!
Σερχινάν το μαλλοιν; δώδου αϊσο δω, δώδου
αϊσό μι, λοί ἔκαμε λίον [illegible] μι' αὐλοί,
σοῦ θα σοκί μαι σοῦ σι σφάξω! — Μωρέ, ἐχτό
λοῦ χάϊ μι' αὐλοί, μαι δὲ σε ξαναθωρῶ μι!
Τοί ἄφησε λίλι μι αὐλό μι ἐφύγανε,
ἀλλά μανεῖ σιά δὲ λοῦ θωρέσε.
Κι ἐλο ἔμεσε σηούδιος μαι ψυχος. Κι ἔμεσε
μὲ λι μάννα λοῦ μαζά, μαι θωρίσαμε, μι ἐμέ
ἐδῶ μαζώνει.

Χαο τοῦ Βασίλειο Μαυρομάλη, ἐλιῶ 69.

Κορίτσα σκαλώσετε βάτανε ἐβασανίσαν
μαι σαγηνάρια δώσαμε ἀπὸ τὰ χουρμάδια.

Ἐρωτηματάκι

Τραγούδι του Κωσταντᾶ

47 Ἐσιώχασε ὁ Κωσταντῆς, βρὸ σοῦλι του σηγαίνει,
βρίσκει μι μάννα ἀμμεσιασιή μαζὶ μ' ἐναν Ἐβραῖο.
— Καλὰ, καλά, ψ μανούλα μου, μι' ἀ δὲ σ' μαρμηδῶ
βράδυ σοῦ δαρδῆ ἀρεντι μου, μι' ἀ δὲ σ' μολογῶ

Μή μόχο τό εσάνεσε, θέν μάμαρα τό μοάβη,
τού βγάβει δυώδια και καρδιές και τούς μαχίρους μοάβη.
– Μαχαίρου, μαχαιρέγελε δυό εμαρίτικα δυωλάκια.
– Μελά χαρά, μυρούλα μου, αι' ό,τι δά σάς δά γένη.
Να αι' ό Νταβίδης αι' έβλαβε τούς κάμπους καβαλλάρη)
– Μωρή, ποού είν' ό Κώτας μου, ποού είναι τό παλλί μου;
– Εί δείπνα τό έσλεψα αι' όπου αι' άν είναι δά 'ρθή.
Καλώς, Νταβίδη μου, νά φᾶς, καλώς νά γιομαλίσης.
– Μωρή, ποού είν' ό Κώτας μας και τ' αμπιβόπαλλό μας;
– Εμό δάσκαλο τό έσλεψα, αι' όπου αι' άν είναι δά 'ρθή.
Καλώς, Νταβέρη μου, νά φᾶς, καλώς νά γιομαλίσης!
Πρώτη μάννα ποού άρωτσε, γλυκά φωνή αμπιαίλει.
– Θέν είδα Τούρκο, φάγε με, Ρωμιό και λύπησέ με,
άν είδα αι' ό παλίκι μου δυώγε και φίλησέ με.

Καί ίδε Ανακάλυψη (Τάβλα) Στ. Κασίμη εἰκ. 69.

(Τό λαογραφικόν τό μαθητικόν, αγγλ. Χορωδία και συλλ.)
(Εμμανουηλίδη. Βυζ. Ιωνικά Γ' αρίθμ. 1)

Διάλογος του λαϊκόφρονος (χασαπολιμάρι)
– Εμείς εδώ που ήρθαμε, μάς φάνηκε γή Ευρώπη,
τί μάς καταδεχλίνανε οι ευγενείς άνδρωποι.
(Μαγκλαβ. Ιωνικά Γ' αρ. 2).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τραγούδι Τό μαρίζα σοι χήρεγα.

_Δώδεκα χρονών μαρίζα, χήρα σάν σύ μάννα σου.
τά στεφάνια σκιν σοδιά σου κι εἶμαι κόν ἄντρα σου.
_Σώπα, κόρη μου, μήν κλαίγις καί ξανασαντρεύεσα.
_Τί μού λές, καημένη μάννα, γιά νά ξανασαντρευτῶ.
τέλειον ἄντρα σού εἶχα πρῶτα, σού δέ κόν ξανακρῶ.
[ὤ εἶχαρ κόν πρῶτο μ' ἄντρα, τό δεξί μου τό ὁμπρό,]

(ἀπό τόν Τάσιο Στ. Καδίμη)
(Μαγνητοφωνική ταινία Γ' αρ. 3)

Διήγηση (τοπική):

_Μωρή, καημένη Ἐρήμουσα, μαύρισαν τά βουνά σου,
φύγαν τά σαγμάρια σου καί χάθηκ' ἡ ὁμορφιά σου.
(ἤ, ἀπλά χαρές)
_Μωρή, καημένη Ἐρήμουσα χαρήκαν τά βουνά σου,
ἤρθαν τά σαγμάρια σου καί φάνηκ' ἡ ὁμορφιά σου.

Στ' ἀβραμιᾶ σάν ἔσουν βασιά καί στίς Νυφές ἄντρα,
καί μές στά Δενδρώλιμα βραίνουν τά σαγμάρια
ἤ: καί μέσα σκιν Ἐρήμουσα - - - -

Τό Δενδρώλιμο νερό σάν τ' ἀδύκι μέσα,
κι ὅσοι τά πίνουν ὁρφανεύκι, πίνει μέρα μέσα!

Συλλογή Α. Κυπάρη καί Κ. Συλλογέα

Στὰ Δίκορφα δὲν ξανακατέβω, δὲν ξαναπάνω βάλα
γιατὶ μοῦ λὲ μιὰ μικρὴ στράτηγος καὶ σκότωσα.
(τὸ λεγόμενον ἐραγκλοφανικὸν
ἰωνικὸν Γ' ἀριθμ. 4)

49.- Ὀξιακὰ φαφλαμουρένη,
ὀξιακὰ φαφλαμουρή,
σὺ μὲ κάνεις τὸ νησί μας
σπίτια μαῦρα νὰ φορῇ.
Δὲν ἐχόρεψες ἀπόψε,
ὀξιακὰ ~~φαφλαμουρή~~ τόσον καιρό,
ἀπὸ τὰ μαρμαρία σου ἐβγῆκε
τ' ἀσημένιο σου τὸ νερό;

(τοπικὸν ἐραγκλοφανικὸν τοῦ 1922, ὅπου ἐσυνέβη μία ἔνταξις μεταξὺ 22 ἐραγκλοφανικῶν, ποὺ κατῴκουν τὴν Κέρκυραν)

Ἐραγκλοφανικὸν τοῦ χοροῦ (σκληρὸν)

50.- Χάνομαι σ' ἀγδοκοβούνι, μέσα ἤμαν ζωσμένος,
κάνει λαμπρὸ μουσκίνο, κάνει μικρὸ φροχάλο. (sic)
Ὅσες μανάδες κι' ἂν τὸ ποῦν, καμμιὰ σωστὸ δὲν κάνει.
Νὰ τὸ 'χε στὴ κι' ἡ μάννα μου νὰ μὴ μ' εἶχε μὲ κάμει.
Ἀφόρητις ἐγεννήθηκα, σωστὲ κακὸ δὲν εἶδα,
ὅλο γιὰ ξένα σκοτώνω, γιὰ ξένα σταυροδέρνω

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και και θά ζήσ σου ήμουνα, είδα μεγάλο δάκρυα,
να κρύη ὁ γύπας τό σκυλί ὀχ' λίν καρδιά του μάννας.
Χίλιοι μυριοὶ ἐμάζεψαν τό χῶμα σλίν ἀρένα,
κανείς δεν λοὶ εἰπάνε, κανείς δέν λοίν φλαίνει
σαρα ἡ μάννα του σκυλιοῦ θ' εἶχε διωρόν λοί σονο.
Σαμπά, χύνω τό σκυλί και φάγβ ἐμέ' τή μαννα.
[Τό ἐχω γραφτό μου καλύτερο, και ἔχει νά μου μείνη]
— Πρώτα θά φάω τό σκυλί, κι ὕστερα σέ τή μάννα.
Θά φάω γλυκό κόκκαλο και σάγε νά μού μείνη.

(Μαρίλλα Χρ. Κασίμη)

Τραγούδι Τής Τάβλας

51 Ἐμές ἔδειον' ἀρένας μου μαζί μέ λίν μερά του,
και μένα ἔβαλαν μεράκι, νά' μουν νά λοὶς μεράσω.
— Γιάννη, θ' ἐρωτήσω και μερονᾶς, φυλάξου μή σέ πιάσω.
— Μά ἔδω σοὶ μοῦμα και μερνῶ, κανένας δέν τό ξέρει,
σαρά ἡ ἀγαπημένη μου, σοὶ τό καλαγαίνει.

(Λοὶ Μαρίλλα Χρ. Κασίμη).

(Στό τραγούδημά του καλά τό χορό ἔχει τά ἑξῆς τσακίσματα:
Χόρεψον σ' ἀγδονοβουνό — μῆλο μου ροϊδουούμινο
κυπάρι ἴλαν φυτρωμένο — μῆλο μου μυριομένο
Κανεὶς δλαμψι κόκκινο — μῆλο μου ροϊδουούμινο
κάνει μερακλί φεργάλο [φλογάλο;] — μῆλο μου μυρωδάτο.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

"Για τον Φούντικα"

Μιά φορά κι ἕναν καιρό, τά παλιά τά χρόνια, ἐζούσανε κι' ~~ἐβασανούσανε~~ ἐβασανεύγιουντζανε καί τά ζῶα. Ἦταν μιά χήρα πού εἶχε ἕνα σκύλο, πού ἐσκάλωνε δουλειά. Ἦτανε ἕνα καλό σκυλί, καλόψυχο, πού δέν ἐμποροῦσε (δέ μπορεῖ) νά μάθη κανένανε κακό. Τοῦ ἔδινε ἡ μάννα του κάθε μέρα μιά δεκάρα, γιατί δέν εἶχε καί περισσότερα. Ἕνα ἀφεντικό πού σκάλωνε δουλειά, εἶδε τόν σκύλο καί τόν ἀγάπησε, ἔβλεπε πῶς ἕνα γαλάκι κι ἐμεγάλωνε, ἄλλο νά τό δουλώση, ἄλλο νά τό σύρῃ καί τό τυραννοῦσανε. Λέει, βρέ σκυλιά, δέν τ' ἀφήνετε αὐτό τό γαλάκι; Γιατί τό τυραννᾶτε; — Τί σέ γνοιάζει ἐσένα; — Λοιπόν πάνε σπίτι, λέει. Νά σᾶς δώσω μιά δεκάρα σού ἔχω καί ναν' ἀγοράσετε. — Καλά, λέει, δῶ' μας τή δεκάρα.

Ἔσπρεξε τό γαλάκι τόν σκύλο του, τοῦ λέει ἡ μάννα του. — Ἐμεῖς δέν ἔχουμε σπίτι ἀκόμη νά ζήσουμε! Ἤφερες καί γάλο; — Ἐκεῖνο τό μικρούλι μου, λέει, μάννα, δά' τοῦ δίνουμε νά τρώγῃ.

Ἔσκαλ' ἀπό δυό-τρεῖς ἡμέρες, θ' ἐπῆγανε δουλειά, ἀπάντησε τούς ἴδιους μαγκες, πού εἶχανε ἕνα σκυλάκι καί τό τυραννούσανε. Τούς λέει: — Δέ μοῦ δίνετε τό σκυλάκι καί μέ τό τυραννᾶτε; — Ἐτό δίνομε, ἀλλά νά μᾶς δώσῃς μιά δεκάρα. Τούς δίνει μί δεκάρα καί σύρε τό σκυλάκι καί τό σύγκε σπίτι του. Ὅλαν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

το σπίτι δούλι του, ή μάννα του εδώμωσε: — Μωρέ, καὶ δωὸ ὁ ἥφερες; Δὲν ἔφανε ἡ γάλα, δὰ 'χουμε καὶ δωὸ; — Μάννα, λέει τὸ παιδί, ἐγὼ ἀπὸ τὸ μαγαζὶ μου δὲν τοῦ δίνω νὰ φάγ. Τὸ μαλώσανε

Μετὰ μιὰ βδομάδα πάλι, ὅλα πήγαινε δωὸ. Ἐκεῖ ἕνα πρωΐ, γύρε κάτι παιδιά, μὶ εἶχαν πιάσει ἕνα φιδάκι μὶ ἤθέλαν νὰ τὸ δωὸώσουν. — Βρὲ παιδιά, μὴν τὸ δωοπωλεῖτε. Δὲ μοῦ τὸ δίνετε, λέει, ἐμεῖνα; Τοῦ λένε: — Ἂ μᾶς δώνις μιὰ δεκάρα, σοῦ δίνομε· εἰδεμὴ δὰ τὸ δωοπωλοῦμε. Τοὺς ἔδωκε μὶ δεκάρα καὶ πῆρε τὸ φιδάκι καὶ τὸ πῆγε σπίτι του.

Ὅλαν τὸ εἶδ' ἡ μάννα του, ἔμεινε μὶ φορὰ ἔπαθε νὰ λιγοθυμήσ μὲ τὸν πολλαπλασιασμό του. — Βρὲ παιδί μου ὡς καὶ φίδι μοῦ 'φερες σπίτι; — Ἐ, βρὲ μάννα, εἶναι μικρό, λέει, δὲν τὸ βάζουμε μέσα σ' ἕνα κασόνι νὰ μεγαλώσ. Τὸ ἔβαλε μέσα σ' ἕνα κασόνι τὸ φιδὶ καὶ τοῦ ἔδινε συνέχεια νὰ φάῃ.

Ἐσύρνασε ὁ καιρός, ἐμεγάλωνε τὸ δωυλάκι, ἐμεγάλωνε ὁ γάλος, ἐμεγάλωνε δὲ κὶ τὸ ἀναμεταξύ καὶ τὸ φιδί.

Ὅλαν ἐμεγάλωσε τὸ φίδι, τοῦ λέει τοῦ παιδιοῦ. — Ἀφεντικό, ἐγὼ πιὰ θέλω νὰ φύγω, νὰ πάω νὰ δῶ τὴ μάννα μου καὶ τὸν πατέρα μου. Ὁ πατέρας

Νά σᾶς, λέει τό παιδί, αφού
λέγει. — Όχι, νά μέ σᾶς κύτ, γαλή
ἀλλιῶς δέ δά φύγω, καί ὁ ἀρραβώνας
μου εἶναι βασιλιᾶς τῶν φιδιῶν.

Θεόπλας καί μή θεόπλας τό παιδί, ἐσύρε τό φίδι
γιά νά πάη νά εὕρη τόν πατέρα του καί τή μητέρα του.
Όλαν ἔφυγε, ἡ μητέρα του ἔβαλε τά κλάματα. — Ποῦ πᾶς,
παιδί μου; Θά σέ φάνε τά φίδια. Δέν ξέρεις ποῦ νά πᾶς.

Ἐπερπατήσαν μέρες πολλές κι ἐφάσαν σ' ἕνα βουνό.
Ἐκεῖ λέει τό φίδι. Λέει "Ἐδῶ ποῦ θά πᾶμε, θά συρίξω
καί θά βγῆ ὁ πατέρας καί ἡ μάννα μου. Καί νά μή φο-
βηθῆς τίποτις, διότι θά εἶμαι μαζί σου ἐγώ, καί θ' ἀνοί-
ξη τό βουνό καί θά μποῦμε μέσα σε μιά σπηλιά. Στή
σπηλιά μέσα αὐτή ποῦ θά μποῦμε, εἶναι γεμάτη χρυσάφι,
διαμάντια κι ὅλα τά πολύτιμα τοῦ κόσμου. Κι' ὁ πατέρας
μου θά σοῦ πῆ, γιά νά σ' εὐχαριστήση ποῦ μέ γλύτωσες,
νά πάρης ὅ,τι βρῆς τό μάτι σου κι' ὅσο μπορεῖς. Ἀλλά
μέσα σ' ἐκεῖνον τό πυρό εἶν' ἕνα δαχτυλίδι μέσ' στή
μέση· κι' ἐσύ θά μᾶς μονάχα τό δαχτυλίδι, τίποτις
ἄλλο. Δέ θά σέ δώση ὁ πατέρας μου κι' ἡ μητέρα μου
τό δαχτυλίδι αὐτό. Θά σοῦ ποῦν "πάρε ὅ,τι ἄλλο", ἀλλά ὄχι
τό δαχτυλίδι". Ἐσύ ὅμως θά ἐπιμένης γιά τό δαχτυλίδι.
Κι' ὅλαν δέ σέ δώσουνε, ἐσύ θά φύγης, καί θά φύγω
κι ἐγώ μαζί σου. Βλέποντας ἡ μάννα μου κι' ὁ πατέρας
μου ὅτι θά φύγω κι' ἐγώ μαζί σου, θά μαγίσουν καί
θά σοῦ δώσουν τό δαχτυλίδι.

Ἔτσι κι ἔγινε ἐκεῖ, τοῦ 'δε ὁ πατέρας τοῦ φιδιοῦ νά

διαγέλα. Λέει καλός - Θέλω τὸ δαχτυλίδι καὶ τίποτε ἄλλο — Ἄ, λοιπὸν γέρο, σκυλί μου· ὄχι καλός· πάρε ὅ,τι ἄλλο θέλεις! Τὸ σκυλί εἶναι δικό μου· τὸ δαχτυλίδι δέλω! Πλησίασε καὶ τὸ φίδι καὶ γέρο· Δὲν φεύγω τὸ σκυλί ἐδῶ, δὲ φεύγω μὲ ἐμὲ μαζί σου! Βλέπουλας γι μαίνα μὲ ὁ σκύλος σου φιδιοῦ σοὺς δὲ φεύγω καὶ τὸ σκυλί σου, σοῦ τὸ δώκανε.

Ὅλαν ἔσκυψε τὸ δαχτυλίδι, τὸ σκυλί σοὺς ἔφαγε τὸ χέρι νὰ φύγω, ἀλλὰ ὅσο ἔβγαινε ἔξω, τὸ φίδι ἔσπρωξε μαζί σου καὶ σοῦ γέρο· — Δῶ' μου λίγο τὸ δαχτυλίδι, γιὰ νὰ σοῦ δείξω τί ἀξίζει ἔχει. Τὸ δίνει τὸ σκυλί σοῦ φιδιοῦ τὸ δαχτυλίδι, μὲ ἐκεῖνο τὸ βάνει δίπλα ἀπὸ σου καὶ τὸ χωνεύει δίπλα γῆς — Ἀποκάτω τόλε καὶ γέρο μιάφανε — Ὁρίστε ἀφεντικό, τί ἀγοράζεις; Καὶ γέρο τὸ φίδι — Ἀ· μέσως νὰ σταματήσε ἔνα τραπέζι γιὰ τὸ σκυλί, σοῦ ἀξίζει! Καὶ ἀμέσως ἐσταμάτησε τὸ τραπέζι μὲ ὅ,τι φαγητὰ ἤθελε ἡ ψυχή σου.

Σοῦ δίνει τώρα τὸ δαχτυλίδι τὸ φίδι καὶ σοῦ γέρο· — Θὰ τὸ βάλω ἀπὸ δάχτυλό σου, καὶ ὅ,τι ἔχεις ἀπάνω καὶ σοῦ χρειάζεσαι, δὰ χάνεις πάλι τὸ δαχτυλίδι καὶ δὰ βλέπεις ὅ,τι θέλεις. Ἀλλὰ προσέχε μεγάλο νὰ μὴ σοῦ φύγει τὸ δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ δάχτυλό! Νὰ μὴν τὸ δώσεις κανενός.

Ἐχαρήκε τὸ σκυλί τὸ φίδι, κι ἔφυγε μαζί του

σοῦλι του. — Ἄ, νὰ δοκιμάσω, λέει, καὶ τὸ δαχτυλίδι! Ποῦ νὰ σκοτώλω ὥρα, νὰ φλάσω σοῦλι μου! (Ἤταν χαμηλά, βρέχουσε.) Τσιούπα κάλω μὲ γῆ τὸ δαχτυλίδι, καὶ ἀκούζουμε πάλι ἡ φωνή. "Ὅρισε ἀφεντιά, τί ἀραγὲς; — Θέλω, λέει, νὰ βρεθῶ κοντὰ σὸ σοῦλι μου!" Καὶ στὴ βυμὴ εὐρέθηκε σπήτι σὸ σοῦλι του, μὲ χώρις νὰ κοπιάσει τὸ παιδί. Μοῦ φάνη ὅμως σὰν σόνα, χωπα τὸ δαχτυλίδι κάλω. Πάλι ἡ φωνή: "Ὅρισ' ἀφεντιά!" — Θέλω νὰ χαμίσετε ὅλα τὰ σεντούκια, ὅλα τὰ κασέλια σόνα μου, νὰ τὰ 'βρω χαμάλα χέρι!

Ὅλαν ἔφαγε σοῦλι του καὶ τὸν εἶδ' ἡ μάννα του, ἀρχίνησε: — Παιδί μου, σοῦ ἤτουνε, σόσον καιρὸ ἀργοῦσες, καὶ τοῦτο καὶ τ' ἄλλο, τοῦ λέει. — Μάννα, λέει, θεναίω. Ἔχεις τίποτις γιὰ φαΐ; Λέει: — Παιδί μου, δὲν ἔχω τίποτις· εἶχε χωρὶ, εἶχε ἐλιά, χαλὶ δὲν ἔχω ὄφλα νὰ πάω ν' ἀγοράσω. — Μά, καημένη μάννα, τοῦ λέει τὸ σοῦλι εἶναι χαμάλο χέρι, καὶ δὲν ἔχεις χωρὶ νὰ φᾶς; — Μωρέ, τί λέγες μοῦ λές, παιδί μου, εἰρωτάδηκε; — Ἄνοιξε τ' ἀρμάρι, τοῦ λέει, φάνε ἐκεῖ φαΐνου καὶ δὰ δῆς. Κάνει ν' ἀνοίξη ἡ μάννα του, χρέχουνε οἱ χέρι ἀπὸ τ' ἀρμάρι! Ὅλαν τὰ εἶδε θῶρα τοὶ λέγες, ἐκείνη ἐξιποδύμησε ἀπὸ τὴ χαρά της.

Τὸ παιδὶ ἐν τὸ μεταφέρεται, ἐγίνηκε νέος, καὶ σοῦ ὡραῖος νέος! Σοιγάνε σκήτι, ἐξαπορούδου

σε νὰ εἶναι κακός. Ἐν τῷ μεταξύ, πάνουλε εἶδε τὴ βασιλοπούλα ἀπὸ παράθυρο καὶ τὴν ἐρωτεύθηκε τὸ παιδὶ αὐτό. Μιὰ βραδιὰ λέει τῆς μάννας του: — Μάννα, δὲ μοῦ κάμνις μιὰ χάρη. Θὰ πᾶς ἀπὸ βασιλιὰ καὶ δὲ τοῦ ζητήσεις τὴ βασιλοπούλα γιὰ γυναίκα μου. — Μωρὲ παιδί μου, σὲς νὰ πάω ἀπὸ βασιλιά, νὰ τοῦ πῶ νὰ μοῦ δώσῃ τὴν κόρη του; Θὰ μὲ βγάλουν ὄξω λέει. — Ἢ εἶσ' ἢ ἄλλως, τόσ λέει, μάννα, δὲ πᾶς καὶ δὲ πᾶς ἀπάνω.

Ἔφυε ἡ γριά, ἔσπασε τὸ παλάτι. Αἶγα ὁ σωφὸς (=φρουρὸς) δὲν τὴν ἄφηνε νὰ μπῇ ἀπὸ πάνω. Ἡ γριὰ ἐσπέρνετε νὰ δῇ τὸ βασιλέα καὶ φώναζε. Ἔρωνες, ἡ γριά, θὰ γριά! Ἔσπασ' ἀπ' ὅλη τὴ φασαρία αὐτή, τ' ἄκουσε κι' ὁ βασιλέας. Ρώτα τί συμβαίνει καὶ τοῦ 'παν ὅτι εἶναι μιὰ γριὰ καὶ θέλει νὰ τὸν ἰδῇ. Διατάζει ὁ βασιλεὺς: — Αἰρῦτε τὴν, λέει, νὰ 'ρθῃ νὰ μὲ δῇ, ἀφοῦ θέλει τόσο.

Ὅλαν ἐρώτησε ἐκεῖ ὅπου ἤμανε ὁ βασιλιάς, τὴν ἐρώτησε καὶ τὴ λέει: Τί θέλεις, γρουνίτσα; — Μέν, ἐγὼ ἔχω ἕνα μοναχογιό, ποὺ εἶναι γλυκύτατος, ὄμορφος, ὅλα αὐτά, καὶ θέλει νὰ πάρῃ τὴ βασιλοπούλα — Μωρὴ γρουνίτσα, εἶσαι σὰ μαγὴ σου, πῶς θὰ δώσω τὴν κόρη μου στὸ γιό σου; — Λέει ἡ γριά: Ἔχει γέρει ὁ γιός μου περισσότερο ἀπὸ

σένανε! Τ' ἀγοράζει καὶ σενάνε, βασιλιά μου! — Λέει: Ἀμοῦ εἶχε λόγια σοφὰ λέγει ὁ γιός σου, ὅσαν μοῦ λέει, ἂν μπορῶ νὰ μοῦ δείξῃ τὸ σχοινὶ μου γιὰ μιὰ ἡμέρα ὁλόκληρη, τόλε μπορεῖ νὰν τοῦ δώσω τὴν κόρη μου! Τόλε εἶπε μέσα της ἡ γριά· — Ὤ, ὤ! σᾶνε οἱ λέγει! Θαν τοῦ χαλάσῃ ὅλες ὁ γιός μου γιὰ φυκιό σοῦ λέει ὁ βασιλιάς!

Ἐμέρια σοῦ λες ἡ γριά. — Μάννα, τί ρωτᾶει ὁ γιός σας, τί χαμπαρία; — Βρὲ παιδί μου, αὐτὸ κι αὐτὸ μοῦ 'πε ὁ βασιλιάς, ἀμμὰ δὲ δὰ μᾶς μείνῃ λίρα! — Νὰ δῇς λύρα ἀμέσως καὶ νὰ τοῦ πῇς τόλε δέξει, καὶ ποιὰ μέρα νὰ μοῦ ὁρίσῃ γιὰ νὰ τοῦ δείξω τὸ σχοινί. Ἡ γριὰ φεύγει ἀμέσως καὶ γυρίζει σὸ σπίτι. Ἀμμὰ ὅντας ἔφαγε σὸ σπίτι, ὁ ἴδιος ὁ χαβᾶς μὲ τὸ δικαιό. — Θὰ μοῦ! — Δὲ μοῦσινες — Θὰ 'μου — Δὲ μοῦσινες.. — Πάει εὐτὺς ὁ βασιλιάς καὶ ρώτησε τί συμβαίνει. Ἡ γριά, ὅλαν εἶδε τὸ βασιλιά, τοῦ λέει ἀμέσως: — Εἶπε ὁ γιός μου, ποιὰ μέρα μόνος θέλει νὰ δείξῃ τὸ σχοινί, καὶ χαίρομαι! λέει. Ὁ βασιλιάς τοῦ ὁρίσε μιὰ μέρα — Νὰ ξέρῃς, τοῦ λέει, ποὺς μιὰ μέρα αὐτὴ ὁ σχοινὸς δὲ δὰ μαγκρέψῃ, κι ἂν ὁ γιός σου δὲν τοὺς δείξῃ, δὰ τοῦ πάρω τὸ κεφάλι!

Ὅλαν ἔμεινε ἡ γριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, ἐσκεφτόλουνε — Καλὰ τί λέγες, σοῦ δὲν τί χαλάσῃς ὅλες, ἀμμὰ δὲ χάσε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και τό παιδί μου; σου δά τον πάρω τό κεφάλι."

Γύρισε γοργόν και τό είπε τού παιδιού της.

—Σού όρισε, λέει, μιά ήμέρα ό βασιλιάς, αμμά αν δέ χορτάση ό δράκος, δά σού πάρη, λέει, και τό κεφάλι! Λέει: —Μάννα, μή σαπίζεσαι τίποτες! Αυτή κάτσε δίπλα μου δουλειά—

Εσκοτάστε ή μέρα ή όρισμένη. Ό δράκος κίχε δυο σαγή, είπε μερές, είπε γάρι, τίποτες νά μή έλαμπάση γιά φαΐ. Φαΐ—"Ηλανε ό δράκος όλος έν παραπάνω πεπιμένανε νά δούνε μεγαλείο γιά φαΐ, τίποτε! Εσκοτάστε ή ώρα, ήλανε παρά 5 γεφά, φαΐ τίποτε! Μωρέ, καλό φαΐ δά φάμε σήμερα! λέγαν οι δραγατάδες. Πού είν' εφτιαστά τά μεγαλεία;

Αμμά δυο γεφά μπρέ του γεμάτα, έρχεται τό παιδί και χτυπάει τό παγκρατάκι. —"Όρισε" άφεντη! τί θέλεις;" — Θέλω, λέει, όλοι οι δραγατάδες νά σφαγιάσουνε μέ φαγητά, και νά μή λείψη τίποτες σού σπίτι.

Και όλοι έβγηκε.

Όλοι τό είδε ό βασιλιάς, έμεινε έκπληκτος, τά 'χασε! Δεν έμιλησε όλως.

Τό βράδυ, πάγει ή γριά του βασιλιά τό φαγάτι, γιά νά φαγιάση τή βασιλοπούλα γιά τό γιό της. Αμμά μπρέ μέσα, ό ίδιος ό χαβάς. Ο βασιλιάς διατάζει τότε:

—Αμίλε μου, λέει, νὰ 'ρχεται.

Ὅλα ἐμούγκε στὸ βασιλιά, λού λέει ἀμέσως: —Ἐλόεϊδες; Ὁ γιός μου ἔβρεμε ὄμο λό σταλό. Τώρα δαὶ λού δώκης τὴν κοπέλα. —Ἄ, λέει, βιάζεσαι, γειά μου! Ἀκόμα ἕνα φράμα δὰ μείνω λού γιού σου. —Τί; λέει αὐτὴ —Αὐτὸ ἔχη τόσες λίρες ὁ γιός σου καὶ ὅδα λές, τὸ Ξαββάλο δὰ διαλάξω νὰ μήν ξυμώσουνε καὶ νὰ μή φουρνίσουνε κανεὶς σὲν σοχιλιά, νὰ ἂν μοφτῆ ὁ γιός σου νὰ δρέψη τὴν σοχιλιὰ ψωμί, λόγες δὰ λού δώσω γιὰ γυναίκα λου λιὴ κόρη μου. Ἡ γειὰ λέει: —Αὐτὸ μονάχα; Ἔχει λίρες ὁ γιός μου!

Ὅσαν ἐσούγκε σοῖλι, λὰ εἶδε ὅλα λού γιού λου. —Μή σιοτίβεσαι, μάννα! Ὅταν ἔρθη λὸ Ξαββάλο, δὰ δῆς σοῦ δὰ δώσω σὲ ὅλους ψωμί.

Ἀλλὰ, αὐτῶ μεταξύ, εἶχε δῆ λὸν νεὸ ἡ βασιλοπούλα, καὶ ὅπως ἤλιανε ὡραῖος λοὶ ἐξωμοιάζυσε. Ἀλλὰ δὲν μπορούσε νὰ σὴ καὶ τίποτις.

Ἤρθε λὸ Ξαββάλο, διαλαφὶ λού βασιλέως νὰ μήν ψήσῃ κανεὶς σὲν σοχιλιά. Εἶχαβε ἡ μέρα, καὶ εἶλε ὥρα νὰ φεγγοῦνε, εἶλε (ἤλε) φούρνοι νὰ καίωνται, εἶλε ψωμὶ νὰ φαίνεται σουδενά! Ὁ κόσμος τὸ ἔβγεσε κι' ἀνηφοροῦσε. —Τί δὰ καμουμε; λέει, χωρὶς ψωμί;

Τὸ Ξαββάλο, μοιρὶ βγῆ ὁ ἥλιος, φλαίνει λὸ σαΐδι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και χλωσάνι το δαχτυλίδι — "Όρισε αφεντικέ! Τί ἄγρεσες;" — Θέλω όλους τους φούρνους νὰ γυρίσουν νὲ γυριά. Καὶ ἀμέσως ἀρχίσανε σὺν ἡ ὥρα νὰ μαγκώνουν φρέσκα γυριά, κι ὁ κύρης κουβάλα σε ὅσο ἤθελε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ κι εἶχε κέφι τοῦ παιδιοῦ. "Ζήλω".

Ὅλα τὸ εἶδ' ὁ βασιλιάς, λέει: — Μωρ' ἐλόηλος καὶ μυαλὸ ἔχει! κάτι ἔχει καὶ κάνει ἄχ αὐτά! Ἐσώπε κι ἡ βασιλοπούλα ἀπὸ κοντὰ καὶ τοῦ λέει: — Πατέρα, μὰ εἶναι καὶ κακὸ παιδί!

Τὸ βράδυ ἡ γριὰ, σάμε τὸ χαβάλι της, πάει ἴσια σὸ σπίτι νὰ λὶ βασιλοπούλα. Αὐτὴν λί φορὰ δέν ἐρωτοῦσε κανένανε· ἐσπάσανε ἀνεμώτσιλα μέσα. Ὅλαν ἐμπήκε σὸ σπίτι μέσα καὶ εἶδε τὸ βασιλιά, τοῦ λέει: — Ἐ, πρωθύστερε βασιλιά, δὲ μοῦ δώκης τὴ βασιλοπούλα τωρά! Δὲ μπορεῖς νὰ βγῆς ἀπὸ τὸ λόγο. ~~Πές, ἀπὸ ἕνα σπίτι, κι ἐλόηλος δὲ~~ ~~τὸν ὅλον~~ Λέει ὁ βασιλιάς — Θὰ μοῦμα ἔξω ἕνα σπίτι, κι ἐλόηλος δὲ λὲν ὥρα: Σὲ φτιάνω μέσα ὅλα γυαλὶ ἕνα σπίτι μεγαλύτερο καὶ καλύτερο ἀπὸ τὸ δικό μου, ἐλόηλος δὲ τοῦ τὸνε δώκω! — Ἐ, ὅμως ἔλεγε λέει ὁ γιὸς μου σπίτι, δὲ τὸ κάμω κι αὐτό, βασιλιά μου, τοῦ λέει ἡ γριά.

Πάει σοῦρλος, τὸ λέει τοῦ γιοῦ τους. — Ἐ, καλά,

μάννα, μή σκοτίζεσαι δέ χίνη κι αὐτό!

Εσκεπτόσαν οἱ μέρες, δέν ἠβγέφανε ἀπό τοῦ βασιλιᾶ οὔτε λούβα, οὔτε μαλόρου, οὔτε λιπόλα. Εσκεπτόσαν οἱ μέρες, ἤρθανε 27, 28, 29 τίποτε! Εμοιτάζεται μι' ἡ βασιλοπούλα, ποιὸς ἤξερε ~~ὁ ποιός~~ τό ποδάρι, νά δῆ τό ποδάρι, δέν ἔβγαζε τίποτις.

Μοιρίν μεσίνη ἡ ἄλλη μέρα, οἱ τριάντα, χλυπάει τό ποδί τό δαχτυλίδι, ξαρουσιάζεται ὁ γιός — Ορίστ' ἀφεντικό ἀφάτος; Λέει — Θέλω, τό ορκώ να εἶναι ἕνα μο ποδάρι, μαγύτερο ἀπό τοῦ βασιλιᾶ, καὶ νά 'ναι ζερντζιδένιο!

Καὶ ὡ τοῦ θαύματος, εἶδες κι ἐπαρουσιάστηκε ἕνα ποδάρι, ποιὸ δέν ἔχανε δέ ἄλλο ὁ κόσμος.

Οταν ἡ βασιλοπούλα ἐφόρεσε τό ορκώ, κι ἤτανε κι ὁ γιός βρεμμένος κι ἀδράχτε κόπιμου μι τό ποδάρι λέει: — Μωρέ, τί 'ν' αὐτό· κι ἔβγαλε τά μάτια μι. Πάει καὶ χώνει τόν ποδαρά μι — Σήμω, ποδαρά, νά δῆς τό ποδάρι σοι χιάτηκε. Ερκεῖς, ἤτε ἔχομε λέλο, ἤτε δέ τό κάμωμε.

Εἶδε τό ποδάρι ὁ βασιλιάς, κι ἐλόγιε δέν ἐσκιμένε νά ἔβγη ἡ γριά. Εμάννεσε ἐκεῖνος μι γριές νά χώσ στό ποδάρι — Εχα, λέει, συμφωνέρα, καὶ νά φάμε καὶ τό χαμπρό.

Πάει τό ποδί μέ τί μάννα του τό ποδάρι, ἔγινε ὁ γάμος. Εἰ λοι μεταξύ ἐδιασκόδαμε ὅμως ὁ ὄλο τό βασιλειό

ὅλα τὸ παιδί εἶχ' ἕνα δαχτυλίδι, κι ὅλα μὲ τὸ δαχτυ-
λίδι αὐτὸ ἔπαιρνε ὅ,τι ἤθελε.

Μιὰ μέρα, ἐνῶ σου τὸ παιδί μὲ τὴ βασιλοπούλα
ἔπαιζαν εὐχάριστα στὸ παλάτι, παρουσιάστηκε ἕνας
Ἑβραῖος σου ἐπουλοῦσε μυρωδιές. Ἐπέρασε κάλα
κάτω τὸ παλάτι, καὶ ἡ βασιλοπούλα εἶδε στὶς γυ-
ναῖκες της νὰ πᾶνε κάτω νὰ δοῦνε τὶ μυρωδιὲς
ἔχει. Ὅλαν ἐπῆαν οἱ γυναῖκες κάτω, ὁ Ἑβραῖος
τοὺς λέει — Νὰ πάτε τὴ βασιλοπούλα νὰ 'ρθῃ
ἡ ἴδια νὰ διαλέξῃ ἀπὸ τὶ μυρωδιές. Ἔχει μέσα,
σου δὲν τὶς εἶδε ἄλλη φορά.

Κι ἔτσι κι ἔγινε. Ἐπῆγαν οἱ βασιλοπού-
λες νὰ πάρουν μυρωδιές. Ὅσες ἐδιάλεξε τὶς
μυρωδιές, τὶς λέει ὁ Βραῖος — Δὲν σταλεύω, βασι-
λοπούλα μου, νὰ 'ρθῃ εὐχαριστημένη μὲ τὸν ἄλλο
σου. Δὲ θὰ βγεῖ καὶ ἡ ζυγιογνωμιά σου χαλασμένη.
— Πῶς δὲ μ' ἀγαπάει; τοὺ λέει. Ὁ ἄντρας μου μ'
ἀγαπάει! Τοὺς λέει ὁ Ἑβραῖος: — Ἂν δ' ἀγαπάει,
ὅσους λές, ὁ ἄντρας σου, δὲ σοῦ ἔδινε νὰ φορέσῃς
καὶ τὸ δαχτυλίδι σου φορεῖ αὐτός. Λέει αὐτή — Ἐγὼ
φορῶ σαγὰ δαχτυλίδια· τὶ νὰ τὸ κάμω τὸ δικό του; Ἐγὼ
αὐτὸ ὅ,τι θέλω. — Ἂν δ' ἀγαπάει, λέει, ἔπρεπε νὰ
τὸ δώσῃ κόπο του. Ἐγὼ δὰ ἔχω αὐτιὸ καὶ δὲ σοῦ
φορῶ κάτι ἀράδα δαχτυλίδια, σου δὲν τὰ χαμ δῶ

σολτ' σου, γιά νά διαζέψω. Κι' ἔφυγε.

Τό βράδυ σου ἔφερε τό σαλιδι δλο σοῦλι μ' ἀναδιάζανε-φάγανε, μ' ἦρε ἡ ὥρα τοῦ ὕσπνου νά σᾶνε νά κοιμηδοῦνε, ἀρώτησε ἡ γυναίκα: Ψού-γού, δέ μ' ἀγαπᾶς; Ὅλο ἔτσι μοῦ λές σάς μ' ἀγαπᾶς, ἀλλά δέ μ' ἀγαπᾶς... — Τής λέει: Τί σοῦ 'ρθε τώρα νά μοῦ τό λές αὐτό, ἀφοῦ [illegible] τόσον καιρό ξέρεις σάς σ' ἀγαπάω; — Νά, λέει, ἄν μ' ἀγαποῦσες, θά μοῦ 'δινες νά φορέσω αὐτό τό δαχτυλίδι σοῦ ἔχεις δλο χέρι σου. Νά τό φορέσω μ' ἐμέ ἕνα γιά μιά μέρα. — Βρέ, ἔχεις τόσα δαχτυλίδια· τό δικό μου ἔζήτησες; — Νάι, ἕνα δάγκο γιά μιά μέρα!

Πές-σές, ἡ βασιλοσούλα τοῦ καλόκαρδα καί τοῦ ἔδωκε γιά μιά μέρα τό δαχτυλίδι. Αὐτή δέν εἶχε ὑποψιάνη νά δῆ τόν Ἑβραῖο νά ἔρθη καί νά τοῦ δείξη τό δαχτυλίδι, νά τοῦ πῆ: Νά σοῦ ὁ ἄνδρας μου μ' ἄφτσι καί μοῦ δωκε τό δαχτυλίδι!

Ἤρθε τόν ἄλλη μέρα ὁ Ἑβραῖος μ' ἔφερε καί τά δαχτυλίδια σου τοῦ εἶχε πῆ, γιά νά διαζέψη. Ἡ βασιλοσούλα, μόλις εἶδε τόν Ἑβραῖο, ἄρχισε ἀπό ἐκεῖ νά τοῦ δείχνη τό δαχτυλίδι. — "Τό βλέπεις, σοῦ μοῦ 'δωκε ὁ ἄνδρας μου τό δαχτυλίδι καί τό φορῶ, σοῦ μοῦ λές σάς δέ μ' ἀγαπάει; — Τής λέει ὁ Ἑβραῖος: Αὐτό τό δαχτυλίδι δέ φαίνεται νά ἔχη

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και λίγη ἀξία. Γιά δοκίμασε ἕνα ἀπό τά δικά μου! Ὁ Μάϊος κάθε βράδυ τό δαχτυλίδι, τό φιλοῦσε ὁ Εὐρασιός δλό χαρά του κι ἀμέσως τό βάνει δλό δαχτυλό του. Τό χωνάει δμως μέ ἀμέσως κι ἀκούεται ἡ φωνή: — Ὀρίστ' ἀρχίλη! Τί ἔχεις; Λέει ὁ Εὐρασιός: — Νά μᾶς φᾶς [illegible] μέ τή βασιλοπούλα σ' ἕνα νησί ἔρημο, ποῦ νά μήν ὑπάρχει ἄλλος ἄνθρωπος, νά μήν καλοπιάσει.

Κι ἔτσι ἔγινε μόλις. Εὐρασιός καί βασιλοπούλα ἐρωτευτήκανε.

Ὅλον ἐφίλιωσε τό παιδί τό βράδυ, ἐφεντρίμπε [illegible] τή βασιλοπούλα ποῦ βασιλοπούλα! Ἐν τῷ ἀναμεταξύ τό παιδάκι ἀναπαλαιώθηκε. Ὁ βασιλιάς, ἡ μάνα του... τοῦ ἔλεγε οἱ ὑπηρέτριες: "Αὐτό κι αὐτό συνέβηκε: ἦρθε ἕνας Εὐρασιός καί φουντούκια δαχτυλίδια, καί [illegible] καλόβηκε ἡ κυρά μας νά τά δεῖ, καί τοῦ ἔδωσε τό δικό της, καί μίνγκν τήν ὥρα ἐρωτευτήκανε.

Τό παιδί ἐπαίρνεβε κι ἐσηκωνόταν. Ὁ βασιλιάς τοῦ ἐρώτησε: — Μήπως ἔδωσες τό δαχτυλίδι; — Λέει, ναί τό ἔδωσα — Βρέ κουτέ, δέν τό φυλοξέρεις; — Ἔτσι ἦταν τῆς μοίρας μου, χάθη τό παιδί, κι' ἀπό τότε δέ φάνη πιά τό παιδί

μου νὰ μάθωμαι.

Εμύγε χαμπάρι τὸ σκυλὶ καὶ ξαναρίρασε θὲ μάννα του. Ὅλον εἶλαβε πόμεινε, βρίκανε ὁ δυὸς μὲ τὸ γάλο νὰ τὸν φροντιάνη σουν. Ἐκεῖνος τοὺς εἰλώσαε, δὲν τὰ ἤθελε μονιὰ του. Τὰ βράδια ὅλο χαϊδωνόλανε ἀπάνω του.

Ἤκουσε ὁ δυὸς μιὰ μέρα τοῦ γάλου: — Βρὲ σύλλογε, ἔχομε τύχολα; Δὲν βλέπω ἡ ἀφεντιὰ νὰ φορᾶη τὸ δαχτυλίδι, γι' αὐτὸ εἶναι θλιμμένος καὶ μᾶς μισωσαεῖ. Καὶ πρέπει μέσα νὰ μαθαίνουμε γιὰ τ' ἀφεντικό μας. Πρέπει νὰ πᾶμε νὰ τοῦ βροῦμε τὸ δαχτυλίδι. Καὶ αὐτὸ ποὺ τοῦ πᾶμε τὸ δαχτυλίδι δὲν εἶναι ἀπὸ ἐδῶ μονιά. Κάπου μακριὰ ἔχει πάει αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ πᾶμε νὰ τὸν φτιάξουμε!

Καὶ ἔτσι καὶ ἔγινε.

Ἐμύγανε τὰ βράδια γυρίζοντας νὰ βροῦνε τὸ δαχτυλίδι, μ' ἴδιο τὸ σκυλὶ ἔμπαε μὲ αὐτὰ μαζὶ μὲ τὸ δαχτυλίδι. Τώρα ἤτανε σὰν διακριμένος ἀπὸ τὴ δουλειὰ του, ὅτι τὰ 'χασε ὅλα!

Θὲς ἀφήσουμε ὅμως τὸ σκυλὶ μὲ τὴ δουλειά, νὰ δοῦμε τί ἔγινανε ὁ δυὸς μὲ τὸ γάλο.

Ἐμύγανε αὐτὰ τὰ βράδια, τὰ πᾶμε, εἰωγαίνανε, ἐμυγαίνανε, εἶλάσανε ὅπου ἀμμουδιὰ μὴ, ὅπου δὲν ἔμπε ἄλλο. Εὐρεθήκανε μὲ ἐσφιγμένανε ἐμπρὸς.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Λέει ὁ σωλος:—Ἐγὼ μυρίζομαι γιὰ δυὸ μαυριτ· ἀλλὰ δὲ σκιριέπομε νὰ νυχτώσῃ καλά, νὰ κοιτάξῃς ἐσὺ μήπως βγέβουν δυὸ μαυριτ κοντὰ ἐδῶ.

Ὅπως καὶ ἔρηνε. Μὲ τὸ δικιός ἐδιάμρινε ὁ γάλος δυὸ μαυριτ ἕνα χῶς—Νὰ ἕνα ἐδῶ ἐκεῖ, λοὺ λέει ὁ γάλος ἀλλὰ ὅπως δὲ πᾶμε ἐκεῖ καλά;—Τοὺ λέει ὁ σωλος: Θὰ κουμαντιάσωμε καὶ δὲ πᾶμε—Ἀ! ἐσὺ μοροῦς νὰ μοῦς μεῖς' ἀπὸ νερό, ἀλλὰ ἐγὼ ὄχι· λοὺ λέει ὁ γάλος—Ὄχι, γιὰ χάρη τοῦ ἀφεντικοῦ δὲ 'ρθῆς καὶ σύ, καὶ δὲ σ' πάρω καβάρα σὲν ἀγάπη μου νὰ 'ρθῆς.

Ἔλα νὰ ἔρηνε. Ἐμπαίνε ὁ σωλος ἀπὸ νερό, κι' ἀπάνω σὲν ἀγάπη του ὁ γάλος, κι' ἐφεραδάνε τὴ βαλάδα. Ὅλαν ἐβγήκαν ἔξω, ἦταν ἀκόμα νύχτα· δὲν εἶχε ἀκόμα φέξει. Τοὺ λέει ὁ σωλος, τοὺ γάλου:—Ἐμεῖς δὰ μουγλούμε ἐδῶ μέχρι νὰ βραδυάσῃ, κι' ἀφ' βραδιάδῃ ἐσὺ δὰ μοῦς καὶ δὰ μουγλεῖς μεῖς' ἀπὸ σπίτι, ἀλλὰ ἐγὼ δὰ μένω ἐδῶ, γιατὶ ἂν μὲ δοῦνε δὰ μὲ μυρίσουνε· ἐσὺ δὰ πᾶς σιγὰ-σιγὰ σὲν κάμαρα σὲ μιὰ ὥρα, νὰ δῇς ποῦ κάνει τὸ δαχλωίδι καὶ ὅπως τὸ χτυπᾶς. Καὶ μὴ ποὺ δὰ δοῦ ἀχνον, λέει, φαΐ, ἄμον δῶ: νὰ μοῦ φυλᾶς καὶ μένα ἕνοια νὰ φάω, γιατὶ μὲ πιάνει ἡ πεῖνα—

Πραμάτικα, ἐσκότωνε σταχάνι τὸ γαλάμι, ὅπως ἐλιόσιανε, ἀπὸ πάνω, τὸ εἶδε ἡ βασιλοπούλα.—Κα-

γὺς τὸ γαλάκι, λοὺ λέει. Τὸ χάϊδευε τὸ παιδάκι, τοὺ
ἔδωσε νὰ φάει, ἐκεῖνο ἔβαλε καὶ δυὸ μουσκίλα λίγο
φαΐ γιὰ τὸ σκύλο. Ὁ γάλος ἐτοιμάζονε νὰ φεύγουνε
νὰ κοιμηθοῦνε, γιὰ νὰ δῆ ποιὸς εἶχε τὸ δαχτυλίδι καὶ
ποιὸ τὸ βάζουνε.

Ὁ Ὀβραῖος, ποὺ φοροῦσε τὸ δαχτυλίδι, μόλις ἐπῆγε
νὰ κοιμηθῆ, τὸ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ χέρι του καὶ τὸ ἔβαλε
μέσ' στὸ στόμα του. Σιγουριές! Τὸ εἶδε κρυφὰ ὁ γάλος,
καὶ πάει σωρὶ σωρὶ καὶ τὸ λέει τοῦ σκύλου τοῦ
σπιτιοῦ καὶ φαΐ καὶ τοῦ εἶπε ἀγι τὴν ἱστορία, ποὺ
ὑπῆρχε τὸ δαχτυλίδι. — Τὸ ἔχει, λέει, στὸ στόμα του,
ἀλλὰ σεῖς δὰ τοῦ τὸ πάρουμε ~~[illegible]~~ ἀπὸ τὸ
στόμα τοῦ Ὀβραίου; — Βρὲ κουτέ, τοὺ λέει ὁ σκύ-
λος, ἐδῶ ποὺ 'ναι ἀνθρῶποι, δὲ 'ναι καὶ μυαλωμοί.
Καὶ σύ, βρᾶδυ ποὺ δὰ σὲ πᾶμε ἐκεῖ, δὰ μυαλίσῃς
τὸ βράδυ, νύχτα, νὰ βουλιάξῃς ἕνα μουλωμό. Αὐτοὶ δὰ
μᾶς μάθουν, λέει, τὸ δαχτυλίδι. Ὅλαν σταλάμε τὸν σκυ-
λιό, ἐσύ δὲ δὰ τὸν χαλάσῃς. Αὐτὸς δὰ βρεθῆ βρᾶ νύχτα
σου κάτω τὸ φοῦρο του καὶ δὰν τοὺ σηκώσῃ, ἐτσοῦλα;
ὅτι: — ~~[illegible]~~ ἄκου δῶ! ἐγὼ δὰ σ' ἀφήνω ἐλεύθερο. Δὲ δὰ
σὲ χαλάσω. Ἀλλὰ νὰ πᾶ, νὰ σοῦ καὶ ~~[illegible]~~ σ' τὰ ἄλλους
τοὺς σκυλιούς, ὅτι: θέλω νὰ πᾶτε νὰ μοῦ φέρετε
τὸ δαχτυλίδι ποὺ ἔχει ὁ Ὀβραῖος στὸ στόμα· κι ὅποιος μή,
δὰ τὸν ξορκίσω ὅλους, κι ὅποιος μοῦ τὸ φέρει. Δ' ἀ-
χρήστως κανένανε.

Τὸ βράδυ κανένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας ἀρρώστησε καὶ ὁ γιατρὸς ἦταν φτωχός! Τοῦ εἶχε δοθεῖ νύχια του, καὶ τοῦ 'δωσε ὅσα τοῦ εἶπε ὁ κύριος φαρμακοποιός· εἰ δὲ μή, θὰ τοῦ ἐξωδεύομεν ὅλους.

Ἔμαθε ὁ φτωχὸς νὰ πάῃ νὰ τὸ πῇ στοὺς ἄλλους. Ὅταν ἔμαθε ἐκεῖ ποὺ ἦταν συγκεντρωμένοι ὅλοι οἱ Φτωχοί, ἦλθε κλαυσμυρισμένος, καὶ τοὺς λέει: — Κυρίοι, λέει, ἦρθε νὰ μᾶς φᾶμε τὸ ψωμί! Πρωΐ, ἂν θέλετε νὰ χυλώσουμε, πρέπει νὰ βροῦμε τὸ δαχτυλίδι ποὺ βάνει ὁ κύριμα του ὁ Ἑβραῖος καὶ νὰ τοῦ τὸ δώσουμε, γιὰ νὰ χυλώσουμε ἀπὸ τὰ νύχια του.

Ἐκεῖ ὁποὺ ἐσυνάνε συμβούλιο οἱ Φτωχοί, ποῦς θὰ πάρουνε τὸ δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ κύμα του Ἑβραίου, καὶ ποιὸς θὰ 'ναι ὁ φτωχὸς ὁποὺ θὰ πάῃ νὰ τοῦ τὸ πάρῃ, δὲν ἐμπορούσε κανένας νὰ βγῇ τὰ γύρω. Οἱ νιοί, οἱ γεροί, οἱ μεσόκοποι φτωχοί, κανένας δὲν εὑρίσκε ποῦς νὰ πάρουνε. Ἀλλὰ σὲ μιὰ γωνιὰ ἐκεῖ ἦταν κι ὁ Φαλφούτης ὁ φτωχός. Μὲ μιὰ δούγια εἶχε μείνει ὁ καημομοίρης! Δὲν τοῦ φαίνανε νὰ φᾶῃ ἔρωτε· ἄλλοι ἔμενε νηστικός. — Μωρέ, λένε, δὲ ρωτᾶμε καὶ τοῦ φτωχοῦ τί θὰ μᾶς πῇ; Τοὺς λέει ὁ Φαλφούτης; — Μωρέ δὲν ἤξερε μὲ τί τρόπο νὰ πάρῃ αὐτὸ τὸ

δαχτυλίδι;—Όχι, λέει, δεν ξέρομε. Τούς ρωτάει καί τούς λέει: —Έχετε καντήλι μές' τό σπίτι σας; Τού λένε—Έχει. Τότες λέει ὁ σκλαβάκος: —Ποιός ἀπό σᾶς ἐδῶ μέσα εἶναι ὁ σπιτικός καί ὁ σπιτικός ἀφέντης; Πηγαίνει ἕνα σοκάκι καί λέει: —Ε, σκλαβάκο! ἐμπρός ἔμπαι! λέει. —Ἐ ἐσύ, τοῦ λέει, βράδυ, ἀμα σέρνει κιαμέ ὁ Ἑβραῖος σπίτι του, δ' ἀνάβεις δυό καντήλια ὁλόρθα, δά βουλιάξεις λίγο ὁρά σου μές' στό χῶμα, καί δά κάτσεις νά σέ, στό μπρατάκι· μή γυρεύσει δά κοιμάται ὁ Ἑβραῖος, δά πάς νά βάλεις τήν οὐρά σου ἴσα μές' στή μύτη του. Ἄμα κοντά δά σκιμήσουνε στή σκιρά οἱ ἄλλοι σκλάβοι, ἔλεγε μου νά ὁρμήσουνε. Ἐσύ, μόλις δά χώσεις τήν ὁρά σου στή μύτη τοῦ σκλάβου, ὁ Ἑβραῖος δά φταρνιστεῖ καί δέν τοῦ ξεφεύγει τό δαχτυλίδι ἀπό τό στόμα. Θά εἶναι οἱ ἄλλοι ἕτοιμοι ἀπό τήν <u>σάντζα</u> νά τ' ἁρπάξουνε, καί δά τό δώσουνε τό γάιδαρο νά τό φάει τ' ἀφεντικοῦ του.

Ὅπως καί ἔγινε.

Ὅλα τούρκε τό δαχτυλίδι ὁ γάιδαρος, τό 'βαλε στά σόδιγα καί γλήγορα νά φάει νά βγεῖ τό δαχτυλίδι νά φύγουνε! Τώρα ὅπως ἤρθανε, ἔφερνε νά τούς σκεπάσει κιαβάτι ὁ δικός σας φίλος του ἀπό τό νερό. Ἀκούσανε μέ τόν ἴδιον τρόπο ὁ γάιδαρος ἀπάνου του καί σκεπάσανε

Ὅλον ἐφλάσανε ἀλίμπρου μὶ ἤλεν ἕλοημον νά
σαλιόσουνε σὲ μᾶς, τοῦ χέν ὁ σωῖλος τοῦ γάλου:
—Ἄ, γιὰ δάσου, χεν, φίλε. Ἐγὼ σὲ μουβάλνεβα σὸ
νησί, δ' ἤφερα ἀσὸ τὸ νησί, μαὶ σύ μό 'χεις
τὸ δαχωλίδι σὸ σπόμα μαὶ λό μραλεῖς, γιὰ νά
τὸ δώσης ἐσύ τ' ἀφεντικοῦ μαὶ νά σὲ ~~βαστάξη~~
μαλόχη. Ὄχι, δέ δά σ' ἀφήσω λό δαχωλίδι!
Θά μοῦ τὸ δώσης ἐμένα γιὰ λό πάω τ' ἀφεντικοῦ.

Ἐμαγμώνανε ὅμως, γιατὶ ὁ γάλος δέν λοῦ τὸ
'δινε. —Ὄχι, δὲ σὸ δίνω! —Ὄχι, λό θέλω! —Ὄχι,
θά λό πάρω! Ἐμαγμώνανε, ἀρωαχτήκανε, ἐδώ-
σανε, λοὺς σκίζει τὸ δαχωλίδι σὰν δαγάσσα! Κι'
ἔτσι ἐβγήκανε ὄξω, χώρις δαχωλίδι!

Ἄς ἀφήνωμε τώρα τὸ γάλο μαὶ λό σωῖλο μέ
λό δαχωλίδι, μαὶ ἄς πάμε σλό σαλδί.

Τό σαλδί, ἀσού λό σεμέτι του μὶ αὐτό, δέν
ἤθελε συναναστροφή, μὶ ὅλη μέρα τό 'μανε
σ' ἀμεροχάλια. Μιὰ μέρα σὰν σ' ἀμεροχάλι
ἐγάρεψε μιὰ τράτα. Ἤρθαν
ὅλοι οἱ γαράδες μὶ' ἐφέρανε σὰν πόφε λους τὰ
γάρια σοῦ σπάσανε. Σὰ τὰ γάρια μέσα, σαραλυμέ-
σε τὸ σαλδί, ὁσοῦ ἤλανε ἕνα μικρὸ γαράκι δικαιο-
ράκι μαὶ σοῦ ὁμορφόλεγο ἀσού τ' ἄλλα. Τό σκέ-
νε τὸ σαλδί μαὶ ἤθελε νά λό σκλάξη σὰν δάγασσα.

Τό σκέφτηκα νά φύγω
γιά νά τοῦ ξαναδώσω τή μοῦ-θριά (ἐκεῖνο, τόλεγε ἐσύ) ἔξω λίγο
ὕστερα, ξαναμπῆκα ἀμέσως καί τοῦ λέω: — Ἀφεντικό,
γι' αὐτό σου μέ χάλασες, θέλω νά σ' εὐχαριστήσω. Πάρε
ἔνα χέρι ἀσβέστη μου, καί ὅλον μέ χρειάζεσαι,
νά κάμης τό χέρι καί οὔτε δυό ἡμέρες, νά ξαναβρεθῶ
μπροστά σου· διότι ὁ σκλάβος μου εἶναι, λέω, βασι-
λικῶν χαρτιῶν, κι ἐγώ εἶμαι σκλάβος του!

Ὅλον ἐχάρηκε τό σκλάβο σοῦ του, ἔσκασε ἀπό μιά
βδομάδα καί ἀρκιβόλερο, νά σου καί παρουσιάζομαι
μπροστά του ὁ κυρ Γιάγκος κι ὁ Γάλλος, σκλαβωμένοι, ἐλε-
ενοί, σύρτα τά καπά εἴχανε! Τούς λέει τό σκλάβο:
— Πού ἐβάσταγες; — λέει, σέρνομε κι ἡμέρωμε τό
δαχτυλίδι καί στό φέρνομε, ἀλλά ἐμαγγώσαμε, λέει,
καί στό χάσαμε. Μᾶς ἔφαγε μέσα στή δάσκα. — Ἐ,
μέ τύχης μου ἤλπανε κι αὐτό! Τό
σπέρνει ἀπό τόν Ὄβριο γιά νά σέ τό φάη ἡ δάσκ.
α! Τί νά κάμουμε; Χαμένο καί χαμένο!

Ἐν τῷ ἀναμεταξύ, ἐθυμήθηκε τό σκλάβο τό χάρι,
σοῦ τοῦ εἶχε δώσει τό χέρι. — Μωρέ, δέν
τό δουλεύω, λέει, κι αὐτό; Καλντερίνι κάνω σκύ
ἀμπρογιά καί κάνει τό χέρι. Στή στιγμή ἀκούγ
ονται ἀχό ἀπό κι δάσκα, ἕνα οὐουουου! σοῦ
ἐρχόπανε. Ὅσους ἐσκότωσε ὁ ἀχός, ἤλπανε χάρια σοῦ,
καί χαροπά του ἐρχόπανε τό χάρι σοῦ εἶχε δώ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

γώνει αὐλοί. — Τί θέλεις, λοῦ γέρο, ἀφεντικό; — Γέρο! Ὁ σκύλος μου κι ὁ γάϊδος μου μοῦ φέρνανε ἕνα δαχτυλίδι. Κι ἐμαχώσανε, καὶ λοὺς ἔβγαλε τό δαχτυλίδι μέσ' στή θάλασσα. Μπορεῖς νά μοῦ τό 'βρεις; — Θωροῦμε, ἀφεντικό, νά σοῦ τό 'βρουμε ἂν ἔπεσε μέσα στή θάλασσα, κι ἂν δέν τό 'φαγε ἄλλο ψάρι!

Εἶς ἐνύχτωσε γιατί ὅλα τά συνλάγιαζε κι ψαρώνε γιά τό δαχτυλίδι! Ἐγάβγανε ψαράδες. Στή θάλασσα εἶναι ἕνα ψάρι, σου βγάζει ψαΐλα μέ τό στόμα ἀνοιχτό. Εἶχε νά 'ναι τό δαχτυλίδι μέσα στό στόμα αὐτουνοῦ τοῦ ψαριοῦ, ποῦ δέν τό 'χε καλαντῆ ἀκόμα, καὶ τό βρήκανε τά ψάρια καὶ τό φάγανε τοῦ μικροῦ ψαριοῦ, καὶ μετά τό 'φαγε ἀπάνω — οὐ! οὐ! οὐ! — τοῦ ψαριοῦ.

Ὅλοι κι χαρά τοῦ τό ψαλδί, ἔβγαγε ἀμέσως καὶ πάλι στό ψαράκι, καὶ βρίσκει τόν ἀδερφό του, ὁποὺ δέν εἶχε ξεκαθαρίσει τό ψαλδί τό ψαλδί, καὶ τοῦ ἐξιστόρησε ὅτι γύρνει τό δαχτυλίδι.

Τοῦ λέει ὁ βασιλιᾶς: — Μοῦ κάνεις κι χάρη, ψαλδί μου, νά μοῦ τό δώσεις μιά στιγμή νά ἐμείνω κάτω τό δαχτυλίδι; Καὶ μή φοβᾶσαι, γιατί ἐγώ δέν εἶμαι ἡ μοῖρα μου. Νά μοῦ σώσῃς μονάχα, ὅτι νά 'θελα χειριστῶ

Τοῦ 'δε τό παιδί πῶς νά κάμη καί τί νά πῆ,
κι ὁ βασιλιάς ἐχύνωσε τή γῆς μέ τό δαχτυλίδι.
—"Ὄρισε' ἀφεντιά! Τί ἀγαπᾶς;"

-Εδιάλεξε νά τοῦ φέρουνε λίν κόρη του μέ τόν
Ἑβραῖο ἐκεῖ, ὅπως κι ἔγινε. Αὐτοσυμπᾶς ἐβρεθή-
καν ἐκεῖ. Τότες διαλέγει ὁ βασιλιᾶς ~~τόσσερα~~ νά τοῦ
φέρουνε τέσσερα ἄλογα, ἀπού τά κυβέρνα ἄλογα, τά
πιό ἄγρια ποῦ ὑπῆρχαν, καί δέντα σέ δυό ἄλογα
τόν Ἑβραῖο καί σέ δυό λίν κόρη του, καί τά
χτύπησαν νά φύγουν, καί τούς ἄφησαν στό ἔλεος
τοῦ Θεοῦ καί τούς εἶπαν διόντα!

Τοῦ δίνει ὁ βασιλιᾶς πάγε τό δαχτυλίδι τοῦ
παιδιοῦ, μαζί μέ τό βασίλεμο, καί τοῦ λέει: —Παιδί
μου, τοῦ λέει, πάρε 'δῶ καί μόρφο δά διπλόπυγης ἐδῶ
τό βασίλεμο.— Καί μίλησε μαζί καί φεύγανε,
κι ἐμεῖς ἐδῶ κυβέρνα. (12.7.60)

Ἀπό τόν Βασίλειο Μανωράκη, χρ. 69

Ἐμπνευσμένη ἡ ἀρχή τοῦ παραμυθιοῦ (σχ. ~~[illegible]~~ 161-2)
β. Ταινία Γ' κάδρ. 5

Τό παιδί

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παιδιά — "Τα παιχνίδια που παίζουμε"

Πληροφορητές από α) Σούρο Καλέγη του Ευ. εδώ 11
β) Χριστόφορο Μάνεση του Α. εδώ 14.

1. Τα διαλαβάκια (sic).

Παραίνουμε σαράντα παιδιά μαζί. Χωριζόμαστε σε δύο παρέες "ίσιες – σίγουρα και σίγουρα ή όχι και σίγουρα κτλ.). Παίρνουμε αρχικά φωτιά: Κάνει ο ένας το χέρι του σίγουρα (το κάνουν γιατί με ανοιχτή παλάμη) και ο άλλος έρχεται από την άλλη άκρη και του το χτυπάει. Από εκεί αρχίζει το κυνηγητό, έτσι έτσι βρίσκει από την ομάδα του και τον κυνηγούν οι άλλοι. Όποιον πιάνουν, χάνει.

Την αρχική χορά που δεν τον πιάνουμε, λέμε: "Καλή αρχή!" Υστερα λέμε: – Μία! δύο! τρεις! Σε σαράντα! ανάποδα.

Το παιχνίδι κρατάει όσο θέλουμε, όσο σου το κουνήσουμε. Λέμε π.χ. ως τα 21, τα 7, τα 11 κτλ.

2. Η μουζούνα — "Παίζουμε την μουζούνα"

Παραίνουνε σαράντα παιδιά μαζί, μαζί δεκαοκτώ αγόρια

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
Λαογραφικό

ὅλα εἶναι. Καινοῦν θὰ χορέψουμε, μ' ἕνα ἀόρ αὐτὰ μιλᾶνε καὶ λένε: Ἕνα, δύο, τρία, τέσσερα (ὅσο καταλαβαίνουμε). Κι ὅποιανου ἀπὸ τὸν λαχνό, αὐτὸς ὁρέγεται νὰ 'ναι ἐκεῖ νὰ μένῃ - Μένει.

Ἔχουμε ἕνα σπίτι. Π.χ. ἕνα δίπατο. Ἐσένα σὲ ἄρεσε, ὅπου εἶναι, πᾶνε καὶ μιλοῦνε. Ἐκεῖνος ὁρέγεται νὰν τοὺ βρῇ ὅλους καὶ νὰν τοὺ φιλήσῃ. Τοὺ φωνάζει ὅλους καὶ βγαίνουνε. Ὅλοι εἶναι καὶ δὲν ἔχουν βρεθῆ, τοὺ φωνάζουνε μοῦλου! Καὶ ἅμα τοὺ βρῇ ὅλους, ὁ λεγόμενος ποὺ θὰ μείνῃ, ἅμα λὲν φιλήσῃ, θὰ μείνῃ ἐκεῖνος. Καὶ τὸ παιχνίδι ξαναρχίζει - (Ὁπουδήποτε θὰ μείνῃ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐμίλησε, ἐδῶ καὶ ὁ δίπατος ἢ τρίπατος).

3. Ὁ τζελίνας

Φαντάζουμε δυὸ μύλους, ἕνα μικρὸ καὶ ἕνα μεγάλο. Τὸν μικρὸ τὸν λέμε τζελίνι καὶ τὸ μεγάλο τζελίνα. Μέσ' στὸ τζελίνα πᾶνε οἱ ἄλλοι, καὶ μέσ' στὸ τζελίνι πάει ἕνας, χωρισμένος μὲ μιὰ πόρτα, ἐκεῖνος ποὺ θὰ μείνῃ. Παίζουνε μὲ λαχνό. Βγάνουνε ἀριθμό, ἂς ποῦμε 20 - ὅποιος σταθῇ τὸ 20 ἐκεῖνος θὰ μείνῃ.

Κάποιους ποὺ εἶναι μέσα στὸ τζελίνι, τοὺ λένε - Τί κάνεις, μπαρμπα τζελίνα;

Μέσα στὸ τζελίνι σου
μὲ τὰ τζελινάκια σου
καὶ μὲ τὰ παιδάκια σου!

Καὶ τοῦ βαροῦμε σὲν αὐλὴ (ὅσου τόνε ὥρα!)
ἕνα-ἕνα, καὶ φεύγουμε. (Περιμένει νὰ ὁρμήσουν
ὅλοι καὶ νὰ τοὺ χυνοῦσουνε). Στὸ λέγω τοῦ γενὶ
— Γειὰ σου, τρέλλα! (ἢ καὶ χαρίκλα)
καὶ τρέχουνε κιλὰ ὅξω
Αὐτὸς ἀμέσως τοὺς κυνηγάει, μὶ ὅποιον πιάσει
φτάνει νὰ τονε ἀγγίξῃ, καὶ μένει.

4ος Ἡ μέλισσα

(παιγνίδι, στὸ ὁποῖο μορίζουσιτσιο)

Σηκώνουνε τὰ χέρια ψηλὰ σὲ ἀγίδα, μὶ ἀκούουνε
τοῦτε ὁρμάνε τ' ἄλλα μορίζοντα ἕνα-ἕνα. Λένε
— Περνάει-περνάει ἡ μέλισσα
μὲ τὸ μελισσολόϊ. — —
Παραίνουνε δυὸ καὶ μιλοῦσανε καὶ ρ-
νοῦσαι ἀρχηγοί — Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἥλιος! — Ἐγὼ τὸ φεγγάρι
Αὐτοὶ σὰν τοὺς λοιποὺς πάνε καὶ μαλιώνουνται οἱ δυὸ ἀρχηγοὶ
καὶ τὸ λέγει παραβγαίνουνε ποιὰ θὰ μαθάνῃ τὰ
ἄλλα. Καὶ νάσου φωνάζουνε:
— Ἔλα γενιὰ ὅλη!

(Ἐμαγνητοφωνήθησαν τὰ λόγια τῶν μορίσιων.
Βλ. κασσέτα Β' αρ. 12.

Εὐφράσεις δύσκολες

Ἦταν ἕνας καὶ θέλει νὰ γίνῃ μαγόμπρος. Ὁ ἀφέντης του εἶπε σὰν τὸ σουβλιὸ μπρὰ εἶναι νὰ ἔχῃ σαΐλα καὶ ἀχιάδια. Ἐκεῖ ἀπὸ λίγον καιρὸ τοῦ εἶπαν νὰ πάῃ στὴν ἐξοχὴ νὰ φυτέψῃ ἕνα ἄγριο τοῦ μοναστηριοῦ, ποὺ ἤτανε φρικιό. Τὸν ἐρωτᾶνε — Βγάζει καλόγιους; — Ὄχι, δὲν ἔχει· γλιό! — Πάει μιὰ τὸ δρόμο; — Ἀφοῦ δὲ βγάζει, σὰν τὰ ἀφεντικὰ μας; Ἐκεῖ δὲν τὸ φύτεψε τὸ ἄγριο, καὶ ὁ μαγόμπρος πῆρε ἀφορμὴ τὸ μοναστήρι. Γιατὶ δὲν τὸ φύτεψες; — Γιατὶ δὲν εἶναι σὰν τὰ ἄγρια φρικιά — Εἶναι καλός, δὲν εἶν' ὁ ἀφέντης. — Μὰ δὲ μοῦ εἶπες, πές μου, νὰ ἔχῃ καὶ ἀχιάδια; — ἔχει τὰ ἀχιάδια τοῦ χριστοῦ, καὶ ἔχει τοῦ Μοναστηριοῦ! τοῦ ἔπε ὁ ἀφέντης.

(ἀπὸ τὸν Κ. Μαινέκην Δ/σα)

Ὁ ξένος καὶ τὸ σοκάκι, τόσο δὰ τοὺς χρειάζεται!

(Γεώργιος Καλεχίνης).

5. Τὰ βαρεχάματα

Ἐκεῖ ἔχει τὸ σεργένδι. Ἐξιά - ὠρωλεγιά. Κάθεται ἕνας καμουρτζῆς, καὶ οἱ ἄλλοι σκαλίζουνε ἀπὸ σένα του. Δὲ ξέρει λιγάκι.

Κομμάτι (Κομματιάζουμε ανηθάκι ή άλλο φαγητό)

"Πάμε για κομμάτι".
Πρώτα σκάβουμε λίγα βαρούμε βουνιές · σχηματίζουμε μαιριά και χέρια σαν δ' ανοσμιάζη τον άλλον. Κάνουμε όργιες. Κάνουμε ανάσυρμα άμα κουραστούμε.
Κάνουμε μακροβούτια, βουτιές, βγαίνουμε στεγνοί
Καθόμαστε ήλιο ξερό (= ανοσύνιλος).

Παρέχουμε δυο, τρανόμαστε χαϊ τα χέρια, ~~σαν~~ έρχεται άλλο και τον σκεπάζουμε γυμνά. Άλλο σκεπάζει με τα σώβια ανοιχτά και σκεπάζουμε βουνά από πάνω.

Παίζουμε σκεπαστήρες (= γαρίκια. Πεταλιά είναι η μεγάλη χωματόσκεπα του νησιού).

Βαρούμε και μοβινίλες (= βουτιές κατάστηθες). Πονάμε τη μύτη μας και σκεπάζουμε, και βουλάμε τον κάθε άλλο και αμολιέμαστε τη μύτη μας.

Ζούμε σάτσες (με σκέψεις ή σουγιά ή με τα ίδια τα χέρια)
χουχουλιστοί, χιονοι σήμωτοι (και στο μέσο από χειδο).

(τού γένομε, αλλά τού φώμε νι ἔζει)
τρώμε καί μολίζιακο ἀπό τά σαραντάλθα
τού σαιρόνομε ἡ σοῦ καί τού τηρανίζομε μ' ἀγώρι.
(ἀπό τό χειρόγρ. Α. Μάνεση).

ΤΟ ΜΙΣΟΚΛΑΚΙ

Παραμυθᾶ (σιγαλά, σιγόσιγαλα).

Μιά φορά νι ἦταν καιρό ἤταν μιά γυναίκα νι ἔχε μιά χούφτα κουκιά καί ἤλεγε: — Νά μού γενόνταν, χέρι, ὅλα σαλιβιά! Δέν ἔχε κανένα σαλιβί. Καί τό μισό κουκί τό ἔβρε δαμιάσι, καί τ' ἄλλο μισό τό ἔβρε σέν μέσα σ' ἕνα μούτι.

Ὁ ἄντρας τής γυναίκας αὐτῆς ἐδούλευε. Καί μιά μέρα ἤθελε αὐτή νά μαγειρώσι, ἤθελε νά κάμι καί φαΐτσα τού ἄντρα της νά τού βγάλι στό χωράφι μέ τά σαλιβιά. Ἄλλα τά σαλιβιά της ἐσήκανε καί τής φάανε ὅλο τό ζυμάρι μές' ἀπό τή σκάφη, π' αὐτό ἤταν νι ἕνα σαλούνι δλά χέρια της καί τά σιώπωσε ὅλα. Αλλά ἤσκασε τό μελαγκόλι νι ἔκλαψε: — Ἀχ! τί ἔκαμα, ἔλεγε, δέν ἔφτιαξα ἄφημα ἕνα σαλιβί νά βγάλω τού ἄντρα μου φαΐ!

Ἀλλά τό μισό κουκί, σού ἔβρε σέσα μέσα σέν μούτι, ἐγίνηκε σαλιβί, ὁ Μισοκλάκης. Ἐμανερώθηκε χουφτά νι ἔμπηξε: — Ἐμπ' ἐγώ ἐδῶ, μάννα, νά σέρω

του σαλίρα μου φαί! — Κι' άμή λώρα, παιδί μ
λού γέν ή μάννα, σώς νά σέ βγάλω μέσα σιού τόν
μούτη; — Σώσε τό μούλι και βγάλε με, τού λέω.
"Εσωσε μιάνη τό μούλι και τόν έβγαλε.
Τού 'δωκε κείνου φαί κι' έφαε, τού 'βαλε δ' είνα
σπάγο νά σάρη και του σαλίρα του, και έβγαλε
λοι έδεσε. Έρχε ό Μπουμπάκης, και μόλις είδε
κι πουλά, ερωτάξε του σαλίρα του: — Παλίρα, πού δέ
νά 'ρθω; — Άπερα-άπερα, του 'πε ό σαλίρ του. Α
τόλε έρωε άπερα-άπερα τών σπίτια σου του σή
λινε. Τόν ξαναρωτάει: — Πούδε νά 'ρθω; — Μέσ
μέσα, του λέει ό σαλίρ του. Έρωε κιόλας μεσημέρ
σιού και σπίτια — Κι' αιού λούλιον και άπερα, κι'
αιού λούλιον κι μέση, έφαε όλη και σπίτα ό Μπ
μπάκης, και του έμεινε μονάχα ένα φεγγί και τό
σπίτ του σαλίρα του — Αυτό μου έφερε, παιδί μ
του γέν. Έλα δε μου έλεγες, σαλίρα, να φάω άπερ
άπερα και μέση-μέση; — Έγώ σου είπα νά 'ρθης ά
περα-άπερα και μέση-μέση· όχι να μου φᾶς και σπίτ
Τί νά φάω έγώ λώρα; Τέλος πάντων, ας είναι. Τώρα
βάγε τό σχοινί πάνω, κι' έγώ νά σου δώκω κάτι χόρ
νάν τά σάρης νάν τά δώσης μιαν της αγελάδας σου
είν' εκεί. Και σιγά, να μή ζυγώσης κοντά και σ' φά
Πήρε τά χόρτα ό Μπουμπάκης, έβγα δι

Ακαδημία Αθηνών/ Academy of Athens

ἄμουσε τόν ἀδερφό του, καί σύγε κοντά, καί τόν ἔχαβε ἡ ἀγριάδα. Ὁ ἀδερφός του ἤτχε ἕνα δουφέκι, καί σύγε καί τόν τρύπαγε μέν κοντά. Ἀλλά δέν τόν εὗρε τό Μπουκουβάλα, γιατί τόν ἤτχε παλαιώσει ἡ ἀγριάδα καί δέ φαίνονταν.

Ἤταν ἐκεῖ μιά βρύση καί σύγε μέν κοντά ἀπό μέν ἀγριάδα, γιά μέν σβήσει τό μαγό καί μέν καθαρίσει. Μόλις ἐπλησίασε μέν κοντά, ἀναλάμπει ἀπό μέρος ὁ Μπουκουβάλα, ἐβγήκανε τό μαγό κι αὐτός, σάν ἤταν ἀπό μέν κοντά χαμένος, καί σύγε κάτω σέ μιά μυλιά.

Ἐσύγε λόγες ἡ βρύση ἀσουμάκου ἀπό μέ μυλιά, καί τοῦ λέει — Δῶσε μου ἕνα μάλο, Μπουκουβάλα. — Δέ σου δίνω, γιατί εἶσαι βρύση καί δέ μέ βάζεις στό δαμιούλι σου, νά μέ πάρεις σέ σένα σου.

Ἀπό τά σοβά-σοβά τόν ἐπλησίασε κι ἐπαλέβανε μάλου. Τόν ἄρπαξε καί τόν ἔβαλε μές τό δαμιούλι της, καί τό ἔδεσε τό δαμιούλι. Τόν ἔβαλε στήν σβάλτα της καί τόν ἔσπρωνε... Στό δρόμο τόν ἐπαλέβασε ἀπό μέν σβάλτα, ἔβαλε κάτω τό δαμιούλι κι ἤτχε κάτου νά πάρει δουφέκι.. τό νερό της. Ὁ Μπουκουβάλα μέ τό δουφέκι τοῦ ἀδερφοῦ του ἔσπασε μέ γλιτσά(=σωλήνα) κι ἔφυγε ἀπό μέσα. Ὡσοῦ νά βγεῖ ἡ βρύση, ἐξιόμισε τό δαμιούλι θέτρες. Τό ἔδεσε σάν ὅσους ἤλεγε, καί σύγε

ξανὰ δὶ μηλιά.

Ἤρθε ἡ γριά, ἔβαλε τὸ ταμπούλι δίπλα στὴ φωτιά, καὶ ὅπως τὸ ἔψηνε, — "Ἄχ! τί βαρύς σοὺ εἶναι ὁ Μπουμπάκης", ἔλεγε δλό δρόμο. Ἐπαλήβασε τὸ ταμπούλι καὶ τὸ ἄνοιξε, καὶ εἶδε τὸ θέρος μέσα! — Ἄχ, τὸ μοῦ κάμε ὁ Μπουμπάκης!

Ξαναπῆγε πάλι δὶ μηλιὰ καὶ τοῦ λέει: — Νά μου Μπουμπάκη, δῶ μου ἕνα μῆλο, σοὺ 'μαι γριὰ καὶ δὲ μπορῶ ν' ἀνέβω πάνω. — Ὄχι, δὲ σοῦ δίνω, γιὰ δὰ μὲ πάρης δλό ταμπούλι. — Νά μου, Μπουμπάκη, δῶ μου ἕνα μῆλο! — Τοῦ ἐπαλάφρωσε καὶ κατέβηκε νὰ τοῦ δώσῃ τὸ μῆλο, τοῦ ἄρπαξε καὶ τὸν ἔβαλε πάλι δλό ταμπούλι μου, καὶ τὸ ἔφυγε... Πῆγε πάλι ἐκείνανε τὰ ἴδια, καὶ τὴν ἐξόρμισε τὸ ταμπούλι θέρος. Τὸ 'φυγε πάλι, κι' ἔσπασε πάνω δὶ μηλιά. Ἐκίνανε πάλι τὰ ἴδια, καὶ μαλαπάλι, τρίτη φορά.

Ξεσπίρεψε ὅμως ἡ γριά, καὶ δὲν τοῦ ἄφηνε νὰ τοῦ φύγῃ. Τοῦ σύρε καὶ τοῦ σφιξε καλὰ μου. Δὲν ἐπλάδηκε τὸ δρόμο.

Εἶχε καὶ μιὰ κοπέλα, καὶ μόλις τὸν σύρε καλὰ μου, τὸν λέει τοῦ κοπέλας (Ἤτανε γιορτή):
— Ἐμέ, γειά, δὰ πάω στὴν ἐκκλησιά. — Τοῦ γειά. Καὶ χά, μάννα, σκάνε — Νά γιάσης, γειά, τὸ Μπουμπάκη

Ηό φούρνο, νάν Ίσκε φάμε τό μεσημέρι.

Μάγις είμγε ή χειά, τού χέει ή νοφέγα: — Έγα, Μίσο μπογάμη, νά σε βάγω τό φούρνο νά σε γράσω! [illegible] — Έκφες, τού χέει, νά μέ φουρνίσες; — Όχι, του γέει ή νοφέγα. — Γέει; Κάλος άνθρωπος τό φωάρι, νά σού σώ έχώ σάς φουρνίσουν.

Έκαλος κείλι άνθρωπος τό φωάρι, κάι άμέσως ό Μπογάμης τού δίνει μία, κάι λίν σκλάει τό φούρνο! Σκίλις γιά τό Μπογάμη, είσγε κείλι νά γράσ!

Έμγκιος ό Μπογάμης τό φούρνο κι έμγε.

Κάλα τό μεσημέρι σού 'ρθε ή χειά, λίς εμίλεγε τό δρόμο τό γυτό μρέφ κι έγεγε: — Ώ μπογαβολιά σού 'χες ό Μπογάμης μου!

Άγγά ό Μπογάμης [illegible] είχε μρουφτί σ' ένα μέρος, κάι λίς έγεγε: — Ώ μπογαβολιά σού χες ή νοφέγα σου!

Πάει ή χειά, άνοίγει τό φούρνο, κάι τί νά δή! Είδε λί δίκι της νοφέγα τό φούρνο! Ελρέβαε τά μαγιά της κι έγεγε

— Α τί μού κάμε ό σκυλοκεφαλάς ό Μπογάμης! Μά ό Μπογάμης έμγε αμέσως σπό τό σκίλι λις κι πσάει τό δικό του, κι έμσε μαγά κάι σκίνιγε κι έμγε [illegible] άκόμα σού κυλίγει.

(Από τόν [illegible]
Χειρόγραφο Α. Μάνου - είκ. 14)
Εφημερίδα ή Αχχή - Τανία Γ΄/ αριθμ. 6

Παράδοσις

(ἀπὸ τὸν ἴδιον).

"Ηλανε ληῆς ἀδερφάδες ἕνα βράδυ ἀπ' ἐσπέρα νὰ χειροσφίλ(ι)ανε (= χειρομήλ(ι)ανε · χειροσφίλ(ι)ω = χειρομυῶ/ῶ) στὸ χειροσφίλισμα (= χειρομύρισμα) ἀπάνω, τραγουδοῦσανε.

"Ηρθανε ληῆς μυῆλες νὰ νύχια, ἀκουσανε τὰ τραγούδια καὶ τὸ χειροσφίλισμα, καὶ συνεχίσανε νὰ μασοῦνε τὸ σπίτι. Ἐμαγικεύανε μετὰ νὰ τὸ, σκάψουνε. Μὰ τὸ μέσα σοῦ μοιάνανε, ἡ μία σκόλαβε κι ἔσβυσε τὰ φωτιά. Ἔσβυσε τὰ φωτιὰ καὶ μύρισε.

Τὶς δυὸ ἄλλες τὶς κλειδώσανε στὸ γιαπί. Μιὰ ἀπὸ τὶς κλειδώσανε πάλω, κι μία ἀπὸ ἐμπόδιση σὲ βάρκα φωτιά, ἡ δὲ ἄλλη τοῦ εἶπε σιγὰ σιγὰ τὶ βάζανε σὲ χέρια του: Τοῦ λέει: — Μωρὲ μέσα σὲ βάρκα, νὰ μοῦ δώσης ἐδῶ τὸ χέρι σου νὰ 'μαι, νὰ μοῦ τὸ δώσῃ ὁ ἄλλος. Αὐτοῦ μπῆκε μέσα σὲ βάρκα αὐτὸς, ἐκείνη δίνει μιὰ σωρωζιὰ τὴ βάρκα καὶ τὸν ἀφαργεύει. Κι αὐτὴ ἔβγηξε ἀμέσως καὶ μύρισε. Ψάξανε οἱ ληῆς νὰ τὴ βροῦνε μὰ δὲν τὴ βρήκανε. Ἡ ἄλλη σὲ βάρκα ἐφώναξε: — Ἐμ καὶ σύ, βωρὶ ἀδερφή!

Μετὰ, μοιὰ ἐφτάσανε στὰ μέρη τους (σὲ σκρὶ μινὴ ἀγγλικὰ, τὸν Ἀνώνυμο) τὸν ποσέξα αὐτὴ τὸν

σύρε ὁ ἕνας σὸ σοῦλι του. Τοὺ εἶχε ὑποχρέωση
ορώλα, ἀλλὰ μ' εὐτύχη λὶ γυναῖκα σὸ σοῦλι ἄρχισε
νὶ ἐσηγοὺλαινε. "Ηλαινε λυχαρί. Εἶδε λοὺ γιοὺ του νὰ
λὶ πάρη γυναῖκα του, καὶ λὶ σύρε ὁ γιὸς του.
"Εμαινε ωαλδιὰ καὶλή, εἶφλαινε 62 ἀγγόνια. (Ἄλλοι
χάνε σὸν μίγια ἔφυγε, ἄλλη δύγιο). Καὶ μιὰ μέρα
τὶ εἶωαινε τὰ 'γγόνια της, τὶ δέλει νὰ τὶς πάφουν
γιὰ νὰ λὶ εὐχαριστήσουνε. Τότες καὶλή τοὺς φίτησε
νὰ λὶ κουβάσουνε σὸ βουνὸ Ἀϊωάνου, σὸ μουναστήρι
(ωρὸς τὸ μέρος τοῦ Αὐγῶνα), γιὰ ν' ἀπιμερύσῃ τὶ δάκαοφ.
Τοὺ σύαινε τ' ἀγγόνια λη σὸ ὕγωμα. Ἀμοὺ
ἀνεβήκαινε, τοὺς φίτησε νὰ κατεβῇ σὸ δάκαοφ, νὰ
ωλύνη τὰ χέρια της. Τοὺ κατεβάσανε καὶ σὴ δάκαοφ.
Ἐμιὰ τοὺς φίτησε νὰ λὶ σηφώσουνε μὲ μιὰ βάρκα
ἀὸ Νησὶ (σιὰ Ἐρέικουσα). Τότες αὐτοὶ σή-
φαινε μιὰ βάρκα κι' ἤφαινε ἀκφιβῶς ἀὸ Αη-Νι-
κόλα, σὸ βουνό, ὅπου βρισκόλαινε ορώτα μιὰ ἐκκλησο-
ποὺλα (ὁ Αη-Νικόλας, ποὺ ἤλαινε ἐρημωμένη – ἀὼ
τοὺς Τάλλους; – κι' εἶχε δασώσει τὸ μέρος καλό). Μὲ
μεγάλο κόπο ἡ χειὰ σύρνιε τὰ ἐρείπια τῆς
ἐκκλησοποὺλας καὶ λοὺς εἶπε – "Τώρα εἶμαι εὐχα-
ριστημένη, ἐγγόνια μου!" Καὶ πέθανε. Καὶ λὶν
ἐνλαφιάσανε ἐμιὰ σὰ ἐρείπια.
(Ἀὸ τὸν Γεώργιο Χαρ. Ὀρφανό, ἐλιᾶ 26).

Παράδοση (Ιστορική)

Με την Αλβανική Κατοχή (το 1815;) ήρθαν κι' εδώ οι Άλβανοι με' καϊμάκι. Ο κόσμος, μόλις είδε τα καράβια, οι νιόφεροι αλυρωδήκανε πως είναι μεγάλη, κι' εσταλάξανε τσαρδούλια.

Προσέγγισε το πρώτο καΐκι, αγγυροβόλησε κι' έριξε κι' βάρκα του, νά βγούνε έξω. Μες' στη βάρκα ήτανε τρεις. Ο αρχηγός στο τιμόνι κι' οι άλλοι δυο στα κουπιά. Έριξανε οι Έλληνοπούλες κι' έβαλαν τον αρχηγό, που ήταν όμορφος, κι' έσπασε τη βάρκα. Οι άλλοι δύο πεταλιάσανε κι' κι' το σπασμένο στη στεριά και γλιτώσανε στο σπίτι.

Εμαθεύανε τα καράβια στον Κεφαλονιά κι' ήρθανε πολύ εμένα όλη εκείνη εδώ "σου σκοτώσανε Αλβανούς, γιε, τα νιάτα καλά μέρος, κι' εμείς δε μπορούμε, τους είναι οι Έλληνες.

(Από τον Γεώργιο Α. Καλεσή).

Άλλη.

"Όταν ήταν οι Αγγλέζοι εδώ, έλεγε σ' ένα σπίτι τα Ντομενιζέλικα. (= γυναικεία δουλειά). Εσπάσανε βουτσέλια, κι' ήτανε μουσμούλες. Η γυναίκα το 'δε στο άντρα της. Εκείνος της γελά — φτύνει.

Ένα βράδυ που ξαναπάγε, τον χτυπήσανε με' ένα

Ἐγὼ καὶ τόνε βαγιάνε, τοὶ θελήσανε ἀπὸ τοὶ μερεμὸ
ἀπὸ ζένη. Ἐπαντρέψανε σαὶ ἐκοιμόσανε.
Τὴν ἄλλη μέρα οἱ ἄλλοι ἐβλοσάνε τὸ πρόβλημα τους
καὶ τοὶ ἐρώτησανε μυλικό. Αὐτὸς, ὅπου ἤτανε βαγιάνος,
τοὶ ἔδειχνε τοὶ χωριό. Ἐκεῖνοι ἐνόμισανε σαὶ ἔσουσε
μόνος του ἀπὸ τὸ μερεμὸ καὶ τοὶ ἐκόψανε. ~~ἔδω~~ Ἔσουσε
ἀπὸ χίλιο ἀνθρώπους.

(ἀπὸ τοὶ Γ. Καλέχη).

Γάμος Ὅλην ὥρεγη ἡ νύφη (τὸ τοΐ σοὶ χέρι) ἔχει
τοῦτα τὰ χόρα: ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. ~~4603~~
ταιν. 287.

—Κόρτσε, μάννα μου καὶ ἀδερφὰ μου,
ἐγὼ δὲ σκώνω τὸ χωρισμό μας,
σοὶ φεύγω ἀπὸ τὸ σπίτι μας
κι ἀπὸ τ' ἀδέρφια μου. (μαγνητοφωνήση
Καὶ τώρα σοὶ φεύγω... ταιν. Γ' ἀριθ. 7)

62
Χαρούδι
Κάθε δὲ τοΐδο καὶ δὲ τοΐδοσοὺφ ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4604
ταιν. 287
Τούρκος ἀγάπησε μιὰ (μόρη) Ρωμιοσοὺφ.
—Παρ' τόνε, μόρη, τοὶ Τούρκο γι' ἄντρα (τοὶ Τουρκιᾶ)
—Δὲν τόνε θέλω, δὲν τόνε θέλω
τοὶ Τούρκο γι' ἄντρα, τοὶ Τουρκιᾶ.
~~—Δὲν τόνε θέλω, δὲν τόνε θέλω~~
~~τοὶ Τούρκο γι' ἄντρα τοὶ Τουρκιᾶ.~~

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

-Πάρ' τον, κόρη, σύ 'χει σαλούρι,
να σε διαβαίνω Σμύρνη και Πόλη.
-Δεν τον δίνω, δεν τον χαίρομαι,
τον τσούρμο γι' άντρα, τον τσουμάρι.

(από Γεώργιο Καλύβη - Νάουσα)
Εμμανουηλομανόλη. τετ. Γ' αρ. 8

Προϊόντα

Λάδι, σαπούνι, χαλβαδικά, μπαχαρικά (σαγιόλιχα ίδιες, που έστελνα το σαγιό για να βάζουν κανονάρι). μπύρα, πλαρί, δραχμοπούλι, αμυγδαλα, αγιάσια -

Εμβάσματα (ναυτικών) και συνάφια ναυτικά ή από "το Αμερικάνικο ΙΚΑ".

Σύνορα Διαμονής

Μια φορά ήλθανε δυό ναυτικοί από δυό καΐκια (τέτοια με τα πανιά) και φύγανε από δω για την Αλβανία. Ήταν κι οι δυο Ρεμπουσιώτες - εδώ κι 60-70 χρόνια: Ο Γιάννης Καλύβας Μουζάς κι ο Γιάννης Δρώνας - Βγέρος).

Φεύγανε τα δυό καΐκια, κι έβγαιναν δυό άντρες από τα δυό καΐκια (είχ από το καΐκι) να μαζουν χόρτα. Έλεγε να 'ναι αυτοί οι δυό σαλιαρώτες μας.

Τότες τα καΐκια είχανε για φαί αλμυροσαρδέλες, χαλβά μπακαλιάρο και όσπρια, βρόμικα χέρια, γι' αυτό σαπούνι

και συμβούλο - "Ηλιε γιατρέ μεγάλη δουλειά χάλο
για τον καλικό.
Εκεί σου βγήκανε για χάρτα, λέει ο αρχόντος.
- Αν ευρίσκαμε ένα καπουτζή χίρια, μαρή γιλανε! Θά
σου 'δινα κι' εσέ τα μιά', να σιουτσαίναμε!
- Εγώ σε' δα σου δινα τσιούλα!
- Γιαλί, κυρίνε Γιάννη, εγώ δα σου δινα!
- Οχι, εγώ σε' δα σου 'δινα.
- Ε, λόγια γιατρού, εγώ δα σία 'σαρνα με' το χάρι.
Εκεί, λόγο με' το λόγο, "δα στα 'σαρνα" και "δα
σ' βάρουνα" γρήγορα στα χέρια... κι' αυτός να μου
βαγιάσουνε χάρτα σία κατίκια, χρειάζανε καλαμαλω
μένοι!
Έφυγε και το γέλιο απού μέλα, κι έχει μείνει
μύδος η ιδιαία αυλή.
Μάνα: - Εσύν τον αδέλφε σου το Μπουγά και
τον Αρώνη!
Γ: - - - σου το Γιάννη το Μπουγά και τον Αρώνη!
σου τον Μπουγά και το Βγέρο

(Από τον Στέφανο Καλύχη - Πρόσδρο).

Τραγούδι 63 (σε νεράιδα σε καμπάνα) Στην νοικοκυρά
— Κυρά Υμνή, κυρά λιγνή, με τους υιούς σου έχεις

λούζε τους και χτένιζε τους και όλο δυσκολεύτου
(= πέφτουν) πέβεις
Αλλά λοιν δέρνει ο δάσκαλος με λι χρυσή τη βέργα,
τους δέρνει αι ή δασκάλισσα με ένα μωναίρι μούσι.
Με κάθε φούντα το φιλί, με κάθε δυο το μούσι,
με κάθε λρίς και λεύθερος, μορόνα ρεκαμπάδα,
όσου λοις είχε η μάννα τους ώσαν τα δυόλες μαζί.

(Μαρία Γρηγ. Ορφανού, ετών 50)

Το ξέρει από λι νούνα της (= ανέσοχο)
"Στα μισάτα το χένε όχι από σαλιού).
= στα χέρια

Άγιο Γεώργιος

Χού γελάσμωνο βουνό αι χού γιαλό σαράγιο,
χού 'κει ξεπαλεβάσανε μιάν ορφανούλα νύφη,
σού 'χει μορφή Αλεξανδρινό και μέση μοσχολένια,
και δάχτυλα μαδουρωτά, χεράλα δαχτυλίδια·
φίλιο φέγγουν τα δάχτυλα, φωτά τα δαχτυλίδια.
Και μωλένει μες τη βρύση επιγειά σαν ήλιος τα φεγγά
Παιδί των είδε αι έσφαξε, διάκος αφέντη μου,
αι τα γάλατα αποσμίνανε με τα χαμιά στο χέρι.

(Μαρία Ορφανού – ετών 50)

(Παραλλαγή
Εφροδίτη: — Σιώγε, νύφη, θροδοσύνη σε δεξιά βρυσιά
ετών 40

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Διηγηκά δίστιχα

—Εσύ που ξέρεις τὰ ποτζά, κι ὁ νοῦς σου καλεβάζει,
ἐξήντα σκάλες σίδερο, σόλα βεγόνια βγάζει;

—Δῶς μου τὸν οὐρανὸ χαρτί, κι ἀβγάδα μεγάλη,
τόλες δὲ νὰ σοῦ τὰ κι ἐγρά, σόλα βεγόνια βγάζει!

Αἰνοφραγκούδι Ἡ Ἀβγερινὴ (ποίημα ἀγνωστο)

Ἐρωδιὸς ἡ γι' Ἀναλοῆ καὶ γλυκοφέγγ' ἡ Δύση,
γλυκογαρᾶ(ου)ν τὰ βουνὰ κι' Αὐγερινὸς τραβιέται,
σὰν τὰ σουγλάκια σὰ βουνὰ κι' ἀστρὶ σὰ βρύση.
Βρίσκω κι' ἐγὼ κι' ὁ πατέρας μου καὶ τὰ χαρτούνια μου,
βρίσκω μιὰ πόρτα ὁλάνοιχτη κι' ἔβγενε σὲ μαρμαρένια γοῦρνα,
Ἐκεῖ χαιρετῶ, δὲ μοῦ μιλᾶ, ἐγὼ μιλῶ, δὲ μοῦ μιλάει.—
Χαρούλα δίπλους ἔβγαζε, σὰ μάτια δὲν τὰ εἶδα,
κι' ἀπάνου τοὺς βαρκαδοῦλο, τὰ βγέπω δαμουσμένα.
—Σὰν τὰ δαμούσμες, λιγερή, καὶ βαρκαναδιεναῖμε;
μήνα φωνὴ, μήνα διγᾶς, μήνα ροῦχα σοῦ λείπουν;
—Οὔτε φωνὴ, μὰ οὔτε διγῶ, οὐδὲ ροῦχα μοῦ λείπουν.
Τοὶ ἄντρα ἔχω δλὰν ξενιτιὰ καὶ λείπει δεκὰ χρόνους!
Δεκὰ δυὸ τὰ καρτερῶ, δεκὰ ξανὰ τὰ φαντιχάνω,
κι' ἀ δὲν ἔρτῃ, κι' ἀ δὲ φανῇ, καλόγεια δὰ γενῶ·
δὰ πάω σ' ἔρημα βουνὰ, νὰ χτίσω μοναστήρι,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και δὸ μελλὶ δὲ σφαγιάω, τὰ μαῦρα δὲ χορεύω
μέσο τοὺ χρῶ' ἡ γενιτιά, μὲ ἐμέ 'κ μαῦρα ράσα!
— Κόρη μ', ἄντρός σ' ἀϊόϊδανε, κορη μ' αὐλρὸς σ' ἐχῆ!
(ἤλεν ὁ ἴδιος του)
τὰ χέρια μου τοὺ σήρανε, τὰ χέρια μου τοὺ δέγαν,
ψωμί, κερί του μοίρασα, μοὺ εἶπε νὰ τὸ σηκώσω,
μὲ ἕνα φιλὶ ἀπὸ τὴν καρδιά, μοὺ δε νὰ μοὺ τὸ δώσω
— Ψωμί, κερί μὲ ἂν μοίρασες, ἐγὼ δὲ σὸ σηκώνω
καὶ τὸ φιλὶ ἀπὸ τὴν καρδιά, τρέβα καὶ γύρνε' το.
— Κόρη μ' ἐγὼ εἰμ' ὁ αὐλρὸς σου, ἐγὼ εἶμαι μὲ ὁ μαγὸς σου
— Ξένε μ' ἂν εἶσ' ὁ αὐλρὸς μου, ἂν εἶσαι μὲ ὁ μαγὸς μου,
δεῖξε σημάδια τῆς αὐλῆς καὶ τότε δὲ σὸ πιστέγω.
— Ἔχω μηλιὰ στὴν θώρτα σου καὶ μῆλα στὴν αὐλή σου,
κάτω στὸ μῆλι ροβολεῖ καὶ τὸ μερακί μου σκιάτο,
ὅσοι τὸ σοῦν, δροσίζεται καὶ ὅλη ἀναψιλᾶ το.
— Αὐτὰ ν' σημάδια τῆς αὐλῆς, τὰ ξέρει ὁ κόσμος ὅλος,
διαβάτες ἤσουν μ' ἀϊόϊρασες, τὰ εἶδες καὶ τὰ λέγεις.
Δεῖξε σημάδια τοῦ σωτοῦ, καὶ τότε δὲ σὸ πιστέγω.
— Στὰ μέσα στὴν μάμαρη χρυσὸ καντῆλι ἀνάφτει,
σοὺ φτιάχνει ὅσοὺ γδύνεσαι, σοὺ τὰ καλὰ σου βάζει.
— Αὐτὰ ν' σημάδια τοῦ σωτοῦ, μασορὰ καὶ νὰ σὲ σοῦν
δεῖξε σημάδια τοῦ κορμιοῦ, καὶ τότε δὲ σὸ πιστέγω.
— Ἔχω ἀγιὰ δὸ στήθη σου κι ἀγιὰ στὴν ἀμασκάλη.
— Ξένε μ' ἐσὺ δ' ὁ αὐλρὸς μου, ἐσὺ σαι μὲ ὁ μαγὸς μου.

Εἶναι σοῦμα. Δὲν (Κατὰ λέξη ἀπὸ τὴν ἀφήγηση Γ. Καλήμη - Νικώτσ)
τὸ χορεύουν - τὸ λένε μόνοι

Τραγούδα

56 "Εχω σαν ἀγεξανλεινό, θαρανλαιωσύλε σῆχες,
νὰ λοῦ τὸ κάμουν οἱ γαλοὶ μουτάρια σὲν καρδιά του,
κι' ἂν δέν του φτάνη καὶ αὐτό, βάρ' του καὶ τὴν ποδιά μου.
—Μωρή, σοὺ νὰ σὲ φέρουνε κομμάτια σὲν ποδιά μου,
καὶ νὰ σὲ ~~[illegible]~~ βαλανώσουνε τὰ χέρια τὰ δικά μου!...
~~ὁ Θεός σοῦ φαίνετ' ὁ οὐρανός καὶ δυσκολεύτο τὸ σοῦτσι~~

(ἀπὸ τὴν ἀφηγηση Γ. Καλιχη).

Δίστιχα.

- Μάνα μου φαίνετ' ὁ οὐρανός καὶ δυσκολεύτο τὸ σοῦτσι,
ὅλος ὁ κόσμος νὰ 'ν' ἐδῶ, γιὰ ἄγαλόν μου νὰ χυθῆ!

Ἀέρας φαίνετ' ὁ κόρακας καὶ μαῦρος μαλαλαίνει,
κι' ὅσοι μοῦ δείχν' τὸ κακό, δὲν κεῖνος νὰ γενῆ!

Ζευγάτα μου σταμάτησε, μὴν ὄξω μ' ἄλλα σουλώνῃς.
Τὴν ἀγαπῶ μου χήρισε καὶ δῶσ' μου δυὸ φιλήματα.

(ἀπὸ τὴν ἀφηγηση Γ. Καλιχη).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

57

Τραγούδι. ΑΡΙΘΜ. για μουσ. 4605 / των. 287.

– Δε θάνω, μαγέ μάννα, μανιτζία νά 'μενίω,
κι δά 'κ τά παραλιάω, νά βρω νά παντρευτώ.
– Βάσ'τα, κόρη μου, βάσ'τα τι φετεινή χρονιά,
νά 'κάμωμε τό σπίτι, νά κάμωμε προκοπή
κι εγώ δά σέ παντρέγω μέσ' τήν Κεφαλονιά.
[μέσα στό Σάγιανι, μέσα στά Γιάννινα] –

(άγγελική Γ. Καλύβα. Τό τραγούδι "διωγμένο" γι' άγνη κόρη. Βλ. τετράδιο Γ' σελίδ. 9)

58

Τό ίδιο άλλού άλλον ΑΡΙΘΜ. για μουσ. 4605 / των. 287

– Βαρέθηκα, βρέ μάννα, μανιτζία νά μένω,
δά βγώ νά 'κ τά παραλιάσω, νά πά' νά παντρευτώ.
– Βάσ'τα, κόρη μου, βάσ'τα τι φετεινή χρονιά,
νά 'κάσωμε τό λάδι, νά κάμωμε προκοπή,
κι εγώ δά σέ παντρέγω μέσα στό Σάγιανα.
– Δε θέλω, μαγέ μάννα, μέσα στό Σάγιανα,
θέλω στό Τσαρδάκι – – – – [μαγέ μάννα] – – –
σού 'ν' τά 'μορφα καράβια κι έχω ναυλόσουμα.

Άλλο τού Γρηγόριου Όρφανου –
Μαγνησιωμένικος τετράδιο Γ' σελίδ. 10.

(Δεν χορεύονται) –

Τραγούδι
Παραλλαγὴ ἀγράφου (χορεύεται) ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. ταιν. 4606
287

59 – Ἤδελά 'ρθω ἐγὼ τὸ βράδυ, μὲ ἔσπασε γιὰ βροχή,
V – ἂς ἐρχόσουνε, Χριστέ μου, καὶ ἂς ἤρθεσε βροχή·
εἶχα ροῦχα γιὰ ν' ἀλλάξω, σάβανα νὰ διπλώσω,
καὶ μοιρολόγια ν' ἀγκαλιάσω ὅλο σοῦ νὰ βαρεθῶ.

(ἀπὸ Μαρία Γρ. Ὀρφανοῦ)
Μαγνησίας. τεῦχος Γ' ἀριθμ. 11

Δίστιχα (ἀποσπασματικῶς).

– Ἐδῶ οἱ ξένοι σοῦ ἤρθανε, ἐμᾶς μᾶς ἔδιωξαν μακρυνούς,
† καὶ μὴν ὁ,τ' ἐμοιρολογᾶμε σκοτεινιάζει ὁ κάμπος!

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. ταιν. 4607
287

τεῦχ. Γ, 12 (– Σὰν λύκος τὸ σκοτάδι μας, τὸ μαρμαρωμένο
τοῦ χρόνου νὰ χωρίσουμε καὶ νὰ 'ναι μοιρολογένιο!

– Καὶ ποὺ σταθοῦν τοὺς τὶ χαρὰ μοιρολογιὰ νὰ μοιράσουν,
ὄχι μοιρολογιὰ μοναχά, σαρὰ καὶ λεφτομάρια.

– Γιὰ βγάλτε σιάτρα κάβανα καὶ σιάτρα λεφτομάρια,
νὰ βάλτε καὶ γιομὰ μαλιά, νὰ σοῦν τὰ παλληκάρια.

(Μαρίτα Ὀρφανοῦ)
Μαγνησίας. Τεῦχ. Γ' ἀριθμ. 12

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Μαντινάδα (= αἰνίγμα)

1 – Κόπιορο ἀναχεινάλος
καὶ διδερομαοουχάλος·
δέρνει ὀλάγα, δέρνει λόγγους,
κι οὔδε βρέ νερό, γοφάει!

= ἡ φωλιά

2. Ἐσυχαίνανε μιὰ χορὰ δύο· μιὰ κωφέλα κι ἕνας ἄντρας
Κι ἐσύρε ἔλη χωροφύλακας καὶ τοὺς ἐρώτησε
– Τί τοὺ ἔχεις κεῖνε ἐκεῖ;
Κι ἀποκρίθηκε:
– Τσιτσιούνου τ' ἀνέρα ἡ μάννα
ἀδερφὰ τοῦ μάννας μου!

= ὁ ἀνέρας τ. μ.

3 Ἔχω σπίτι μεγαλεῖο,
τζάδρα ἀνατολικά·
χίλια-σόδια εἶναι,
καὶ νύχια ἕνα βιολί.

= χέλωνας

4. Ἀδερφὴ ἀπὸ ἕναν ἀνέρα
καὶ παιδὶ τῆς γυναικός του.
Ἡ γέννα μου τὸ αἴνιγμα,
ἡ δώλη μου τὸ χρέος μου ("δύο μοῦ τοὺ νιώθει
Τοὺ ἀνέρα τῆς μητρός μου!

ἡ κόρη ἀπού ἔβγαινε τοὺ ἀνέρα τῆς μη-

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Σκέψεις

60 - Ποιός εἶδε μόνιαρχα χαμαρό, καί ζύγο μέ μουζάκι,
√ ποιός εἶδε τό διαζύγερο μέ τό ζαλοί σιό ~~θλάβ~~ θλάϊ,
νά θερβαλῆ τίς ἀργαλειές, νά λέγ "ποιός δέμε ἐρᾶτε;"-

Παροιμίες

73 ✓ - Τά τρία μεγάλα καμά: Πῦρ, γυνή καί θάλασσα!
(τό λέγανε δυό ἀγριοί καθισμένοι)
- Ὄχι, λού γέν ὁ ἄγριος· εἶναι κι ἄλλα δύο;
Ὄστρια καί γίδα!
Γιατί ἡ μέν ὄστρια, ὅλαν φυσάῃ ἔξω ἀπό νιφάδα, κλείνει τά σωθειά, ἡ δέ γίδα ὅ,τι φάγ, τό δυσκοιλιάζει καί δέν ξανακρυώνει.
Λοιπόν, ἡ παροιμιά:
74 ✓ - Πῦρ, γυνή καί θάλασσα καί ὄστρια καί γίδα!

75 ✓ 2. Ἀμά τό μερμήγκι θέλει νά χαθῆ, κάνει φτερά.

76 ✓ 3. Πιό σοφό δέν ἔγνεψε τό κατσουκέρι, σταράτο χαμένο.
(δεν. πρόσωπα)

Φυλά Πετροκατσάρι = ἕνα χοιράρι, ποῦ ἔχει φτώχια ὁλότο μέ τά φτερά τῆς σκέπης, κι ἔτσι κρύβεται ἡ σκέπη σας.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τραγούδι 61

• Δώδεκα ~~καρδιές~~ μοιρολόγια πάνε τον γιαλό:
— τον γιαλό σου πάλι, τι γυρεύεις;
— Βγαίνουμε καράβια ν' αρμενίζουμε,
και τα παγκάρια γιομίζουμε.
— Πάρτε μας και μας έξω σηκώνετε,
για να δούμε χώρες, τόπους ξακουστούς,
δαγκάνες μεγάλες και ζωγιανούς!

(Τραγουδιέται αργά - Βλ. σημ. Μανώλη κ.ά. Βλ. Μαγνησιώτικα τραγ. Β',)

(Βλ. και σημ. 60)

Δίστιχα

— Για δες εκείνο το βουνό, σου άναψε και καίει,
κάποιος άρχοντας έχασε μα παίδεται και κλαίει.

— Θα φύγω, μάνα, και μη κλαις, και δώσ' μου την ευχή σου,
γιατί σαι δε με γέννησες, σαι δε μ' έχεις δικό σου.

Γιώργη, μαϊστρεμάτε μου, και χύσε στο βιβάρι,
φέρε μου λίγο άρχοντα μου λίγα το βράδυ-βράδυ.

Τραγούδι

62 — Καράβι καραβάκι, σου θα γαλ-γαλό,
με κόκκινη δεμαλία και με χρυσό δεκανό,

(77) σελ.

μ' αὐ σᾶς θὰν Καχαμάλα, θές μου νὰ 'ρθῶ μ' ἐγώ.
— Δὲν σέρω θὰν Καχαμάλα, μάουδε καὶ στὰ νηδιά,
σηράινω σὸ Μαδρᾶκι μὲ ὅλα τὰ παιδιά. —
(βάζουν τοὺ λόγο ἀνηγόμεν. Τὸ κα-
(β. σημ. 144) νονικὸ ἤθελαν ... γιὰ λίν πρᾶ).

Δίλεχο.
Θὲ νὰ σκοτάνω ἐφτὰ χορὲς καὶ δὰ δεφτὸ λεπτὸ,
τὸ φεγγάρι τὸ βεργῆρι νὰ 'ναι δυρᾶς πανί.
(τὸ εἶπε Θονιώλης βεργῆς - καλαφατὴς ἀπὸ τὰ χωριὰ Κέρκυρας
ἢ Ρεκονσπόλικο γάμο)

Περιστέρια(;)
Οἱ Ρουζιῶλες βρέσουν λοὺ ἄγριον, ὁλ' ἔχουν εἰδαμὲ
λέει σ.χ. ὁλ' γιὰ δικαλμέρι τὰ Κέρκυρας εὐκαιρία
δὰ δᾶς νὰ πάρουν ἄδικον ὅρκο σ' Μαδρακιώλες,
Θονιώλες καὶ Χωριάτες (ἀπὸ τ' ἄγριου τὲς Κέρκυρας).

Λέμια καὶ φραγκιά
ἡ κουρτ τὸ 'σκοτωθῆ ὁ δίχλος ὁ σοδολόος.
οἱ κολόμιες (=φλάσκες) φλάσκα = μουσκάρα χοντροκοπτῶ
γιομισμένη ἀπὸ γλάδι.

(77) σέρομ. (Ὑπάρχει ὅμως ἡ σερομιά:
— Καλὰ σοῦ λαγὲ τὴ φλάσκα!

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἡ θερμουλιά (=ψυμαλεφρια) ἡ ἀστδιά (ἀστος)
χαμο'λούζει ἐγιές = χαμηλώνει.
ἀλλιγνοῦ χτύμα = ἀλλου.
μάθοτες ὁ ζεφωδόρος = ουρανός
ἔνα φουρμί τόσο . . .
τοῦ βάλανε πρώτη τάβλα ὅλος = λιμενικό (καϊκι)

ἡ Ρούμπα - (=Ερμιονίδα)
ὁ Ρουμπώτης (= Ερμιονιώτης)
τό Ρουμπώτικο (= ὁ Ερμιονιώτικος χορός).
4640
288 α'

Τραγουδι (χορευτικο). Η ΜΑΡΓΙΟΛΙΝΗ
(συρτό, μέ δύο βήματα πίσω).
Ελά τραγουδι διονύσου.

63 Μιά κόρη, μιά μαργιολινή (ἡ: γαλατιανή)
κάτω σ'ἐν ἄμμο σκρώτει.
~~Μιά κόρη μιά μαργιολίνη~~
Ἀγόρι ἐν σαράκοντα:
_Δῶσ' μου το, ἡ κόρη, τό φιλί.
_Δέ σοῦ τό δίνω τό φιλί,
τί μ' ἐχ' ἡ μάννα μ' ἀμοιβή;
νἀ σοῦ ἐν ἀμοιβιά του σωστή
μοῦ φκιάσαν ἄργυρο καμπύ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ μένα μὲ μαγάδωσε,
σὲ σένα δὲ μὲ δώσανε!
Ἔσπε μ' ἐφτιαξε [ἢ: ἔχτιαξ] ζωλιά,
σὲ νέου μαζαρά μαγιά.
[καὶ σὲ νέα παραδύρια,
μαῦρα μαλιά, μαῦρα φρύδια–];
Κάθω δλὴ Ἀγ Παρασκευή
κομάτ' ἡ μόρη μοναχή.
Κομάται μὲ ὀπιρούλια
καὶ βγάνει σὰν παπρούλια.
Βγάνει τὸν λοῖχο, ὁ ἄντρας μου
τὸ σηριβόγι ὁ γαμπρὸς μου
καὶ δυὸ βρυσοῦλες μὲ νερό,
μρακοὶ γιὰ τὸ συμπεθερειό.

(Ἀνθολογία Στ. Καζάζη – ἐκδ. 45)

(Τὸ τραγουδοῦν μὲ τσάμικα: Ἄχ, Μαριγιννᾶ
π.χ. Κάθω δλὴν Ἀγ– Ἄχ Μαριγιννᾶ
κάθω δλὴ Ἀγ-Παρασκευή
κάθω δλὴ Ἀγ-Παρασκευή,
κομάτ' ἡ μόρη μοναχή!

Τὸ ἀρχίζει μία (2-2 μιοιβιβιχοι) καὶ τὸ λένε οἱ ἄλλες.
(Βλ. Μαγνησίας τραγ. 2ο ἀρίθμ. 2
κάτω ἀπὸ ὁμοιότητα ὁδηγοῦ)

64. Δημώδες – ρίμα του χορού. (συρτό σιγαλό) = με συνοδεία

Χίλια, θέλω ν' αρμενίσω
μόρε μου, νά σ' αγαπήσω.
Βίλα, βεβαία σου λέγω,
όλη νά σε πάρω θέλω.
Γάμα, γίνομαι μαρμάρια
γιά τα δυό σου μαύρα μάτια.
Δέλτα, δε σου φανερώνω
τη καρδούλα μου τι πόνο.
Έψιλό μου ψυχαρούλα,
ποιός σου είδε τέτοια μρίση;
Ζήτα, γίνομαι τα φίδια,
γιά τα δυό σου μαύρα χρήδια.
Ήτα, η μοίρα μ' έχάδη
γιά το ίδιό σου νάζι.
Θήτα, θέλω νά σε πάρω,
μες πανιά γι' άγκυρο μου πάρω.
Κάππα, πάντα νά πικράνω,
νά σε δω νά σ' αγκαλιάσω.
Ομικρό μου φαρμακάκι,
ποιός σου έδωσε τα μάγια.
Ρόδο είδα και μυρίζει
και τους νέους δαιμονίζει.

Καὶ σ' ὡμέρα λεγκώνη,
ἂς λαμίσῃ μὶ ἄγγ' ἀνδρί!

ἤ

Καὶ σὲ ὡμέρα τὸ μεγάλο
-σοὺ θὸν πόρο δὲν κὶν' ἄλλο-
ἂς λαμίσῃ μὶ ἄγγ' ἀνδρί,
μὶ ἄλλο ψιλοχελιδόνι.

(Νικομήδεια Ν. Μαΐνας)

(Τὰ γράμματα σου χύνουν δὲν τηγόνι τὸ χυρό)

(78)

Παροιμ. Κρᾶλα γυμνὰ καὶ θείνα.

Δημ. νὰ ἔχωμε ἐδάφεμα
ἀπ' ὅλα, ἀλλὰ νὰ τὰ σιάσωμε

/μὲ ζέμιου;

ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

Εμπειρίνθων εἰς τὰς σχ. 1-213

ἄσματα: 64, παραδόσεις 31, παροιμίαι 78
διήγησαι 76, ρίμνες 7, μῦθοι 3, παραμύθια 8
γύφτικα διαγ. 8, θρησκευτ. 5, παιδικὰ 7, αἰνίγματα 4 καὶ ποικίλη ὕλη (ἀρχιτ., γάμοι, λεγόμενα, παιδιαί, μαντικὴ, δεισιδαιμονίαι, ἐνδυμασ. χοροὶ - ποιητ. σχ. κ.λ.π.

ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

2344
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΜΑΘΡΑΚΙ (νό).

Παλαιότερα Η Μαθράκη

Κοινότης Μαθρακιού

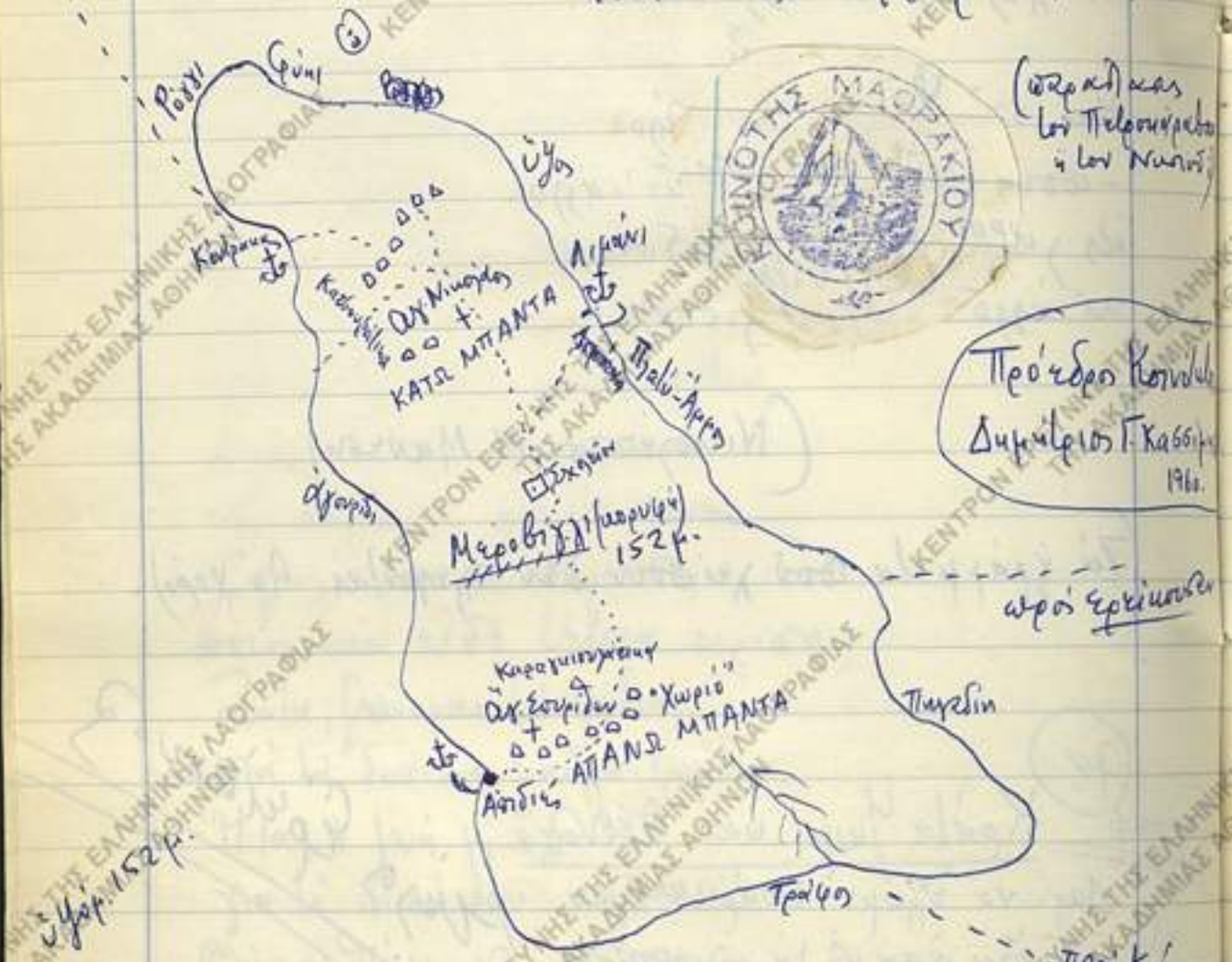

(σφραγίδα της Κοινότητος Μαθρακίου)

Πρόεδρος Κοινότ.
Δημήτριος Γ. Καββ...
1966.

Εμβαδόν
Περίμετρος 10.000 μ. (;)
Μήκος 3.500 μέτρ.
Ορεινός (μέσον ύψος 1 χιλιόμετρο).

Στις ληξιαρχικές εγγραφές είχε
228 κατοίκους: 188 ο Καραντινοχώρι
36 ο Βενιζελικός
(οι άλλοι χείμαζαν στη Κέρκυρα)

Σύνολον κατοίκων
500 (150 οικογ.)
100 νυμφευόμενοι
65 μαθητ.-μαθήτρ. Δημ. Σχ.
Κάτω Μαχαλά (ή Πάνω):
54 οικογένειες
Άνω Μαχαλά: 40 οικογ.
(Άλλος πρόεδρος: 110 οικογένειες)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

(Ο δάσκαλος μας εἶναι ἀπὸ τὴν Γιαννάτσα Κρωμίας) 215

Γεωγραφικὰ τὸ Μαδρακὶ εἶναι πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τὴν Ἐρημούπολη. Κι οἱ κατοικίες του, ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἐξοχή, κάπως διαφορετικές. Ἔχουν ἀποθῆκες, μαγαζιὰ, μεζεδάδικα.

Ἔχει 6.000 ρίζες ἐλιές ποὺ δίνουν 1300 ὀκάδες (ἀπὸ 2½ νεκρικὲς ἡ ἀγκαλιά, δηλ. 3250 νεκρικὲς χάδι, ἀφιλῆς φουσάτες, καὶ ὀβριὰ 1).

1 νεκρικὴ = 13 ὀκάδ

Προϊόντα μετὰ τὸ χάδι:
βιτσάρι, φακέλες, μπουκιά, μεζεδάρι, ξεδάχτηλο μρακί.
Ὁ λάκκος, ποὺ ἀπὸ ρίζα, θὰ τὰ σπρώχνει (δυνατόβολη) ἀγλιὰ εἶχε ποσὰ ἀμοιβή. Ὡς τὸ 1920 ποὺ μρακί. Μετὰ ὅλοι ξεκινοῦσαν οἱ ἄντρες, οἱ γυναῖκες δούλευαν ἀμοιβή. Δὲν εἶναι δουλειὰ γυναικεία

Χράτσες δὲν ἔχει τὸ νησί. Ἔρχονται ξένοι καὶ ψάρεψαν. Οἱ νέοι ρίχνουν σαρδελάδια καὶ δίχτυα (ἔχει πολλὲς ξέρες)
Κυβέρνηση δὲ δούλεψε - Εἶναι ἀνοιχτὴ θάλασσα καὶ τὸ χειμῶνα δὲν χωνεύει.

Τὸ νησὶ μας εἶναι μέχρι 4-5 χιλιάδες ἀπὸ τὸν Οὐρανό. Οἱ παλιοὶ ἐκτίμαγε θὰ χιλιόμετρα, ἀπὸ τὸ φόβο τῶν Ἀγγέλων ἢ τῶν χιλιῶν.
Ὡς τὸ 1930 τὸ Μαδρακὶ εἶχε δικό του 30 κάτοικα.

Εσώρανε Ντόροι αγγλοι μι ψηνίδια. Είχε η σοκόλα
Τώρα σωρόνουν άσο λίγο για μελαγχόλια.
Αγγλοι είχε εδώ αργαστά. Τώρα κανείς.

"Χωρίς το "Εξωκκλήσι", δε θ' άξιζε θέση".
Ο ταχυδρόμος δέχεται μερικά αλληλογραφία μία
φορά τη βδομάδα. "Έρχονται" κατάλογοι δύο τον μήνα το
(κατά Τσιλιφώνη) (κυκλοφορικών)
(Εμείνος μου γειά τη σημαίνει).

Δύο εκκλησιές: Ο Άγιος Νικόλαος (παλιά, κάποτε
ώς 200 χρονών) Ο Αγ. Ευφημίανος (το 1953:)
Μαγαζιά για τα φροβαδόμενα τη εύοριη.
Ο Μιλτοσοφίλης Κερκύρας κάνει τους νέους (φοιτητάκια)
και ώρα να έρθουν μερικοί τη εβδομάδα λεγάδες. Ο Αγ. Νικόλ
θέλει να είναι μιλτοσοφιλικά εκκλησιά.

Άσοβλαβείς άσο εδώ θα άγγα νυκτα; 2 ναυ. μίλια (θ. μικ

Συνοικίες
1. Άσπρο Μοναστήρι. (χτικιό τ' άσπρα)
Ρουβάτικα (ο Ρούβας - οι Ρουβάτες)
Χωριό
Καραγκιουζάτικα (ο Καραγκιοζής, οι Καραγκιοζάτες)
Φουρκάτικα (:) (Π.χ.

2. Κάλω (Μ)ωαΐλα.

του Μωσήμη (ο Μωσήμης)
Καθείμα (ο Κάθος, οι Καθοί)
Καζουράκια
Γκάζιμα (ο Γκής, οι Γκάϊδες)
Μωναχιμα (ο Μώνος, οι Μωναΐδες) = Βενεδικτ. μάθημα
Σεγκουνάκιμα (ο Σεγκουνάς) (οι Σεγκουναΐδες)
του Γιώργα.

Τοπωνύμια

α) Παράλιες τοποθεσίες και όρμοι.

στο Ζούμι (τα σπίτια μας δίχως ζώνουν ζούμια)
στον Κόντραμα (βράχος μεγάλος (η κόντρα) και άλλος.
στ' Αγουρίδι (αμουχάμι;)
στ' Αστδιές (σμυρνιό χιμάνι, με μώλο)
στ' Πηγαδίνι (ίσως μικρό πηγάδι)
στον Πηγαδιού του άμμο (Βγάζει πολύ άμμο γιατί είναι σαπίτσια φαρδιά)
στο Ποριέλο (= ένα μικρό πορθμό (χιμάνι) για τις βάρκες
στο Χιμάνι. (Το φιλάνουν τώρα, να βγουν στη θάλασσα)
στον Ύγο (η θέση είναι γύγος, που του κάνε για άγκυρα)
στις Ροδακινιές
στο Ρόγγι (και ο Ρόγγης) - βράχος. (Κάποτον έγερνε ρόγα;)

(Πληροφορία Γεώργιος Μάσορας - Μόνος, ετών 52)

(βλ. και σελ. 231)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Β_ Εσωτερικής (ανώνυμου από νυφί)

στό Παγιάζωνο
βού Μαρίμπα (ίσως ἀπό ὄνομα)
στή Νανέζω (ἡ Νανέζω – ἡ Ανέζω;)
πό Μεροβίγλι (τό μεγαλύτερο χωριό του Σχολ. υψ. 150μ.
πλ Κάτεγα
απ Ψηλή Ράχη (λόφο)

Λαλιά

13 Ιουλίου. Γιορτάζουν τό δεῦμα του Αγ. Σουρίδανης
σού " εἰς ζυν Θεόδωρον ἑμῶρον εἰ μῆς Ἀναλῆς, ἄσυς ἐ-
θερίθη σανλεγῆς μέν ὁμᾶσιν -- εἰχάριστον ὀξιλαλον ζωῆς".
(συναξάριον)

Συνήθως νά πάνουν σάν σήμερα γιά ἐκκλησιές νύφες

Λιτουργία τό ωρωί, μέ παίνια σανιμερινές κού
Ερώνουδα, σλυνοί ἡ Κερώνες. (Εχουν συμφωνεθεῖ μέ
τά χωριά τ' ἀγῶνου μῆς Κερώνες). Μοιράζουν πό λίγο ἄρτο

Χορό

Εχει ἐρθεῖ ὀρχήστρα (ὄργανα) ἀπό τά χωριά Μαγουλάδ
καί Βεργανάδες μῆς Κερώνες "Η ἀρέσα τοῦ Γουδέμ"
Όργανα: 2 βιολιά, 1 μπάσο, 1 μανολίνο καί 1 ἀκορντέον

Εχουν πάει ἐκκλησιά καί κερώνες μέλλο ἀπό μῆς ἐγώ
γιά χορό. Χορεύουν "σῆς κάθισμα ψηλοῦ".

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

*(β. Μαγουλοφωτα των. Γ 13.)

ΑΡΙΘΜ. ειδ. μονα. 4608
των. 12878

Ἐδῶ μπορεῖ νὰ ἔχῃ βάζῃ ~~μαζὶ τὰ χέρια~~ μὲ τὰ χέρια ὀπίσω, ἀνάμεσά τους ἄγρας. Τὰ μαλλιὰ φοροῦν κυρωτσιάνα, αὐτὰ ἔχουν ὄχι μακριὰ γιὰ τὸ μπρόσι τους (μπαλωμένα, τοῦ ἐξωτερικοῦ - εἰσαγωγῆς) ἀκριβά, ἢ δημένα τὸ καλοκαίρι. (Οἱ ἐρμηνευτῶνες ξεχωρίζουν μὲ τὰ παρεξηγημένα μαλλιά τους).

Τὰ σαγιάκια βάζουν καὶ τριγωνικὰ ἔνα μαλλὶ γιὰ τὸ χαμό, ἄσπρο ἢ χρωματιστά.

Διηγοῦνται καὶ ὁτιδήποτε τὸ χορό.

Ἀκολουθοῦν ~~ὁλόκληρο~~ τὸ λίγο σκοπάκια καὶ μοιρολόγια, ἀκόμα καὶ 2 χρονῶν, ποὺ χορεύουν μὲ τὸ ρυθμό.

Καημένα: "Ἐχα νὰ κάρουμε μιὰ χαρά!

Ἐχάρη (σὰν τὶς παλιὲς χορευτριες): Αὐτὲς χορεύουν, δὲν νὰ τὶς ξεπεράσουνε!

Ἔχει καὶ νέους ἀπὸ τὴν Κρόμπα, ποὺ δείχνουν τὰ ρεμπέτικα. Ἕνας σκύβει μὲ τὰ δάχτυλα τοῦ τὸ ἔδαφος, γι' χορεύει ἀκροβατώντας. Ἄλλος χορεύει μόνος του ρεμπέτικο. Ὁ μύθος λοιπόν, αὐτὰ αὐτὸ εἶναι ἀπ' ἀρχαῖο καὶ μᾶς ἔχει λίγο. (Οἱ νέοι αὐτοὶ ἐχόρεψαν ὡραιότερα γι' Κρόμπα).

Βρίσκουμε τὸ σαντούρι μὲ ἕνα "σουγιᾶ" ἀπὸ τὴν

Κέρκυρα, σου ἀνάγγελμα δίβυχα:
Π.χ.
Μαδράκι, Ἐρέικουσα, Ὀδυνοί, μικρὰ νησιὰ τῆς Νάξου,
ἡ Κέρκυρα δὲν χαίρεται καὶ ἡ ἐμμὲς ἀφ' ἴδου!
(Β. φιλοφροσύνη)

Τραγούδια (δίστιχα) τοῦ χοροῦ: "Μαδρακιώτικο".

- Βασιλικὸ μὲ τὴ μαράθη, βλοέτσα μήν ἀνθίσῃ,
μὲ ἐσύ, ἀγαπημένο μου, στὰ ξένα μὴν ἀφήσῃς.

Τὲ δάγκασα μὲ ἀρμυρὴ δὰ λύνε χαμπώσω,
δὰ λύνε θρώσω μάρμαρο, νὰ ρθῶ νὰ σ' ἀνταμώσω.

Στ' Ὠλιανοῦ τὶς δάγκασες εἶμαι καὶ μινλυνιώ,
μὲ αὐτὸ τὸ δυὸ χεράκια σου βοήθεια γυρεύω.

Θάγκασα μὲ ἀρμυρὸ νερό, φύλα μου τὰ φαλδάκια,
γιατί 'μαι δεμοχλὼ χρονῶ καὶ δὲ μοῦ σὰν τὰ μαῦρα.

Ὅλα τὰ σπίτια ἤρθανε μὲ ὄψη διδεροδρόμου
καὶ μένανε ἡ ἀγάπη μου δὲ φαίνεται πουθένα.

Ξένε θὰ ξένα σοῦ φέρνᾳς, οἱ ξένοι τί σοῦ χένε,

Καλιγραφικὴ ἀδρομερὴς φάλτσα ἐν χορῷ.

Βλ. καὶ ἀρ. φωτ. 268

τὰ ξένα μάτια σὲ δωροῦν, καὶ τὰ δικά μου κλαῖνε.

Καλῶς συναντηθήκαμε φίλοι, δικοί καὶ ξένοι,
νὰ εἴμαστε χαρούμενοι καὶ καρδιαρδισμένοι.

Γράμμα μου, σκίσε τὰ βουνὰ καὶ φτάξε τὰ σημάδια
καὶ σύρε στὴν ἀγάπη μου καὶ φέρε της καημούρα.

Βρισιανὸ ἐδ. Βλ. καὶ σημ. 268

Χιλιοδακρυσμένα τ' οὐρανοῦ, σοῦ χαμογελάει,
μ' ἀ δὲν τὴν κάνῃς ἀγάπη μου νὰ γίνῃ χαρτάλι.

(Τὸ χορεύουν ἀκριτοδιπλὰ χωρὶς μουσική
σὲ γειτονιὰ, μὲ τραγούδια. Ἐλέγε:

Βασιλικός – χάνομαι γιὰ σέ –
βασιλικό-ος μ' ἀ μαράνῃ.
βασιλικὸ μ' ἀ μα-α-α-ράνῃ
βλοὲ ἐ – βλοὲ μὲν ἀνάνῃ
μ' ἐσὺ ἀγά – χάνομαι γιὰ σέ –
μ' ἐσὺ ἀγαπημένο μου
καὶ σὺ ἀγαπημέ ἐνο μου
θλὰ χέ – θλὰ χένα μὲν ἀρνᾶσι.

Τὸ λένε σ' ἀμάν, σ' ἀμάν, τὸ χαϊμάλι σ' ἀγάπη.

Τὸ ἐμάθαμε καὶ σ' ἄλλα χορευτικ. Βλ. π.χ σημ. 300

[Τὸ δίστιχο καὶ μὲ μιὰ διαφορὰ στὴν τελευταία δεύτερη γραμμή.]

(Βλ. σχετικὴ μαγνητοφώνηση τῶν τραγ. Δ' ἀριθ. 3)

Παραδ. δημοτική (Θέμα Αγ. Ευριδάκου)

Οι Αγιωρειτικοί Τούρκοι φαίνανε αντίδερο από
του φωτά το χέρι μες τις επιθυμίες, μι' ανάβανε τα
τσιγάρα τους από τα μαντήλια. Ο Αγιος έδιωξε
και τους είπε να 'καούν με τα τσιγάρα.
Ενώ από τους Αγιωρειτικούς εμπλακόμαστε για τον
αφέντη του και αφιερώσε ένα μαντήλι στον Αγιο,
που σώθηκε σήμερα.
Αυτό το θέμα παρλάφουμε στις 13 Ιουνίου [Πανδ
σημείωμα γνώμη, εορτάζει ο Ευστάθιος, ανάμεσα ο Ευγένιος].

(Γεώργιος Μαβίλης - Μοσχος).

- Στις 13 του Δεκεμβρίου έδιωξε ο Αγιος Ευστράτιος
μια αδερφάκια και μια Ευλογία από μια Κερίτσα.
(λείπει γνώμη, εννοείται εσφαλμένη).

Παροιμία (79) Του δεκαεφτά τ' Δεκεμβρίου
και το 'νύχτωμα του Αυγούστου
(ήμερα η μαγιά μου)
(Μνημονική παροιμία για τις δυο φορές του μεσονυκτίου).

Ο Αγιος έχει και μια Βαγιάν φορά.

Στὸν Χωριὸ Παύλα εἶχε ἕνα μεγάλο χρόνο καὶ γιὰ χρόνια καὶ ἐκκλησιὰ ἀλλὰ ἐρημωμένη. Ὁ Δεκέμβρη τοὺς κάνει μιὰ γιορτή, ἐκείνη καὶ ἐκκλησιὰ μεγάλη. Πρώτα εἶχε καὶ ὁ Δεκέμβρης νὰ κάνουν τὸ πανηγύρι τῆς Νέας Ζωῆς (τῆς Παναγίας) ποὺ εἶναι τοῦ Νικόλα, ἀλλὰ δὲν μιὰ ἐκκλησιὰ (τοῦ Ἁγ. Νικόλα) ἀλλὰ ὅλοι ἀφῆ. Οἱ κάτω ὅμως (τῆς Καλῆς Παυλῆς) δὲν τὸ δέχτηκαν, κι ἔτσι ἔβαλε ὁ Δεκέμβρης τὸ πανηγύρι τὴν 13 Ἰουνίου δικό τους.

Τζίλλη ἐκκλησούλα εἶναι τοῦ Διάκονο (κυρίως χωριὸ ἀπὸ κοντὰ καὶ Κέρκυρα) ὁ Ἁγ. Νικόλας τῆς Πέτρας. Εἶναι δύσκολο νὰ πᾶνε τὸ Δεκέμβρη, πᾶνε ὅμως καὶ τοῦ κάνουν πανηγύρι τὴ Λαμπρή. Ἔχει λίγη καὶ καλλιστὸ ποὺ πᾶνον λαμπρὴ ἀπὸ Μαδράκι. (Τ' Ἁγίου Νικολάου, ὅλοι ἤμουνα ἀπὸ καλλιὸ, μᾶ εἶναι νὰ μάθω δικιὰ μερίδα καὶ μπαίνανε).

Εὐριπίδης δίνει. Η ΔΥΣΚΟΛΗ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΑ

-Ἐνὰ Γερμανὸ ἔδωκε τὸ γιὸ του δικὸ Ἀθήνα νὰ σπουδάσῃ. Ἤξερε τὰ ἐλληνικὰ ἀπὸ τὸ δικό του Πανεπιστήμιο, ἀλλὰ ἤρθε νὰ σπουδάσῃ, νὰ μορφωθῇ. Εἰσέβαινε ἀπὸ Πειραιᾶ, καὶ ἄρχισε νὰ ρωτᾶ ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ τοὺς βαρκάρηδες: "Οὗτος ἐστὶν ὁ λιμήν;" Τοὺς μουγκούζανε οἱ βαρκάρηδες "Ποῦ κάτσαι ὁ ξενώ;" Τὸν

Ἐσύρανα μιὰ σαγανὰ. Εἶχα λίγο ρωλόϊ - "Διψᾶμε ἴδιγ
λοὶ τσάμπι;" Εἶχ βαρυὰ κάλι ευκλήβα μαι λοὶ
γκαι. Τώωρα! Παιδούλα νὰ μοῦ ἰδωθῶ με! ---
Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ καλήβαβε καλὸν ὁ Γερμανός, μὶ ὁ
ἰαν ἀντβυκε λαὶ Ἀθήνα, εἶπε λὶς δυσκολίες λου δὸν
Προσβυλὶ λου, νὰ φύγει. Τοῦ γκαι λόϊες εἰκόνες:
- Θὲ θγὶς νὰ μάθεις μεγὰ λὶ ἐγγλικά, δὰ θρεῖσαι νὰ
θάρμις ἕνα μασιγάκι μαὶ δυὸ βοῦρτσες μαὶ νὰ κάθις
ἕξη μῆνες σ' ἕνα θεγούϊ, νὰ γουλιράρις παιδού
τσια. Τόϊ μοῦσχα δὲν τὰ μάθης -

(Δῶσ λοὶ Γεώργιο Μαθιοράκη - Μωϋνο - εἶναι σε
ναυλικὸ - σοὺ ἔμιβα μαὶ δὸν Πειραιά)

Ὁ ἰδιος θροσθέλει δυὸ ἀνέκδοτα, σχετικὰ με λὰ ἰδιωτικὰ

"Ἐνὰ θαλμάσχιγ (λὲς χωροφυλακὴ) - σοὺ ἐχει ἔδρα θὸ
Ὀδησσὸν - ἤρθε σ' ἕνα σπίτι λὰ ἰριὰ νυτὰ μὲ ἀμοι
σε μιὰ γυναίκα σου λοὶ γκαγε. Νὰ ἕνας χαγὲς Παφο
ἂν σοὺ χρειάβγεται - Ὁ παθμάσχης εἰσέμιβε σὲ
τοὺ δείχνει καινέα ἀνδρωσοῦ, νὰ λοὶ σταμπ. Καὶ
ρωτᾶει πό μεγάλ, σοὺ εἶν' ὁ χαγές - Ὄχι χα
τόϊ λοὶ δείξανε τὸ ἀνοχωμεῖο, γιατὶ
χαγὲς θὰ νυτὰ μὲ εἶναι τὸ ἀνοχωμεῖο -

Ένα κεφαλάκι ήρθε πάνω απάνω με εύσημους δωράκιο μαζί με ένα άλλο φαλαμίδι του. Δεν φοβήθηκε ούτε ήβαλε και δε ξενοδόχειο. Λοιπόν, έτσιδη είχαν καιρό να τους καλαρίσουν το σπίτι με έβρωμαν, σαν αυτοί και γεια δη γυναίκα, τι καλοκαιριάτικα.
— Κυρά μου, πόσα δα μας θέλουνε για φαΐ;
Θαρρώ είπανε —

Εμείς εδώ λέμε καναδυό μόνο το δοχείο με νερό. Το καναδυό του νερού το λέμε μεσουνήτο. Ένα Μαδραμιώτικο λοιπόν έστησε δη ζάλιδο, κι είχε σου μεσανερό ό ένα σαΐτι και δίγουσε φαΐ, άμουσε το καλοκαίρι σου είδε: — Βωρέ, φέρτε του νά φτη φαΐ το καναδυό! — Εφοβήθηκε λοιπόν ο Μαδραμιώτης, σαν είπε να του φέρουν το καλοκαναδυό, και μη τα ρωτάς!

Παροιμία 40 Κάθε λόγος και χαμόγελο,
κάθε μαχαίρι και τάξη.

(Από τον Γιώργη Μαλλορά όμ).

Εθιμα γάμου

Κι' εδώ η θρησκεία δεν χρειαζόταν (όπως και πιο έρχεται) Κι αν δινη νύφη ο ψαλτης, δεν το χρήζουν. Λεν μόνο: — Παρε το σωστό αυτό, να 'ναι ώρμη, να 'ναι ευτυχισμένη. Ίδιες άμα μείνη γραπωμένη, μπορεί να δώσουν αυτό το σπίτι τους γίγες χιλιάδες, να 'ναι ώρα πάντως μαμιά.

Μαδράμι σημαίνει το νυστ μας από το μάραθο (ή μάλαθρο (Μαλαθράκι) όπως το λένε στην Κέρκυρα) Έχουνε όλοι μας οι νησιώτες μάραθο. Χρειάζεται για να μάρουμε τα χάχανα τσιγάρι.

Τροφαί.

Τσιγάρι = χόρτα γιαχνιστά, με μρεμμυδι, μαραθο χόρτο.

Συνομαλίδες και Συνόζυγα. Παλιά οι γυναίκες ξεραίνανε τα δύο σε σχοινίδες και τα είπανε φέτες. Εμείναν δυο μαλίδες και συνόζυγα.

Τσουκνίδιο: Στον Τράφο (ήχο πλ.α). (Τα μέλη γραμμένουν τη ξερή) Εμάθαμε το ήχημο κάποιανε, μ' εσάναμε το Διάβολο. (νυστέρι).

Σημειώσεις - Μέ λίγη βενζίνα είναι Κέρκυρα. Η ορολογία μοιάζει σε γενικές γραμμές με 1926-27. Προηγούμενα είχε σαννιά. Μέ τό σαννί είναι και 15 μέρες να έρθουν. (Ιδίως το χειμώνα) - Εδούλευε σαννί και πουστί (όχι εργατούπολη). "Εσυχώνω μι εργάβας και πουστί."
Εμφανίσεις παίζει σουβάγια από την Κέρκυρα, ορομηδάκια (αγόρια, μοσκαμπάσους) - Εκείνα κουμπάνια, άγρια καράβια! Το λιμενικό της Κέρκυρας κατοικίδια σημειώσεις. Ζώρα εδούλεψε μια φορά τη βδομάδα (εισόδημα)

Παράδοση

Όταν ο Θεός έπιανε τον πόνο μι είχε φιλάει εδώ κοντά στην Ιταλία, είχε απόμα δα χέρια του τη λάσπη, που του λέγανε τ' χεριά. Έπιανε γοητού τα δάχτυλά του και σκάλιζε τ' αποσκοτάδια εδώ στη δική μας δαλάσσα, μι έβγαιναν τα ίδια νησιά. Εσκέλα ξανάσπειρε άλλη χεριά, για να φιλάει την Ελλάδα.

(Από τον Ευάγγελο Χρυσό, ετών 56, ναύτη)

Λάμια

Το καράβι στη μέση της δαλάσσας, όπου η παράδοση των γραϊών σας έλεγε καράβι τσούρμο, μι γέμιζαν να πάνε στο Διάσελο να μείνουν τα κακίσματα του Αη Νικόλα, της επιμυκοθούσας σου 'ναι επει-

Τό βραχάκι σου εἶναι κοντά, εἶναι ἡ βάρκα, σοῦ καλ-
βήκανε οἱ Τοῦρκοι γιά νά βροῦνε τό Διάβολο.
Πές μου σύ μέρα τοῦ βράχου αὐτοῦ:
τό Καράβι καί ἡ Βαρκούλα..

(Γιώργος Μαΐλος)

Ροφήματα

Πίνουμε μηλαδόφλοι, αὐτό σου λέμε ἐμεῖς. (ἄγρια ἡ ἀγριαδιά). Μᾶ φέρνουν μηλαδόφλοι αὐτοί Κρῆτες καί τίν Κυριακή.

Κυριακή.

Μέ τόν πόλεμο τοῦ 1940, σέ μιά ἐκδρομή ἄρχισα νά βλέ-
πω ἕνα φρούριο. Οἱ Ἕλληνες ἤρθαν στίς 22 Μαΐου τοῦ 1942.
Ἔμαθα ἕνα χρόνο ἐγκύπτερος. Ἤρθαν μόνο 10 Ἕλληνόπουλα
(φιδάκια) καί ὅλο-ὅλο σέ χώλιασαν ἤθελαν νά τούς σώ-
σουμε τά σώματά τους. Δέ μᾶς ἄφηναν ὅμως
νά κατεβοῦμε. Ἐνῶ οἱ Γερμανοί ὅλοι ἤρθαν (Σεπ. 1943)
μᾶς ἔσωσαν ὅλα ἐγκύπτερα. Ἀγγλία, Κρῆτες, ἐμεῖς.

Παράδοση

— Ὅλοι ἀρωτοῦσαν οἱ ἀρουαῖλορες μας ἀπό ποῦ ὁδηγοῦ-
σάμενε τό "μονίσμα τῆς Ἁγ. Νικόλα σε μιά βαλούνα
(= βάλτο) καί ἀπό ἐκεῖ ἐχτίσανε τόν Ἁγ. Νικόλα. (Ὁ σταυ-
ρός μου ἦταν 30 χρόνια ἐσκλεφτός.) Βρίσκεται

→ Τὸ φέραν τὸ μονίσμα ἴδιο σαρκωτάνου, καλαμένης δά χωρκιά καὶ τοῦ ἀνάβαιν καλλιὰ ἀμμὰ ἐκεῖνο ἔφευγε τὸν ἄλλη μέρα καὶ σήμαν δὲ βαλδούνα.

Ἀκόμα τὸ μονίσμα. [Τὸ εἶδα].

Ἤλανε ξανὰ καλοκαίρι τὸ νησί. Εἴχανε ξαναφτρά οι ἀνδρωποι ἀπὸ Ἰ' ἄλλα νησιά. Θὰ ἤρχανε καὶ δὰ φύγανε. Εἶχε δυνάμεια μεγάλα ἐδῶ, κι ἤλανε τὰ βοϊτικα χωριὰ μέσα, γιὰ νὰ μρύβωνται ἀπὸ τοὺς Ἄλτζερίνους. Τ' ἀφήναν ἀδβεδίωλα (= ἀναβεβιωτά), γιὰ νὰ μὴ φαίνωνται.

Τὰ παιδιὰ μας δέγουνε ὄλα νὰ γένουνε Ναζιστοί. Ἀπὸ ἐκεῖ φασκιὰ φωνάζουνε τοὺ-τοὺ! εἶνοι ὁ Μουσολίνι καὶ Βικτόρια. Τί αὐτὸ δὲν ἔχουμε καὶ ποιὸς ἀπὸ τὸ κυβέρνα. (Ὁ χωρινὸς εἶναι ἀπὸ μία κρήτικα) + "Ἄμα τὸ παιδὶ σαλιάγκιαι σήμερα, δὲ γένεται ποτέ. (γένεται διάολος, μὰ ποιὸς δὲ γένεται).

+ Εἶναι μονοκλήρισιος, δηλ. ἔχει μονίκια ἀπὸ μονοκλήρι.

Ἐνδυμασία

Πιὸ πάνω οι ἄνδρες φοροῦσανε βέλλα ἢ πλατοβράκι. Αὐτὸ ἤλανε, νὰ ποῦμε, τὸ ἐθνικό. Ντύσιμο. Φοροῦσε ὁ παππούς μου ἀκόμη (ὡς τὸ 1920). Τὸ φουστάνι τὸ γυναικεῖο δὲν ἄρχισε μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια.

Φορούσανε βαπτιάνι φραγκινο, και χρυσο.
Σκαζοβούνια ἀσορα, κι τὰ χόνατα, και σκαπούτσια
μαῦρα μοφτά. Στὸ κεφάλι τρίζορα, γυμνὰ
κεφαλαίρι.

62 σκρουμφε. Τσέφη τσεφούν/ος! (γιὰ ὅσους μένουν ἢ
ὅσο βαίνουν δὲν τσέφη) Ἀκόμι λοι Καραμιόρι;

Παράδοση (;)

Ἐσυφάνε λὶν ἐγγυνιὰ φουσ/άνεμα, ποὺ
εἶναι ἀσπρη, ἐσυφάνε και λὶ νυβιώλιση βράκα,
ποὺ κάνει μαζί, κι ἐφκιάξανε λοὶ ἐγγυνιὰ βρα-
κία, ἕνα σταυρὸ ἄσπρο πάνω φὸ μαζί. (Τὸ
χέρι κι ἕνα ποτήρι φὸ ἀφγιό)

(Τυμποφορεῖς Γ. Μάσορας)

Ἔχουμε ποντσιοὺς και νυφίτσες. Οἱ νυφίτσες εἶναι
ποὺ μεγάλοι ποντσιοί, ποὺ γκρίζοι. ἀφουραῖοι; Λέμε
γενικὰ τὰ ποντσίκια.

Λαογραφικὰ τοῦ σκιδιοῦ

Ἔχει μόνο σφακιανὴς μαρὴ ἐδῶ. (Π.χ. Ἡ μιλέρα τοῦ
Προεδρου). Ἐμπαίνει σφικὸ σὲ γυναῖκα, και δέχουν μα-
νιτάρι δὲν Κρήτσορα (Τὸ ἀρέσουνε και τὰ λαχείδια) Παρατ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Μόν γεννηθῆ τό παιδί, ἄμα πάει μιά βδομάδα, τό βαφτίζουμε ἀμέσως, γιατί δέν ξέρουμε τί γίνεται ἐδῶ (δηλ. τί πεθαίνει).

Κάθε δεκαπενθήμερο, που βγαίνουν τά παιδιά ἀπό τό σπίτι, τό λέμε θάγανα (τά θάγανα).

Ὀνόματα μηνῶν

Γενάρης, Φεβράρης, Μάρτης, Ἀπρίλης, Μάης, Θερίστης, Ἀλωνάρης, Αὐγουστος, Τρύγος, Ὀχτώβρης, Νοέμβρης καί Δεκέμβρης.

Παροιμ.

Εἶχε, λέει, ὁ Μάρτης 28 μέρες, ἀλλά, ἐξαιτίας τοῦ Μαρτιοῦ ἤθελε μιά μέρα νά ἔχει δύο μαζώματα. Γιατί εἶχε μάθει τό μῆνα. Κοντά νά ἐξαντλήσῃ ὁ μήνας, τοῦ λένε: ~~Τοῦ Μάρτη~~ — Σ' ἔχω, χεσμένονε, Μάρτη! — Λέει ἐκεῖνος: Ἐτσι εἶναι; Ἐδανείσθηκε δυό μέρες ἀπό τό Φεβρουάρη καί τίς ἔφαγε ὁλόκληρα ἀπό τό μῆνα. Τοῦ ἔμειναν λοιπόν τοῦ Φεβρουάρη οἱ μέρες αὐτές, καί γιαυτό λένε Κουτσοφλεβάρο.

(Γιώργης Μαθιουδάκης).

(43) Παροιμ. — Τό Μάρτη ξύλα δούναξε, μήν μάθῃς τά ὀνόματα

84 Άλλη: — Μάρτης, γδάρτης,
και σχοινοπλέχτης,
και καπνοζυγιάχτης!

(Οι σινοχώρες εκείνα τα χρόνια ήταν αυτοσυντήρητες από τα χτηματάκια τους. Τό Μάρτη τα γυρεύανε όλα και τιμάγανε τ' αγγεία του και τα καπνόφυλλα του μόνοι βρούν (Ιούλη).

Δεκαδισμοί

- Τό Μάη δε γεννάει χάμοι, γιατί-γεε-είν' ο μήνας για τον χαϊδάρους.

- Τό Θερίζη δεν ωαλερώνεται, γιατί-γεε-θερίζεται νύφη-

Ομάδα. Ελιάβουνε τσιγαλίδι! .. ή .. μιά τσιγάλα!
(= τσιγάρο)

Ναυαρχία. Πρέπει να σωπάσης, για να θερίσω!

Συμπεριφορά-επικοινωνία

Φαίνονται λίγα νέα τραγούδια από "τραγούδι" (αγγλική ονομασία). Τ' άρχισαν από το 1952 με λαϊκό έρανο (χάδι ιδιώς) και αρραβωνιαστικά έργα. Ύστερα εβοήθησε ο Θεοδώκης

(Βοσκοπούλες - Νύφη μες Κέρκυρα). Τώρα βοηθάει το Κράλη, αμμά όχι και χρειάζονται ενέργειες. (Και τι χαλά φρένα να δίνουνται μια άντρη σ' αρχίσουν οι μουσικάντες, μι όχι τον Οικονόμου).
Χωρίς λιμάνι δεν μπορούμε να φιλοξενούμε μεγαλύτερα καΐκια. Οι μπουζίνες μας έχουν θαλασσοπούλια (σαν γλαρόπουλα μια τριάντα) για να τα σφάζουμε εμείς, με το σαγάνι.
Έχει και ο Σ' Αστραπή λιμενοβραχίονα, μόλο, που έγινε με έξοδα του "Χωριού" και με τη βοήθεια του Οικονόμου.
Μας χρειάζεται να βάζουν μαγνήσιο, να έχουμε εσπινιάνια με μια αγία εμβάθη. Μας έχουν σπίρτο, αμμά τα μπομπά του είναι γερμανικά και χαλάνε. Εδώ είμαστε όλοι καλοί μι έχουμε ανάγκη να μας μιλεγράφουμε και να μας μιλεγραφούνε. Ένα μπάρμπο, σαι δα γίνη; Κι εί μαθε και μόνος μα εδ' αϊτάνου. Αν μη μάμου καλογή, σαι δα το μάθει ο άγιος.

(Γ. Μάλορας, έλεγε 53)

Αιλοκάστρου διαμάχη

Ενά Κεφαλονίτες σπίρε τούν εμαλιώνε του (= έφυγε) και σπε στην άντρη της γης, μόνο και μονο για να μη βγεούν τσου σκλαβώσε του. Κάτι τσου έχανε μάγια και τσου βασκάνανε. Δεν το καταλάβανε έτσι, γιατί όπου και πάει σήμαινε, είχιους Κεφαλονίτες.

Είδε νά πάη στή Κίνα, νά χωθή θά βάθη, καί
μέχρι νά πάη ἐκεῖ σου βρῆ τούς σαρανταδύο
θά μοναξιέρια. Εφλαε ὁ ἅγιος μοναξιάρι, νά σοῦρε,
τοῦ βοᾶ, κι εἶδε πού δέχει ν' ἀφορισθῆ ἀπ' δλη
σειρά του νά μείνη ἐκεῖ μ' αὐτούς ἀπιστές. Τόν
σήραν, τόν κουρέγανε, καί τοῦ ἐβάγανε ἀπό μέτωπο
λάμα νά τόν κάμουν. Οσού, ἐκεῖ σού ἔχαψε ὁ
λάμας καί τό βιβλίο του, τόν ἀκούει ἀπούσω σου ἔγρ.
— Ωχού! νά πάρ' ὁ διάολος, ~~ὀχού~~ μού φαίνεται σάν
εἶναι σαλριώλες μου καί τούτος ὁ διάολος!
— Δεύτερα, τοῦ χέει, αἰ εἶδε Κυριακούλες, εἶναι
αἰώνια σαλριώλες.
— Νάι μωρέ, διάολε· καί τί θέλεις ἐδῶ σού 'ρθες,
— Κάμε με, τοῦ χέει, καί μένανε σαρανταδυό, μαζί ἐδῶ
κι ἀχείτε ἀπό Θεό καί Κυριακούλα δέ γυλιώνω!

σχόλιο 86 (Εἶναι καί ἀπ' σχόλιο. Ἀπό Θεό κι ἀπό Κυριακούλα δέ γυλιώνει!).

Κυν

87 σχόλιο

Ἄγιος

Ἕνας ξυπόλυτος Κυριακούλας ἔβγαζε καί τό ἐξωκκλήσι
καί δέν ἐκόπτε σαρί καί μαλαγμένος ἀπ' τόν ἱδρώτα του.
Θεός ἤθελε ἀπό τή μαύρα, κι' ἤθελε γεμέρο-
ισα ἴσα ἔβγαζε διάβαζε τ' ἀρμόζεια του, ἔβγαζε κάμει τά

μουλούμια καὶ ὅλα ἔφυγε, τ' ἄφηνε ἀμάγιαστο/φ
(τὸ Μάη τὰ ρίχνουνε θρυλιὰ στ' ἀμπέλι· τὰ μαραίνουν).
Καθὼς λοιπὸν ἐμπῆρε τὸ χωριό του, ἔκανε τάχα
✓ σὰν ἐγκώμιο φωλιὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξερε τί γίνεται. Καὶ
ρωτάει ἕνα χωριανό του σοῦ 'βρηκε τὸ δρόμο.
— Ντόβε τσέ Λακύθρα; (Dove c'è Lakythra?)
— Ἔτσι ὅπως ποὺ εἶναι ἡ λακκούβα.
— Ἔ κοίτα μουλούμια φρεσκιά! (Eccolo culumia fresca)
Τοῦ ἀπαντάει ὁ ἄλλος δηλ. Νὰ τὰ μουλούμια σου!

Κυνηγετικὸς βίος

Αὐτὸ τὸ Μαΐου ἀκούνε σοῦμπλα μουζούνια. Ὅλον
✓ τὸν Αὔγουστο ἔχει μουζούνια ποὺ ἔρχονται αὐτὸ τὴν Ἀμερι
κή, καὶ βαποράκια (χιδάκια) τὸν Αὔγουστο, σοῦ μυρίζουν
σιτάρι. Ἐδῶ τὰ σκοτώνουνε οἱ κυνηγοί (γι' αὐτὸ λένε:
87 σκοτώνω "Πάμε θὰ κυνηγήσουμε καὶ θὰ σοῦ κάνουν ἀνθρώπους!"
Ἔρχονται αὐτὸ τὸ Σλιτζέρι (Ἀμερική) — Ἔρχονται μὲ τὴν
ὄνειρα — Ἐφέτος ἤρθανε λίγα, γιατὶ ἤτανε βόρειος
κακροὶ φέτος (Μήπως φταίει κι ἡ ἀτομικὴ βόμβα τοῦ
Νέβ Γιωρκ;).

Τὰ χειμαδιὰ αὐτὰ νυπά (Μάδραμ, Ἐρνιμούρα, Οὐόνα)
κάθουν κι οἱ Παξοί, δὲν ἔχουν ἄλλο μυνήγι. Θέλει
300 φράγκα γιὰ ἕνα νταουφεῖ Χώρια τὰ φυσίγγια.
(Ἀλλὰ αὐτοὶ γουρμὲ καὶ νάρκη — Ἔχουν θέση πάνω στὸ
χιόνι. Προσέχει τὰ μουζούνια, καὶ βγάζει κι 600
λίρες μοσχολίνι σὲ κάθε νάρκη) — "Ἔχω 35 δεκ.
ἡ λίρα.

Για τό μυνήγι φωνάνουμε τίς μιούδες. (ή μιούδα) Είναι μαγίνες χωρίς χαρίά. (βλ. φωτογραφία) Παίρνουνε μαρί ἀπό ἐξιά, ἄφυλλο, ξερό, καί τό σκίνουνε σάν τσιγκελό δεύρο. Τό λένε "δεύρο": Ενα-δύο-τρία τέλεια. Αυτό κάνω, κοντά, φωνάνουνε μιούδα. Ενα μέρα μπαίνει καί μρίβαλε ὁ μυνηγός καί ὡς ρίχνει φῶ τό λουφέκι του. Τό ζευγάρι, πουρακάτω, δέν τόν βλέπει καί σάν καί κάτσει τό "δεύρο". (σημαίνει ὅτι οἱ μυνηγοί φροντίζουν νά μήν κάνει ἄλλα δεύρα - φρασκαλίκια - γύρω του).

Τοποθετοῦν ὅσοι σκίνουνε τίς μιούδες γιά δεύρα εἶναι οἱ ἀπό κάτω: τό Μεροβίτσι, ἡ Νανέτω, τά Κάτελα καί ἡ Ψυχή Ράχη.

Καθένας φωνάνει τό δικό του σκύλι. Ἄμα ὅμως χάσουν ἀπό τό νοῦ, μοιάζει νά σάν ἄγριος. Τόν ρωτάει — Νά σάν σήν μιούδα; — Μοιάζουν καί 2 καί 3 μέρα. (συμφωνάνε γιά τίς ρίζες· μιά δική σου, μιά δική μου). Ὁ καθένας θέλει τήν μιούδα σήν ἰδιοκτησία του. Ἔχουν ὅμως ἀσυμφωνία, νά δώσουν κι ἄγριος.

Ὅλοι συμπεριφέρουνε οἱ ἐπαγγελματίες δέσκοι, οἱ ἄγριοι σάν δ' ἄγριες ἐρημιές (ἐρημιές μυνηγάνε τά ζευγάρια).

Βεβαία, δικαίωμα του κάθε ἰδιοκτήτη εἶναι νά δοῦν σή. — Ἐδῶ δέ δά βάζεις δεύρο! Καί τόν φωνοῦν.

(Κατά Γεώργιο Ντ. Μακρῆ)

Τροφές

1. Πίττα από ζυμάρια · τυρόπιτα.
Νά βράσης 20 τυρόπιτα μαζί, καί ὅ,τι μοῦρι ἔχουν νά ρίξης μέσα. Τό ἴδιο καί τυρόπιτα. Αν δέν ὅμως τό φαΐνης σιγά σιγά ἤ σκάζει.
Κάνεις ζύμο καί φαΐνεις πίττα ἀπό ζυμάρια.

2. Μακαρονόπιτα
3. Τυρόπιτα
4. Κρεατόπιτα ἤ Μουρσίλι (ἀπό ἀρνί, ἤ μοσχάρι, ἤ κότα · μικρά κομμάτια).

Παροιμ. 48 Τόμου φαινάται ὁ ἄνθρωπος, ζωή καί χρυσοβέργι!

5. Φάβα, ἀπό φακή (ἤ τό φακί)
6. Κοφτό (σιάφι) ἀπό χυρόμυζο, πού τό βράζουμε.

(Οἱ χυρόμυζοι φαινάνται ἐδῶ, ἀπό σέλφι τοῦ νησιοῦ).

7. Ζυρί (χυλό) φτιάνουμε ἀπό τή Κέρωρα.
(Εἶχε ἕνα χερόμυζο Κεφαλονίτη πού Κέρωρα τόν ἔλεγαν Φαΐλε. Ἔφτιανε τά βυρά τῆς Κέρωρας καί τά ἔβαζε νά σιάζη ἀμερική. Ἔκανε ὡτιές κατσικίστικες. Καί φορτώναν μεγαλοῦρι ἀπό τήν Ἀμερική).

("Ἐνά κομμάτσου ζυρί")

Όλα τὰ παλιὰ σπίτια εἶναι μὲ ξερολιθιά. (βλ. φωτογρ.)
Χωρὶς ἀσβεστόλιθο καὶ λιθόλα.
Ἀπὸ μέσα εἶχε τὸ σχῆμα ποὺ φαίνεται καὶ ἡ παραγκα καὶ μέσα στὴν κορφὴ εἶχε μιὰ ἀγκουνίστρα (=γωνία) μὲ μιὰ κρεμαστάγυνα. Ὑπάρχουν ἀκόμα σπίτια μὲ κρεμαστάγυνα. Τὸ χαμηλὸ ὅπου κατέβαινε κανεὶς γύρω-

Ἀπὸ ἔξω ἔχουν τὰ σπίτια σοφίτα. (ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πάτωμα)
Ἀνεβαίνει μὲ ἐσωτερικὴ σκάλα, ἀπὸ μιὰ φανέστρα, ποὺ ἀνοίγει μὲ τὸ μαντάλι (ὄχι μανταλοπόρτα).

Κοντὰ Ὀρφανὸ
Ὅλο τὸ νησὶ ἔχει συγγένειες καὶ συμπεθεριὰ (ἐνδογαμία) Οἱ σχέσεις εἶναι λίγο ἀγενεῖς, ποὺ μὲ λίγο πολὺ μαυρίνα δάνεια ὅλη φορτώνει μαύρα.

Λαμπρή: Ἐκκλησιὰ Ἁγίου Νικολάου στὴν Κάτω Μεριά.

Παλιὰ ἐκκλησιὰ (βλ. σελ. 228), ποὺ ἤτανε μιὰ ἀνηκιανιὰ καὶ μιὰ ἐμπορεύωνε.
Ἔχει μέσα, στὸ Τεμπλίλο, (=εἰδικὸ εἰκονοστάσιο ἢ θρόνος) μιὰ παλιὰ εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Νικολάου, κάτι ποὺ εὑρήκανε στὴ Βαρδουνιά.

Ἄξιες εἰκόνες, σχεδὸν ὅλες: 1) Ἅγιος Γεώργιος ὁλόσωμος δεξιὰ ἀριστερὰ δύρα: (ἁγιογράφος Ξυδιάς, ἔτος 1910).
2) Ἅγιος Ἰω. Χρυσόστομος, ὁλόσωμος (ὡραία σύνθ.) ἔργον Ἀντωνίου Ξυδιᾶ, ἔτος 1894). 3) Παναγία πάνω δεξιὸ τὸ δεσποτικὸ θρόνο (ἔτος 1865) 4) Εἰκόνα ἁγίων Ἀναργύρων μὲ τρεῖς ὡραῖα δεσποτικὰ σωματεῖα στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ (χωρὶς χρονολογία, ἀρχὲς παγκ.) στὸν τοῖχο ἀριστερά, πάνω ἀπὸ τὴν ὡραία πόρτα. 5) Μεγάλη εἰκόνα (δύρας Ἁγ. Βλασίου) ἀποδοκιμασμένη ἀπὸ γυναικωνίτη. Σύνθεσις Ἁγίας Τριάδος καὶ Παναγίας (ἐπιγραφὴ: Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη.) Καλῆς τέχνης καὶ σχολῆς (χωρὶς ὑπογραφὴ ἢ χρονολογία. 6) Κάδρο ἀφιερώματα, μὲ ἕνα παράθυρο στὸ ἐσωτερικὸ ἀπὸ ἁμαξωμάτα. (Βαποῦρι ἰστιοφόρο μὲ πανιά, ἀφιερώματα δύο σωθεῖσες ἀπὸ τὸ ναυάγιο).

Ἡ ἐκκλησία ἦταν μονόκλιτη ὡρῶα. Ἔσπασε καὶ ἐκάηκε ἐκκλησία (γύρω στὰ 1893) - Κι' εἶχε μέσα τὸν Ἄδημα, ὅπου ἐβάφτανε τοὺς ἀνδρεμένους. Στὸ ἀρσανάλι, μὲ σειρά, ἔχει ὅλες ποὺ γράφει εἶναι 1807. Τὸ μονόκλιτο δὲν ἦλαν ἀπὸ τὸ 1800 -

Κοιμητήριο. Μερικοὶ ἀξιοι λίθοι. Μονολιθικὸς γίδοι νεώτερος
- Σταυρὸς Μάστορας 1873 (σκληρὸς Βενετσιάνων τῶν Μοσκόνων)
Ἡ ἀρχαιότερη ἀράκα 1835

Παράδοση

Είναι μιά φυρτιά δλό Κομμιμήσι, σού τήν λένουν, μή ξανανένουν, μ' ὅλο βραίνει. Αὐτό ἔχει ἱστορία: — Ἕνας γέρος ἐδούλωσε τή γυναῖ κα του, ἐσκότωσε τήν εἶχε σέ ὑποψία, ἡ ἐσκότωσε ὅλο μή γυρίσαρε σπίτι του ἐφάγαγε. Ὅλο ἐρωτοῦσε καί τή βάρεσε μέ μιά πισώδα. Δέν ἤμπορε πιά λας ὁ γέρος, καί τό 'κοψε τό ἀφτιά της καί σέ δωσε. Ὅταν μήν ἐπιθύμησε καί μή δάγαγε, ἔδω σά μαζώξαμε τ' ἀποσταμένου δέν βάζουμε μαγιά καί ρούχα, καλί ἀρχοῦνε νά σαπίζουνε. Βά νουμε μυρτιά, μέσα σέ μιά δισκή μαζωμένου.

Ἐκεί χρόνου σού δάγαμε μή χρειά, βγήκε ἀπό τό μαζώχι μυρτιά, μ' ἔγινε δεντρο, σού ὅσο μπορα μ' ἀν τό λένουν δεντ' λαμπάκι. Ὅλο βραίνει αὐτό τό δάγιμο ἔγινε γύρω σέ 1890 - Ὕστερα ἐ δάγαμε καί τό γέρο κοντά, ἀμμά ἀπό ἐκεῖνον δέν ἀβγήκε μυρτιά. Καί δάγουνε νά σαπίσουνε σού ἡ μυρτιά μαρμαρώθη σού ἤτανε καμή ἡ γυναῖ κα μ' ἀδώα· ἄρτα γυναίκα σου σκοτώθηκε ἀδικα. (Ὁ ἀντρας μας τότε ἔφαγε καί ἀπτά χρόνια φυλακή, σού μήν ἔπαιρνε σιά Κυριακή. Περιμένουμε μπορα ἡ σπλαγχνεφ lous-

[Ἡ γυναίκα μπορεῖ νά ἤτανε καί νέα, ὅταν μή σκότω]

Γεώργιος Ὀν. Μάσορας - Μόσιος -

Τό Λουρουθειό τῆς Σμύρνης. Εἶχε ὁμορφιές ἀπό παντοῦ, ποὺ σαγηνόμουν ἤμουν ἀπό βοῦρλα.
Καὶ μιὰ ξεχωριστὴ βίδα.
Τό χάζευε νὰ βλέπουνε οἱ ὀμορφιὲς καὶ καταπράσινες.

Γάμοι - Θρησκεία:

Εἴχανε οἱ Θρησκεῖες τό νοῦ ἐδῶ, ὅσους εἴχαμε τό Διάβολο (κῆρο νυφάκι) ἔρχονταν ἐδῶ νὰ τό ἐξορκίσουνε. Ἀλλοίμονο καὶ ἄλλο, ἂν ὅποιος εἶχε τό μεγάλο διάβολο (οἱ Γέηδες, οἱ Λαμψάκιοι), κυλιόταν θρωλοκαλοκυλιόταν (οἱ Καζουράδες εἶχαν τό χειρότερο μέρος).

Παράδοση Μοῦ λέγε ἡ μαμή μου: ἐκείνανε τά ροῦχα ὅλη σὲ ἀνηφόρες, καὶ τούς ἀφήνανε γιὰ ὥρα ἕνα φανερό, μιὰ λούρα. Ἔρχονταν οἱ Ἀλιτζιρινοί, μὲ ἐβγαίνανε οἱ γυναῖκες μὲ τά φουρνουσούτια, μὲ ἐχουγιάζανε οἱ γυναῖκες γιὰ μία τό ἀγόνι, γιὰ νὰ νομίσουνε οἱ Ἀλιτζιρινοὶ ὅτι εἶναι στραλό, καὶ νὰ φύγουνε.

Τά ροῦχα ἤμανε ἀπάνου σὲ τσουβάδες, σὲ μαρτίρια γιὰ νὰ βγάσουνε τί γίνεται.

Ξεχωρίζω ἐδῶ τοῦ Παπαδάκη, ποὺ ἐμοιράζανε ἕνα γιὸ Ὀθωνούς, ἕνα γιὸ Μαδράκι. Τό Μαδράκι δὲ καταλαβαίνω ἀφοῦ τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἔφερνε ἕνα κολονάτο, ὅποιος ἤθελε νὰ φυλάγει εἰκόνες.

Ἔχει δυό νυφάκια, Διάθολο καὶ [illegible] Διακοῦ
τὰ δουλεύανε διπλὰ μᾶς: σταῖρια, μεριάρια, ἀμπέλια.
Τὸ Διάθολο τὸν εἶχανε οἱ Πανωμερίτες (Ἀγάπιο Πανᾶ)
τὸ Διακοῦ τὸν ἔχομε δυό-τρία σπίτια ἐδῶ
κάτου, οἱ Καλωμερίτες. (Τώρα δὲν θάμε γιὰ μαγιέργια).

Μοῦ λέγανε γιὰ τὸ Διάθολο, ὅτι τὸν ἐβάπτιζε ἡ Ἁγιὰ
νὰ τοῦ τὸν δώσουνε, ὅταν ἐβγῆκε ἀπὸ τὰ νάματα· ἀλλὰ
δὲν τοῦ τὸ δώσανε. Τοῦ ἤθελε νὰ κάμη Ἀϋδιάθμο
Νὰ τὸν μιγάση ὅλους -

Τραγούδι.

65 Ρωμιόπουλο Γυχομαχεῖ, δοῦ μαρκιὸ τοῦ σφίγει·
δὲν ἔχει μάννα νὰ τὸν κλαῖ, γονιοὺς νὰ τὸν γιατρεύει,
ἀπὰ τὸ μαλώνει οἱ νιοῦλες του μὲ τὸν μαρκουλιάρη.
- Ἀδέλφου, μωρὲ Ρωμιόπουλου, μὴ ἀνέβης σὲ μουβέλι,
νὰ μουμπαδάρης τὸν κερό, τὸ σπίτι νὰ σὲ 'ν' ἀράξης.
- Ν' ἀδειώσετε μὲ νὰ σμιλῶ, βαστᾶτε μὲ νὰ σχένω,
καὶ δέστε τὸ μεγάλι μου μὲ δυό-τρία μανίκια,
καὶ φέρτε μου τὶ χάρτες μου, τὸ φρῶτο μου μουμπάδο
νὰ μουμπαδάρω τὸν κερό, καὶ σπίτι νὰ σὲ 'ν' ἀράξω.
Πέρα σ' ἐκεῖνο τὸ βουνό, τὸ δῶδ' ἀπὸ τὸ κεῖδε,
ἐκεῖ νὰ σὲ 'ν' ἀράξετε καὶ κεῖ νὰ σὲ 'ν' νὰ μοιάστε.
Δεξιὰ εἶχε τὶς ἀγκυρες, ζερβιὰ τὰ σκαμάρια,

Διαφωνώ

Θεών Όσλρια λή φαρμακερή ρίχλε βαριές σοκοράντζες·
οι ναύτες δύρλε γιά νερό μι ὁ μάγερας γιά ξύλα,
μαι σᾶς οι μαμαρόστοι μου λοι τάχρο νά μού φυάξτε,
νά 'ρθι βαδύς, νά 'ρθι σγαλύς, δαφανιδωσέλε μέρα.
Και σᾶλε σλί μαννοῖά μου, σλί δυό γυιά μι ἀδερφιά,
ἔχω λίν ὀμορφα σοδερά, λι μαύρη γῆς γυναῖκα..
(Αυτό λό τραγούδι λό δυμάμαι
~~Ελεν ήτανε Φραγκάδες μαι σκέρνανε συγάβους~~
~~μαι τραγουδούσανε ενά τραγούδι~~
ἀπό μικρός. Ελραγουδιόσουνε συχτό,
σε δυό φάσεις· μωρέ μαι σύ!)
(Από τον Γρηγόριο Κων. Κασίμη, ετών 79)

Άλλο

Είχαμ: Εκείνο τον καιρό ήτανε Φραγκάδες μαι σκέρνανε συγάβους μαι τραγουδούσανε στο κουσσί. Σ' ένα ταβέρνι, άκουσε ο καπετάνιος το συγάβο σου θαμάλισε το τραγούδι του μι' ανατριάχλα. Και ρωτάει χωριανούς:

66 — Ποιος ήτσου θ' ανεβλέναξε μαι σταύρωμ' ή Φραγκάδα;
Ν' άν είν' από τους ναύτες μου, λίν θάρρα νά τ' άξιώσω,
αν είν' από τους συγάβους μου, λί λευκιά δά δώσω.
— Εγώ είμαι θ' ανεβλέναξε μαι σταύρωμε ή Φραγκάδα.
— Μα τί θυνάς, μά τί δείχτς, μά τί ρούχα σου λείψουν;

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

— Μὰ οὔλε φεντῶ, μὰ οὔλε δίγω, μὰ οὔλε ρούχα μοῦ
γεύουν.
Ἐδήμερα σουγοῦ τὰ σαΐτια μου
μι' ἀρρωβολιφανώνελαι ἡ μυρά μου.
Τοῦ χέν' ὁ μαθελαίνος:
Ξαφνιαθεῖτε ν' ἄρμενα μι' ἐμένα σαγγινάρια,
δὸ φέρα μέρα ρίχτε τα, νὰ φᾶει δὸ μαλαβόδιο.
Κι ἔμοσα μέ' στὸ στάβλο μου, διάχεξε τ' ἄλογό μου.
Μισοδρομιὰς, μισοστρατιὰς - - - - - - - -
— Καλῶς τὰ μάνες, γριούλα, — Κεμᾶ λο τὸ ξενάκι.
— Γιὰ σὲς μου, μοσφιὰ γριούλα καὶ μοσφιὰ-γριούλαις.
Τίνος εἶν' ἡ ἀμοιρία σοὺ σιάχλιες καὶ μαδεύεις;
— Τῆς ξομιλᾶς, τῆς ἐξορκᾶς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη
σοὺ σήμερα σουγοῦ τὰ σαΐτια του
μι' ἀρρωβολιφανώνελαι ἡ μυρά του.
(ἤλανε ὁ γιοὶ του, μὰ δὲν τοὺ ἐγνωρίσα).
— Μὰ δὲ μοῦ χὶς, μοσφιὰ γριούλα, φλάνου μι' ἐμὲ δὸ χρυσό;
— Δὲν ἔχω [illegible] ἄλι γλήγορο, ἀλλὰ εἰκόνα τοῦ
ἀρβαίρνω
μ' ἂν εἶν' οὐνὸ τὸ ἄλι σου, δὸ δρόμο τὸ' ἀβανίνω.
Βιγλᾶ βαρκὶ τ' ἄλογό του, ἄλλη εἰκόνα ἀρβαίρνω.
— Κάμελε τόσο σὶ ἄρχοντες μι' ὅλο τ' ἀρχοντολόϊ,
νὰ ἰδῶ μι' ἐμὲ τ' ἀλλογένο σοὺ νεοσλεφανώνω,
νὰ κάμω μάννες νὰ κλαῖνε μι' ἀδέρφια νὰ φωνάζουν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Τό 'ς λέει αὐτή:
— Πάγε, σκιώσ' τά χράμματα καί σβῆσ' τά λαμπάδες καί σκέπασε διαπόσσω, σκέψη τό Κυριακό, κι ἐμένα φρόντισε ὁ Γιαννάκης μου, τό ὀρφανό μου πλιάτσι.

(Γρηγόρης κ. Καλόμοιρος, ἐλιά 79)

Παράδοση

Ἐμεῖς οἱ ναυλικοί, ἀν δέν φοῦμε μί' ἔνα βρωμόλογο, δέν καλοκαβαίνουμε σπίτι. Μά χαλάσανε ὁ Ἀη-Νικόλας.

Μιά φορά, λέει, ἔπρεπε νά δῆ ἕνα καράβι, καί μέ σοῦ τό χάρηκε ὅλο, ἐκαλάφτηκε καί δέν σήκωσε. Ἐκαλάφτηκε μιά μαρούντα, σοῦ 'χε μπροδιά, μί' ἔβδε μί' ἕνα ναυλοχαμένο. τό σκάφος καί ἀρμενίζοντας τά κύματα. Ἀμμά καλός ἐφεύγε ὁ Ἀη-Νικόλας, μί' ἀνέβα νά μί σκάσῃ, ὁ καιρός ἐσκυλώθηκε καί φτάνει καί τοῦ 'σπασε τόν μπόλο... Ἐβούλωσε ὁ Ἀη-Νικόλας, ~~ἔβγαλε τό σπάσε~~ μί' ἐσκαραζωνεύηκε ~~μέ~~ μέ τήν τύχη τοῦ ναυλικοῦ, καί μαζί μέ σοῦ τοῦ 'πιασε μιά ἀρμενίζοντας Ἐκαλάφτηκε ὅλος, ἕνας ἄγιος σοῦ ἔλεγε, σκί οἱ ναυλικοί δέ διορθώνονται. Τοῦ ἄφησε χρόνους νά ἔχουν τό ἐγκάρδιο σ' ὅλες αὐλές τής κωμοδουκής καί νά 'ναι δυχωρεμένοι.

(Γεώργιος Μαλόμοιρος)

Γεωργ. βιοτ. Τὰ σπαρτὰ ἐδῶ (στὸ Μαδρέικι) δὲν ὑπάρχουν ἀντίνες (σαλάντια), ἀγρὰ μακρύλια. Τὸ χτίσιμο τῶν σπαρτῶν εἶναι ὅμοιο, μὲ φορτόνια γιὰ νὰ μαίνη τὸ νερό.

Βαπτιστικά

Μαγδαληνή – Λένω
Σουρμπούλα – Οὔλγα
Ἀλεξάντρα – Τσαντούλα
Μαρία – Μαριδούλα
Ἀγγελική – Ἀγγελίκα
Μαριέττα – Μαριεττούλα
Νικολέττα
Χριστίνα – Χριστινούλα
Αἰμιλία – Λούλα
Εὐαγγελία – Βαγγελούλα

Ἐνδυμασία διμερινῆ γυναικῶν

φούστα μαύρη
ἄσπρο σουμάκιβο
ἄσπρο τζιουπούνι
ζωνάρι
μαντήλι μαῦρο δι' ἡμιωρεῖα, ἐμπριμέ δι' νιές.
ἄσπρες κάλτσες (συκοσούνια)
παπούτσια ἢ γόβες (πηγαίνει φορετὸν τσακρούχια)

Παγοδρομη ενδυμασια
φορουσαν τα ιδια ταφοιχια
Στ' αυλια, δυοχαρτιμα.
Μιαρολα το τρωουνι ειχε ενα δυγιμι (ενα μαρδοι μου
μινο χοντρεμμο), οπου εσφιγγε το μομπο (ασημενιο)
Οι μαυρες ειχανε και αυρες μαρεζια το χειμο τους.

Τσουνημια
Στον Κοντρακια (Βραχο που σημαζιβει χιμανια)
υπαρχει κι ο Περα Κοντρακιας (μικροτερος).

Ναυτικοι βιος
Εδω στον Κοντρακια βγαζουνε εξω τα μαραβια. Εχουνε
βαζουλινια οπου μαρινα τους (= σαραλοπουλια). Αυτα
ειναι για να βγαινουν εκειμενα εξω, αμμα τα βουτανε και
κι δεξαδα, στο φουρνο.
Τα τραβανε με το φαρανιο (= βιντσι;). Γυριζουνε
τον εργατη με δυο χερια σταυρωτα (σημαινει οτι δυγαινουν
4 φορτια) κι ανεβαινει τα φερνουνε ισα σπιτι στα
φαλαγγια.

Παραδοση
Η μυελια ειναι φυτο αγγελος, ενω ο σιδηρος ειναι
φυτο διαβολος.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Λαϊκή Υδροσκοπία (;)

Όταν δεν υπάρχει νερό στο χωριό, για να βρεθεί νερό, παίρνουν ένα σταυρό, για να βρεθεί νερό, παίρνουν το έξης: Αγοράζουν ένα σταυρό Γαριτσιώτικο (από τα Γαριτσοβούνια της Κρήτης), σύρτο, μεγαλοχειρίδο.

Ανοίγει μια τρύπα 25-30 πόντους βάθος, και σε τρία μέρη χωρισμένη. Μέσα στη τρύπα βάζει ανάποδα το σταυρό και το σκεπάζει με σανίδι. Τ' αφήνει έτσι να μείνει έτσι το βράδυ και όλη τη νύχτα, από ήλιο σε ήλιο (από μέρες πάνω, ώσπου να βρεί το νερό)

Κοιτάζει τότε το σταυρό, και βλέπει: Αν είναι ιδρωμένο (υδρατμούς), σημαίνει ότι έχει νερό. Αν είναι στεγνό, δεν έχει.

Το σταυρό αυτό, αφ' όταν το μεταχειριστεί, δεν μπορεί να το βάλει σε δεύτερη δουλειά - Εκτός αν δεν μπορεί.

Παίρνουν συνήθως 3-4 τέτοια σταυρά και τα αφήνουν γύρω σε όλους γειτονιές, σε όλο δεξί!

"Η μητέρα μου έβαλε δυό σταυρά. Πάει να δει με το ήλιο, είχε ιδρώσει εκείνο που βλέπει και έβρισε λαμπρά σανίδι - Το νερό, άλλοι βουρούνε σε άλλους δεν το βλέπει.

Στο Μεροβίγλι έβαλαν πολλοί για δεν ευρήκαν νερό.

Προφορική (81) Καλό χωριό τα λίγα σπίτια.

(Ενώγγυο: Δήμος Αρκαλοχωρίου, ηλικ. 26 ετών (Καλουρά Αλίκη)

Αγγεία - μαγειρική -

Η Τραχανά (πλατιά - χερόβραχη) είναι απλώμα φαϊού Κόβεται. (Μοιάζει σαν φαρδιά - πλατιά). Πάνε σε ευά και χαρούνε καβούρους. Τους φτιάνουν ευά νύχλα με τα λάμπα (παλιότερα είχανε μαγαζούδες = σουβούδες με σαν βεγγέλο απ' αλεξήλια). Οι καβούροι λαχταρούν και μένουν ακίνητοι. Τους φτιάνουν με τα χέρια (με ιμαντές τις δαγκανάρες) και τους είχνουν σε μαζοντενεμέ (βάνε ευά και 1-2 μερές) τους βγαζούνε ευά μέσα και ύστερα τους φτιάνουν (μα γερνούν) με ρύζι και μερμήδι, σαν τις σουπιές. Είναι το φαΐ τους παλιάτικο.

Παραδόσεις

Η ιδιορία έτσι γίνεται στα Νησιά: Είχαν αγάπες απ' τους παλιούς, ήρθανε στους Θεσπιείς. Πώς δα βγάζουμε; είπανε. Εσκέφτηκε στην Πάργα, όπου ήταν ένα κολάμι κι εσκέπανε γυναίκες. Ευά σου εσκέπανε, αυτοί είχε γάνε 20 γυναίκες. Αρχινήσανε και τον κάβγα κι' είπανε να φτιάσουνε, σου δα βάλει ο θεσπιείς δημοψήφισμα. Στο λόγο τα συμφωνήσανε κι εσυμφωνήσανε να' βάλουνε όποια έτυχε του καθενός.

Έσκασε όμως είπανε: Πώς δα κάμουμε χωρίς σπόρο να μη βγαίνουν; Εσκέφτηκε σαν απ' αλεξήνια σερία, στην Χαλκίδα κι εβρήκανε έναν σπόρο, σου δέχλιαν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μέ τό μαγό κάν τσού σλεφαντώση. Όλαν όμως πάω
πάραμε λί δουλειά τους, δέν τόνε βρήκαμε μέ κα-
λόν τρόπο όξου τού σπίτι κι έδωσε σλό θείο.
Ο σπίτης τούς ειπαλαρόπιασε κι είπε: — Εύχο-
ημένον να είσθε, άλλά χαίρι κακό θρουμού να μή
δούτε. Σιού τόλες, δέν θραμματικώνω, εμείς εδώ
σου κατοικούμε τά νησιά, κατί σου ανεβαίνουμε
λίγο και σπιώνομαστε σλά σπίτια μας, θείρουμε σάγ
και δέν σάμε μπροστά.

(από τόν Διονύσιο Μιχ. Άργυρό, έτων 63)

Θέματα τοπικής παραδόσεως

Εσούτο τό νησί (τό Μανδράκι) ήτανε λιγοστικώς
διαφορετικό. Θά άντιμε σέ θλουσίους εσύ ένεστωτα
είκες; Από τούς σπιτονούς εβγήκανε κι ήρθανε κι εκα-
τοικήσανε εδώ. Ό,τι άρραξε ο καθένας εδώ.
Η σημερινή η δική μου είναι από τι μιά άλλου
τα δέν άλλη. Ήρθε είκα Άργυρός, μέ 5 παιδιά, κι
αυτά τα παιδιά ερεγραγώσανε και πάρανε τά χειονιά.

Το επώνυμο Καλέχης είναι εσείνος Παξινίτικο.
Εσείνη είχανε γυναίκες από τό Φανάρι, τούς
έφυγε.

Μάς λέγανε οι παπποῦδες μας, ότι εδώ σλό νησί

δεν είχε εξιές. Έφώναζε ένα ξεσχί(=σχίζα) χάδι σε 6 μήνες κάθε σπυρίτσα. Είχανε όμως άμοιρα. Τόλες δεν εγινόλαν μελανιάδωνα. Όλαν άρχισε όμως η μελανιάδωνα*, τό νιοί έμπαινε διά χέρια του γυναικώνε, κι αυτές δε μπορούσανε να κυκλοφορήσουνε τ' άμοιρα και γι' αυτό εξαμοιρώσανε. [Τις εξιές όμως τις έβαζανε και με τους βενερσιανούς].

*Ο σωσός μου (που έσπιτάνε το 1904 σχολίκα χρονών) δεν είχε βγή ούτε όξου από τών κόκκινα. Ο σαλίκας μου βγήκε με τα καράβια.

(Από Διονύσιο Αβρυό)

Μαγειρομάρια

Έχει δυό Μαδράτα μαγίσσα. Εξαμελίσαμε χθες. Έχουμε μουδέλια.

Η μάγισσα βάζει ρεβίθι, το λουλούδι. Το ρεβίθι άνοιγε τον Αϊγουσλο. Πρέπει να ξαμελίσης τον δυλώσεις, για να φύγη το μάγι του ρεβιθιού. Αλλιώς, αν μείνη, δε γίνη άναμμα με το χαμομηλάκι από το δρουμπί. Το δρουμπί δίνει κιτρινάδα. Αλλά πρέπει να κάνης ξαμελίσματα.

(Από Δ. Αβρυό)

Ευθυμίες

Εξένουσαν ένα γάμος δυό Άσκυρα, και

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κι σού φέρανε κι νύφη βρίσουνε δό δρόμο
μιά μαλαθέρδα! (= ἀνδρικό θεό). Ἐκεῖ σου σήμ
τούδανε, τίνος νά 'ναι, ἀθουμένελαι ἡ νύφη:
— Δέν εἶναι τοῦ χωριοῦ μας κόλι, εἶναι ἀπό
ἄλλο χωριό! (Ὅλες τίς ἤξερε!).

Ἄλλο — Ἦταν δυό Χιώτες συμπεθέροι. Ἐσκοτρέγανε τά
παιδιά τους. Πάει ὅμως τό σφοῖ, λέει ἄλλος μέρη
ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ καί γένει: — Συμπέθερε,
ἡ κόρη σου δέν ἤτανε εἰς λάξη! — Τοῦ ἀθουμέν
καί λέει ὁ ἄλλος: — Ὦ συμπέθερε, μοιάζει στή
μητέρας της, ἡ ξαρδομοῦνα!

(Λέω τον Δ. Ἀέρμε)

90 Παροιμ. Ὁ κάθε ἄνθρωπος γνωρίζεται κι' ἀπ' τήν ὀφαλιά.

91 Ἄνθρωπος ἀμόρεφτος, ἔχω μέ δυό μάτια.

Χορός

Τώρα χορεύουν ἀπ' ὅλα. Ἄλλοτε ἤπαιρχε τό μαλιανό, καί ἀκόμα ἀπό παλιότερα τό θεσπρωτό

Κοινων. και ναυτ. βιος

Από τὸ νησί μας, ὡρώτος ποὺ μπῆκε σὲ ἰσημερόρο (σὲ νάβα) ἦταν ὁ Δημήτρης Κατσέχης, ποὺ τοὺ ἐλέγαν Αμερικάνο (πέθανε τὸ 1926).

Μᾶς ἱστόριζε, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴν Αμερική, ὅτι ἔφυγε 17 χρονῶν παιδί κι ἐκάτσε ὡρώτα στὴν Κέρκυρα μὲ 2 δραχμές, ὅλο δίχτια. Ἔμαθε σὲ καράβι κι ἐπουρνιόδηκε σὲ μιὰ Μάλτα κι ἀπὸ κεῖ Πειραιᾶ. Ἐκεῖ ἐμπάρκαρε σὲ μιὰ φρεγάτα γιὰ τὸ Τριέστι. Κι ἀπὸ τὸ ἕνα σὲ ἄλλο ἔφτασε στὴν Αμερική.

Βρῆκε ἐκεῖ Θεσπρωτούς, ποὺ τοὺ φύρανε στὰ βαπόρια Αμερικάνικα (=ἀφότου τὸ Πολεμικὸ Ναυτικὸ) κι' ἔκαμε 3-4 χρόνια. Ἔλυχε νὰ 'ρθοῦνε στὴν Ἑλλάδα τὰ Αμερικάνικα καὶ τοὺ ἔφεραν ἐδῶ, μὲ 8.000 τόνους. (Εἶχε τότες 4½ φράγκα τὸ δολλάριο)—

Ἄλλος χωριανός μας ὁ Καλέχης-Κουρούνης ἔχε ἕνα καΐκι, κι 3.000 ὀκάδες, καὶ τοῦ τὸ κατασκεύασε ὁ Ἰταλός (πρὸ Β' πολέμου), στὴν Κέρκυρα. Ἐκεῖνοι ἦταν Αμερικανοὶ πολίτες, εἴχαν ἀποφασίσει 2800 δολλάρια.

Ὅταν ἀποσυνθεριώνανε, ἐμάχιζα εἴχαμε οἱ ἕλληνες ποσπρουσάδες. Κι ἐκεῖ εἴχαμε χάσει τὸ ~~καράβι~~ καΐκι μας.

(Δὲν θυμᾶμαι τὸ μεγάλο)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

"Τοῦ Καναρη τό τραγούδι"

Τοπική ἀλεπιή ρίμα τήν ἔφιαξε γιά 1942 ὁ Κωνσταντίνος Καναρης, ποὺ γεννήθηκε στήν Παγιομαγούλα Κεφαλονιᾶς, ἀπό μητέρα Μαδρακιώτισσα-Ξουλεμένη καὶ Μαδρακιώτη-Ἦταν μόνιμος ἐκεῖ γιά Μαδράκι ἀπό τό 1940 ποὺ ἦταν ἐκεῖνα ὡς τό 1947. Ἔτσι τά ἔφερε ἡ ἐρχόμενη στήν Κεφαλονιά. Τό ἐπεισόδιο ποὺ θά περιγράψω ἔγινε τό 1942, μέ τήν κατοχή τῶν Ἰταλῶν στήν Ἐπτάνησο.

Δυό παιδιά Μαδρακιῶτες συνηθίσανε νά φεύγουνε γιά τή Μάλτα. Πήραν μιά βάρκα καὶ ξεκινήσανε (κρυφά), ἀλλά δέν ἔφτασαν ποτέ στήν Μάλτα, ἀλλά μιά μεσογειάλα, καὶ τούς ἔφτασε ἀνοιχτά στήν Κεφαλονιά, στό Γερο-χόμπο (ἀεροδρόμιο). Ἐκεῖ τούς σταμάτησαν οἱ Ἰταλοί καὶ τούς βάλανε φυλακή στήν Κεφαλονιά. (Ἐκεῖ μέσα βρίσκανε κι ἄλλους φυγαδευμένους. Ἀναμεσά ἤτανε κι ἕνας παπάς. Αὐτόν τούς ρώτησε γιά ποιό λόγο τούς φέρανε. Λέει, ἐμεῖς ἐφύγαμε ἀπό τό νησί, ἀλλά ἡ φουρτούνα μᾶς ἔσπρωξε καὶ μᾶς ἔβγαλε στόν κάβο. Ρωτάνε κι αὐτόν τόν παπά, γιά ποιά αἰτία εἶναι δέν φυγαλί, καὶ τούς λέει: -Ἐγώ, παιδιά μου, ἔκλεψα μιά γίδα!)

Τούς χωρίσανε ὕστερα, καὶ τόν ἔπιανε (Σούρα Μανούσο-Μαδρά) τόν σύραν στούς Παζούς, καὶ

τοὺ ἄγγλου (Τζούρο Κατσίχη-Καγκῆ) τοὺ φάνε
στοὺ Μούρτου (δλδ Ἤσυχο). Τοὺ σφῶλο τοὺ εἴχανε
ἔρχάτη σὲ φυλάκιο καὶ τοὺν ἄγγλο τοὺ βάλανε νὰ
φυλάει γιδοσφάδα τοὺ στρατοῦ. Ὅλαν ἔφυγαν
οἱ Ἄγγλοι, αὐτοὶ γυρίσανε δῶ Μαδράκι καὶ τὰ
διαμοιράσανε.

Εἴχανε ὅμως ἀφήσει φυσιογνῶμα ἕνα γραμμα,
ποὺ ἔγραφε ποὺ πᾶνε οἱ Μάγκες γιὰ σκάρι. Τὸ
βάρκα ποὺ ἐπιχείρησε ἦτανε ἑνὸς Μέη, ποὺ τὸν
εἶχε ἀραγμένη στὶς Ἀμμουδιὲς κι εἶχε ἐκεῖ καὶ
μαγαζάκι.

Ὁ ρεμπεσόρος Καναρέης ἐπιχείρησε δῶ γραμμα
ποὺ ἄφησαν τὰ σκυλιὰ κι ἐξαιρέσει μόνο τὸ φουχτό
τους (τὸ σοῖκμα τὸ ἐξεράγη σὲ χαρτὶ καὶ τὸ ἐδιά-
βασε ὁ ἴδιος ἢ ἄλλος στὸ μαγαζάκι):

— Ξημέρωσε μιὰ χαραυγή, δεκαεφτὰ Μαΐου,
ποὺ βάρκα ἐξεκίνησε διὰ τὴν Μεσόγειον.

Τὴν Κυριακὴ συνάφτηκε, τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ,
καὶ σήμανε κι ἀνάψανε λαμπάδα σ' ἀκρογιάλι,
γιὰ νὰ βοηθήσ' ἡ Παναγιά, ποὺ 'χει μεγάλη χάρη.
Μανούσος καὶ Καγκῆς
ξύγαν ἀπὸ βραδὺς

ἀφῆσαν μ' ἕνα γράμμα
ὅτου Λέγη τό μέλλι.
Τό γράμμα γράφω μέσα
διάφορα καί σοῦμα,
—σοῦ σκίρνομε κι βάρκα
καί σᾶμε γιά δουλειά.
Θά φέρωμε διτάρι
ροῦχα μεταξωτά,
καί γιά ρεγάλο ἐσένα
δυό χάτες χαλιβά.
Σάν ἐμαθε ὁ Λέης
σκις σᾶνε γιά δουλειά,
ἀρχίσε, χοροπηδᾶ
καί σκίζα μέ σουγιά.
Δέν ἀρόμελε' ὁ καμπίνος
νά βγῆ πιό ἀγορά,
νά ἕνα μαϊλρο ζεύδα,
μ' ὁ κόσμος σιά χαλᾶ.
Κι ἀμέσως εἰδοποίησε τόν Πρόεδρο Βαγγέλη*
καί ὁ Βαγγέλης διάλαξε νά μάσουν σημαῖρια
κι ἀπ' ὅλους εἰσπράχτη τόν Τσάρο τό Λοχιά.**
Ὁ Λέης ὅλο χέει
καί λέει μέ δυμό:
—Αἰσίμοτο, Μανοῦδο,

* Βαγγέλης Κασίμης. Πρόεδρος τό 1942
** Γρηγόριος Κασίμης-Τσάρος, αἰλιθορόσερος (χοχίης τῆς θαλάσσης)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

καὶ ἀ δὲ ξανάδω!
Εσὺ μὲς καὶ πάρε
τὸ ξαμουδλό καϊτ
νὰ μάθῃ νὰ χορεύῃ
μ' ἀρίνο μουσική!

———————— (ἴδιος συνεχίζεται) ————————

(Αὐτὸ τὸν Κυριάκο Ἀνεβ. Καλεχή, ἐτῶν 28).

Παλεριά

Τὰ Χριστούγεννα τὰ λέμε Πάσχα. Τὸ Πάσχα ἐμεῖς τὸ λέμε Λαμπρά.

Τὰ βωλιὰ δὲν κάνουμε βάγιελα ὅπ' δὲ λέγανε. Τὰ θεοφάνεια ἐδῶ κάνει φουρλουνιά, καὶ ποιὸς θὰ πιάσῃ πιὸ μεγάλο; Τὴν ὀρφανομοῦ (τ' Ὀρφανοῦ) ἔχουμε ἀρχὴ ἐσύδυς καὶ τὸ λέμε Πρώτη Βάγια. Ὁ σπίτης ἀγοράζει ὅλα σπίτια. Τοῦ ἀγοράζει ἕνα παιδὶ μὲ δυὸ μαντήλια γιὰ τ' ἀφρά.

Τ' Ἁγίου Βασιλιοῦ βγαίνουν ἀποβραδὺς τὰ παιδιὰ καὶ λένε "τὸν Ἅη Βασίλη" — Γυρίζουν ὅλα σπίτια δύο φορές, μιὰ ὅπου Πάνω Πάντα καὶ ἄλλη ὅπου Κάτω Πάντα.

"Ὅταν πᾶμε, βασιλᾶμε τὶς πόρτες χερά, νὰ μὲ μᾶς μαλαγώνουνε - Ὅταν τελειώνουμε, μαζώνουμε μέσα, τοὺς φτάνομε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ λέμε "χρόνια πολλά". Μὲς

δίνουνε λεφτά, μᾶς μοιράζετε. Τά λεφτά τά μυλάει ἕνας,
ὁ ζαμπάς. Ἔχει μιά τσέπη μέ βυρτό (= φερμουάρ).
Πᾶμε σ' ἕνα μαγαζί καί τά μοιραζόμαστε. Πιάνουμε 69
κι ἕνα ἐκκλησάκι, κι εἴμαστε 5-6. Παίρνουμε
κονέττο (= γυαλισμένα δι' ὁλόμα) καί τσιού' ἀγο-
ράζουν κάτω πάνω ἕνα σαλβάρι ἔχει καί μιδάρι. Τί
γυρνοῦν δέν ἔχουμε.

Ἐπ. Ἀθ. μουσ. 4623 Τό λεκτρόνι σου λέμε: (ταιν. Δ' κρ. 66')
287
67 — Ἀρχές ἀρχές τά Κάλαντα κι ἀρχές τοῦ Γενάρη,
αὔριο ξημερώνεται τ' Ἅγιου Βασιλείου.
Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπό τήν Καισάρεια,
βαστάει μόνα (= φόρτα) καί χαρτί, χαρτί καί καλαμάρι.
Τό καλαμάρι ἔσπασε καί τό χαρτί μουλιάστε.
— Βασίλη, ποῦ δέν ἔρχεσαι καί ποῦ δέ καλοβαίνεις;
— Αὐτό κι μάννα μ' ἔλεγε καί δό συσκεύι σπάζεις.
— Βασίλη, πές μας γράμματα, Βασίλη πές τραγούδια.
— Ἐμένανε ἡ μανούλα μου τραγούδια δέ μέ μάθε,
ἀπαρά μέ μάθε γράμματα νά βγῶ τοῦ ἀξιωματικοῦ.
Καί πό ρεβόλι τ' ἀνοίγουνε νά βγῆ τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Καί σᾶς καλονυχτίσαμε, καλό ξημέρωμά σας
κι ὁ Ἅγιος Βασίλειος νά 'ναι βοηθειά σας.
Νά 'ναι βοηθειά στή σχολή καί σ' ὅλα τά σπίτια σας.
Χρόνια πολλά!

(Τά παιδιά: Ἀναστάσιος Σπ. Καλύβας, ἐτῶν 16 καί Ἀμφιλ. Ἐμμ. Καλύβας, ἐτῶν 9

Τὴν παραμονὴ τὰ Χριστόγεννα λέμε:

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4622/257 ταμ. (τραγούδι Δ' ἀρ. 6α')

68 – Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει,
οἱ οὐρανοὶ ἀγάλλονται, χαίρετ' ἡ φύσις ὅλη.
Ἐν τῷ σπηλαίῳ τίκτεται ἡ φάτνη των ἀγρίων...
– – – – – – – – – – (τὰ γνωστά)
Καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν, παιδὶ ξημερώματα σᾶς,
καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις νὰ 'ναι βοήθειά σας.
Νὰ 'ναι βοήθεια σήμερα σᾶς καὶ ὅλα τὰ παιδιά σας.

(ἄλλο τὰ ἴδια παιδιά)

Καλημεράρους ἐδῶ δὲν χρειάζουνται οὔτε νὰ λέμε
παράκαλα ("πάραγγα" λένε καὶ λίγδα σοῦ
ἐπιτιθέασι διὰ μέσου τῶν παιδιῶν).

Τὰ παρακάλια τῶν ξωλιῶν εἶναι:

(ταμ. Δ' ἀρ. 6γ')

69 – Καλημέρα παιδιά, ὦ ἀδελφοί, ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4624/257 ταμ.
γιορτάζετε τὴν σήμερον ἑορτή.
Γιορτάζετε τὴν σήμερον ἡ Χαρά
καὶ τὴν ἑορτὴ τὴ Δεσποσύνη.
Πρῶτον σοῦ ἔστησεν ὁ Θεός,
ἔπαρμε τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανό.
ἔπαρμε θαλάσσης (sic) καὶ θολαμοὺς,

τόν μέγαν Ἰωάννην (sic) τὸν ἅγιον θεσπρωτόν.
Εἰς τὸν Ἰορδάνην τὸν θολερὸ
εἶν' ἡ Παναγία μὲ τὸ Χριστό.
Ξεκαρδίζονται ἀκόμη, μετὰ ἀκόμη
καὶ τὸν Ἰορδάνην (sic) ξαρμυκᾶει:
– Μέγα Ἰορδάνη καὶ βαφτιστή,
δύνασαι βαφτίσεις ἕνα παιδί;
– Δύναμαι καὶ βούλω, μά δὲ βαστῶ,
φόβος εἶν' ὁ τρόμος, τρέμω κι' ἐγώ.
– Ἐσκιάστηκε στὰ δύο ὁ θεσπρωτός
ὅλον ἐτρεμίσ' ὁ βαφτισμός.

– – – – – –

Κι ἀφεύτη μίλησε Κωσταμονίτισσα, παντοῦ τρίσμαλα θὰ
καὶ τοῦ Χριστοῦ ἡ βάπτιση νὰ 'ναι βουβὴ θὰ
νὰ 'ναι βουβὴ σὲ θὰ καὶ σ' ὅλα τὰ παιδιά θὰ.

(Δὲν ἔχουμε μαζί μας περίσσια. Ὅπου
εἴχαμε φυλλάδες νὰ διαβάσωμε)

Χωριὸ τὰ ἴδια παιδιά: Τάσου Στ. Καλέσης, ἐτῶν 16 – Ἰγ. Δημ.
Μήτσου Ἐμμ. Καλέσης, ἐτῶν 10 Δ' Δημ.

Σημείωση. Μόνο τὸ μικρὸ μαυλάκι δείχνει τὸ θεῖον. Ἐδῶ
μπορεῖ μιὰ νὰ φορᾶ καὶ φουστάνι κόκκινο ἢ ἄσπρο,
ἄρα βάζει μαυλάκι, μικρό, δείχνει αὐτὴ ἀκόμη θεῖον.

Αδελαιδοσύνη - Όλοι σήμερα, κάνουμε το φαγητό μας γρήγορα: Χριστός και η Άγια Πανάγια!

Πρέπει να πάρουμε μαυρόπετρα από ποταμάκι, σωστά; (το προκαλεί) - Τώρα ν' αποφλοιώσουμε τα ρόδια και τα μήλα. Βάζουμε και μπάλες στο καβουρμά. (είναι σωστές μπάλες εδώ από τον Α' σήμερα: συμπαθητικά, αθώα κ.λπ.).

Συνοικία Καραγκιοζάτικα →

Όπως

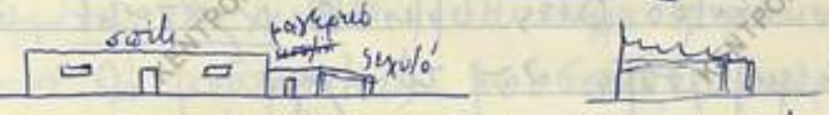

Το σχολείο είναι ένα ισόγειο διώροφο, με δύο καθ' ημερήσια και νυχτερινά τμήματα. Εκεί μέσα φυλάκη και τα ζώα, τ' μη βρίσκονται. Έχει επίσης και τη μπουγάδα του φούρνου. Πάει την μπουγάδα, ο δασκαλόπουλος (μαθητών τα σπίτια και τις μπουγάδες).

Στο μαγαζάκι είναι η αγουνίστρα με την μαμαλίγκα. (Η μαμαλίγκα καλαφατίζεται δυο-δυο, αλλά η άλλη νύφη, με τον άντρα γύρω να πάνε να, έμεινε. Αυτή για μαμαλίγκα βάνουνε δυρόσια.)

Γενικά Άγγελε ήταν καμωμένο το νησί, αι είχε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κι δε τόσο τον ιδιοκτήτη του. Είχε αφορμή, που σήμερα τα φερμένα ή τ' αποφάσισαν. Τώρα και οι χοίροι αγγίζουν σε κάθονται. Καθένας όλα δικά, σαν και νύφη τα δικά του.

Σωστόν θα χοίρο είναι: σπίνα, μυρλιές, ρείκια, δρούμοι, κουραμιές (=κουμαριές) αφιναρία, κυπαρίσσια.

Από τη 15 του Τρύγου (=του Σεπτέμβρη) αρχινάμε να μαζώνουμε ελιές. Όσους αφήλουνε κάτω, δεν αγγίζουμε δα δεύτερο. Όχι. Όμως τα κλαδεύουμε, αφού μας κάτσει ο καιρός να τα μαζέψουμε από τα κλαδιά.

"

Έθιμα του γάμου

Το αρτύλο βράδυ, που μένει η νύφη δα σπίτι του γαμπρού, τον υποδέχεται εκεί η πεθερά, πάν πόρτα, με ένα μαχαίρι, ένα σπάγο ρύζι, μύδραγα και κουφέτα από μακεμπέο. Του δίνει δα χέρι το μαχαίρι, κι εκείνη (η νύφη - όπου είναι νυμφίνα - το τσιτάει πάν πόρτα (= το εξαφρομαρφώνει) και μένει εκεί όρθιο, κι το βράδυ. Έπειτα του δίνει το σπάγο, και η νύφη ρίχνει με τη χούφτα της μπρος-πίσω ρύζι (τρεις φορές) να ριζώσει εκεί που θα πάει, όπου κι εκεί από όπου έφυγε.

Τό βράδυ, ὕστερ' ἀπό τό δεῖπνο, ἀρχίνουν οἱ νύφη καὶ τό γαμπρό μόνοι. Μάννα καὶ πατέρας τοῦ γαμπροῦ (τοῦ γαμπροῦ) φεύγουν ἀπό τό σπίτι, καὶ πᾶνε νά μείνουν ὁπουδήποτε.

Τό πρωΐ, χάραμα, γυρίζουν πρός σπίτι οἱ γονεῖς τοῦ γαμπροῦ καὶ ἀρχίζει ἡ νέα ζωή τῆς νύφης.

Τή δευτέρα τῆς μάννας ἡ νύφη δέν τή δέχεται ἀκόμη ἡμέρες.

Λαϊκές Ἀθουρίες

Ὅταν δέν μπῆ τό τραγούδι, συνήθιζαν νά νυφεύουν μαθημαράδες. Τή μιά Β ἡ τήν ἄλλη Κυριακή δέν νυφεύουν. Βάζουνε πάνω τους μουσούδες (= προσωπίδες, μάσκες), φτιαχτές ἀπό καρτόνια, καὶ ἀπό πάνω ἕνα μαντήλι χρωματιστό.

Οἱ γυναῖκες νύφονται μέ τό παλιό νύφιμο, καὶ οἱ ἄντρες μέ σελλά (παλιό νύφιμο ἐπίσης). Θέλει μόνο νά νυφεύουν καὶ παλιάδες καὶ καλόγηροι. Ἕνα παλιό ἐπιτήδευμα γέροντας μέ ὄρθιμα - τά μυρίζια δέν νύφονται.

Τίς Τρίνες (= Κυριακή τῆς Τριήνης) φιλάχνουν πίττες διάφορες, τοπικές: τυρόπιττα, σπαραγγόπιττα, μαϊναρόπιττα, κοτσόπιττα, μπουρεκόπιττα, χαχανόπιττα, ἀβγόπιττα κ.ἀ.

Τήν Καθαρή Δευτέρα μαγειρεύουν ἀπό τούς γιαλούς

γιαγιά (σάλεγες, χουχουλιούς, χινιούς) καὶ
μολίζοιανοι (= βῶο τῶν δεξαβῶν, σοὺ τὸ φλάχνουν
μυρουδο μὲ κηρί) – Εἶναι λάδι καὶ ἰρεβυγμένα
τὰ νερά, καὶ βουλάνε ὅ,τ' γαμῶ.

Καθαροδευτέρα, ὡρέσου νὰ καθαρίσωμε τ' ἀγγεῖα.
Τὰ βράζομε σὲν αὐγά, σ' ἕνα τραπεζάκι, καὶ λέμε:
92 – Καθὼς εἶν' τὰ σκαμνιά, μὲ τὰ χαχανητά σας,
καὶ μὲ τὰ φαφουτζίδια σας καὶ μὲ τὰ γιαγιάκια.

Τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀποκρέω λέμε λίγα
ρεμπετικὰ λουλούδια. Ἰδίως βάζουνε κρῖνα.

Τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ τοῦ Ἐπιτάφιο, οἱ νοικοκυρὲς
σκέφτουν σὰν καλὸ νὰ βάρης ἕνα αὐγὸ τὰ
λερόξερα κεριὰ σοῦ εἶναι ζεσταμένα (= καμωμένα)
ἀπὸ κέρι τοῦ Ἐπιτάφιο.

Τοῦ Λαζάρου δὲ λέμε τραγούδια, σὰν τὴ Μ. Παρασκευή.

Τὴν Παναγία τὴν Πολυδουρίτισσα, βράζομε σουσπό-
ρια. Σὲ μιὰ γειτονιά: φασόλια, μαγαρώσι, σταφύλι,
φακές, ρεβύθια, λαδύρια. Ὁ καθένας ἔχει τὸ σπάρτο
του (ἂν μπιο φαγωτό, φύς).

Τὼς Βλαχέρνας (2-Ιουλίου) ὡρέσθει νὰ μὴ δουλεύουμε
Κάποιος δὲν ἔδινε συμαχία μὲ ἀγώνιζε, μὶ ἐβούλιαξε
μ' ὅλο τ' ἀγώνι.

Τοὺ Αὴ-Λιᾶ τοὶ ἔχουνε μεγάλο πανηγύρι σὶν Κέρκυρα, καὶ πᾶμε μὶ ἐμεῖς. (Εἶναι ἀνάμεσα Μαντουάδες καὶ Κουναβάδες· μιλιὸ "Πόρτο-σάϊντ") Γίνεται πανηγύρι μὲ χορούς καὶ ταμπούρλα, ἀλλὰ γίνεται καὶ μαυγάδες.
Τί κάνει τό χάνε: Στὸν Αη-Λιᾶ τὸν Γυρινιάρη *
Καὶ ἐφτειδὴ πάει τὸν ὅλη νύχτα τὶ ταμπούρλα, λένε
καὶ τὸν παροιμία (ἀθυμιά):
Παροιμ. — Θὰ σοῦ δώσω (ξύλο), ὅσες ἔφαε τὸ ταμπούρλο
τοῦ Αη-Λιᾶ!
Παράδοση: Μιὰ φορὰ ὁ Αη Λιᾶς ἤθελε νὰ πάρη μερτικὸ ἀπὸ τὶ δαμάσκα, ἐφτειδὴ ὁ Αη Νικόλας ἤτανε δαμασκηνός. Ἀλλὰ ὁ Αη Νικόλας δὲν ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ καὶ τὸνε μαντήμασε βαθειὰ σὶν θεριά.
Τί κάνει πάντα οἱ ἐκκλησιὲς τοῦ Αὴ Λιᾶ δὲν εἶναι παραπάνω ἀπὸ μεσόγεια καὶ σὲ βουνό.
(κωδ. τοῦ Ἀναλάβιου Στ. Καλέχη)

93 Λέγει παροιμία ἀπὸ γιορλὲς:
— Παθαντή, καταπονητή,
μὶ ὅπου σ' εὕρῃ, σπόλαγε. (Συνήθως ἐκκλ.

* Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἐπαναστάτησε, μ' ἐσήμαινε τὸ τοπικὸ τῆς ἐκκλησιᾶς σὰν συνήθεια καὶ τοὺς ἐχαρίζε-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νά μοῦ ἤμερα βρέχει, καί κάνει μαλακωσιά (= σύγνεφο). Τό φρόνιμο εἶναι νά' σαι ἀσφαλισμένη μέ δουλειά καί νά φύγης, γιατί δέ βρέχει συνέχεια -

Ἄσμα 94 ↓ Ὅλοι ἀκούσετε Παναγία,
μή ρωτᾶς ἂν εἶν' ἀργιά!
(δηλ ὅσοι οἱ γιορτές μέ Παναγία δέν μοῦ κάνουν).

95 — Μέ ἁγίας Μαρίνας ρώτα.
(φωτογράφιση καί ἀκριβεία)

(Ὅλα τά μαρτυρικά, ἀπό διάφορες Μαθητευόμενες, ἀπό σοῦλι μέχρι Ἀλεξάνδρας Βασιλείου Καλέχη).

Τά ζώνια σου γυρίζουν ὅλα χωριά ἢ ἀπό σοῦλι μά τά παλιά, τά χάνε μαζεύω.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τραγούδια ΑΡΙΘΜ. εἰσκομιδ. 4620 / ταμ. 287 Ἐμμανουηλομιλιώτη
ταμ. Δ ἀρ. 4

70. (Τοῦ χορτοῦ καὶ καθημερινό).
-Μιὰ μέρη ν' ἐβαπτεύηκε θ' ὁ Χάρος δὲν μὲ πάρνει,
μὲ ὁ Χάρος κάθου τ' ἄκουσε, κάθου θουλί του τό 'θε.
Κι ὁ Χάρος φίδι ἔβγινε, τὴν τρύπωσε στ' ἀχείλι
καὶ σὸ μετρβάλι ἔσουσε μ' ἄλλο δὲν ἀγαπῶ τη.
Ἐμοιρολογιόνταν οἱ γαλοὶ καὶ γιαλερμοὶ δὲν εἶχε
μοιρολόγαινε μὲ τ' μάννα μου τὴ λέγανε τ' ὄνομά μου.
—Πέθανε, Μαριγούλα μου, καὶ μὴ μοῦ λαχταρίσης.
Γιὰ σὲς μου, Μαριγούλα μου, τί ρούχα νὰ σοῦ βάλω;
Θέλεις τὰ μά- θέλεις τὰ ξά- θέλεις τὰ βελουδένια,
θέλεις τὰ νυφιάτικα ποὺ σοῦ χω καμωμένα;
—Οὔτε τὰ μά-, οὔτε τὰ ξά, οὔτε τὰ βελουδένια
οὔτε τὰ νυφιάτικα ποὺ μοῦ 'χεις καμωμένα,
ἀπὰ μὲ λούκα σου φορῶ δὲ πάω θιὸ κάλο μέρο.
Μάννα, μὲ 'ὰν ἔρθη ὁ Κωσταντὴς, μὴ μοῦ τονε σταμάνης,
δῶσ' του νὰ φάη, δῶσ' του νὰ πιῆ, δῶσ' του νὰ γιογλεντίση,
δῶσ' του χρυσῶ χρονῶ μερτοί, γιὰ νὰ καμαρδίση.
Μάννα μου, γιὰ τον ὁ Κωσταντὴς σὰν κέμπος καλεβαίνει,
μὲ τσιραμιδιὰ ὄργανα, μὲ χίλιους συμπεθέρους,
—Γιὰ σκύλε, σκύλε, σὺ μὲ τὰ ὄργανα, καὶ σὺ μὲ τὰ ταμπούρλα,
σὸν ἀετρού μου ἐν αὐγὴ βρέθω στὸ χῶμα δτηγμένο (sic)
ἢ ὁ ἀετρός μου σκέβανε, ἢ γι' ἡ ἀετρά μου σκάβει,
ἢ σὺ' τὰ συγγενάδια μου τὸν κάλλιον ἐσυλώσαν.
Βιολιὰ βαρεῖ τ' ἀλόγου του, σὰν ἐκυνηγᾶ ἀρεβαίνει.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

—Τό χιλιά σου, χιλιά σου, Κίβουρε, θάνατό 'ναι τό μπούρι;
—Ποιός ἔχει γιῶσα νά σοῦ στή, στόμα νά σοῦ μιλήσει,
ποιός ἔχει χερομαζέμο, τόν τόπο νά σοῦ δείξει;
Εἶναι τῆς Μαριγούλας σου, τῆς φημαγαπημένης.—
Χρυσό μαχαίρι ν' ἔβγαζε ἀπό χρυσό φιλιάρι,
πού σύρνει τό 'φεγγε καί σάν καρδιά τό φῶς.
Γειά σου ἐδάγανε τή νιά ἐβγῆκε μπαρκάδα,
κι' ἐγειά σου ἐδάγανε τό νιό ἐβγῆκε καραμπίνα.
Αὐτηνοῦ ἡ καραμπίνα, φυγέ τό μπαρκάδα.
—Συράχτε τά βαριόμορφα, τά βαριοχυρισμένα,
ἄν δέ φιλιῶνται γυναῖκα, φιλιῶνται θεριάρα.

(Χοροί τῆς Ἀγγελικῆς Κωνστ. Κυλεχη - Ἐλεύθ. 23 - Δεκ.)

Χορευτικά:

Μιά μόρφη ν' [illegible] ἔ — νά σέ χαρῶ
μιά μόρφη ν' ἐσυντυχίνει
σάν χαρό δέ φοβᾶται — σάν χαρό δέ φοβᾶται.
Ἀλλά καί λαγουδίτσα σέ καθυστερή ὥρα.
(τά λόγια συνέχεια)

Ἐμαγνητοφωνήθησαν καί οἱ δύο χοροί ταινία Δ' 4α καί 4β.

Ὁ χορός του εἶναι ἀργός.

Αλλο

71. Χριστέ μ', πῶς ὄνλος ἐπίνησε τοῦ Μέγα τό μαρτύρι,
τοῦ Μέγα καί τοῦ Πρωτζιώρα, τοῦ Μέγα βασιλέα,
ὅμορφα τ' βάγιες χαίρανε ἀπού τά ψαρεύρια,
ὅμορφ' ν' ἡ Πόλη ἐσκίλωνε κι ἡ Βενετιά ἐταράχτη.
Τωὐπῆ 'πῆ, ὁ γιός του βασιλιᾶ, κι ἀπῆ 'πῆ ὁ γιός τ' ἀφέντη,
φεύγει καί πάει σπό σοϊτα του, στή μάννα του τό λέει:
—Μάννα ἡ ψυχή, μάννα ἡ καρδιά, μάννα μου τό μεφάλι,
μάννα μήν μόρη σοῦ εἶδα γώ, ἄλλο δέ θά 'μ μόρη.
—Παιδί μ' ἐκεῖν' εἶν' ὀρφανή καί σένα θέ 'σου πρέπει.
—Μάννα μ' ἀπό μήν ὀρφάνια μας κι ἀπού τή χβεντιά μας,
χρυσό βελοῦδο ἐφόρουνε, χρυσό καβάδι ἐμπάτζου (εἰ;)
κι ἡ σερογγυή σοδούμα μας τό καίλρο ξαγορέβει,
ὄχι τό καίλρο μοναχά, μά καί τή χώρα ὅλη.
—Παιδί μ' κι ἂν εἶν' ὅλα μου λές κι ὅλα μου ψαραγγείλη,
φροζυνιάδες δώδεκα καί μυνιάδες δέκα
καί δεκοχτώ γραμματικοί νά γράφουν τά φρονιά της.
Χαρκίλα μόρες κάμνανε τί διάολο ν' ἀνεβοῦνε,
κι ἄλλες σκαμνιατικόσαρες μήν μόρη νά μή βροῦνε.
—Ἐσύ μᾶς θέλεις ὁ βασιλιᾶς, γυναῖκα νά σ' ἔχη.
—Νά ἔχ' νά σᾶς τοῦ βασιλιᾶ, νά ἔχ' νά σᾶς τ' ἀφέντη,
νά ἔχ' νά ζήση δάκρυα, νά μήνε σκέρη στάρι,
τόλες καί μένα ὁ βασιλιᾶς γυναῖκα θά μέ ἔχη.

Ἀπό τήν Ἀνθολογία Γεωργ. Καλέκη, τόμ. 27.
(χορευόμενο μέ τό "Νά σέ χαρῶ" - συρτό, τραγουδιέται καί σέ μαθήματα ὥρας).

72.

Ἕνας μονὸς μονούμενος εἶχ' ἐμορφη γυναῖκα,
ἄρμοσες τὰν βαλέγανε, σιὰ χεσγια λόγε βάλαν·
μινάεν μαὶ σαὶ σιὸ σωτα του, τὰ δάμρνα φορωμένα.
—Νίγου, σιογίσου, ἡ ἐμορφη, νὰ σαὶ νὰ σὲ σουγήσω.
—Μὴ μὲ σουγήσης, ἄνδρα μου, μὴ μὲ σουγῆς, μαγὲ μου,
σουλα σαγάτια δισιαλα μὲ κυλὲς μαρμαρωμένες.
—Ποὺ μοῦ μαὶ λογάριασα, τὰ χεσγια μου δὲ βγάγω.
Νίγου, σιογίσου, ἡ ἐμορφη, νὰ σαὶ νὰ σὲ σουγήσω.
Βάγει τοὺ ἥλιο σροσωσο μαὶ τὸ φεγγάρι σεῖδι,
μαὶ τοῦ μοράσου τὸ φιλρὸ βάγει μαμαροφρύδι.
Παίρνει ὁ μονὸς τὴν Ἐμορφη μαὶ σιὸ σαγάρι σαὶ,
γιὸ Γιαννίδαρο εὑρηνε μαὶ τοὺ συχνορωτάει.
—Πόσο, μονέ, σὰν ἐμορφη, σόσο, μοντέ, λὲν ἄσρη;
—Ἤ μὰ δ' εἶνὰ χίγια φλωριὰ μ' ἄγγελ σαγγὲς χιγιάδες.
Παίρνει ὁ γιὸς τὴν ἐμορφη μαὶ σιὸ μαράβι σαὶ
σὴν μάμμα του τὴν ἔβαγε μαὶ τὴ γλυμοφιλάει.
"Ενα σουγὶ μαδόλανε σὸ μεσινὸ μαγάρι
σὲ μιλανδοῦσε σὰν σουγί, μάγε σὰν χεγιδόνι,
σαρὶ μιλάνδησε μ' ἔγεγε ἀνδρώσωνη λαγίζα.
—Τ' εἶν' τὸ μαλὸ σοὺ γίνελαι σὲ τοῦτο τὸ μαράβι,
φγὲ ἀδρεφὸ τὴν ἀδρεφή, γυναῖμα νὰ τὴν σάρη;
Γιαννίδαρος σὰν τ' ἄμουσε, σοὺ τοῦ μαμοφάνη·
σὴν μάμμα ξαναγεμε μαὶ τὴ συχνορωτάει.
—Κόρη σὸ 'σοῦ μαλέγεσαι (sic), σὸ σοῦ ν' ἡ γενεά σου;

_Μιλήσα σό τά Γαλαζά (sic) σαλήρ' ἀπό λιί πρή,
μ' ἔχω Γιαννιδαρο ἀδρεμό, σού λείφ' ἐντέκα χρόνια.
Παίρνει ὁ γκλό τίν ἐμορφη καί σόν κονλόνε σαν.
_Πάρε, κονλέ, λιήν ἐμορφη, σάρε, κονλέ, λιήν ἄσπρη,
τί ἔσενα εἶναι γυναῖκα σου καί μενά εἶν' ἀδρεμή μου
μ' ὅλη φλουριά τίς ἔδωσα, εἶν' ὅλα τά φορτιά λι.

(Ἀπό τόν Κυριάκο Δήμ. Καλίχη - ἐλιῶ 28)

Χορεύεται ("να σε χαρώ") συρτό
ἀργά καί μαντινάδες σ' ἀκατάληπτη ὥρα.

Ἄλλο

73. Ἐνά παράθυρ' ἀρμένιζε ἀπ' ὄξου σόν Πουνένε,
καί τοῦ Σερόπου οἱ δρόμοι βαθιᾶ μοσκομυρίζουν.
_Φύδα, Βορειά μαγέ Μορειά, τί ἐγώ δέ' ἀ φοβᾶμαι,
τί ἔχω παράθυρ' ἀπό σμυρί μ' ἀνθένις ἀπλωμένις,
καί τό τσεμόνι ὁλόχρυσο καί τά μουσκά ἀγκαλιά.

— — — — — — —

(δέν θυμᾶται ἄλλο)

(Ἀναλαστά Κ. Καλίχη, ἐλιῶ 56).

Τραγούδι (δι' αναμνήσεως του εφωτος) Εμμανουηλ Δε-

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4610
ταιν. 287

74. — Ποιὸ εἶν' ἐκεῖνος, σοὺ κελεβαίνει
σε' ἄσπρα νιφάδος, σὰν κυνηγός;
Μωὲ εἶν' ἐκεῖνος, σοὺ ἀγαπούσα
καὶ σπυρμοῦσα νὰ τον ἰδῶ.
Βαθαίνει σιὰ χεῖρια του χρυσὸ κεμάδι
γερὸ κλουβὶ ἀπὸ τὸ βουνό.
δέ(λε) νὰ τὸ δώσω σιὸν ἐρωτά του
κι' ὁ ἐρωτάς του εἶμαι ἐγώ.
Τεβγαρα χρόνια σέ ἀγαπούσα
καὶ ἄλλα δύο σε' κερτερῶ.
Κι' ἂν δέ γυρίσῃς πάλι τρίτο χρόνο,
δὰ πάω νὰ γίνω καλογριά.
Μὲ μαύρη βέστα, μὲ μαύρη μάνη
μὲ κομποσχοίνι καὶ μὲ θυμιατό,
σ' ἕνα κελλάκι δὰ μείνω μόνη
καὶ ἄλλο σχέδι δὲ σ' ἀγαπῶ.
— Ἄσπρα χιονίδια εἶναι βαθειὰ
καὶ φυλλαρίνα σιὸν ἀμμουδιά
καὶ δὰ σὲ πάρω, μικρὴ μου ἐδῶ,
καὶ δὰ σὲ μείνω μιὰ βραδυά.

Χιοῦ Μαρία Δυκ. Καλύμν. ἐτῶν 19.

Μακεδονικὴ
συλλογὴ Δ' 1

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Γάμος (ύμνοι και τραγούδια)

Τραγούδια του γάμου (δίστιχα) Εμφανιλοφανίδη τεύχ. Δ' αρ. 2 (α'-ιγ')

α) Τη Πέμπτη το βράδυ ανατάνουν τα προξύμια και γένε:

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4611 ✓
τεύχ. 287

— Ζυμώνω, μοδυνίζω
γυρί του γάμου
γυρί τη νύφης.
Και για άνταλον μύλο
παίζει ο Χάρος (ο Τάδε).
και για σουγιά σαρώνω
παίζει ο Τάσος (ο Τάδε).
Να τη φυγώσω
να' τη ζυμώσω!

τεύχ. Δ' 2, α'

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4612 ✓
τεύχ. 287

β) Τη Κυριακή το πρωί, τη ώρα που σηκώνουν τη νύφη, τραγουδάει η συγγένισσα μαζί με τις ποδιγιές:

— Ωρατά που 'ν' η νύφη μας, ωρατά σηκωμένη,
η συγγένισσα που τη συγύζε, σαγιές αδειές σ' έχε!
Είχε του Μάη τη γιορτές, τ' Αθρίγη τα γουρούδια.
(τεύχ. Δ 2, β')

γ) Τη Κυριακή πρωί το μεσημέρι, τη ώρα που έρχεται ο γαμπρός να' πάρη τη νύφη. Οι ποδιγιές γενε τούτα τη νύφη:

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονσ. 4613 ταιν. 287

— Δήμου ἡ νύφη, φροσώνισε δέλτα σου καὶ γερβιά σου,
νὰ παραδώσῃς τὰ μυστικά, νὰ φᾷ' νὰ βρῇς δικιά σου.

δ') — Δήμου, νύφη, φροσώνισε καὶ νίψου μὲ τὸ χάλι
τὶ ἔβγαλε τὸ ἀρτοσυδεῖο σὰς μάννας σου τὴ σκάλα.

— Κι' ἂν ἤρθαν, ποὺς ἤρθανε, λίγο νὰ σταμείνουν,
ν' ἀφήσω χιλὰ στὴ μάννα μου καὶ χιλὰ σὰς ἀδερφούς μου,
ν' ἀφήσω χιλὰ στὴ γιαλιὰ καὶ ὅ,τι ἔχουν δικοί μου.

(Ἡ νύφη κλαίει Οὐϊ, οὐϊ, οὐϊ!
(τραγούδια Δ' 2, β' γ'-δ').

ε') — Διαλογικὸ μοιρολόγι: Ἡ ψυχὴ τοῦ πάει καὶ τὴ μοιρολογοῦν:

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονσ. 4615 ταιν. 287

— Δῶσ' μου, πάλικαρα τὴ ψυχή, νὰ ἐγὼ μοιρολογήσω!
— Σύρε, σκυλί μου, σὸ κακὸ καὶ δὲν κακὸν τὴ πάει.

75 — Δῶσ' μου, μανούλα, τὴ ψυχή, νὰ ἐγὼ μοιρολογήσω!
— Νά σᾶς, σκυλί μου, σὸ κακὸ καὶ δὲν κακὸν τὴ πάει,
καὶ νὰ γομώσ' ἡ θράκα σου λριανταφυλλιὰ καὶ ρόδα.
Κι' οἱ θράκας ρόδα γιόμωσαν κι' οἱ σπιτικοὶ τὸ μόδι,
τὸ μόδι καὶ τὸ χίβαλο σὸ μυρομακρυοφύλλι.

Κλαῖγε, νύφη, κλαῖγε λαφτερά
νὰ σ' εὐκιέται ὁ γιὸς ἡ χαλιά. (τραγ. Δ' 2, ε')

(ἀδίκημα).

Ὕστερα ὅταν δεῖ ἐπιμοιρά καί γίνεται τό μνήμερο. Γυρίζουν ἀπό δεῖ ἐπιμοιρά, πό μιά δρόμο μαλάκι τή νύφη ὁ ἀδερφός της κι ὁ ἀδερφός της καί δυό ἄγριο μιά (ἀπό τό σπίτι ὥρα τοῦ γαμπροῦ), κι ἀπαράλλαβαίνει ὁ γαμπρός μέ τόν ἀδερφό του.

Τά δυό συμπεθεριά, ποῦ ἤτανε πιά ὥρα ἑνωμένα (ἀπό τό σπίτι τῆς νύφης πιά δεῖ ἐπιμοιρά κι ἔδω) τώρα θά χωρίσουν. Στραβαλάνε σ' ἕνα γιάδι (= ἴσιωμα) τοῦ δρόμου καί χαιρετιῶνται. Ἔχουνε μπουκιάζια μαζί μαζί τους, δεμένα σέ μαντήλια κόκκινα, τό παίδι συμπεθεριό καί μερτιῶνται.

Τό συμπεθεριό τοῦ γαμπροῦ θά φύγη μόνο του (μέ τή νύφη) ἀφοῦ τό σπίτι, κι ἔχει μιά κόκκινη δεμάτα σέ μαχαίρι ("φακιόλα") ποῦ τό συνεροφιάνει.

Στούς γάμους ὑπάρχουν φακιόλες καί τοῦ γαμπροῦ καί τῆς νύφης. Ἀπό δεῖ Πέμπτη (μετά τοῦ γάμου) σήνουνε φακιόλες διάφορες στά δεῖλερά (ἐξιές) τοῦ γαμπροῦ, πάνω σέ μαχαίρια ἤ μανταίρια, ποῦ δείχνουν πόσο μεγάλα ὅλο θά γίνη γάμος. Βάζουν ἀκόμα δεῖ ἐξωκκλησιά δεμάτα καί διάφορα καλά δεματόδεμα (δινιάζα). Ἀλλά πάντα λιγη ὥρα ἡ κόκκινη φακιόλα, ποῦ θά συνεροφιάνη καί δεῖ γαμπρό.

Στὰ δεῦτερα τῆς νύφης βγαίνουν μόνο ἐξωτικὰ ὄνειρα καὶ ποτὲ πανέμορφα σύμβολα. (Αὐτὴ δὲν χρειάζεται γιὰ τὴν ποίηση).

Πηγή: Μαγδαληνὴ Εὐ. Ἀργυροῦ-Καλεσῆ

62) Τὴν ὥρα ποὺ τὸ ἴδιο συμποσιακὸ παραδίδεται στὴ νύφη τὸ ἄγγος, ἐκεῖ ὅλοι χορεύουν τραγούδια:

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4616
τόμ. 287

— Τὴ νύφη σᾶς τὴ δώσαμε, μὲ χαρὰ σᾶς, μὴν τὴν κακομεταχειρίζεστε, νὰ ζήσουν τὰ παιδιά σας.

— Μᾶς πῆρατε τὴν ὀμορφιά, τὴν ἀνεπαρουσίαστη, μᾶς φήσατε τὴ χαλασιὰ τὴν ἄδικα χωρισμένη.

Καὶ ὅλον τὸ νέο συμποσιακὸ φέρνει μπρὸς ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, φωνάζει (τραγουδάει) τὴν ἀδερφή.

— Ἔβγα, κυρὰ καὶ ἀδερφή, νὰ ὑποδεχτῇς τὴ νύφη σου ἐβγῆκες ἴλιον ὑγιό, νὰ φέρῃ ἴλιαν νύφη.

(τσιν Δ' 2, 62)

Β. καὶ σημ.

63) Ὅλον τὸν γαμπρὸ τὸ τραπέζι καὶ φᾶνε (στοῦ γαμπροῦ), τὰ παρίσια πάλι τραγουδᾶνε:

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονάδ. 4617
τόμ. 287

Σὲ λούλο τὸ τραπέζι ποὺ εἶναι τὰ φαμιλιά,

* ἡ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἤρθε μιὰ νεραϊδούλα μὲ τὰ μυρεδικά.
Καλὰ μυρίζει τ' αὐδί, μυρίζει κι' ὁ καρδός,
νὰ βιάσῃ, νὰ βγεράσῃ ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρός!
(ταιν. Δ' 2, Γ')

Κι' ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα τοῦ κρασιοῦ, ἀρχίζουν
οἱ θρωθούσες (τὰ γιομάτα), σοὺ λὶς λικνοῦδιὲ ψηλὰ
τὰ κορίτσια:

–Τὸ τίνος εἶν' ἡ κοῦπα, ἀδελφιά, σοῦ μᾶς κερνᾷ,
τοῦ κακοῦλη Νικόλα---, λοῦ μάτι μας, τοῦ φαΐ!

Στὸ λέγω ὁ θρωλομάγερας (γιατὶ μοιάζει νὰ ναι
ὁ γαμπρὸ κι' οἱ δικοὶ μάγεροι, σοὺ θροσφέρουνται ἐθελον-
τιά, ἐπειδὴ ξέρουν ἀπὸ τὸ ναυτικό) δημιώνει τὴ
νύφη κι' χορεύουν τό:

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4618 ✓
ταιν. 287

76 –Φούλα μου μαζορομαζορόσιμια* διδεμαμαλωμένη,
ὅποὺ σὲ ἀρμαλέψανε δώδεκα ἀδελφάρια.
Γυρεύω σόρτο γιὰ νὰ μοῦ, χιμάνι γιὰ ν' ἀράξῃ
(Βλ. σημ. 40)
– – – – – – – – – – – – – – – – – – – –
σὰν ἀνοίξῃ τὰ χρυσὰ κρασιά, φεγγάρι τὰ περάσα.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ μάγερας μὲ τὴ νύφη φεσταίνουνε
χρυσὰ καὶ τὰ σταίνουνε τὰ ἀδελφιά.
(Βλ. Μαγνησοφώνια. ταιν. Δ' 2,4')

*ἡ: βαρβατρέζινη.

ἀπὸ αὐτὰ τοῦ χωριοῦ, ἀπὸ τὶς γαλανοὺς τὶς ἀηγάδες βλαχ. Καλέντ
τὰ Καραμουζέλια Μαδρικιοῦ.

Δίσκα του χορού (Φωτεινός νυχτολούλουδος) Εμμανουηλογλωσσίδης - Τεύχος Δ'3.

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4619/287

(βλέπε και δυο σχόλια 220-221)

- Θάλασσα, σου εἶδ' ἀντίπερα μου και χάρες του κυπρόπου, χαϊδεμένα φέρε μού τους τα ἀγαπημένα μου!

- Απέναντι σε δυο βουνά δυο φίδια* τυλιγμένα, ενα δε θέλω να' τυλιχθώ, άλλο δε σ' αφήνω εσένα

(* αλλιώς είπε: δυο αδέρφια)

Παροιμία 96 - Όποιος βρει μονιού αγάπη, χαρά του και τα δυο!

97 - Ο θεός κάνει συμάχες! (δηλ. αγάπες και όχι πολέμους)

(Δ. Καβίρης, Πρόεδρος).

Οικιακοί βίοι

Δεν έχω πολλές τα νιάτα δικές του. Έρχονται αλλού μακριά, σου σπίτι τους βλέπουμε. Δεν βρούνε εδώ τα χαμένα, μα είναι συνήθεια και μα χάρη και νέα. Ψαρεύουμε εμείς με παραγάδια και με δίχτυα.

Οικιακαί παραδόσεις

Το νιάτο μας είναι μεγάλη 4-5 γενεές αλλού του Θάνατου

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παρανύμια (παραλλαγές)

Οι συνηγενείς μας, μ' εδώ και δ' άλλα νησιά, είναι όμοιοι. Για να ξεχωρίσουμε έχουμε δύο παραλλαγές.

Σύνορ Μαλόρας: Μωένος, Πεδιενάς, Λαΐμης.
Κασίμης: Γένης, Χανακιώτης ⊕, Σεγμουνάς, Μουλοχάνης
Αρχηρά: Αξιβίμης, Γεμάνης ⊕, Ρώμολος, Τσουκάλης, Φαλίσης *, Κλήτης, Μωαζίσας, Κιούλας ⊕, Ρίγλος
Καλεχής: Κουρούνης, Καραγκιουλές, Πάμφιλος, Γερμανός, Γαλέζος, Καλλιούρης, Ρομιολές.

Αυτά τα συνήθη λέμε και τα γελοία:
Γεράκινα, Ρωμαλάκινα, Τσουκαλάκινα,
Γερμανάκινα, Καραγκιουλάκινα..

Ο σημαντικός των συνήθων είναι: Οι Τσουκαλάκες, οι Γερμανάκες, οι Σεγμουνάκες, οι Καραγκιουλάκες.

⊕ συνήθη είχε γελοία μάλλα
⊕ Αυτό το "είχε μου" που έχουμε συχνά.
⊕ συνήθη έχουμε συχνά: "θα 'ναι εϊωσούμε"
* Είχανε βρει μια δαμάσκα ένα βαρέλι με ιρκά, κι αυτό εγέμισε να το σφαγίσουνε, να φτιάσουν το σφαγί (= λιωμένο λίπος).
(ο Σφαγίσμ.)

(Από τον Γεώργιο Μαλόρα, ετών 52)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Πινουρία

Είχε εδώ άγρολα ωραία γιναίρια. Ο μάγκας τό ε-
βαπίζε τό γινάρι. Είχε ή μάνα μου μεχρι τοι σήμερ-
φτιάχνει γιναροσούπα, λίγε σταφίδες, κι όλα δηλαδή τό
γινάρι, τό βάνεις & τό νερό. Το βάνεις μεσα σ' ένα
βάζουνα με νερό. Τό μαντιλιάζεις σφιχτα κολά
τό νερό 10-15 μέρες.
Όσοι δέν είσφέρνανε σούρι γινάρι, εσφέρνανε λίγο,
νά τό χουνε πό σοϋλι γιά καλαφιάσματα.

Σουρτο-γκαντιμι

Είχε εδώ, σρό δεκα χρόνια, γυναίκες σού
φτιάχνανε ωραία σαράπαλα απο τό σουρτο.
Κόβεις τό φρέσκο σουρτο λίγο απ' αρχή (Ιούλιο)
κι τό βάνεις μεσα σε δαχάδα (σε γιαγό). Τό αφ-
νεις 10-15 μέρες και μουσεύει. Εσκαλα το
βγάζεις όξω. Τό καθαρίζεις γιά νά φύγη ή απ' όξω
φλούδα και να μείνουν οι μέσα μισοί.
(Τό φρυγεις σοϋ ήλιο, τό γυναίκεις (με νερό),
τό κοπανίζεις πό μάγκανο, τό καθαρίζεις και τό γνέθε-
Απ' αυτό ύστερα μπορείς να φτιάξης α) δυσεντιά
γιά τα ζώα β) φυλαδόσυκοτα γ) ζουμπάγια σε
αργαλειό.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Δημώδεις παραδόσεις

"Η ορφάνια εχιά σου εφυτρώσανε εδώ, δά βγήκε μονάχα.
-Ηταν αγρίλι· όχι εχιά, νά λέ ομιλούμε ανθρώπους. Ώλε όλοι ήρθανε οι άνθρωποι, λέ βρήκανε.

Οι Οθωνοί και οι Παξοί σου έχουν εχιές, λοιπόν εδίνανε σαν ένα κάλλαρο, σ' άλλον έβγαινε ένα δείλφο (εδώ δεν φαίνεται να είχαν βρή άνθρωποι οι ένεδοί)

Στο Διάσελο χωριό εμείς, όπως οι θορυβίες ήρθαν εδώ. Τώρα, εδώ και 70 χρόνια είναι εμπλεγμένο. Αγγλοι λοιπόν εμαγειρεύανε οι από δω.

(από Γιώργη Μαύρα)

Τοπωνύμια (από Μαδράκι)

στο Κωνσταντή
στο Φούλι
στο Πορτέλλο
στους Πράκες
και Πετσάλια
από Ρόχλι (κουβάς είναι· έχει φίδια)
τ' Αγουρίδι (κάποιο δείλφο με αγουριά)
στο Σαλιάρι (ένα βράχο, που μοιάζει με μεγάλο σκουφάκι)
(β. και σ. 217)

Τοπωνύμια από Διάσελο

με Σουμιά (δάσος) από Χαλίκι (πηγάδι) και Γυφτέ (νερά)

(Στό Διάσελο έχει καλό νερό, σού μάνο λέι Αϊγοκόλο μπορεί νά σέϊγη (=σέϊγη). Τό πυφό, γιά λέι γίδη. δέ λίγο, έχει μέρος νά σκηνιάσῃ τό καΐκι. Έχει κι' εκκλησούλα, ἁγ Νικήτα.)

Ναυλικά βιβ.

Ὀνόματα καϊκιῶν:

"Λέανδρος" νυμφιμένο εδώ κι' 23 χρόνια (Μαστέλι)
"Ἀκρόκωμη"
Ἀζίνη (ἀπό λέι μάρη τοῦ καπετάνιου)
Ἀδαμάσιος (γιά τ' ἀγόρασε)

Ἐμείς δέν ἔχουμε καραβόσκαρα. Ἔχουμε μπαρκ, "ὅ,τι βρεῖ τό συνεφέρνει!".

Στή Καλόχη τό Μαδράκι εἶχε δικά του 15 καΐκια.

Ἀπό τά 3 νησιά, ἡ Ἐρέτρια εἶχε ἄντω ἀπό 80 σκάφη, Πάρο ἑπόλα οἱ Ὀδρινοί, μέ μεγαλύτερα σκάφη, κι' ἑπόλα τό Μαδράκι. Τά νησιά μας ἐξουσιάζαν σχεδόν λόλα μέ λίγα Ἀγβανιά.

Ἤτανε δουλειά ἡ ναυλεσιά λόλη μέ τά φαγιά. Τώρα ὁ καθείς χτίνει "ναυλικά" μέ τό χάρτη καί τή μηχανή.

Εἴχαμε ὅμως καί δυσκολίες. Ἐκάναμε 15-20 μίλια στού Πάρου τούβλια ἡ δλοῦ Μούρλου.

Γεωργ. βιός. Οἱ ἄντρες κάνουν λίς βαρίες δουλειές, κι' οἱ γυναῖκες τίς ἀλαφρίες. Οἱ ἄντρες κάνουν τά ὀργώσιμα καί τ' ἀμπέλια. Οἱ γυναῖκες δίνουν στά κότες τσαΐρι.

-Ἐργαλεῖα

ἡ δικέλλα (σιδερένια ἀπό τό χάλυβο (=χάλυβας, σίδερο))
ἡ ἀξίνα
τό γρέβαλο (γιά τ' ἀμπέλια)
τό τριφόδο (γιά σκαλίσματα)
τ' ἀλέτρι - Αὐτό ἔχει διαφορίσι. Ἄλλος κάνει ὕψος καί τό γεφαίδι του, καί ὄργωσε.
Τό Μαΐρωμα ἔκανε τό γυρίτη χρονιά του καί ἔσπειρε.
Ἐβγάνομε καί τσίπουρο.

(Σοῦρτο Δ. Ἀγραφιᾶς, ἐλιά 57)
κ.γ. βίβλ.

48.

Παροιμ. Χαίρε' ἡ Μάρω τό χορό,
κι' ἤρθε κι' ἄλλα χορεύτρι.

παιδιά Τά παιδιά ἐδῶ ἀπό μικρά θέλουν νά σχολιάζουν.
"Ἕνα παιδάκι τή βραδιά, σέρνει ἕνα ζῶο ἀπό τά ποδάρια του, τό σκοτώνει, καί κάνει τού-τού-τού.
(μηχανή μπούρλας)

Ψυχολογ.-θρησκ.
Δέν ἔχει μέρα τό νιάτο' ἀργοῦμε, ἀλλά ὅμως σ' γυρίζομε

μαύρα ρούχα και φέσια μαύρα. Πλένε
νύφες μαύρα, μάγουλα και μπαρμπάκια.
~~Παρόμοια είναι τσουράπια~~

Στ' αργαλειά βγαίνανε τραγούδια κι έφτιαχνα
να τα ρούχα: κάλτσες τσουράπινες και
σεγκούνια με μοιρωτά ριγμαλένια.

Οι αντρες φορούσανε σάγες, ~~[illegible]~~ φαμένες
σ' αργαλειό. Το μωρό φανελάκι που έφτιαχνε
Μαδραμιώτισσα, ήταν ένα άσπρο μαραβόφαντο.
Είχε όμως άλλη Τραχειά (χωριανή) ένα μαραβ.
Οι άντρωποι εγγλεζεύανε, άμμα το μαραίβι έσωνε,
κι έβγαινε τα φανιά. Δυό λα φανιά έφτια-
χνε οι Μαδραμιώτες φανταλόνια, και λα φορέ-
σανε γιά μόνιμα φορά. (Γύρω στα 1865)
Κι όλα είχανε όμως σέλλες και έτσιλα έφτια
χνε φανταλόνια τ' αργαλειού.
Στην Κίμωλο έφορούσανε σάγες κι άσπρο το γρόσι.

Υφαίνανε στ' αργαλειό και βεντόνια μουρμούλα (=
μάγουλα). Κι έτσιλα τα βάφανε. Ο αλιπρος του Γιώργη
Μαδρακ είχε ταμπάρο (= καλό) μάγουλο στ' αργα-
λειό, και βαμμένο μόνο.) –

Το βάψιμο

Έβανανε έδω φυλό ιδιαίτερο, που τό λένε βαφή. Εβγαίνανε σωρό, λοιν πουλνίζανε, λόν έβανανε με στάχλη μετά, τά κατρίνιαζαν δλό φουρνο, και μετά βαφή που έβγαινε, έβαφαν τσι σαρπώτες και τά σεμπούνια.

Το χορίκι αυτό, ή βαφή, δίνει σωρό, σα σινάπι. Του σθερώνουνε τσι δχτώβρη, σμάχι δο, μέσα στσι παλάτες, φυλρώνει και γίνεται σαν το σεσμέ. Μαγειούνε το χόρτο του αβγιάρη ή και σε άλλη εποχή.

Όσαν είναι χωρό το χόρτο, το πλένει και το κόβνει χίλο λοι ψιλό, νά μαραζιαστή. Έπειτα το σπείρνει χίλο χίλο και το πουλνάκι σάνω σε μιά σχάνα και το κάνε μάζα. (σαγλό) Αύλιει τη μάζα, την αλοιάνει σπανό σ' ένα κουρμπάνι σκυλόπι ή σε ένα σακκί, και τη βάνει φάτο ψιλο νά ζρυζή. Τ' αφήνει κατί 2-3 μέρες (μυρίζει και γίνεται όπως το ξυδάκι) Έπειτα το ρίχνει, εδά ζερό σ' ένα τσουβάλι, και το φυλάει. Έχει σπα τη συμπεριφορά.

Όταν θέλει χρειαστή να βάψη ή νοικοκυρά, δά κάμει τσι έξης δουλειές: α) δά ρίξη μέσα σ' ένα μεγάλο βαρέλι κι 5-6 ξέστες νερό. Μέσα δλο νερό αυτό δα ρίξη κι τη βαφή (το ζερό χόρτο της) και τη αφήνει κατί μέρες νά ζουμώση και να διαγνώση, κι 5-6 μέρες. Στις 6 μέρες δά πατήση να δή αν το νερό βάφει κιόλα. (Ρίχνει

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἕνα σταῖχο καὶ δουμάρι. Ὅλη ἡ βαρκὶ ἤτανε μαγι,
ἐριχνε ἀμέσως μέσα ὁ βαρκάρι τὸ ροῦχο ποὺ ἤθελαν
νὰ βάψῃ (ὁλονυκτὸ βυζάρει = τσιτσι, κι 20 ὥρες) καὶ
τὸ ἄφηνε μιὰ μέρα.
Τὸ πρωὶ τὸ βγάνε καὶ τὸ ἐβγάζε.
Ἐσκιλα τὸ ξαναρίχνε μέσα, ἀφοῦ πρωτίλερα ἔβαζε
μιὰ κατσαρόλα νερὸ στὴ βαρκί, καὶ τὸ ἔβραζε
νὰ πάρῃ μυρουδιὰ, καὶ τὸ ξαναρίχνε ὁ βαρκάρι.
Τώρα τὸ ἄφηνε νὰ μείνῃ 5-6 μέρες, κι ὅλον
ἐβγαίνε ποὺ πῆρε τὴν κανονιὰ τοῦ βάψῃ, τὸ
βγάζε. Τὸ ἔπλενε ἔσκιλα καὶ τὸ εἶχανε βαϊζέζη
(= φουστάνια γυναικεῖα)

β) Θὰ πάρῃ ξύλο βουνίδρο ἀπὸ τὸ λόγγο (μαγκρι). Θὰ
πάρῃ 5-10 ξύλα νὰ τὰ κάψῃ κατὰ τὸ χουρνο
καὶ νὰ στάσῃ κὶ 3-4 χάντες (= νλενεκέζες) βραχιᾶ.
Σκιλὶ κι ὁλόχαρη θὰ κι βάψῃ μέσα σ' ἕνα
τσουκαλὶ (καζάνι;) πάνω ἀπὸ τὸ βαρκί, καὶ θὰ
ρίχνῃ τὸ νερὸ νὰ καλαφλαγάρῃ μέσα ὁ βαρκί.
Σκιλὶ μέσα λίγα θὰ ρίξῃ τὸ βιτριόλι γιὰ κίτρινο
μπανιολικὴ βαφή. Μέσα ὁ νερὸ ἐρίχνανε μιὰ
φορὰ καὶ μιὰ ὀγδοὰ μπαμπάρι, γιὰ νὰ δώσῃ δύ-
ναμη ὁλὴ βαφή.
(Τὴν ὥρα ποὺ ἡ νοικοκυρὰ μαλάκη θὰ

χέρια μου τὸ κρασὶ γιὰ νὰ βάψῃ, θαίρνει ὡραμοῦμαι νὰ μοῦ τὸν ἀβασκαίνουνε καὶ τὴ μαλάσσουνε τὴ βαφή. α) Παίρνει μιὰ φορὰ δυὸ νοῦς καὶ τοὺς βάνει γύρω γιὰ τὸ κακὸ μάτι. β) Τυλίγει τὰ χέρια μου μ' ἕνα μανδήλι, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται μαῦρο, ἢ τὸ χώνει ὅλη τὴν ὥρα μου, νὰ μὴ φαίνεται. γ) Ἀλλοφοβοῦμαι νὰ μὲ βλέπουν γιὰ νὰ μοῦ τὸν ἀφαιρέσουν. Ἀκόμα καὶ ὅταν ὁ κ. "Εἶδα ἄσπρους γλάρους σήμερα", μὲ κάνανε κακὸ μὲ τὸ βάψιμο.

Ἕνα μάτι εἶχανε νὰ βάψῃ ἡ βαφὴ ἀπὸ τὰ χέρια μου στὸ κουμπάρο!

Ὁ δυὸς εἶναι γιὰ τὸ κακὸ μάτι.

— Ὅταν ἡ μάννα ὡρωλογᾷ ὅτι ἐπιμένει μὲ τὸ γλωσσόκλειδο (τὴ ὡραμοῦμαι), παίρνει δυὸ νοῦς ἀπὸ τὸ τρισάλατο καὶ τὸν κρεμᾷ πάνω ἀπὸ τὸ σπίτι νὰ μὴ τὸ μαλάσσουν. (Ὅταν βάψῃ μέσα ἀπάνω σου, τὸ μάτι θέριεψε ἀπολόμα ἐκεῖ καὶ σὲ πιάνει κατὰ τ' ἀβάσκαμα. Αὐτὴ δὰ εἶναι ἡ συμφορά σου).

— Βάνουν καὶ δὰ χῶρα δυὸ νοῦς, σὲ ἀρνάκια, σὲ ἀγόρια. Ὅταν δὰ ὡρωλογήσῃ πολὺ χωριὸ ἀγόρι, γιατὶ δὰ τὸ δοῦν ὡραῖο μάτι καὶ δὰ τὸ βασκάνουν, θρέφουν νὰ τοῦ βάψῃ θεριανὸ δυὸ νοῦς, δὲν χαμπὸ—

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

– Βάνουμε οινο και λό αρωλολάδο ταύτα.
Τοι βάνουν άλεμάνι αλό οινο και λουλούδια
ή σταφιδ αλό οινο. (Τι άλλη μέρα είχαν θείκο αρτον. το γιάνω).
– Και λό σόι δηλ αυτού, όλα λεγανιά, βάνουν
λουλούδια και οινο.

Εσουλι – Χόρεψε και λό βάπτισμα:

Κάλο λό βασιλεά λό Μανδράκι
μαύρη αετάδα έρεννιαζε,
μαύρο μουσάκι έκαμε.
Στό ψαλάρι λό φορτώνουν,
δύο μάτια τ' αβασκαίνουν,
τρία λό ξεβασκαίνουν:
γιός, ψαλτήρας, ~~αετάδα~~
ο Χριστός και Γ' άγιο Πνεύμα.–
Αρχοντοπαλλήκαρο του Χριστού,
αρωτσι μαλλιό του κόσμου,
όπου έβγαλες φωτιές,
μαλλιάζει και λοι τάδε,
όπου 'ναι αβασκαμένοι,
μαγεμένοι, βαφτισμένοι,
του Θεού βαπτισμένοι.
– Εβγα, βάπτισμα, ξεβάσκαμα

ἐβγ' ἀπό μὶν ἀκμαχή του,
ἐβγ' ἀπό τὰ δώδεκά του,
σύρε πάι ὄρη, πάι χαμοχαμάδια,
ἐκεῖ πόπουρα δὲ λαχεῖ
πόττα δὲν καλαρτεία.
Ὁ θεὸς ἀρχωπάει τ' ὀνομά του
καὶ ἡ γῆς τ' ἀναριτσιαίνει,
καλὸ μάλι νὰ μὶν τοὺ φτάσιν.

(ἀπό τοὺ Δημήτρ. Κ. Μαθιόπ, ἐτῶν 57
ταχυδρομ. ἀπό τὸ 1927 – Ἐκφέρ. ἀμφοτ.)

Χόρτα γιὰ τὸ διαβήτη

(ἀ)πὸ ἐδῶ μέ' ἀμπρός μιὰ ἀρρώστια,
ἡ χάλα (= τὸ διαβήτη). Ἔνα ἰλόπο μεγάλο
ποὺ σκέβει τὸ Μάρτη (ὁ διαβήτης). Γυναῖκες ὅπου
γίνει, ποὺ δὲ φαν τὶ ρούγα. Ἀμίνη μαγνάδι,
ὅλη ἀράχνη.

– Πάρτε βάγια ἀπό' μησιά,
διορωτίδια ἀπό' τοὺ σπόρο,
μαχαίρι μαυροφαίτικο,
ξορνίστε το, ψυβήστε το,
τὶ χάρα καὶ τὸ διαβήτη
καὶ τὸν καλὴ ἀμοιρά!(λάλι σκέβει τὸν ἀμπρός).

Νὰ πάω σὲ ἄγρια βουνὰ
νὰ σὲ ἄγρια λαγκάδια,
ἐκεῖ ποὺ κόκκορας δὲ λαλεῖ
σκύλος δὲ γαυγίζει.

(Δημ. Μάλφορς, ἐλεύ 57. Ζ. ψυχή
πάω νὰ βασανίσω(τὴν καημό μου)

Τραγούδι, πάνω ἀρμόνιο, γυλερό:
— Μὲ ξανθιὰ λαλαναράκια
θὲν ἀνυπομονῶ,
μὲ τὴν δαγάσσα τ' ἄγρι
θέρνει τὰ ψυχά.

Κι' ὁ καημὸς μὲν ποὺ γυρίζω
μὲ τὴν ξανθιὰ
- - - - - - - -
δαγάσσα σκληρά.

Βλ. μαγνητοφωνήσεις
ταιν. Δ' ἀρ. 5
ἀγγλικὰ Β' Καλύμν.

Παρ

Ὄλυος (σπηλιὰ) Στὰ δεκεῖνα, ὅταν ρίξουμε λίν ἀρόλη σκέρα, δὲ ἔρθη ὁ ἀπόξω (τὴν ἀνάγκη δὲ φεύγουμε σκὸ λὶ Κέρκυρα) νὰ διαβάσῃ χωρὶς ἄγγο ἀγιασμὸ καὶ νὰ βάλῃ λὶν ἀρώλη σκέρα. Ὁ νοικοκύρης λὲ δ' ἀσημώσῃ τὸ

99

Εμ

σαϊλι μέ νορίσματα-μέρματα.

Θουνιέλου ἀπό μία ~~σε~~ σφαίρα σίδερα, σφιγμένη μαλί να βγοῦμε: ἤ ἕνα μουνιέγι με ~~σε~~ ἀχιάτημα (ἡ γλῶ ἀχιάτημα σημαίνει τό δυόσμο) ἤ ἕνα κομμάτι δίχτυ (ἰσοκιά αὐτό ἀπ' τό σπάνο τό μάλι) Τό δίχτυ εἶν' κομμένο ἀπό το χερι τό.

(Εἰρήνα 'γώ κι 35 χρονιά ἔνα μουνιεγάκι με ἀχιάτημα βουτημένο, κι 50 γραμμάρια. Εἶχε ἀχιάτημα μέσα, κι ὅλο τό βούτημα δεν ἔχει χαλάσει τόσα χρόνια, ποῦ ἤτανε ἀπό φέτος!)

[Β. καί ἄλλα φυτοφαρμακευτικά καί οἰκοδομικά κόμματα, σχ. 283]

Παροιμίες

Τό χριστόψαρο εἶναι ἕνα ψάρι, ποῦ τό 'πιασε ὁ Χριστός μέ τά χέρια του καί φαίνονται τ' ἀποτυπώματά του. Ὅπου δούσι ὁ Χριστός τους δίχτυ τους, νά 'ναι ἀπό τό ψάρι, θά χέρια του νά τό δεῖ-

Παροιμ. κανονισμοί βίου
γιά τό Μάθρικι

99. Τά ἰμερόνια, ὅλοι ἐρχονται, λένε:
— Πᾶμε πό νυκτί μέ τίς μαγές βαρκές, καί τούς καημούς ἀθρώπους!

Ἐγκατοικία Ἐν ὅπου ἔχει τό νησί ~~σε~~ 5½-6 χιλιάδες ἐπτά ἐφτιές — (τό χρον. καλί ἐφαντάσματα μέ μεγάλα)

Όλυμπος - Ολύμπια

Όλυμπος (ονοματολογία - διακρινόμενα) Στο σόι του ν.
Γρηγόρη Κ. Κασίμη - Μουσταΐνη, έλυε 79.

Σκηνή = η θέση η φαλτσα παράφα που έχει δύο πυκνωμένα τοίχια του σπιτιού, αφού δύο παράθυρα δεξιά με σαγιά μασέφα, τα 50 χρονών, άφραγκη σαν Πάμη (= Κρήτισσα) για δύο φροντίφ. (έφυγαν μι εδώ).

Το χάδι άμολα το φύλαγαν σαν θήμα. Τώρα θ' Τάγγι Πα
(από γλώσσα)

Στο μαγειρείο διαμερίζει η αγουνιάρα (= γυναίκα) Θεού σώνω υπάρχει ένα ξύλινο σελέρι για το γυρί. Βάνει σώνου το μυρόφι και το ρίχνει σαν αγουνιάρα. Το σιτάρι νεις με δάχλα και πάρβουλα, και φυλάνει δίν αγνομουλοίρα (αχινόλι) η σιτοσουνία.

Το σπάλα και τα φιτσιάνια τα βάνου στη διαζιά. Στο μεσαίρι βάνου τον σταμνο (= ρούι) για το χάδι, μι' αίσυνά του δίνει ξέσχα (= λάμνα)

Ο φούρνος είνα εξωτερικός. Τον ψήνουμε με χαμόκλαδα, που τα λέμε άνυφα φουρνοσάμνα, έσκιδι άμμα φράξει δεν θέλει. Το συσκώτερο εδώ το λέμε συσιάβιτερο ή φουρνομούνα. Εσχίνω λέου το φούρνο είνα το φυρίδι (τριγωνικό △)

Τρώει τό ~~[illegible]~~ δουφρά με γύρω τά μάτια του
λάμψα - Τό παιδί του νύχτα λέγεται μουσμαγέτο.

Ο λοίχος είναι από μαλάρια με άσπρη (μορφίνα) ~~[illegible]~~ που πραλιούται όπως μόδρα (χοντρο γυρο).
Ψυχή είναι η βοφίτσα που χρειάζεται για αποδημία.
~~[illegible]~~

Μορφολογία από τη φόρμα έχω είναι η αφοδία (=αυγή), με σγάμα ή γουλία. Έχει ~~[illegible]~~ σγάμα μουράγγο, και μορφολ προ του λοίχο θέτουμε να μη δούνται.

100. ↓
Παροιμ. Όποιος έχει δυδιαύγιστρο, τά χάρια του δεν μαίν-

Οινοδομία

είν σπίτι, όταν άρχισουν να το μαλαζγιώνουν (δηλαδή να του βάνουν δύγιση), και βάνουν το πρώτο ξύλο έσωτερο, κάνουν είν στεφάνι από γουρούδια και σύκο και το βάνουν δεξιά μπρμή, μαζί με μια εξωτική σημαία.
Όσοι μαστόροι και ζαουρέντζες είναι εκεί, τους βάνουν φάτο σε μεζεδιά-μεζεδιά (ο ιδιοκτήτης του σπιτιού) από είν μαντήλι γυναικείο, μεγάλο.
Όταν τελειώσει η μαλαζγίωση και μπαμπάδες το σπίτι, οι μαλόροι σχίζουν τα μαντήλια. Μένουν λοιπόν εκεί φάτο τα μαντήλια, τα σημαίες, το λιβάνι για 2 μέρες. Βαρούνε και ντουφεκιές επί μέρα που βάνουνε το στεφάνι και τη σημαία, για ν' ακουστεί ότι τελείωσε η οικοδομή.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παλιριά (ἐνθμα)

Τὶν προλοχρονιὰ ἐβρίσανε σχεδὸν ὅλα τὰ μέρη, καὶ λέγανε τὸν Ἅη Βασίλη. Ἀρχίσανε ἀπὸ βράδυ καὶ μείνανε ὅλο τὸ νυχτὶ. Θυμᾶμαι μιὰ φορὰ ποὺ ξημερώνομαι. Εἴχαμε βαρὺ σχιὰ καὶ ξυδαρμοῦνια.

Οἱ νοικοκυρὲς ἑτοιμάζανε ἀὸ ὥρα. Ἐκανίανε συνομαϊδες (γερὰ σύκα) καὶ τηγανίτες (ἀπὸ ἀλεύρι καὶ γάλα). Εἴχανε πὰ σόλα τσιούρο, ἀπὸ μπροστὶ. (Νυστάζω τὸ μαϊάνι ἀκόμα).

Αὐτὴ φορὰ ἤτανε τὸ νυχτὶ μὲς ποὺ μπροστὶ. Τὸ ἐπαλεύαμε μὲν Κόλεμα καὶ τὸ σουλουνάνε.

Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ τὰ Χριστούγεννα καὶ τοῦ Θεοφανείου

Τὸ Χριστούγεννα ἐμείναμε ὅχι πὰ σόλα – ἀλλὰ ἀλλοῦ καὶ τοὺς λέμε τὸ τραγούδι:

Τὸ Χριστούγεννα καὶ τὶ Τρινὲς καὶ τὸν Ἁη Θοδωρὴ, ποὺ μοῦ ἤκαμες λίγη ἀροφενιὰ μωρὴ σχισμοσόρω!
Ἴδιως τὶ δυὸ Κυριακὲς: τὸ Χριστούγεννα καὶ τοὺ Τρινὸ

Τὰ πάνω τοῦ Χριστοῦ δὲν τὰ λέγανε σχεδὸν πὰ σόλα τὶ Μ. Παρασκευή, ἀλλὰ μόνο τοὺ χωριοῦ

77.

γιὰ προβατα. Τὰ λέγαν παὶς μιρὲ ὄη μὶ καρκολή,
δαν προβατή, ἀπὸ μὶν πρωὶ τὶν μιρέ.

Καγὸ εἶναι τ' ἄρνι ὁ Θεός, καγὸ εἶναι μὶ ἂς τὸ φοῦμε·
μὶ ὅσου τὸ χέρι σώνεται, μὶ ὅσου τ' ἀλώνι ἀγιάζει
μὶ ὅσου τὸ μαγορεμένο Παράδεισο δὰ χάνει,
Παράδεισο μαὶ σ' ἐκκλησιές μαὶ σ' ἅγια μοναστήρια,
σοὺ ἦμαὶ δείλπο δὲν ἤξανε μαὶ δείλπο ἐφαντερώθη.
Τὸ δείλπο ἤξαν ὁ Χριστός, σὶ μγὲν' σὶ Δουλάρι
γὰ ψίλλα ἤξαν σὶ μαΐρες μὶ σὶ ρίζες σὶ Προφῆτες,
σοὺ εὐρεφιλιῶαν μὶ ἔχεγαν γὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη.
—Χριστέ μαὶ σὰς γὰ ὑφόμερες γὰ δίβερὰ μαρτύρια;
—Τὰ ὑφόμερα γὰ τοὺς Χριστιανοὺς μαὶ γὰ τοῦ μαγαίνιου.
Σήμερον μαῦρος οὐρανός, σήμερον μαῦρη μέρα,
σήμερον ὅλη δίβουνλα μαὶ τὰ βουνὰ χυθοῦνλα.
Σήμερον ἔβαγαν βουγὴ σὶ ἀνόμοι Ἑβραῖοι νὰ-

(Καὶ τὸν τραγοῦσι Καισμὶ-Μουσμανὶ, γιατί 79/
τὸν βοηθοῦσε ὁ Ἀρχιμοάγος Δαμιανὸς Μουσμανίδης,
ἀμμφίως ἀπὸ τοῦ Αὐγιῶτες Καρπίρα).

Γάμος — Εἴχανε συνήθεια ὁδὸ λρακοῦβι, ἄμα νυφάρι, ἔβα-
γουδοῦσανε. Πρῶτα ἤθελα σοῦνε τ' ὄνομα τοῦ
σαλίρα τοῦ γαμπροῦ. Π.χ. ἂν τὸνε λέγαν Κυῶτα,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κι ἤλαν κοντά, λέγαν:
—Τό τίνος εἶν' ἡ κυρώ, ὡραία, ποὺ μᾶς ἤρθε;
—Τοῦ καπετὰ τοῦ Κώστα, τοῦ μαύρη μᾶς τοῦ ἔφερε!
Ἤλαν σὰν ἀρώσου, σου κι ἐμαγουλώσαν οἱ γυναῖκες, κι οἱ ἄντρες ἐσκιάνανε μοῦ τὸ σουλήρι καὶ χαιρετοῦσαν.

Πληροφορία 101. Μαθεύομε σὰν τό' ὄμορφα!

Τραγούδι.
78 Δώδεκα χρόνω μοιάζει, χήρα σᾶν σὲ μάννα σου,
τὰ πληράνια σὰν ποδιὰ σου κι ἐμορφιὰ σὰν ἀηδόνι σου.
—Κυρώ, κόρη, καὶ μὴν κλαῖς καὶ ξανακαλλιεύεσαι!
—Κυρώ, μάννα, τί μοῦ λές;
Τέτοιον ἄντρα ποὺ ἀνὶ τὸν εὕρω,
ποὺ ἤτουν νέος, ποὺ τὸν ἀγάπησ, ποὺ τοῦ κράμπιασ.
(χορεύεται μὲ νιόνιο χορό—
Τὸ τραγούδανε οἱ γυναῖκες "εἰς διπλό".)

Κώστας Τσιμπλὴς (Μωρέας) — Σ' ἐκεῖνον ποὺ ἄρχιζε νὰ σκάλη καὶ γυρόμαγαν δυὸ σειρές, ὁ ἕνας δικάβαλα στὴν ἀντικρυνή

— Ὅλην ἀνεβαίνη ὁ ἄνδρωπος, ὅμως νύχια τὸν ζουλᾶνε. Δὲν δὰ κοιμηθοῦνε, σύνοχες καὶ ξένοι. Ἀπὸ πάνω τοῦ

ρίχνουνε μανιάχια, ἕνας ἕνας σου ἔρχεται κοντά φέρνει ἕνα μανιάχι ἀσημαντό, μεταξωτό ἢ ἄσπρο μὲ χρωματιστὰ καὶ σχέδια, καὶ τοῦ τὰ ρίχνουνε σὰν χουγιούδια. Οἱ ἀγγρίνες τ' ἀφήνουνε ἀζούτο πάνω στὸ νεκρό. ⊕

Ὅλην τὴν ἐνλαμπάδουνε καὶ φεύγουνε, τὸ δρόμο φεύγουν - χωρίζονται - νὰ μαδήσουνε σὲ ἴσια μεριὰ, γιὰ ν' ἀφήσουνε σπίτι τους τὸ βάναλο. Καθένας ἔλαιο σπιτικό, ἢ μὲ σιγανὴ κουβέντα, ὡς ἰσοβράδυ-ἴσια νύχτα. Πήγαν σπίτι τὸ σπίτι καὶ σπίνουνε κακρὶ, ἰσώνει καὶ φεύγουνε. Αἰ εἶναι κάνας νέος σου σπάνει, συνεχοῦνε νὰ σπρώνουνε τὸ σπίτι του ὡς 40 ἡμέρες. Πάνε καθένας μὲ τὰ φαγητά του καὶ τὰ βάνουνε ὄξω καὶ ἰσώνει. (Μαγειρεύουνε καὶ δικό τους ἀπού τὸ σπίτι). Αἰ εἶναι χήρος ὁ σπιτωμένος, κάτι γίνεται μόνο 9 μέρες.

Στὴν κηδεία δὲ βάνουνε χριστομαύλι, ἀλλὰ τὶς ἄλλες μέρες βάζουνε.

⊕ Ρίχνουνε ἀπάνου στὸ νεκρό, γιὰ πλησίδια, ὄχι μονάχα μανιάχια μεταξωτά, ἀλλὰ καὶ δαχτυλίδια καὶ ρολόγια, κι' γιὰ λίγκανο ἢ γιὰ χουγιούδια. Αὐτὰ ὅλα μένουνε δικά ἐκκλησιᾶς, νὰ μὴν τὰ φᾶνε τὸ

χώμα, ἀλλά καὶ γιά νά 'ἰ σουμάν ἡ ξενιτιά
νά 'χαμε χρῆμα. Τί μανίλιν ἔνας σάρωθες τοῦ
ἐρωτεύτικου, ἀπό ἐκεῖνες ποὺ φορεῖ οἱ κυράδες πρό
μεγάλες Αὐλές, ὅλφρ' ἀπό λίν μπλέτα, δίνονται πλέν
ξενιτιά καὶ σλείφουν λίς ἐλιόνες καὶ τά τσεσλίτα
(=ἐλιόνο πλάτα) καὶ λίν Ἁγία Τριάδα. Ὅλαν γαμιῶσουν,
τά κάνουν φαζαβούρες.

Τόν γκυρό τοῦ κλαίνε καὶ τόν "Μακρυδάνε" οἱ γε-
ρῶντες. Τοῦ χέσε τά καλοφάγιά του, ἡ καὶ φαρά-
φουλα. Τί χέσε ὅμως μαζί καὶ σ' συμπονᾶνε - Ἀρχινᾶνε
οἱ δικοί του καὶ τοῦ χέσι:
— Γκυκά μου, ὁ ἐνοίγαινες θά λαμπάδια σου, κι ὁ-
μᾶ ἐγέρνες, κάθε ποὺ ἐρχόμεν. —
— Θαλασσί μου, ἀντρα μου, ποὺ ἐφυσᾶς τό χαρ-
βοῦνι σου ἐναν φαράσκιετο, καὶ λώρα τοῦ φαράσκιες! —
— Τί ἐκάθες, κουρουνιασμένο μου! Ὅπου φαΐνε-
ουσουν λόγα χρόνια καὶ τ' ἀφαράσκιες λώρα!
— Ποιός θά χαρῆ τό εἶχε μας, κάλφουγα μου! —

Μοιρᾶ νά σκῆ καὶ φαράφουλα, ὅπο σβάνε...
— Ἀρμένες τοῦ ἄγγος νά' σέ κουβαλέφουν καὶ
νά κουβαλέφουν καὶ τή γυναῖκα σου μέ τά κα-
μάρια σου!

Τὸ χωριὸ ἔχει μιὰ πλατεῖα. Πίνουμε μιὰ
ἀπὸ τὶς λίγες βρύσες ἀπὸ μάρμαρα· ἀπὸ κοντὰ πολλὰ πολὺ μεγάλα
σφένδαμνοι νὰ 'ναι πάνω 2-3 κορμοὶ. Καὶ σφένδαμνοι
νὰ σφοδρύνουν νὰ μὴν σκεπάζῃ γῆς ἀπὸ μεγάλη.

Τὸ ξενοδοχεῖο λοιπὸν βρίσκουν ἀπὸ τὸ δωμάτιο, ἄμα
φεύγω ὁ σκοπὸς εἶναι νέος.

Ὅλοι λοιπὸν ἔχουν ἀπὸ μιὰ φιλοσοφία σὰν λέγω, ὁ ψαρὸς
δὲν ρίχνει σφῦρα κάτω ἀπὸ τὸν συνηθισμένο λόγο
γιὰ ψάρι, ἀφήνοντας τὰ χέρια του, κι ἐπειτα δὲν ρίχνει
τὰ χέρια ὅλων νὰ τὰ χαϊδεύουν – ἕνας ἕνας – οἱ κύριοι
καὶ γυναῖκες, ποὺ ἀπορρόφησαν.

Μιὰ ἀμάξα ἔχει δυὸ ἄλογα τοῦ σοκολᾶ μὲ σαμάρια καὶ σύρμα καὶ δίνουν πολὺ κανένα ἀπὸ 2 σαμάρια κι ἀπὸ ἕνα σιδερένιο σύρμα.

Στὸ καφενεῖο οἱ λόγοι εἶναι σωστὴ ἀγάπη
ποὺ τὶς βλέπω χαρές, μὲ τὸ μεγάλο φροῦτο ἀνοιχτὸ,
νὰ 'ναι ὁ νεκρὸς ἕλατος γιὰ λαὶ ἀναίσθητα.

Μεσημέρι γυρίζει στὶς 3 μέρες, στὶς 9 καὶ τὶς 40.
Στὶς 3 δὲν ἔχει κοσμοσυρροὴ πολὺ κοντὰ στὶς 9
καὶ στὶς 40. (σιλάρι καὶ φόϊδο). Καὶ μοιράζουν σαλ-

μάδια καὶ σύρε, σύρε καὶ πιὸ κοντά.

Εὐχὴ παιδιοῦ (~~[illegible]~~)
Τὸ Χαρακίσμα.

Στὸ χαρακίσμα, σὰν ἡ μάννα μὲ τὸ σκυλὶ θὰ ἐκάμνα. Θὰ, καὶ φέρνει μαζί της ὅλα τὰ ροῦχα • τὰ δικά της (αὐτὰ σοῦ χρωστήκανε ὅλη χώνα ὅλες οἱ 40 μέρες) ~~θὰ~~ βαμμένα ὅλα σ' ἕνα μούδιο, σοῦ τὸ κρατεῖ δυὸ χέρι.

Ὁ σκύλος μαζί μὲ τὸ σκυλὶ καὶ οἱ μάννα διαβάζει καὶ τὰ ροῦχα. Ὕστερα σκίζει τὸ σκυλὶ καὶ τὸ ψυχίζει, ἂν εἶναι ἀρτεμὸ μέσα στὸ χέρι, ἂν εἶναι δυσκολεμένο ἐκκλησία μόνο.

Καλάντα ("Λέμε τοῦ Ἁγ-Βασίλη)

79 Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία,
βαστάει χαρὰ καὶ χαρτί, στυλὸ καὶ καλαμάρι.
—Βασίλη ποῦθεν ἔρχεσαι, Βασίλη ποῦ φοιτᾶνες;
—Ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἔρχομαι καὶ σὲ σκολειὸ πηγαίνω
—Βασίλη, πές μας γράμματα, Βασίλη πές τραγούδια.
—Ἐμένανε ἡ μαννούλα μου τραγούδια δὲ μὲ μάθει,
μ' ἔμαθε τ' Ἀλησφάντωτο νὰ πῶ στὸ Ψαλιτήρι.
Τὸ Ψαλτήρι ἐκουβάστηκεν χώρια ἀπὸ κυρίαρχη,

Χερό μοντάρι ἤτανε, χλωρά βασιάρια βγάζε
κι' ἀσπρίνου λά' βασιάρια του σέρβιτσι μαρμαριών/κν.
Ἀνοίχε τό σουγιάκι τό μαργαριταρένιο,
αὐ ἔβγ' γρόσια δῶς μᾶς τα φτωχειά μού λά'γυωσβόλε...
- - - - - - -

(Γενικάρια Καλύμν)

Τρομαι-σβλίκ

τό' γυρί ἀνάγκη με τά δίμιαλά του ἀπ φοῦρν ἔχει. δίμιαλα: μωσκοσούνι (γυρί ἀ'προ φραντζόλ)
λεβεντιά (ἡ) = θρεφτό γυρί, καρβέλι
μουζούρα = θρεφτό μι' ζυμάρι.

Ζουζούκα = (δουζούκα;) Ἐγειάκαμε ὅτ' ἄδρακα μιά φέλα γυ-
ρί μουσμούλα, καὶ ἐβαλάκαμε στό' χάδι κι' ἐσπάσαμε
μεζί μας δυό κουβάδες ἡ, ἔνα μουσκαρέλο μεζέ.
Αὐτό ἤτανε τό πρωινό μας, γιά νά' σάμε δλή δουλειά.

Ὁ κυρέ Τόλης ἤτανε σοβαρός - Τόν ἐμελαγχολιόμαστε
σά φαρμακο - Ἐγέρνε κιριά φορά γιά τούς γέρους.

102 Παρομιά — Ὡς καὶ κυρέ τού 'δωκε καὶ σέβδανε!

Τού ἐβδομήντα χρονῶν κι' ὑγρά, σάν κι' ἀναβενεκρός, ἄκου τό Εὐαγγέλιο.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Χόρμι γιὰ τ' ἀβάσταμα

Παίρνουνε δυὸ χόρτα, τὰ βάνουνε
μέσα σὲν μὶ μαρα (= φυτρὶ) μὲ νερό,
σταυρώνει μ' αὐτὸ τὸν ἄρρωστο, καὶ λέει.

Ἄγιον Ἀνάργυρον τοῦ Ἁγιοῦ Χριστοῦ,
ὡρῶτον γατρὸν τοῦ κόσμου,
σοὺ γατρέγεις ὅλλους,
γιατρεῦτε καὶ τὸν Τάδε,
ἀπὸ μάτι,
ἀπὸ κακὸ ἀβάσταμα σοὺ νὰ 'χη.
Τὸ καλό, τὸ μάτι,
τὸ καλὸ τ' ἀβάστημα
ὅσον δέρνει τὸ κορμί,
ὅσον δέρνει ταραχή,
τόσο ἄντρας, τόσο γυναῖκα,
νὰ σκιάσῃ καρδιὰ τοῦ,
νὰ χυδοῦν τὰ μάλια τοῦ
μυρέγκια σὰν σουδιὰ τοῦ.
Ὁ ἀνάργυς τὸ 'φερε,
ὁ ἀφέντης ὁ Χριστὸς νὰ τὸ σιάσῃ!..

Αὐτὸ συρέσει νὰ τὸ σὲ ἐννιὰ
φορές. Σταυρώνει τὸν ἄρρωστο μὲ τὸ χέρι
κ' ἔμα νεράκι, τοῦ ρίχνει στὸν

τό νερό του ζουλταννιού μέ
μαχαίρι (εγιά ή δυνερογίβανο).
Βασκαίνεται μανές ἀπό διάφορα.
Συνηδᾶνε σαντού καί στό ἐξωκκλήσι καί σλίν
ἀμέρια νά ἐχουν σλίν φόρτα ἕνα φεσάλο,
ἕνα μαράλο, γιά νά φεύγη τό μάλι ἀπ' ἐκεῖ καί νά
μήν φαδαίνουνε μακριά.

Παροιμ. 103. Πάρτε, διαόλοι, βάρκα!

Πάνω ἰατρική — βόλτα

Ὅλον ἔχης τό 'σομάχι σου, νά' σπάς χαμομήλι.
Τό χαμομήλι εἶναι ὅ,τι φρέσκο. Ἐκεῖ σου δά' σπάς
γιά, νά' σπάς χαμομήλι.

— Σέν ἀρειάδα, ἄρα καί σπασσοῦν τά σύρα, βρά-
ζουν ἀρειάδα καί σπίνες. Θαί μί βρῆς μιν ἀρειά-
δα στά χωράφια.

— Ὅλον ἔχης σφαχτό (= σόρο σλήν φάντα (φωμί)
δά' ζυλάνης ἕνα μεραμίδι σλί φωλιά, δά' τό δυ-
γιώσης σέ σμουτί (= ρούχο) καί μεραλάρης τό
μαγίμό σου νά τό 'σοφέρη, καί τό βάνεις.

ἔννιά
ε τό χέρι
ι φάπαν

Στὴν μεγαλόρρια (=φουσκάλα) ἐπιάνανε φασκόμηλο, ὅπως τὸ βάζομε γιὰ γαργάρα, τὸ βουτάγανε λιγάκι, καὶ τὸ βάνανε (4-5) φορὲς τὴ μέρα, δεμένο μὲ μαντήλι.

Βιδέλες (=ἀβγάτες). Τὸ βάνανε ὁλόκληρο (ὁλόκληρο μέρος) καὶ τραβούσανε τὸ ἀέρα τὸ ἀέρα.

Βεντούζες. Εἴχαμε ἀνεμικὲς καὶ κοφτές.

Κατακαθάσματα. Ἐβάνανε σῦκο ἂν εἶχανε τὸ σῦκο. Τὸ κατάπιανε ἐμένανε ἀπὸ δυνάμωτο ἢ ἀπὸ λιγοψυχιά. Ἐμυρωδίζανε λόγο δυναμώσματος καὶ λιγοψυχιᾶς. Τὸ ἀφήνανε (Ἐβγάζανε ἐδῶ δυναμώτα, λιγάρια). Ὕστερα βάνω στὰ φαγητά, ὅπως τὸ λιγοψυχιά.

Τὰ κακοκαθάρματα τὰ βάνανε σὲ χοντροκόμματα (=κρύωμα στὸ στῆθος) ἢ στὶς φλάτες, καὶ ἔλεγαν φτάνει τὸ πουρφάρι ὅλο.

Αἷμα ἔχυνουνε τὸ χειμῶνα (νὰ φᾶνε νὰ χωνέψουν καὶ νὰ μαζέψουν) δὲν εἶχανε ἰδιαίτερα νὰ τοῦ βάλουνε - ἐμπαίνανε χάδι καὶ χαμογελάνε μὲ σημεῖα

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

(=ώύον)
και δεν έωσανε εμούνε. Πρέπει να δουρώσης τό λάδι να ώσης άνωάνω, για να μήν εμούνε και μάης ντάνο (=κίνδυνο).

-Ιδιαίτερα φρίχνανε τό γεμαστιό λάδι, όμα ένα παιδί ή ένας μεγάλος καρφώνουν με δρέπα ή άξινα, για να μήν εμούνε —

(Από Γρηγόριο Κασίμη, ετών 70).

Λινουργία.

-Εσπέρνανε όλοι χινάρι πό Μαδράκι, κι όλα τά ρούχα που φορούσανε τότες ήτανε από χινάρι. (Εβγιούσανε όλοι άσπρον από Μαδράκι (=είχαν άσπρα κιλάρματα). Ως και κουμπιά έκάνανε ντόπια. -Εσπέρνανε λινάρι ούτε νά 'χη (ή όλος τοις λοιποις) λινάρια που μεγαλώνανε, κι δεν εμπιστεύονται μέσα.

Θά τό σπείρη τό χινάρι, θά τό μαζώνη, θάν τό γνέση, θά τό ύφάνη — Κάθε σπίτι είχε και τό μαγνανό του — ως και ράμματα (=μεταξύ) είχανε από χινάρι.

104. Από τή δουλειά όλα κοπέλια είχαν βγή και η τσαρουχία — Έσπερνε του λιναριού τά σπέρνη!

(Γρηγόριος Κασίμη)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Δίμνα σχολή.

105. Ὁ Ὠσὼ βάζελας, σκοπάδα.

Παραμύθια, ἐγέραινε θὰ ἀγουνίσῃ ὡσσά.
Γαρὰ τὰ παιδιὰ δέγουνε σχολειό.

Γυνῶσα Ἐσούμφα (ἀπὸ τὸ Δημοτάρι):
α) Κοντόλας Μαθράκης : Δύμου Διαφωνίαι.
β) Κοντόλας Μαθρακίου (ἀπόλαγμα)
Μιλιῶνται τὰ ἀρέρια τῆς Κοντόλας Μαθρακίου,
καλαμεύθην τὸ ἔτος 1929
Γεννηθέντες (ὡρολόγια ἀνάγραμμα)
1847. Καθίμης
1855 Καλύχης
1857 Ἀρχυρὸς
1865 Μαθρόρας
1886 Μωρόδης
1893 Καγούδης

Τραγούδι
τοῦ Μικροσκυλοχωρίου.
(τραγουδιέται καὶ χαρτάκια σκέτο.
— τσιμπιὰ: "Νὰ σὲ χάσω"

80

– Ὁ Κωβαντίνος ὁ μικρός, ὁ μικροσταμερμένος,
ἢ : ὁ Μικροκωβαντίνος,
τό Μάη ἀφότου ἐφύλλιε, τό Μάη γυναῖκα ἐπῆρε,
τό Μάη τοῦ 'ρθε τό μήνυμα, νά 'βγῆ μακριά
στά ξένα.

(τοῦ λέει ἡ γυναῖκα του:)
– Μωρέ, Κωβαντίνε μου, μέ ἐμένα σοῦρε ἀφήνεις;
– Πρῶτα σ' ἀφίνω βρέ Θεό καί δεύτερα ἐσέ ἄρον.

– – – – – – – – – – –

(Ἔφυγε, μέ ἐκεῖ σοῦ πάει τοῦ πάσαν αἰχμάλωτο.
Ὅσο καιρός ἔκανε, ἐδούλευε τοῦ γυναικός του
δωδεκα σριόβολα γωριασμένα νά 'ν' φυλακή. Περάσαν
τά χρόνια καί τά σριόβολα γίναν σοφρά.

– – – – – – – – – – –

Τ' ἀρνίζει ἀρνίζει ἕνα ἀρνί, τ' ἀρνίζει δίγονίζει.

– – – ~~τραγούδαει~~ – – – – – –

(Τό τραγούδουνε ἡ θειά ἡ Μαγδαληνή τό
δυρούμουνα, μά δέν τό τραγουδᾶμε ὥρα μέ
τό σπίτι καί λόγω ἀκαμαρούσας).

(Ἀπό τή Νικηφόρα Γ. Μαΐλυρα).
Θυμᾶμαι μιά ἔνα ἄλλο ἀποσπασμα:
– Ἐκεῖ πάνω σ' ὅ,τι ἀρχοντιᾶ μέ ὅλο τ' ἀρχοντικό
νά δῶ μέ ἐμένα τ' ἀνιψιόρφανο, σ' ἀρρεβωνιασμένα!

81 Άγγο: Τό τραγούδι του Γιάννακρου.
(Β. Μακεδονικών
τευχ. Ε' αρ. 1)

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονῳ. 4625
τῶν. 267

Ο Γιάνναρος γυχομαχά δού καραβού λίν αλώρη.
Δεν έχει μακινά νά λόν μαζί γοντεί νά λόν λυώσουν λα,
σαρά τόν μαίνε οι νάϋλες του μι' ό πρώτος
καπετάνιος:

_Οδήμου άνδάνω, Γιάνναρε, μαγε μου χιμιζάκι (1)
νά διγουνιάρης λοι καιρό, νά μιούσμε σε λιμάνι.
_Μά εγώ δε χέω, δε μπορώ, και σεις μού λέτ' αδήμω·
άλλιώστε με θα νά δυνιώσω, βασιάζω με νά σλέπω,
δεξιά μου τό μεριάλι μου με δυό μαύρα μαντήλια
μι' άνοιχτε λίν καρδιά μου, λίν καλαμπιδωμένη
πού μέσα είναι πόνεινη, μι' άλο όλο αραχνιασμένη.

[έχει λύση σού δε σπάσει]

και φτώχε μου λι χάρτα μου, τό έρημο κουμπάδο,
νά κουμπαδιάρω λον καιρό, νά μιούσμε σε λιμάνι.
Πέρα δε πάνω τό βουνό, τό δυό' άλο τό κάτδε,
θ' έχει καμπούχα (=σουσί) όλη κορφή, γλυκή βροχή
δυό είτε,
έλαι νά' σε' νάραξελε, μι' έλαι νά βραδυαστάλε.
Δεξιά είχε λίν άγκουρα, χρυσά τό σαγαπάρι,
όλη όδηγία λι φαρμακερή είχε βαρειά σπαθάκι,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Να βγοῦν οἱ νεράϊδες γιὰ νερό, κι' ὁ μάγκας γιὰ ξύλα
να βγοῦν οἱ καραβιῶτες μου νὰ διαβοῦνε τὸ μνῆμα.
—Παιδιά, κι' ἂν σᾶς φᾶει ὁ χωριό, ὥρα σὸ βιολέτι,
κι' ἂ βροντιὸ' ἡ μάννα μου, σᾶς λέω τὴν ἀλληλουΐα
κι' ἀγάπα ἕνα μα σκοτωμό, κι' ἀμάρτια γιὰ γυναῖκα.
— — — — — — — — — —
(ἤλεγε κι' ἄλλα).

Αὐτὸ τὸν Γεώργιο Σουρίδαινο Καλέσχη-Κεφαλληνιάτη, ἐτῶν 72.

Χουρμαλίνα διάλεχτα (καὶ λαλιὰ)

Συνηθίζουνε τὶς Κυριακὲς μὲς τὴ Χουρμιὰ καὶ τὶς Ζερινὲς νὰ μαζεύουνε ἐξοχικὲς ὅλα τὰ εἴδη, γλυκὰ μῆλα ~~μαδιαρούδες~~ μάδιαρες, καὶ νὰ λένε τὰ γουστόλογα μὲ Χουρμιώτη:

—Τὸ Χουρμιὰ χορεύουνε καὶ τὸ Τρινὲ γλεντοῦνε,
καὶ μὲν ἡμέρα τὸ λαμπρὸ μόνην ἀβρὲ χωροῦνε.

Τὸ Χουρμιὰ καὶ τὸ Τρινὲ καὶ μὲ Ἁγιὸ Θοδωρῆ
σοῦ κάμανε μὲ φροντιὰ, μωρὲ Παγιομορδώρω; (!)

Ποιὸς δ' τὸ 'δε σὰν δὲ δ' ἀγαπᾶ, βαρέθα μ' αὐθεντιάν
ἐγὼ μὰ θάνατο ὥρα τὸ χωραγνισμένη.

→

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

_Χιώτικα, τραγουδήνι μου, χιώτικα μυρμωδιά
χιώτικο σπίτι τ' ἀσπρισμένο κι ἀλλαίρι τὴ παρδιᾶ μου.

82 Χιωτοπούλα (Χορεύεται συρτός, μὲ ἰσαμπρά: "Χάνομαι γιὰ σέ", ὅπου [illegible] τὸ "Βασίλισσα μ' ἀ μαρασύνῃ" ἢ σελ. 220) _"Διαμαντέλα"_

ΑΡΤΙΘΜ. εἰδ. μονα. 4627 / εἰσ. 287 ΕΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΘΗ _Τσαν. Ε ἀρ. 6.

_Τούτο δεν κάνει συννεφιά, τούτο δεν κάν' ἀλλαφιά,
τοῦτο κάνει κόρη χαρά, ὅ' ἐρχετ' ἀπό τ' ἀμπέλι,
βαστάει τὰ ρόδα στὴν ποδιά, τὰ μῆλα στὸ μανίκι._

Κι ἕνα μῆλο τὴς ρίχνω κι αὐτὴ δυὸ μοῦ δίνει.
Μὰ αὐτὴ 'χε τὰ μῆλα της κι ἐγὼ χρυσὸ χαϊρέκι
κι ἀπὸ χαμὸ τὴς τὸ 'δωσα κι ὡς χαρτὶ ἀνεβαίνει.
Βρίσκει χορὸ ἐχορεύανε κι ἤθελε νὰ χορέψῃ.
Κι ἀπὸ τὸ βρόντο τοῦ χοροῦ κι' ὀχ' τὰ πολλὰ τραγούδια,
τὰ ξεχάστε ἡ ποδοῦλα της, τὴς φάνη τὸ χαϊλάνι.
Τὼ κύρη ἤμανα τοῦ χαμαγοῦ, κι ἡ θειὰ τοῦ λέει νύμφη:
_Αὐτὸ εἶν' τοῦ γιοῦ μου τὸ φυσί, τοῦ γιοῦ μου τὸ χαϊλάνι!
_Κι ἂν εἶν' τοῦ γιοῦ σου τὸ φυσί, τοῦ γιοῦ σου τὸ χαϊλάνι,
πολλὰ σὲ γύρευα καιρὸ, δ' ἀπάρκιους μαστόρους
μὰ ἐσὺ σὲ γύρευες καιρὸ κι ἔβρες τὸν ὑγιό σου._

(Δημοτικὰ Δημ. Κασίμη, ἐλεύ. 45)

Εγκυρμιά

Υπάρχουν πό Μαδράκι κι ἀκό 7/8 χουγρουβιά (5 σχιά καὶ 2 νεά, ποὺ λὲγμι εἰκονογραφία ἡ ἐγκυρογραφία, ἡ μηχανὴ) ἡ σπειρία)

Ἡ κάθε ἀλγειά ἡ σπίτια (σπίτια;) μπορεῖ νὰ βγάλῃ ἀπό 2½ ὡς 5 χιλιάδες χάβι. (Ἀναλόγως μὲ τὸν ἐγκυρογράφο καὶ τὴν ποιότητα).

Ἂν δώσῃς μιὰ ἀλγειά πό χουγρουβιὸ καὶ μιὰ πό σπειρίο, δὲν δὲς ὅτι ἡ διαφορὰ μπορεῖ νὰ φτάσῃ 17 χαρτούτσες χάβι (νὰ σοῦ δώσῃ δηλ. τὸ σπειρίο τόσα τσιγάρα, καὶ μάλιστα ὅλα ἐν ἔχῃ διαχωριστήρα – Χωρὶς διαχωριστήρα, σοῦ δίνει μόνο 5½ τσιγάρα)

1 σπίτια ἡ ἀλγειά = 18 χιλιάδες (δεκαοκτὼ) εἰκόνες.

Τὸ χαμήλωμα ὁ κύριος δουλεύει μὲ ἀκό ὑποχρέωσι θὰ μικρούνῃ, ἐσοῦνε ἔχῃ δεκαεπτὰ χάβι καὶ τὸ χαμηλώνει.

Ἀναλογοῦν σὲ 8.000 μέτρα εἰκόνες σὲ κάθε ἐγκυρογράφο πό Μαδράκι. Ὁ κύριος σχολιάζει τὰ σπειρία.

Τὸ 1960 ~~ἐβγάλανε 1400 ἀλγειὰ πό χουγρουβιὸ~~ ἐβγάλανε ὅλες ὅλες τὸ Μαδράκι 1400 ἀλγειὰ.

Όλοι κείνοι εμπήκανε 430 στο εξαλφιβέτο
Δ. Αϊβαλιού, 300 στον Καλύμνο, και 700 στα
5 σχολεία χουλιουβιά, σήα μαζί.

(σημειωμ. Διονύση Φέγγου).

Παροιμ. 106 — Δυό διαόλους σε μιά μουζίκα, δε-
μπορεί ο ένας βάλω!

107 — Θέλοντας ο βλάχος, μη θέλοντας ο γυφτάκος,
φόρεσε και σι χρισταί, κόκκινα τσαρούχια!

108 — Τόν είχα δοσταβιλο λιμάνι! (= λιμάνι
σωστής σε ώρες δύσκολες)

Τραγούδι

43 Σκαμπανεβάζει κάτεργο κι έμπαδού φεγγάδες,
ο σουλτάνος πάνω το βορειά κι οι άγιοι για κι Δύση

— — — — — — —

Και κει βρίσκω ένα γεροντα σου σκάφη και
μαδιανε.

— Καλώς τα κάνεις, γεροντα

— Καλώς το το γενναί-
(δεν το θυμάμαι όλο λόγια) — Δ. Αϊβαλιού

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παραδοση.

Εδώ δο Ρόγγι (ἀνθρωπάρι) ποὺ φαίνονται τὰ χωράφια γκρεμισμένα, ἔχουνε νὰ φοῦνε ποὺ ἤτανε δυὸ Μαῦρα παιδιὰ κι εἴχανε δυὸ λόγους μαζί (ποὺ συναρτιῶνται) κι αὐτοὶ οἱ δύο ὅλο ἐμαγκώνανε ἀνάμεσα θεὸν μεσημέρι. Ὁ ἕνας ἐσκέφτηκε μιὰ νύχτα κι ὅλης τοῦ λόγγου τοὺ θὰ χωράγια τ' ἄλλωνοῦ, κι ἔτσι νὰ ξεκαθαρίσῃ τὸ γκρέμα. Ὡσπου ἐδούλωσε ὁ Θεὸς καὶ γκρεμίστηκε μιὰ μέρα καὶ δὲν ἄφησε.

Ἔχει σήμερα ἕνα βουνίσιο, κι αὐτὸ εἶναι ἀπὸ κεῖ κοντὰ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

(εἶναι μιὰ παράδοσις ποὺ διηγήθη ὁ ξεναγὸς μὲς τὴν Λάκκα τῶν Παξῶν).

(Διονύσιος Ἀέργυρα)

ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
214 – 313 (Μαδράκια)
Ἐκδρομὴ εἰς
Ὄρμαλα: 20, Παραμυθι—
παράδοσις 18, διήγησις 30
ἐπιχώριος ἱστορία 12, ἔθιμα 3
παροιμίαι 30 καὶ ἄλλα ὑλ.
Λαογρ. Γάμου, Πασχ. Μυνυχιακ. βίου
Θάνατ. Μεγαλόσωρ. Λαικ. Ἰατρ. Βοτανικ
κ.ἄ.

Μαδράκιον
17. 7. 1960

2344
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΟΘΩΝΟΙ

ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΟΘΩΝΩΝ
ΠΥΛΑΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ὁ φροντιστὴς Κοινότητος
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡ. ΚΑΤΕΧΗΣ
(18.7.60).

ΕΜΒΑΔΟΝ: 9,29 τ.χλμ. χωμ.
Ἀνώτ. Ὕψος: 408 μ.

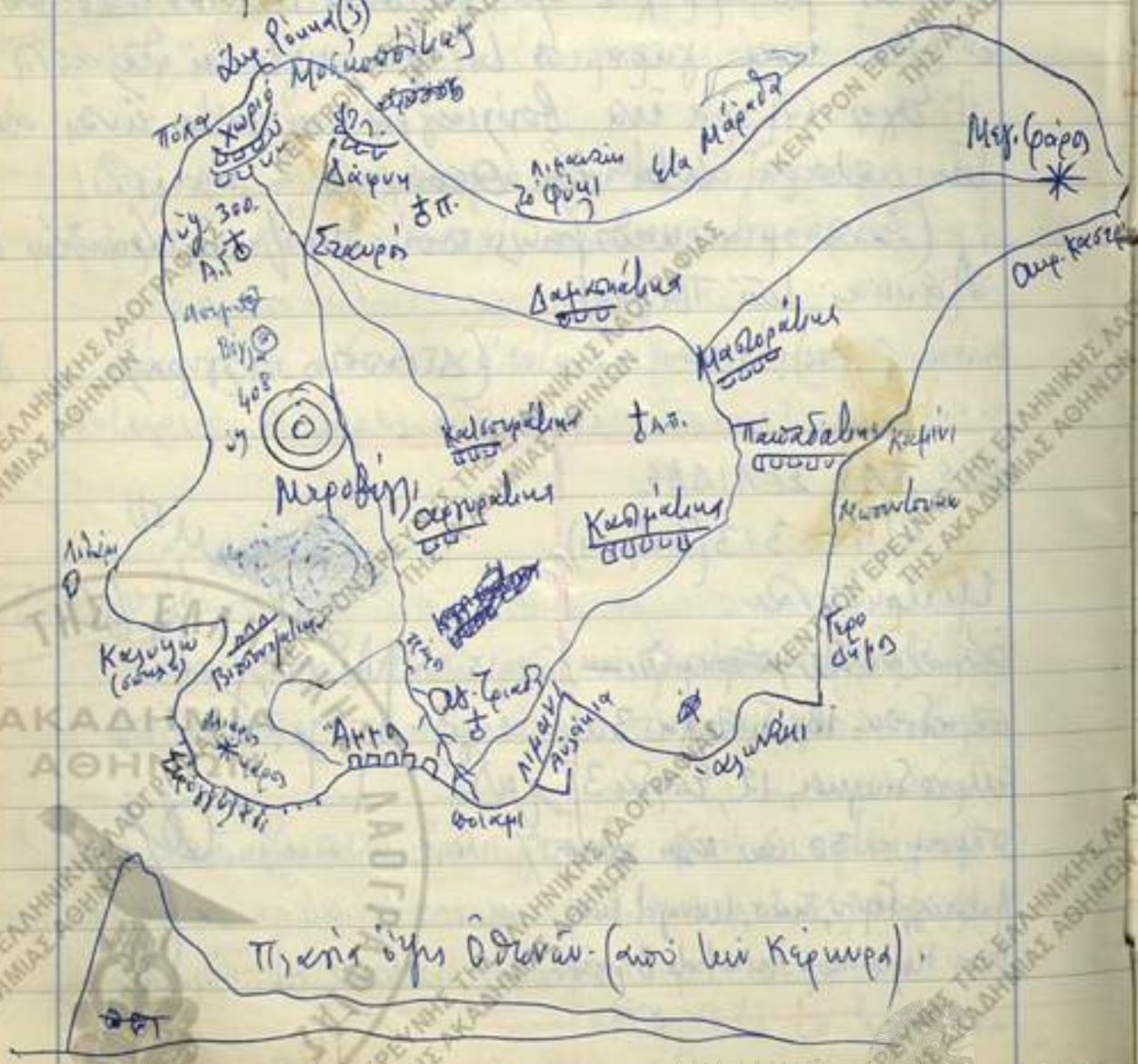

Πυκνὰ ὄμη Ὀθωνῶν (καὶ Ἐρείκης).

Οι Όλνοι λοιν ξενικοις χαρίς φέρουλαι με το όνομα
_Isola di Fano-

Το βουνό Μεροβίγλι. ύψ. 1252 αγγ. ποδιά. (406 μέτρα);
Οι σπιτερο του χωριού εί Άνω Παιλά (κεφαλή) και
οι Κάτω Παιλά - Όρος μεγ. ο Σταυρος.

Παραδ Υπάρχει ένας δασικός δρόμος από βορειά από
τό Νυσσού, όπου διασταυρώνεται και ο δρόμος.
Από όλη ή κατώ το μέρος είναι κάποτε [illegible]
αμπελοχώρια - Εσοχερικάνε έχουν με Ιβηρίους ή
με Γαγγους - Άλλοι γένη, οπώς ήρθανε Τσέλες χωρίς
Χάσανται Χιβανιά ή Τουρκοβλάχοι χωροδούλες, και
τους εσκλάβωναν οι Δαφνιώτες, είχε κάποι μάχη
και τους ξεκαθάρισαν.

Εκκλησιές του Νυσσού: 1. Άγια Τριάδα (μετόχιον)
αλλιώς μοναστήρι, όπου και το Κοιμητήριο
2. Παναγία δύο λόφο (στα Δάφνια) με Κοιμητήριο εξ
Άνω Παιλά - (Ήταν παλιο Μοναστήρι με Παναγία
με Θαυματουργή).
3. Αγ Γεώργιος (δυο χωρίς) Παλαιά εκκλησιά εσώκλ.
4. Άγια Παρασκευή δρόμος Μαδεραίικα. ή σχολείο όπ.
Έχει και ερειπωμένες εκκλησιές: Τον Αγ Νικόλαο
και τον Αγ Δημήτρη.

Εχει και βυζαντινά εκκλησία – Καλλέα.
Το Φανάρι και το Χωριό (μικρά πλησιόν)

Παράδοση Οι πρώτοι κάτοικοι ήρθαν εδώ
από τους Παξούς. Μόρφη να ήρθαν μ' αυτό τον
Παύρα - Στο "Χωριο" μένει φραγκολατινικά "Ε-
γκλεζια του Παύρα, που τους κυνήγησαν οι Τούρκοι
από εκεί-Πασσά. [Θα ήρθαν πρόσφυγες· γιατί
τα υλικά το χωριό είναι σαν σαγηνίδια].

Γιατί Οδηνοί; 1) Κάποιος Οδων θα έδωσε τ'
όνομα του 2) Μήπως από το Οδόντα, έτσι
δηλ αρχικά είχε πολλά δέντρα και γκέμπλες.

Εκκλησία Οδηνών: ο Ιωάννης Καλύβας, είναι 45.
Ελληνικό το γυμνάσιο Καρώρας.

Περιβ. Εχει ένα μέρος, το λένε Βλοτ Φραντζέζον
(το κοιμητήριο) – Είναι κοιμητηριακός χώρος. Εκεί
αχει βουνάκια μικρά, και φτιάχνει να φτιάξει
καθεδρικό, για να σταματήσει όλη τώρα φτάνει.
Εκεί αχει και κτίρια χριστιανικά, και βρήκανε
Ναβάδες, μαχαίρια κ.λ. Κάποιος Φράγκος
ήρθε θα βοηθά εκεί.

Στην Αμερική έχει Θωμαΐδες που αίνιγμον θυ Κυρ
ιακίνι Αβγολέμονα (Μόνο οι Έρμιονιτάδες είναι
χωριάτες). Μερί μ' ένα Θωμαΐδες είναι ίσον Μαδρακιώτες.

Αριθμός κατοίκων: σαρ' ένα 760-770 (δουλειά από
το Βρετό ερχίμαν τον 1955).
Από αυτούς 80 είναι παντρεμένοι και οι 120
ξαναπαντρεμένοι. Μένουν σήμερα στο Νιού σαρ' ένα 560.

Ξενιτεύονται στον Καναδά, Αυστραλία, Αργεντινή, Η.Πολ.
Τώρα είναι και δυο εξωγενείς φοιτητές η ένα κορί
τσι.
Ο σαρδόλερος κόσμος γύρω από εμβάσματα. Υπολογί
ζουν ότι μπαίνουν στο Νιού 500 δολλάρια το μήνα.
Έχουν και 20 συνταξιούχους από το αμερικανικό ΙΚΑ
που δίνουν 60.000 δολλάρια το χρόνο στον Θωμαΐδη. Βέβ
αια 20.000 δρχ. που μπαίνουν το μήνα από εξω
γενείς συνταξιούχους (ΤΕΒΕ και Ν.Α.Τ.) έχουμε
170.000 δρχ. το μήνα εμβάσματα, δηλ. 300 δρχ. το λίβρο.

(Από τον Ν. Γ[illegible] δηλ/το
τον Πρόεδρο).

Προϊόντα: α) Δάδι
(Στο Νιού χώρα (Θωμαΐδες) έχει 30.000 είδη ειδών - (Ηλεκτ

36.000 και εγγράφεται. Αυτές όλες δίνουν
1700 ψηφοι δηλ. 3500 ψήφους.
Έχουμε πολλά εμπόδια: (2 εμποδισμένα
για οδοιπορική, που το είδα εγώ διαφωτιστικά)
3 εκατοντάδες σταλαγμένου λίνου με μηχανή, 15 ιπποκινητα - σχεδόν καθε χωριό - και άλλα 15 εμπόδια, που δεν γίνουν άλλα ή μονάχα).

Άλλα σχόλια

β) Φαλάτσα (άλλα γράφουμε μόλις).
γ) όδωρα, διμηνιαία.
δ) μηδενισμένα - ζαχαρινά πολλά. Έχουμε νερό.
ε) Δίκτυα (ιδιωτικά. Καθένας με το βαρκάκι
η την καλύβη, και αρχίζει το ψάρι του
πολλοι του. Ψαράδες με βάρκα έρχονται από
την Κέρκυρα μ' άλλο άλλου.

Εκπαίδευση

Δύο δημοτικά σχολεία: Ένα δάσκαλο 2 μήνες
(Πρώτο Δ.Σ. Οδηγεί - Δ/ντής Χαραλάμπους Διμηνιάτης
από την Κέρκυρα. Δεύτερο Δ.Σ Οδηγεί - Δ/ντής
Ευαγγέλιος Καρύδης, από την Κέρκυρα (δεν έχανε)

Ονομαστός νεώτερος δάσκαλος, με φήμη ότι έβγαλε

μεγάλη γλαυκό Περιγιάλι Τσίρος (Θανάσης).
Αύλιό σπάνια φορά γιαουρλιάς.

Εξι το Γυμνάσιο Καρυάς φοιτούν σήμερα 6-7 από
χωριά - κυρίως κορίτσια - και διμοιρίαν σχ. Όδηγών

Εσωτερικούς ή ημερήσιους σήμερα από τους Όδηγούς:
1 καθηγητής γυμνασίου, 2 φοιτήτριες Κεντρικής Σχο-
λής ή τη Οικοτροφίαν, 2 διμοιρούσες, 1 γυμνάστρια, 1
μάγειρας.

Οι 2 φαροφύλακες είναι νέοι.

Σημείωση. Λιμάνι μοναδικό: Ο Άγιος.
Το μεγαλείο έχει μέσα δύο τη εβδομάδα
φορτηγό από τη Καρυάν (2 διαφορετικά μονίμως
σχήματα) και άλλα έκτακτα δρομολόγια δι' άλλα
λιμάνια τη Καρυάς (Σίδερι, Αγ. Ελέφαλο).
Το χειμώνα ο μεγάλος βάθος εσωτερικά τό
άλλο λαγκάδι, κοντά είναι υποχρεωτικό ή τη Ταχυδρομείο.

Κλίμα υγρό μάλλον, άλλα ξηρότερο από τ' άλλα νη-
σιά. Νερό μέτριο και χαντακιού. Πηγάδια σπάνια.

Οι Οθωνοί έχουν δύο χάρους: Τον μεγάλο κοιλ
για Μαλοχάλικα, ο Καστρί (β' χαρτι;)
και τον μικρό, το Στρογγυλάδι, απού την άλλη
μεριά, απού κάνει σαΐδα (όπως και τις Ερέσους).

Τοπωνυμία Θεραπούς

Λένε ότι τα τρία νησιά μας ονομαζόν-
ντανε δυό τρία ονόματα που ήρθαν εδώ
και καθοίκησαν, ή μπορεστήκαν μεταξύ
τους τα νησιά. Otho (Όθων) Ezzico
(Ερρίκος) Martha (Μάρθα) Δεν είχαμε
Οθωνοί - Ερρίκους - Μαρθάκι. Το έργαν.
αυτό και μια χωριανή το 1870.
(αφηγήτρια Ν. Αργυρού, το παρατσούκλι)

ΕΘΙΜΑ ΤΕΛΕΥΤΗΣ (αφηγήτρια ο εγγονός
Ι. Κατσίκης)

Την νύχτα που θα θεραπεύσει ο νεκρός θα σουν
τον φυλάνε. Πάνε από 'δω το νεκρό να σύρ-
σουν σιδερώνε με ψόμερα ξεκινάνε ν' ακουσθούν
την ώρα. Οι θανόμενοι συγγενείς - οι γυναί-
κες - τον μοιρολογούν με λόγια. Όχι ποιήμα
αλλά δικά τους πουθενά. Τον λένε για την
αξία του, για τα καλά του, κάτι που θυμούν

ού εἶναι μαζί του γέρνει μέ τά βάσανά του
ἀν ἤταν ἄρρωστος καί ὑπέφερε, ἤ μέ τό ξαφνικό
χωρισμό ἀπό τόν ἀγαπημένο λεβέντη του. Αὐτό εἶναι τό μοιρολόϊ
σου ποῦ λένε ἀγκάλιασε, μ' εἶναι βέβαια δέν
νά τό τραγουδᾶνε.

Ἕνα-ἕνα σου ἔρχεται πρό σοῦλα, φέρνει μανίκια, δα-
χτυλίδια, ρούχα χρυσά καί ἀσημένια πρό νεκρο
Αὐτά νύφη ἀπό τήν πεθερά δέ τά βγάζουν
νά τά δώσουν σέ ἐκκλησιά. Μερικοί ὅμως τ' ἀφήνουν
νά σαπίσουν. Ὅταν πάνε στήν ἐκκλησιά, αὐτά σου
βρίσκουν, ἤ τά βάνουν σέ καινούργιο γάμο μέ
τά ὀλά, ἤ τά δίνουν σέ ἐκκλησιά. Κανείς ἄλλος
δέν θέλει νά τά πάρει. Ἡ ἐκκλησιά ὅλα μα-
ζεύει σιγά, τά πουλεῖ σέ Κέρκυρα γ ἐξαφνίζει.
Τά δαχτυλίδια καί τά ρούχα τά βάνουν στόν
νεκρό οἱ συγγενεῖς. Τά μανίκια, οἱ πλεξούδες.

β.σ. 322

Τήν ὥρα σου εἶναι νά δέσουν τόν νεκρό, ἔχει
πάρει μαζί του ὁ πλησιέστερος σέ συγγένεια μέ τό
χάδι, ἀπό τό μαντήλι του χεριοῦ, καί λίγη
ἐδουλειά σιγά-σιγά βαμβακιδιές ἀπανω ἀπό μαντήλι
καί τό πρόσωπο τοῦ νεκροῦ.

Ὅσοι νύφες εἶχανε χῶμα σπίτι ἀπό τό χτένι

ή τοι νυφό (γιατί ήχαν και ξυλοφόβαλα σού τούς φρένους) και τόνε χωρνάνε. Φεύγουν ένξένα και σάνε πλάι ένα ποτάμι, και σκιμάνουν νά περιπάσ τό ζάγιμό. Καθώς όμως κίν' νά μοι νά φύγουν, ό σεντζ τοι ρίχνι μιαχαί φό χάφια νά σχυδούν, και τό μιαχαί κόλό σκίζι σόανο φό χώμα. Ένξ-ένξ σού σχίνεται και ραντίζι τά χάφια του, λέι: Θεός σχωρέ'τονε.

Οι άλλοι συγγενείς σάνε στό σπίτι (και οι φύλοι). Οι άλλοι συμπάσχουν. Έμαι δά τοι δωδεκάτι μαγέ και σήμ. Δεν έχει φαγητό σήμερα.

Στό δρόμο σού μαίζουνε ψωμό τό χωριό όλοι μαζί (κάθε λίγο έμπρόσ), σκέπτουν νά καθίσουνε τρεις φορές κάθου, σ' άδειο μέρος (ή άλλο δρόμο) γιά νά μείνι σπίσω τό νεκρό.

Τό βράδυ δά σάνε οι συγγενείς δικά τους χαρτιά και δά φάνε κάτι στό σπίτι.

→ (αλλά μάλλον σελ. 321): Όλον χειμώνα ή νεκρική σοφιώνη έλεό τό σπίτι, τά γαμπρά σού γένε πό δρόμο, μέ αγρό βήμα, κίνει ή

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

Άγιος ὁ Θεός - - - Ἐγείρου με ὁ Θεός -

Μέσα στὴν ἐκκλησιὰ γιορτὴν τὰ Εὐλογητάρια καὶ τὸ λέγω ὅτι πιὰ δὲν τὸ νηστεύω, τοῦ γίγνου Τριόδιο - Ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς τὸν τάφο γίνεται γιγνὴ τὸ Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι.

Τώρα ὡρα, τὸ σπίτι καὶ ὅλη ἐκκλησιά, τὰ χέρια τοῦ νεκροῦ εἶναι δεμένα. Τὴν ἐγγλέζα μαρμὴ σου εἶναι νὰ τὸν δέγουν, ὁ σκλάβος του διαβάζει ἡ δυχωρετικὴ εὐχὴ καὶ οἱ συγγενεῖς του γίνουν τὰ χέρια.

(σήμερα ὡρα): — Μνημόσυνα γίνονται στὸ τρεῖς ("τὰ τρίτα"), ἐ'στὸ ἐννιὰ ("τὰ ἐνάτα") καὶ στὸ ἑκοστὴ ("τὰ ἑκοστά").

(Ἀπὸ τὸν Ἀγγελὴ Ἰω. Κελέχη)

Τοπωνύμια καὶ Παραδόσεις (Ἀπὸ τὸν Διονύσιο Κ. Κελέχη, ἐτῶν 56 κατοίκου Δαφνίου, καὶ ἀπόγονο Δαφνιωτῶν)

Ἡ ἐκκλησιὰ τῆς Καμένης εἶναι ἀμέσως μόλις ἐπὶ τὸ Στρογγυλὸ (κυκλικὸ) ἔχει δυὸ μεγάλες κόγχες καὶ δίκλιτη, μὲ ὅλα βυζαντινὰ μέσα, μαρμάρια.

Μιλούσαν ὁρισμένες βάρκες μεγάλες. Θά 'ναι 100 μέτρα μάκρος, 10 μέτρα βάθος καί κάμε 10 ὕψος

Λέμε "στήν Καγυγιώ" κι "στήν Καγυγιώ". Λένε ὅτι κατά μέρος ἔρουσι ἡ Καγυγιώ κι ἔμειναι τοῦ Ὀδυσσέα χρόνια, ὥρτν φύγη γιά τήν Τροία. Παίν σχεδά ὅλοι καί καινούργιοι κατοικοῦν.

Στόν Χδωρονάμμο. (Διό λιμάνια "τῆς Καγυγοῦ").

Στό Λιδάρι (δυό λιμάνια ἄμμου).

Στό Ἀχάρο, στή Συρμή, στόν Τριπιτσιό Κόλπο (= στόν τρίτο βράχο). Εἶναι ὅλες στή δεξιά

στήν Ξυλοσυρμή (ἔχει συρμή ἀπό ξύλα - διότι γιομίζει τό λουτρό ἄμμο, ὅσον ἤθελε ἀρχίνει ξύλα καλοῦν).

Στό Κουμκούλι (ξέρα μεγάλη)
Στό Κουμκουλάκι (ἄμμος ὅλες μικρόλιθοι).

Στό Μωλάκι (= μικρός μῶλος) Μιά μοίρα ὅσου μπορεῖ νά δέ χτυπᾶνε

Μιὰ Πόχα (ἡ Πόχα).
Τὸ Μοσκοφόντιμα Εἶναι τὸν ἀγώνα κάθε τοῦ χωριοῦ. Ἔχει γουρούνι, ποὺ μοσκοβολάει δυνατά.
Στὸ Φούρι. (χαμπάρι;)
Στὸ Καγκλινάρι
Στὸ Γυμνὸ νερό
Στοῦ Παύλου τὸ χόρτο. Ἦταν κάποτε χέρσα Παύλ
Στὸ Νερομύλο. Φαίνεται χιλιάρτος σαρακοστὸς νερό-
μυλος. Εἶχανε σὰν ἐκκλησία τὰ ἀρχαῖα, κι ἤθελε νὰ κάμη ἕνας ἀρχαιολόγος (ὁ Οἰκονόμου. Θάνος;) νὰ
εὕρη τὰ ἀνάκτορα τοῦ Αἰμυνόου. Ἐδῶ, λέει, χοροῦαν τὸ
φαΐκικο. (Ἤρθε ὁ σοφὸς καὶ δὲν ἔγινε τίποτε.)

Σ' τοὺς Πλάκες ἢ μιὰ Πλακάδα. Εἶναι ἀὸ χέρι, ἀὸ βο-
δὸ ἴσα δαγκάνει φαίνονται πολὺ πλάκες.

Σ' τοὺς Κοντοσύκες (=κοντὲς συκιές) Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἦ-
ταν κι παγκόσμιο, κι εἶχε συκιές.
Στὰ Μάρακα. Εἶναι χέρα ἐκεῖ, ἡ Μαρακόβρυση, 150
μέτρα χέρι ἀὸ τὸν ἄλλο. Θὰ εἶχε μάρακα παλαιότερα.

Στὸ Καστρί (κοντὰ ἀὸ Φάρο) Ἔχει ἐκεῖ ἐρείπια ἀὸ κά-
στρο Βενετσιάνικο.
Στὴ Λουφόβρυση. Ἐκάθονταν λύκες παλαιά

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δάχαδα. Είναι μαυρουλή σαν μαράβι. Τη χω-
ούδαν οι Ιταλοί με' τα ανθοσφάιρα, κοντόβολη κύ-
μίαση σαν είναι νιοσυρούχι. "Εμενα όμως μου
αρέσει ο "Παπαγιαννάκης", όλον έπαιρνε μια εξόρμηση
για τον Αϊβάνα.

Σ' τζι Μουίζες (Μαούλες;) Κοντόβολη μυρίζει το νερό
(μικρή θαλασσίτσα).

Στου Γουλιέλμου το ρόχθι. (γωνιά). Πιο μέσα
έχει γενικά λουόμενοι. Στου Γουλιέλμου, με χαχα-
νάδες και μαγαζάκια. Καλοκαίρι σύνορα
Μάιστρα. (Είναι άλλο κανένα Γουλιέλμο;)

Στην Κάνουλα. Έχει μικρή αμμουδιά, με νερό. Είναι
το καλύτερο νερό μας. Έχει κάτι μικρά νερά και
"δυο Τράννες". Φαίνεται σαν είναι και τα δυο μαζί γλυ-

Στην Αλμυρόδω (θαλασσίτσα) Είναι υγρολάκκα, σαν
λίμνες μοιάζει με μέρη αλμυρίδες. Μοιάζει όμως να
βρίσκονται αλμυρίδες κάτι δίπλα.

Στο Χάνλαμα. Έχει σύκινο βουνάκι, και χαντάκι
μεγάλο, και γύρω γύρω σπίτια. Είναι μαζωγμένο σαν,
δε φαίνεται άλλο τα δάχαδα.

Στὴν Πλάκα τοῦ Λουγγάρη. Ἕνα Κασίμη-Λουγγάρη εἶχε ἐκεῖ τὰ ἀδέλφια του.

Στὸ Ἄρμενο Ἕνα γκιὸ μέρος - (Δὲν θυμᾶμαι καμιὰ ἱστορία)

Στὸ Στενό. Ἔχει ἕνα βραχοπλάκι δὶ δεξιὰ καὶ τὸ λένε Στενό. (Πρέπει νὰ σταματᾶς ἀπὸ δὶ δεξιὰ)

Τὸ Καμίνι. Εἶχε ἐκεῖ καμίνι, ἀσβεστοκάμινο (Εἶπα ἐδῶ τὰ ἀσβεστοκάμινα. Ἔχει καὶ ξύλα ποιὰ ὁ λόγος). Μικρουλὲς ὑπηρεσίες γιὰ ἀσβέστη, ὅπου βάζουνε μπροστὰ τὸ καμίνι, καὶ τόλε ἀνάβουνε.

ὑπηρ.

Δὶ Μπουνλούκω. Ἦταν μιὰ γυναίκα ποὺ ἐκεῖ ἐσκότωσε - (Τὴ ἴδια φορὰ μὲ ἔφεσε, κυλουλούκα. Θὰ ἦτανε 100 χρόνια ἀπὸ τότε. Ἦταν καὶ μιτροπάτησα) Ἔχει ἐκεῖ ποὺ ἐσκότωσε, ἕνα σταυρό. - Θὰ διαβάσουλαι βίβλια ὅπου θυμᾶται ἀπὸ κεῖ. Καὶ τὸ 1910-11 ἔγινε καὶ μιὰ καταδίωξις.

Τοῦ Γκιὸ-Δήμου. Ἦταν ἕνα γκιὸ-Δήμος (ἕνας παλιὸς κοτσαμπάσης Κασίμης, ποὺ ἔχει δὶ σκοτωμένα).

Τὸ Χωνάκι. Εἶναι ἕνα χωριὸ δὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

6) Αὐγάτικα - Τὸ ταχυπλό χιμάνι τοῦ νυχτοῦ (μὲ χιμπο βραχίονες)

Στὴν Ὀξιὰ Τριάδα (κοντὰ στὴν ἐκκλησιά) / μεσόγειοι.

Στὸ Πολάκι - Εἶναι ξεροβόλαμο, ~~[illegible]~~ ποὺ βρίσκει στὶς δεξιάδες. Τὸ ἔχουν καὶ γιὰ δρόμο.

Στὸν Ἄμμο - ἡ μεσογειακὴ ταβερνιά, ὅπου εἶναι τὰ μαγερεμένα, τὸ κοντόκλινο ψαράκι, ἡ ἀλλαντοποίια καὶ μερικὰ σπάνια.

Στὸ Μῶλο. Σπιτικὴ μὲ βολτάγια καὶ ἀρμονδιά, ὅπου παίζουν μουσική.

Στὸ Στρογγυλάδι - Κοσμοπολίτικη σπιτικὴ ποὺ σχηματίζει ξεμπούκιο. Ἔχει ὑδρο-γεωγραφίες

α) στὴν Πρώτη θέση.

β) Στὸ Πλακάδο

γ) στὴν Ἕνωση (ὅπου εἶναι ξωκλήσι βενετικὸ καὶ ταβερνιὰ ποὺ ἡ βαρκοῦλα μένει).

δ) Στὸ βρυσὶ νερό

ε) Στὸ Συνοδοπούλι. (Σπιτικὴ εἶναι μιὰ ξωκλήσι χωρὶς ταβέρνα - ἀκόμη - καὶ ἐκεῖ λένε ποὺ ἄλλοτε κουνιόνταν τοὺς συνοδούς. Δὲ μποροῦσαν νὰ βροῦν ἐκ-

δ2) δ' τό Καμάρι. (Βράχος μέ ἴσιωμα, πού ἀπό πάνω ἴχε γκρεμούς.

ε) στό Γκρεμνί (ψηλό γκρεμνί ἀπό βράχο. Κι μιά σχισμούλα ἀπό κάτω.

ζ) δι' Νυφάκι (Ξερά, ἀμμώδη μονοπάτια ἀνάμεσα σέ κάβα, ὅπου σέ μέ τά ποδάρια)

η' δ' τό' Αλώνι. Ἐχει γούβες, ἀπού μαζεύει ἡ βροχή καί κάνει ἀγάπη.

θ) πό Βαθύ Χαντάκι

α) στόν Χάνικα τό πετρόλι.

β) στόν Ἀθωροκάμπο.

(Βαλάδα λέμε κάθε σκαμμένη μέ χῶμα, σάν καλυβένια σπίτι κι βαλάδα)

Παράδοση.

Ὁ Χάνικας κάπου ἤτανε κοντά, μοναχούλικος. Ἤρθανε ἐδῶ ἀλητόπουλα. Ἐρωτιόντανε: — Ἔχετε κανένα νά παίξουμε μαζί μας; — Ἔχομε σουγιάδες. Ἐσκοτώθηκε ὁ Χάνικας. Ἐκείνοι ἔχανε ἕναν Ἀράπαρο, σού ἤθελε νά παίξει, ἐνῶ ὁ Χάνικας ἤτανε μοναχός. Ἔβγαλε τά γίδια του καί τόν εἰδοποίησανε. Ἤτανε μοναχός καί μαγκιάρος καί ἀρχοντάδα. Ἄφησε τά γίδια κι ἐκατέβηκε νά παίξει.

Ἐσυμφωνήσανε μέ τόν Ἀράπαρο, ὁ ἕνας νά σκύ

Θερε ἀπό Μώρο, αἰ ὁ ἄγγος νὰ κάτση ἀπού δῶ.
Ερωτιόνε θερώτα, τί θέλη ὁ καθένας νὰ φάη, γιά
νὰ παγέγουνε. Ὁ Χάμης ἐμόρεγε ἕνα ξεβρί (χρόν
σίμνα) μρασί (δημ. 16 καρτοῦσα-γα καὶ γαγέτζες, γε
[illegible] -30 γαγέτζες ἀπού τό θεμπαζιώ. Ὁ Αρά-
σιμ ἐρίλιωσε ἕνα ξεβρί γάγα ἀπού λοί λόιο.
—Ἐσύ νὰ πῆς ἀπού θερά, τοῦ χέη ὁ Αράσιμ.
—Ὄχι, νὰ πῆς ἐσύ, σοῦ ἔχω μεργά φόδια, ἐνῶ
ἐμέ μρας μουζός.
Ἐπῆγε ὁ Αράσιμ ἀπό τό Μώρο, κιλίμην νά
✓ ξεροχυλάδι, κι ὁ Χάμης ἐμένε ἀπού δῶ. (Ὅσο
νὰ πῆς, τόν εἰπόρασε ἔλη λοί Αράσιμ).
Ἀρχίσανε, ἐξεμινήσανε. Μόγις ἐβύσανε μιθέλια
μέ θερμή, ὁ Χάμης ἐβύλωσε τό χέρι του μέ
σενιμένη λίν θεγάρα, καὶ τοῦ δίνει μιά ἀπό θερμα-
σοῦ τοῦ τό θέρασε ἀπό μιά πάνια σ' ἄγγα. Κι
ἀμέσως λοί ἔρριξε κάτω καὶ τοῦ ἔβγαζε τό μερα-
λί σλοί ἄρμο.
Μόγις εἶδανε οἱ θερμαλαί αὐτό τό θεάμα
ἐμορμάξανε. —Ἐβγάλε γλήγορα, τούς λέει ὁ
νιόπιος, μήν ἐρθοῦνε τά θεμμιάρια λά ἄγγα σοῦ
ἔχουμε καὶ θά μαθαίνουνε.
Κι ἐβγάλανε οἱ Χαϊτερίνοι.
Ἔλη ὁ Χάμης ἔβαλε τόν λόιο.

(ἀπό τόν Δ. Καλίχη, Ἀλβανοσπουδές)

Σύμη — Αύλος ὁ Σάκης ἤλεκε Καλέχης (τό ἐπώνυμό του) κι ἔχει ἀδερφούς, ποὺ λέγονται Σακιάλες Ἐσκληρώθηκε ἀγελιά. Ἐκεῖ ἀπ' Πεφκί, ἔχει ἀπού ἀπὸ ἐκεῖ σοκιά, ποὺ κακοδούλευε κι' ἔβγαζε τὰ φρά βάλε. Τὶ λέει ἀκόμα "Τοῦ Σάκη ἡ σοκιά". Ἀλλά ἤλεκε καὶ μιά κοπέλα τσοφλίδα, ποὺ φύλαε τὰ δίκαια της χήδια. Ἐφυλάγανε καμιά φορά τὶς γίδες μαζί, σ' τὶς βαζάδες ἀπ' Μεσοβίγλι... Τὸ βράδυ, ποὺ κοβόμασε ἡ κοπέλα· ἤθελε νὰν τὴν φέρει.

— Μὲ πόβει (= ἔχω πόγιμο), τοῦ λέει· δὲν μοῦ φέρνει τὰ ξύλα ποὺ ἔχω κι' ἡ φωτιά; (Ἤθελε νὰ του τὰ φάει αὐτὴ ἡ σοκιά του).

Τὰ σπρε ἡ κοπέλα. Μόγις ἔσπασε ἀπάνου ἀπ' μαῦρα, τοῦ λέει:

— Δὲ θ' ἀφήνω νὰ φύγεις.

— Μὰ ἐγὼ ἔχω ἐφτὰ ἀδερφία, καὶ δὲ θ' ἀμολήσουνε.

— Δὲ θ' ἐρώτησα ποῦ ἀδερφία ἔχεις —

Καὶ πραγματικά, τ' ἀδερφία της δὲ μιγήσανε. Τὸν παράδεσε χῆρο κι' ἡ κοπέλα, κι' ἐδῶ ἔμεινε ὁ γάμος.

Ἤλεκε ἡ κόρη τοῦ Βιτσέντζου.

Καὶ τοὺς δάσανε κι' ἕνα σπίτι, τοῦ τὸ χτίσανε, ποὺ δὲν ἔχει κι' ἀπού αὐτούς κατάγονται ἐδῶ τὰ οἱ Σακιάλες.

Δημ. Παλιότερα είχαν αμπέλια εδώ, κι έρχονταν εργάτες από τη Χειμάρρα (κάτω από το Ντέρο) να δουλέψουν. Μια μέρα έφτασε κι' ένα ντερβένι (= ένας μεταμορφωμένος, μουσουλμάνος) για να δουλέψει.

Δούλεψε 2-3 μήνες, γνώρισε τον τόπο μας, κι έφυγε. Ξανάρθανε να ξαναμείνει για πέρυσι και ήρθε με κάμποσα δωδεκαρίτα Καλαβρυτινάδες (= Αρβανίτες).

Τότε έμενα εδώ ένας Ντούγκος, άνθρωπος άδικος, κακεντρεχής, που δεν τον έπαιρνε το μάτι του να τιμάει. Φοβιτσιάρης και άχρηστος.

Έρχεται μόνος του ο Χειμαριώτης με τους Καλαβρυτινάδες, βρίσκανε δουλειά, έτσανε όλοι μαζί στο Χωριό, σ' ένα σπίτι και χειμάσανε.

— Καλώς ορίσατε.

Ρωτάει ο Χειμαριώτης τη νοικοκυρά: — Που είν' ο νοικοκύρης; — Στ' αμπέλι, τον γειτονά. — Φώναξον να έρθει. Έστειλε μήνυμα να τον φωνάξει.

Είχανε κουμπώσει εκείνοι τα δόξα τους όπως θα 'ρχόντανε από τη νοικοκυρά και τσιμπούσανε μαζί τους κάμποσα φαγητά - χαλβαδόπιτα και τσιπούρες που τους είχε φέρει.

Ώσπου μαζώχτηκαν τα παιδιά του χωριού κι εθαυμάζανε τα δόξα (τα όπλα γαϊτανάκια).

Η νοικοκυρά δεν λάχα: — Να φυλάξω μέσα τα ρούχα, για να μην πάθουν τίποτα τα παιδιά; — Ναι, για δες.

Έλεγε σιδερώνοντας τους χωριανούς, κι ήρθαν κι έσπασαν τα ρούχα, ενώ οι καλαθιάδες δεν είχαν σηκωμένα τα βλέφαρα. Είδανε τους άλλους και την Αγγελική Φλεβαρίτη (του Καμμαντάκη) κι απλώσανε χάμω, τους πήραν ύπνοι και τους φάγανε κάλιο βρε Άμμο δεμένους.

Στο δρόμο ο νους τους έβγαλε και τους είπαροίδωσε. Και δεν έφτασαν σπίτι, γιατί εκείνος ο Νταϊμής έσπασε μ' ένα βόγο κι έχωσε το Χειμαρινάκη και του λέει:

— Ήθελες πάλι με πιάσει!

Να πάλι, να πιάσει.

Κι ο Χειμαρινάκης, που του ήρθε καμιά δυο τόλε που βρίσει εδώ του λέει.

— Βάρα, βάρε Νταϊμή! Βάρα και συ!

Δυο τόλε έμειναν ναι κι έμεις άλλοι και πολλοί, όλοι σαν μπρος και Μακρύνος, βρίσκει σε ώρα άδυναμίας του μπήγει και του βαράει.

Παρεμβ. — Δεν τον Νταϊμή που βάρεσε το Χειμαρινάκη!

Ή:

— Βάρα, βάρε, Νταϊμή! που λέει κι ο Χειμαρινάκης.

(βλ. και σελ 360)

[Δύο ἴσια]

Δίμη. Τό 1943-44 φιρουβόλαν ἐδῶ – ἤρτε γιά ἀσυλο ὁ Ἐμφιετιό – ὁ Μιχάμης Μάμιος (ἀπό ρομάϊκο) ἀπό μί χωριάρεα, κοντά τοί πόλη γουδάν οἱ ἀγάποι. Ἤρδαν ὅμη μια μέρα μ' ἕνα καΐκι ὁδηγιμένος μι' ἀσυνβόλα, ἐβγήκανε ἀπό Καλέρι τοῦ Μύλου, (καΐκι μι σαννίδα καί ἀφοῦ μή θορισάνε ἄσχημα, τοῦ βγήκανε καί τοῦ σήκανε – (μοῦρι νά τοῦ ψοφόσω καί κάποιος ἀπό τοῦς δικούς του) –

Χωριουδάκια (συνοικισμοί μέ 10 – 20 σπίτια)

1. Τό Χωριό (=μερικά χωριό, σαχαλάκος σπιτικά σμοί, σχεδόν ἀχνερωμένος ψηφά ἡ ~~[illegible]~~ ἀνηφορικός. Παλιά ἐκκλησιά του ὁ Ἅγ Γιώργης.
2. Ἡ Δάφνη β' μεγάλος συνοικισμός, μέ 40 σπίτια
3. Καδιμάκικα
4. Παπαδάκικα
5. Μαδεράκικα
6. Καδουράκικα
7. Σταυρός (διασταύρωση μέ σχολεῖο γ 2-3 σπίτια.)
8. Βιζβιζάκικα (ἀπό Βιζβίζι ἤ Βίλο)
9. Ἀφρεάκικα
10. Δαμασκάκικα
11. Δεγερλάκικα
12. Μπενακδάκικα.

11α. Ἀγειμάκικα

Αὐλίζοντα ἐθνώνυμα ἢ συνοικισμῶν (που ἐμφανίζονται καὶ ἀνάμικτα).

1. Καλέσης (Κυρία σύνθεση 300 ἐλῶν, ποὺ εἶναι χαρακτηριστικὰ ὅλων τῶν Καλεσιῶν ἀλλὰ ἐμφανίζονται ἐπίσης καὶ στὸ Χωριό. (Ἀναδιπλασιάζονται οἱ ὀνομασίες:
Μουρούνας, Μαουρουνιώτης, Μαυρόβης, Τσούργος, Νέος, Καπετάνης, Συνέβης, Ἀμπάτης, Μαρμαντσάκης, Καζουλᾶς, Σάκκας κ.ἄ.
2. Καλέσης καὶ Καλεσιώτης καὶ Φραγκιώτουρος (Κερκυραῖος)
3 Καλέσης (μερικὲς) Ὁ Θεόδωρος Καλέσης ἔχει ἀδελφό κ.ἀ.
4. Καλέσης ὀνομάζεται ποὺ αὐτὸν εἶναι παντρεμένη.
5. Μαϊστόρας
6. (Δὲν ὑπάρχει Καλογερὰ ἢ Καλογέρισσα) ἀλλὰ Ἀέργυρος
7. Καλεσιῶτες καὶ Ἀέργυροι
8. (Δὲν ὑπάρχει Βιζαντινὸς) ἀλλὰ Ἀέργυρος κ.ἀ.
9. Ἀέργυρος.
10. (ἀπὸ τὸ Δεμερτζῆς) Καλέσης καὶ Μάνεσης
11. (ἀπὸ τὸ Δεμῆς) Δρώννης ~~καὶ Μανεσιῶτες~~
12. Μανεσιῶτες.

Ὑπάρχει ἡ ἐθνώνυμο Γρηγορὸ ποὺ εἶναι ἀλλαγμένο Green-Good

Ὀνομασία ὀφρύδιου

Ἐδῶ καὶ 50 χρόνια ἔχασε ἀκόμα τὴ θωνιὰ ἀλλιμάκι τὸ Μαθράκι, καὶ συγκίνησε

καὶ τὰ παγιεργούσανε. Ἐβγαίνανε τὸ χωράφι τὸ καϊμι, καὶ σκάβανε τὸ Μαΐ μὲ Ἰούν. χαρεύανε. Χωράφια καὶ τὶ σπορικὰ τὰ νυφᾶ τους. Εἶχανε Μεγαβίκλι τὰ βουνὰ τους. Κι ἐκεῖνοι μὲ αὐτὰ Χωριὸ-Πανίκα, Κάλω-Πανίκα. (Ἐδῶ εἶναι Χωριανίτες οἱ Καλιχιῶτες καὶ Καλωμαχίτες οἱ Κασίμιωτες).

Κουβέρτα.

Τὰ νυφᾶ συνεννοοῦνται μεταξύ τους μὲ φωλιές. Ὅταν ἡ ἀρχόντισσα μουδιάζει ἐδῶ ἢ ἐκεῖ καὶ ὕστερα φεύγει, ὅταν θὰ φάει ἀπογεύματα (ἰδίως σὲ καλοκαίρι) κάνει σινιάλο ὅτι εἶναι καλά. Τοῦ λένε: — "Μᾶς φάτσες καλά, νὰ μᾶς κάμεις ὄζιά. (= ἐδῶ, φωλιά). Ἐκεῖνοι θὰ κάμουν σινιάλο (φωλιά) μὲ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὅτι εἶδαν. Αὐτὸ συνεχίζεται καὶ σήμερα.

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ σὲ ἀρραβῶνα. Ὅταν εἶναι καλοκαίρι, κάνουν φωλιά, νὰ τὸ ποῦν. Ἂν δὲν εἶναι καλοκαίρι, δὲν ἀνάβουν.

Σὲ ἀρραβῶνες ἐποχῆς, ὅλοι θέλουν νὰ εἰδοποιηθοῦν ποιὸ κόμμα κέρδισε. Ἔχουν συνεννοηθῆ ν' ἀνά-

γιον γιὰ τὸ καθένα λόγους ἢ λόγους φωλιές.
(Ὁ ἀδύναμος ἐμοίαζε ἐδῶ ἐκεῖ Μελαξᾶ (1938)
Μὲ λιγοστὸ φαΐ, λιγοστὰ ροῦχα. Ἦταν σκληρὰ
καιρὰ μηχανήματα, μὲ δικούς τους μοτόρι, ἐνῶ
ἐμεῖς εἴχαμε φυσαλίδες. Ὅλο τὸ 1941-1947 δὲν
εἴχαμε καμιὰ λιγεσπαστικιά. Μὰ καὶ ἐμεῖς
σου ἔχουμε, δὲ δουλεύει ὁ μέρα, ἀλλὰ μόνο μὲ'
τοὺς Καρουζάδες).

Λάρισα Ἄγγλοι εἶπανε λάθος οἱ γυναῖκες νὰ φᾶνε
τὰ σκυλάκια σου Ἄγγλο (Σουρίδενα) στὴν κεμπάσ.
ρεύουν τὸ ρύζι, ὅσο εἶχε λαχτὴ ἡ μάνα τους.
(μὲ ἀγάπη καὶ καρίζια) Ὅλοι εἶναι νὰ βγάζουν
τὸ ρύζι, ξανακάνε, κάνουν σκαμπανεβάσματα καὶ τὸ φᾶνε
τοὺς ἐκεῖ.

Βλαδιλικὰ ὀνόματα
Σούρος (Σουράκης, Ἄγγλος Πίνης)
Σουριδούλα (καὶ Τούλα)
Γιώργης (Τζώρτζης)
Γιάννης
Νικόλας (οἱ Νικόλιδες)
Διονύσης (Νιόνιος)
Μαρία (Μάρω - Μαριγούλα)

(Σωύρος και Μαρω) έχομε 15 αυξέγενα)

Αγγελίνα
Ελένη (Λένη - Λενίτσα)
Μαγδαληνή (Μανή) (Μία μόνον, 80 χρόνων)
Φρυδερίκη (έχομε 3)
Δανάη
Καλυψώ (είναι μία)
Ιωάννα - Γιάννα.

Παροιμιώδη χωρία

Λέμε του "ερημοσπίτες" μαριδοφάηδες" εννοούμε όμο μαρίδες (ξιγγρουνιά; αδεμόλυτα γαμ
, Του Μαδρανιώτη του λέμε "αρτοφάηδες" 1
εννοούμε τις αρτόνες (;) σουγιά κι δαγάδες
(δαν γλάρος). (οι αρτόνες θημώνουν θα δίχνα να
χαγάνε τα παραγάδια.
Του Θωνιώτη του λένε χάγγιμα (δηλ. γ-
γόνους α)

Παροιμ. 111. Φρανσέζου Ρουσσιώτης, μαριδοφάης
Μαδρανιώτης, αρτοφάης 2.
Θωνιώτης χάγγιμο.

Παροιμ. Μιά φορά ένας Θωνιώτης έφτιξε με χάγγιμα (=γαγόνους α) δίκη Κέρκυρα να κ' σουμήσ. Εκεί σου βγήκε όμως με δαύλα θ' άρχο μώλο, τού

φύγανε καὶ διορατάνε. Ἕνας Μανουσιώλης ἔσμιξε ἕνα ἀγόρι τὰ χάλκινα μὲ τὸ βαρέλι, σουτάρει αὐτὸ, καὶ τὸ 'χασε ὁ Θανιώλης. Σὲ μιὰ στιγμὴ ὅμως ἔβρεξε τὸ νεράκι του τὸ χάλκινο ἀγόρι μὲ τοῦ βαρελιοῦ καὶ τὸ εἶδε ὁ Θανιώλης. Πάει κοντά, καὶ τὸ σήκωνε ἀγόρι τὸ χαμηλό καὶ τὸ τραβοῦνε νὰ τὸ βγάλῃ, καὶ τὸ 'λεε: "Ἀγόρι μὲ σοῦ μοῦλες νὰ βγῇς!" Ὅσο σοῦ λοῦ 'κοψε τὸ νεράκι, μ' ἔτσι ἤθυχασε.

Γιὰ τοὺς Παξινοὺς

1. - Οἱ Παξινοὶ ἔδειραν τοὺς ἀξιμπάζους μὲ τὴν τριχιά, νάν τοὺ φέρουνε κοντά, νάν τοὺ κομμάτιάσουνε. Τραβοῦσανε, τραβοῦσανε. Φωνάζει ἕνας Παξινός: — Λέω, λέω, ἔρκεται! Λέω, λέω, τραβᾶτε μὲ ἔρκεται! Αὐτοῦ ἐπιάσαμε ἡ τριχιὰ μὲ ἐβρεδήκανε ὅλοι τ' ἀνάσκελα!...

2. Μιὰ μορὰ ~~ἔβαλαν Παξινοὶ~~ ἐβαλθήκανε οἱ Παξινοὶ ἐλαφρόσυρσα μὲ φορτάρι, καὶ τὰ δερφίνια ἐρχόνταν ἀπὸ κοντά. Οἱ Παξινοί, μόλις τὰ εἶδανε, φένε: — Μωρέ, τὰ γουρούνια τοῦ Ζόρ-Τόμα ⊕ (Sir Τόμας) λέω, λέω! Εἶχανε μαγαρίσει μέσα ὅλο καΐκι, τοὺς εἶχανε, ἀδειάσανε ὅλο τὸ καΐκι. "Βίζτε

⊕ Ἀρχοντας τῶν Παξῶν μὲ ἀγγλικὴ ἐξουσία.

μαγαφούσι, νὰ πολιώσωμε τὰ χουρούνια του
δόρ-Τόμα!" ἔγραψε.
Ὅλοι ἐφιλήσανε τὴ θερειά, τὰ δεμένια ἐχαιδεύανε.
Ἐσκάσανε φρωί-φρωί οἱ Παζινοί ἀπ' αὐλὴ τοῦ δόρ-Τόμα καὶ τοῦ μιλήσανε νὰν τοὺ φερούσι τὸ μαγαφούσι. — Γιατί; γέρι. — Γιατὶ σοὺ ταίριαξε τὰ χουρούνια!
Ἐκεῖνος τοὺς ἔδειξε τὰ χουρούνια του — Ἄχ, φιγγέρι ἀπού δῶ, σοὺ μοιάζε καὶ τοὺς δαγασινούς!
Ἐλόης ἐπαλαγιάσανε οἱ Παζινοὶ τὶ ἐκάνανε. — Ἄ, γέρι, δὰ ἤμανε, ἀγύπια, ὑάρια καὶ τὰ σήφαμε γιὰ χουρούνια.

Νάλι-βιώ.

"Ἄμμα φορὰ εἶχε ἐδῶ ἀσχιὰ ἰσλοφόρα. Ὑωγοτίβελα σοὺ ἤχαμε 30 ἰσλοφόρα ἀὶ τὸ 1915 (σιούνες, μοραντζέρες, τραμπάκιουλα, λόβερ, μαντζάκοι (ὁ μαντζάκος εἶνα ἀρμοδιοκτήτης). Σήτρα ἀχούμε μόνο αὐτὰ τὶς δυμπουνιές, 2-3 μοτόρια. (κιὸ ἀσὸ τὶς βάρκες). Ἡ σιμοσένια ὅμα Γρήγουρ εἶχε τὸ ἐμπορικὸ φῶτο Τούζα (Γ) μὲ λιβερικὴ σημαία. (ὁ ἀφεντικός εἶνα Ἑλληνοαμερικάνος) 3.000 τόννων. (εἶνα ἀσφαλισμένο ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ Ν.Α.Τ. καὶ ἔχει ἑλληνικὸ πλήρωμα). Ὁ ἰδιοκτήτης του Ἀλέξανδρος Γρήγουρ μένει ἀπὸ Φαγιέτ Ἀλαμπάμα. Δὲν ἀφέρνει. (εἶχε πρῶτα ἑλληνικὸ)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Όλος - συνώ

ὁ δίχλος (= κουβάς) τ' ἀγγειό (= ἀγγεῖο, δοχεῖο) αγγειά και τό σταλό.

ὁ καδος, ἡ σπιτέλα (= καμινι) Στόν καδο (= μαλλιο) ασπίνουν ρούχα, μέ λιγη τζιβρα. Κουβαζούνε νερό μέ τις ξίβρα (= βαρελια). Το καμίνι = καμινι.

Φωνάζουν και δο' σπίτι δωσούνι, αυτό τη συμφορά (χαρά).

Ενδυμασία α) ΑΝΔΡΙΚΗ

Απ τό 1910 δυρούσα εδώ 4 χρόνια σού φορούσαν τα εξής. (βρακιά): 1) Στόν μπαρμπα Μάρκο, τό Μπαρμπαρδο. 2) Στόν μπαρμπα Αξιώτη τό Μούχο 3) Στόν μπαρμπα Αναστάση τόν Τσιούνη ή Βρακά και 4) Στόν μπαρμπα-Γιώργη τό Χρούσ.

Φορούσανε:

τζιτζέρ (= μαύρο ψάθινο) χρωματιστέν μαύρο-πουλκιβο με μοτίφ, χωρίς γιακά. Με σπείρα, ~~φουντούρα~~ και με μανίκια. Λίσπρο-βαμβακερό με γαρνιτούρα και με χρυσά μοτίφ. (και με μανίκια).

φανέλλα νλούτα, μακριά δοι αργαλειό.

(σώβρακο μάλλον δεν φορούσανε)

βέλλα από μουσελί (ύφασμα) βυζαντί - σιμπρο.

γιλέκι λίσπρο, με δυό κουμπίνες γραμμή δυό σειρ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δυσχωρούνια ἄθορα, μωαμπαμικά ἢ μάγγινα, δεμένα γιλά. Καιοδε ἀφήνανε μένό ἀού λί σίγα.

✓ ζαχαρούχια α) καθημερινά μέ κελσουνάκι (γου-ρουνοζάχαρουχα - ζμικρά ἀού λοί ἴδιοι)
β) Κυριακάτικα ἀγοραῖα, μέ φούντα.

(Παροιμ. 112. ✓ Ζαχαρούχι ἄου λοί λόιο σου, μ' ἂς εἶν' καί μωαμπαμένο.)

Β' ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ

~~φορεσιά μάγγινο, ὡς τό σβέρκο~~

ἡ ὄαρζοα = (φουλάνι μάγγινο μαύρο-δυσυρο, ὡς τό σβέρκο, φέστες, ~~κεντιά, ὅπως τό βγάζουμε σ' εἰκόνες τῆς ἀμαξιᾶς~~.

ἡ ὠόρμα = δαντέλλα μεδωλό, ὅπως τό βγάζουμε σ' εἰκόνες τῆς ἀμαξιᾶς. (Ἡ ἐρμάνουδα δέ φορεῦσε ὠόρμες)

τό μαντήλι τό μεγάλο. Τά φέρνανε ἀπό τό ζαγέσι (ζαγεσιανίνα) οἱ μα-γαζαῖοι, γιά χαρίσματα. Ἤξανε μαζεμένη, μαῦρα, μόνιμα. Μ' εἶχαν μιά δια δυσχωρούνια ἄσπρα, μάγγινα ἢ βαμβακερά. ζαχαρούχια. Τά φοροῦσαν οἱ ἴδιες οἱ γυναῖκες

(το κρασινικό ράγιμο το κάνανε δημιό, αι ήταν καλό).
Ψαρόσουπα (για λι χορτάρι) - διαφορίνι - με κομμάτι μπροσθά.
Θουνάμι. Ενρίσκομε κιού σάκο και κάθε, σαι τον ψαρά.
Τρουβάνι. Το φορούσαν κιού σάκο. Ήταν τα γένεια και έδενε μπροσθά μ' ένα χαλάκι, μαύρο ή κόκκινο. Το καλοκαίρι έμεναν μ' αυτό, ένω [illegible] και φόρμα (βαμβάκι) και φορούσαν το χειμώνα μι όλαν έναν μπλούζα ('Η φόρμα αντιστοιχούσε με τι σήμερα, αι ήταν ψηλά).

Οι νυφάδες είχαν κάποιες διαφορές: α) η βαρέλα (γουπα) είχε χρώμα γαλάρο, αι όχι μαύρο δυνατό).
β) Στη θέση του τρουβανιού φορούσανε το θεσσαλί, που είχε κάτω του σαν χρυσά.

(Πληροφορητής: Αναστάσιος Β. Μαύρος, ετών 55 και Γεώργιος Καλύβας-Μανρούκας, 48.

Ταμπλάς (κοιν. όρος)

Το σπίτι που θα κάνανε [illegible] κοινό, όλοι σπίτια κάποιος, κοντά στο συγγενικό,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ή ή αγωγερμή είναι όμνι - Π.χ. Τώρα σάνανε
θα Σερβία ένα σαλδί (καλυμμένα σε καράβι, σοι
βγάνε ηο Σοσιαλο και λέι είπαγε αλλοιώνιλο).
Εχθές σοι έρχε χάρος, δε χωρέγανε νλόωτοι
χαλό το σαλδί, άχλιά ζερίο. Ήλανε μι' αερα-
βωνιάσμενος, μι έτσι τό σαλδί εσχάλωνε. Εσοι
δεν έρχε φαλαγίει μι άχρα-χριάδες.

Παροιμ. 113 Εχοι μιηρού λόωοις, η χαρά και η χώγη
είνα χιά όχοις.

Παραδ. Βρίσκομε θα χι μασουρδιά, σοι οι φα-
χαοι εμυχάγαν τα σχάρια τους. Πρώτα εσκλώ
άνε σαι δα βρούνε θησαυρό. Εσκαψάνε Γ'
ανοιχάνε, βρίσκανε μαρδουνιαγμένον τον σαλ.
Εχείνε σαι τοι έμυχε ο θησαυρός.

Ποιμν. βιος

Παχιόλιμα έχε μοσχάρια σοι εβοσκαν
βό νυσί. Δυο τόλε όμως σοι διορίζομε αγελαφι-
χάκια, χιγαδένιον. Τώρα ωχριορίζνιαμε τά
έχα 3-4 μικρούλια τό μάλε σάτι. Βάγε 160
δουλιά δ' όχο τό νυσί, έχουμε μι 600 μικρούλια
αρσένικα-χίδια. Τα φρουτίζουν οι μοδέγες

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τού νυκτού και βράνον και τά βόσκον στη ράχη.

Λαϊκοί δίστιχοι (χρήση)

Και γιοι Όδαλίσκοι (σόμα και δι' έξω 2 νυφιά) οι γκρεμοί
δέν χάσκουν φρόντιμα. Δέν συμβούλια κιλό το δεμά. Όλον
δήμο ό σαλίκος δίνει. (Τι κιλό και δεν έρνουν διαφορά
φρονιμοδουλειάς σολί).

Παροιμίες (Μιλιαρογραφικές, Ναυλικές).

114 - Η δίκρια καθίσμενη,
όδρια καμωμένη. (= Όλον τα βουνά και χάβανις χάσκει
είναι σχημάτισε μι σίνεφα, σε λίγο
δε βγη όδρια).

115 - Μη φρώτο διρόμπο χρησιμέψε, και δύλεφο μαίστρο.
(= όλκη αρχή ο δ. κι όλκη τεχνική ο μ.)

116 - Τού χιόν κάτω άνεμος,
τού φυγαριού βρεχάμενος.

Δού τού νεοελλ. -τω. Σω. Ερωτόστρο.

Ευλαβ. δίστιχ (σχολικά)

Ήλαν κάθε ένας γέρος. Το βράδυ σκώθηκε να φάγ
(δύο μέρος. Ζαχαρένια δού τού δόνο και το μπαδί, έτρα
θύμα για τον φόρτα, αλλά φάγε φρο το κουζίνο, και

τό ἀνοιξε. Ὅσοι, ἀντί νά κάμη ὄξος τό
οὖρο του, τό ἔκαμε σ' ἕνα δοχεῖο μέ χυρί.
—Τί κάνει ἐκεῖ; τοῦ φωνάζει ~~[illegible]~~
ἐξῆ κοῦ τό σπίτι. Μένι—Καθαρώ. — Καί τί
καφρό κάνει; Τόν ρωτάνε. Λέει:
Εἶναι ἄδικος Χιόδιμος (;)
καί μυρίζει χαρίλια!
(Ἐκείνοι) Ὁ χρόνος σπίτι εἶναι γνωστός!
Τοῦ κουβεντιάζουν, μά δέν συνήθισε οἱ κακομοιρίς
— Εἶναι Ἄδικος Χιόδιμος!
Ἐκεῖνος: — Δέν μ' ἀλλοεξηγιᾶ· εἶναι Χιόδιμος!.

(Ἀπό τόν Ἰω. Σα. Ξεφλουδάκη, ἐτῶν 40)

Ρίμες ἐδῶ δέν ἔχει σχεδόν. Λένε μόνο δυό-τρία λόγια,
διά, μαλί ὅμως κάμαμε συζητήσεις, μ' ἔχει καί θεσίδι)

Ὑγεία

Τ' ἄγρια γιαννιοῦ ἀνάβουνε χάλαλα (= φωτιές)
ὄχι σ' ὅλες τίς χρονιές, ἀλλά π.χ. στά καθιμερινά ἐδῶ
ρυθ. (1959) ἀνάψαμε ἴσως 10 χάλαλα.
Μαζώνουμε τά ξερά λιόφυλλα (ἀπό τά δέντρα
δωμένα κλου (ἀπό τ' ἀλώγιομα), καί ὅλοι δου-
λουδώνη τά ἀνάβουνε καί σιγδάνε. Πιάρνου

μὲ ἀπὸ τὶς δεξιὲς σου ἔτσι πὰ σοῦλα (= δεξιὰ ὤμο, σύβες ἀπὸ μεγάλο, γιὰ τὸ χωμένο)

Πιδάνε τὰ λαϊκὰ τραϊ φορὲς τὸ λιγώτερο, καὶ λένε:

— Αὴ Γιάννη, βόηθα!
Τ' Ἁγ-Γιαννιοῦ τοῦ λαϊκατάρη,
ὅποιος δὲν νὰ βαλατάρη!

Λίγο ὁρὶν ἀνάγουν τὰ λαϊκὰ, τὰ σαλιὰ μερμάνε ἀπάνω σὲ ἐμὲς μιὰ ναράτσια ἀπὸ ἕνα λουλούδι τῆς ἐποχῆς, ποὺ τὸ λένε ἁγιαννίτη. (Εἶναι καὶ τὰ ρίγανη καὶ μοσκοβολᾶει). Αὐτὸ τὸ λουλούδι πάνε τὸ ψοφᾶνε οἱ γυναῖκες καὶ τὸ πλέκουν ἀπὸ τὶς ἐμὲς, γιὰ τὸ καλό, καὶ τὸ βάνουν πὰ μονίσματα, νὰ μείνη ἕνα χρόνο. Τὶς ἄλλους καὶ λένε: Κρεμᾶτε ἁγιαννίτικα, γιὰ τὸ καλό! Καὶ τοῦ χρόνου!

(Δημοτικὸ Κασίμι - Καψαλιὸ).

Τὴν Πρωτομαγιά.

Τὴν παραμονὴ βγαίνουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ μοιτσία στὰ χωράφια, ἀπὸ τὸ μεσημέρι μὲ ὕδατα - ἀπὸ γομάρι τὴ δύση τοῦ ἥλιου. Θὰ μαζέψουν ἐκεῖ τὰ λουλούδια, (ποὺ τὰ ἔλεγαν παληότερα φιόρια), τὰ φυτρώνουν σὲ φάντι, πάνω σὲ βέργα ἀπὸ κλῆμα ἀμπελιοῦ, (τώρα ὅμως ποὺ ξεμπουμπώσαμε, βρίσκουν βέργα ἄλλη, ἀπὸ μυρτιὰ) οἱ λένε: "Πᾶμε νὰ πάνωμε Μάη".

ή ξηλά μπαίνει μαι δε λό φάνε σοίτι.

Στό σπίτι λοι μραμάτι φαίνο σαν λό ανώμελ
ζού φόρτας. (Η φαζοχρούνα μέσα θα χουχουδιά
ένται δύσραιτυλη, μαι μάτι χένε χι' αυλή).

Στην Πρωτομαγιά συνήθειν νά βάνουν
λουλουμένους σλά μεραμίδια. Εσυνήθ είναι
φυτό άδιαλο, να μην θυσιάζη μαι ο άνθρωπος.
Είχα θέσει δάσκαλον λου λό αδιαλο νερό, όλαν
Παν. λό σπίτι σαν λον Μεγαν. Αλέξανδρο ή αδελφή
λου. Εσπασε, χέχι, λό μουσκί, μι έμεσε άδειο
σπιν λουλουδιά (είπα λόν χεμε λον λουλου-
μένο). Τι βάνουν θα μεραμίδια σαν λιν πόρτα μου.

Πάνω Ο Μ. Αλέξανδρος έσπαγε για ν' αδιαλο νερό.
Είχε ένα άλογο μαι μπήκε σε μια σχισμάδα, που
άνοιγαν δυό βουνά. Εσπασε λό αδιαλο νερό, εμπή-
καν τα βουνά ίσα-ίσα, λιν σπίτα του άλογου
λου. Εσπασε λό σοίτι λου μαι λο φυλάξε, αλλά η
αδερφή λου δεν ήξερε τι ήταν μαι λο πήλαξε σαν
σε μια λουλουμένη. (τι λέμε λουλουδιά) Όλαν
λοιπόν λο βράδυ κοιτά μέσα αδιαλο. Όταν ο Μ. Α-
λέξανδρος έμπαινε σοίτι του, έπινε λο νερό. Η α-
δερφή λου λου είπαν ότι λο πήλαξε μι μιαίνος.

αδελφοχωρίδημε. Έρχε Γορζόνα ή αδερφή του κυρ τό παπά μας, με άλλα λόγια γαμβρή του Ψυχάκου. Όλοι δη μαζεύα μαράβι, ρωτάει αν μι ο Μπρ άμε- ✓ ραμος. Ο παπατάκης πρέπει να 'κει μη:

Δε μαι βασιλιά
μαι τόν μόρο μαριάνα!

Αν δεν θε έλθει, άμμε μόνοι του.

(Αυτό τον Δημήτριο Καβίμη, παρεκτός. Το χάρη με άλλο λόγο μας (παρά) αμμά μάθαμε το άλλο μαι το δεύτερο, εδώ μαι 30 χρόνια).

Κάμαμε ιστορία. Σεν Δόμηδά (αρχιομορφιά) μι μελαχρ. ριζόμαστε στο Σύμμα. Κόβουμε το βολβό της μραμ μύδας μι αλείφουμε το χέρι μας. Και μάνα μας. Αυτό το μελαχρίζουλα μαι δούν ρωμαλέους.

Παραδόσεις (δημοτικαί, αρχαιολογικαί).

Οι παλιοί, φρόν λόγο μα, είχανε παλαβομαρά μι' τους σαρακατσάνους. Εμείνοι, φρόν, είχαμε φλάψει το Μοναβουρίου μι Παναγιά. Τώρα εμείνανε λά εμείς τα. Ο αϊλόγυρος ήλαμε μεγάλα μι ή εκκλησιά ήλαμε μικρή. (Τώρα μόνο μια μεγαλύτερη εκκλησιά έμαι).

Παροικία (σύνολο).

Οι Χριστοί (εσώνυμοι) είναι οι αρχαίοι κάτοικοι. Ήρθαν από τους Παξούς (έχει ακόμη κάτι από το Χριστόκαστρο). Δεν τους χωρούσαν τότε οι Παξοί, κι έμαθαν για τούτα τα νησιά, και ήρθαν στους Θολούς. (Πάνω κάτω 400-450 χρόνια· θα είχαν μείνει κι 50 χρ. στους Παξούς).

Είναι ένα όμορφο εδώ σόι, "σου Μουνέλη", στα Χριστάκια. Εκεί ερωτεύτηκα μία κούλα (φρόνιμο και δουλεμάτη), κι όλα έρχονταν σκαρφαλωτά εμπειρίαν μετά, και είχε σουσεμίλες και τροφή. Αλλά όλεον δεν έβγαινε καμιά καλοσύνη.

Στα μαζώγματα δεν τσαρούφλαβε να μου μείνει δική κούλα και δεν σήκωσε κεφάλι από τις Χριστίνες (ήταν από δυο οικογένειες Μαζιώτη). Έμεινε εκεί πρόνοια, σε 65 χρονών. (Η Αγγελία εσύνηγε τις δυο Χριστίνες) — Εξευτελιστήκαμε κάπως· γι' αυτό, και ήρθε μ' ένα καράβι μεγάλο στην Κρήτη. Από δω Κρήτη βρίσκει ευκαιρία να γυρίσει στους Παξούς (σου 'χάρηκε) και μετά σκότωσε. — Β

—

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Παραδ. (σύνολ.)

- Ήταν εδώ γονιοί οι Αργυροί; κι ήρθαν οι Καλεχήδες (τι σπουδαίνεις ήταν;) - Σκιν αρχή δεν τους ήθελαν και τους χλιώναν με τουφεκιές. Αλλά τό γέρο τα συμβιβάσανε και τους δώσαν μέρος, από τό Μεροβίγλι ως το Φανάρι (το Σταυρό, που είναι και η Παναγία) - Τους Μαγιεσσήδες όμως (Αργυροί και αυτοί;) τους δεχτήκαν με χαρά.

Τώρα οι Καλεχήδες είναι πολλοί - Αυτή η φάτσα πολιτσιών. Οι Κασίμηδες και οι Αργυροί εδώσανε (γιατί φτύχουνε τώρα και οι ταξίδια).

Έφυγε ήρθαν κάτι Χρώνηδες - Αυτοί είμαστε τά-δημαν ειρηνικά, γιατί εδεχτήκανε ό,τι τους δώσανε. Ήρθαν και Μανεσάτες (Μάνεσης) από τους Παζούς, ήρθαν και Δαχιέτηδες (Δαχιέλος). Αυτούς τους δεχτήκαν, γιατί είχαν συμφέροντα.

Οι Κασίμηδες ήρθαν από τη Ήπειρο. Καλυβιάνε σπίτια τα χαμηλά μέρη [illegible] τη Ήπειρο, πριν τη Πάργα, αλλά συμφωνήσανε και τους Παζούς.

Σε χρονικό φάσμα του 1749 (σύνολο Θεσσαλών Καλάμα - μακεδονόφωνοι) υπάρχουν τα εθνώνυμα: Καλέχης, Κασίμης —

Ενδυμασία. Εἰς τὸ ἴδιον θρησκευτικὸν τοῦ 1749 ὀνομάζει ἐνδύματα, ἡμιονοβρωμονῆς, φακιόλια.

βρώκα (τῶν ὀμιχῶν)	σουδιά (φανινένη ἢ μεταξωτή)
μαξιλάρια (μὲ τὰ ἐνδύματα = δάκτυλα)	φουστάνι.
βενζονία	φουκάμισο
ζουρφᾶ ἢ ζιφφᾶ (= κύβανιο μὲ ὄζεμα χρυσάφι)	ζιπούνι.
μπόγας	φακιόλι
γουβάκι (βουγιώτι)	μέρτες.
	βεστούνι
ἐμπόγια (= ψηφοθήκη)	

Παροικία Ἱεραπ.

Ὅλοι οἱ Βενετσιάνοι ἦλθαν ἐδῶ, τοὺς ἔδιωξαν οἱ Γάλλοι. Ἦλθαν τότε ἐδῶ μερικὰ ἐκκλησούλες, ὁ Ἅγιος Δημήτρης καὶ ὁ Ἁγ-Νικόλας. Ἐκεῖ κοντὰ οἱ Βενετοὶ εἶχαν συριτσιωδεῖον, καὶ μιὰ μικρὰ μανούλια. Ἤρθαν οἱ Γάλλοι, ἔριξαν τοὺς Βενετοὺς καὶ ἐκάηκαν οἱ δυὸ ἐκκλησιές.

Τὶς ἀφήσανε ἔτσι πολὺ καιρὸ ἕως ποὺ τὶς μερικιάσανε ἐκκλησιὲς καὶ ἔχτισαν τὴν Ἁγία-Τριάδα. Κάποιος εἶχε δῆ τὸ εἰκόνισμα τοῦ ὅλο τοὺς φύλαγε ἡ Ἁγία-Τριάδα ἀπὸ τὰ φαῦλα. Ἦλθαν μερικοὶ κάτοικοι ἀπὸ τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ τὸ 1893 τὴν ἐκαλλιέργησαν

Ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ νεκροταφεῖο. Τὸ 1890 ἐκκλησιαστικὰ τοῦ κεφάλαιο καὶ τὸ 1893 ἐπεκτείνονται μὲ μεγάλη εἰκόνα,

Ἀθηναῖοι τοῦ Θεοδώρου Χρ. Καστέλλα-Κούνη
ἐτῶν 81.

(Ὁ παππούς του Κων. Καστέλλας, Κρητικός, ἦταν ὁ πρῶτος Δήμαρχος τοῦ Δήμου Διαφορλίων (3 νομῶν). Τὸ ἴδιο καὶ ὁ πατέρας τοῦ παππού του (Χρυσόστομος) καὶ ὁ πατέρας του (Χρήστος). Ὁ Θεόδωρος ὑπῆρξε ἀρχὰς πρόεδρος τῆς Κοινότητος Ὁδῶν (1914-24) καὶ Γραμματεὺς (1924-1940). Κρατάει ἀπὸ αὐτὸ τοῦ Ἀρχείου δυὸ ὡραῖα ἐγγράφα καὶ ἀνεμνήσθημεν. (Ἐνδιαφέρουσα συζήτηση, ποὺ αὐτὴ ἄμεσα ὅλη τὴν νέα πρόεδρο νὰ ἔχει προσέχει, καὶ τὸ ἔνα ἢ τὸ ἄλλο Ἀρχειοφυλακεῖον Κράτους. Περὶ τὰ 300 χ/φα). Τὰ μόνα του λαχεῖα εἶναι: τὸ ἓν Κράτους καὶ μία φορὰ ὅλο Τριέτες. Τὸ σπίτι του εἶναι λουσμένο ἀρχοντικό, μισερὸ σὲ ἐσωτερικὴ μορφὴ τὸ 1862. Τὸ οἰκόπεδό του (σοκάκου) εἶναι 200 ἐτῶν.

πέρυσι 117 "Ζωὴ δὲ χαλάω οὔτε γιὰ κόσμο!"

Ἐκδ. διήγ. – παράδοσις (;)

Πέντε φίλοι ὅλον ἐθαύμαζαν ὁ Ρωμιός (ἕνας Ρωμιός), ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε ὅλο Παράδεισο. Ἐκεῖνοι ὅμως δὲν τὸ ἄρεσε ὁ Παράδεισος. — "Καλὰ εἶναι

λεν, ἐδώ, σχεδὸν ἔφτασε νὰ ὑποφέρῃ καὶ ἐγὼ θεὸ,
γιὰ νὰ γίνωνται εὐλογιές, φλογέρες κ.τ.π.—
Αὐτὸς εἶναι ὁ Ρωμιός. Τέλεια δέγει.
(ἀπὸ τὸν Θ. Κακούρη).

Παρακάτω. Τὸ 1915 ἤρθανε Γάλλοι. Ἐβγήκανε (σχεδὸν 1914)
ἀπὸ ὅπου μέρος, στὸ ζύμι. Ἀμέσως κάμανε
ἀνέμαλο, μοναρχίες, ἀρχιγεῖο. Ἐκεῖ ἤθανε ζυγάδες
ἀπὸ ὅλον τὸ χωριό, πρὸς τὸ μέρος τῆς Πόχας, καὶ
ἀπὸ κάτου, πρὸς τὴν Καλύβη, μὲ λιγέφωνα μελαχρὶ τους.
Ἦταν κι ἐδῶ ἀπὸ δυὸ μόρφιαλα: Βενιζελικοὶ καὶ
Κωνσταντινικοί. Οἱ Καλιγκοὶ ἔπαιρναν τὰ ἀνέμαλα.

~~Θυμᾶμαι (τοῦ γιοῦ Θ. Κακούρη)~~
Ριμνασόρος.
Εἶχαμε ἕνα λιόλογον ἐδῶ. Ἦταν ἀγράμματος, ἀγράμματος
κωμικός. Ἐμάθαμε κ' ἔγω τοῦ χάρος καὶ τὶς διά-
σκεδάσεις καὶ τοῦ ἔγερε ἐγκώμια. Κι ἂν ἐδά-
σκανε κανεὶς λιόλογα, ἔχει τοῦ ἔγερε τὸ "προσω-
ριό" του. Τοῦ ἔλεγε κι ὁ ἀδελφός μου κι ὁ ἀδελφός
μου ἀπὸ Δημοκρατία. Τοῦ ἔγεραν: Χρίστο Καλεχᾶ,
Καπετανίννα ἢ Μακρυνιάδη. Ἐσκότωσε τὸ 1900
(εἶν 70 χρονῶν). Τοῦ εἶπαν "Καπετανίννα" ἐσκότωσε μοῦ
χάρος τοῦ Καπετανίννα τὸ σπίτι. — Μιὰ φορὰ ἔ'κα

(προφορικὸ)

Παρακάτω

γάμο, ἤθελε νὰ χαιρετήσῃ (μὲ τὸ μαχαίρι) τὸ δάσκαλο τοῦ Τσίρο (Περιωμένη Τσίρα, ἄξιο δημοδιδάσκαλο γιὰ πολλὰ χρόνια) ποὺ ἦταν ἐκεῖ. Θυμᾶμαι μιὰ ὡραιοδομή ποὺ τοῦ εἴπαμε (μόνο τὰ λόγια), καὶ τοῦ εἶπε (μὰ δὲν τὸν ντράπηκε τοῦ τὰ εἶπε:)

Τώρα ἐγὼ ἐγύρισα,
καὶ δὲ μπορῶ ἀ πάω μὲ τὰ καράβια.
Τὰ καράβια δὲν ἔχουνε γίχα (δὲν μεγαλώνω),
καὶ τὴ γκέλα δὲν τὴ μασῶ.
τὸ σῶμα μου δὲν ἀνοησιεῖ,
(δὲν ὑ-) –Γειὰ σου, μουμπαρὲ, Περιωμένη!

(ὥρα σύσκεψη)

Μιὰ ἄλλη φορὰ ἔπιασε τοῦ γαμπροῦ του μπαρμπατσμα, Ἀνδρεά (τοῦ ἔλεγαν καὶ σαρακατσάνικα Καράβλας).

Γειὰ σου γαμπρὲ καὶ ξάδερφέ μου, Ἀνδρεά.
Σήμερα σοὶ 'ρθε γαμπρός,
ἐσπίρανε τὸ γάϊδαρο καὶ τὸν ἀφήσανε στὰ Κόνια,
νὰ φᾶμε βραδυνά.
–Γειὰ σου, Ἀνδρέα Καράβλα!

Παράδοση;

Ἐσκάβανε ἀγροὺς διὰ γῆ καὶ ἔβαναν σπόρους, νὰ πρόβουν λάδι γιὰ τοὺς θεριστές. Τὰ λέγανε μπουρδιὰ τὰ ἔχουν χωριανοὶ ὧρα. (= συνοικία μὲ χωρία)

(συνέλαβε ὁ μαθητὴς - Θοδωρὴς)

Εγκατοικία (γκατοικιὰ).

Οἱ ἐγεῖς ἐδῶ, κάτου σὴ γαμιὰ (φαμίλια), εἶνε κάτω τοῦ Βενετσιάνου (= κάτω ἀπὸ τὴν ἐσοχὴ τοῦ Βενετσ.) Τὸ ἴδιο κι ἐκεῖνες ποὺ εἶνε κάτω τὸ βουνό. Ἔβινε ὁ Βενετσιάνος ἕνα μαγαζάκο, κι ἐμολεύανε.

Ζωολογία Ζῴδια.

Εἶνε πολλὰ ζῴδια ἐδῶ.

Ἀλεξάκης, Χελιδονιός (φαρμακὸς ἐδῶ, ποὺ ρίχνει κάτω) καπετὰ, ὄφια, βόδερας (εἶναι μονόχρωμο, καὶ τὸ καλαμοκούνουδο, οἱ βοσκοὶ ὀλημερὶς.

Τὰ ζῴδια ἀνεβαίνουν καὶ τὰ δεντρολίβανα (= ροδαμινιὲς) μοσκομυρίζουν. Κυνηγᾶνε καὶ δεντρογαλιὲς τὰ ζητιάνους. (= τὰ ζητιάνους)

Εὑρήκανε μιὰ λίμνα ζῴδια πολλὰ διαφορετικὰ ἕνα βόδερα (;) καὶ ὅλα κάνει φαγοῦρα.

Στὸ ἅλμπο λίγοι δὲν εἶχε κατσικάκι καὶ σκυλάκι. Ὅποιος ζῆνε ἔχουν, τὸν παίρνανε τὰ σπίτια.

(Ἐκεῖ ἐδῶ, ὁ μαθητὴς Θοδωρὴς Καλύβας)

Λαλιά

Ι. Τ' Άη-Βασιλιού

Τα χαράματα τ' Αη-Βασιλιού, ~~σηκώνει~~ βγαίνει η μάνα του τό παιδί στο νοῦνο ή στη νοῦνα του, με μιά μάτσα ή μάτσορο και μ' ένα ταψάκι γυαλιές ή άλλα γλυκά (βούκα, μπάβαρα, κατούδια και πουρέλα-καραμέλες άγρια τρά. Ο νοῦνος δά του δώση τό μωναμά του.

Μόλις μοῦ τό παιδί τό βαπτίσ, δά του φουνε — "Κάθα ἀρκούδι!", γιατί ἄν δέν κατάση ἀρκούδι, δέ δά κα-θήση κι ή μητέρα όλον τό χρόνο, νά βγῆ σωστή. Του λένε "Κάθησε, καλέ καλά!". Μεγάλοι και μικροί δά κατάσουν. Τόσα ὁ ἀρχοντας σου μοῦπε βαπτ. Κάθησα γώ, εὐχόντανε "Χρόνια πολλά, καλός χρόνος!" και φεύγουν.

Χαραμάτα τις ήμερες εἶναι: ταψάκια, δυσκοιλιάδες (τά πολλά χρόνια και τσίπουρο νλόπο).

Αργά τό βράδυ (τις παραμονές) χωρίζουνε δά παίδια τα παιδιά και λένε του "Αη-Βασίλη" - Κάνουν πάρες από 3-4 παιδιά, από διάφορες γειτονιές.

Σταματάει ένα κορίτσι από ἐμᾶς (που πρέπει να εἶναι μεγαλύτερη) και ρωτάνε: — Έχετε ένα εὐχαριστήσιμον νά δῶ σας τον Αη-Βασίλη; — Πέστε του!

Αρχίζουνε "χαρτί" (=ψυχάδα) από τό μπαλκόνι. Τις σουγιάν ἄλλες γειτονιάς.

Πιό πολλά ὅμως ἐξαφανίζουνε μ' ἐξαγανε ἄλλοι Αη-Βασίλη, που δέν εἶναι ὅμοιοι.

(Άγγελος Κασίμης του Δημητρίου, ετών 38)

Τὴν ὡραιοχρονιὰ σκληρεύουνε τὴ φωλιά.

Τὸ ὡρωῒ σοῦ δὰ δημωδῆ, κάποτον δὲ πρωλαντιμούσης
ἕβρο χιόνι τὸ σοῦλι. Φωλιά, σοῦλι δὰ ἰδοῦμε τὸ ὀδρι-
λιὸ ἔχει. (= ἀδρίμι). Περιμένεις μὴν ἄμμε μέρα
τὸ ὡρωῒ; νὰ δῆς ἀὐτὸ δὲ ξυσπάσῃ χάραμμα ἢ ἀέρας
κι ἀκλαβαίνῃ τὸ ὀδρίμι σοῦ 'χτε. Θὰ λές
"Α! θὰ ξυσπάσῃ ἀέρας, ὅλον τὸ χρονό!".

(Γ. Καλύβης, ἐτῶ 44 - Ἀποτσόμι)

Τὰ Δωδεκάμερα γενικά, δὲν κάνει νὰ βροῦμε
ἕβρο μὶ νύχτα. Λέμε: "Δὲν σαὶ σήμερα, γιατ' εἶναι δω-
δεκάμερο". Φοβοῦνται σὸ σοῦ οἱ γυναῖκες. Λένε
ὅτι σκοτώνει διαολιὰ ὅλον.

Τὶς 12 μέρες αὐτές, σὰ λέμε κάτι χιβάνι βλά
βῃ τι, κάτω δωμάτιο σὲ δωμάτιο. Προσέχο-
νε τὴ μαγιὰ (τοῦ γουρουνιοῦ) νὰ μὴ βγῆ μὶ νύχτα ἔξω,
νὰ μὴν σαὶ κάτι σὲ σοῦλι.

Τὰ ροῦχα δὲν τὰ ὡροσέχουνε. Ὅς μείνουν ἔξω.
(Ἀγνωστος οἱ "Καρκαντζάροι").

II Φωλιά. Τὰ Φωλιά. Τὴν ὡραιομονὴ μὶ λέμε
"τοῦ Σταυροῦ", (γιατὶ βρίσκει ὁ σαὶῦ μὲ τὸ
λαμπρὸ καὶ ἁγιάζει. Κάνει 2 ἢ 5 ἡμέρες, μοιρὶν ξημερώσῃ

Στὴν ἐπιγωνιά μέσα, λένομε πάρτο. (γιὰ τὴ βαφτιστήρα) Στοιβάζομε, δυὸ μέρες πρὶν, τὴν ἐπιγωνιά με λουβερίτσια, ἀχλαδάτιτσες (= δάμπους με ὡραία φύλλα ποὺ βγάζουν χάμω μερτιές), δεντρολίβανο, ἀσημιδιές (= ἀγριομερμιδιές), τσαντσαμίνια (= ἄγρια λουλούδια ἀσπρα μερμιδιά, με φύλλα σὰν μερμιδιά). —

Τὶς ἀσημιδιὲς τὶς βάνομε σὲ σειρά, ὅλο μὲ ἀνμελιὰ καὶ φοινίκια, ὀλόγυρα ψηλὰ, (ἀπὸ τὸ κυρὶ καὶ τὴν πούρνα τῆς ἐπιγωνιᾶς) Καὶ σὲ μέση βάνομε τὴν εἰκόνα τοῦ Βαπτίσματος. Βάζομε σταλιὰ χρυσόχαρτα καὶ μπλὲ ταινίες. (Μᾶς δίνουν κι ἀπὸ τὴ δημοτικὴ στοιβάγματα γιὰ τὴν ἐπιγωνιά: μαρωνίτες, φτέρια βυζαντινὰ ποὺ ἀνοιγοκλειοῦν κ.ἀ.) Βάζομε μερικὰ δεμάτια μ' ἀριθμούς, σιμωτά.

Ἀπὸ τὴ σφαγιναδιά, ξεσηκώνει τὸ μπουρίδι. Τὰ βάνουν σὲ σκάφα, καὶ δένουν σὲ μιὰ τὶς μερμιὲς τους νὰ γίνουν δόλοι, κι ἀπὸ κεῖ μερμιὲς τὶς μαρωνίτες.

Τὸ πάρτο τὸ δίνουν ἀπάνου σὲ "φρεσβυτέριο", κοντὰ στὴν ὡραία Πύλη. (εἶναι μιὰ ψηλὴ, δυὸ τὶ βγάζει ἄνδρωπος μὲ Ω.Π. γιατὶ εἶναι μερμιὲς ἀπὸ τὴ σφαγιναδιά.

Ἔχει εἰδικὸ ἄγγελο γιὰ τὸν ἁγιασμό. Μοσχολὰ του ἔχει μιὰ βρύση, ποὺ δὲ μὲ θέλει νὰ τρέξει, καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

δὰ σή: — "Δίγκαλε ὕδωρ μὲ εὐφροσύνη..."

Ὅμ εἶνα ἀγοράκια μὲ μανίτσια μελαφρὰ (τὰ ἀμφιρίσουν ἀσὸ ἰνὶ ἄμφιπιν) Ο ἀσὸς ὥστε ὡσάν σι θεῦνι (χαμὶ) ὑμενὸ. (Τὰ μανίτσια εἶναι μωρο. δὰ καὶ ὡμὰ δὲν εἶνοντα).

Μόλις λεγκώσῃ ἡ ἀνημονιά, διαβαίνη ὁ μόρφ, ἀροδωνάει τὸ δίκυρό καὶ σαίρνει ἀχιάδια. Τὸ σπί σοῦ ἰου, τὸ μρεμάει δὰ μονίσματα καὶ τὸ 'χη γιὰ σῆ τὸ χρόνο. Ραντίκι ὡρωτᾶ δὲν ἀφοδιά (= εἶδ. δο ἰοῦ σπιτιοῦ) ὅτι δείλεα, ὅτο θυάδι, μὲ ἰωνι τὸ μρεμάει.

Στὸ χρόνο, σὲ μιὰν ἀρρώστεια, μοιρεῖ νὰ ραί. τίσῃ τὸ σπιτί ἰου, νὰ γίνη καλά. (Δὲν τὸ χρειάμο. σουσι γιὰ μελάσμα)

Αὶ σέσῃ σὲ καλάδα (= μεγάλο σπιτάρι) σπίλιους, τοῦ ριχνουν ἀχιάσματα. (Τὸ ἴδιο, σὲ κάθε ~~σπίτι~~ σρᾶμ. μοῦσμένο).

Στὸ χρόνο ἀσάνω, ὅσο ἀχιάσμα ἐσφαιδάσῃς, τὸ ριχνει σ' ἕνα ἀσάγγιλο μέρος (σὲ Βατσουνιά σ καὶ βάζει νέο. Ἔχουνε εἰδικὸ μαστσουνάκι (= μοσκαμάκι) καλάμι, δεμένο μὲ μιὰ λινιά (νῆμα, δπω νὰ τὸ μρεμάνε δοὺ ἰσῆμο.

Τού Σταυρού (5 Ιανουαρ.) μόνο ἀνοίγουν ὁ φοῦρνος, ἔρχεται ἀπό δῶ καί γυρίζει στά βόρεια. Κρατάει τό σταυρό καί τό Ἁγιασταύρι (= μαντήλο ἀπού δεντροχίβαλτο σπίτι, σού τού δίνε μοιρά). Τό σπίτι μαλάει τό καλαντισμάρι (= μελάτσινον κουβά μέ τόν ἁγιασμό) καί ἕνα κομπίνι, ὅπου δά βάζη τ' ἄνθρα, τό λυρί, φορλομάγια, μπόμπολα κτλ. που δά δώσουν πού φωτιά. Μέσα πό καλαντισμάρι ρίχνουν καί τά χτένια, που δά εἶναι ἀσημί (= ἄσπρα μελάτσινα - σμυρίνα).

Τόν μπρονᾶνε φωτιού τόν φωτιά μέ τό πάτι, καί ὅπου φλέγη τό μεσημέρι, καίδεται καί τρώει. Σήμερα εἶναι νηστεία. Τρῶνε μόνο ἐλιτσες, μπομπάκι, μπακαλιάρο, γλυκά καί κανένα φαΐρι μπαϊ). Ἀλλά δέν ἐγγίνουν τά σπίτια τήν ἀπαραμονή, ὥστε ν' ἁγιάσουν καί τήν ἄλλη μέρα (τοῦ Φωτός).

Ἡ φορεσιά (διαδρομή) που φοριοῦνται κάθε χρόνο μέ τόν ἁγιασμό, εἶναι σχεδόν ἡ ἴδια

πρώτη μέρα: Ἄγιος, Βιτσεντζάτικα, Χωριό, Δάφνη, Μοσκοχάζικα, Ἀργυράτικα, Δαμασκηνάτικα, Μοσκοβόλι.

δεύτερη μέρα Παπαδάτικα, Καστρινάτικα, Μαζορατικα.

(Μπορεῖ νά εἰσπράξη κι 1000 δραχμές)

Τήν ἄλλη μέρα (τά καλ' αὐτό Φῶτα) εἶναι μεγάλη γιορτή. Πάνε ὅλοι ἐκκλησιά. Δέν βουλάνε ὅμως τό σταυρό νά τόν δοξάσουν. Τόν ἀνεβάζουν νά εἰσαμοίσουν

τό ἔθιμο, ἐδῶ καί ἡ δάφνη εἶναι σχεδόν μονα
δική ἐπιλογή) —

Τρώνε γιορταστικά φαγητά. Τρώνε <u>θίδα</u>
(= γαλοπούλα) ἀλλά λίγοι ~~τρώνε~~ δέχονται ἀπό
κρέας, μία γιά τά Χριστούγεννα καί μία γιά τά Φῶτα.

Ὁ σχολικός βράχος δίδυμο σήμερα (ἀλλά βράχος σέ
τίς μαγικές γιορτές).

Ἡ ἐπιλογή τῆς Ἀγία-Τριάδας ἔχει μακρόχρονο
μανούαλι στό χέρι "Ἀνηφόρου" ἀπό τό 1952
καί παραπάνω νύχτες. Τίς σχολικές τῆς σπίτια τῆς Πανα

Στό Νεμολογικό σου, ὁ σχολικός λόφος εἶναι τοῦ
Κομμανταντζε Γρίγγουδ 1801. Οἱ μισθοί εἶναι
ἡμιόρθιοι καί σχεδόν ἔχουν ἐφθυμα ἀμμερα ἐξ

Σωτερίχος ἐδωτερικοῦ Α Βρανᾶ — 1929
Χωρίζει ἐπίσης ἀνάβλαστος ἡ Βαθμίδιος, ἀπό μέρος

Τά σχολικά Μινάϊα μέσα, εἶχαν διάφορα
ἐνδυμήματα (ἐκδόσεις Berelig 1814). Τά χει
ρότερα συνήθως ἦταν Παθ-Ἀνδρεάς Ἀρώνης (1870)
α) ἐξ ὁράματος ου-ενιαίου (1879) β) δάσκαλοι μιμήσεις

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

(1870) γ) θεράπαινα ὅλι δεν τὸν σημαίνουν ἄρματα. "[illegible]
καραβόπανα δ) χιονοδύεσσαν (16 Ιούλ. 1869) + ἀνεμοβρόντησε.
Ἐτσι ὁ Βασίλειος Μαυρῆς γράφει τὸ 1824 ὅτι "ἡ ἐδά κι ὅλη
ὁδηγοὶ διὰ νὰ πάρω τὸ δρόμο, κι ἐν ἀρχαῖα Τριπόδα" 16 Ιούλη

Τὸ ἄστρο ἐν ἀφιερωμένη μαλλιάτη, ὅπως κι τὸ
Μαδράκι, ὑπάρχει καὶ ἐδῶ εἶναι λίγο εἰκονικὰ μα-
γικὴ φυτικὴ θρησκευτικὴ. Ἀλλοῦ καὶ μου ἔλεγαν
νὰ μὴ λέω ἀγκάλιασμα γιατὶ λέω ἀγκαλιάζω.

Ἐδῶ λέω Ἀγιὰ Τριάδα – λέω Ἅγιο – (ἢ ὅλοι Ἅγιο), γιατὶ
σημαίνει εἶναι Τριάδα ἐκ Πατρικιότης, με χορό, βιολιά,
φλογέρα, κι ἀρχοντιὰ κι ἀπὸ ἐκεῖ ἐν Καρώρα, κι ἀπὸ τ' ἄλλα
νησιά – (Σύρα εἶχε χορό).

Ἡ ἀγαπημένη εἰκονικὰ τοῦ Νικολοῦ (ἐν Ὀδησσῷ) εἶναι ἡ
Παναγία. "Η Παναγία ἐν Δάφνες" δὲ σημαίνει καὶ μορ-
φάρα τὸ δημοσιολογοῦμε. Δὲν λένε "σημαίνει"
με χορό, γιατὶ εἶναι εἰκόνα τὸ νεκροταφεῖο (Μάγιν, γιατὶ
εἶναι ἐμπρὸς τὸ χωριὸ σὰ γύψωμα, ἢ δὲν ἔχει χῶρο).
Ὁ Χριστὸς τοῦ τέμπλου γράφει 1852. Στὸ "Ἐκκλησία" Παν-
γιὰ ἡ Ἐλεούσα. Ἔχει ἡ εἰκόνα μὲ τὸ δεξιὸ ἐν Θεολόγος,
Εὐαγγελιστάν. Ἔχει τὸ ἐκκλησάκι πολλὰ ἀνεμοχάρα,
κωπηνοχάρα, ποὺ ἐκ λέγουν οἱ Θεσσαλοὶ ἐν ἄγριες.

Οι ήρω καμώνανε μι εκκλησιά: 1) μια Τσιγκιά ("castelli") χρονολ. 1783 που λεν εμένα κοντά λεν Αγ. Τριάδα - 2) μια ορθόδοξη το 1850 3) άλλη μια, μεγάλη χωρίς χρονολογία: Τριάδα - Και 4) ένα καμώνανε κοντά Τσιγκινο παρέβλι που ανακαινίστηκε το 1925 - (ανω χρονολογία 1884).

Το νεκροταφείο έχει σχεδιούς μονοπάτους (φαίνο το σχήμα σχεδιάζει λίγο. Αλλά όλοι το χωριανοί (το Νησί) φωνάζουν Μπαγιά κοντά νεκροταφείο - Ηλιανν Μοναστήρι εδώ (στη Παναγία Οδηγητρίας).

Στην καλύβα, όπως είπες, βρίσκουνε σάλτσες, χουχουλιούς - Είναι όλοι κοντά νεκροταφείο που νεκρώνουν το μοναστήρι.

Τσιγκιά

Έχει ζωγραφιές μέσα στην εκκλησιά. (Σαν το ημερολόγιο). Το χρησιμοποιούν όποτε για τους γάμους.

Παραδ: - Ήλιανν Μοναστήρι εδώ (στην Παναγία). Και ο σταυρός (το τρίβολο) ήλιανν κοντά νερό για χρόνια επειδή είχαν ένα μουλί (για συγκοινωνία) και λέγανε στη Παναγία -

Αυτή η εκκλησιά ήλιανν Μοναστήρι - Ένας χρόνος

χωριού (90 χρονών ώρα) δημάλια τα μεγάλα. Εκεί που είναι το νέο Κοιμητήριο, είχε μπαξέδες.

Παροιμ. Εβρίσκαν και σχετικά μεγάλο άνδρωπο εδώ ξερίζωναν αρχαία μνήματα και διάφορα. Το παλιόσπιτο (= η παλιά μια δεν ήταν σπίτι) από το χάνι και πάνω, ήταν γιγάντιο, διαβάτο από τους ημερωνάν, τους έβαναν μέσα σε μεγάλα μιδία μεγάλα (χιλιά είχαν για πάσες) γεμάτα από κάτω μέχρι πάνω.

(Ειρήνη Κιζιλιανίδης).

Πιτσαρίες γινόταν τη Νέα Τρίλια (= Τρίλια του Πάγου)

Εσαίρναν τις εικόνες από την Αγία Παρασκευή (εκκλησιά θα Σαρακοστίσει), είχαν από τον Αη Γιώργη (τον χωριό) κι' από την Παναγία (εις Δάφνες) και τις πανηγύριζαν θα ήμερο. Ερχόνταν έξω εις την Νέα Παρασκευή, και τις γυρίζαν πάλι με χιλιανά.

Η συνάθεια όταν γινόταν θα 'ταν λουλούδια έλεγε. Όλοι πανηγύριζαν προ τον ήμερο, βαραίνανε μουσικά το πανηγύρι, κι' έκαναν δείπνο. Το μέρος εκείνο λέγεται Άγιος Δείπνος. (Αλλά αυτά εγλωσσάλησαν εδώ και 60 χρόνια).

(Ειρήνη Κιζιλιανίδης).

Ζορμιά:

Όταν κοιμίζει τό μάτι (έχει ρίμμα
ή γυναίκα σου δά τό βρομιάρι σαΐρνει δύο χέρι της
βάζει με μιά μαχαίρι μαυρομάνικο. (το βάζει τι
σαΐρνει δυο τό κόνισμα). Μι' έναν ανάλογο τοῦ ήλιου
και μα τη δύση, όχι άλλη ώρα, το βρομάει και με
Λέει ορκίζω τον "σαΐρνιον" και κάνει τ
πάνω της, με κάνει σου βαλάει, και χαι.

Ρίμμα - ριμματικό,
Να σε βγάλ' άγρια βουνά
και σ' τα' άγριους τσοὺ λόγγους,
και σου κόκκορας δε λαλεί,
μόνα δεν καημαρίζεται -
Να φύγης άπο τοὺ σπίτι
και να σε κλαί.

(άλλως Α. Καβάλας, ετών 3

Μαγιά (κλπ.)

Όταν φτιάνη χιονιά (δηλ. δίχτυα, άγκυρα, τρόμπα)
κάνουν οι ναυτικοί το θεντάφα (δεί γκέ
ή δύο καράβι) και μι' το μαυρομάνικο μαχαίρι
βαράνε μιά καρφωτιά όλη μέση και το αίμα
τα βάνει έξω, όσο που νά' λιώση η χιονιά.

Εύβοια, Αιδηψός, ετών 57

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Ταφοέδοσις

Παιδί (γενικώς) Περίοδος 40 ήμερών - λεχούς.

Όσο ή γυναίκα είναι λεχαίνα, φρίν σάρν εύχες (= σαρακοστά), τά ρούχα της και τά ρούχα του παιδιού, δεν μάνει νά μένουν βρεγμένα όμι νύχτα έξω.

Λένε ότι μόσσα ήταν λεχαίνα, και τι βρήκανε τη νύχτα τά διαπανιά (μπορεί νά βρήκανε και τά ρούχα της) και τη χωρίσανε σαράντα ήμερες, και τι ρίξανε σ' ένα σπηλάδι, και τι βρήκανε σκοτεινά. Εσί σαράντα ήμερες ή σπηλιάνα άνοιγε, κατά 12 ή ώρα μεσάνυχτα, τη φωνή τις γυναίκες, σου τά διαπανιά τι σφίγγανε από τό σπίτι. Όλον εκείνον τον 40 ήμερες, δεν ξανακούσανε τη φωνή, κι τι βρήκανε σκοτεινά σπ' σπηλάδι. Αυτήν τη λέγανε Πανέτσα. Αυτό λοιπόν το μοβάλια όλες οι γυναίκες και δεν αγγίνουνε τά ρούχα του έξω.

Σημείωσις

Του σκοτωμένου τά ρούχα, εσί 40 μέρες δεν μάνει νά βγούνε έξω τη νύχτα. Όσα φέγγουν από κείνα που είχε και διασκεδάσανε (= εσκωτσδόλαν δλ' μρε βαλε): δίφωρα, μαχαίρι κ.ά., φρένου φρίν νυχτώσει νά τά μαζώσουν. Δεν τά βγάζουν κανόνα από το σπίτι τις 40 αυτές μέρες (έτσι τι λέν φρόμαλα νά τα κάνουν, ή νά τά χαρίσουν σε φτωχούς). Αυτό είναι και ύστερα τα κανουν ό,τι θέλουν (μπορεί και νά τά πουλήσουν)

(παράδοση)

Ενώ σού έσουζαν, τά ρούχα του τά μάγανε σφιν θεριάσουν οί 40 μέρες, μι αποφάνε σπό διάλυμα σκίλο, έπρεπου να μγείσουν οί 40, κάθε νύχτα βόγγο.

(από τον Γιώργ Καλιγά - Μανιάτη, Θιν Μ

Τη νύχτα δεν πάνει να μγαίνει τό νεκρό (έτσι μι λέν είναι νεός), μαι' είναι κακιό.

Παραδόσεις (ί)

1. Ήτανε δυό νοικοκύρηδες στη Κουντσέϊ (από τον Τσιράλη, σύμφ. Τσίρος). Κείνα τά χρόνια κρυόπαγε χιονοθύελλες, κι άμα βρέχανε μαι πάει νύχτα (ό κόσμος), ό,τι είχανε (ζεμένα ζωντιά), σφαζάνανε μαι τά χώνανε. Εμάθανε τά μέλια τους με όξος κτπ.

Η νοικοκυρά του Κουντσέϊ έβλεπε πώς δυό νοικοκύρηδες μέσα πόφερε χρυσάφι (είχαν παλαιόθεν τό μυστικό είχαν σοφιά από τα μυρμήγκια) να τό πάνε στη Βίγλα να τά χώσουν. Όσους τά χώσανε. Ήδέ ή δεμένη νοικοκύρα Φράγκα, έσφαξε μαι τά βεχώσε από μέσ μαι τά 'χωσε άλλου.

Τό χειμώνα, κάποια μέρα πού σκόνε ή θάρτσα νέβηκέ τους (= ή κυρία τους) να φέρουνε τά χόρτα.

Πάνε, γάχνουν, δεν τα βρήκανε. Ενιαίγανε κι εύρισκαν τα μούρα τους κι οι δυό (Η μία ήξερε, αλλά εύρισκουνε εύκολα). Εχαθήκανε, εχαθήκανε!

Η Φραγκιά, γρόσι συχνή από χρόνια κι εύκαιρη. Τον άντρα της τον είχανε Μούζη. Ποτέ δεν είχανε σπίτι. Λοιπόν, ήθελε να φύγη ο Μούζης, να 'βρη σε καλύβι, και δανείζανε 5 νταβγιούνια από ένανε.

Παραμονές της Πανάγιας γύρισε δω σπίτι, κι είχε της γυναίκας του ένα σεμούνι και δύο βραδιάκια.

Λοιπόν, έσπαγαν την άλλη μέρα, στη Πανάγια, βιαστικά, και του λέει εκείνος που του χρωστούσε τα λεφτά: — Της γυναίκας σου τα 'φερε σεμούνια, και των παιδιών σου βραδιά, γιατί τα 5 νταβγιούνια δε μου τα 'δωσε.

Αυτός έσπασε πολύ σπίτι, κι ήτανε διαλυμένος. Ούτε να φάη, ούτε να δη στη. Του λέει η γυναίκα του: — Μούζη μου, τι έχεις κι είσαι διαλυμένος; Πες μου. Στη είπε και ιστορία, και πώς εκείνος με τα 5 νταβγιούνια του έφυγε. Του λέει η γυναίκα του — Εγώ έχω 10 νταβγιούνια, πάω αγορά και πουλούσα στου Φουντούκη, και δα στα δώσω.

Η Φραγκιά έσπασε κι έβγαλε πάω και που τα 'χε χωμένα, τα 10 νταβγιούνια, και του τα 'δωσε.

Ύστερ' από καιρό, ξαναγυρίζουνε μια λουσιτσιά

"Κάμποος". Λοιπόν ήθελαν να το πάρουν άλλος. Ο α
λος έβγαινε, αλλά δεν είχε χαρτιά. Πάει η Φραγκο
του σουμάει: — Θα σου δώσω τον Κάμπο, να τον
αγοράσω. — Έχω χαρτιά να σου αποδείξω ότι το
λένε πάρκο ο Κουντούκης, — Μα ο ενδιαφέρον γι'
αυτό. Θα σου δώσω και παραπάνω.

Πήαινε τη νύχτα στο νοσοκομείο (το Μαγίστρο)
και έρωτάνε τα συμβόλαια.

Την άλλη μέρα, που έβγαινε η Φραγκο ο γιατρός
είπανε: — "Να η Φραγκο με τα λουβάκια!" (δη
τα χουδουβάκια) - Ήτανε όμως σεραφείμ 30 χρονώ
Τι να τη κάμουν; Κι αυτό τόλε το λέγανε και μ
για τους πλούσιους (τους νεοπλούτους ίδιως)

(118) Παροιμ. ← Η Φραγκο με τα λουβάκια!

---

2 - Αυτή η Φραγκο ήταμε και άλλο ανέκδοτο
Αυτή είναι που έβαζε τη σταύλανε τους αγγλέ
στου τον Ήσυχο.

(Β και Δ γρ. 322-323) - Εδώ τη έχουνε χάσει έργα της στου τον Ήσυχο
και μαλώνανε ούτε έχει χαρτιά πουλά η Φραγκο
και ο Μούσχης. Λοιπόν, ένα δρομί ξεφαντωμένο
40 αγγλικάρια. Μπήκανε μέσα δυο δούλοι, και
φωνάζανε το Μούσχη. — Που είναι ο Μούσχης;
Τους λέει η Φραγκο: — Τώρα είναι στα χειμαδιά.

θέλει νὰ σᾶς φωνάξω ἐκεῖ, νὰ σᾶς δείξω καὶ ἐκείνα σκαλιά, νὰ σᾶς κάμω καὶ σπίτια, καὶ τὸ κιβωτοποιεῖο τοῦ Μαύρου, ποὺ εἶν' ἐδῶ ἀπὸ ἔξω.

Ὁ Μαύρος (ποὺ ἤτανε φαίνεται μου) ἀνοιγε τὴ φαρδιὰ πόρτα τοῦ δεμένιου τοῦ, ποὺ κοιμόντανε, καὶ ἔβγαινε βιὰ κουβέντα, κι ἀπὸ κεῖ βγῆκε (= βγῆκαν) ἀπ' ἔξω, χωρὶς νὰ τοὺς πάρουνε χαμπάρι. Ἐβουβώσανε ἀσχημία καὶ ὅλο τὸ νησί.

Ἡ ζεμπεκιὰ τὸ λέει μεταξύ τους χαμηλά: — Βρὲ παλιάνθρωποι, ἐσεῖς δὲν εἶναι παλιάνθρωποι ἐδῶ, νὰ βάλουμε τὰ ὄπλα βιὰ κουβέντα. — Ναί, νὰ τὰ βάλουμε. Τί 'βαλε βιὰ κουβέντα τὰ μαλώσει καὶ σκοτωθοῦνε. Αὐτοὶ γελοῦσανε. — Ὁ Μαύρος ἀκούει; — Περιμένει λίγο, ἄκρη, ἔφλαξε.

Ξεμαζεύτηκε τὸ νησὶ ὅλο, ἄλλος μὲ τουφέκι, ἄλλος μὲ ζεμπούρι, ἡ Ἀσλανομία, ἀνεβαίνουνε τὸ σοκάκι.

Πᾶνε γιὰ τὰ ὅπλα αὐτοί, ὥσπου νὰ σπάσουνε μιὰ πόρτα νὰ τὰ πάρουνε, τοὺς ἀλλάνανε. Τοὺς δέσανε καὶ τοὺς ἔφεραν νὰ δοῦν ἀσλανομία, μὲ ὅλον τὸν κόσμο, ἕνα κάλον σκηνὴ ἀταξία. (τοῦ Ἀμπο)

Ἤτανε κι ἕνας ναυτάκι, ποὺ τὸν λέγανε Ντούγλη καὶ τοὺς βαροῦσε κιμωτσιές. Καὶ τοῦ λέγανε κεῖνοι:

— Βάρει, βωρὲ Ντούγλη, βάρει!

Αὐτὸς τοὺς ἔλεγε: — Φᾶτε σπίτια μὲ σπίτια!

(Γεωργ. Καλαχάς ἡ Μαυρόγιαλος)

από το 1835

Παρακ. Για το Ελευρό που είναι δημοτικός δρ Λευκοδρομίου, όπου η Σάρνη και το Χωριό, γέρνε αυτή τον εκλιόταν, λόγω μ' αυτούς τους ψεύτες που εύλογιόταν. Άλλοι όμως γέρνε, ότι είναι λίθο σαγανή μάχη που έβγαν εκεί, και που έμλασε το αίμα μη δηλαδή.

Τώρα, όποιος θυμάται από μέ, πάνει το Ελευρό του-

(Άγγελος Καλύμνιος).

3 (παράδοση - παραλλαγή του αρ. 1)

"Η Χόντενα με τα χουβίκια"!

Μια γυναίκα ~~[illegible]~~ έβγαζε τα ρούβαλά της δημ. Σκλοβυρμή (τοποθεσία). Εκεί βρέθηκε μιά τραγαμίνα (= βάρκα μεγάλη με πανιά, μπαλκόνια, με 250 τονν. των Άγγλων) - Βρεθόντας μη που έβγαζε, έκρυ. φτιαν πίσω λίθο μια πέτρα και παραπονούσ. Είδε που έσπαγε μη άγριοπόδια και μετ χώνανε.

Αμά είδε η τραγαμίνα, έσπε να δη. Εύρηκε γυναικούλα.

Φωνή και πάει το σπίτι της. — Άντρα μου, τρέξ. και τούτο. Θα πάρωμε τους χαϊδάρους να τα φέρ. Όλη νύχτα τα πουλαγούδανε και γομίζαν το σπίτι τους.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Εκείνα τα χρόνια ή μακρέλα (=τα μακρόνια) ήταν για τους αγρότους. Αφήνανε λοιπόν λίγη μεγαλύτερη. Έφτιαχναν σε σημείο να γίνει τη μακρέλα λουρίδες (τόσο όσο ήθελαν).

Αμόδου όμως εβγήκανε πιο χωριό απ' εκεί κατοικήσανε, ήσυχα μπλιάσανε.

Μετά από καιρό, ήρθε η τραγαμίνα να πάρει τα χαμένα. Σκάφτει - σκάφτει, δε βρίσκει τίποτα. Αρχίσανε τις ανακρίσεις. Τους λένε: — Η Ιάδε σπιτογένεια τα πήρανε μεγά. Τους βρήκανε και τους ανακρίνανε: Τους είχανε ο γάδαρος μαύρο στο σπίτι να σημαδέψουνε. Μετά από λίγη ώρα, τους είπανε ότι αυτοί τα πήρανε. Τους εξαναδώσανε όλα πίσω και για τ' άλλα τους εξαλαφιάσανε λίγο πιστεύοντας. Από τότε έφυγε και το λένε: "Η Χουτσένα (είναι χήρα λιγουλάκι) με τα λουβάρια". Μα αυτό μαρτυρήσουν όσοι αγοράσουν είδος και δεν μπορούσανε να μάθουν τα χαμένα.

(Αγγελος Κασίμης)

(119) Παροιμία (χαϊκού):

Ήλεγμα του γυιού,
Χαρά του γυιού!

Παραμύθια: Τα μεγάλα πλιό αγουνιάρα (=ελιά) στο λόγο εσέγανε: Κι εκείνοι έβγαλε μεγά και θέριεψε η μικρή πλιό μεγάλα.

Λαϊκή ἰατρική

Σὰ πόγιμο, σοὶ ἔριχγ αἷμα, νὰ ὥρχω δροῦμο
νὰ πωλάϊσω, καὶ νὰ βάγω σίδερον, νὰ λὶ δέσω μ'
ἐκὰ μανδιλάκι.

Ἐκὶ δίγωρα ἀσοὶ χιδί, βάνουν σῦφο.

Λαϊκὸ μνημόσυνο. (Παροιμία γ' ὠραιόδος).

Κουτσοφλέβαρος: Τσὶν χειὰ ἔχει, καλὶ λοὺ
χείουνε δυὸ μέρες. Κοντὰ νὰ λειτουργήσουν ὁ Μάρκος
ἡ χειὰ λοὺ ξυρρίζει μὶ τσῦρο. — Εἰλάσανε τὸ
Μάρκο τὰ κατσίκια μου. Εὑρήκανε λοιπὸν ὁ
Μάρκος μὶ ἐβαντίσματα δυὸ μέρες ἀσοὶ τὸ φλεβάρη
καὶ σκάγει τὰ κατσίκια τοῦ χειᾶ. Αὐτὲς τὶς δυὸ
μέρες (τοῦ Μάρκου) κάνει πολλὰ σοῦρκο, καὶ γι'
αὐτὸ τσὶ χειὰ τοῦ χειᾶς οἱ μέρες.

120 Παροιμ. Ὁ Φλεβάρης μὶ ἀ Φλεβάρη
κατσικαίρι δὰ μυρίδη·
ἂν ἀντέξη καὶ τσὶ φλεβοῦλες του
θὰ κάγη καὶ χὰ μυρίδη! (sic)

121 Τὸ Μάρκου ξύλα φυλάξε, μὰν κάψης τὰ σαγούνια.

122 Το Μαρτη, από το πρωί ως το μεσημέρι χορεύουν γάϊ-
δαρος από το ψηλό, κι από το μεσημέρι και πάλιν
βραδύς από κι χθες.

123 Ο Μαρτης ο θεληξείλνος και πάλε λιμασμένος
θέλει φορές να φᾶ,
και πάλε να σουπᾶ.

(Τα λένε "μύθους" αυτά)

124 Μάρτης, χθάρτης και παγοσυκομάρτης,
και ω' λοπαδοζυνάχτης!

(= αδειάζουν οι φλοιοί)

Εμαζώχναν φλοιούς από σπίτι, μεγάλες σάν
καπάκους. Είχανε φορμάδες να είχανε μέσα τ' αγκάρι
που το μαλώνει δροσερό. Έχουνε διερνομένες θέ χωριό
"εμείς έχει δυμήθηκα". Ήθελε να 'χαρχουν αλώρα η μανάς
φαγητό.

Κάθε φλοιός έκαμνε κι 30 λίρες. Τις έδινε μέ
σανίδα η φλάσκα (καπάκι). Από πάνω είχε ζεστό, γιά
να βγαίνει το αγκάρι.

Το μαζώχναν βαλμένο, για να μη μπαίνει αέρας,
και βάνανε μέσα δερμάτια άχυρο, για να μη χαλάσει.
Κολά να λιγώσει, η όταν έμελλε να πάει, έγραφε
πάνω: "Η φλοιός μας έκαμνε τον φλό!"

126 Από Θερή σουάρτσο, από Αύγουλο σχεδόν νι.
(=κυριακή, χτες)

127 Ο Αγιονάρης αγωνίζει,
κι ο Αύγουλος χτυπάει. (ή Άγουλος)

128 Το Νοέμβρη, νύχτα και σώνει.
Το Δεκέμβρη δίκιο σώνει.

σχεδόν = μόνο
σώνει = λιγόλογο

Χώμα

Το Θερή (=Ιούνιο) δε θεμελιώνουν. Μόνο σ' ανάγκη.
Στα δώδεκα μέρα ρίχνουν (=σώνουν) κι ψαλή ή το ρυάκι (=άρμα).

Γάμος

Στο λέγος του κρασιού (του γάμου) ο μάγκας έπαιρνε νύφη, ή ένα μαλλί πόμολο τη βαστιέρα του το γέρο καρύδια, μύδαγα, πορτοκάλια και χορτάνε το "ζούζα με μπαρμπαρούτια... Καθώς κρασοδούλευαν, σπάγανε το μαντήλι σαν αλεύρι.

Ο ίδιος έπαιρνε (ή και άλλος μάγκας) έπαιρνε μια σταμνα γεμάτη κρασί, κι έβαζε

βοϊ ὥρα μαι χόρευε στό λέγο μαι ἔσπασε (ἀφοῦ βρίσκονταν πό νύχτα) μαι χαλοῦσαν. Φορούσε μία φουστα λογαριαστή.

Ἐνδυμασία

Οἱ νυφάδες πό γάμο τους φόρουσανε φούντα μέ φιόρα πό μεταξί, μαι θέσελι (μαξέ, μανικετό με μπρόζες (= φούντα), μαι μπροστά μιά φουστα μεταξωτή σου λένε μία σφιχτή περιοχή χαρδέλες μέ διάφορα χρώματα.

Μαι φουστα, μεσά πό χορό, μι Φορούσε ὅλαν σήμερα σε ἄλλο γάμο, εἰδ' ὅσον δέν εἶχε μέση φουστα.

Τοπωνυμικά

Τράφος = τό σοκάκι (στενοσοκάκι) — (σύνηθες σέλφ σε βυζαντινές) Η πίσω φυλακή: μυστηριώδης, σκοτεινή, μυστική, σχίνα. Μαι πά Κόνιτσα (μαι σου εἶναι οἱ βυζαντινές)

Χωριοῦδια: Πατσάλιανη, Δεγιάλιανη, Ἀγριμπάνιανη.

Πό Καγοδίκι (πού Καγοδίκι;) = Βουνό με δάσος. (Ἄλλη φορά εἶχε μεγαλύτερη, αὐτά λίγα φαίνονται ἀκόμη.

(συνηθισμένα βιβλία): σγούλα (ἡ) λεπτή μ μαγουλο-μαγίλης για τα σκουλήκια τής γουρούνας. Μπορούσα ὅλοι νάνε μέσα (= ζωντανό κύτος) — Τα σκύλια ὅλοι νάνε μ φαίνεται μα σκληρότητα τ σκάνουν τα ζουζούνια.

Ικαρία

Στο βουνό του Λαυρίου (που λίγα κύματα είναι ιδιοκτησία του σωλήνα) έχει μεγάλη μάχη, που το κύμα σκαλώνει κι το ξαναφέρνει, λες δηλ. πάνω στήριγμα του αμμο. Είναι δυο κομμάτια ένα, και το βγάζουν -

129 Περιστατικά

σχόλια "Αν αγάπης ο γάμος το μαγιό,
δ' αγάπης γίνε κι οι μαδρανιώτες.

Οι Μαδρανιώτες γνωρίζονται εύκολα όλοι γενικά, γιατί όλοι βγάζουν μαγιό. (μονάχοι μαζί)
(οι Ρουσσιάτες κι Οδησσίτες, όλοι μουσουλμάνοι).
Τις φορτίνες τους κι γενικά: Μαρίνω - γονάτω
αγάπη - άγαπος

(Πρώτος Θανάσης που φανερώθηκε όλα 1860, ο Μάρκος Κασίμης - δηλ.
Ο ανεμόμυλος άρχιζε με φανιά κι το 1920 / Δημαρχείο

(Πρόσφυγες όλοι κι Μ. Ασία δεν ερμηνεύθηκαν ε

Συνοικισμός ΔΑΦΝΗ (εἰς 40 οἰκίας).
Ἀπὸ στόμ. τοῦ κ. Θεοχαρόπ. Καστόρη - 2ὰ ἡμίωρο τοῦ 98χρου

84 Γραμμένα

Ὁ Κωσταντῆς ὁ μικρός, ὁ Μικρομεγαλίνος,
τὸ Μάη ἄρχισε ἐμπλέκε, τὸ Μάη γυναῖκα ἔπαιρε,
τὸ Μάη τοῦ ρόδε τὸ μύνυρα νὰ πάῃ μακριὰ ἀπ' ξένα.
Τοῦ δώσαν τὴ γυναῖκα του, τὴν ἀγαπημένη του,
μιὰν ἀρχοντιὰ τὴν πάρανε καὶ σὲ βουνὸ τὴ ρίξαν·
τὴς γράφουν τρία φράβαλα, τὴς γράφουν τριὰ (δ) ἴδια
τὴς γράφουνε καὶ τρία σωμιά, καὶ πάλι χωλακρεμή,
τὴς δώσαν καὶ τρία ζευγιά, καὶ πάλι μοιχαλοκρεμή.
Τ' ἀρνίζει ἀρνίτσα πάλι ἀρνί, κι ἡ μάννα διχονίζει
βρὸ μάνα τὰ 'μαρ' ἐμαλό, δὸ χρόνο ἔρχη χιλιάδες.
Στὸ πάρκο τὰ πολεβάει, νὰ τὰ θεριοβυζάσῃ
καὶ στὸν ἀφρὸ τὴ θάλασσα νὰ τὰ θεριωσουλήσῃ,
καὶ θὰ μεγάλη λύκα εἶτα νὰ τὰ θεριοτσακώσῃ.
Εβαλε τὸ βραχίκι της πωδώνια τοῦ σωμιῶνε
κι' ἔβαλε τὰ ξυντάρια της (λίρες μυριὰ δὸ σκύδο)
πωδώνια τοῦ (δ)ίδιώνε.
Κι' ὁ Κωσταντὴς ἐφάνηκε σὲ ἄγριο καβαλάρη.
– Γειὰ σου, χαρά σου, ὀστρικέ – Καλῶς τὸν καβαλάρη!
– Τὰ σέλη μου, σέλη μου ὀστρικά, ὀστρικοῦ 'ναι τὸ πουπάδι;
– Τοῦ Κώτα 'ναι τὰ φράβαλα, τοῦ Κώτα 'ναι τὰ ἴδιά του
τοῦ Κώτα εἶναι καὶ τὰ σωμιὰ τὰ χρυσοπουδουνάτα,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

του Κώσια 'ναι κι ο μπαρμπα-Γιώργης ο αγγειοβρυδάλος.
Βιγλιά βαφτά τ' αμάξι του, κλιό σοϊτι του ρεβαίρει.
—Καμώ τα μάτια, μάννα μου— Καμώ το τ' ωραίο μου.
—Μάννα, ποιού 'ν' η γυναίκα μου, η αρραβωνιαστή μου;
—Παιδί μ' εκείνη εσέβανε εδώ και δυο χρόνια,
—Για δείξε μου το μέρος της, να 'ρθω να 'ναι μαζί της.
—Παιδί μου, κείνο χαρτάκος και γνωριμό δεν έχει.
—Αν εύρω τη γυναίκα μου, τι αρέσει να σου κάμω;
—Αν εύρεις τη γυναίκα σου, κόψε μου το κεφάλι,
και τ' άψυχό μου δάχλωρο με τη χρυσή τη βίρα (= βέργα).
~~[illegible]~~
Χρυσό μαχαίρι έβγαλε κι' ασημερό φουκάρι,
τες δίνει μια, τες δίνει δυο, τες πέφτει το κεφάλι,
και τ' άψυχό της δάχλωρο με τη χρυσή τη βίρα.

(από Μαρία Α. Κεϊλερού, ηλικ. 52).

Άλλο[85]

Σαράντα θείοι πάνω στα εξήντα δυό φεριγάδες,
κουρσεύοντας συναντούν την Πάπω τα μπουγάδια.
Είχαν διαβάσει έναλο, κλιό σίδερα δεμένους
κι' ο διαβάσης αναθεμάτιζε και σκάνιν' η φεριγάδα.
—Ποιός είδε θ' αναθεμάτιζε και σκάνιν' η φεριγάδα;
Δεν είν' δυό δυό νεύτες μου, δεν θάγα να ξ' απιδώ.

(sic) 86

Δ.Σ.Λ.

μ' αν εἶν' ἀπό τοὺς συγγενούς μου, νὰ τὸν ξεντερώσω.
—Ἐγὼ εἶμ' ὁ θ' ἀνασταίναξα, ὁ συγάβος σας ὁ Γιάννης!
—Συγάβε δίγκι, συγάβε φωνή, συγάβε ροῦχα σοῦ λείπουν;
—Οὔτε φωνῶ, οὔτε δίγκι, οὔτε ροῦχα σοῦ λείπουν·
δύ' μέρα μοῦ φωλιεύουνε τὰ ἀγαπημένα μου.
— — — — Καὶ τὰ μυαλά του ἔβαψε σὰν μαῦρα λουλούδια.
Κι' ὁ συγάβος γυρίζει πίσω, σὰν ποὺ τὸν φωνάζει:
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
—Κάμετε πίσω, οἱ ἀρχοντες, κάμετε πίσω οἱ ἀφεντάδες
πίσω κι ἐσύ, βρωμόγαμπρε, μὲ τὴ νύφη σὰν δική μου.
Κι τ' ἄγριο γουρούνι, μὲ τὴ μύγα ἀπάνω εὐρύτη.

(ἀπὸ Μαρία Α. Κυίλου)

86 Ἄγρο

(sic) Χαρὰ μαννάς, χαρὰ πατρὸς, χαρὰ μαννά μ' μ' ἐκείνη ⊕
ὅσοι 'χε γιούς εὐνιὰ ν' ὑρούς, μὲν εὐδουσοῦσα δεῖφ.
Προξενιάδες ἤρθανε ν' ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα
μὲν εὐδουσιὰ νὰ δώσουνε, νὰ 'σχη μαμμιὰ στὰ ξένα.
Οἱ ὀχτὼ μὲ γιοὶ δὲ δέχανε μὲ ὁ Κωσταντὰς ἀγάπη.
—Μάννα μ' ἂς τὸνε δώσωμε μὲν εὐδουσιὰ στὰ ξένα
νὰ 'χω κι ἐγὼ παρηγοριὰ στὰ ξένα σοῦ γυρίζω.
—Παιδί μου, ἂν ἔρθη ὁ δάσκαλος, σοῦ πάει νὰ μοῦ τὰ φέρη;
—Μάννα μ' μὲ ἀπὸ ἔρθη ὁ δάσκαλος, ἐγὼ δὲ σὲν τὰ φέρω
Οἱ ὀχτὼ μὲ γιοὶ σκοτώθανε, τὸν Κωσταντὰ ἐσωθῶθη.

⊕ Δ.Σ.Λ: Το νόημα:
Χαρὰ μάννας, χαρὰ πατρὸς, χαρὰ μάννας δὲν μ' ἐκείνη. / Χαρὰ στὴ μάννα χαρὰ στὸν πατρὸ — — — —

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μι' ἡ δόμα μη, ἡ Εὐδοκιά εἶνα μαυρά θά χάνω.
Σ' ὅλα τά μνήματα ἐψαχνε, καί ὅ'θά μοιριολόγ
ὅλου δόμου τη λού Κωλαντά στιμό τό δάκρυ ρίχνε
Εἰδ' ὁ Θεός λοι ψυχο μη, καί τό παράπονό μη,
μι ἡ ὀρφνα ἐχίνη τ' ἄλογο, τό χῶμα ἐχίνη σέλλα,
καί τό σκοτάδι τ' ἄλαγο ἐχίνη ὁ Κωλαντίνος.
Βιγιά βαρύ τ' ἀλόγου του, σάν Εὐδοκιά σπιρούνι
Στό δρόμον δω' ἐσκάλωνε, τό θιό ἐσκοτινιαζιόλου
μά νά 'βρισε τη Εὐδοκιά σ' ὁμορφο σαλιγκάρι
Ἐσκέπε καί λύν μύρνε σλό γάμο καί 'χοδέρει.
Ἀλλά μαυριά καί χαμαλά, μι' ἀλλο δίμα μη λέγε
—Γειά σου, χαρά σου, ἡ Εὐδοκιά, γειά σου, χαρά σου, ἡ κυρά.
—Ποιός εἶνα σοῦ μι χαμαλά καί γνώρα δε σοῦ φαίνω;
—Ἐγώ εἰμ' ὁ Κωλαντίνος σου, ἐγώ εἰμαι μι' ὁ ἀδερφός σου.
—Κωλα μου, σοῦ 'χα τά ξανθά μαλλιά,
τά' ὀτσούρα σου (ἡ καί τά σγουρά σου) γένα.
—Σαράντα χρόνους ἤμαρα ἐς τό μυλάρι ἀλλάνω,
μι τόσεσι τά ξανθά μαλλιά, τά ὀτσούρα μου γένα.
Τό βάτι, βάλι, ἡ Εὐδοκιά, τό βάλι φᾶμε δόσι
[φροβάσαι;]
—Κωλα μ' μι ἀν εἶνα γιά μαγό νά 'ρθω τό καλύ εἶμαι,
Κωλα μ' μι ἀν εἶνα γιά καλό, νά βάγω ἄλλα ροῦχα.
—Τό βάλι-βάλι, ἡ Εὐδοκιά, τό βάλι καλύ εἶδαι-
Στό δρόμον ὁδοῦ σήκαινε, στό δρόμο σου σκαλώνω

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Ἐνα σουγί ξυγιάδουνε, ἕνα σουγί λούς λέγει·
—Θεέ, μεγαλοδύναμε, θεέ μεγάλο δαδμα
νὰ σφιχταλούν οἱ ζωντανοί μὲ λούς ξεκουμπισμένους!
—Κωλιὰ μ', τί λέει τὸ σουγί, τί μιγαδιὰ τ' ἀκούει;
—Λαγὸ σουγί, μι' ἄξ μιγαδιά, λαγὸ σουγί μι' ἄξ λέγ.
Τὸ βάλι-βάλι ἡ ξώδουλιά, τὸ βάλι σύρε σπίτι.
Ἐψές, δὸ' ἐχοδέριξε ὅλον Ἁγι-Γιώργη ἀπάνου,
ἔχασα τὸ μαντήλι μου καὶ θάω νὰ τὸ ζητέψω·
—Ἄνοιξε, μάννα μ', ἄνοιξε, καὶ ἡ γυναῖκα μὲ μάνα.
—Σὰν θούλιάνε ἔχω ἡ χλίβερη, γιὰ νὰ μὲ μπάφη μάννα;
Ὀχλὶν μου γιὸ σκοτώνανε, τὸν Κωσταντὴ δυὸ τῶραν
καὶ ἡ δόλια μου ἡ ξώδουλιά εἶναι μαύρα σὰ ξένα.
—Ἄνοιξε, μάννα μ', ἄνοιξε, τί ἐγὼ εἰμὶ ἡ ξώδουλιά σου.
—Γιὰ θὲς μου, θὲς μου ἡ ξώδουλιά, θοὺς σοῦ δεῖρε τὸ δρόμο;
—Μ' ἤμερ' ὁ Κωσταντίνος μας, μ' ἤμερ' ὁ ἀδερφός μου·
—Γιὰ θὲς μου, θὲς μου ἡ ξώδουλιά, σοῦ εἶν' ὁ Κωσταντίνος;
—Ἐψὲς δὸ' ἐχοδέριξε ὅλον Ἁγι Γιώργη ἀπάνου,
ἔχασα τὸ μαντήλι μου καὶ θάω νὰ τὸ ζητέψω
—Παιδί μ' κάννα σκότωσε, ἐδὼ καὶ δυὸ χρόνια!
Ἡ μάννα ὅμως ἄνοιξε κὶ ἄρχισε νὰ κλαίγεται.
Μιὰ μοῦδα ἡ πορπολή, κι ἐκεῖνες ἀγκαλιάστηκαν
κι ἐσκοτώνανε κι οἱ δύο — — —
Διὰ δὸ μὲς ἀγκαλιάστηκανε καὶ σὰν μερὰ ἐβγαλίστηκαν.

(Ἀπὸ τὴν Καλονοῆ Χρ. Καλύβη, ἐλαιὸ 11)
οἱ γέροι σου ἤλεκτρωμαν.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΙΘΜ. 4639
288 τ!

87

Το τραγούδι τῆς Διαμοναριᾶς - ΕΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΘΗ ἀπὸ ἀεχώ τσαν. 2'αρ.1

_Πῆγα μου, σ' εἶν' Ἰου βασιλιᾶ 'κί δάβγ τ' ἀνδρειά,
Θέλω νὰ ἰδῶ τὸ βασιλιά, θέλω νὰ [illegible] του μηνίσω.
_Νά το ἐκεῖνο τὸ βουνό, τὸ δῶδ' ἀπού τὸ κατέβ,
ἐκεῖ δουλεύει ὁ βασιλιᾶς μ' ἐξήντα δυὸ γυναῖκες._
Σὰν(ν) βεργούλα ἐκίνησε, μὲ δάκρυα στὰ μάτια,
καὶ μὲ τὰ δάκρυα ἔπλασε σ' ὅλα τὰ γυναικεῖα.
_Καλῶς τὰ κάνεις, βασιλιᾶ, μ' ὅλα τὰ γυναικεῖα.
_Καλῶς τὴ τὰ διαμοναρειά καὶ τὴ μοναδιγρούλα
_Δὲν εἶμ' ἐγὼ διαμοναρειά, οὔτ' ἀπὸ μοναστήρι,
εἶμ' ἀπὸ βασιλόσπιτο καὶ βασιλέα κόρη.
Λίγο γυρεῖκι, βασιλιᾶ, δῶσε μου τὴ κακμένη,
νὰ ἰδῶ ἡ ἀδρεμούλα μου, ἡ μικροσταλιαμένη.
_Σύρε, κόρη, τὸ δρόμο σου, καὶ δὰ σὲ μισεβγάσουν.
Σὰν(ν) βεργούλα ἐκίνησε, μὲ κουβάλησε τὰ χέρια (σκούπα δικά μου)
καὶ μὲ τὰ δάκρυα ἔπλασε ὅλη μάννα μὲ τὴν κόρη.
_Καλῶς τὰ κάνεις, βασιλιᾶ, μὲ τὴ βασιλοσπίτα.
_Καλῶς τὴ τὴ διαμοναρειά καὶ τὴ διαμοναρούλα.
_Λίγο γυρεῖκι, βασιλιᾶ, δῶσε μου τὴ κακμένη
νὰ ἰδῶ ἡ ἀρεμούλα μου, ἡ μικροσταλιαμένη.
_Δεκαιά γυρεῖκι δὲ μοῦ 'μεινε, τὸ φάγαν οἱ δουλειάδες
Γιὰ κάθησε, τὸ ἀργαλειό καὶ δὰ σὲ μισεβγάσω._
Σὰν κάθησε στὸ ἀργαλειό, ἀρχίνησε νὰ λέγει:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

"Μωρ' ἔρωμο, μωρ' ἀνέρο, μωρέ χαϊλαμωμένο,
θ' ἄνλες μ' ἀρρεβωνιάζανε σὲ εἶχ' ἀρμινυρένο,
μ' ἄνλας μὲ διεμανώνανε ὁ εἶχα μιδούμαδρένο,
κακὶ ὥρα ἡ λίχη μ' ἤβρεχε νὰ 'ρθῶ νὰ σὲ ξυμφάνω!"

Τ' ἄκουσ' ἡ ἀδερφοὺλα λη κακὶ ράϊσ' ἡ καρδιὰ λη,
κακὶ μὲ λὰ δάκρυα 'ρρεχε πρέσαν θὰ μαμὰ λη.
—Μάννα μου, ἡ διαολόχρια εἶναι ἡ ἀδερφή μου!
—Χαϊδά, μουτὴ ἐχνίτσα μου, θ' ἔτσι λὲν καλαϊλαίνει!
Τ' ἄκουσε κι ἡ βαγγέλω κακὶ ράϊσ' ἡ καρδιὰ λη,
κακὶ σῦρε λὲν καφένζα λη κακὶ κάθησε κοντὰ λη.
—Μοῦ τὸ 'θε ἡ ἐχνίτσα μη, μιμιὰ μου ἀρνιοῦτα,
κακὶ γὼ δὲν λη τὸ σίδεγα, λὲν σῦρα γιὰ μιμοῦζα!
Ἀγκαλιαζίνανε κι οἱ δυό, κακὶ θὰ κυρὰ σβουλιάνε.

Αὐτὸ λὲ Ἐχένη Χαρμάνη Ποιήμα, ἐλιὲ 23
κακὶ λὲν Ἐχένη Ἀ. Κείρου, ἐλιὲ 19-(το ἤξερα μαζί)

48 Ἄλλο

Ὁ μὴρ Βορίας ἐμήνυσε ὅλους λοὺν καραβοῦνε.
—Καραβοῦ, μὴ ἀργοπᾶτε, πάλεγα μὴ ~~ἀργοπᾶτε~~ διωδάτε,
σῦριο τὸ ψαρὶ-ψαρὶ, δυὸ ὧρες νὰ ξημερώσῃ,
δὰ πιάσουμε πάλεγα, δὰ πιάσουτε καράβια.
—Δὲ σὲ φοβᾶμαι, μὴρ Βορία, φουλίζεις δὲ φυσᾷς,

Τί ἔχω νεράϊδα τοῦ δικαιοῦ, νὰ ἀντένε ἀτσαγένιες,
ἔχω τοὺς νιόνες διχτυάρηδες, νὰ κίν' ὅλη σαγκαμάρια.
ἔχω νὰ ἔλα ναυλώσουγο, σοὶ λοὺς νεροὺς γνωρίζει
— Ἐλάτου, μωρὲ ναυλώσουγο, νὰ δύρε τὸ καλάρι,
νὰ ἰδῆς τί κάν' ἡ Μωραϊτάρια, τί κάνει τ' Ἀγιστέρι.
— Σκώσ'τε με, νὰ σκωθῶ, νὰ βγῆτε μὲ νὰ πάω,
νὰ δεθῆτε τὸ κεφάλι μου μὲ δυό-μεϊρὶ μανίλια
νὰ φορῆτε μου λὶ χάρτα μου, τὸ ἐρκὶ νὰ μουρτάρω
νὰ μουρτάρω τὸν κερό, νὰ μάθουμε τί χάνει.
Χαμογελᾶ, σηκώνει, ἀγκιόνλα, καλντάϊνει
Τί ἔχει τὸ ναυλώσουγο καὶ ἀγκιόνλα καλντάϊνει;
— Χαμπρουλιά' ἡ Μωραϊτάρια κι ἀδράλ' ἡ Ἀγιστέρη
Γιὰ ἰδέτε κεῖνο τὸ βουνό, τὸ δῶδε ἀπὸ τὸ κῦδε,
ὅπ' ἔχει καμοῦγα (=σύννεφο) βλὲν κορφή
καὶ καλαχνιὰ ὅλον ἀπλό,
ἐκεῖ νὰ πᾶ' ν' ἀράξωμε κι ἐκεῖ νὰ βραδιάσουμε
Ρίχτε δαγκάλιν ἄγκυρα χρειὰ τὸ σαγκάλι,
Σκὸν Ὀκτρὶφ λὶ φεκρμανὸν ρίχτε βαρκὰ σὰν ἐρέσει
Η (=μεγάλη ἄγκυρα)
κι ἐβγάλε οἱ νιόνες, γιὰ νερὸ κι οἱ μάγερο γιὰ ξύλα
Κι ἔσυρε, μωρὲ ναυλώσουγα, γιὰ σιάξε μου τὸ μνῆμα,
νὰ κάνα βιδοῦ, νὰ κάνα σφαχτό, ταραλαούνλε ὠδίφ,
νὰ μὴν ἀκούγω δάγκαδα κι ἀντάρα τοῦ σεγάλου
(2) ἢ [νὰ μὴν ἀκούω λὶ δάγκαδα, νὰ μὴν ἀκούω τὸ κῦμα]

✓ Νά μήν ἀκούω λοιπόν παύλα μου, νά χεις "διά-βόγα!"

(Ἀπό τόν Ἐξενή Α. Κεϊλάρη, ἐτῶν 19
καί τόν Ἀναβάσιο Κασίμη)

Ἄσμα

89 Ναυλόσουρο γυχομαχεῖ ὅλου παραβιοῦ λιή σήμερ·
μάννα δέν ἔχει νά τόν μιάσ', μιμ νά τόν χωστάσ',
τόν μιάνε τά ναυλόσουρα μέ τόν παραβουιέρ.
— Ἄβγιμ ἀφέντου, παύλα μου, μαζί μου χιμιτζάκι,
νά πουμπαζάρω τόν κερό, νά μποῦμε σέ λιμάνι.
— Σκιώσε με νά σκιωθῶ καί βάλε με νά 'χάσω,
καί δίδε τό μπρατσί μου μέ δυό-τρία μανιλίσια,
καί φέρε μου τά χάρτια μου, τό ἔρμιο πουμπαζάκο
νά πουμπαζάρω τόν κερό, νά μποῦμε σέ λιμάνι.
Θωρεῖς ἐκεῖνο τό βουνό, τό δίδ' ἀπό τό μπόϊδε,
ὅ' ἔχει κυπρούσια πλιν μεριά καί κυπαρίσια δῶ σάλι,
ἐκεῖ νά σέ τ' χαράξωμε, κι ἐκεῖ νά βραδιαζούμε.

(Ἀπό τόν Μιχαήλ Α. Κεϊλάρη) — (Σμυρνιός;)

Σιδηροδρομικός δίσκος

Μιά φορά ἕνας Κυπαρισσιώτης εἶπε μ' ἕνα φίλο
του νά πᾶνε Μπουκέλα σέ μιά ἐκδρομή, κι ἐκεῖ

χίλια νὰ πληρώνουν μανίκια, γάμπα, ὅ,τι.
Σὲ μιὰ λεμπή ὁ ἴδιος ἀνέβαινε πάνω στὴν Ἁγία
Τριάδα, γιὰ νὰ πάρη καὶ τὸ λιγωτικὸ μανίκι,
καὶ τότε διηύθυνε καὶ ρωτοῦσε τὸν ἀρχηγόν:
— Κάνω, μωρὲ Γιαράκη, σου ~~πάλαι~~ πάλι πάνω
στὴν Ἁγία Τριάδα; Τοῦ γελοῦσε ὁ ἄλλος:
— Μωρέ, "καρδίαν καθαρὰν" νὰ ἔχῃς, καὶ πᾶτε
ὅπου θέλετε!

Ἄλλο...!

Ὁ Κυριακούλης μὲ ὁ Χαμηδινὸς μάριζε συνεργεῖο καὶ δουλεύανε ἐπιφορτωμένα. Ὁ Κυριακούλης ὅμως ἤθελε πολλὰ, μ' ἔδινε τὰ μισὰ τοῦ μεροκάματου. Εἶχε βραδυ, ποὺ δὲν εἶχε ἄλλα, πάει καὶ λέει τοῦ Χαμηδινοῦ:
— Νίκο, κουμπάρε,
— Κουμπάρε. Μὰ μὲ τὰ δύο ἐπιστόμους, τί μ' ἔδωκες;
— Ἤθελα νὰ σοῦ γράψω ὀκτὼ δραχμές.
— Μωρέ, κουμπάρε βαθειὰ (βαθύ-α) σοῦ χρεώ!

(τοῦ δίνει Δάφνες)
(τὰ ξεκαρδώνει) —

Κασιμάλικα 20.7.60

(Στο σπίτι του κ. Θεοδώρου Κασίμη) Κουβέντα εδώ 81

Δικιάζω διάφορα σαγαπιά έγγραφα από τό ἀρχείο σου ζυλιάν.

1828 - Κορφοί. Ἴσον ἐβγαγμένον ἀπό τό βιβλίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος ... τῶν Ὀδόντων ...

1795 ... τοῦ Ἀλεξάντρου ... (τοπωνύμιον) [Ὁ κ. Κασίμης μου λέει: "Εἰκάζουμε ἕνα Ἀλέξανδρος, ξένο, μᾶλλον ἀπό τούς Παζούς - Ἐσκάλα ἀρό 200 χρόν. Ἐξαμηρίδικα]

1800 - χειμερινά τῆ νησί τῆς Ἐρήμουσας -

1757 ... Ὀρφάνης Κασίμης τοῦ σαλέ Δήμου, ἀπό τόν συμπεθέρου μου τοῦ Γιαννάκη Καλέχη ... ὁ Παναγῆς Καλέχης τῆς νήσου τῶν Ὀδόντων.

ρουχικά: μαξάρια, τουβαξάκια, ζιζέρα

νομισματικά δουκάτα, γαζέλες -

1758 - δυναλιάς Γιάννης Παπαδόπουλος Μαστόρης, ἐκκλησίας τοῦ νησιοῦ τῶν Ὀδόντων.

1761 ... Κυβερνήτης Κασίμης τοῦ σαλέ Ὀρφανίου, ἀπό τόν θεῖόν του Γιαννάκη ... Παναγῆς Καλέχης, εἰς ὑφέλειαν τοῦ νησιοῦ τῶν Ὀδόντων -

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παραλ

Διαλέκτος "Οι Μωσαϊκοί" (όχι Λουσινιά
και καθαρά βουνίσια αλλά γεμάτη ορθολα-

Λουσινιά (από τον Θεόδωρο Κασίμη)
και Μωσαϊκούς -

Η

Στη Μωσαϊκά. Έμενα κοντά από τους Ενετούς και τους Τσίγγους. Είναι Λουσινιάνοι, που είχαν ουρούβολα. Είναι από πάνω από το Λιμανάκι (το κλείσιμο); Εχει σχεδόν ορθογώνιο σχήμα, κι' απάνου γίναν γύρω τα Κανόνια κι' έρριχναν στη θάλασσα. Οι Τσίγγοι τότε έφυγαν τους Βενετσιάνους, κι' κάψανε και τις 2 εκκλησιές μας -

Στο Καστρί. Ήταν φρούριο κοντά στο Φανάρι (φάρο) το κατέστρεψε η Τσιμισκή.

Στο Ρούμι. Είχε μια κάτι σαν γυμνάσιο, όπου μαθαίναν φυσικά οι Ρωμιοί, και οι Τσίγγοι και οι άλλοι

Στο Κουκούλι νυφάκι, απέναντι στην Ξηροσερμή.

Στο Κάστρο - Είχε σχολή μωσαϊκών τον είδος κάτω κάστρο = δεύτερο από μωσαϊκά

Στο Άγιο Δημήτρη (γιγή λουσινιά)

Στο Χωριό ξωκλήσι σπηλιά - κάτω τους Πέτρους -
Στο Κεφαλίνι

Παράδοση:

Στη Βίγλα - Βγαίνει νερό (τόσο ψηλά ως 350 μέτρα) κι' έχουν φτιάξει ένα σωράκι - Φαίνεται πως το νερό έρχεται από μικρή, από μικρού ψηλότερα βουνό μ' έχει φλέβες. Το σωράκι είναι ό,τι φτιάξανε οι πρόγονοι Καλυγιάδες που ήρθανε πρ' Νιό - (Το μικροβούνι είναι το ψηλό βουνό, το Ιδέι)

Γραβιές (δυο σοκαγιές) Λένε: στη Γραβιά.

Έχει σοκαγιές τ' νιού (οι Οδοντοι): 1) Αστέλιο από το Φτέρι 2) τ' Καλυγιά 3) τ' Χαϊλάκι 4) το Στρογγυλάδι 5) Πάνω πρ' το Στρογγυλάδι, με σκαλοπάτια.

Τα ξεχωρίζουμε έτσι: του Φτέρη, τ' Καλυγιά, ό βαθύς ο Χαϊλάκης, του άλλου, τ'ου Σκαλοπάτια.

Παρακάτω έγγραφα
από το Αρχείο Θ. Καστρή

1696 ("αχ4ς' Μαΐου 9) Συμφωνητικό "οι κουμπάροι τη Μονή Οδοντώτισσα, μήρ Λιάγγος Μαγιάτης και μήρ Πέτρα Καλέχη, μήρ Ταΐσης Καστρή και Νικόλα Καλέχη --- συνεφώνησαν με τον Κυρίλλο Καστρή και έδωσε ορά' λέει Μονή ο άνωθεν μήρ Κυρίλλος δύο μοιρά για χωράφι εις το Κέχρι... και τη Γραβιά -- σιά γεωργάρη, εξ μισουριών δύο ---- και έδωκε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ωρὸ κὶ̈ὸν δουκά/α δεκανιά... καὶ ἐπαρ ξαμε
ξενιτεμὸν τὸν κὺρ Κωνσταντῆ Οἰκονομό, ὠραϊσμένο
καὶ πέρα Μανάσση, πέρα Καλεχμη, Μανουήλη
Μάνορας.. Χριστόδουλος Καλέχης, -- νύφο μαρ
ειχ τοῦ κὺρ Μενίγου --- Ἐμὲ σὰν Θεοφίλη
Μουζόμης, ἐξαμέρια τοῦ νυὸν τοῦ Ὀδονεῦ, ἐχ
ρὰ τὸ σπίτ ὀγορασμένο.

1772 (προπερασμένο) --- Ἐμὲ Κωνσταντίνος Κα
σίμης τοῦ σοῦ Δροσιὸν, ὅμοτ με τὴν συμβίαν
μου.. σπιτεύθημεν τὴν ἀγαπημένην μας θυγατ
Καλεριὰ καὶ τὴς δίνομε τὸν κὺρ Στεφανῆ Ἀρώ
..καὶ τὴς γράψομε διὰ φροῦκα:
φουκαμίσα φανένια, ἐμπούλιες φανένιες,
φουστάνια καθημερινὰ, φασκιὲς [γυναικεῖες]
μπρὲς [τὶς σημερνὲς τὰ μαγιᾶ] σεγμενένια
τζιωρένια, σαγίτσες, μπουζί, σούμα φανένια,
σουδιά, δαντελίδι, κασεῖα, τζέρτα, δεμάλα (χώνο
γιὰ τὸ σήκωμ) μιὰ μεντρομάδα (=νυφ) τζιφ.

1784 (ἐχτὸ προπερασμένο) Δίνουν:
δρᾶμα γιομάτο μαγιὰ μαλλιάρια, φεντόνια
φουκάμισα, φασκιὲς, σάρτζες, γιὰ στάνια (τὰ ἐπ
βαμμένα ἀπὸ γουλάκι) σουδιὲς, μπρὲς γιὰ τὰ

ξημοδόμη ζρυῦ, δαχτυλίδια ἀσημένια, σταυρούλι
ἐνα μαγγινο νλούτο, μενταγιόν βουλγαρένο
μὲ βούλες) καὶ ἀκόμα μιὰ καρέκλα, θανωμι-
τζόϊα (=εὐτελῆ καμιτόϊα) ~~καρέκλα~~

Παραδοσιακὰ (Βελιμαχιώτικα)

Ἦτανε ἕνας γουελὸς, ποὺ ἄλεν ἐωτέλεσε, τὸν
ἀποκαλούσανε τὸ νύχτα. Εὐγενολόγιστος ἀπὸ
τὸν λάκκο καὶ γύρεψε νὰ σοῦλα (ἀγγλικὰ κοῦλ
εἶναι ἀγγλικὰ κουβεντοῦλες!).

Παροιμίες: (ἀπὸ Ὀχρίδα)

130 - Ἀγγλικὰ κουβεντοῦλες! (γιὰ φραγκολεβαντίνους)

131 - Ὅσ' ἀξίζει μιὰ ἀγγλόπουλα,
δὲν ἀξίζουν ὅλα τὰ φουχτιδέϊ!

132 - Ὅποιος ἀγοράζει φτηνὸ (τὸ φλωχὸ) ἀγοράζει,
χάνει καὶ τὸ χρῆμα!

133 - Καλὰ σοῦ μοιάζ' οἱ χῆρες, ἀγγλικὰ νὰ μοιάζουν
μ' οἱ ἀνύπαντρες;

134 - Ὅποιος θέλει νὰ παντρευτεῖ, ἀπὸ χήρα δὲν φεύγει!

135 √ – Χόρεψε, μωρὲ Μαρίω,
μὶ ἔχε τὶν ἔγνοια τοῦ σοῦλιοῦ!

136 √ – Χαρὰ βλὲ ζωὴ τὰ ὀλίγα, ~~καὶ~~ τὰ λαμπρὰ νὰ βρῇ

137 √ – Κὶ ἂ βρέξῃ ὁ Μάϊος ἕξη, φορὲς μὶ ὁ Μάϊς μία-δύο,
~~138~~ ἄξιζη, ἀφεντιά μου αὐτό, γιὰ ὅλο τοῦ τὸ θυό!

139 √ – Ζωὴ μου σπάνια μου,
καὶ θορυβοκαμβάκι μου!

140 √ – Χλωρὰ ὅσο νὰ γλείφῃς
καὶ ξερὴ ὅσο νὰ ὀλέσῃς – – εἶπεν ὁ ἅγιος

141 √ – Αὐτὸ τὰ μεγὰ συνήθειά, σκέφτη ὁ διάβολος τὰ μέσα
μὶ αὐτὸ τὰ νιὰ συνήθειά, σκέφτη καὶ τὸ κοινὸ.
μωρὴ μαρὴ! – – Ἐλὰ ἐγέρασε οἱ γεροντάδες μας.

142 √ – Ὅσο ψηλώνῃ ἡ ἐλιά, τόσο μακρύζει! (ἡ μελαγχολία)

143 – Πίστωσε τοὺ Δαμιανά,
δίχως νοῦ, δίχως μυαλὰ
τὰ μικρὰ δὲν πάγουν
τὰ μεγάλα χρέη ως!

ἡ ἀρρώστια
ἀπὸ ἀδρομανία

144 √ –
145 √ –
146 √ –
147 √ –
148 √ –
149 √ –
150 √ –
151 √ –

144 √ – Σαὶ τὸ Δεσπόλη τοὺ Δαμιανέ!

145 √ – Ἂς μὲ γένε Γιωργοδήμα
μ' ἂς σουδαίνω ἀπὸ τὴν σουβλιά.
· Ἤταν κάποτος Γιωργοδήμας, ποὺ ἐβγ-
σιόλανε μαγὰ (= ἤλαι φουλιὸς) καὶ τόχε
τοὺ σπίτ, ἢ γραλειά του.
(Τὸ λένε καὶ σὲ γ' πρόσωπο: Ἂς τοὺ λένε Γιωργοδήμα
μ' ἂς σουδαίνη ἀπὸ τὴ σουβλιά.

146 √ – Ζεμχὸ τ' ἀρνί, καὶ σγαλειὰ ὀρέ.
Γιὰ ζῶντον ἔνα ζεμχὸ καὶ σκρίφαν.

147 √ – Ὁ τραγὸς εἶδε τὸ μπουρμπουνε μὲ ἐσμιάχτηκε.

148 √ – Κοντὸς σπαθὶ, δ' ἐβάφτισε!

149 √ – Σαραντάσπιτα Γιάννηδες μικροῦ κοκκόρου γνῶμη.

150 √ – Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει· ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν
ἄνθρωπο, θὰ σμίξη.

151 √ – Μιὰ φορὰ ἐρωτήσανε τὸ Χριστὸ ποιὰ εἶναι ἡ μεγάλη
ρημηνιά· καὶ εἶπε, κάπου 60 ὡς 70. "Ἐσκιλα, λέει,
μ' ἀγνὴ εἶναι μόδα καὶ φτάνει!

(Ὅπως τὰ σχολίασε ὁ Θεόδωρος Καλημ, εἶναι 81)

Παραμύθι (Εμφανίζεται ή αρχή των Ε΄

Ο Μιδουούμης.

"Ήταν μιά γριά κι εἰοδυνίγε μονιμή. Καί γ
— Μωρέ, λέει, ἐλούλα τό μονιμή νά μου βρεθ
θά σκιδιά! Τίς βρεθύμαι σκιδιά. Λέει, τί ν
τά κάμω τόδα. Εἰοκαι τόν κιόσανο καί τά κοσκί
Αὐτή εἶπε: — Μωρέ, λέει, νά μεί ἀφήκω ἐνά, χ
σκάρη του σκλέρα του γυρί!
Καί ἐκεῖ μρούσκαι σιον κιοῦ τον σκάλα κ
γέει: — Ἐμέ νά σκάρω τον σκλέρα γυρί! — Μωρέ,
ἐσύ ξαιρύσκαι; — Λέει, ἐμέ!
Εἶπε σιερνά τή γριά: Νά σκῆ τον σκλερά
γυρί. Λέει νά σκῶ. Καί του δοκε γυρί νά σ
θον σκλερά του μι εἶπε. Ἐμεί σου εἰ/λαε
τον ερώτουνε. — Που δε νά 'ρθω, σκρεϊλη; — Λέ
σκυρη, σκυρη! (Ἔλρωε τίν σκυρη σκυρη τό μονγ
Μαναγέκι ὕβλερα. Που δε νά 'ρθω, σκρεϊλη; — Λέ
— Ἐγά σκοκαζαρειά! (Ἔλρωε τίν σκοκαζαρειά
τον γεγε σκγί: — Που δε νά 'ρθω, σκρεϊλη; (Κ
ελο του τό ἔφαε τό μονγούρι). Στέρνα του γέει: Μ
ρε, δε μου φέρα γυρί; τό ἔφαες; — Ἔγα μου γέρ
Πῆγε νά χωρίσει σιον, καί τόν εἰφάε τ
βοδί τό Μιδουούμη. Καί σπῆγε νά σκάσ. [σ

εβγήκε] Κι' άνεβηκε σε μίνια μηλιά. Παει σε μιά γειά κάτου καλούδι. — Μωρέ, είξε μου, γέρο μου, δυό μήλα να φάω! Τού 'ριξε. Κι' όπου κοπιάνει, του λέει — Έλα, γέρο μου, να μου τά μάσης! Τού άρπαξε κι οι δυό έβαλε μές στό σακί, κι οι δυό έπιάσε να τόν γιάνη η δυσλιάρα της. [Αμμά τι, έφυγε κάτω το σακί κι ανέβηκε πάλι στή μηλιά. Τον έξεγελασε πάλι κι τον χάρηξε κι τον σύρε στο σπίτι. Εμπήγανε γέρος κι δυσλιάρα της κι τον ρίξε στο χωνεμο - Κι' άνοιξε μιά σοφίτα κι σφάρμενε κι γρια — Μωρέ σού άνοιξε εύτου κάτου, — Εβγα, λέει, άρχισε - άρχισε (=σπίτα) κι άνοιξε. Εκαμε το ίδιο κι η γρια κι έσφαξε κι έλιωσε.

(κάτω στη Αρχαιική Π. Κασίμη, έτών 80)

Αριθμ. <u>εἰδ. μον. 4628</u> / <u>ταιν. 2876!</u>

<u>Μυθικό λαογρ.</u> (Εμπλουτισμένη δγ. των Ε αριθμ. 9)

90. Ποτέ κοπιάνει — δέγει, έγα δέγει μή-
ν' από ώριο σαρούδι.
Κι' η μάννα του τού έμπαξε
— Που σέ, μωρέ Σαρίκη;
— Ν' έχω ν' αμάξια λή Βλαχιά (Πλαγιά)
κι σάν να τα ζευγώσω,
σου κοπιάνου οι σπαθιές
νάφω τού χωριού μου!
(κάτω στη ίδια)

(21 Έβωσε = ελιώσε).

Άγγελο (χορευτική συρτό)

Ποιο να 'βρω εμέν βασιλικό,
αγκαθάμαγγο και δροσερό,
για μ- να' θέλω εγώ δικαίωμα,
δρόμους όλη τη χαιρεσαι;
Να 'χα ριχνα όλη τη νύχτα
τ' αρμενίζουν τα καράβια
τα μικρά και τα μεγάλα,
και τα έμορφα βαπόρια.
Το 'ν' αρμενίζει με βοριά
—βοριάς χειμώνα και παγωνιά—
γιε μ, τ' άλλο με τσεμουνιάνη
*άσφαλτα μου πάντα δουλειά.

(Δεν έχει ιδιαίτερη σημασία κλείμα.

Άγγελο 91

Κάθε πρωί σε χαιρετώ τρεις φορές
έναν φως κι ας μη μ' ακούει.
Τρέχουν βρύσες και ποτάμια
και δεν χορτώ να τα κοιτάω.
Κι' όλο φτιάχνω όλα κάτι
πάντα μια ρωμιοσύνη,
όμορφη και τσαπατσούλα,
μ' έχει χάσει χαλάλι.
—Πες έχει το και μερούσκανε 'λο,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ

Μαριανού νά μού δώσης
ώρα μέ λογαριασμό
καί τού μεγάλου τόν καημόν
πού μεγαλώνει τά καημένα
τά μικρά καί τά μεγάλα
καί τά ορφανά συγχωριού —
(κάνω καί ιδιο)

Παραμύθι

"Ηταν μιάν φορά ζευγάς, καί φτωχαίνανε καί διακόνευε (καί διακόνου). Ήρθε το βράδυ χαροκαμένη, λέει τού κόρη της: — Μωρέ Μάρω μ' ἔφαγε τά καρβέλια! (εἶχε φάρα αἰγιών). Αχά, ἐκεῖ πού γύρισε κι ἔφαγε τά καρβέλια, ἐκεῖ ἐβάλανε μιάν ἄλλη φορά καί τόν ζευγά νηστικό. — Δῶ μου, λέει, μωρή, κόρη μου νά φάω. Τί ζεύγη θά κάνω — Αὐτόν τόν λόγο (νά διακονεύη) κάνει καί ἡ μάννα μου. Τόν ζευγά ἡ γριά τόν λέει: — Κόρη μου, δῶσε μου φωμί, φτου νά σέ ἰδῶ δυό βασιλιᾶ τά χέρια καί στού βασιλιᾶ τήν πόρτα!

Φτωχός μέν ἦτανε ὁ νοικοκύρης καί τόν τά 'δωσε καί τά θυγατέρα καρβέλια.

Ἦρθε χαρούμενη ἡ μάννα της τό βράδυ χαροκαμένη καί τή ρωτάει. Μωρέ Μάρω μ', τί ἔγιναν τά γωμιά;

τοῦ λέει: — Στὴ νιὰ ἐλα, μάννα μου, ἐδιάβηκε μιὰ γριὰ ποὺ δικιώνει καὶ μοῦ γυρέψε νὰ-------- (ξαναλέει ὅ,τι λὲ δικαίωμα). —
— Καὶ τὰ θυμᾶσαι, Μάρω μου, τοῦ τὰ 'δωκες;
— Καὶ τὰ θυμᾶμαι, μάννα μου.
— Μωρὲ καὶ τὰ θυμᾶσαι,
— Καὶ τὰ θυμᾶμαι
Καὶ ὅλο ξαναλαλοῦσε ἐλα, ποὺ τὸ εἶπαν ἀπὸ μιὰ ὥρα ὅλη γιὰ νὰ τὸ μάθει.

Εἶχε σκαρμένη ὁ βασιλιὰς τοῦ δούλους του, ποὺ ἐφυλᾶγε κι ἀκούσανε ὅ,τι ἔλεγε τὸ βράδυ τὰ σκυλιὰ του ὁ κόσμος, κι αὐτοὶ ἀκούσαν τοὺς μαῦρους ποὺ εἶχανε τὶς δυὸ γυναῖκες καὶ ποὺ ἔλεγαν "καὶ τὰ θυμᾶσαι" Πᾶν ἀπὸ βασιλιᾶ του τὸ γελᾶνε.

Καμώνει ὁ βασιλιὰς πὼς ἀγαπᾶει τὴν δυὸ γυναῖκες καὶ τοὺς φωνάζει:
— Τί νὰ σᾶς λέγαν ἐφυλᾶγα τὸ βράδυ τὰ σκυλιά σας, "καὶ τὰ θυμᾶσαι", "καὶ τὰ θυμᾶμαι";
— Ὦ βασιλιᾶ μου ἀφεντικέ, τίποτα δὲν ἐλέγανε.
— Ὄχι σὰ μοῦ θυμᾶσαι!
— Φτοῦ τί νὰ πάρη ἡ μάννα, ἀρνιοῦνται νὰ μᾶς τοῦ βασιλιᾶ: — Παντρεμένη μοῦ, ἐλέγανε

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ Κφ. 2344
ΔΙΔΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ὅλα εἴχαμε φτιάξει δεκαφτὰ γλυκὰ, καὶ τὰ 'φαγε ἡ θυγατέρα μου ὅλα διαολεμένα (=ροῦχα).

Συμβαίνει λοιπὸν ὁ βασιλιᾶς. Μωρέ, κάθε ἡμέρα φροντίδες! Θὰ λείψω φέρω γυναῖκα μου! Καὶ λέει φέρε, ἄμα μᾶς ἔβλεπε ἀρέσει νὰ τοῦ φτιάχνω διαολεμένα. Τοῦ ἔβλεπε δεκαφτὰ γλυκὰ καὶ μᾶς ἔβλεπε νὰ τοῦ τὰ ψήνω.

Ἔφυγαν ἐκεῖνοι, φέρανε μιὰ γριὰ καὶ μᾶς ρώτησε. — Γιὰ τί ψήνεις, κόρη μου; — Τί λένε "διαολεμένα"; — Ξαφνικὰ μᾶς λέει ἡ γριὰ. Δίνομε τοῦ φοῦρνο σου νὰ βάλωμε μέσα τὰ γλυκά. Ἐβάλαμε τὰ γλυκὰ στὸ φοῦρνο. Τοὺς ἔφαγε μιὰ μαγιὰ ἡ γριὰ καὶ μᾶς λέει — Ἄνοιξε λίγο τὸ φοῦρνο. Δίνομε καὶ μᾶς δά! Ὦ ψυχή μου ἐσύ γιὰ! Τὰ σοῦ τοῦ βασιλιᾶ, ἐξαφανίστηκε.

Ὁ βασιλιᾶς ὅμως ὕστερα ~~ὅ~~ ἔστειλε ξανὰ δεκαφτὰ γλυκὰ νὰ τοῦ κάμη διαολεμένα. Ἡ κόρη σὰν ξανάγινε παρουσιάστηκε σὰν ἡ γριὰ καὶ τοῦ λέει: — Νὰ βάλη μαγιὰ μέσα στὸ ζυμάρι. Κι ὅσο νὰ ἔλεγαν μαγιὰ-μαγιὰ, αὐτὸ δὲ λέει — Ὦ, τὰ κοπελιά μου. Κι ὁ βασιλιᾶς δὲ σὰ χωνεύει καὶ δὲ σοῦ τὴ νὰ μὴν ~~τὴ~~ κάμη ἄλλο νὰ μοῦ ψήνει.

Ἔφυγε ἡ κόρη, αὐτὸ ποὺ τὴν ὁρμήνεψε ἡ γριὰ, καὶ τὸ βράδυ ἀφιέρωσε τὰ κοπελιά της (μὲ τὰ μαγουλά). Τὰ ρωτάει ὁ βασιλιᾶς. Τί ἔχεις; Κι αὐτὴ τοῦ λέει:

— Ὀχ' δὲν σοῦ λέω πολλὰ κι ὀχ' δὲν σοῦ λέω.
Ἔσπασαν τὰ κοπελιά μου...

Πυθύμενε ὁ Βασιλιᾶς τὸ πορίλι, καὶ ἐμένε
τόλε: — Ὦ, σχλιό μου καὶ σχλιό μου, δὲ σὲ
~~ξοφτέρνω~~ μαζαρέγκω λινάρια!
Ἔρνε ἐλᾶ καὶ γίλω σὲ αὐλὴ ἀπὸ λύ
κόσο. Κὶ ἔρκαν κεῖνοι κορὶ καὶ σκρίνεγα,
καὶ ρὲ θούλιο κεμίλερα=
(ἀπὸ λὶν Ἀθηναϊκὴ Καστέλα, ἐλὰ 80)

Τραγούδι

Τρὲς κοπέλες λιγερὲς,
σὰν τὸ δρόμο μονάχες.
— Τάχα νὰ βρεθῆ κανὲς
νὰ μᾶς σώσῃ καὶ τοὺς ξένους;
— — — — — — —
Τοῦ σπιτιοῦ, τοῦ λιγιοῦ
τοῦ ταβερνογριοῦς,
ποὺ ταβερνοῦρεμε...
— — — — —

Ἄμπως βγαίνει, ἔρχεται ἀπὸ λὶν Καλδάρεσι,
γυναῖκες καὶ ἀντρόγυνα, νὰ λένε γιορτάρεσι.
(ἀπὸ Ὠραιόκ.),

Θρῆνος

Τοὺς γ' ἐμένα, σὲ ἔχω ἐμένα
ἐχορεύανε ὅλ' οἱ βράχοι
καὶ τὸ λέγαν τὸ τραγούδι.

– Παιδιά, θού 'ν' τό γαϊδούρι;
Τό γαϊδούρι γυρεύουμε
μι' ὁ ὄνος ἐμπορεύομαι. (Σμαρνιώτικη
ἡ ἀποδημία των Σ' 1)

Δούρια:

Ἡ μεγάλη μάντρα γίνεται ἀπό Καμποῦρι (τοποθεσία μέσα στό χωριό ἀπό τά Μανδράκια) ὅπου ἀγοράζουνται ὅλα τά Νυσί καί Κυριακάτικα καί Κυριακῆς τοῦ Καρνάβαλου, ἄλλα σπό σφάζουν καί Τρίτες (= ἡμερολογιακή Κυριακή) – ὄχι ὅμως καί μιά καθαρή δουλειά.

Στήνουν μαγαζιά, καί ἔρχονται γυφτοπούλες βιολιά (γυφτόπουλα καί βιολί μιά ἐπιδεξιότητα) πού τό χορεύουν.

Νταούλια μπουμπάρες ἡ μαουμπάδες, καί ἔχουν γαϊδούρια μέ τούς δικούς τους. Βάνουν καί τά δυνατά τους, ποιός θά κάμει τήν πιό μεγάλη φιγούρα.

(Ὅλα αὐτά εἶναι σχεδόν ἀπό παλιά νυσί, δέν ὑπάρχουν μάσκαρες).

Παραδόσεις

Νταούλια καί ζουρνάδες καί σκοτεινά. Σκοτεινά σημαίνει νύχτα τά μαρίζουν μέ νύφικα τραγούδια θρηνώδη φορεσιά, καί μαζί τους ἤτανε ἕνα ἀγόρι ἕνα γυναῖκα μέ τό γαμπρό, ἀλλά μέ νύφικα τραγούδια φορεσιές. Μαζί τους ἤτανε καί ὁ γαμπρός – ἕνα μικρό, πού ἔβαλαν τούς ἀρραβῶνες.

Ὁ γαμπρός δέ μιλᾶ (γιά νά μήν γνωρίσουν) αὐτά τά

κάνει δέκα με νοήματα, λέγα σαν εξελέγη τον
άρχοντα - βοράει και χαίλιε, αμον είναι βλέφος.
Η νύφη είναι λέγα σ' ενδιαφέρουσα κατ
μαχαίνουν συνήθως τη μαμή να την γεννήσει.
Κάνει-κάνει η μαμή, και βλ λέγο βγάνει κάτω
τη νύφη τό σκυλί - δηγνιό - μέ μούτσα σαν
έχει σγουρίχτρα δλη πούτσα και κάνει ουα-ουά.

Κάνουν και άλλες σκηνοθεσίες -
Τον σκύλο: Έβ νυμένο σκύλο, με δημιαλό
γάμπο, σαν παίκτη μέση κάβαλλα (= δουλειά)
χωρίς και δημιαλίες τον κόσμο - (αμορφα και
τον σκύλο τον χωριού. (Γεμούσε μ' αυτούς, τι να
κάμει;)
Το άλογο. Γενέσαρος κάνουν το άλογο
(κάνουν κάτου, να μη φαίνεται) και χαιρετούν
τον κόσμο με το μαστίγι.

Στο τέλος ο κόσμος μαζεύει τους μασκαράδες.
Έχει μια μουσική φωνή, σαν προσκυνητάρι.
- "Καράβια τους μασκαρεμένους!"
Αυτοί σύνουν σπίτια με δωμάτια, γιατί δε
μπορούν να βρίσκουν τις μουσούνες.
(Έχουν κάτι άμα πά σπίτια τους το μεσημέρι, και τότε μόνο σύνουνε)

Αργά το βράδυ θά σουλιανοι κάνουν άγιο ύπνο. Τά απόμονα γυναικεία άνδρωδη (άντρικα ή γυναίκα και γυναίκια ο άντρας) και όλοι μαζί τη γιορτή δου γυρίζουν τού χάνι "χρόνια πολλά" και χαιρετούν - Οι άγιοι δέν δουλεύουν πολλαγαβαίνουν σπίτια - (ούτε η γυναίκα με δυο μωρά δουλεύει)

(Στο αχνό μέρα ξυπνήσαμε και λένε: — Χορί το βράδυ, με φοβήθηκες; — Μωρέ εσύ φωνάζεις;)

Εγκοιμούνται και μιμοσυχαλιούνται. Π.χ. Νικολής δίνει μάννα με το μωρίτσι της. Άγιος, που ήταν κυρίως χορεύει, εκείνη προσπαθεί να φύγει το μωρίτσι. Εκείνο φωνάζει: — Μάννα μου! Μάννα μου! Η "μάννα" όμως, αλλά να σουλατσάρει το μωρίτσι της, το άφησε κι' έφυγε.

(Στο σούλια εκείνο το βράδυ φλέγονται μαυρόπετρα και δεν κοιμήθηκε κανείς).

Μουσική του χορού: νόστιμο βιολί (από τα Σαρακατσάνικα εξαίρετο) και φυσαρμόνικα (από τον Χήμο).

Χοροί:

Συρτά διάφορα: Τσιλοπιώτικο, Χιμαριώτικο, Παξιμαδιώτικο, Θανιώτικο, και Καραμαλιάνο.

Μικροσκοπίες (εδώ δίνει το ρυθμό η φυσαρμόνικα).

Φόρμα μακρόσυρτα

Διάφορα μακρόσυρτα και σβήχαντα ΑΡΧ. ΦΩΝ. εἰσ. μονα. 1629
εἰδ. 287.

Νά ω.χ. μεγάλα.

Σύμπλεγμα: Το Φλουρί και το ζωνί και τα Αρνιά Θοδωρή, αλλά μου δεν έφυγε καθόλου μέσα στο φόρο.

ΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΓΕΩΡ. ΣΤ' κρ. 6.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Η Ερωτοκυριακή

– Είχα καρδιά σου κυδώνι – Ερωτοκυριακή –
ώσαν το θυμήθηκε,
είχα βασιλιά μωρέ σου 'λεγε γλυκόλογα.
Κι ο έρωτας εσύρθηκε, θυμήθηκα τα λόγια
και τα μυστικά μου βγήκα να τα πω να διασκεδάσω.
Κι άρχισα μετά διασκέδαση, άρχισα να λέω:
– Ψυχή μου δεν ξεχωρίζανε μη με μαγικό ζουζούνι,
[μη μαγικό ζουζούνι],
εγώ μια νιά σου τ' αγαπώ, και δε με διαφεντεύει.

ΓΑΜΟΣ (αυτά τα λέγε και σου γάμου).

Τραγούδια του γάμου

– Γαμπρέ μου γλυκοχαϊδεμένε, με όλα σου τα θυμίσια,
έμαθες είπουνα βάλε μι νυφούλα έλα τώρα.

Γαμπρέ μου, τι θυμήθηκα μια χάρη να μου κάνεις
το κόκκινο που σου δώσαμε να μη μας το μαράνεις.

(αυτά άλλα λόγια):
– Το κόκκινο που μου δώσατε, δε δα 'ξω το στεφάνι,
χαρές και θυμήσους έχω δένα σου κάνω.

(Εν ώρα που χαίνανε τη νύφη και έλεγε αυτά τα στιχάκια:)

– Στὴ γειτονιά σου δὲ νὰ ᾽ὦ, ἀνύφτια καὶ μελαγχ,
τὴν ὀντερὲ σου ν᾽ ἀγαπῶ καὶ νὰ χω λίγα λόγια.

– Στὴ γειτονιά σου δὲ νὰ μοῦν, μιὰ λα χρυσὸ ζημόνι,
νὰ μὲ δὲ μοιροδιώνουν οἱ φθονεροὶ γειτόνοι.

(Πιάνουλαι τὰ μαρίτσια τσιφάδες γ᾽ λιλιακάδες, μάρο-
θιὰ καὶ σιόου ἀπού λι νύφτια, καὶ λα χένε μιὰ καὶ
μιὰ – με ἀναμμένα).

Στὸ σπίτι τοῦ χαμπόρου, βρὲ λιακώτη, "μπρίν φάνε", εἶπε
ἀπαραίτητο νὰ χορεύουνε (σχεδὸν νὰ γλέπουν) τὸ
τραγούδι "τσὶ λάβες", σου εἶναι δὰν πρόσωπο.

Ἀριθμ. κλειστ. 4635
ἔτους 2878

95 – Ἐκεῖ (ἢ ἐδῶ) π᾽ ἐβγαίνανε τὸ δουρέ
κι ἐκάνανε λὸ τραούδι,
μαρίτσα τσιφτετέλι μὲ λὸ "χαιρὸς ἀγάπη".

Χαιρὸς ἀγάπη, ἀράπη μου, κι ἔχει νὰ φιλιόμαστε,
λίμα σου εἶναι λαμπριάτικο, νὰ μὴ μολογιόμαστε (μαλωμένοι).

Ἐκεῖ χορεύει ἀκόμα ὁ ἀντρὸς (σου πάνελα κι ἀκόμα λὸ
τραούδι – λὸ μεγάλο – δίπλα ποὺ νιόπαντρους) καὶ λιγνε-
τὸ λιακώτη πιάνουλαι μὲ λὶ σειρά. Ὁ ἀντρὸς, οἱ νιόπαντροι,
οἱ ἀνιφάντρου, οἱ ἄλλοι γειτόνοι, γυναῖκες καὶ λιγνιάτικα
τὰ μικρὰ σπιτιά.

Ἐκφωνηθέντα
ἔτους ΣΤ' αἰῶνος
16 (νῦν Α')

Τά ρεμπέτικα που ξέρω (δυό χρόνια)

1 σουσουράδες (σουβλάκι, μακαρονάκι, φουσκοσπορές)
2. βραδυνό
3. γυαλό
4 μεγαλεία (σαλιάρα - σημαίνει)
5 ξεφτίλα (καρφωτήρι, αχλάδι) -

(Πριν καιρόν μια φορά, κάτω στο ίδιο τραπέζι τους κάθουν φροδίτη λυπέρ, μαρίνδια, γυναίκα - μουσικάρια -, και εκεί μπροστά τους βλέπουν το κεντρικό μια σύρτη)

Ο μπάρμπα και το μπαλάκι μπαίνει στις 10½ - τότε φτάνει κι ο σωτήρ κι αρχίζουν τα μακρυνά διαχορά και γενικά μπαίνει κι το φαγητό στις δώδεκα - (Μουσικά όργανα, όχι βιολί γι' αποψε)

Θα σημειώσω όμως πως το τραπέζι και τη βγουν έξω μα χορεύουν έχει δίκιο) - Αν είναι μεγαλείο, γίνεται έξω και το τραπέζι.

Ο φράκας χορός που δε χορεύουν είναι το ζεϊμπέκικο θα μου μπερδεύεται (Στο τον χορεύουν έτσι όπως Κρήτικα) τον χορεύουν κι αυτοί όλοι μαζί τους σαν.

(Κι αν χορεύουνται μα τους λαϊκούς, αυτοί δε τον χορεύουν καλά).

(Β μαγνητοφωνήση
στην Δ' κα. 2 και
" ΣΤ' κα. 10 -

Δίσκος 403 στη σειρά Στούντιο Β Μακεδονικός, ιδιώτης ΣΤ

Χειρόγραφα-Υφαντική

Η συγκεκριμένη Β Μάρω, γιαγιά 38 έχει εδώ αργαλειό. (Αφηγούμενη) είναι νύφη από το Λαγκάδι Κερκύρας. Έχουνε μάλλινα και βαμβακερά. "Γιαίνελα (=διαλέγω) το μαλλί, το βάζει στο αργαλειό, στο άνοιγμα και λέει μπάρια. Έχουνε και θεόμιτα (=μονοχρωματα) για σαλβάρι και διαδρόμους (από μουρεσάκια) και μανιμπέλα, μαξιλάρια κ.α.

Βόλτα (από τον Άγιο Κασσιανή)

↓ Έδωσω (τό) = αγριόζαχο (όπως το χαλί) το βάφουν και το σίνουν "έμεινε μου να σου έδωσω. Κάνει μεγάλο μάλλινο. Δε χρειάζεται βαφή.

↓ δουλόχορτο - βγάζει τα δοντάκια. Τα δένουν τα δυο χέρια, τους δίνει δρόμο. Κάνει μεγάλο και δύσκολο. Το βράζουν και κάνουν σουσάκι για δοντάκια.

↓ δρομάκια. Τα είχανε δύο μουρδέλα (=φαί με σάλτσα) όπως οι άλλοι το σταφύλι.

Παροιμίες

Αύριο σ' άλλο Λιός (Σε Ιανίου)
↓ θάλεν' ή μέρα άγιος!

153 - Γενάρη μήνα ψιλόβρεχε, φεγγάρι μέ γυρεύει.

154 - Το Μαΐου βάγι' άργάτη
μ' άς είναι μι' άηκαμάτη.

155 - Αμα είναι τζή Παναγίας
μη φωλιάς άν είν' άρχίς.
(Φλάκα σου είναι τζή Παναγιάς.
Σαμάδες μου αργάζεσαι και μι φωλιάς)

156 - (Ο) αϊ Γιωργάκης είμάναξε - "Παιδιά, μοστέ σ' άμπρή
μα όξι σήμερ' Κύριο!
(δεν αρχίζει το μαλάβρι, αμμά
τι μερα λεν αϊ-Γιωργάκης αργούν)

157 - Τζι Παναγιάς τζι Πολυσπορίτισσας,
ό νοικοκύρης ή μισοδώσερμένος
ή ξωοστασερμένος! (ορκιώμα νά 'ναι)

158 - Α βρέ! Χωρίς δυόμισι μ' ό Μάης μή-δύο,
άζήμι, σαγμιακοί μου, γιά όλο μας τό βιο.

159 - Τρανή αγκαλιάς
αντρειωμένη ό χειμώνας!

160 - Παλιόνυχι, παλιόστολι (γιατί παίλα βρέχει),
μ' όλον σ' εύρα, δυσχάρα. (γιατί δα βρέχει πολύ) -

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αν ἐωνόν

161 Ἠρθ' ὁ μύρ - Μυσταγμός! (Νυσλάγμις; Νυσλάγμις;)
- Νά, μουμιά μουμιάζισε = ὕπνος.
μαί δικαί σ' ἀρράκιασε,
μι' ἄρμισέ με τή φλιχούτσα
γιά νά σύσω τή ρουμούτσα.
(Τό 'χαν τό χαμένο οἱ μοσχιές
ὅλαν δουλειάν ἀργά μαί τή σπίτα ὕστερα)

162 - Ὅσ' ἄξιζ' ἡ νύχτα μαί ἡ σκιά
θάν νά 'χά μάννα μαί ἀδερφή.

163 Μαί μοῦ 'ν' μυλοφωτιά πό σύτη, γιά' δέ μουφω-
τά σι τό χωρί. (δευτερόλεπτα).

164 Τσή Χρύσ-Καλερίνας
εἴχνουν τσί βαρκιές τσί ἀντίμορες! (ἔρχονται οἱ
φουρτοῦνες πού ἔχουν μαί σάς λιμάνια)

165 - Ἀ δέ βαμβιστοῦν τά νερά, δέ σάζ' ὁ μαιρός.

166 - Νικοζίτσα, Βαρβαρίτσα,
Σαλβά, τ' ἤθελες τσή μύγα;

(Ἀπό τόν Ἅγγελο Κεκμήν)

167 - Ζέρεις τά Γεννα, χρυσά τά χαλά,
μι ἔβγ μιν ἀναπάσου.

Ἀντιβασιλιά

Στὸν Ἀβασιλιὸ (σὲ μάτι) δείνουν σιτάρι μὲ σινὶ καὶ ἀχαχαΐδα (ἀκριομερμιδα;) καὶ τὸ ~~κρατᾶνε~~ κρατᾶνε μέσα σὲ σπίτι.

Αὐτὸ τὸ βάνουν καὶ σχὶ χιδάρια τὴ μηχανὴ ἐνὸ χήρουβιου καὶ σ' ὅλα τὰ ἔρχη τὰ δυνατά.

Πάγει ἀεράκι τὸν τὸ κάνει μάτι, καὶ χὶ λιώνει τὸ ἔργο.

Γιὰ τ' ἀνεμοσύριστρα ὑπάρχει φόρμι.

Ὅταν φωλιάσει μιὰ γυναίκα, σὲν πᾶνε τὰ προβάτα, δὲν θὰ δοῦ σὴ λίνα αἰμάδες. Φοβᾶσαι τ' ἀβασιλιά. Θὰ σοῦ σῆ: "Μωρέ, χιόνι ἔχουνε φύλος (μὲ ἄ ἔλλη λόγο).

Τὸ χαλᾶ ὅλον ἀρρεζόνε, τὸ βάνουν δλὸν φοδιὰ οἱ γυναίκες γιὰ νὰ μὴ τὸ δοῦ ἄλλος καὶ τὸ βαδιάνουν. Περνᾶν ψροσυκιά, μὲ τὸ χαλᾶ δλὸν πάνω (=ψωμὶ), σὲν δὲν μαλακὶ λιώσει

Τὸ λυρὶ σχὶ τὸ φυλάνε, γιὰ μὴ τὸ δῆ κανεὶς. Σὲν ὁ χειμῶνας δὲν θρέψει νὰ τὸ δῆ δλὸν ζουλιάζει. Τὸ μαῦρο κάνει κακό.

(Διὸ τὸν Ἄγγελο Κασίμη)

Παραδ. Ο καιχατάρης δέν θρονιόβει. Ήταν εἶς ἐδῶ, Θρόνιος Κατίμης-Κούνης (ὄχι 200 χρόνια) κι εἶχε θαμμένα παιδιά. Ἐκαιχάτηκε γι' αὐτό κι ἅ εἶχαν ὅλα ἕνα-ἕνα. Τό σπίτι χωρίστηκε μέ ὄλο, τά ἄλογα του σπίτησαν σέ διάβαθρα.

Περιστατικό Ἐμές τοῖς Θανιώλες μᾶς λένε "γαμπρέ" ὄχι ἀπό τόν γαμπρεύτη (ὅπου σοῦ 'ναι ὁ μαγαζί") [β σημ. ἄλλα ἀπό ἄλλη αἰτία. Ὅταν ἔχει ἐδῶ τό γαμπρικό κοσμικό, ἤρθανε οἱ ἄντρες, (1814;) κι ἀπό τ' ἄλογα νυφικά τοῖς ἐδιώξανε, ἀλλά ἐδῶ δέν ἤρθε κανείς νά σταματήσει. Ἐσταμάτησαν δυό μῆνες κι οἱ Θανιῶλες ἤξεραν ἀκόμη τό γαμπρικό κοσμικό. Ἐμένα γειτονόπουλο ἕνα παιδί ἀπό δῶ, νά πάει στήν Καρπενήσι, μέ γαμπρικό συμπάθειο. Οἱ Καρπενησιῶτες ὅταν τοῖς εἶδαν ἀπό μῆκος, ἀναλαμβάνει τό σπίτι συνέχεια, καί μόλις εἶδαν τό παιδί, εἶπαν - "Ἤρθανε τά γαμπρικά!" Κι ἀπό τότε ἔμεινε αὐτό νά τό λένε καί νά διασκεδάζουν τήν ἱστορία αὐτή ὅλοι ἤξερε κι ὁ Βενιζέλος. Κι ὅταν ἔστησε στήν Ἀθήνα, κι ἔβγαιναν οἱ Θανιῶλες νά τοῖς ὑποδεχθοῦνε, εἶπε κι αὐτός "Ἤρθανε τά γαμπρικά" κι ὅλοι γελάσανε

(Ἀπό τό Συμπλήρωμα Ζαν. Κατίμη, σελ. 52)

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Παλαιά

Τήν Πρωτοχρονιά ἐγλέπανε ἀπό βραδύς τά παιδιά

τὰ μεγάλα, καὶ γέρασε δυσκολα καὶ ἄρρωστα. Δὲν εἶ-
χαμε τὸ δάσκαλο ἢ δὲν ἤθελαν νὰ μοιράζομαι, εἶχα
νὰ ἀλλάξω:

96 Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καραμπάνα
Βασίλη μουσούνο γκρὶ, μὲ ἕνα μακρὺ ραβδάκι.
Ἢ ---------- ἀπὸ τὸ Στρογγυλάδι,
Βασίλη μουσούνο γκρὶ βρεγμένο μὲ τὸ λάδι.
Καὶ τὸ ἴδιο ἔλεγαν.

-Ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ἤρθαμε φαραΐδες νὰ μᾶς δώσετε,
μὲ εἶναι νηστικὸ νὰ φύγωμε, χωρὶς νὰ φλερώσετε!...

Χρονιὰ πολλὰ!

Χαρτοπαίζανε ὅλα μαζὶ ἀπὸ τὶς 12 τὰ μεσάνυχτα,
μὲ ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἐβγάνανε τὰ ζῶα μὲ ἐβγαίνα
μὲ ὅποι ἀέρηδες ὡς τὴ δάσκαλη, μὲ ἐγέρασα.

Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὸ Στρογγυλάδι,
τώρα ξανακαίνει!

Νάτος ἔρχεται!

Κι' ἐκεῖνα φτιάξαμε ὅλο σοῦπι. Εἶχε τυρόπιτες καὶ
κρασὶ καὶ σπάσαμε. Πιρώσαμε μὲ ἀπὸ σοῦπι σ' σοῦπι
μὲ ἐκφρονιόμαστε. Μᾶς ἐτραγούδαν τυρόπιτες, σῦκα,
καρύδια, φοτιὰ. Ξεμεθυσόμαστε ἐλπ.

Τὸ ἴδιο καὶ ὅλα σοῦπι ὅπου 12 βγάνουν τὶ γαδο-
φωνιὲς (= γύχνους) καὶ λένε "Μὲ γειὰ ὁ καινούργιος χρόνος".

Τὶς Καλημαρίαρους δὲν ξέρουμε. Λένε μόνο ὅτι φερ-
βολοῦνε τὴ νύχτα καὶ σπυρίδια. "Νὰ βγαίνει ἕνα
ὥρα τὰ μεσάνυχτα, γιατὶ ἔχει τὰ καλὰ σπυρίδια".

Τὴν ἴδια μέρα (τ' Ὄν Βασιλιοῦ) τὸ σρωί, ἐσκρίναν τὰ σκυλιά σ' ἕνα σπάλο γυμνό, κι ἔκανον τοὺς δίναν σκρόνα (= δῶρα). Ὁ μοσκαρᾶς ἐγκρίνει σκρόνα: "Νὰ σοῦ δώ νόνα σου, νὰ σάρω σκρόνα".

(βλ. καὶ σὲ σχέδ. 422)

Οἱ Γιάννηδες γιορτάζουν: ἡ μὶ β' ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, ἡ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Τοῦ Βαπτισμοῦ λένε ἁγιάδα (= σωρδαχτό) γιατὶ ἁγιάζει ὅλη τὴν χώρα καὶ δὲν ἀπαγορεύεται μουσαλάρο.

Ἔσπασε τοῦ Σωτήρου, τοῦ Αἰγουστιοῦ, λένε σωρδαχτό.

Τὴν Καθαροδευτέρα κάνουμε νηστεία καὶ δὲν λέμε χάδι. Δὲν κάνουμε ἐδῶ κούλουμα. Δὲ βγαίνουμε ἔξω.

Ὅλοι ὅμως ἐβγαίναν. Ἐγὼ ἔλεγα πάντα "νὰ πᾶμε θὰ κούλουμα" ἢ κάτι σπουδαῖο νὰ βροῦμε νὰ φᾶμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Καμιὰ φορὰ ἐβγαίναν ὅλοι μαζὶ καὶ πᾶμε στὸ βουνό, ἢ γυρίζαμε μέσα στὰ βαρέλια ὅλο τὸ νησὶ γιὰ σαλιγκάρια, καβούρια κ.ἀ. Ἐβγαίναν θὰ κούλουμα καὶ δὲν τσουδιάζαμε κάνουλα κι ἐλέγαν χορούς. Αὐλή, ἀλλὰ ἐδῶ καὶ 15 χρόνια.

Τὴν Καθαρὴ Δευτέρα τὸ σρωὶ σηκώνει σύριζα νὰ πάει στὸ χωριὸ καὶ καθαρίζουν μιὰ τ' ἀγγειά.

[Τὰ καινούργια σπιτικὰ τὰ πάνε σρωὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ χαλροῦνται καὶ 40 μέρες.]

Τού Βκρώνε, ερώνε Υάρι άγιάδα.
Στην εκκλησιά ο παπάς μοιράζει βάγια δυο
ξηλιά μι φοινίκι - λαυρό και λουλούδι -

Τη Μ. Πέμπτη, ύστερ' από λειτουργία έβαιναν
τ' άγρα. (κοντανάνε φρέσκα, σ' όφρισε. όλη εκκλησιά)
Το βράδυ θα 'ι Εύαγγελια, ένα-ένα σου λέει
ο παπάς σβήνουνε όλη εκκλησιά από ένα κερί.
(έχουν ανάψει 12 μομπλά δηλ' χειλιά)
Εμείς δεν σκρίβομε τα παιδιά σχίζουν. Είναι
η μάνα σου νοιάζουν μεγαλωμένοι, και
τα παιδιά δε σχίζουν και τη μοιάζει το ένα
σ' άλλο - σαν όλη σχόλη - και τη βγάνουν να
γίνη γραμμή.
Όλοι άνοιγαν, φεύγουν όλοι από μι εκκλησιά,
ο παπάς με το φανάρι του, και είναι ωραία.

Στο σπίτι σήμερα (Μ. Πέμπτη) βγάνουν το Υάρι
τη Λαμπρή και παίρνουν και τα Λαζαρίνες.
(βλ. σελ. 420)

Μ. Παρασκευή, μεγάλη νηστεία. Μετά εκκλησιά
διαβάζει ο παπάς τις Ώρες, αλλά δεν θάνε φως πουθενά.
Η Αποκαθήλωση γίνεται το πρωί και ο Επιτάφιος τ'
απόγεμα, νωρίς. Η σειρά παίρνει το δρόμο
μι έλα: Άγια Τριάδα, Άγιος (από το παλιό) και
κοντά από μι ταβέρνα, και πάει Άγ. Κωνσταντίνο.

Εἶναι κάνα δείπνο (δηλ. μιὰ μεγάλη ποιὰ λάκκος) κι ἔχουν ἐκεῖ βάλει τὴν ἐπιγαμιά. Τὴν ὥρα ποὺ μαζεύει, κρατᾶν τὸ ἄκαρο τοῦ ἐκκλησίου γιὰ χέρια, τὸ κανδήλι κι φόρτας, κι ὅλος ὁ κόσμος φέρνει ἀπὸ νύφη. Ὕδατα τοῦ σπίτι μέσα κι' ὅπου εἶναι φρουνάρι. Φέτσι εἶναι ἡμερήσια χορωδιακὶ βραδιές), κι ὁ παπᾶς κάμει λειτουργία. Κεφαλὰ ὀμόρφια, εἶναι μόνο 4 τόρτσες, κι ὄχι πολλὰ. Μερικοὶ σπίτι κι ἀκάβουν μερικὰ ποὺ τάφους.

Ὁ παπᾶς κρατᾶν τοῦ ἐκκλησίου μερί, κι' αὐτὸ μοιρᾶ νὰ τὸ φυλάξη ὅλο σπίτι. (Αὐτὰ τὰ χαμουμένια τῶν Παιδῶν κι τοῦ ἐκκλησίου εἶναι μεγαλοσύμερα, ποὺ τὰ φλιάνουν οἱ ἐκκλησίοι γιὰ τὸν κόσμο, κι τὰ μοιράζουν δωρεάν) Στὸ σπίτι εἶναι κακὸ νὰ τὸ φυλάξ γιὰ ἀρρώστια κ.λ.π κι ἂν σάρκα ἀπὸ τὰ 4 κεράκια τοῦ ἐκκλησίου, εἶναι κακὸ νὰ τὸ χαλάσῃ τὸ σπίτι.

Τὰ μερικὰ κι Λαμπρὴ εἶναι ἄσπρα, ἀγοραστὰ ἀπὸ τὰ μαγαζιά. Ὁ παπᾶς ἀγοράζει τὰ δικά του τὸ Μ Σάββατο γιὰ τὸ σπίτι του (γιὰ ὅσους δὲ σπᾶνε ὅλη ἐπιγαμιά) Τ' ἀνάβουν ἕνα λίγο, κι ὕδατα τ' ἀφιερώνουν ὅλη ἐπιγαμιά.

Ψυχοσάββατα ἔχουμε τρία: 1. Τὴν πρώτη βδομάδα (τὴν Ἀποκριάς) 2. τὴ β' βδομάδα (τὴ Τσικνή) κι ~~δεύτερο~~ 3. τὴν γ' βδομάδα (τὴν ἀπρῶ-Θεοδώρων). Ἔχει κι τὸ μεγαλύτερο, τὴ Πεντηκοστή.

Η σημασία σου ἔχει νὰ μνημονέψῃ, ὅταν ἀνοίγῃ βραδὺς ἕνα χαρτάκι μὲ τὰ ὀνόματα ὅλων ὅσων; (συγχωροχάρτι;) καὶ μιὰ θροσοφορὰ (μὲ λίγη ἐμφάγιδα) καὶ κόλλυβα.

Στὸ σπίτι, οἱ ὀγδοὲς γυναῖκες συνηθοῦσαν ὡρὶς τὶς μῆνες κύλες νὰ ἑτοιμάσουν ἰδιαίτερη, νὰ ἑνώσουν γυρί, ζυρί, λάδι, κονιάκ, διάφορα ἄλλα, ὥστε δὲν ἤθελε ἡ ψυχὴ νὰ ἐχαροπαιδῇ, νὰ ἰδῇ βγῆ ἕνα ὄμα.

(Μερικὲς γριὲς τὸ συνηθοῦσαν ἀκόμα).

Τῶν ἁγίων-Θεοδώρων εἶναι τὸ μεγαλύτερο γυρτοπάζαρο (ἐκεῖ τὰ ἔριξα). Πολλοὶ κουνιοῦνται ὅλη ἐβδομάδα.

Τὸν νεκρὸ [καὶ θρόδινον] σκάλα σὲ ὀλίγο ποδὶ ἀφῆς
Τετάρτη — Στὴν μιδέα ἐρχόμουνα μιὰ μανίτσα μὲ κόλλυβο, καὶ γυρνιὰ 3-5, καὶ τὰ κόβανε ἕνα καὶ τὰ μοιράζανε ὅλη αὐλή. (γυρὶ καὶ ζυρί)

Τὸ βράδυ εἶναι τὸ σπίτι δειπνο (ὁ δεῖπνος), ἂν ὁ ἀποθαμένος ἤταν γέρος. (Σὲ νέους, οὔτε νερὸ δὲν δίνουν).

(Λαμπάδα - ἀνέκφορα)

Στὴν θοῦμπα τοῦ ἐκκλησίου σβήνε μὲ τὶ σειρά: Ὁ ψάλτης ἔλαιρος, ὁ ἀκολουθὸς ἔλαιρος μὲ τὰ ἔξω θυρία, τὰ ψηλὰ (τέρτσα-μανουάλι) ἀναμμένα, ὁ ἀδελφὸς καὶ οἱ γάμπρες, ὁ ἐκκλησιάρχης, οἱ ἐκκλησιαστὲς καὶ ὁ κόσμος. (Ἐκκλησιαστὲς εἶναι ὁ Πρόεδρος, κανεὶς γέρος ἐκκλησιανός, οἱ ἐκκλησιάρες μὲ ἄδεια, καὶ οἱ χωροφύλακες τοῦ Ἐλαφωτοῦ) — Οἱ γυναῖκες δὲν ἀκολουθοῦν (5)

Οἱ μητέρες πλένουν τὸ ψωμί, νὰ ἂν εἶναι ἄρρωστα τὰ παιδιά τους, τὰ φασκιώνουν πάλι καὶ διαβαίνει κοὺ σὰν ὁ Ἐσπέρας.

✓ Τὴ Μ. Παρασκευὴ νυστάζομε νυστέρι. Οἱ κυρίες ~~φέρ~~ φέρνε χαλιβά (=χαλβά) νὰ ἔχει. Οἱ γυναῖκες σφιγγάνε με τσάι καὶ σαλιγκάδι.

Στὰ παλιὰ χρόνια ἔδεναν τὶς καμπάνες, ἀπὸ τὸ "Σήμερον μεγάλη (τὴ Μ. Πέμπτην) τὸ Μ. Σαββάτο τὸ πρωΐ (τὸ "Χριστὸς ἀνέστη"). Τώρα σπάνε δὲν λὲς δένουνε.

✓ ~~Στὸ σπίτι τὸν Θεόν~~ Βράζει νεμπρώσιμα λίγο γιὰ νὰ σκληρυνθῇ ὁ κόσμος, ~~ἔτσι~~ κόνο τ' ἀβγόχρωμα τοῦ Ἐσπερίου.

Μεγάλο Σαββάτο φρυγανιὰ. Κανεὶς γελοῦρα (χωρὶς νὰ δειπνήσουν τὸ πρωΐ).

Στὶς ὧρα τοῦ Χριστοῦ, κάτι νὰ σοῦ ἀγγαρεύῃ, γιατί - Χριστὸς ἀνέστη"...

Τότες βαροῦνε οἱ καμπάνες, κι' ἀδειάνουνται οἱ δημάδες (σὰν ἀπ' ἐκεῖνα τὴν ὧρα ἤτανε μεσημέρι (=μεσάνυχτα) βαροῦνε τὰ καμπάνες ἀλάργια (=χαρούμενα).

Ξυπνοῦσαν παλιὰ κι' ἀναρωτιόσαν τοὺς ἄλλους (γειτονιές). Ἀπὸ τὸ 11 ἡ ὧρα ἤτανε ὅλο ὧρα ἐκεῖ θέρο νὰ σφάξουν τ' ἀρνί.

Ἡ νοικοκυρὰ πλένει τὴν ὧρα φτερνὶ ἀπὸ τὸ αἷμα.

του ἀρνιοῦ καὶ σχεδιάζει πλευρὸ μὲν σούβλα, ἀπὸ-
νου δὲν σουβλιὸ πάγιο, μὲ τσοῦμα μεσὶ ἀπὸ τὸ
ἴδιο ἀρνί.

(Ὅσοι δὲν ἔχουν νὰ σφάξουν ἀρνί, δὲ σφάνουν
νὰ σφάξουν κάτι ἄλλο: κότσα, στιφάδο (= βραστάρι)
κι' ἀπὸ τὸ αἷμα τους ὅμως δὲ κάμνει πλακί.

Ἐσεῖς πιάνει ἕνα ἄβγο μὲν σούβλα, [illegible]
μὲ βιμπάρι, νὰ μπήγωσουν τὸ σούβλι μακρὸ του. Μοι-
ρεῖ νὰ πιάνουν καὶ ξεφλια (= ζεφόγια), ποὺ δὲ σχη-
ματίζουν πλευρό.

Ἀπὸ τὰ σούβλια, γύρω μὲν ὥρα (ποὺ λέει ὁ
λαὸς τὸ "ἀπλάδια ὁ θεός") σουλάνε ὁ,τι σφίλιγο-ἄχρηστο
ἔχουν, μὲν αὐλή. Οἱ γυναῖκες τότε ἀρχίζουν νὰ
βάζουν καὶ τ' ἄβγα. Κόκκινο μόνο χρῶμα. Ὅσες
ἔχουν χρῶμα, τ' ἀφήνουν ἄβαφα. Κανεὶς δὲ δίνει
σημασία.

Φτιάνουν καὶ τὸ γιορτινὸ τῆς Λαμπρῆς. Στὴ
μέση τοῦ γιορτιοῦ τσιγκάνει (= χάνει - μοιάζει) ὅσ' ἄβγα
δέχει. Τὸ γιορτινὸ αὐτὸ λέει ἀβγοτύνα. Τοῦ βά-
νει ὅσ' ἄβγα χουλάρει καὶ 4 καὶ 5. Καίουν
καὶ μυρόλια γιὰ τὰ σουβλιά. Καθένας δὲ σόγι
μὲν ἀβγοτύνα του. Βάζουν κὶ ἡ νιούφικες ἀβγὰ
δίπλα σούβλι.

Ὅλα δὲ γυαλίζουν τὸ σούβλι, κὶ τὸ βράδυ τὸ
μὰ καὶ τὸ γυρτὸ (τὸ φούρνο) ἀρνὶ τὴ Κυριακή.

Ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια ὡς σήμερα.

Τό ἑλοιμόρον λοοβραδύς οἱ γυναῖκες, ὥδε να σᾶνε σρωὶ λιὶ εὐτυχιά (ἡ Ἀνάλαση δὲ χίνι το πρωὶ). Δεν ἔχει σούβγες ἐδῶ. Θά πό φούρνο τά φλεάχνουμε.

Τα σπίτια εἶναι καθαρά καὶ ἀσπρισμένα ἀπό λιὶ γυψοσκιὰ βδομάδα μὲ ἀσβεστόλι. Η νοικοκυρά δὲ χρειάζεται δὲ σφίνη τά σκλίμαλα. Η Μ. Βδομάδα εἶναι γιά λὶς εὐχές.

Τό Μ. Σαββάτο λιὶ εὐτυχιά, τό "Ἀνάλα ὁ Θεός" γίνεται ἐλοί: Μέση νυχτιὰ ὁ ἀπόδειπνος, βγαίνουν οἱ λοιτρόσοι ἀπό τό Ἱερό μπαλκόνι λιὶ "ἀνάσταση" (μεγάλη εὐχή) καὶ λιὶ σᾶνε πό τσακώνεται, δέ μένει, μέ τά μπρία. Ὁ σκύλος βγαίνει μ' ἕνα δίσκο δαμπάνα καὶ τά φασκόμηλα. Ὁ λοιτρόσος τά μαγειρεύει ἀπό πάνω καὶ μπρίζει λιὶ εὐτυχιά. Εἶναι λιὶ ὥρα συμαίνουν τίς καμπάνες, καὶ ὁ κόσμος μένει λιὶ εὐτυχιά χωπάει τά σταυρίδια (Κάνει δύρβο μὲ χάρη καὶ ὠδάρια). — Ἐγὼ μπῆκα ἕνα σκύλο παζάρι, ὅπου ἔβρεχνε ἀσβόλομα μὲ τό σπαγγέλιο καὶ σ' ξάφνισε.

Τή νύχτα δέν κάνουμε Ἀνάσταση. Μερικοὶ ὥρα, ὅπου κάποιοι νὰ πο Ράδιο λέν ἀνάσταση (ἀπό λιὶ Ἀθήνα ἢ λιὶ Κρήτη), βάζουν γλυκερινιές. Ὅλες ἐχομε μεγαρίσει. Τέν ἄλλη μέρα ὅμως ἐρώτα μαγέρισσες ἀπό τά εὐλόγια τοῦ ἀρνιοῦ. Τά κάνουν μαγειρευτά μὲ σπανάκι, κρεμμύδια, μαϊντανό, καὶ τά λένε ζουμπουρδα.

"Λέμε εὐχές καὶ φουχρονίζομε"

Τ' Ἁγίου Βασιλιοῦ γ' βασιόωτσα πὸ μρακούρι γίνει ἀγνωστη. Βάνουν ὅμως ἀόγι μέσα σὸ β. γυμάρι.

Ὅσους γιώτσμε (σχ. 415), τὸ ωαιδί ἐσούαινε τὸ πρωί σὸ νοῦνο του (ἀνάδοχο), νὰ φάει σγρίνα (=μποτάμι) ἐσούαινε μ' ἕνα μόνορο-μυλάκι-σὸ ἕνα χέρι, κι' ἕνα ωαίδι τυχαίνει καὶ γλυκοίδια σὸ γουβαξάκι (=σκεύος μρακούρου). Ἂν ἤτανε νοῦνα, τὸ' ἐσούαινε κόττα. Ἐκεῖνος ἔδινε γκρὶ τοῦ ωαιδιοῦ, κι' ἡ νοῦνα τοῦ γιόμιζε ωάλι τὸ ωαίδι τυχαίνει, δυὸ μαϊδες κ.π.β. Ὅλα ἤτανε σγρίνα: καὶ τὰ γκρὶ καὶ τὰ ροῦχα καὶ τὰ γλυκοίδια- ὅ,τι χάριζα.

Τραγούδια

97 Λείμονιά, μὲ τ' ἄντζι καὶ μὲ τὸν κάρφο
θὲ νὰ 'ρθῶ σὴ ρίζα σ' ν' ἀσουσιμιθῶ.
γιὰ νὰ φέρ' ἄγρα ν' ἀϖὸ τὸ βουνό,
γιὰ νὰ ὄσῃ τ' ἄντζι σὴν ὀσφοῦκα μου
καὶ τὸ λουλούδαμι σὸ μαγνάδι μου.

(Χορευτικό τραγούδι.
ἀλλὰ τὸ λένε καὶ πὸ γάμο,
κὶ ὥρα ποὺ συντροφεύουνε κὶ νύφη
ἀϖὸ τὸ σπίτι της γι' ἀλλοῦ.

(ἀϖὸ τὸν Στεφάνη Σο. Ἀργυρό, ἐτῶν 26)

Ἀρχ. Μελ. Ἀκ. Ἀθ. Τ. Σ΄ ἀρ. 7

Πρωτ. ἀρ. μουσ. 1630 / 287

98

Άλλο Μιά βδομοδούλ' ἀγάπησα, μιά μηλιάνα μόρη,
καὶ λίν ἀγάπησα μπρά, ΑΡΙΘΜ. πίν. μονσ. 4631
_ἤμουν ἀλάργα σουλ' _δέκα χρονῶν ἀγόρι. τόμ. 287
Μεγάλωσα καὶ λί μυτῶ, μά ἄλλο μιλᾶ ἡ καρδιά λις,
κι ἐγὼ σουλὶ δὲ χιδρονῶ τὸ μυναφιλιμά τις.
Μιά μέρα σοὺ ἐπαδόμιλε στὰ χόρτα τ' ἀνδρόμενα,
√ "Μάρω, λὶς γέω, "δ' ἀγαπῶ", λρεμαίνομαι γιὰ σένα.
Αλλο λί μέσα μ' ἄρωταξε, μὲ εἶπαν δλό δλόμα
καὶ μοῦ 'σε μ' αἰαθενεκμοὺς:
_Για λὶς ἀγάπας λοὺς καημοὺς νὰ βάλ μιμρὸ ἀπόμα!

Χορωνικὸ· ἀλλὰ τὸ λρεμουδάκι μὲ ἴσια δλοὺς
χάμους, στὶς ἀσούμις καὶ δλὰ ψαλμυρίσια.
Χορεύεται αὐτὸ "διθλάρι" - (μιὰ μονό, μιὰ διπλό)
Παλιὸ λρεμουδι, κάτω ἀπὸ 60 χρόνια.
(Χιου Λοὺ Σταμάτιου Αἰγιρό).

(Εμμανουηλογραφεῖο - Τόμ. ΣΤ' ἀρ. 8) καὶ 9)

Ἀριθμ. πίν. μονσ. 4633
τόμ. 287β!

Άλλο
99 _Φούλα μου μωαμπαζρέσικη, σιδεραμαλωμένη,
σὲ τί σόρτο θέγω νὰ μυτῶ, σὲ τί λιμνιὸ ν' ἀράξω;
√ _Στὴν Κίμουλο θέγω νὰ μυτῶ κ' ἐκεῖ νὰ σᾶς ν' ἀράξω,
ὅσου ἔνα τὰ βυνιὰ μρεκιὰ καὶ τὰ ἐμορφα μορίζια.
Πίνουλες τὰ πλυνὰ μρεκιὰ, φιλιοῦλες λὰ μορίζια...
_ _ _ _ _ _ (καὶ σκιάζουνε τὰ βυνιὰ δλο χάμο).

Χορεύεται "πλανωτὸ" - (Εμμανουηλογραφεῖο τόμ. ΣΤ' ἀρ. 10)
(Σειρὰ Πέτρου Καλέκη).

Αρ. δρ. εἰδ. μονδ. 4614
ταιν. 28 Γ'

Καλαντα. (Μαγνησίας ἐκν. ΣΤ' ἀριθμ. 12).
(Σὰν τὰ παιδιὰ Βασίλ. Γ. Ἀφεντικοῦ
Σιώρο Ἀντ. Ἀφεντικο):

100

Ἄφτος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισάρεια,
βαστᾶει φέννα καὶ χαρτί, χαρτὶ καὶ καλαμάρι·
τὸ καλαμάρι ἔβρασε καὶ τὸ χαρτὶ μιλοῦσε:
— Βασίλη, πόθεν ἔρχεσαι, καὶ πόθεν καλεβαίνεις;
— Ἀπὸ τὴ μάννα μ' ἔρχομαι καὶ τὸ σωρὸ σπιτάινω.
+ — Βασίλη, πές μας γράμματα· Βασίλη, πές τραγούδια.
— Ἐμέναν' ἡ μαννούλα μου τραγούδια δὲ μὲ μάθε
τ' ἀγγελικὸ γράμμα μ' ἔμαθε νὰ μπῶ σὲ Μαγιστήρια.—
Καὶ τὸ ραβδὶ τ' ἀποίμανος νὰ σὲ τ' ἀγγελικὸ,
μὰ τὸ ραβδὶ του ἤτανε ξερό, χωρὶς βλαστάρια βγάζει
κι ἀπάνω σὲ τοὺς χωριοὺς βγαλοὺς σὲ ρόδινες λαμπρωνύχες
καὶ κάτω σὲ τὶς ρεούμενες τοὺς σπιτάδια καὶ λιβάδια,
σπιτάδια δυρλοπήγαδα, τὸ χιὸ νερὸ γιομάτα,
ποὺ καλεβαίνουν σὲ ρόδινες καὶ σὲ πίνουν κι ἀνεβαίνουν.
Ἡ φάτα σὲ πίνει τὸ νερὸ κι ἡ μίδα τὸ δακρύνει
κι ἡ σὲ ρόδινα τὰ ροῦχα της τὰ δυὸ μαυρισμένα
ἢ [δακρυσμένα].
Σὰν τὸν, τὰ καλοσυλλογᾶνε τοῦ Δούκα οἱ ἀγαλέρες,
τοῦ Δούκα καὶ τοῦ Πρίντζιπα, τοῦ Μέγα Βασιλέα.
Σὲ χάλι μαρμάρινα τραγούμενη μαρμάρινο δαμάκι,
δαμάκι μὲν ἀγγελοὶ κι ἀκολουθᾶει δὲ Δεσπότης.
Σὲ λοὺζ' τὸ δῶρο σου πρόσεχε, θέλει νὰ μὲ ραγίσει.

και ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χρόνος νὰ βγεῖ.
Εὐχάρτε σπίτια μεγάλα καὶ σπίτια χαμηλούφα,
εὐχαρτε καὶ χρυσὰ μπαούλα, νὰ ἀποῦν τὰ ἀπλυμάρια.
Καὶ τοῦ χρόνου!

Δίβυχο γάμου

Ἐμινάδε ἡ φορτουναρία μ' ὅλα τὰ φορτουνάρια,
ἐμινάδε κι ὁ νιόγαμπρος μ' ὅλα τὰ ἀπλυμάρια.
(Ἐμμανουὴλ τοῦ Ξε' φ. 13)

Λαγουδιὰ (σπάνια)
Πάσχα (συμφωνία Ε. Κύμπλη, Ψάχνη)

Η Ἀναστασὴ γίνεται τὸ χάραμα τῆς Κυριακῆς. Ἐξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, πολὺ σιὸ πεζοδρόμιο, βγάζουν τὸ Τρισάγιο μὲ τὴν ἀναβαθὴ (κάποια διαφορὰ). Ὁ σταυρὸς γέρνει μπρὸς τὸ "Δικαίου γάβαλε φῶς" κι ὅλοι σκύβουν ἀπὸ τὸ μέρος του. Κανεὶς μέρος του ἡ ἀναβαθὴ ἀπὸ τὴ δεξιὰ πλευρὰ, κάνουν τρεῖς γύρους δίχως σκέψη καὶ ξαναβαίνουν τὸ τρισάγιο.
Τὸ ~~τρισάγιο~~ τρισάγιο εἶναι ἀλειμμένο μὲ μαντήλια καὶ ἄσπρες μεριὲς. Ὁ σταυρὸς βάνει μοιρολόι του μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, καὶ ἀλλαρὸ οἱ ἄντρες ψάλλουν τὴν Ἀναβαθὴ - βάνει τὸ "Διαφθειρόμενον τοῦ Σαββάτου" κι ἀμέσως, σιγὰ σιγὰ γίνεται τὸ "Χριστὸς Ἀνέστη". Τότε χτυποῦν οἱ καμπάνες, καὶ γίνεται φασαρία καὶ βαρυγόγια, βαράνε κι ἀπὸ μακριὰ, ἀπὸ τὶς ἐκκλησιὲς μὲ τὰ μπαταρέλια, ἀπὸ τὸ Καζούδιανι) -

Συγχρόνως έψαλλε τα Χριστός Ανέστη" χωρίσαμε
μιν αυτόν δύρα και συμπάθησ, που είναι μεγάλη. Πέ
με το "Αγαλλιάσθω ουρανός" τρεις φορές. Ένα γέρος κι
άλλος ήτανε κοντά τό "Τις εστιν ούτος ο βασι-
λεύς της δόξης;" Σταμάτησε μιν ψαλτα ο παπάς, και
με τό Αναστάσεως ήμερα" μοιράσαμε μετά. Πρώτα
ρώτησε γαμπρός του παπά η μοιράσαμε δις λίτρες
γιά. Στό εκκλησάκι της χωριάς, οι παπάδες σε
λίγα πάνω δίνανε ένα, άσπρο μιν ψαλτα δεύ-
τερο με τις καμπάνες, και δημαίνει. ~~Στο~~ ~~σπίτι~~
Στην κεντρική εκκλησία (πού λέγαμε δημαίνει
~~στο~~ συμπεθεράς φορές και σχολή ώρα. Όλαν
χτυπάνε καμπάνες με όλα τα μικρά σκυλιά.

Τις ώρα που είχανε σχολή τα παιδιά μιν Ανα-
στάση, πρέπει μετά τό τροπάριο Χριστός Ανέστη, έχει
ο παπάς εν' άσπρο δίσκο στο χέρι του και τό
τσουγκράνα με αγίασμα. — Εμείς τό τσουγκρίσουμε.
— Χριστός Ανέστη! — Αληθώς ο Κύριος" Όλοι με τό
δικό.
Στό κόσμο τις χωριάς ο παπάς (αγιάζει) τους
φίλους όλους. Ειρά πάνω οι συγγενείς και οι κάτοικοι
μετά.
Τρώνε τό σούβλι όλοι, και ύστερα τσουγκρίζει
κάνα το ζευγάρι κι έρχονται βόλτα, κάνει σπίτι σε σπίτι.
Η ώρα αρχίζει μ' 3-4 και γίνεται 34 - Όλο το κόσμο-
δέχεται

Παροιμ. (κυριολ.) "Η Τρανταφυλλιά γεμίζει, τρυγάνε παιδιά.
(δηλ. σύμφωνα έχει για όλους φαί).
(από εδώ Εύη Αλιγιανάκη)

Χαμομηλιά

εδώ κοντά 40 χρόνια έμεναν δυο Καραβάγγελοι. Ξεκόρδωνε ο μπάρμπας, και στο λόγο ξεμπαίναν δυό άγγελοι ένας Καραβάγγελος και δυο βιολιά (βούιχα κιθάρισμα, ένα ερμονικόπουλο, και μπουζούκι. Μαζί του έβαζαν τραπεζομάντηλα και μπαρουτόχαρτα.

Πάχνα (παγωνιά)

Τη Νιά-Δευτέρα έμεναν σπίτι. Εσπερινέγαμε (Η αρχή για εικοσιτετράωρο) Μιλούσε χριστιανικά δε σπίτι. Συνηθούνε να μένουν αρρεβώνες και γάμοι.

Τη Νιά Τρίτη όμως δεν γινόταν αρραβώνες και γάμοι (η Τρίτη είναι πολύ ανάποδη μέρα) Έχει όμως αρχή, γιατί γυρεύουμε και τον Αη Γιώργη (πολιούχο Τρίτη).

Οι λαμπριάτες γίνονται τον ένα χρόνο εδώ κάτου δηλ. Άγιο (αρχή Τρικάλα), τον άλλον κάτου την Παναγία τη Δαβάκαινα. Το πανηγύρι τ' Αη Γιώργη γίνεται δω Χωριό.

Στον Αη Γιώργη γίνεται γενικά πανηγύρι, έτσι γλεντάνε με τα βαρέα και λιγο χορό, με τα μπουζούκια. Δυο και διαγωνίζονται όποιος πάει τα κατσίκια, όποιος γρηγορώτερα τα βρει.

(από τον Στ. Καλαχή - Μπουρλογιάννη).

Όχι τη Νιά-Βδομάδα μανιές δε δουλεύει (τελείως και περίμεν μπορεί να βγουν μά έχει σημ.)
Τη Νιά-Παρασκευή είναι "η Λάδωση (sic) της Παναγιάς" (ἀνάδοσις; ἀπόδεσις;) Ερωτήσανε τις Είνους και τις Χαιρετήσανε.

Παλαιές Μιλανείς

Τη Δευτέρα του Πάσχα σημαίνανε την Παναγιά και την Ανάσταση (και την επιμνησία της Δόξης) και την χτυπήσανε μέσα στη Δόξη, κι έτσι επειδή την σημαίνανε πιο Χωριό. Πρωτοβαν έτσι του Αη Γιώργη, κι επειδή ήταν έλεγμος με τη δικιά τους είνουλα (ο παπάς κι οι χωριανοί) κι όχι μαζί (3 είνους) πήγανε δέηση κι τραγούδησαν νταμπουρμάς και βαρελόσσα (σπάδες μπαρούτι). Από κει έμεναν βόσα το χωριό κι εσταματήσανε στη Παναγιά.

Οι είνους ήταν όλες στολισμένες με λουλούδια, και τις σήκωναν και τις ίδιες επειδή. Ερωτήσαν τη την Παρασκευή, όπου δεν είχανε την Λάδωση. Τις χαιρετήσανε δηλ. τις είνους και τις Χαιρετήσανε στη δέηση τους. Τον Αη Γιώργη το Χωριό και την Αγία Όσχου στη Αερά-Ζαγόρι. Ναι αρχή έκοψε το δρόμο τους χωρίς την άγια, που τη λένε δέηση.

(Τη Λάδωση την είπανε αυτοί άγιοι)

(Τώρα δέν κάνουν τίς γιλαντίες, αλλά τή Νιά Παρασκευή κάνουν γκιολούρδα την Παναγία, και γκρούσα μόρφο σαν φαναρίρι - τούς φεγγαριού λά σούζια).

Τίς Αναλήψεως συνηθίζαμε νωρίς, σφίν βγή ο ήλιος, και μαζώνανε ωραίες οι γυναίκες. Παίρνουν τά σφοίβαλα και τά σάκκα την δάφνα, τά κομμάτια γιά να μήν χωριάσουνε.

Όσο τη μέρα αυτή αρχίση η δάφνα νά κάνη γιά τό κομμάτι. Οι γυναίκες δέν κομμάτιαζε (σού νά χδυδούνε;) Όσους δα σέση σή δάφνα, δα κάμη ώρσια το θανερό του.

Τίς Πεντηκοστής, την παρακμή, κάνει το Μεγάλο Ψυχοσάββατο. Την ίδια μέρα γίνεται Γονυκλισιά - (γονατίζουνε)

168 Πέρσι. Χαρά σή Θεού τά πλυντά, τη λαμπριά νά βρεχή.

Φεγγάρι (Σελήνη)

Όταν φανή το καινούργιο φεγγάρι, λού γένε:

— Ως καλώς το νιό φεγγάρι
και το άγιο καλοκαίρι,
καλά μάς μήνυσες
και καλά νά μάς φέρουσες.

Όλοι τό φεγγάρι είναι 5 ήμερών, το λεν Πανλάχτη. (ο σανλάχτης)

Στη χώρη του φεγγαριού δε φωνούνε ζώντα. Λένε: -Αύτε να βγη καινούργιο φεγγάρι, να φωτέψουμε καλύτερα. Τη φωνούμε όλη βράδυ, για να βρούμε και καμιά γης.

Όλοι τά παιδιά μαλούνε μυρουδιά, κοιτάζοντας το φεγγάρι, γιατί μοιάζει δα φεγγαρόπιτα· δε σάπουνε φεγγαρόσκορα (=μιζιναίδα· χρυσή;)

Παραδ. Οι δικοί σου βρίσκουμε μέσα στο φεγγάρι είναι ο Κάης.

ΜΑΝΤΙΚΗ

Παραδ. Κάποια χωριά εβάνανε στο προσκέφαλο ένα κομμάτι μισοξεχασμένο, ένα λέγα ξεχασμένο και ένα μεγάλο, έβαινε το χέρι του η μοίρα ζωντανέλλα στο μαξιάρι, με δίχως να λυπήθη. Κι' από το κομμάτι σου έβγαζε, αναζόρια, επαλεγόβανε σούπα δα σαρκί: ψεμμένο, μέλλον, κοπελιάρικα.

(169)

Παροιμ. Κουλοί, στρεβοί στο Άγιο Παντελεήμονα.

Λαογρ. Τ' Άγιου Δημητρίου χιονιάζουνε τα νέα

νραδιά. Τ' ἀνοίγουν. Κόβει λόγος ἡ βρύση, καὶ σώνουν

Σεφτὸ μὲν ἡμέρα κάθε ἀρχινᾶν νὰ ἰρθοῦν τὶς δυὸ σπίτες καὶ τὶς δυομισίδες (δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ). (Τὶς Ἐρήμους δὲν θέλουν νὰ τὶς δυομισίδες)

21 Νοεμβρίου τὴν Παναγία, ἐβράζανε τὰ σαρακοστιά. (Ἐβράζανε φακή, ρύζι, φασόλια, λάχανα καὶ νὰ χαμοβάλουν· ἀπὸ ψτὰ ποὺ εἶχε τὸ σπίτι).

Τὰ μαγειάνανε βραδιὰ καὶ τὰ ἔτρωγαν μὲ ρίγανη, μὲ ἐλιές, σαρδέλλα κ.ἀ.

Παροιμ. (1)

(170) Τὴν Κυριακὴν Γ' ὄπερα, ἢ τὸ μεσημέρι δηλαδή.

(Τὰ ἄλλα ποὺ βγάζουν σαρακοστιάτικα, λοιπὸν λέμε. — Εἶναι φασολοσπυρίες, καὶ γι' αὐτὸ βγάζουν σαρακοστιάτικα.

Παράδοση Βρικολάκοι.

Λένε πὼς σὲ κάποια βουνὰ τοῦ νησιοῦ, δηλ. ἀπὸ ἀρχαῖα χρόνια, κάτσανε ἀλώνια στὸ Καλοδίκι (στοῦ Καλοδίκη;) - βουνὸ ἑνὸς μοναστηριοῦ. ~~Ὅταν~~ Ὅταν κάμνανε δίπλα, εἶδε μιὰ ἱστορία (= μιλοῦσε μὲ τὰ μαγουλάκια, ἢ μαλλιαρούκλα) καὶ τοὺς σήμανε δίπλα του. Ὄχι ὅμως νὰ μείνουν κοντά του. Τοὺς ἔλεγε δυσκολία, μετὰ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

συλλογιόμουνα ότι ήταν νεκρή ώρα, όπου δεν είχε σκιά ετική κοντά. Άλλο φυλαγμα δεν υπάρχει, πάρα να κάμη το σταυρό του 3 βολές και να πη: "Παναγία βοήθησέ με, να φλάσω καλά σ' αυτή μου!" (γιατ' ήταν η πόσταση μακρινή.

Καμιά φορά, με το σταυρό και τη δεξιά σ' άνοιξε, η μαυροφωλιά έχαιδιμε άσπρο μυροδιά του. Προχθές όμως 200 μέτρα εύρεθημε άλλο σφάγμα μυροδιά του: Ένας δικός μαύρος, όχι να χαθή, και όσους εσκοτώθησε, του 'καμε βόρτες άπανω χτές χώμα. Δεν είχε ζήσος' άλλο να σφαγή. χτή, (συλλογιόμουνα ότι ήταν άρρωστο που βρήκαμε, ήταν όμως τώρα καλαμένος του δρόμου) κι' είπε: - Παναγία, βοήθησέ με να φλάσω καλά σαν μου.

Έχαιδιμε ο δικός άπό μυροδιά του, άλλα όπως έχαιδιμε, επάρε ένα δόρυδο-χτύπο. Όπως σκέφτη η άνωρα του καρκίνου! μρ..μρ-μρ-.. Κι' άπό κόκκι, ώσπου να φλάση, δεν άπουσε ζωντα.

Έσκαψε σκιά του, κι' άπό τό τρόπο του όλο κοιτάμε γύρω του.

Άπό κόκκι δεν εμαλαβήκαμε βουβή ώρα τη νύχτας, σκέτα μόνο χαμένα, τζι' μπερές ώρες έρχουσε τζι' γυρίσης, και του είπανε πάλι ήταν καλά ώρα (είχε και φαΐ, μα το φαϊλάκι ήτανε πάνω δω σκολειό. Η νύχτα ήταν άδης-χίσης)

(από τον Άγγελο Καβάτα).

Αγρ. Ο δαίμονας δε φανερώνεται σ' άνθρωπο, όσους είναι, γιατί αν φανερώνονταν πραγματικά δε τον άφηνε στον τόπο. Όσο καιρό καρδιά με αν έχει ο άνθρωπος, δε σκάζανε. Φοβάται δηλ. ο δαίμονας τον άνθρωπο, γιατί ο άνθρωπος έχει από μια χέρια του είναι σταυρός. Όσους με αν είναι: Εβραίος, Τούρκος, ξένος, τα χέρια του είναι σταυρός.

Αγρ. Συχαίνει καμιά φορά, που είναι νύχτα και μονάχη, άκουσε μια φωνή σου μ' φωνάξει, ξέρει γυναίκα. Είναι μια γλυκή η χοντρή φωνή, που φαίνεται ότι δεν είν' ανθρώπινη. Σ' αυτή δεν πρέπει ν' αποκριθούμε πρώτη, δεύτερη και τρίτη φορά, μ' ύστερα ν' αποφασίσουμε. Στην 4η μπορούμε να είμαστε έτοιμοι, γιατί αν είναι ξένος ή γύφτος (άνθρωπος) θα σκάσουν και τα χαλά. Μια φορά έτσι αποφάσισε καμιά κρέας και τον έσκασε. Του σήκωσε η σάρκα και σε δυο μέρες έλιωσε. Με αυτό έσκασε, είχε σημεί αρρώστια με έμενε σαράκι.

Όσο τόση μπορούσε.

(Άγγελος Καλύμνιος)

Σημείωση

Όταν θάνε να δέσουν τον σκοτωμένο, μια ώρα που τον χώνουν στο μνήμα, κοιτάνε στο κέρος πώς έρχεται από πάνω του το χώμα. (Στο δάκρυο, η

χαμηλιούλα τοῦ ἀνδρώδου (εἶδε σαχλές ἡλιανθέλε χαμηλά) εἶναι ἡ ἰδιά. Ο σοκάκι τοῦ σπιτιοῦ μου σταματάει τὸ χαμηλό (τοῦ ἔρχεται μουσουλμανικό), εἶναι μαλακῆς μυχῆς ἀνδρώδου. Εμυρίζουνε τὰ φλισκούνια. Αμα ἔρθει χειμῶ εἶναι μαλακῆς μυχῆς. Δὲν ἔχει ἐξαίσιον ἀνδρώδου.

Καλαμᾶς Θὲλε πάει ἀδιάφορα νὰ μὲ χορτάσει!
(τὸ λένε ἀπὸ λαϊκάρηδες, ἀγοραίους, ἐμπειρογνώμονες)

Τραγούδι (τοῦ Βλαχοθούλας)

— — — — — — — — — [δὲν θυμᾶμαι τὴν ἀρχή].

101 εἶχα τὰ χίλια φορέματα, τὰ φουστανέλα γιδίσια.
Σωρὸς νὰ ἔβλεπαν τὰ φορέματα καὶ τρέχαγαν τὰ γιδίσια,
μὰ ἐγὼ δὲ θέλω πάει Γιάννενα, στὸν Μουχτὴ τὰ ἀράγια.
— Γειὰ σου, χαρὰ σου, Μουχτὴ μου
— Καλῶς τὴν Βλαχοθούλα
Κάλα νὰ φᾶς, κάλα νὰ πιῇς, κάλα νὰ τραγουδήσῃς,
καὶ Μοίρα δὲ χὰ γενῇς...
(τὸ χορεύουν συρτὸ — στοὺς γάμους —
ἀλλὰ εἶναι καὶ τοῦ λάβρας — στὸ γλέντι)

(ἐλικ 63) Ἐξένη Ἀνδρέου Κασίτη (τὸ ξέρουνε ὅλο σὰν αὐτὸ
μὲ νόννα τοῦ μοιρολόγια μας) Δημ. 150 χρονῶν γέρισσα.

(Μι λιν ἔχει λον;)
[ἐρωτᾶς;]

Ἄλλο 102
– Μυγιά σοῦ ἔβαλα δόν ἀμερεμό, τά μῆλα φορωμένη,
τά μῆλα σου ριποῖζονται καί τό γυρεμό φοβᾶμαι. (= *χυνονται)
– Κι ἂν τόν φοβᾶσαι τό γυρεμό, ἔχα τό μονοπάτι.
Τό μονοπάτι μ' ἔβγαλε σέ μιά ἐρημοκλησιά
ὅ' ἔχει βαρειά μνήματα, ἀδέρφια καί ξαδέρφια
μά ἔχει ἕνα μνῆμα καί βοᾶ καί βαρυαναστενάζει.
– Τί ἔχεις, μνῆμα μου, καί βοᾶς καί βαρυαναστενάζεις;
Μή τ' ἄλλο τό χῶμα σου βαρύ σε ἤ σῶμα σου μεγάλη;
– Δέν 'ναι τό χῶμα μου βαρύ σε ἤ σῶμα μου μεγάλη
ὡραία ἤμουν καί μέ ἀγάπησε ἀετόπουλο διά μιᾶς.
Δέν ἤμουν νιός, δέν ἤμουν νιά δέν ἤμουν ταγμένος,
τάχα δέν ἐπερπάτησε τρεῖς νύχτες μέ ψεγγάρι;
(ἀπό μι ἰδία, ἔξω Καστιᾶ, χωρ 63)
Χορεύεται "ἀπό τό σιρτό".

Ἄλλο 103
– Ἔχεις ἐπερπατοδιάβατα ἀπό τά χαλινά σου,
τά σπιρούνια καί σέ μάγωσε ὅλη ἡ φαμελιά σου,
καί ἀ σέ μαγώνου διά τά ἐμέ, θές μου νά μή διαβαίνω.
– Διάβαινε, ξένε, διάβαινε, καλός διαβαίνεις ἀλλά
τά ἄλογα διαβαίνεις μέ σαγούς, μή μέ λυπᾶς διά μάλα.
Ἐμένα διαβαίνεις μοναχόν, ἡ φυλιξέ μου ἤ βγῆξε
ἤ σπάθα ἕνα γιαταγάνι, σπαθιά μεφαρίδια εἶξε.
(ἀπό μι ἰδία).
Χορεύεται καί τά Μυγιότα.

Άλλο 104

—Εμέν εὐτυχοδιάβαινε καὶ ὁ ἴδιος σπυραμένη,
κὶ τὸ δεξὶ σου μάγουλο γόσον ἀπονυχοκόμενη.
Καὶ ὥλγε ξανακοτσάδα νὰ σὲ ξανακωλιάσου,
ὅλν τὶ ν' ἡ σπυρία σου ἡ ὀμορφιά, σοῦ δέσεν σπυραμένη.
—Μὰ ἐσὺ μὴ ξέρεις, ἄνομε, μὴν σπυρία ἐμὶ δικιά μου,
ἔμαθα ὁ ἐσυντυχαίνομαι κι ἐμένα ὅλ' ἡ μυιά μου.
—Ποιὸς ἔτσὶ εἶπε, δυλεμὲ μου ψυχὸ, ποιὸς σὲ τὸ εἶπε, μυῖα
βρώμη;
Ἀὶ τὸ εἶπ' ἡ μάνα, νὰ χαθῆ, ἡ νύχλα, νὰ μαυρίσῃ,
κὶ ἂν τὸ 'πε κόρη κὶνωνίκη, μοῦρα νὰ μὴ γνωρίσῃ.
(ἐτραγούδησε)
Χορεύελαι "τὸ σγρὸ"!

Ἄλλο (τὸν Ἄρελα τὸ γιορύρι).

103 καὶ ἄλλη σελ 473

Σκαλαφοῦσε μάλορι κὶ ἔμυλα μακρυλάδες
γκιόρι ἐδερμεγιάνε θιὸς Ἄρελας τὸ σολάρι·
ὁλημερὶς ἐχτίφανε, τὸ βράδυ ἐμερεμόλουν.
Καὶ τὸ δουχτρὶ ἀθουμρίδησε καὶ σιγὰ τοὺς λέει:
—Οἱ δὲ δουχτρωσὲς ἄνδρωσο, ~~[illegible]~~ γκιόρι δὲ
ὀκρώνει.
Καὶ μὴ δουχτρώσὲ ἄλλονε, μὴν ξένο μὴ δικιάσῃ,
σκρὰ τοῦ ἀρώλου μάλορα μὴν ὄμορφη γυναῖκα.
~~[illegible]~~ Τ' ἄκουσ' ὁ ἀρῶλος μάλορας καὶ σήκωσε τοῦ δακτύλου
τοῦ ~~[illegible]~~ σλέγμα γράμμα καὶ γκιρὶ μὲ τὸ σουγὶ τ' ἀγδόνι,

"Χαρά σου, χαρά νιούδι, χαρά νά σέ λό γιούρα,
ω χαρά νά σέ καί νά διαβείς τή Χάρα τό γιοφύρι.
Καί τό σουγί σταράκουσε κι άγγιο ξεκίνησε κι είπε:
—Γεργά σουγιέ, γοργά νιούδι, γοργά νά σέ λό γιούρα,
γοργά νά σέ καί νά διαβείς τή Χάρα τό γιοφύρι.
Νά τονε κι εξανάφανε κάτω στήν άκρη σταλίζι:
—Γιατί σέ, χαρά σέ, μάθορες, κι έσεις οι μαθητάδες,
τί τάχα ο δρωτοκάθορας καί δέκα σημαμένος;
—Τό δαχτυλίδι του 'θελα δυο φορές στήν καμάρα,
καί φορά δα μού καί φορά δα βγή, τό δαχτυλίδι νά 'βρη;
—Μάθορα, μήν σημαίνεσαι, μάθορα μή χαυσιέσαι,
κι εγώ δα μού, κι εγώ δα βγώ, τό δαχτυλίδι νά 'βρω.
Γρήγορα γύρη 'βουτήξεις καί τρεις φορές δε βρήκε.
—Γράβα, κυρ' μ, στήν άκρη, γράβα στήν αγυιάδα,
τί όλα τά ψάρια γύρισα καί τρεις φορές δεν γύρα.
Ένας σταχάρι μέ τό μυστρί κι άλλος μέ τόν άκόντα,
σταύρα κι ο δρωτοκάθορας καί ρίχνει μέγα λίθος.
—Θυμήσου κι μοίρα μου, κρίμα σο ριζικό μου.
Γρήγορα άδρομάδες ήμαθε κι οι γρήγορες καμοχαμένες!
Η μία 'χασε τό Νταούρακη καί η άλλη τόν Αϋκώνα,
κι εγώ ν, θλιό δέρνομαι, πώς άφρα τό γιοφύρι!
Πώς τρώει η καρδούλα μου, νά δρέψω τό γιοφύρι,
σάν σκίζουν τά μαγάκια μου, νά σκίζουν οι διαβάτες.
—Κόρη, τό λόγο άλλαξε κι άλλη μαλάκα δώσε
τί χάλια μονοκιρίβό άδρομο, μή χάχη καί σκοτώση.
—Σί δρομο τά μαγάκια μου, σί δρομο κι οι διαβάτες.

(από την Ελένη Α. Κατσιγ. ετών 63)

"Κάτω το διάβασε τραγούδι και σε δίβρισε"

Αγρολ. θρ.

"Βαράει τὸ βουνίνο" — Στὴ σοδειά, ὅσο μαζεύουν τὶς ἐλιές, κάθε λογῆς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ Δελιόβρι κι ἀπ' ἔξω, ὅταν ἕνας σου ἔχει μικροσυνεργεῖο δίχως νὰ ξεβολοκοπάει τὸν ἄλλον, βαράει τὸ βουνίνο (σφυρί μεγάλο) καὶ ἀκοῦτε καὶ παλληκάρια. Ἢ ὅλοι μαζί σου ἔχει ρόλο, φωνάζει τοὺς συνεργάτες του, νὰ πᾶνε ν' ἀρχίσουν.

Παραμύθι

Εἶχα μιὰ μικιὰ σὲ ἕνα ἀμπελοχώρι, κι ἔφυγαν καὶ μοῦ ἐκλείσανε τὰ μάτια. [Περίεργη ἀφήγηση σὲ α' πρόσωπο] Ἤμαστε τρία ἀδέρφια, καὶ κάθε χρόνο μοῦ ἐκλείνανε τὰ μάτια.

Ἀποφάσισε λοιπὸν ὁ πρῶτος ἀδερφός νὰ πάει νὰ φυτέψει τὰ μάτια, ποὺ τὰ λέγανε οἱ γείτονες. Τὸ βρῆκε τὸ ὄφελός του νὰ κάνουν ἀμπέλι ἀπὸ τὰ μάτια, ἀλλὰ δὲν ἦταν ὁ νοῦς, καὶ τὰ μάτια τὰ ἔφαγαν.

Τὸν δεύτερο χρόνο ἔστειλε ὁ ἄλλος. Ἀποφασίσανε κι αὐτὸς καὶ δὲν ἔκαμε λιγώτερα. Τὰ μάτια πάλι τοῦ τὰ ἔφαγαν.

Ἦρθε κι ὁ τρίτος χρόνος, ἦρθε ὁ τρίτος ἀδερφός. Αὐτὸ ἐπονηρεύτηκε πιὸ καλὰ καὶ δὲν πολυμίλησε. Ἤρθε λέει ἐδῶ στὸ χωριὸ (τὸ βράδυ) νὰ πάρει τὰ μάτια. Ὅ,τι ὁ ἀδερφός, ἔριξε μιὰ μέρα ὅλο τὸ ὄφελός του στὸ χωριό, καὶ τὸ ἐφύτεψε.

Τὸ χωριὸ ἐκεῖνο ἤτανε κρυμμένο μέσα σὲ μιὰ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

μὲ εβγαν μὲ ἔμεφε μ' ἐμενβόλουν.

Τώρα τὸ ψηλὸ τὸ λραμμάκι, ~~μαι το θερίο~~ ορόφλαβε μὲ ἔφυγε. Ὅσσά ὅσους εβούρωνε τὸ αἷμα, γύρνανε τὰ μέρα σου μενβόλουν.

Αὐτὸ τὸ θερίο εἶχε μιλέγη μαι λρὺς βασιλοπούλες μαὶ ἤμαν μαι μεγάλα παιὰ δὸ χωριο. Εσούγαινε μαι δλή βρύση μαι δὲν ἄφηνε λοὶς ανδρώπους νὰ πάρουν νερό. Αὐτὸ τὸ θερίο εἶχε ἐφλὰ μεφάλια μαὶ εδιάλαξε ὁ βασιλιὰς νὰ σκάψ εἶνε μεγὰ σφαλιώνη, νὰ μπάνη δλὴ βρύση, νὰ τὸ σκοτώση.

Καμιὰ φορά, εσούγαε ἕνας μεγὸ σφαλιώνη, Ἔμενε, μαὶ τὸ σκότωσε τὸ θερίο. Τοῦ πόφε τὰ μεφάλια μαὶ λιφλὰ. Ὁ βασιλιὰς εἶχε σκῆ πῶς ὅποιος σκοτώση τὸ θερίο αὐτὸ δὰ εἶχε μεγάλο δῶρο. Ὁ σφαλιώνη ποὺ τὸ σκότωσε, ἐσυλίφωσε πῶς ἂν πάρη ~~τὸ~~ τοὶ ἐφλὰ γλῶσσα ἀπὸ τὰ μεφάλια μαὶ τοὶ πάρουν ἀπὸ βασιλιά, τὸ ἴδιο μάνει. Τοὶ σκέφε γοιὸ τοῦ ἐφλὰ γλῶσσα μαὶ, τοὶ 'βαλε δὸ χαρτί, σὰν γοιὸν του, ~~μαι δὲν ἔφαγε δὸ~~ νὰ φάη.

Παι ~~ἔβγ~~ ἔβγ χωριάτης μαὶ μαζώνει τὰ μεφάλια ἀπὸ τὸ θερίο μαὶ τὰ βάζει δὸ ~~χαρτί~~ σάκι. Καὶ σουφλάνει ~~τὸ~~ νὰ πάη σπίτια ~~του~~ ἐφο ἀπὸ τὸ σπίτι του βασιλιὰ μαὶ φωνάζει: Μπαγιοπούλα βασιλιά, ἐφὼ ἐσκότωσα τὸ θερίο. (Εσούγη εἶχε σκῆ ὁ βασιλιὰς ὅτι δὰ δώση μεγάλο δῶρο, μαὶ σφὶ μόνο αὐτό, ἀλλὰ ὅτι δὰ δώση φοὶ ανδρώπου σου δὰ μάνη αὐτὸ τὸ μαλὸ ~~τὸ~~ βασιλοπούλα.)

Ὁ βασιλιὰς ἐβγῆμε ἀπέξω νὰ δῆ ποιὸς ἐσκότωσε

τό δρόμο, αλλά έβρισκε μι' η βαγονούρα και έλεε
ότι δεν το σιόλωσε αυτός, αλλά ένας άλλος, Πρελιώλης.
Εκάμανε γονιού ο βασιλιάς [illegible] όλον τον κόσμο να
αρθεί τό ψωμάκι, γιά να μάθη ποιος εσιόλωσε τό δρόμο.
Εκείνην την ήμερα ο Πρελιώλης ήλαν σε χωριά, και
δεν εξαρουσιάζηκε.
Μια χρονιά, που τον 'καμε τό χωριό, ήβγαν τό
μοσκιό. Τον ρέει γονιού του Πρελιώλη: — Ο βασιλιάς
σε χρειάζεται και αρτιού να σε φωνάξει. Πέει, δε θέλω.
Ξανάρχεται η χρονιά τό βασιλιά και του λέει — Μεγα-
λειότατε, δεν πρέπει ο άνδρωπος που εσιόλωσε τό
δρόμο, αλλά θα ρθή σήμερα, βράδυ στις 10, τό σωστό.
Εσώκε γονιού τό βραδύ στις δέκα, και εδεχόνε
ο βασιλιάς και τον είπαλε τό Πρελιώλη του. Αρχίνησε
τον ρωτάει: — Εσύ είσαι που εσιόλωσες το δρόμο; —
Πέει, εγώ είμαι. — Γιατί δεν πρέπει τό ψωμάκι να μου
το φας; — Πέει: Κύριε Μεγαλειότατε, το θεωρώ μικρό
φαΐμα. — Και σύ πώς θα βεβαιωθώ κύριε ότι εσύ
είσαι; — Τώρα θα δώσω σου, αγού μου το μαλλί.
Βγάζει από την τσέπη του αμέσως και δείχνει τη
πλάτη, που τις είχε τυπωμένο τό χαρτί.
Ο βασιλιάς εβεβαιώθηκε ότι φαίνεται το σιόλωτο
λιθό το δρόμο, [illegible] και του λέει:
— Τί χάρη θέλεις τώρα να σου κάμω, που έκαμες τό
μεγαλύτερο καλό στο χωριό; — Πέει, Εγώ δεν θέλω

τίποτα. Το δρόμο τό σκέπασα ίλα, μά μεγάλο
χιόνι μά χιονιά - (χειμώνας)
Εμένα Α. Κασιμή, ετών 63
(το χωριό από τη γέννα της (χωρίς).
[σημερινά 2 παραμύθια;
Φωτίζουν έθιμα Χριστουγέννων κλπ-Πασχα;]

Άλλο παραμύθι
Ο Στοιχειωμένος. (Μέσα Σεπτεμβρίου δικαίως)
Ήταν ένας στοιχειωμένος· επαπόλουνε μι σπίτι όλη μέρα.
Από την οικογένειά του αυτόν τον εβαπτίσανε Σουλέη,
όλη μέρα μέσ' στο σπίτι!
Μιά μέρα αποφασίσανε να τον σκοτώσουνε (να μη τον
ξαναδούνε) το φαί, το νερό, και να κάτσει μέσα δυό
βδομάδια μέσα στο σπίτι. Άλλη μέρα ήθελαν να
τον βάλουνε σπίτι σ' ένα χαντάκι, να τον πάρουνε
στο δρόμο, να τον γυρεύουνε.
Στο δρόμο που είχανε, σταματήσανε δυό αν-
θρώπους τρομαγμένους, που ήτανε υποχρεωμένοι στο βασιλικό
σπίτι. (Όπως περπατάνε, μιλάνε όλοι και χωρίς
τον κουβά). Λένε με μιά χαρούμενα: — Χαίρεστε,
βασιλικάρια! Που τον πάτε τον άνθρωπο; — Τι σ' μέλει
εσένα που τον πάμε! — Μά θέλει μας! — Τον πάμε να
τόνε χαρεμιάσουμε! — Μπα; να τόνε χαρεμιάσετε; Γιατί;
— Γιατί είναι δαιμονισμένος και μέσα στο σπίτι —

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

—Αφήλε τον, κι ἐμεῖς δὲ τοῦ δίνωμε γυρὶ νὰ φωνᾶ. 107
Καὶ βρίσκουν ἀπὸ τὸν ἀρουβά τους καὶ τοῦ δίνουν δυὸ
καρβέλια. Τοὺ χέι τόλε ὁ διάχτιαρος. — Μὰ εἶνα
βρεμένο τὸ γυρὶ ποὺ μοῦ δίνετε; — Ὄχι, εἶνα ἄβρεχο,
γιατὶ τὸ γαρνόμε ἀπὸ μακριά. — Δὲν τὸ θέλω.
Τόλε χέι κεῖνος: — Ἂν δὲ τὸ δώσουμε βρε-
μένο, δὲν τὸ θέλεις; — Ὄχι, δὲν τὸ θέλω — Ἐ, μά τόλε
μαγὰ σοῦ κάνουν! Θὲ νὰ σκλάφουν, γιατὶ δὲν
φτιᾶς.

(Ἐξένη Κασίμη)

Παροιμ.
168 — Θέλεις, λεμόνι, ἄβρα;
— Νὰ 'ναι καὶ ξυλιτσένια!

Τὸ τραγούδι τῆς ρόκας.

106 — Μωρέ, ποὺ κάθεσαι γυμνὰ καὶ γνέθεις τὸ βαμπάκι,
δός μου καὶ μένα ἕνα μικρό, νὰ κάμω τσιμπουνάκια·
νὰ κάμω μπόλιες δώδεκα, σεντόνια δεκαοχτώ/ε
νὰ κάμω γιὰ τὸν γαμπρό, μπόλια γιὰ τὴ νύφη μου.

(Ἐξένη Κασίμη).

Παιδικὰ ἀθύρματα
α) Νανουρίσματα:
~~— Νάνι, νάνι, τοῦ νάνι, τοῦ~~

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΛΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

107 - Νάνι, νάνι, νάνι σου,
όσο νά ρθή ή μάννα σου,
νά σοῦ φέρη σύκα ἀβρά
καί λίν κόττα λίν ὀρχιά
καί τό καλαμπόκι τ' ἀρνί
νά τό φάη λί λαμπριγιά... Ὄ-ὀ-ὀ...

108 β) Θερισμάλα
- Στράτα,
πράξε τόν τάλα
πράξε τόν σκλάβο,
πράξε λί νονά...

Τό σκυλί μου τό μικρό,
σάν δλίν Πάη μοναχό,
γιά νυφάντρι, γιά χειμώνι
γιά ἕνα σάτρινο μεράκι.

γ) Χαϊδεμάλα
Κουλούκι,
τά μαλάκια σου,
λί μύλη σου λίγη
(σοῦ σκίζουν τή μύλη...)

Ἐξήντα καλήμ.

Τραγούδι 109
Κάλω γή Ρόϊδο λί Ροϊδοσούλα,
Τούρκοι ἔβγαλε νά μανιγίσῃ.

δεν [illegible] μονυχάκι λα(γ)ούς μ' αχάιρι,
παρά μονυχάκι δυό μαύρα μάτια.
δυό μαύρα μάτια — ξανθή και μαυρομάλα -

Δίλυχο: Για μαύρα μάτια χάνομαι, μά γαλανά θεωρίνω,
γιατί θέλω (=θέλον) γαλανύτερα απ' Άδη καλυβαίνω.

Λύρο: Εβγα, θεώνη, πό παραθύρι
να δεις τον ήλιο και το φεγγάρι
να δεις το νεόνε
που 'ρχεται να σε πάρη.
("Πάει το αμάξι" το χορεύουμε δυτικό)

Του Γάμου: (Όλαν ξεμινάει η νύφη να φύγη από το σπίτι της)
~~Κόρη, σε παρέσω, ξύπνησε,~~
-Κόρη, σε μοιράσαι, ξύπνησε, μι' αν κάθε' άδα (=άλλων) φάνου
τι οι συμπεθέροι έφτάσανε μι' ερμόνλα να σε πάρουν.

-Σήκου, νύφη, χαιρέτησε δικά σου και ξένα σου,
να παραδώσης τα μυστικά, να πας να βρης δικά σου.

-Το γαϊτανάκι σαν όμορφο,
κινάει η νύφη με το γαμπρό. - (Όλαν ξεμινούσι)
(από εξώπορτα Καλίμα)

Δυό λόγ: Άγγιγος Καστέλλι

Πειράγματα - αστειάκια και διάφορα συνήθεια.

Τούς Βιζιτζήδες τούς λένε τζεζουριά. (δηλ. άγρίους, βουνήσιους, ιδιότροπους) Όλο φωνάζουνε.

Τούς Δαφνιώτες τούς λένε Πανωμερίτες (από αμπελόνυλους).

Τούς Καστελλιανούς τούς λένε Άρμένους και Πίσω Παρίσι.

Τό νυφάδι χωρίζει οι Πανωμερίτες ή Καλωμερίτες. Αγόρι έμαγειάνει σού. Είχανε μοιράσει και τά μαγαζιά (Και ίσως γίνονται σπουδαιότερα, ποιος θά πάει μέ Αυλωμερίτικο και ποιός μέ Καλωμερίτικο μαγαζί).

Παραδόσεις

1 Στό Φανάρι, είν Καντσουνάδα μέσα, πού κάποτε πάλου, λένε σύτι έχει θησαυρό κι έχει φαντάσματα. Θέλου νά σφάξουνε σύτι εκοίμανε δυό κι εσκάψανε, κι εφάνε νά μή μιλήσουνε, αλλά έμιλήσαν κι είπαν "Νά τά μοιράσουμε!" κι εχαθήκανε σύμα.

(σημείωμα)

2 Δυό Καστελλιανές μιά φορά, εδώ και δυό χρόνια, σού γίνανε μέ λίν τρέλα, είχανε πού δρόμο σύτι αλλά κύρουνε ένα βαρέλι λίρες, θά πού μοιράσουνε. — Όχι, λέει ό άλλος, εγώ θά πάρω δυό μερτιά, πολύ έχω σπουδιάσει. Εσκαψανε και βρήκανε πλίν Καστελλιανή, σκοτωμένο από τό βάρος.

2. (παράδ.) Μιὰ φορὰ ἕνας ἐσκρατάλουσε λι νύχτα κι ἐγ-
γε σιὰ δὲ φοβόντανε. Ἐρχόμενος δὸ δημόσιο δρόμο
νύχτ' ἀργά, συναντάει μιὰ μηδέα κανονική, μοιρολό-
ὸ θεληρός, ὁ σπάνιος, τὸ φτερὸ σου τὸ περιπάτησε δὲν
σφάλισε ἐκεῖνες, καὶ σπάνιος ὁ κύριος. - Ἀλλὰ ὁ κύριος
κυρὸς ἦταν ὄχι ἀπὸ θεληρούς, γέρους σοφοὺς τὸ
νησιοῦ, σου τοὺς ἐγνώρισε. Ἔκαμε δὴν φαντα
(= φαραμύθι) νὰ μὴν φύσουν κι ἀπάνω του. Φοβήκανε
ὁ κύριος ἐσκρατάλουσε, γύρεψε κάποιος νὰ λησμονήσῃ ὁ
λησμόνιος ἐξύρισε καὶ τὸν κοίλαξε. (παράμυθο κι
κυρὸς, γνωρὸς του) - Κι ἅμα σιούλαρε (= ἐδέρμε)
αὐλὴ ἡ σοφιά, ἔφυγε κυρὸς κι ἔσπιτε σπίτι του, καὶ
διηγοῦσουνε τί ἔσαδε. (Ἐκεῖ ὅμως
σου εὑρούφηκε κυρὸς, κυοίταξε κι κῖδε σπὶ ἐσ-
νεχήσανε ἀπόφα. Ἐρχόντανε ἀπὸ τὰ καπνάδικα
φορὰ τὸ Καπνικαρεῖο).

3. Μιὰ φορά, δώδεκα ἡ ὥρα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, ὅπως
κοιτάζανα φορὰ τὸ σπίτι μου - ἐβγαίνε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ
σου σπάλαμε χαρτιὰ = ἐκεῖνο σπίσω μου θέτρες μπόρ
μούρε, τὶ μιὰ νάδρα ἀπὸ λοὶ ἄγρα. Αὐτὸ εἶραλνα κι
10 χρόνια. Αὐτὰ δὲν εἶχε. Τί ἤθελε; Ἐγὼ ὅμως δὲ
γύρισα σπίσω μου.

4. Ἄλλη φορὰ ἐρχόμουν ἀπὸ ἕνα σπίτι βραδυ, κι ἤθελα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

φτάρει δά μέρα. Ήταν πάρα πολύ κρασμένοι οι δυό μας. Κοιτά νά φλάσω πούλι, έχασα αυτό το φως. Έφυγε πάρα δυολεπτο πίσω, απόλυτα, κι ήταν σά να μην έβγαινε από τα ίδια τα μάτια μου.

5. Ήταν ένα καΐκι (με πανιά) αραγμένο σε Αϊγάκι (λιμάνι). Αυτός (ο καπετάνιος του) άμμιος το είχε αραγμένο κι άμμιος το ήβριαν το πρωί. Δυόρμος, κι είπα να παραμυθάξω να δω τι γίνεται. Λένε: — Θά κοιμηθώ μέσα το καΐκι. Άμμαξε λίγη άμμος και λίγα ρούχα κάτω δυο, κι ύστερα εκοιμήθηκε σαν πουλάκι (μέσα).

Τη νύχτα, στις 12 η ώρα, άρχισε ένα μπού-μπού — κάποιοι πάνω εξήντα πράγματα άσπρισαν λίγη άμμο. Άρχισε και χύνοντας, και μουλιάνανε μέσα. Δεν εσηκώθηκε να δει. Σε λίγο [illegible] εσαλαγάβαινε πού το ταξιδεύανε. Εσκέφτηκε σαν ήταν ξωτικά. Ήταν Νεράιδες. Άρχισε και μια από τις Νεράιδες του είπε: — Μου μυρίζει, λέει, χριστιανικό αίμα! Αυτό από πού έρχονται μου λουμπάρει.

Κάποτε σου έφαγε το καράβι πάνω στο αμμουδερό του, άρχισε τα πράγματα πάνω, κι έβγαιναν όξω, σιμώνανε. Έβγαινε κι αυτός, όλον άρχισε γέλια, κι είδε πού ήταν πάνω στο έρημο, στο Μπαρμπαριά. Εκεί ήταν και πολλές καλογριές (= γοργόνες). Τα μαλλιά έπεφτε ένα μπαλάρι μες τα πανιά (= χουρμάδες) άσπρου, και με ανυπομονησία κατέβηκε πάνω στη στεριά του καϊκιού.

Εσκέφτηκε πού κρυολόγησε άρχισε

σὰν παλαμάκια — "Θὰ 'ρθανε σὰν, λέει. Ποιὸ ξέρει
σοῦ ἔσυρνε καὶ τὶ χάρες ἐφάγανε!"
Μοῦλιανε γονατοὶ μέσα σ' ἕνα, ἀσπωδάνα λιγάμπερα,
καὶ σὰ λίγο φλάσανε σὰν οἱ Αὐγάτικα. Ἐμπένες ἐχωνό-
θανε τὰ χέρια τους, ἐβγάνανε. Ἴσα ἴσα ἐχάραζε.
Τὸ καΐκι τὸ ρημεζτάρανε ἀχνάτο.
Εὐθὺς κάτου, ἤθανε Κυριακή, κι' εἶδε τὸν πόδο σου
σκάζανε δίπλα ἐλιμνιά, δίπλα ἀγριὰ ζιάδα. — Ξέρεις,
τοὺς λέει, σοῦ σήκω κάποτε; Ἐσπέρα δὲν μπορῶ.
Ὅρισε λίγη ταραγιὰ καὶ τὸ τάτσαγα σοῦ ἔφερα γιὰ
παράδειγμα.
Ἐξαφνίσανε ἀλλη φορὰ κάτι τὶς Νεράϊδες, ποὺ
ἤθανε γυναῖκες ἀπὸ δῶ, ποὺ ἤθανε παντρεμένες.

(Λιώνει τὸν ἄγγελο Καβίμη).

ἀντιπ. ΔΑΦΝΗ →

Πάροδος. Στὰ κοντὰ πρόβαλε δὲ 'ναι κι' ἕνα χωριατόπουλο.
169 Δὲ λέγω - - -

Τραγούδι

Κι' ἂν ἀρρωστήσω, ἀγάπη μου, βαρειὰ γιὰ νὰ σκιάνω,
ἐλᾶ ἡ ἀγαπημένη μου νὰ τοὺς χωρὶς ἄγγελο.
Κι' ἀπὸ τὴν πόρτα σου δὲ μπῶ, μὲ μιὰ φωνοῦλα μου καμιὰ
καὶ φωνάζει ἡ μανούλα μου — "Κυρά μ', τί κάνει ὁ γιὸς σου;
Κι' ἀπάνω δὲ σ' ἀπαντήσω μὲ σπιραμένο χεῖλι:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
Δημοτικόν "Ιδρυμα

—Νὰ lοτε, ὅσοι κυλᾶτε θὰν ιγίνη κι ἀϋπαντίνευ.
Θωρῶ γρουνιά, θωρῶ δεξιά, θωρῶ ἀσπάν' ἀπ' ὅλα μέρια,
—Ἐχε, ἡ ἀγαπημένη μου, καὶ ψιλὰ μὲ ὅλα βάσανα.
Κι ὅλαν δὰ μ' ~~ἀπροσκαλοῦνε~~ ἀκκαλοῦνε 4 ὡρολόγια,
νὰ δέρνω τὸ κεφάλι σου μὲ ὄλεθρα, μὲ χιλιάρια.
Κι ὅλαν δὰ μὲ ἀπεράσουνε ἀπὸ τὴν ἀγοδιά σου,
μονιὰ φωτιὰ τὴ μάννα σου, ξεθυμοξὲ τὰ μαγιά σου.
Κι ὅλαν δὰ μ' ἀρεβάρουνε στὴν Παναγιᾶ τὴν πόρτα,
τότε νὰ βγάνω μιὰ φωνή, νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα.
Καὶ ὅλαν δὰ μὲ μπάσουνε μέσα στὴν ἐκκλησιά,
τότε, ἡ ἀγαπημένη μου, ρίξε τὰ δαχτυλίδια.
Καὶ ὅλαν δὰ μὲ βάλουνε σαράντα-δυὸ σανιάδες,
τότε ν' ἀνάβης τὰ κεριὰ, τὶς μαῦρες τὶς λαμπάδες.
Κι ὅλαν δὰ μ' ~~ἀπαγγ~~ ἀπαγάγουνε σαραντοδυόσανιάδες,
τότε νὰ σβύσης τὰ κεριὰ, τὶς μαῦρες τὶς λαμπάδες.
Κι ἄμα μὲ καλυβάρουνε τρία δικαλιὰ βαθιὰ Ἅδη,
τότε, ἡ ἀγαπημένη μου, ἄγγαθη βρίσκεις ἄγγη-

(Ἀπὸ τὸν Τάσο Καλύχη τοῦ Γεωργ., ἐτῶν 12).
(Τὸ ἄκρον, σοῦ τὸ κρατοῦσε κι κεφάλια ἀπὸ χαρτί).

Λυγο 111

—Κόρη μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ καὶ μὲ τὰ μαῦρα μάτια,
κόρη, γιὰ δῶσ μου τὸ φιλί, δῶσ μου τὰ μαῦρα μάτια.
— Νέε, ~~μὴ~~ μὴ ἂν δέσης τὸ φιλί, δέσης τὰ μαῦρα μάτια,
σπάσε μὲ ἀράδιασε φωτιὰ σὲ μιᾶς ψυχῆς μεγάλη,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μὶ ἀγάζι - γάζι νὰ 'ρχεσαι, μουρά 'σὸ λοὺς γυλοὺς
νὰ μὶν τὸ μάθ' ἡ μάννα μου, τὸ μάθ' μὶ' ἀδέρφος μου,
τί θὰ μοῦ κόψουν τὰ μαλλιά, τὶς ἀργυρὲς ὀζελίδες·
καὶ τὶ μαλλάκια θὰ 'χω ~~ποὺ~~ σιὰ, νὰ βγαίνω πο σιργιανί;

(Ἀπὸ τὸν Ἀναβάλλο Ἀγγ. Καισάρ.
Ἐλαβίστηκε ἡ ὁμὶν ἀμέσως).

Παράδοση (ἀρχαιοφανὴς)

Ὁ ὁδυσσὴς σου ἐμοιάζωσε ἀπὸ τὸ νῆσο τὶς
Ἰωνιᾶς μὲ ~~ἀρθ~~ ὅλους, νὰ φάγ' ὅλον τὸν Ἰδιον, εἶδε
ἀπὸ μακριὰ τὸ νησὶ μας κι' ἤβγαινε πὸ θολασσὶ
(κοντὰ πὸ Φάρο). Ἐκεῖ ἦταν ἡ Ναυσικᾶ, ποὺ τὸν ἐ-
φερε θὰ ἀνάπαυσι ἀ' ἐδῶ πο φύλι (πὸ λιμανάκι).

(~~Παράδοση~~ Ἤρθε ἐδῶ τὸ 1937
ὁ ἀρχαιολόγος Ὀδυσσέας καὶ τὰ εἶπε
κάτι. Θὰ εἶναι καὶ ἀνακριβές, ἀλλὰ
ἤρθε ὁ σοφός)

(Φ. Ν. Βλυσίδου
Ἀνέκδοτα νησιώτικα
παραμύθια
Ἀθῆναι 1937)

Παράδοση (σπουδαία) (βλ. καὶ σελίδα 249-50)

Γιὰ τοὺς ἀρχαίους ἀθρώπους ἐδῶ, ἔλεγε ἕνας γέρος
ποὺ ἤρθανε 12 χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν Ἤπειρο (Ἀγβανία).
Ἤρθανε μὲ μία βάρκα. Ἐμπήκανε τὸ νησί, εἶδαν ὅτι
δὲν μένει, ἀλλὰ ἐσυκεμίνανε καὶ τοὺς χρειαζόμαστε καὶ
ζυγώνει. Ἐσκάσανε μὶ ἐκεῖ γιὰ 12 χρόνους καὶ

(Ἀπὸ τὸν Ἤπειρο.

καὶ φάραγκε ἐδῶ. Ἀγγλὰ ἤσυγαν νὰ σιολωθοῦνε, σοὺς νὰ ὄχη λὶν ὁμορφόττερη, ἐμεῖνες ἤσυαν νὰ χύσουν λεὶ διαφορά. — Νὰ βᾶ δεύουμε, χεῖ, λὰ μάλια καὶ νὰ ἀναπαυτοῦμε· μὶ ὅσσα ἄγριν ὁ καιρὸς θὰ, αὐλὴ νὰ ~~σαρτσσ~~ σχῆ. Ἔλα μὶ ἔγνε, ἐσυλερωθήκανε μὶ ἠσχάσαν.

Ἐρεμαρόϊαμε ὅμως καὶ σαιὰ νὰν ἰσὺ θεφανώσ. Ἤσυαν σχῆ θὰ μάρ λοις, ~~σσσσσσσ~~ μὶ αὐρήκανε ἕνα σαιά. Δὲν ἤθελε, ἀγγὰ λὸν ἤσυαν με λὶ βία. Τοὺς εἰλεφαίνω ὄχους, μὶ ἤβγαρα λὸν ἐβαίαν θὰ βάρκη νὰ λὸν σᾶνε θέρα. Ὅλαν ἤσυαίαν ἐμεῖς, νύχτα, ἀκούσαν δόρνο. Ἐμοβιδήκαν μίσως κῶλι σοὺ λὶ ἐξουσία καὶ χεῖ λὸν σαιά — Παιά, σάρτα θή θᾶαιά! σκέλα! γὰ νὰ φύγουνε. Ὁ σαιὸς δὲν ἤθελε, λὸν δίνουνε μιὰν ἀμπουλὰ καὶ λὸν ρίξανε σὲ θᾶαιά. Ἐμεῖνος ἐσύρωσε καὶ λοὺς ἐκαλαρώθηκε: — "Πολὺ νὰ μὴ δῦλε χαίρι καὶ σρουσού!" Ἀργόλερα ἤρθαν μὶ ἄλλο κόλιον, σοὺ λοὺς Παξούς. Ἀγγὰ ὅσους βγάσαν, κάκι κουνιόμασθε χωρὶς νὰ προσδεύουμε.

(Ἀναβάλλω Καϊμάκ. Τοῦ λὰ εἶσε ὁ μοσχρὸς-Γιώργης Ἐρεμιώσσης, ἐδῶ καὶ 65 χρόνια, ποὺ ἤλαν 95 χρον)

Δμγ

Ἡ ἐρεμιώσσα καὶ ἡ Μαδράκη ἤλαν ἀνεβασμένα. Ὅλαν ἐσυ-δέγανε ἐδῶ σέρα, ἀρχίαν νὰ κατσιφορούνε ἐμεῖ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καλύβες
και νά χίφουν ~~καλύβες~~. Ξωπίσω τά γυρεία
και τ' ἀλατζοξυλα οι ἐσυρίναν δλη Ερημούδα.
Ξουλά σου ερμαγιάναν οι σπαζένιες και σμιδαίναν
Γ' ἀδερφια, ἐμοιρόλανε. (Δυόμισι ὥρα κάθαδε συγ-
γενείς).

(σπιτι. Καϊμένη).

κυαδομαίντρι (φωτογραφική)

Ερκαίγουνε μέ κερατά ἐνα λεβέ-
γκο μαλλί, μέ ἀποσμα, και τό βάζουν ~~στο~~
σούκι δλή μιά ἐγιά και σούκι δλή ἀγγ. (νά ἀρκεψά
γκι τον κορμό). Ειτά βάζουν τά σπόδαλα τοῦ σούκι
νά μείνουν κι 10 ἡμέρες, κι ὑστερα τοῦ ἀγγάζουν τή
δίκη. Ελα ὁ λόγος γκρέμα χιόνομα κι ἡ ἐγιά κο-
σμίζεται.

Τραγούδι

112 Δυόμισι κι ἔγινα δλῆς Πάσχας τά χωριά,
εὑρίσκανε μιά νέα δλα ξεμωσκινά.
Τρεῖς φίλοι τοῦ Βαγγέλη μου ἐγνωρίσανε,
και σάνε δλό Βαγγέλη, τό μολογᾶνε.
—Χαίρε, μωρέ Βαγγέλη, σέρα δλό καφενέ,
νά ἰδῆς μιά ἀδερφή σου, σού σίνει ἀργεγέ.
Εσύγε κι' ὁ Βαγγέλης σέρα δλό καφενέ,
βρίσκει μιά ἀδερφή του και σίνει ἀργεγέ.

– Γειά σου, μωρ' ἀδερφή μου, μὲ τὸ ροχό σου,
εὐλρόσωπη ἐμένα μ' ὅλο τὸ σόϊ σου,
Στὴν θάλα (= ἄνυμφη) εἶνε μράγι, σὰν καὶ δὲ μὴ σή,
μιὰ μριαμοῦργιά (sic) τὴ δίνει σ' ἀριθμό βυζί.
Μισοὶ σὰ θερισμοί, μισοὶ δὸν καμένε:
– Γιατί, μωρέ, Βαγγέλη, λίνε σιόλωσες;
Θὸν καμεῖτε λὶν θάρλα μὶ διασιόρωσες;
Κι ἐκεῖ σοὺ λὶν σερνοῦσαν ἀπὸ τὸν καμένε,
ἐσώσαν τὰ ψιτζάνια μ' ἐχύδηκε ὁ καμός.
Κι ἀὸ μὰ σοὺ λὶν σερνοῦσαν ἀπὸ τὸ μαχαγιά,
μιμποὶ μεγάλο εἰχαγαν τὰ ὠρκία μ' μαγιά.
(Καλίνα Χρ. Καλέχη).

Παραδόσεις

"Η Καμυγώ" = Σοκιά. Ἀρχαῖο σοκάκι τῆς Καμυγοῦς. Εὐάλαζε τὸν Ὀδυσσέα ἡ χρονιά. Ἤτουν ἕνα σέργουλο (= ἡμιμαλαρία) καὶ μιὰ σουμιά, ἀπὸ τόζες (μὲ ὧρα ἔχουνε παλαιότητα). Ἔχει δυὸ μοῦσες.

Ἄγιο.

Ἐδῶ ὁ Σταυρὸ (τὸ κέντρο τοῦ Νησιοῦ) ἤρθανε ~~Ἀρβανίτες~~ Ἀλβανέρινοι νὰ κτίσουνε, καὶ μαλωχτήκανε ὁ κόσμος ἀπὸ δῶ καὶ κάμανε σκιὰ μάχη. Τὸ αἷμα ἔσωσε ὡς τὶ δαγκάδα.

ἡ καθονάρα = τὸ κοσκέτο.

Σχήμα. Στό Κάστρο τού Φραντζέσου, ~~[illegible]~~
Ἔλεγα κάτω ἡ βάγκα ἄρμο. Ἤτουνε δύο βάρκες,
ἤρθανε καί χώσανε σαμπέτα μάγαμα, λουβίκια. Ἐδῶ ἤτανε
ἡ Γαλλία καί λίν σαγκούτσα ἡ Ἀγγλία. (ὁ χορευτής λέει τόν ρόλο τού ἀγγλικοῦ)
"Ἐνας εἶχε τά γίδια λουσμένα καί κάτω σού καί ἐχώ-
νανε. Ἐσούρε λί νύχτα καί τά σήρε. Δέν τό μαλλιά
μνδιμώ, ἀμμά ξόδευε. "Ἤρθανε κάποτε ἀπάνω στά βάρκα
-ἐβγαλάσανε καί μάσαν σας" εἶναι ἕνα σόϊ, σού
σφαγιάζει κεφάλι' ἀπό μας". Τόν εἰρήνασι. Τόν ἐφέ-
γανε ἀπό δύο, τόν ἐσκίζανε ἀπό κεῖ, τό μολόϊσε καί
ἔφυγε ὅλη ὅσα τού ἔμειναν, καί τά σήρανε στόν.
Ὁ κύρης ἐσκότωσε τον καί τόν φυλάει
Χάντο, χάντο! Τά λουβίκια τά χάσες!
Καί τό λέμε " Ἐκεῖ τό χάντο μέ τά λουβίκια!"

Σχήμα (Μῦθος;) (τό σχεδιάζει σέ βιβλίο-
σελ 93).

"Ἤμουνα σκλάβος, ἤμάστενε σέν Πάτρα. Μιά φλωχιά
γυναίκα ἐπόθανε. Τό σκλάβι ἔσπασε δόν σκλάβο. — Ἐρ-
χάσαι, σκλάβε μου, σού σόθανε ἡ μάννα μου, νά
λίν ἐνταφιάσωμε; — Θά μέ σηκώσης μπροστά,
τον γέρο ὁ σκλάβος. — Μά δέν ἔχω, σκλάβε μου· ἄμμα
δουλέψω, τά σέ σηκώνω. Ὁ σκλάβος δέν ἐσήκωνε.
Ἐσκέφτηκε τό σκλάβι νά σάν μόνο του νά κάμη
τόν λάκο, καί νά σκάψη 2-3 σκλάβια νά λίν ἐνταφιάση.

Ἐκεῖ ὁ 'κανε τό σκυλί τόν λάφο, γύρνα νόμιζε γρυσό, ἀρκιλό. Εἶπε στή θειά τόν σκυλί: — Ἐχε σκυλί — Σοῦ εἶπα νά με σηκώσης μοσκολά. — Νά σέ σηκώνω! Τοῦ δίνει τό νόμισμα. Τό βλέπει ὁ σκυλί (δέ 'ταν καί χωριανιδρένο) κιάλεψε σάν ἤτανε θηλυκό. Λέει, — Ποῦ τά βρῆκες 'σύ; — Ἐκεῖ σοῦ εἶπα τόν λάφο. — Αὐτό μόνο γύρνα; — Ὄχι, γύρα ἀρκιλά.

Τί ἐσκέφτηκε ὁ σκυλί: Νά σφάξη εἶναι τρόπο μέ τά μαλλιά, μέ τό μοῦτρο, μέ τό δερμα, νά τό φορέση, νά πάη νά τοῦ πάρη τά γυρά.

Ἔσφαξε τόν τράγο, ἔβγαλε τά ροῦχα του καί φόρεσε τό δερμα. Πάει τό βράδυ, χτυπάει καί φώνα: νάνα νάνα. Ποιός εἶσαι; — Ἀνοιξε καί θά δῆς! Ποιός εἶσαι; (γιατί τό σκυλί ξέρουν νε) — Αὐτό τά λόγια ἄνοιξε. Μόλις κάθε τόν τράγο, ~~ἔβαψε~~ ξεφτάζει τό σκυλί. — Μή φοβᾶσαι· εἶμαι τό ζωντανό τῶν χεριῶν! Ἄμα μοῦ τά δώσης δέ θά σοῦ κάμω κακό.

Ἔβγαλε τό σκυλί του ἔφερε τά χεριά φουσκωτά. Λέει — Μοῦ χιώνει ἕνα, σοῦ τό δωκα τοῦ σκυλί — Δέν πειράζει.

Παίρνει τά γυρά ὁ σκυλί καί ἄσε σπίτι του νά βρῆ τό δερμα πά σου! Ἐκεῖνος ἀνάποδου του καί δέν ἐβγαινε. Ἔμεινε ἔτσι, ὅπ τον λέ γιά. Δέν ξέρουσε ἀν εἶσθανε μέ δαύλο. (Γεώργιος Καλίφη - Μανιάτη ~~Νυφοπόνος Κόσμος~~ (Μάη 92)

(Παίνε 85 χρόνα σοῦ θά πῆ αὐτή ἡ δουλειά. Λέει σαν ἔμεινε ὁλόγυρα μέ Ἡλιά. Εἶχα σάν ἕνα πλοῦ μέ τό καΐκι, σοῦ κουβαλοῦσε ἀγγεῖα κάτω ἀπό πύργο)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

113.

Τραγούδι ("του φαντάρου").

Σκοτάδι αρχίνει ν' απόψε, μια Κυριακή βραδιά,
με κούραση του Πρωτοφαντάρου μια αρρώστια δυσκολεμιά.
Κι η μάννα της μια μοιρολόι σα νάν' γυρό σαράβι.
—Ποιος θα 'ρθει, μάνα μου μονάχο με 'πόδι μου δροσάτο;
—Εμείς θ' αράξουν τα καράβια της Κύπρος κι η Μαρόβιτσα,
κι εκεί με φαρμακώνουνε και με τους Τούρκους θάνατο.
Πάνω στου κρεβατιού τα σίδερα του και τ' έρημο τ' αμπέλι του
κλαίει και τ' αηδόνια μες στα χαμηλά του Τούρκου.
—Πάρε, φαντάρε μου, σπίτι σου, να δεις τους δικούς σου!
—Φτάνει, μανούλα φαντάρου, μη χάνεις τη γνώση σου
(του το 'πε ο χαμπάρι, ο Τούρκος)
και σαν σου δεν τη γνώρισες, δεν είναι τα φαντάρου σου.
Αλλά η μάνα του του λέει:
—Σώπα, φαντάρε μου, μη κλαις και δώσε μου το χέρι σου,
και να χορέψ' η χαρά σου στρουμπουλάδα και ρόδο.
Χαρά τη μανούλα μου με όλους τους δικούς μου,
τη νύφη μου αδερφή μη μου τη χαρεκλώσεις,
γιατί με μαλακίσθηκε "Τούρκα να μαντρώσω,
Τούρκα να κάμω θυγατρά, ξανθούλα λιανοπούλα
σ' αγάπη όλη τη ζωή μαζί και τη φαντάρου σου."
Και ξαναλέει ο χαμπάρι
—Όταν δεις τον κόρακα και γένει θεριστάρι,
τότε η δυσκολιά σου είναι δική σου αλλαγή
Όταν δεις το ξερακιάδι και βγάλει ρόδο με αγάπη,
τότε η δυσκολιά σου θεριστή για να 'ρθει.—

"Όλγα Γεωργίου Καλεκη, έτη 66"

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΡΙΘΜ. ΜΟΝΟ. 4644
288 σελ.

114

Τοῦ Χριστοῦ τὰ Παίδια (τὸ ἀνοιξιάτικον τοῦ ἀηδονιοῦ τῶν Ἐπτανήσων, τοῦ Μ. Παρασκευᾶ.

(Εὐαγγελισμὸς μέρ. 26)

Καλὸ 'ναι τ' ἅγιο τὸ θρόνι, καλὸ 'ναι κι' ἅγιο τὸ οὐρανό·
ὅσοι τὸ χέρι δώσουνε, κι' ὅσοι τ' ἀκούσουν ἀγαπᾶτε,
κι' ὅσοι καλὰ τ' ἀφροντισθῆτε, παράδεισο θὰ χάσετε,
παράδεισο καὶ δ' ἐπιγνῶτε καὶ δ' ἅγια Μοναστήρια,
ποὺ χαιρουγγᾶνε οἱ ἅγιοι καὶ γιάζουν οἱ ἄγγελοι.
Κάτω τὰ Γαροσόμματα, τ' ἅγιου Κυρίου τὸν ἀφέντη,
θ' ἐκεῖ δεῖπνο δὲν ἤλουνε καὶ δεῖπνο ἐφαντερώθη.
Τὸ δεῖπνο ἤλουν ὁ Χριστὸς κι' οἱ μισὸν' οἱ Ἀποστόλοι,
τὰ ψάρια ἤτανε οἱ μάρμαρες κι' οἱ ρίγες οἱ Προφῆτες,
ποὺ φροντιοῦνε καὶ λένε γιὰ τὴ Χριστιανωσύνη.
—Χριστέ μου, πῶς τὰ θέρισες τὰ χιβρὰ μαρμάρια;
—Τὰ θέρισα, τὰ βάλαξα [illegible] μὲ τὴ
θρῶτα τὰ ἤτανε τὸ Θεό καὶ δεῖπνο σὰ μέλια
τοῦ Τρία Μὲν ἀκούσατε, τὸ μαντατικὸ τὸν φέρνε
ἐκεῖνα τὰ ζαφαρὰ θεριὰ νὰ τοὺς φιλέψῃ.
—Ἐσύ, ζαφαρά, ποὺ τὰ ζήσατες, ἐσὺ νὰ τὰ διδάξῃς.
—Βάλτε τοὺ δύο τὰ δάχτυλα τοὺ, δύο στὰ χέρι-σ' τοὺ
τὸ δεῖπνο ζαφαρωτὸ βάλτε τοὺ στὴν καρδιά τοὺ,
νὰ δράμῃ αἷμα καὶ νερό, νὰ γιάνῃ ἡ καρδιά τοὺ.
—Ἐκολέτσιας ὁ οὐρανός, ἐταράχτη' ἡ

μὴ μὲ ἡ δάσκα, ἐσύρε ἄγγελος Κυρίου τὴ Μα-
ριὰ καὶ μὲ εἶδε. — Δέξου, Μαριὰ, ψάλτου, νὰ
δῆς τὸν ὑγιό σου σοὺ ὥρα τοὶ ἐμαυγιάγανε.

Ἐμείνη ἀπὸ τὸ φόβο μὲ ἔσουζε δεμιακρένη.
Ἐσύρ' ἡ Μάνδα μὲ ἡ Μαγδαληνή,
τ' ἀγιοῦ Λαζάρου ἡ μάννα,
καὶ τοῦ Γιαννιοῦ' ἡ ἀδερφή, τὸ τρόπαρο ἀπλάμα.
Ἡ μία σήρε τὸ μυρί, ἡ ἄλλη τὸ λιβάνι,
ἡ ἄλλη τὰ νεραντζόφυλλα, γιὰ νὰ τὸν ξεδυγιάσουν.
Κὶ ἀπὸ ὅτις τὸν ξεδυγιάσαν,
ἐσύρε τὸ πραλὶ-πραλὶ. πραλὶ τὸ μονοπάλι,
καὶ τὸ πραλὶ τὸν ἔβγαλε μέσ' ἀπὸ τὴ μαλὴ τοὶ πόρτες.
—Ἀνοῖξτε πόρτες τοῦ Λαζάρ καὶ πόρτες τοῦ Πιλάτου!
Ἐμείνες ἀπὸ τὸ φόβο τους ἀνοῖξαν μοναχοὶ τους.
—Ἄρχε Γιάννη Βαφτιστή, μοὺ εἶδες τοὶ ὑγιό μου;
—Ποὺ ἔχω πόμα νὰ σοῦ τὸ πῶ καὶ γκρώσσα νὰ μιλῶ
καὶ χέρι χαιρουμάγαμο γιὰ νὰ σοῦ τόνε δείξω.
Γιὰ δὲς ἐκεῖνος τὸ γυμνὸ τὸν γυμνοβαυρωμένο,
ὁποὺ φορεῖ σουβάμισο ἀπὸ αἷμα βουτιμένο.

— — — — — —

—Ἐγὼ σαλεύω μ' ἀπὸ σιωλωτὴ (τοὶ λέ' ἡ Παναγία)
—Μάννα μ' μὲ ἀ σιωλωτὴ ἐσύ, ἀπὸ σιωλωτὴ ὁ κόσμος,
μάννα μου μὲ ἀὲν ἀνιγῆ ἐσύ, ἀπὸ σάλη ὅλος ὁ κόσμος.
Πατρὶ, μαλύρα μου, τὸ σαλύρι καὶ μάσε μου τὸ αἷμα.

νὰ μολογάσῃ ὁ κόσμος ἀπού τὸ στόμα μου, νὰ μολογάσῃ ὁ κόσμος ἀπού τὸ σῶμα μου κι' ἀπού λιὶ καρδιά μου. ———— Ὄλγα Γ. Καλύβη.

(Τὸ λένε καὶ λὶ Μ. Πεμόζη τὸ βράδυ, γύρω ἀπού λιὶ ἀμυγδαλιές).

115

Τραγούδι ("Ἡ κόρη σου ἐσᾶδε").

Κάθω θὰ τρία μάρμαρα, σὰ τσόφτρα λιθάρια,
γυχομαχάει μιὰ λιγερή, μιὰ ἀρραβωνιασμένη.
Καὶ τότες λέει ἡ μάννα λης: — Σὰ τί ἔχεις θυγατέρα;
Σαὶ τί 'χεις, δυβαλίρα μου, καὶ δὲ μοῦ φαραγγρένεις;
— Μάννα, μὶ ἐν ἔρθῃ ὁ Κωσταντῆς, μὶ ἐν ἔρθῃ ὁ Κωσταντίν
δῶδ' λου τὼν τάβγα νὰ χτυπῇ, τὼν τάβγα νὰ χορεύσῃ,
δῶδ' λου καὶ τὸ χρυσὸ μαλλί, θὰ νὰ χρυσοφορέσῃ.
(Δῶδ' λου) τὰ δεκοχτὼ φουκάμισα, τὰ δεκοχτὼ μανίκια,
δῶδ' λου λὶ ἀρραβῶνα λου, τὰ ξήντα δαχτυλίδια.
Ἄλλοι νὰ θάλῃ νὰ φανερωθῇ μὶ ἄλλη γυναῖκα νὰ βγῇ,
νὰ 'ναι γλυκειά, νὰ 'ναι χαρτιὰ καὶ νὰ 'χῃ τὸ κορμί μου·
νὰ βάλῃ τὰ σκουλίδια μου καὶ νὰ χῃ λὶν τιμή μου.
Αὐτὸ σοῦ λέω, μάννα μου, μὶ αὐτὸ σοῦ φαραγγρένω.
("Ἐλεγεῖα δ΄") [Κρήτη]
Ὄλγα Γ. Καλύβη.

Παράδοση — δοῦμα

"Η Παναγιὰ κάθησε ἐνὰ σκαλί 2-3 χρόνια σκοτσινὸ σου τὸ φλιγάρι νυφὸ ἡ μάνα του θὰ χαλνο φλιτζάνι. Τὸ ἀναγνώρισε αὐτὸ λὸν Παντοκράτορα λὲ Κύριος").

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παραμύθι

Ἦτουνε ἕνα φτωχὸ ὀρφανό, μὲ εἶχε μὰ μητέρα του καὶ μιὰ ἀδερφή. Ἡ ἀδερφὴ ἔγινωνε ξετσίγγητη. Ἦταν μόλοκα ἀπὸ μικρὸ φτωχό. Εἶχανε φουμιᾶ, μόζζες, ἀρνιά. Ὁ ἀδερφὸς ἔκει μιὰ μέρα τῆς μητέρας του.
— Νὰ φᾶμε νὰ φύγωμε, μὴ μᾶς φᾶει μ' ἐμᾶς! Ἐσηκάνε μ' ἐφύγανε. Ἐσήρανε λίγο γυρὶ μ' ἐφύγανε. Προβαλοῦσανε νὰ φᾶνε σ' ἄλλο μέρος νὰ βιόσουνε. Τὸ φτωχὸ μὲ τὴ μητέρα του,

Ἐκεῖ ποὺ ἐπορεβαρούσανε ἐβρήκανε δυὸ ἀδέρφια, ποὺ εἶχανε τρία φουμιᾶ. Αὐτοὶ ἐμαγώνανε. Ὁ ἕνας ἤθελε τὰ δυό, μὶ ὁ ἄλλος τοῦ 'μενε ἕνα καὶ δὲ συμφωνάνε. Τοὺ λέει αὐτός: — Μὴ μαγώνετε. Νὰ σᾶς δώσω 10 τζάμπρα, νὰ μοῦ δώσετε τοὺ φωμιοῦ, νὰ φάω 5 καθένας. Ἔτσι ἔγινε, ἐσήρε τοὺ φουμιοῦ μὶ ἔφυγε. Τοὺ λέει ὅμως — Νὰ μοῦ σὲ λοῦ τὰ χέτε τὰ φωμιά. Τοῦ εἶπανε: — Σουβαρή, Ντάγλεζένη καὶ Ντερμινικάνο. "Εμαθε τὰ ὀνόματά του.

Αὐτὰ τὰ φουμιὰ ἤβανε, ὁ Σουβαρὴς αὐλάκωσε, ὁ Ντερμινικάνος σβέλτος καὶ ὁ Ντάγλεζένης ἀμποδόλουνε ὅλοι γῆ μὶ ἤξερε τί θ' ἀποφίνη.

Ἐσυκάνε - ἐσυκάνε μὶ ἐβλάσανε σ' ἕνα μέρος, ὁποὺ καλοκοῦσαν οἱ Δράκοντες. Εἶδανε ἕνα κτίριο μὶ θύρα καὶ σήγανε μέσα. Εὑρήκανε

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

ἕνα δράκοντα, ποὺ εἶχε 40 σκιδιά. Ποιοὶ κύλοι ἐμαγείρεψε κι εἶχε 40 χέρια τὸ ταβάνι. Τὰ σκιδιά του εἶχαν σάν δό μυνήγι, καὶ θυμόμανε γιὰ νὰ ῥθοῦν. Ποιοὶ, ὅπλες ἤρθανε, εἶχαν μιὰ θορυβοχαρδιά, κι εὐθὺ χνάνε (=ἐρρίχνανε) μὲ τὰ λόξα του, σὰν νὰ δίχν τὰ σορλογιά. Ἡ Νταγλεζένη τὰ μάθε σὶ δω τὸ λόξα καὶ ἴσου τὰ κόμφωσε δὸ πάδος, ἴσια-ἴσια σὰν τοὺ ἐβούλωσε ὅλους κι' ἔμεινε μόνο ὁ δράκοντας. Ἔμεινε κύλος (τὸ σκιδί) καὶ ἡ μάνα του καὶ τὰ σωγιά. Ἤρθε τὸ μεσημέρι, ἐπαλιβάσαν τὸ ταβάνι, ποὺ ἐμαγειρίανε μέσα οἱ δράκοντας τὰ ζάφια καὶ τ' ἄλλα ποὺ εἶχαν μυνήγια, καὶ φάγανε κύλοι. Ὁ δράκοντας του φοβήθηκε καὶ σὰν καὶ μέρμηκε δὸ νοσιὰ του, ποὺ εἶχε καλαμήσια.

Ἔμεινε νοσιοκύρης τὸ σκιδί, ἔβγαινε δὸ μυνήγι μὲ τὰ σωγιά του, κι ἔμαθε δοὺς κόμφους καὶ δὰ ὅρη.

Ἡ μάνα του μὲ τὸ δράκοντα ἐγνωριολήκανε, κι' εἶπανε σὰν νὰ καλαδρέξουν τὸ σκιδί, καὶ νὰ σκοτώσουν. Ἔκαμε ἡ μάνα μιὰ ἄρμοδη, καὶ του σκότωνε νὰ χωρέσῃ.

Στὸ μεγάλο κύλο ἔκαμε ποὺ χώρεσε τὸ σκιδί δὸ μυνήγι, ἀνακατώνουσε (ἔψηνε) μιὰ σοῦπα μεγάλη, ποὺ εἶχε χαρκιὰ (χαλκιά) κι ἀδυνάτουνε ~~[illegible]~~ — Μωρέ, γειὰ, δὰ μιὰ κάτοιξο νὰ δῶ. Ἔμπαξε τὰ σωγιά του, ἐσκόλωνε ἕνα ἀπὸ κάθε σκέλα (=μέρη) καὶ μιὰ ἀδυνάτανε.

Ήρηκε νύφημο κάθε μέρα μαγιά και κελεβίκι. Τί νά 'βρη; Νά 'ναι ένα ανάλαφρο κάθε πρωτομένο, και νά 'ναι μια ομπάμορφη και μέση και μάγισσα. Λοιπόν, κιαλεβίκι το παιδί, λίγη κόρη, λίγη χαρτωσιά, ετοιάζαν φιλία, γνωριμιά. Του λέει η μάγισσα: "Ούτε σ' έφερ' η μάννα σου, να γυρίσης απού δω να μου το γείς, κι ύστερα να πάρεις."

Λοιπόν γυρίσα το σπίτι του, βρίκε τη μάννα του άρρωστη — Τί έχεις, μάνα; — Δε μπορώ, παιδί μου — Τί να σου φέρω; — Θέλω να μου φέρης το αβάσταλο νερό! (Του είπαξε έτσι ο δράκοντας).

Εκεί ο νους του το 'πε, το παιδί είρηξε πήγαν να πά να το φέρη. Αλλά βέβαια ήξερε που είναι. Εσυνάντησε δυο Πελάμορφη και τη λέει: — Αυλό σε αυλό. Εκείνη του απαντήσανε: Να πάς πο' ταίδε μέρος, είναι δυο βουνά, και το νερό με το σκάσιμο του ήλιου ανοίγουνε. Και πού είναι ένα χειμάνι με νερό κι αν θροφλάσης και τ' άρπαξης πριν κλείσουν τα βουνά, είναι καλά. Και να θυμάσαι απού δω πάει. Εσήκε με τ' άλογο του αυλό, θροφλάσε άρπαξε το νερό κ' έβγα μπουσούνι, το πήρε κι έτρεχε, θροφλάσε και γλίτωσε απού τα βουνά. Εσυνάντησε κι' άλο δυο αδελφάκια του. Του λέει κείνα: — Είδες κουτσούρεικο. Να πάης να κουμπάσης γέρο κι άρρωστο πατέρα. Εσαν αυλός να κουμπάσης, η Πελάμορφη του πήρε

τὸ ἀδιάλειπτο νερό, τὸ βασίλεψε αὐλή καὶ τοῦ βαλε νερό ἄλλο τό μουνάχι.

Λοιπόν, τό παιδί ἀλλοιώθηκε μαγικά φορά, κι ἔφυγε νά πάει σπίτι σου ἔφτανε κι ἡ μητέρα του. Τοῦ δωκε τό νερό, τό πῆρε. — Ἀναλυτήκια, τοῦ χεσε. Μοῦ σέρχεσαι, παιδί μου, σ' εὐχαριστῶ - (ἄλλοτε ἤταν μαγιά, τό ἴδιο κι ἐκεῖνα κάθε νερό).

Ὁ Δράκουλας δέν σταματοῦσε μακριά τό παιδί. Ὅσο ἔβρισκαν κάτου. Μόλις ὅμως ἔβρεχε κι μαίνα, μέ ἔπαιρνε νά τοῦ ἀφαλιάνανε ἄλλο ἀφράμα. Τοῦ εἶπε ἡ μάνα του νά πάει νά μέ φέρει τό ἀδιάλειπτο μαρούλι.

Αὐλά τά φυλάγαν δράκοντες θαμοί. Περάσα τό παιδί πάει ἀπό μιάν Πεταλούδα καὶ μέ τό εἶπε. Αὐλή του ἔδωκε συμβουλή; — Μέ τό συνάσιμο τοῦ ἤλιου, του λέει, εἶναι ἀφοπλισμένοι οἱ δράκοντες, καὶ ν' ἀρπάξεις ἕνα μαρούλι ἀπό μιά ἄκρη. — Ἐλα κι ἔφυγε. Ἔσπασε κι ἔσπασε τό ἀφράτο μαρούλι. Γυρίζει πάλι Πεταλούδα γι' τό φέρνει. Ἐκείνη του 'πε νά φάει νά πάει, ἐκεῖ ἔβαλε νά κοιμηθεῖ, τοῦ πῆρε τό ἀδιάλειπτο μαρούλι καὶ του ἄφησε ἀπ' ἄκρη μιά ἕνα κομμάτι. Τό πῆρε στή μάνα του.

Ἐκείνη ἔκαμε ὅλη ὅπως ἔφτιαξε μαγιά.

Πάει μέ κάτι ὁ Δράκος κι' ἐξανακρώθηκε. Τοῦ λέει: — Τώρα θέλω νά μου φέρεις ἕνα ξανθομαλλούδι γιά μαγιά. — Ποῦ νά πάω νά μέ εὕρω; Ἐκεῖνη, μωλάει μιν ἀγαπᾶει μιά του — Μωρέ, αὐλή ἔχει ἔξω μεράκια. Δέν ἀροφιάνη

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και το αρωτάξη [illegible] 2-3 τρίχες, μπορεί να
πνιγώσι [illegible] Αύλι, όμι νύχτα είναι
έμορφη και μες' τα χαράματα αϊσθανόμαστε. Να'
ορτσιάσι κι' του μόνη του τρίχες, άμμε θα σι φάει."

Εσύτε, μιν πίρνει μιν Χαιδουμαρούλα σου μο-
μόνουνε. Το' αρωτάξη γίγα μαγιά κι' άρχιάσι δινατή-
φτσιε, έρουξε. Εσύρασε ωσού. Δίω μιν αγαπούσε
του και του τα 'δωξε. Πάγι του έβαγε να κοιμηθή
και του βάλ/ξε [illegible] τα τρίχες. Τον έδωσε άγγελο, άδο
τα δικά του μαγιά.

Έφυγε το παιδί με τις τρίχες, τις πήγε θυ μάνα
του. Είπε ωσού είκεινη ώσι έγαλφιλήσε.

Τι να κάμη κύρα η μάνα του, δεν είχε άλλο να του
δώ, εβάφτσε το ένα του με το δράκοντα και βγαίνε
μπάζτα, και του τραβάει η μάνα του μιά και τον εσκότωσε.

Λέει η μάννα του: — Να μη τον βγάω εδώ, τα μεγάλα
του, να τόνε φορτώσωμε σε' άλογο και να χωνέψωμε τ' ά-
λογο να φύγη. Έτσι κι' έβγε. Τόνε φορτώσαν. Άμμα τ'
άλογο ήτανε μαθημένο, που πήγαινε πάντα δυο φορές
στην Πανταμορφή, και πήγε κει. Αύλι το 'βγαλε. Είδε
τον ήσυχο του άλογου, πιάσαβε, ανέβηκε πάνου, είδε
το παιδί, μισού άδο κάτε [illegible] πάντα (ήσυχα). Τον είπε
βαστ κάτο τ' άλογο, του είπε πάλι, του έβαγε φωνή σ'
έτα χωριό, τον είρωτσε όπου είναι ο άντρωπος. Ούτε
του 'χιώσε μιρά, είπε άδο τ' άδιαλο παρωπίρι

και τον 'βαλε, κι ούδεν τον 'βγαλε το καρουζέλι,
'έβγαλε από τα χαντά μαγιά και τον έρραψε, τον έβαλε
ξύλο και δεν τον άφησε ζωντανό. Κι' άρα [illegible]
= ταπεινοφρονήσει
[illegible] εταπεινώθηκε, έβγαζε το άδειαλο νερό και τον
έφαλλιασε. Κι' αναπήδησε.

— Ω, βαρειά σου κοιμόμουνα! είπε. — Εσκοτώθηκε
ώρα, τον χει η Παναγιά. Αγγά σιγά σιγά τον είδε
τι και σου και γιά τη μάννα του. "Ειρήνη σου τα 'καμε
όλα" — Το παιδί γύρεψε την Παναγιά και σήκε
τον Δράκουλα το σπίτι κι εκάλεσε φωτιά κι έκαψε
το σχολείο και το Δράκουλα.

Κι' έμεινε καλά και ανδρώθηκε, και φτιε εξυπνάδα.

(Από το Γιώργο Κελεχά, έτών 92)
Ρωτάω: Πού ξέρεσαι ή μάνε τα σαμιά;
(δεν ξέρει).

Συναξάριο(;) Η Όλη Μαρία.

Η Όλη Μαρία ήτανε μια φόρνη. Εις τον [illegible]
Άγιο-ν-Τάκο εσυγκεντρώνανε σαββατο αροδυναμιάδες. Αυτή γεμ
τον καθεδρικόν: — Θα 'ρθω κι εγώ, [illegible] δεν έχω να σε
αγαπώσω, αγγά σου δίνω το κορμί μου. Τον πήρε γοητεία
κι εσυμφώνησε, κι εκεί που έφτασε, πάει, έκανε εμπόριο
του κορμιού της. Τον ώρα με το άγιο Ζώης, εμπήκε
κι' αυτή που Άγιο Τάκο, αγγά δε μπορούσε να βγη-
ούδεν πάρκινε, ήτανε όξω τοίχος, τόξες εκαλαβε όσου

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

εἶναι ἀμαρωμή. Ἀρχισε νὰ δέεται — Θεέ μου, Χριστέ μου, νὰ βρῶ λίγη σοῦρτα νὰ βγῶ — ἔρριξε καὶ λίγο μαγιὰ λιγάκι — καὶ δὲ θὰ θράξω τίποτε.

Ἀνοιξε ἡ σοῦρτα καὶ βγῆκε. Δυὸ λίτρα σιτάρι δυὸ γιομιὰ τὶ ἔβγαιε (= ἔβγαινε, ἔβγαζε, ἐβγῆκε) καὶ σήκωσε πάνω ἕνα γερο καὶ ἀσπάλωσε σοβαρὰ χρόνια.

Ἐκεῖ βγαίνουνε σαλιάρες καὶ Μ. Παρασκευή, μὰν εὕρουνε ἀσπάλες νὰ τοὺ μαλαγάβουνε. Αὐτὴ ἤτανε γυμνή. Εἶδε δυὸ μαυριὰ τοὺ σαλιὰ σου ἐρχόντανε. Φωνάζει — "Ἄρτε τοὺ Θεοῦ, ἄφησε τὸ ζωγόρι σου εὐτοῦ νὰ τὸ βάλω καὶ νὰ σὲ σημειάσω, γιατὶ εἶμαι χυμένη. Τὸ ἄφησε ὁ σαλιὰς καὶ λαβύχτηκε, πῆγε τὸ βόρεσε καὶ σήκωσε πολιά του, τοὺ ξεμολόγησε καὶ τὸ μεταλάβε-

"Ἔφυγε ὁ σαλιὰς. Τὴν ἴδια μέρα ἐκεῖνος τὴ ἔφαγε ἡ Θεία-Μαρία ὅλο τὸ σταριοσάκκουλο, τὸ ἕλος καὶ τὴν ἡμέρα, καὶ... θοδαίνω.

Τὸ ἄλλο χρόνο, ὁ ἴδιος ὁ σαλιὰς σήκωσε πάλι ἔρημο γιὰ νὰ βρεῖ κανένανε νὰ μαλαγάβει, καὶ σταμπάνιασε ἀπὸ μιὰ τὴν γύρω ἀθοδαμήνη. Καὶ ἤτανε βάλε νὰ σέβδανε ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Ἕλος τὴν γύρω.

Τὸ διάβασε σωστά, μὲ ὕλη α γρὶ: — Θεέ μου, σὰς νὰ ταφιάσω τὸ χτένι; Κάνει πάλι ἕλος, καὶ βρέχει ἕνα χαντζάρι σοὺ ἐσταφιάζει τὸ χῶμα. Ἔσωσε ὁ σαλιὰς λίγο τὸ νὰ μέρος καὶ τὸ χαντζάρι ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ τὴν εὐλογιὰ σανε-

(Γεώργιος Καλαχᾶς - Μανιαβίνης - εἰδὼν 92)

Αθροστ. βιος

Καγιόβες (γιά τά χώρα - σροβάλα) Κούρμα κάτω ἀπό τή γῆ, σι ἀνοιγμα τῆς χαίρωσας (=ἀκουμπιᾶς γιά ξύλα) Συχνά ἀπό κορμοι ἐγιᾶ (καμαρα - νλαβαίνι) ἀπό σάπιο ξύλο ἢ χῶμα. [redacted] (β. φιλοξενία).

Αγελιούρι = μοῦρνος ἀπό ἀγαδιά γιά τό κοινήγι. (Σπό Μη ξρασι το χενι μιούδα)

Παράδ. (σύνηθες). Οἱ σκυλιά, ὅταν ἤρθανε ἐδῶ, εὑρήκανε τόσα ζῶα, σου δέ μπορούσανε νά φανοῦνε σε ζουνλάρι τά γέρανε Ζιδοννιβ και Φτσακόννιβ.

(Σουρ. Ι. Ζερεμπόσογλο, ελλ. 55)

70

Ζρ. Νά νελτβάϊνη ὁ Ἰορδάνης!--

(=νά ψυχρώθης).

Ναυτ. βιος: Τό μεγάλο μεγάλο καράβι σου βρῆκε ἀπό τοῦ Ὀθωνοῦ ἤτανε ἡ Βυζλέεμ, δυόσια 250 τονν ἀπό τόν Ἰωάννη Ζερεμπόσογλο, σου ἤτανε και φροάρχος. Κανένα ἐμπόλες δέν τό χωρίσανε ἀπό τά ἰδιοζόρια (τόσι μι 100 χρόνια). Τό σπέρνανε ὅλρα Φγκουσιῶλες [redacted] και τόν βουλιάξε φορτωμένο σιτάρι (=Θίνοσ)

Εἴχαμε μι ἕνα καράβι "Καγιβῶ", ἐξ ἀλλής μι σουγιᾶ-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

116

Τραγούδι του χορού

– Πέρα, λιν όρφα γυλονιά,
ποιά είναι, Γιώργο μ', ὁ ἀγαπές;
– Εἰν ἐξενίζα τι μιμρή
τις Μαριγώς λιν ἀδερφή.
– Σύρε, μάννα μου, σέ τζη το,
μρυφά νουβεϊλιασέ τζη Λο.
– Τώρα σαγαίνω, γιόνα μου,
και σύρνω και τι φουκα μου.
– Καμῶ τὰ κάνις, κοπέλια,
– Καμῶ λινε λιν ὀνδρά.
– Κόρη μ' ὁ γιός μου σ' ἀγαπᾶ
και νλεγάσελα νὰ σοῦ τὸ πῆ.
– Πές του νὰ μή με νλεγάσελα,
ὀπρ' ἄς μινάγ μι' ἄς ἐρχελα.
μι' ἄς ἐρθῆ κύριο ὀρωῖ
νὰ στούμε λοὶ μαζί μᾶς.

(Μαρία Σουρ. Φραγκουλογιου, ἐλιῶ 62,
το χωρίο κοιὶ μιμρή).

117

Άλλο

– Ποῦ σαι, ξένη, μοναχή, λιμπα τὸ βράδυ-βράδυ;
– Πάω τι θειά μου λι Γιαννού, νὰ λιν κατηφορίσω,
νὰ γνέθω μοῦσις δωδεκα, δεντόνια δεκαοχτώ,
νὰ γνέθω μοῦσια τοῦ γαμπροῦ, μοῦσια τοῦ ἀνδρός μου.

(τοῦ χοροῦ κι αὐτό· σε γρφο κ.ά.
Μαρία Φραγκουλογιου.

Τσαμπρ. Γιαννούλα, Γιαννούλα

Άσμα 118. Ὁ Μερμιγκας.

Μὲ σαϊλρεύγε ἡ μάννα μου — μάννα μου, ἡ μοννού'α μου
καὶ μοῦ 'δωσ' ἀνιρα γκρέο.
Ἦταν γκιὸς σὰν τὸ κουκκί χαϊρὰ σὰν τὸ ρεβίδι,
ποὺ βραχχαρίαν (=φλέρα) ἄνεβκε, νὰ κόψῃ ἕνα βραῖχλο
κι ἡ βραχχαριὰ ἐτσαμίδιασε κι ἐγίνηκε μερμήγκι.
Μύρα τοῦ σκίρνει σ' ἄνιρα κι ἡ δούχχα τὸ κυφάλι,
κι ἔνας μεγάλος μερμιγκας τοῦ σκίρνει τὸ κουμπάρι.

(Ἀπὸ τὸ Δεκεμβρίδι. Τὸ χορεύουν ζυρλό, πόγκριο).

Ἄσμα 119

Πάνω σὲ τρισορρέο βουνό,
μάννα καὶ δυγατέρα δυό,
μερῶναν τὸν ἀμαράντο
καὶ τὸ βερνικοχόρταρο.
Καὶ κεῖ ποὺ τὸ μαζώνανε,
βρίσκουν ἕνα χαβωμένον.
—Μάννα μ' κι' ἐς τὸν ἀφήκαμε
τὸν ξένο νὰ τὸν γιάνωμε,
—Παιδί μου, τί τὸν θέλομε
θ' ἐρεὶς ψωμὶ δὲν ἔχομε;
—Μάννα μ' τὸ μαργιουλί μου,
μέσα τὸ μαμαρουλί μου.

Ἀπὸ Μαρία Ζερμπούνη.

(Τὰ ξέρει ἀπὸ τὸν παππού της).

Κι αὐτὸ χορεύ, ζυρλό, πόγκριο.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

120

Άλλο.

Σκαλωσιάνε μάστορα κι έξυπνα δουλειά βρηγάδες,
το Γιάννη μας έχτισαν κι αμάνα δεν τον φτάνε,
που ήλιαν τρεις μερες χαμαρά, δώδεκα χρόνια αμάνα.
Ο Γιάννης έλαγουδησε κι έβρεξε η γαλιόζα.
– Ποιος ήτο ο έλαγουδησε και ράϊσε τη γαλιόζα;
~~Ποιος ήτο ο έλαγουδησε, ο αμάνα δε ο Γιάννης~~
Αν είν' αδο τοις ναύτες μου, των σάρα δα τ' αξιώσω,
κι αν είν' αδό τοις αμάνες μου, δα τοις εμπορεύω.
– Εμένα ο έλαγουδησα, ο αμάνα δε ο Γιάννης·
σαγιές φορές τραγούδησα και γυφτιά δεν είδα.
Κι ο Γιάννης έλαγουδησε και γυφτιά του δώσαν.
– Θέλω τον Κάλλιον άρωξε, θέλω τοι Παγνιδιάρη(άγορα)
εί (ή) θέλω και το Μαυριανό, γλήγορα ν' αρεβάσης.
Κι αυτός τον Κάλλιον άρωξε κι άσπρο του σεργιάνι.
Βιάζει βαρεί τ' άλογου του, δε σμώχει τ' αρεβαίρνει,
κι εκεί βρήκε 'να γεροντα, θ' είχε δυο τ' αμάξι.
– Γειά σου, χαρά σου, γεροντα, τινός είναι τ' αμάξι;
– Των ερημιά, των άνυδρια, του γιου μου του Γιαννάκη.
Σήμερα' αμάξια του σουγώ κι αμάξια του μαδεύω
δήμερα κι γυναίκα του άλλου λιπά φαληρούσαν,
άλλου λιπά φαληρούσανε και τώνε θεριανούσαν.
– Για σες μου, μωρέ μωρέ γεροντα, βάι σου να τοις πρόφθω;
– Αν είχης Κάλλιο γρίγορο, δικά σου μωρέ μου
κι αν είχης Κάλλιο γαϊτανί, δικά σου μωρέ μου.

Βιολιά βαρεῖ τοῦ Κάλλιου του, δλη ἐπιγνοιά σηγαίνει.
– Καλέλι 'λωο οἱ ἄρμονίες καὶ 'λωο οἱ ἀφεντάδες
νὰ ἰδῶ τὸ νέο τ' ἀντρόγενο, θ' ἀρραβωνιαστεφανιάσει.
– Βρέχει καινούργιο καλοκαιρά καὶ μοσχομαγεμένα μοῦσα,
μεράδια τὸ ζωριόφουρο, τὸ μιροσαλεμένο.
– Ἐμένα εἶν' ἡ καρδιά μου ἔχουν ἄλλο χαμόνι,
βραίνουν οἱ νύφες καὶ μερνοῦν τὸν κόσμο σοῦ διαβαίνει.
– Μιὰ χαρά, ζωριόφουρο, κι' ἐγὼ νὰ σὲ μεράσω.
Χρυσὸ σουλίρι-ν-ἀρώζει νὰ 'σαι νὰ τὸν μεράσω,
κι' ὁ Κάλλιος ἐχλιμίτησε κι' ἡ κόρη ἀνασκιρτάει.
Πάλι ξαναχλιμίτησε, κι' ἡ κόρη ξυρίζει φωνὴ.
– Ξυρέλι, κόρη, δόστε μας, καμένα δίχτυα μας
γιατ' ἤρθε ὁ ψαρὸς μ' ὁ χάρπαρος, τὸ πρῶτο μου σ/κεφάλι.

121 (ἀπὸ τὴ Κυράννα Ἰω. Θεοφιλοπούλου, ἐλιὰ 34).

Ἄσμα

Ὁ Γιανναλὸς κι' ἡ Μαρουδιὰ
[ἢ: Ὁ Γιάνναρος κι' ἡ Μαριγὼ } μαλὶ δυσκολὰ σηγαίναν,
ὁ Γιάννος μάθε γράμματα κι' ἡ Μαρουδιὰ τραγούδια.
– Μάννα μ' σοῦ τὴν ἀγαπῶ κι Μαρουδιὰ τοῦ δεξί μου.
– Παιδί μ' ξαδέρφια σ' εἶσαι/ενε, καὶ πῶς τ' ἀγαπιέσαι/ε.
– Μάννα μ' σοῦ τὴν ἀγαπῶ, γυρεύω νὰ τὴν πάρω.
– Ὄχι νὰ φάῃ τ' ἀχείλια σου κι' ἀθρίλα τὴν καρδιά σου,
παρὰ τὰ χόρτα θ' ἔβγαζε ἀπού τὰ σωθικά σου.
(Ἐσκότωνε αὐτὸς καὶ πῆρε τὴν ξαδέρφη του,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Άγγελε μου ξεκαμάτωτε ή ανδρειωμένε.
Πιάνει δυό φίδια χρυσαφένια, βάζει τα γυαλάκια.
—Άδωσε 'ή νύφη, άδωσε, άδωσε γιέ μου γιέ,
μι' εμένα εξαρματωσιά.
("Άμα δεν το χες χρυσοχέρι, το χαλάς")
Ο νιος τούλε:
Χρυσό μαχαίρι-ν-έβγαλε από ασημένιο γιαταγάνι,
πού ουρανό το 'σκαξε και την καρδιά το 'βγαλε.
Εμά σ' εδάγανε το νιό, έβγαινε μαχαιρώνας
κι εμά σ' εδάγανε τη νιά, έβγαινε πεθαμένη.
Αγκιοζάει ο κάμπος, φυεί το πεθαμένο.
Ίδεις τα καμώματα, ίδεις τα κακούργα,
δεν εφιλιώνουν βρύσα, φιλιώνουν θεόρατα.
(Μαρία Σο. Χρυσοχόου)

Άλλο: 122
Πεθαμένα φουντωμένη,
φουντωτή μαραμένη,
δάκρυά μου τ' άντα σου
και το χουχούλι σου,
να νιώθω, να θυμάμαι
το χιλιό να καλνώ
να με ιδούνε χρυσ-ειπιά
χρυσ ειπιά, χρυσ δώδεκα
και χρυσ δεκαεξάρες.
και τις αδερφές μου ό,τι
σου 'χα δεκαεξή χρονών.
(μικρά Μαρία Ι. Χρυσοχόου ετών 8)

χορωδία:
Πεθαμένα/και χαμένα χαμένα...
Χορωδία άνρλο ω' αχλ-
ρο χαμό

Κοινόβραχυ.

Δεν μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἀνωμαλικὴ χορδὴ γυναικῶν.

Μανάκι (μὲ τὸ μοιρολόγι "βασιλιᾶς" μπερδεμένο)

Τὸ βάρος δὲν ἀντέχω τοὺς τὰ μοιρολόγια, μὰ τοῦ λέγω:

– Πέλα, φύλα, βασιλιά μου,
σὲς μοῦ ποὺ νὰ σκοτώσω.

Οὔτε φεύγει ὁ βασιλιᾶς, ἀλλὰ μένω τὸ μέρος (τόπο) δὲν ἀντέχω τὸ μοιρολόγι.

Τραγούδι (τῆς Ἀρτας)

(123) καὶ Λα Ορ. 436

Σαρανταπόντε μοιρολόγοι μὲ ἑξήντα μαθητάδες,
γεφύρι ἐθεμελιώνανε στῆς Ἄρτας τὸ φωτάκι·
ὅλημερὶς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.
Πουλάκι ἐδιάβη κι ἔκατσε ἀντίκρυ στὸ φωτάκι,
δὲν ἐκελάηδε στὸν οὐρανό, οὔτε στὸ χελιδόνι,
παρὰ ἐκελάηδε κι ἔλεγε κι ἀνθρωπινὰ μιλοῦσε·
– Αἰ δὲ στοιχειώσετ' ἄνθρωπο, γιομίρι δὲ θεριέψει·
ἢ λὲς φλαμπὸ ἢ τ' ἀρμανὸ μὴ ξανὸ μὴ διαβάσῃ,
παρὰ τοῦ Πρωτομάστορα τὴν ἔμορφη γυναίκα.
Τ' ἄκουσε ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου φύκε.
Πάνω, μανάρι τῆς λιγερᾶς μὲ τὸ φουλὶ τ' ἀηδόνι;
– Ἀργὰ νὰ ἔβγουν, ἄργ' ἀγιάζῃ κι ἀργὰ νὰ ρθῇ τὸ γιόμα,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

αργά νά ρθῆς καί νά διαβῆς μέ Ὄρκο τό σοκάκι.
Καί τό σουγιᾶ ἐσταμάτησε σέ μιᾶς μέσης τή σφαγή:
– Γοργά νυφοῦλα, γοργ' ἄλλαξε, γοργά νά ρθῆς τό γιόμα,
γοργά νά ρθῆς καί νά διαβῆς τῆς Ὄρκας τό γιοφύρι.
[illegible]
– Κοίτα μου, κοίτα τό φαγί, μή ἄν μ' ἀγάπη δῶς' τον χάρη
φοῦρνε μου, ψῆσε τό γιωμί, ὅσο νά πάω καί νά 'ρθω!
Νά μήνε μ' ἐξανάφανε ἀπού μέ ἄκρη σοκάκι.
Τί βρέθη ὁ Πρωτομάστορας, ραγίζει ἡ καρδιά του.
– Γειά σας, χαρά σας, μάστορες καί σεῖς οἱ μαθητάδες,
ἀπ τί εἶχ' ὁ Πρωτομάστορας καί εἶναι γιομισμένος;
– Τό δαχτυλίδι μοῦ 'πεσε δῶ μεσοῦ καμάρα.
ποιός εἶν' ἄξιος καί δυνατός νά μοῦ τό βρεῖ;
– Ἐγώ εἶμ' ἄξιος καί δυνατός, δά μοῦ καί δά τό βρίσω.
Φέρτε δαφίνια ὀρτσιές δυό νύφ, καί μερεμετέμε μέλι,
ἀπού γύρα ἐλειψήσε καί τίποτα δέν βρῆκε.
1 – Πρᾶβα μ' ἀπάνου, Μάστορα, τί τρέμει ἡ καρδιά μου.
2 Ὅπου βαρεῖ μέ τό μυστρί καί λάμπει σέ τόν ἀσβέστη,
3 πάνω μ' ὁ Πρωτομάστορας καί ρίχνει μέγα γιδο.
4 – Ἐμεῖς στοιχειό σέ βάλαμε, σύρτο νά φεύγῃς ἀπού μᾶς!
5 – Ἄλλι, κακό σου μοῦ 'μελλε ἀπού μᾶς (κακό πού μοῦ 'ρθε!
[illegible]
6 Φέρτε ἀδερφάδες ἔμαθε μ' οἱ φέρτε στοιχειό δοδρένιο·
7 ἤ μιά στοιχειό μέ ἔμορφη, γιά ἄλλη σέ σοφέρι.

μ' ἐγώ 'γ δοῦλα ἡ Ἀρετή, πλὴς Θάλασσα τὸ γιοφύρι.
Ὡς ἔρθει ἡ καρδούλα μου νὰ ἔρθει τὸ γιοφύρι,
μὲ νὰ σώσουν τὰ μαγάζια μου νὰ σώσουν οἱ διαβάτες.
—Κόρη τοὺ ὅρκο σ' ἄλλαξε, καὶ δῶσ' ἄλλη καλάρα,
τί ἔχεις μοναχοβο ἀδερφό, μὴν τύχη καὶ σκοτώσῃ.
("τὴν ἔρριξανε σὲν ἀδυναμία δῶσ'
ἄλλαξε τὸν ὅρκο σου")
—Σίδερο ἡ καρδούλα μου, σίδερο τὸ γιοφύρι,
σίδερο τὰ μαγάζια μου, σίδερο μὲ' οἱ διαβάτες.
(ἀπὸ τὴν Κυράννα Ι. Κραμποσούλου, ἐτῶν 35)

Τραγούδια 124
Μιὰ μοσχομυρισμένη ἀνοιξιάτικη, σ' ἔρχεται ἀπὸ τ' ἀμπέλι,
ἔχει τὰ ρόδα στὴν φορεσιά, τὰ μῆλα στὸ μανίκι.
Κι ἕνα μῆλο τοῦ ἔριξα καὶ μοῦ 'δωκε μιὰ φέτα...
— — — — — — — —

Ἄλλο 125
—Ποῦ 'γιανε, Παρασκευούλα μου, ποὺ χειώσες τόσην ὥρα;
—Πῆγα νὰ μάσω λάχανα μὲ τ' ἄλλα τὰ κορίτσια,
ἐκεῖ ἀνταμώθηκαν ἐκείνανε ὀχτὼ-ἑξὶ νεαρόπουλα.
"Ἕνας μὲ σήκωνε ἀπ' τὰ μαγούλια κι ὁ ἄλλος ἀπ' τὸ χέρι,
κι ὁ κρίτσι ὁ μαύρος μὲ σήκωνε πάνω κι ἀπάνω.
—Φτώχια, βρωμοναγόγερε, σύρε στὸ Μοναστήρι,
νὰ μάθ' ἡ μάννα μου κι ὁ δόλιος ἀδερφός μου.
(Στεγικὸ Δ. Καλέσης, ἐτῶν 40)
ἀπὸ τὸν ἀείδοντα, ἐδῶ καὶ 30 χρόν.

Διστιχα ("σχαίνια")

(χορευτικά: "Κι' άμαν-άμαν")

Ένας Θεός μας έφτιαξε, εδέ κι εμέ, κομμώνα,
για να γλυκοχτενίζομαστε τ' άχτεϊ και το στόμα.

~~Τρεις χάρες σου δίνω~~

Τρεις χάρες σου 'δωσ' ο Θεός, δεν κι άλλες Τριάδες,
τα μάγια και την εμορφιά κι όλη τη νοστιμάδα.

Ζιβάρου μήνοι (sic) του δώτσιου, σου μου 'χουνε το δώσει
σπίτι τους να 'ρθουν να τους δω, αρόλου με όλη η χάρες.

126

Τραγούδι

Στης άμμου τη μέση, κυρά,
εσταμάτησα κι έχω.
και μου δώσανε γυναίκα
σου 'χω' έσυνε μά δεκα.
Πρώτο βράδυ σου κι αυγή,
μου 'φαε μια αρνοβελίνα,
και τη δεύτερη βραδυά
αρνοβελίνα με δυό αρνιά-
και το τελευταίο βράδυ,
μου 'φαε' όλο το κοπάδι.
—Βρε γυναίκα, οικονομία,
μια σου 'ναι δυσκολία.
—Θέλω, αέρα μου, κυρίζο
γύρω-γύρω με τα βόδο-

Στης άμμου—μέση σταμάτησα,
βάθα, καμένη μου καρδιά,
Στης άμμου τη μέση εσταμάτησα
και κοίταζα κι εχάρηκα.

(χορευτικό)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

–Βρέ γυναίκα, οικονομία,
λίρα σου 'χει δυλυχιά
–Θέλω, άντρα μου, ωαιωούλα
γύρω-γύρω νά 'χουν ~~φουστάνο~~ σούστα.
–Βρέ γυναίκα οικονομία,
λίρα σου 'χει δυλυχιά.
–Θέλω, άντρα μου, φουστάνι
γύρω γύρω με γαϊτάνι.
Και εσύ σταίνω μ' ένα ζώο
κι εσύ φέρνω γυρω-γύρω.
–Νά, γυναίκα μου, κασόνι
γύρω γύρω νά χη θέλω!
Νά, γυναίκα μου, ωαιωούλα
γύρω γύρω νά χουν σούστα,
νά, γυναίκα μου φουστάνι
γύρω γύρω με γαϊτάνι.

Δώσε λίρες σχεδιασμό & κόλλημα εως 40

Εθιμα γουρλού (ΠΑΙΔΙΟΝ)

–Όσο είναι έγκυος η γυναίκα, καλό είναι να μην τζη δυμηδή είδε δύσκολο τοκετό. Π.χ. Μία εδυμήθηκε χοιρινό κι έβγαλε το ωαιδί χοιρινό ή το ωαιδί του. Άλλη, τζη δυμήθηκε δυάβολο (όταν ωερπατούνε) κι εποκάβε το μάγουλο της (ξύβεται) και βγήκε το ωαιδί.

(Παιδικά εμβρύου). Όλαι η έγκυος είναι σταυωλή δυο μοίρες θα κάμη σημάδι. Αν έχη μοίρα-φουστερόμοιρα, άρρενικο-

Δόσ θυμιάμα μπορεῖ νὰ ἀνοίξῃ. Τί αὐλὸ θὰ σοῦ νὰ φροντίσουν νὰ μὴ τὸ φέρουν ὁλη εὐωδιάσει.

Ἐκεῖ ὥρα ποὺ εἶναι νὰ γεννήσῃ, μὴ κοιτάξῃ ὄξες "μὲ χὴ λευτεριά". Αἱ δυσκολίες, δὲ μὴ φέρουν χαρούμενο κάτω τοὺς ἄρτους Ζάκυνθος (Βιδζένη). Ἔλα νὰ σοῦ πῶ. Εὐτὺς ἔνα χέρι μὲ 4 μυνάκια. Τὸ λένε χέρι τοῦ Παναγιᾶ. Μιὰ γυναίκα ἔφερε ὅλα αὐτὰ νὰ ζυμώσῃ, ἐβάλανε τὸ νερὸ αὐτὸ τὸ χέρι μὲ Παναγιᾶ, ἄνοιξε, ὅμως ἐξανάμιξε, καὶ ἡ γυναίκα ἔσπασε μὲ τὸ φαΐ.

Ἡ λεχώνα. Ἐσὺ 40 μέρες, δὲν κάνει νὰ μπαίνῃ κανεὶς ἔξω πὸ σπίτι. Αὐτὸ ὅμως, δὲ σοῦ πεῖ νὰ θερμάνῃ ἀπὸ φωτιά (ὅπως κουρίνα, ἢ νὰ ἔχῃ δὰ χέρια μὴ). Ρούχο τῆς λεχώνας ὅ,τι καὶ τοῦ σπιτιοῦ ἔξω, δὲν κάνει νὰ' μέσα. Νὰ μὴ τὸ δῇ ἡ νύχλα. Μιὰ συμπεθέρα μου, 2-3 μῆνες λεχώνα, ἡ μάνα μὴ, ἔσπρε ἕνα ζευγάρι κάλτσες, ποὺ εἶχανε ξεκινήσῃ καὶ μὴ τὶς φορᾶς. Ὅλα βγάνια καὶ ὅσοι ὑπάρχουν ἀπ' αὐτὸ, τὰ ποὺ φέρῃ εἶναι ἡ γυναίκα.

(Κυράννα Ζαχαροπούλου).

Μαϊμοῦ (= μηχανή). Ὁ θεὸς μου εἶχα βιβλία νὰ γνῶ τὴ μαϊμοῦ, νὰ διαγνῶ τὰ μαϊμοῦ. Ἐκεῖνα γίλεγε τὰ βιβλία.

Ζορμα

1 Θ. Για τη Δροσοσύλα.

Σταυρώνει το μέρος και λέει:

"Εδώ σύρα κι αντίσυρα, στα έρημα τ' άγρια
κάθονται δυό παιδιά
και χτίζουνται και μύρονται,
και σταυρώνει ο Χριστός και τους λέει.
– Τι έχετε, γλυκά μου, και χτίζεστε και μύρεστε;
– Έχάσαμε τον πατέρα μας και τη μητέρα μας
από αντημοσύρματα και από δροσοσύλα.
Όσους διαβαίνει ο ήλιος στα βουνά,
έλα να διαβαίνεις το αντημοσύρματα και η δροσοσύλα,"
από του Τάδε το πρόσωπο.

(Έχουν βάλει κόκκινο μάγουλο το ξύδι,
ενώνουν τις 4 άκρες και νίβουν το πρόσωπο)

2. Για το ρίγμα (του μελιού): μοιάζουμε.

(Σταυρώνουν το μέλι με στα βαγιο και λένε)

– Πρώτο λόγο, αρώτο χέρι,
του Παντοκράτορα το χέρι.
Ως εξέβγαιν' η Άγια και μεγάλη Κυριακή,
κάτσανε τον Κύριον ημών Ιησού Χριστόν,
με τους άγιους Αποστόλους.
– Που σταυρώνετε, δυο Άγγελοι, Αρχάγγελοι,
με τους άγιους Αποστόλους;

Να μοιρολόι;

—Πάμε νά μοιρολογήσουμε δεύτερο-μοιρολόι,
τού Τάδε τό ρίμμα.
—Ως σχοίνισε θάνω (Ω;)
καί σύρτε σήν δούλη τού Θεού Τάδε,
γιαλερώστε της τόν ὀφτασμό τού μαύρου της
ἀπού τή συμφορά, ἀπού τή δαμοσύνα
ἀπού τό ρίμμα, ἀπού τό ριμμαλιό, κι ἀπού τήν ἀμοίρα.
Καί καθαρίσετε το
κι τή ζημιά τό νερό καί τής θεολόγου τό χαλά.
Αγγέλος τό 'φερε, κι ὁ Χριστός νά τό πάρει.

3 Για τό μάλι (ἀβάσκανος) ΕΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΘΗ
των Σ' αφ. 12.
Άγιοι Ἀνάργυροι καί δαμαλούργοι, φωτόλουστοι γαλανοί τού κόσμου,
σού ἐγαλεύγετε σοφοί, γαλεύγετε καί τόν Τάδε.
Όσσο καιρό μάλι τόν εἶδε, νά σκοτωθεῖ, νά λιγωθεῖ.
Ὁ ἄνεμος τό 'φερε καί ὁ Χριστός νά τό διώξει,
νά φύγει τό καιρό τό μάλι,
νἀπό τήν καρδιά του, ἀπό τά σωθικά του,
ἀπό τίς λίγιστές του, ἀπό τό αἷμα του,
νά πάει σ' ἄγρια βουνά, καί σά χαμοζαγκάθια.
Σύρε ἀπάνου σά βουνά καί σά χαμοζαγκάθια,
τό καιρό τό μάλι, καί ἀφτοί του,
γιατ' εἶναι βασκερένος, μυρωμένος,
ἀπό τού Θεοῦ, καί τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας ἀροβολήματα.
Δύο τόν ἀβασκάνανε, τρεῖς τόν ξεβασκαίνανε
γιός καί Πατήρ, ὁ Χριστός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα.
Ἀβάσκαμα-ξεβάσκαμα φού! (φυσάει καί το χέρι 3 φορές)

Άγιοι Ἀνάργυροι κυρίως τά / δραγατσάνια

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΧΕΙΟΝ ΑΔΟΓΡΑΦΩΝ
Αριθ. εἰδ. μον. 4649
τόμ. 28ος

Τραγούδια 127

Ομορφονιός σαν ήλιος και σκίρνει δροσιά.
Κι η μάννα του - - - - - -
Πιάνει δυό σκύλα γυαλιά, βάζει τα λιγάνια.
-Έλα, νύφη, δω σκύλε μας, γλυκιά να τα πάμε.
Πρώτη μουσκιά σου άδωσε, άμεσως ξεθολώνει
-Αϊ, πεθερά, λίγο νερό, να φύγει το φαρμάκι.
-Εμείς νερό δεν έχομε, πρωτάκι δεν πουλάμε,
σύρε στον πεθερούλη σου νεράκι να σου δώσει.
-Αϊ, πεθερέ, λίγο νερό, να φύγει το φαρμάκι!
-Εμείς νερό δεν έχουμε, πρωτάκι δεν πουλούμε,
σύρε στον Νικολάκη σου, μπάς έχει να σου δώσει.
-Άχ, Νικολή, λίγο νερό, να φύγει το φαρμάκι.
Χρυσό σταμνάκιν άρπαξε, νερό για νάν τις φέρει.
Ώσπου να βγει κι ώσπου να 'ρθει, τα βρίσκει απεθαμένα.

(Χορεύεται με έχει τραγούδι
Ομορφονιός - ομορφονιός σαν ήλιος
και σκίρνει δροσιά - δροσιά
η μανούλα μου!
και σκίρνει δροσιά - δροσιά
σε μας τα μάτια μου.

(Δώρο του Σωτήρη Καλεσμά - Μαστέρο
ΕΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΘΗ (χαν. 2' 11) έτων 13)

128

Σχόλιο: Ο Κωσταντής έβγαλε το σκύλο του σεργιάνι,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐκεῖ βρίσκει τὴ μάννα του μαζί μ' ἕναν Ὄβρεο.
_Καλὰ τὰ κάνεις, μάννα μου. _Καλῶς τὸ λυωμένο μου.
_Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ σὲ φιλεῖ, ὀμορφιὰ ποὺ σ' ἀγκαλιάζει;
_Παιδί μ' ἀδερφιὰ εἰμάσταν, μ' ἤρθε νὰ μ' ἀντιμιλήσει.
_Καλὰ, καλά, μανούλα μου, μ' ἂν δὲ σὲ μοιρολογήσω,
βράδυ σοὶ πάρῃ ὁ ἀδελφός μου, καὶ δὰ σὲ μαρμαρώσει.
Μὲ μόχο τὸ ἐσιάνεσε, σὰν κάμαρα τὸ φωτάει,
ὡσὰν ἀρνὶ τὸ μαντρωτὸ τὸ ἔβαγε καὶ τὸ σφάζει.
Βγάνει σπλάχνα καὶ καρδιὲς, τὸ μάγειρα τὰ φτιάνει.
_Μάγειρα, καὶ μαγειρεύλα τὰ δυὸ ἀγαπιὰ σπλάχνα,
Νὰ μὶ ὁ Ντερβέρης ἔρχεται ὅλους κάμποσους καβαλάρης,
βιτσιὰ βαρεῖ τ' ἀγόρου του, τὸ σόϊ τ' ἀρεβαίρνει:
_Μωρὴ [illegible] θρέψτρα, μωρὴ ἄνομη, ποὺ εἶνε τὸ ἀγόρι μου;
_Τὸ δάσκαλο τὸ ἔδειρα, λώρα νὰ μοῦ 'ρθῃ.
Βιτσιὰ βαρεῖ τ' ἀγόρου του, τὸ δάσκαλο ἀρεβαίρνει.
_Δάσκαλε, ποὺ εἶν' ὁ γιὸς μου καὶ τ' ἀγαπημένο μου;
_Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸ δῶ καὶ τρεῖς νὰ τ' ἀντιμιλήσω,
μ' ἂν δὲ τὸ δῶ καὶ σήμερα, τὸ νοῦ μου δὲ νὰ χάσω.
Βιτσιὰ βαρεῖ τ' ἀγόρου του, τὸ σόϊ του ἀρεβαίρνει.
_Μωρὴ σπίλλα, μωρὴ ἄνομη, ποὺ εἶνε τὸ ἀγόρι μου;
_Σὲ δέκα τὸν ἔδειρα, λώρα νὰ μοῦ 'ρθῃ.
Κάτσε, Ντερβέρη μου, νὰ φᾷς, νὰ πιῇς νὰ ξαναβγῇς,
νὰ πιῇς νὰ φτιᾷς γλυκὸ κρασί, ποὺ φτύνουνε οἱ ἀρχοντες.
Πρώτη μανούλα ποὺ ἄκουσε, γλυκὴ φωνὴν ἀκούει:
_Ἂν εἶδα Τοῦρκος φάγε με, Ρωμιὸς καὶ γύφτος ἐμέ

κι' ἂν εἶδ' ὁ ἀδερφούλης μου, δυὸ γῆ καὶ θάλασσα μὲ.
_Μωρὴ θλιμμένη, μωρὴ ἄνομη, ποῦ εἶναι τὸ ἀηδόνι μου;
Πρωὶ μαχαίρι ἔβγαζε ἀπ' ἀργυρὸ φουκάλι,
τὴ δίνει μιά, τὴ δίνει δυό, τὴ σκίζει τὸ μεσοφόρι._____
(ἀπὸ τὸν ἀνέκδοτο Γ. Καλεσή, ἐκδ. 12)

Ἀριθμ. μὲ μολ. 4651
ταιν. 288 α'

Ἄλλο 129

Σαρανταπόντε μέρες κι ἑξήντα-δυό φεγγάδες,
τὸ Γιάννη μας ἐπαντρεύτε καὶ σκλάβο τόνε πᾶτε,
ποὺ ἦταν τρεῖς μῆνες βασιλιᾶς, δώδεκα χρόνους σκλάβος.
Κι ὁ Γιάννης ἐρωτεύθηκε κι ἐρωτιέται τὴ βασίλισσα.
_Ποιὸς ἦταν ποὺ ἐρωτεύθηκε κι ἐρωτιέται τὴ βασίλισσα;
_Ἐμὲ μᾶς θ' ἐρωτεύθηκε, ὁ σκλάβος σᾶς ὁ Γιάννης.

(Ἐπιτυμβιδάκη – Ζακ. Σ' αρ. 14).

Μαγεία

_Ἕνας ἐθερίνουνε, ἀπὸ [illegible] τοῦ σαγκιοῦ, ἀπὸ τὸν Ἅγιο.
Ἐρώτησε: _Ποιόνε θέλεις νὰ μαγέψω; Κάνει μόρφους δυό δουλειά. Ρωτάει αὐτή: Ποιανοῦ θέλεις νὰ ἰδῶ τὸ σῶμα;
Ὀνομάτισε ἕνανε, κι ἦταν μωρομάδος. Τὴν ἄλλη μέρα ρωτάει: _Θέλεις νὰ τόνε χύσω; Ἔχυσε κι οὐρλιά, κι ἦταν μελωμένη. Ἐκεῖνο ὁ μωρομάδος ἤρθε πὸ δαντελά καὶ γύρευε ἰσα-ἰσα.

Ἄλλο: Σκέβι ὁ ἴδιος, ποὺ εἶπανε τὰ μαγικά, ἐθερμοῦσε

μὲ λὶν ωαρὰ του ἀὼὸ ἕνα μῆλο. Εωτρωνίλνε
μὲ τὸ ωαΐνι ἀὼο ζ' Ἄρμου (τῆς Κέρκυρας) κι εἶχε
ἐκεῖ βοδιά, ωου ἐβόσκανε λὶν ωαγιά — Ποιό βόδι
θέλεις νὰ φᾶμε ἀὼ' ὅλα; — Πῶς; — Θὰ τὸ κάμω νὰ
φύγη κεῖνο. Τὸ κοίταξε καλὰ καὶ δυνατὰ τὰ μάτια,
κι ἐκεῖνο ἔφυγε ἀμέσως τὴ δαγκάδα καὶ τὸ σφάξανε.
Τὸν εἶχανε Μπαρμπα Χρῆστο-Γιαννούλη.

Τραγούδι (ἀὼὸ λὶν ὑπογραμμένη Φωτεινὴ Α. Κασίμη, ἐτῶν 97)
130

Ὁ Γιαννάκης κι ἡ Μαρουδιὰ σ' ἕνα σωρεὺ ἐμαζίναν.
Μαζαίνει ὁ Γιάννης γράμματα κι ἡ Μαρουδιὰ τραγούδια,
κι ὁ Γιάννης λὶν ἀγάωησε γυναῖκα νὰ τὴν ωάρη.
— Σώρε ὅτι τὸ τζὴ μάννας σου, κι ὁ,τι σοῦ ωῆ νὰ κάμης.
Παίρνει καὶ ωάει τζὴ μάννας του, σὶ μάννα του τὸ λέει:
— Μάννα, ωοὺ λὶν ἀγάωω λὶ Μαρουδιὰ τοὺ δικό μου.
— Παιδί μου, ξαδέρφια εἶωάγανε καὶ ωαύλα ν' ἀγαωᾶς ἐκε.
— Μάννα, ωοὺ τὴν ἀγάωω, γυναῖκα νὰ λὶν ωάρω.
— Ὄχι νὰ φᾶμ τ' ἀχνάρι του κι' ἀλήθεια λὶν καρδιά του,
ωαρὰ τὸ λόγο ωοὺ 'βγαλε ἀὼὸ τὰ ωωτιά του.
Φεύγει καὶ ωάει σὴ Μαρουδιὰ καὶ ωαίρνει τοὺ δαχτύλι.
— Γιάννη, λί σοῦ εἶω' ἡ μάννα σου, γιὰ νὰ 'ρθης νὰ μὲ ωάρης;
— "Ὄχι νὰ φᾶμ' ἀχνάρι μου κι ἀλήθεια λὶν καρδιά μου,
ωαρὰ τὸ λόγο ωοὺ 'βγαλα ἀὼὸ τὰ ωωτιά μου".
Κι ἡ Μάρω ἀωομονήθηκε ωοὺ Γιάννου λὶν ἀγάωη.

μὶ ὁ Γιάννος μοῦ ἐξόμολογᾶτε θἀ μάθια καὶ σἀ ψευδιά,
μ' αὐτὸ τὰ χόρτα τὰ σωστὰ ἀθέσανε μὶ ὁ Γιάννης.
-Ἐμοὶ σ' ἐδάγκασε λὸ νιό, ἔβγηκε λυσσαρίδα,
μ' ἐκεῖ σ' ἐδάγκασε λύ νιὰ ἔβγηκε καμαμιάνα·
αὐτομολάει ὁ καμαμιός φυγεῖ τὸ λυσσαρίδα.
Μὰ ἰδεῖς τὰ τὰ καπόμορφα, ἰδεῖς τὰ τὰ μαμμένα,
τ' δὲ φυγιῶνται χωνιανὰ, φυγιῶνται σκεβαμένα.
(δηλ. φωλεμνά)

Ἄλλο (αὐτολὶ ἴδια) 131 (ΕΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΑ ΤΗΝ ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ.
Τὰ λεύτερα, τὰ σκύλε, ἤλουν εὐνιὰ ἀδρεφιά, (χαν. στίχ. 17
μηνύμα τοὺς ἐφέρανε ἀπὸ λὶ Μωουχαδιά (Μωουχαδιά;)
νὰ ὦν νὰ σοφεμήσουν τὰ βαριόμορφα!
Παίρουν λὸ νάρτσι(;) σκίζουν, καὶ εἶχνον λοὺς χαγνοὺς,
τὸ σκοτὸ νὰ σᾶν δλὴ βρύσι, λὸ γλήγορολερό,
μ' ἐκεῖ εἶχεν λοῦ Κωσία λοῦ στερνόλερού
-Καλὰ ρὲ με, ἀδρεφάκια, νὰ σοῦ δόγω νερό. (καλάρω: μερεύ. καταλύω;)
Ἀκόμα δὲν εἶχε βρεῖ καὶ λοὺς ἐμώναζε:
-Τραβᾶτε μ' ἀδρεφάκια, τ' εἶναι σκοτὸ θρικό.
-Φόρτσα τραβοῦμε, Κωσία, Κωσία δὲ φαίνεται.
-Σκᾶτε μ' ἀδρεφάκια καὶ σύρτε δλὸ καλό,
μ' ἂ δὲν ρωτήσῃ ἡ μάννα σοῦ εἶν' ἡ Κωσιανιὰ
μὴν σᾶτε σοὺς ἐσυτίγκαν κάλω δλὶ Μωουχαδιά,
σᾶτε σοὺς ἐσκαντρωύλκαν κάλω δλὶ Ἀρμενιά,
καὶ σκίζνω Ἀρμενοσκούγα, μάϊσσες σκυλιά (sic)

μαγεύει τὰ παράθυρα καὶ τὶς δαχάλες,
μὲ μάγεψε καὶ μένα καὶ δὲν ἔχομαι.
Σαράντα μεροννύχια - νύχτια ξημέρωνε,
κι ἄγγλα σαραντάξι τὸ σπάδι βρίσκανε.

(Ἀπὸ τὴ Φωλιὰ Α. Καείμη, ἐτῶν 97
Δάφνη Ὀδυνῶν. Τὸ ἔμαθε ἀπὸ τὸν παππού της.
"Πολλὰ θυμᾶμαι ἀπὸ τὸ τραγούδι αὐτὸ ἀπὸ 200 χρόνια".
(Τὸ χορεύανε "μουζικό").

Παραμύθι (Ἐμμανουηλομανώλη. Ἰων. ΣΤ' ἀρ. 18)
(ἡ ἀρχή του)

Μιὰ φορὰ ἕνας παπᾶς ἔβγαινε νὰ δεκατίσῃ τὰ χωριά. Ἔσμαιν' ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ κι ἐδεκατίζε. Ἔσπιε σ' ἕνα χωριό. Ἦταν ἕνα καλόγερος. Τοῦ λέει: — Μπορῶ νὰ μείνω ἀπόψε ἐδῶ; Εἶχε καὶ δύο παιδιὰ μαζί του. Ἡ γυνὰ καὶ τοῦ ἀρχίκρα ἤτανε ἔγκυος. Τὴ νύχτα αὐτὴν ἡ γυναίκα ἐγέννησε ἀρσενικὸ παιδί.

Ὁ παπᾶς ἤτουν ζωντὸς (ἀγαμωτοῦσε) κι ἐδιαβόλου. Καὶ ἀκούει κλάψα, σοῦ ὡς σοὺ τὴ σκότωσε, κι ἀγγλιὰ καὶ λέει: — "Τὸ παιδὶ ὁποὺ ἐγεννήθηκε ἀπόψε, νὰ μοῦ τὸ μυροσομήσῃ τοῦ παπᾶ." Τὸ ἄκουσε μέ' ἐκείνα του ζωντός.

Ὁ παπᾶς εἶχε δύο παιδιά: Ἕνα μωρὶ κι ἕνα ἀρσενικό, ἀγόρι. Λοιπὸν λέει μὲ τὸ νοῦ του: — "Νὰ μὲ μυροσομήσῃ ἐκεῖνα ποὺ ἔχω παιδιά; Πῶς γίνεται;"

Τί ἐσυλλάμε; Ν' ἀγοράσω τὸ σκυλὶ κρυφά. Εἶχα μι' ἄλλα σκυλιὰ ὁ χωριάτης καὶ φλώχεια.

Τὸ πρωὶ σοῦ συμπώθηκε, τοὶ ἔβριξε τὰ γεννητούρια καὶ τοῦ λέει: "Ἤλουν λύχη δικιή μου, θ' ἐγεννήδη τὸ σκυλὶ ἀρσενικό· καὶ θέλω νὰ τ' ἀγοράσω, ἐσκυλάς ἤλαν ἡ λύχη μου καὶ γεννήδηκε. Νὰ τὸ πάρω νὰ τὸ κουναρίσω".

Ἡ μάννα δὲν ἤθελε, ἀλλὰ εἶχε καὶ φλώχεια. Πῆγε ὁ πατὴς, σὰν ὁ καλλίρα, μὲν καλαφέραν καὶ τοῦ δίνει 100 λίρες καὶ πῆρε τὸ σκυλὶ ὁ πατὴς.

Ἀναχωρήσαν ἀπὸ κεῖ νὰ πᾶν τ' ἄλλο χωριό, μ' ἄρχισε ἀγαρμπέψανε ἀπὸ τὸ χωριό, λέει τοὺν σκυλιαρίνε του— "Πάρτε τὸ σκυλὶ στὸ δάσος καὶ ἀπουκτραγίδτε το"— Ἐπήανε στὸ δάσος, βγάζανε τὸ σκυλὶ νὰ τὸ σκότουνε, ἀλλὰ τὸ σκυλὶ— πόσο ἤλανε! τσοράντα ἡμερῶν;— τοὺς κοπιάζε θλιὰ μέλια καὶ γλυκοῦσε. Κι' ἐπήανε, λέει: "Νὰ μὴν τὸ φονέψωμε· δὰ εἶν' ἁμάρτημα. Νὰ τ' ἀφήσωμε νὰν τὸ φᾶν τ' ἀγρίμια."

Ἐκεῖ ἐσταρμπαίσμε μιὰ λαφίνα, σοῦ εἶχε ἀγλάδια μικρὰ κι' ἐπῆρε κέλω καὶ τὸ βγάζανε τὸ σκυλί— εἶνε γλυκοῦ! ὄχι σαράντα— ἐδιαβάζανε τὰ χρόνια, τὸ σκυλὶ ἔσπε 2-3 χρονῶν, ἐσκοτώθηκε μὲ τὰ λύκους, μὲ τ' ἀγάλια, ὁλημία τίποτα!

Ἔβγηκε κάποιος κυνηγὸς νὰ κυνηγήσῃ ἀγάλια. Εἶχε δυὸ σκυλιά. Γάου! γάου! τὰ σκυλιὰ ἐσκλαχτήκαν τ' ἀγάλια μαζὶ μὲ τὸ σκυλί. Καὶ νὰ σουροβοηθοῦν, εἶδε τὸ σκυλί— Αὐτὸ τὰ σκυλιὰ τὸ φάγανε τὸ σκυλί—

Πηγαίνει χωριό δεν ήξερε, γιά νά τό δώση. "Ηξουν έξη μοναδίκι κοντά έκεί. Τό κόμπε τό παιδί δό μονα-
δίκι, και είπε τό μεγαλο του γουμένου, και του
παρέδωσε τό παιδί νά τό μουναρίση, νά τό σσου
δάξη, νά βγή άνδρωπος.

Τό σσουδάβανε, τό μαθαίνε μ' εσσέ 17-18 χρονώ
γράμματα μεγά, νέος μεγός, και τό είχαν υπόψη.

Εκί τά χρόνια αυτά είσσε ο παπάς πάει νά δεια-
τίση, και σσού νά πάρη νυχλέρι, σχεδόν δό μοναδίκι.
Τοι εξηγήσανε, του βάζανε να φάη, του σερβίρε τό
παιδί ώρατα· ήταν εύλιώσιμη ή όμιγιά του, έγγεμ-
πλος, όγα. Του χέει: — Έχετε έναν ώραίον υπόψη.
Λέει, Μαρίβο! φαμελιώς είναι μεγό παιδί. — Φώ-
σσού χωριό είναι; — Δεν ήξέρομε. Τό βιός του είναι
μεγάλο! (= οι περιουσίες). Έδω μά τό 'φερε ένας μοναχός.
Μαζί με τά άγάπια επουναρίσαμε. Και είσσεν λιν ιδορία.

Τότες άμπιβάγε ο παπάς, και μαρμπά σσημαίρια:
— Θά σε ρωτήσω, ρε παιδιά, ένα πράμα, και νά μου πήτε
άλήθεια. — Θά σου σσούμε ό,τι ξέρουμε. — Εκείνο τό παι-
δί τό φονεύσατε, ή τ' άφήσατε στή ζωή; — Τι νά σου σσούμε,
παπά μου: έβγαλε και μά τέλειωσε σά μεγάλος!
— Καλά, παιδιά μου, αυτό ήθελα να μάθω.

Τι σκάσαμε χαρούν το βράδυ! Να πάρη ένα γράμμα τόν
γουμενό του, και τόν γράφει ότι "ο νέος σου δά σέ
φέρη τό γράμμα αυτού, μή χασομερήσετε. Τον ίδιο βά-

γιά νά μοῦ δώσουν δίμοιρους καί νά τοῦ εὐλογιάσουν τό κελλί.

"Ηλουνε καί μακριά, ἐσώρευνε (χ') τό γράμμα κι ἐσώκλινε. Στό δρόμο ἐθαμάλιαινε νά 'σπᾶ νερό. Βγάνει τό γράμμα καί λέει: - Ἤθελα νά ξέρω, τί γράφει ὁ [illegible] Τούρκος! Τό διάβασε. Μόλις τό διάβασε, τό ξεκούμπι καί γράφει ἄλλα, (εἶχε στά καλάθια μεγάλη). Ἔβγαλε αὐτό.. "Μή χαλοκαρδίσεις, ἀλλά νά μοῦ στείλεις τούς συγγενεῖς καί νά ξεμαυρίσουν τόν νιόν αὐτόν μέ τήν κόρη μου."

Πραγματικά, ὅπως τόν ἔγραψε, ἐξεχύθηκαν τό σπίτι, τό κάμαν γαμπρό, ἐχορέψανε, φάγανε κι ἐσυμπεθέρνιασι μαζί.

Ἔσπασε ὁ καλός, ἄμα ἐλεγεῖος τά χωριά, νά δῆ, τί νά δῆ! Τόν χαιρέτισε ὁ γαμπρός. — Μωρέ, τί συμβαίνει; — Νά τό γράμμα σου.

Τί συνέβαινε αὐτό αὐτό. Καινοῦ ἕνα γράμμα τοῦ ζουρλορκιοῦ: "Ὁ νιός σου δέν σᾶ φέρη τό γράμμα, νά μοῦ χαλοκαρδίσεις, νά τοῦ κόψεις τήν κεφαλή, [illegible] νά τόν φορτώσεις σ' ἄγρα νά 'ρθη πρός ἐδῶ. Τό 'δωκε θά γυναῖκα του νά τόν φυλάγη καί νά τοῦ τό δώση. Ἐκεῖνη ἐννοήθηκε νά φονεύση τόν γαμπρό μου, σου τόν εἶδε ἀγκαλιασμένους μέ τή κόρη, κι ἀλλιῶς νά τό δώση ὁ καλός, τό 'δωκε πρό μου (Δέν ἤξερε ἡ καημούρα τί γράφει). Ἔσπασε ὁ νιός τοῦ ζουρλορκιοῦ, ἔδωσε τό γράμμα τόν ἐκάμαν χαϊδέρα, τόν φορτώσανε σ' ἄγρα, χωρίσανε τ' ἄγρα ἴρθε σπίτι. — Ἐκεῖνα τά ἄκουσε ὁ καλός, ἐκλαίγανε νά δῆ,

βγάνει τό χρό του. Ραλάει τή γυναίκα του, λέει έδωκε
τό χρό μας το χεράμμα σου, είδη μι είχα.
Τότε αυτός άπιασε τά χέρια του σύρανό μι έπαι: Ά
Δημάχ! Όσους εσύ γύρεψες τά 'φερες, μι όχι όσους εγώ!
(Από τον Γιώργο Ν. Καλεσή-Μανιαβίνη, ετών 92).

132 Αριθμ. ταιν. 4636 / ταιν. 2884

Τραγούδι ("του μπρ-Βοριά")

Ο μπρ-Βοριάς έμπηκε όλους τους καραβιώτες
-Καράβια, μή δαγωδέψετε, καράβια μή σκοτώστε,
γιατ' αύριο τό πρωί-πρωί, θά 'ρθει να ξημερώσει,
θά καλαύρω κάτεργα, θά καλαώσω καράβια.-
-Δέ σέ φοβούμαι, μπρ-Βοριά, ζυγούς δέ χωριάζω,
τί έχω καράβι χάρο μαύρι μι άσπρες αντένες,
το τσιμπούκι μου μπαξούλι μι οι πάνες αντρωμένοι.
Έχω μι ένα ναυλόσουλο, που τους καιρούς γνωρίζει.
-Σήκου, μωρέ ναυλόσουλε, και δύρε πό καλάρει,
να δεις τί καιν' ή Μπαρμπαριά, τί καιν' ή Αγιαγρύγη.
-Εγώ δέ λέω "δέ μπορώ" και σύς μου λέει "σήκου"
(χωρίς ναι) -Για σήκου σαΐνι, ναύλα μου, καγέ μου ξημερώνει,
και δύρε άπανου σε άρμπουρο...
Να δεις τί καιν' ή Μπαρμπαριά, τί καιν' ή Αγιαγρύγη.
Χαμογελώντας σήκωνε, χαιρετώντας καλοβαίνει.
-Τί έχεις, μωρέ ναυλόσουλο, χαιρετάς καλοβαίνεις;
-Χαμπρονιά ή Μπαρμπαριά μι άδραξε ή Αγιαγρύγη,
στιά πάρτε το χρυσάφι μου, μι ανοιχτή μου τήν έχτε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νὰι ζήλε μου λὶ χάρα μου νὰι τὸ 'ρημο νομώσσου,
νὰ νομοσσαρῶ τοὶ κιρὸ, νὰ μοῦμι σὶ γιμάνι
Θωρεῖτε κεῖνο τὸ βουνὸ, τὸ δῶ' ἀπὸ τὸ κιάδι;
Ἐμεῖ νὰ σᾶ' ν' ἀράξωμε κι ἐκεῖ νὰ βραδιαστοῦμε.
Δεξιὰ ρίχτει λίν ἄκκουρα, ψηλὰ τὸ σκεπάζει,
λὶν ὄμορφα λὶ φαφλαμοὶ ρίχτε βαριὰ σωρὰντζα,
νὰ σᾶν' οἱ νύφες γιὰ νερὸ κι ὁ μάγκας γιὰ ξύλα,
νὰι σεῖς, μικρὰ κοπελόπουλα, γιὰ σκάλε μου τὸ μέντημα
νὰ 'ναι βαθύ, νὰ 'ναι σφαλὸ, σφαλαδεῖλε σοῦδια,
ν' ἀκούω ἀχὸ λὶς δρόσιδες κι ἀηδόνια τοῦ σεγιάου,
ν' ἀκούω νὰι λὶ μάννα μου, βουρκὰ σου δὰ μὲ κράζει.
—Παιδιά μ' κι ἂν σᾶτε πὸ χωριὸ, πὸ δόμο βγαλτοὶ,
μὴν σᾶτε σᾶς ἀδειάνια νὰι σᾶς μὲ σκρὸ ὁ χάρος,
νὰ σᾶτε σᾶς σαλεμένια σᾶς γριλεῖς τ' ἀίμ' ἐφ
ἀκοῦ λὶν ὀμάνια θεόρατη, λὶ μάννα γῆς γυναῖκα,
νὰι τὸ κλουζίνι τ' ἀγαζο μ' ἀδρεφὰ πὰ γαδρεφιά.
Τοῦτο σᾶ χεῖ, νύφες μου, κυρὲ μου κακοκλαίτε.

("Ἐκλάρκος")

Γεώργιος Καλίχης - Μανιάβενης - ἐλιὸ 92.

(Κρῖνι κεῖνὶ τὸ χεῖ)

Καὶ. "(Χορευτὸς πανηγυλιώτης)"

(Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐμμανολοφωνιοῦ
τῶν· ΣΤ' [illegible] 19.

Ἀρ. δ. εἰδ. μουδ. Δ 637
τῶν· 288 α'

Ἄγγρο 1893

Μὰ ἤτανε μιὰν ἀγάπη— ἀγάπη πὸ κιρό μου,
νὰι' ἤτανε τὰ μάτια μου, νὰι ἤτανε τὸ φῶς μου—

Μὰ καὶ λὶν ἀγαποῦσα γυνὰ καὶ μοιρολογᾶ,
καὶ κλὶν' ἡ ἀρχόντισσα μοιρόϊδενε με μένα.
Καὶ μιὰν ἡμέρα σκέφθα, ν' ἀσὸ λὶ γυλοκά λι,
γυνὰ λὶν ἐχαιρεύθα, λὶς ἔκλα τ' ὀνομά λι.
— Κλαῖ δου μάνα, μέσο μου, μέσο μου σοφολογᾶ,
σοῦ ἔβγὰ καὶ σκύλ, μέσο μου, δὰ κόσμο δὲν κὶν' ἄλλη.
(ανηλίκης. Καστέλλ. ελιά 77.)
(ημαγνίλοφ. λαογ. ΣΤ' 21).

134 4638
288 κ'

Ἄλλο (Τὴς κουμπάρας)

— Ἄνοιξε, χήβερη καρδιά, καὶ σπήλαιον' ἀχνᾶ,
ἄνοιξε σὺς μου τίνολες καὶ σαρκοφόρνθε με.
— Νὰ εἶσω ἐφαγωνδία χήβερα καὶ σαραδομένα;
Ἔχω λοὶ ἄνδρα μ' ἄρμοδο, χρόνο καὶ σκύλε μῆνες.
Ξαρωδιμὸ μὲ ἐγνέρεγε νὰ ἐφάω νὰ ξαρωδιμίσω.
Γυρνῶ ἀσὸ χαρὸ λυρί, μ' ἀσὸ ἀγριογίδα γάλα.
Ὅσο νὰ' ὠάω σὰ βουνό, νὰ καλυβῶ σὲ κάμπο,
γιὰ νὰ νὰ 'βρω ἀσὸ χαρὸ λυρί μ' ἀσὸ ἀγριογίδα γάλα,
ὁ Ράλλος μου ἐκαλοκοίμιζε μ' ἄλλη γυναίκα ἐσπέρα.
— Μάννα ἐμαύτη, μάννα' ἄκουσες σὰ ὁ Ράλλος μ' ἐπονέρεσε;
— Σὰν ἐκαλοκοίμιζε ὁ Ράλλος σου, μὲ γυαλὰ λου, μὲ χαρὰ λου.
Ὅσο νὰ κάν' τὸ χάμο λου καὶ σὺ τὰ κοῦλυβά λου.
— Γιὰ νοῦννα μέ μαγέβεις, νὰ λοὶς ἐσλεφανώσω.
— Κόρη ἔχεις σόδια νὰ βγάλῃς καὶ μάλια ν' ἀνδριανέψῃς,
καὶ χέρια γουργομένα νὰ χαιρεσλὰ σλεφάνια.

—Μάννα, ἔχω φόβια νά πλαδῶ καί μόλα ν' ἀπλοιανέγω,
καί χέρια γουργογύριζα νά γιάνω τά πληγάνια.
Τρεῖς μέρες ἐσταλίσουνλουν καί λέα ἡμερονύχτια:
ἡ μιά ἤβαν τοῦ ξυκκρεμισμοῦ, ἡ ἄλλη τοῦ Βαρδῶνε,
κι ἡ λέτα ἡ ὁμορφόλερη ἤβαν ἡ λαμπροζόρα.
Βάνει τόν οὐρανό φόβια, κι δλέκεβα φουθάνι,
βάνει τόν ἥλιο ὀρόσκωπο καί τό φεγγάρι λύδος,
τίς ἀστεριᾶρες τό φλερό βάνει καμαροφρύδι,
καί τόνε τά πληγάνια τους καί θάνα νά πληγανώσ.
—Πάγε, πανώ, κι γιλρουγιά, νά γιάνω τά πληγάνια,
μή καί τά διαπόσουγα τό "Κύρι-ἐλέησον" θάγαν,
μάννα, καί τά πληγάνια λους ἐμένανε δλί κοῦνα!
Κι ἡ μάννα λη λιν καρδιρά ν' ἀπό γιγή ραχούσα:
—Καγώ λί θυγατέρα μου, λιν καλλιοκαμωμένα,
σ' ἐμέ νουνά λιν ἔλεγα καί νύφη μ' ἀνεβαίνει.
Ἡ ἄλλη μάννα ἔλεγε:
—Καγώ λί θυγατέρα μου, λιν μαυρομαυρομάτα,
σ' ἐμέ νύφη λιν ἔλεγα καί νοῦνα μαλλιαίνει.

135 (Ἀπό λιν ἀρχόντισσα Α. Καλύβια, ἐτῶν 67)

Τραγούδι
Ἀριθ. εἰδ. γραπ. 4641 / χαρτ. 283α

+ Κάτω λίς Φραγκιᾶς τό μαύρο, // + αἰ ἀμαὶ-ἀμαν.
Ἔναλα ἤτα κεμωμένο.
Τρίχου οἱ βρύσες καί γαλάκτια
καί τρίτο χρυσῶν κυπάρισσα.

Κι ἀπό ὥτσω δέ μαγάρια
κιόλα μιά Ρωμιοπούλα
ἐμορφη σάν Ζουρμπουνάρα.
Κι εἶχε χρυσό γαϊτάνι,
μαρμαρωτό νά μπῆ τό δώσω,
μού ἐφτιαν τοῦ γεβεντῆ
καί τοῦ μεγαλομαγαζιέρη,
σού μηνδώνω τά μαρκάτα,
τά μπιρά καί τά μεζάτα,
σού μηνδώνω τίς κασέτες
καί τίς ἐμορφες μοδίστρες.

Μαγνησ. τραγ. Σ' 3

Δεύτερη ἐκδοχή ἀπό Πουκεβίλ σελ. 23. ἀνέκδ.

Ἀριθ. εἰδ. μονάδ. 4648
τραγ. 288α'

136 Ἄγγιξε

Παίρνω τά ζαχαρώματα μου καί πάω νά πουλήσω,
χαρούς καί φεγγαράκια νά βρῶ καί πίσω νά γυρίσω.
Κι ἀπού σού ἔτοιμάζω πάνω σέ ξένα ὄρη,
μού βγάζαν τά ζαχαρώματα μου μιά σφουγγισμένη μόρφη.
Τόσον ὡραία σού γιάνει καί μαγαρίκια εἶχε,
σάν ἔφτινε νά ἐγέλαινε σέ ὅρκια μαρμαρένια.
Καί βγάζω ἀπό τήν τσέπη μου μανίκι νά μου φτιάξῃ,
νά ἔχωμε σέλιδη φροντίμη καί πίσω μού τό δίνει.

(Κυράννα Ἰ. Φραγκουδάκη, τόμ. 34)

Ἐπαγγελματική τραγ. Σ' αρ. 4.

137 Παιδικό

Ἡ καμένη μ' Μαρία
σού παίζει καί γελᾶ
σού δέν εἶν' σάλπουν
οἱ φυλάδες της

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Σύνον, Μαρία, — σφόγγισε τα μάτια σου —
κοίτα τον ήλιο — κι ανοχαιρέτισε.

(από παραλλαγή).

Αριθμ. εἰδ. μον. 4645
ταιν. 288α'

Διήγηση

Ένα καράβι έρχεται από μια ξενιτιά
και φέρνει το αγόρι μου, που έχει χρόνια φύγει.

Η ξαδέλφη παράπεσε και βγήκε ξαφνιαστή
κι οι γείτονες είχανε άγκυρα τον άγιο, για χουζιά.

ΤΕΛΕΙΣΜΑΤΑ

Έρχεται, έρχεται από την ξενιτιά, | Έρχεται έρχεται από μια ξενιτιά
έρχεται τ' αγόρι μου που έχει χρόνια φύγει. | έρχεται τ' αγόρι μου, που έχει χρόνια φύγει.

ΜΑΓΝΗΤΟΦ. ταιν. 2' αρ 7.

Αριθμ. εἰδ. μον. 4646
ταιν. 288α'

Του χήρου

- Δώσ' μου, αδελφέ, την ευχή, να πάω να βρω φέρω
του βασιλιά την αδερφή, του μάγια τη δυλέψη

(Το 'χει ο Γαμπρά — Μαγνησίας 2' 8)

Αριθμ. εἰδ. μον. 4647
ταιν. 288α'

138

- Το 'χουμε τ' αμπέλι το μοναχό,
φεγγαράκι που πάρουμε με τον αηλό.
Περπατεί και γέλα και μεγαλεί
Αυτός μου πάει, φεγγαράκι μου.
Που την ψάρες, ξένε, αυτήν τη νιά
την ξακουσμένη, την Αντριά. (ταιν. 2' 9)

(άσμα Γ. Καλαχή, σελ 13).

Αρ. δρ. αρ. μον. 4652 / τευχ. 288α'

(μαγνιτοφ. λευκ. 2 αρ. 16)

Τὴ Χριστιανὴ.

- Ἀνάθεμα τοὺς μαρεσμοὺς σου ζιάνου τὰ παράθυρα, φεύγου καὶ ξενιτεύουκα τὰ 'μορφα θαμμάρια.

Ἀνάθεμα σ' ἀμερικὴ, μὲ τὰ δηλάρια σου σοὺ σάιρνες τοὺς ἀνύπαντρους χρόνια σαγὰ κοντὰ σου.

Παραμύθι.

- Ἦταν ἕνας βασιλέας. Ἤδὲ τὸ διάδοχο, τὸν γέραν Κωνσίον. Ἀμά (= ἐπειδὴ), μετὰ ἀπὸ χρόνια σοὺ ἔρθε σὲ ἡλικία 20 χρονῶν, ἐπαντρεύτικε. Τὴ γυναίκα σου σοὺ πέρε, τὴ γέραν Ἀρχιτράλα. Μετὰ ἀπὸ τὸ γάμο, πέρε τὴ γυναίκα του νὰ πᾶν ταξίδι. Στὸ ταξίδι ἀπάνου, ἡ γυναίκα του ἐπιθύμησε νὰ γεννήσῃ. Τὸ λοιπὸν ἔκαμε σπίτι τὸ καράβι, μοιτσί. Ἀμμὰ ἐχιονοδύμησε ἀπὸ τὸν τὴ γύνα καὶ νομίσανε σοὺ ἐπέθανε. Τὸν ἔβαλαν μὲ κάσσα καὶ τὸν ἔρίξανε τὸ θεριό. Ὁ βασιλιὰς τότε ἔμεινε τὸ σπίτι μὲ τὸν πόνο τὴ γυναίκα του τὸ πάγκο, ἀμμὰ ἔβαζε μάτια χιονιά. Ὅσους ἐρώταν τὸ γιατί, βλέποντας ὁ σαλπὰς του τὰ μάτια χιονιά, ἐπέθανε ἀπὸ συγκοπή. Τὸ βασόπουλο ἄρπαξε τὸν πουλὶ τὸ στῆθο του, τοὺ ἀδερφὸ τοὺ σαλπὰ τους, τοῦ πάραδινε καὶ τὴ διοίκηση καὶ φεύγει. — Ἐγὼ τώρα θὰ φύγω, λέει, θὰ ταξιδεύω τὸ πέλαγο καὶ δὲ θὰ δῶ σημεριὰ σημεῖο. Ἐτύμαξε

ερωτεύτηκε θηλύκωμα για χρόνια σιγά, κι έφυγε από λύπηση.

Μι χρόνια ερωτεύτηκε η Αρχιθρέλα. Τώνε βαπτίσανε και λέγανε τ' όνομα της μάνας της. Λοιπόν εσυνάντησε έξω με τις ξαδέρφες της σεριανάλο καθημερινώς, και όχι ο νόμος είχε να κάμη με την Αρχιθρέλα, που ήταν όμορφη. Της λέγανε — Καλώς την Αρχιθρέλα!

Λοιπόν οι άλλες οι ξαδέρφες της λένε του βασιλιά, του πατέρα τους: — Πατέρα, όχι με την Αρχιθρέλα έχεις να κάμης όχι ο νόμος, κι εμάς δε μας μηδενίζει κανένας.

Εκόψεν εδιάλεξε τρεις νοσοκόμες τ' Αποχαλιού να πάρουνε την Αρχιθρέλα να τη σκοτώσουνε. — Και να μου φέρετε λέει, αίμα. Λοιπόν εβγήκαν οι νοσοκόμες, εβγήκανε τα σοκάκια τους και βγήκανε στο δάσος. Εκεί εσκάψανε. Και φωνάζανε οι νοσοκόμες τ' Αποχαλιού. Τους λέει η Αρχιθρέλα. — Τι φωνάτε; Εμείς ήρθαμε σεριανάλο, και σας φωνάτε; — Έχομε διαταγή να σ' εσκοτώσωμε. Λέει — Αφού έχετε διαταγή να μ' εσκοτώσετε, να μ' εσκοτώσετε. Αλλά εκείνοι εσυνεννοήνανε μεταξύτους. Λέει: — Να μη την εσκοτώσωμε, αλλά να βγάλωμε αίμα από το στήθος της δάγκωτο. Έτσι και έγινε.

Και την άφησαν εκεί να φύγη. Είπανε οι νοσοκόμες: — Εμείς θα πάμε το δρόμο τ' Αποχαλιού, εσύ πήγαινε όπου νομίγεις. Αρπάξανε οι νοσοκόμες δυο σκύλες. "Ιδού το αίμα σου που σου φέραμε, για να εμοιρολογήσεις (= σπλαχνισθείς). — Ω, δεν θέλω να το ιδώ, λέει, πετάχτε το. Αμέσως εδιάλεξε ο βασιλιάς να φωνάξουν ένα μέρος ανθρώπου, εδιάλεξε

και φτάνει και μια καβάλα, μι έρημη χάχα
μι μπόλια λι Αρχαλράλα.
Ο καβαλλάρης έβγαλε βιολιά μι μπόλια κι άνοιξε
ο βαγιάς για ν' ανοίξουν λίγη καβάλα, αλλιώς.
Έρχονται κι η μπόλια δίνει φρίσια, εσπάραζαν όλοι
ολο βαγιάτο γυαλιστερό.
Δεν δώσαμε ώρα (δε φτάσαμε) λιν Αρχαλράλα. Εκεί
ολο δρόμο που φροντίζουσε, μύρισε μια φοβιλιά. Κι έκει
έβγαζε ολο σπίτι του φλάσκα και του γύρισε δουλειά.
— Ναι, έχω εργασία, λέει. Μου χρειάζεται μια βοήθεια,
και να πάμε.
Αρχή κι το μεγάλο άρχισε ο φλάσκας και δε είναι
βάλανε φαγί, μυρίζει ξύλο, για λι δουλειά. Αναρωτιόμουν
γιατί η Αρχαλράλα να είχε αυτό κι, και αύριο να εργάζεται
ο ένα καμαρωτάκι, έκει γιατί εργαζόταν,
και μαγειρεύουσε μι όλες. Και συμπαθήσαμε και
μίσησε. Είχε:
— Παλιέ μου, Κυρία, πάει μάννα μ' Αρχαλράλα
γι' αυτήρατε, μ' εργάζεται δλη έρημιά τι εργασία.
Θα λιν αφήσουμε τώρα, να φάμε πρώτα. Βαβυλώνουμε.
Εκείνο, έτσι δεν έτσι χρόνια κι έσωζήσανε
το το μεγάλο τα τρόφιμα, αλλά ο γιατρός και
του λέει — "Μεγαλειότατε, τα τρόφιμα τα σώσαμε
δεν έχουμε άλλα. Εδώ βρίσκουμε νησί, κάποτε νοσο-
κομείο. Να φάμε να πάρουμε — λέει, Να φάμε.

Εσώγαμε μέσα δλο χιμάκι, κακό ξαφνικό ἀράξανε, λούς ἐδιάταξε νὰ βγοῦνε οἱ μισοὶ ἔξω. Βγήκανε ἔξω κακό σώγανε δλο κακρενεδάκι. Σ' αὐτὸ ἔλυχε νὰ φᾶνε.- Ἐδιαλέξανε, ἐσήκανε κακρέ, κάτμο σοῦς, μαζεμένος ἐκεῖ. Ἡ κοσέγα ἄρχισε κακὶ τραγουδοῦσε:

— Πατρίδα μου, Κορώνη, κακὶ μάνα μ' ἀρχοντοπούλα,
μ' κοσμογύρι μ' ἐρριξε δλῆς ξενιτειᾶς λιθάρια.

Λένε οἱ νιοὶ: — Γιὰ σήκου βρέ, τὸ σπολειὸ ὅλ' αὐτὸ τὸ κακαΐρι τοῦ βασιλιᾶ μας κακὶ κεῖ δὲ μπαίνει; Ἐσήκανε μὲ τὰ δλό κακρέβι, κακὶ τὸ ἄλλο βράδυ ἐβγήκανε οἱ ἄλλοι μισοί. Ἐσώγανε κ' αὐτοὶ δλό κακρενεδάκι, ἀκούσανε κ' οἱ ἄλλοι βεβαία τὸ ἴδιο τραγούδι, κακὶ σηκώνοντας δλό κακρέβι λένε σοὺς ἀλλονούς: - Ἀκούσατε, λέει, κακεῖνα τραγούδι χτὲς δλό κακρενεδάκι, σοὺ ἐτραγουδοῦσε ἕνα ὡραῖο κορίτσι; Λένε - Ναί. — Πρέπος εἶναι νὰ τὸ σοῦμε τοῦ βασιλιᾶ μας! Πήγανε γοργοὶ κακὶ τοῦ λένε: — Μεγαλειότατε, ἐμᾶς μᾶς μοῦμε ἀγγνώμη. Δὲν ἦτο δυνατὸ νὰ τὸ σοῦμε κακὶ, ἀλλὰ νὰ μὴ σᾶς ἀνησυχοῦμε. — Λέει: Ἐγειλεροῦ εἰπάτε - Ἐμεῖς τὸ βράδυ, λέει, ἀκούσαμε ἕνα τραγούδι, κακὶ νομίζουμε σοὺς εἶναι γιὰ σᾶς. Σύντομα σᾶς τὸ λέμε. Γιὰ σᾶς μοῦ τὸ - τὸ ἔλεγαν γοργοί: "Πατρίδα μου, Κορώνη μου τὸ τραγουδοῦσε, λέει, ἕνα ὡραιότατο κορίτσι.

— Ἐλάτε, σοὺς λέει ὁ βασιλιᾶς, δὲ μὲ σᾶρε κακὶ μένανε τὸ ἴδιο ~~κακρέβι~~ κακρενεδάκι.

Ἐσώγανε ἄκουσε τὸ βασιλόπουλο τὸ ὡραιότατο κορίτσι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

να τραγουδάει τὰ χάλια, μὲ ἄρχισε νὰ μὲ εἶχαμε. Πάει
κεῖ τ' ἀηδάκι καὶ τοῦ λέει: — Ἐδῶ ὅλη ἡ μέρα μου!
Γιὰ σᾶς μου, σᾶς τὰ σκέφτομαι ἐδῶ σκέφτομαι; — Τί νὰ
σοῦ σᾶς, μοναρχά μου! Τὸ βίος μου εἶναι σοῦ
μεγάλο, γιὰ νὰ σοῦ τὸ σᾶς. Ἐσκεπάζη ὅλος ὁ κόσμος
ὅλο ἀδιάφορα μας εἶχε νὰ κάνη μέ μένανε, ἐδῶ-
σαν μαζὶ ὁ θεὸς μου νὰ βάλη τοὺς ἀσκρίλες
τοῦ γιὰ νὰ μὲ σκοτώσουνε ὅλο δάσος. Ἐκεῖ σοῦ κά-
θόμαστε, κλαίγαν οἱ ἀσκρίλες τοὺς κρώζανε, καὶ
κλαῖτε" — "Τί νὰ σοῦ σοῦμε, κυρίλη μου, ὅσοῦ μᾶ
ἔβλεμε ὁ βασιλιᾶς νὰ σ' ἐπιτρέψουμε!" — Καὶ δὲν μ'
ἐπιτρέψανε μόνο μοῦ σκραν ἀπὸ τὸ σκυλινὸ δάχωμο
σίμα. "Ηρθα δῶ σκρα, σκῶρα σ' εἶναι σκαιὸς νὰ δαγκέμη,
καὶ ὁ σκαιὸς μὲ βρεπάνιε — Ἐδῶ, σοῦ δαγκώνει λύρα.
Πᾶς τὰ σκράσης, κυρίτσι μου; — Πού ἀγράια τὰ πράσα.
Τὸν σκῦρι μαζί του κι εἰσκάγαν ὁ βασιλιᾶς μὲ σο-
γιάς σκίλες. Τοῦ εἶπαμε ὁ βασιλιᾶς τό(ν) δέντρο, καὶ
τοῦ διαγράψαμε λύη ἱστορία του, καὶ λύη ἱστορία τῆς
κοπέλας του. Ἤθελες ἐδιάλεξε ὁ βασιλιᾶς νὰ ἔχῃ
γέρους τὸν σκαιὸ, δὲ τὸ κακμένειο σοῦ ἐργάζο-
ταν τὸ κυρίτσι του, τοῦ ἄφηκε ἀρκετὰ χαρτιά.
Ἀποχαιρετίσανε καὶ σκάγαν ὁ κακάβι γιὰ νὰ
ταξιδέψουν.
— Νὰ δοῦμε λίγα, τί ἔχουν ἡ σκεπαράλα, ἡ μάννα.
Ἐκείνη ἤταν κοντὰ στὴ λύη ἀκμονίδια, λύη ἐβγάρε τό

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

μηρέλαιο. Εὐθὺς λοιπὸν ἐβγάζει τὰ χρυσᾶ του εἰκόνα
κι ἐλάμπαρε μὲ ἀγριάδα, σὰν νὰ βγάζῃ κάτι τὸ δεμένο
κοιλιά. Ξεμπάνιζε τὸ δεμένο, βρέχει ἀπὸ τὸ βουνὸ ὁ ζεμ-
πάνης, κι ὅσους ἐσκότωσε κοιλιά, ἄνοιγε βόγγο. Πηγ-
αίνει κοιλιά καὶ βγάνει μιὰ ὡραία καλύβα. Ἀνοίγει τὴν
καλύβα καὶ βρίσκει ἀπὸ μέσα τὴ γυναίκα, τὴ χιονοδρομέρη.
Τὴν ἁρπάζει καὶ τὴν φορτώνει στὴ σέλλα του, τὴν ἔκαμε ὅ,τι
ἐμποροῦσε γιὰ νὰ τὴ συντυχέρῃ. Τὴ σύχερε, ἔκατσε δέκα
σχεδὸν 2-3 χρόνια ἡ γυναίκα, ἐκούλα σὰν σὲ μιὰ φυλ-
λακὴ κι ἐργαζόλανε ἐσὶ χρόνια.

Τὸ λοιπόν, ὁ βασιλέας μὲ τὸ καράβι, λόγω ν- ὅτι
ὁ καιρὸς εἶχε ἀλλάξει, ἐσκίσανε πάλι σοβιλιὰ (δὸ μέρος) κοῦλο,
δὸ γιομάτι καὶ ἀράξανε. Ἐβγήκανε ἔξω, διασκεδάσανε.
Ἐγκωμιάσανε (ἕνας ἀπὸ τὸ σημεῖο) μὲ ἕνα ἀδυ-
φώνημα. Καὶ λοὺ λέει (ὁ ἀδυφώνημας)! — Ἐδῶ ἔχομε μιὰ
ξένη γυναίκα, σοὺ ἐρχέβηκε, μᾶ σήνει καὶ τὸ ροῦχο
μας. Καὶ λοὺς ἤγερε τὴν ἱστορία τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.
Ἔτσι, λέει, ἡ γυναίκα σου βασιλέα μας. Τὸ ἄκουσε τοῦ
βασιλέα καὶ ἐσκότε καὶ τὴν σήρε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα
σοὺ ἤσυχασε ὁ καιρός, ἐβγάνε γιὰ νὰ φύγῃ σὲ ἀπαγέ
λους. Πηγαίνοντας σὰν σοβιλιὰ τὴ δικιά του, ἐδιάταξε
τὸ σημάρμα νὰ μὴ βγῇ κανένας ἔξω. "Μοῦσε
ἐγώ, λέει, δὲ βῶ ἔξω". Κι ἐσκότε σὲ ἀπαγέ. Λέει
τοὺ ἀδερφό του: — Ποῦ εἶναι ἡ ἀρχεσερέα μου, σοὺ δὲν
τὴ βλέπω; Τί νὰ σοῦ πῶ! Μεγάλη λύπη μου, ἐσκότωσε!

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

—Πά' νά μοῦ δείξῃς τό μνημεῖο σας;—Τώρα νά πᾶμε ἐκεῖ σήμερα, σοῦ 'χω χορταριάσει, καί δέ σᾶς ἀρέσῃ. ρυθῆ σηριοσόλερο! — Δέ σ' ἐνδιαφέρει. Ἐμέ θέλω νά δῶ! Θά δοῦ τό μνῆμα σας! — Ἐλάτε κι σᾶς!

—Ἐσήμανε ἐκεῖ σήμερα καί σοῦ 'δειξε. — Ἐλοῦτο δέ εἶναι! — Ὦ, καημένο μου μωρίτσι! Ἐσημείνω τώρα νά διαλέξουμε νά 'ρθοῦν ἐργάτες νά κάμωμε ἀνασκαφή τό μνῆμα, νά δοῦ τά κόκκαλά σας. — Μά μή σᾶδης μήν ἀρρωστήσῃς! — Ὄχι. Θέλω νά δοῦ τά κόκκαλά σας. Ἐβγῆκε ἐργάτες κι ἐσκάψανε τό μνῆμα.

Ἤρθανε μιά ὡρατσιάλα, κάσσα. Ἀνοίγοντας κι κάσσα, βγάνουνε κάν κρανίο κοκκαλα. — Ἐσύ. κι εἶναι ἡ θυγατέρα μου, ἀδερφέ; Τί ἔχῃς κάμει κι θυγατέρα μου; Πάμε σέ' Ἀθῆνα κι δά τά κουβεντιάσωμε.

Παραίνουνε τό σοῦλα, πέρνει τούς μαστόρους τῆς ὑποχρέωσε τους, σοῦ μπάνανε ἀκόμα μέσα, καί τούς λέει νά βγῆ τό σήκωμα μέ τήν σπιτονικάλα. Παραίνουνε σέ σοῦλα, τοῦ λένε: — Ἐδῶ εἶναι τό μωρίτσι μου κι ἐδῶ ἡ γυναίκα μου· τό τί γνωρίζῃς, ἀδερφέ; Λέει, ναί. — Γιατί τό ἔκαμες αὐτό, νά σκύψῃ τοῦ ὑποχρέωσε του νά τοῦ εἰσχέσουνε; — Διότι ἤθελα ἕνα καλό μωρίτσι, καί μέ γλεύτωσε τό βασιλικό.

Σκύψανε διαλέξανε τά βασιλικά τους ὀστᾶ καί

τὶ ψρουρὰ σοὺ ἔιχε, νὰ εὐλογήσουν τοὶ ἀδερφό του
τὸ βασιλέ, τοὺς δὲ υἱοφρίες σοὺ εἰχάρισεν
τὶ μοὶ τὶ μοσχούδ του, τοὺς ἔκαμε χαρίσματα καὶ
τοὶ δωριὰ σοὺ χρυσάφι. Κὶ ἐμίσανε μαγὰ καὶ
σκρίνιαγα, μ' ἐμὲ σοὺ καγύλεφα.

(Ἀπὸ τὸν Γεώργιο Κ. Καλέχη - Μοσχόπη)
"Χυριο" Ὀθωνεῖο.

Παροιμίες.

171 - Βουνὰ ἡ νύχτα μ' ἡ αὐγὴ
σὰν νὰ' χω μάννα μ' ἀδερφή
(ὅλην συνωδὴ μιὰ γυναῖκα ψρωΐ)

172 - Τοὺ νύχτα τὰ παιμώματα
τὰ βλέπ' ἡμέρα καὶ γελᾶ.

173 - Ἄσπρος χιονιὰ ὁ πόρακας καὶ μαῦρα μελανιάνει.

174 - Τὸν Χρόνον ὀμίνει, τὸ σαπούνι σου χαλᾶ.

175 - Ἡ αὐγὴ δὲν εἶμαι νὰ δύσω
ὁσονοῦ μάννα δὲ νὰ λύσω. (εἶχα λεὶ ἡ Μαρία του αὐτό)

176 - Ὅποιος δὲν ἀκούει τὸ σοφὸ του, θὰ βρεῖ καὶ τὸν θλιμμένο.

177 - Συχιὰ ἀνεβαίνει, συχιὰ δὲ κατεβαίνει.

178 Τὸ μέλι τοῦ νοικοκύρη δρίμη τ' ἄγγο.

179 Ὁ κεμπάνης ὁ χαϊδρόκιος, κακίλιφα βρεμένος
ἀπρὶ φορεμένος (μύδος)

180 Ἀπὸ ἀμμάδι βγαίνει ρόδο
κι' ἀπὸ τὸ ρόδο βγαίνει ἀμμάδι.

181 Ὁ κακὸς ὁ κακοκέφαλος δὲν φουρλώνει φαίνεται.

182 Ἄγγος σκάφιλον καὶ κεδρώνων
κι' ἄγγος σύκων καὶ μελισσῶν.

183 Ἀγιοὶ τὰ κακαφίσματα κι' ἀγιοὶ γεννοῦν οἱ κόττες.

184 Τοῦ μιτζιβίεγη τὸ σουγρί σὲ χαρουπόσπορο χέρι
(= ζιθρόσπορο)

185 Τοὶ ψεῦτο χρόνο χαίρεται, τὸ δίκιρο γιωάλει (σπάει)

186 Κυριακῆς χαρά, Δευτέρας λύπη!

187 – Τί κάνεις; – Πάλι βροῖ – Δὲν σκοτώνω λὶν ἐχεμή(=
μεγάλο) σου – Αὔριο δὰν λὶν κτυπάω (ἐὰν μεγάλη βροχὴ
συνεχίσῃ νὰ βρέχῃ)

(Ἀπὸ τὸν Ἀναλφάβητο Α. Καλέκη – Λουμπάρδη)

Αἰνίγματα

- Πέρα λιθάκι μεθυσμένο· παρθένα ὡρκίον φλυκάνι. Ἂν τὸ διαιρέσῃς εἰς δύο, βρίσκεις φῶς ἀρχαιοπάλαιον καὶ ὄρκιον ἰσχυρόν. Τί εἶναι ΚΑΝΑ-ΡΙΟΝ. (ὄνομα)

- Εἶν' φῶς ἀναλλοίωτον εἰκάζει ζωηρὰ· σοφοῖς ἐμφάνισιν ἡ δὲ φῶς ἔφυγε ἀπὸ τὰ σκοτάδια τῶν ψυχῶν.

- Εἶχε ὁ ἀγγλέρης ἀράδωσε μιὰν Ἑλληνίδα, ἔφυγε. Ἐμένα τοῦ ἔφερε, κι' ἐγὼ δὲν τὴν ἀναλογοῦσα. Στὸ λιγὸ τὴς ἔδειχνε φαΐνου σὰ χαρτὶ σχεδιασμένα· εἶναι σπίτια, δυὸ κύτια, ἕνα σχοινὶ καὶ μιὰ χαμώδρα: ΜΥΣ-ΩΤΑ-ΣΕΛΗΝΗ-ΔΑΚ
μετὰ τὴν ἑλληνίδα.

- Διδάσκαλέ μου ἀγαπητέ,
μὲ ἔδειρες καὶ σοῦ 'φυγα.
Στὸ δρόμο ἀπού περπατῶ
ἀναπαύομαι κάθε βράδυ.
Εἶχε σπίτια μεγάλα, τζάμαρες ἀνακατωτές
χαρτὶ-σοδειὰ εἶπαν
καὶ νύχτα ἐκεῖ. (ΛΕΙΨΑΝΟ)

- Χάσκει, μερέμετα, μαζί εἶναι μουσκεμένο·
μὰ τοὶ ὄμορφο δρόμο, χοβάμαι σοῦ τὸ φαΐνω (=σταίνω)
τ' ἀπαὶ τοῦ χαδιοῦ.

- Νεκρὸ εἶδε τὸν ἴδιο καὶ ἀνέβη,
εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν, μιᾶς στιγμῆς, ἐξέστησεν.
(τὸ κάδρωμα).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

- Έχει ν' ἀγκαλιαστοῦμε, νὰ χωνευτοῦμε·
μαζί μὲ μαζὶ νὰ σμίξουμε, τὴ λύπη νὰ φᾶμε.
(τὰ μάτια)

Δυὸ ζουζούνια, αὐτὸ ἀπού μέσα μαζώνει,
καὶ μιὰ χαμιὰ μαγιά.
(τὸ κάστανο)

Μιὰ χουφτιὰ μαζί, καὶ τὸ κορδάνι μέσα.
(τὸ σῦκο καὶ ἡ σύκα)

- Αὐτὸ γιατί γεννᾶει, τί,
σοῦ χρωστᾶ λαμὶ
τὸ βάδισμά του σκιάφανον,
καὶ ὅλα σὰν ἀσημένια βαφτίσια.
= ὁ κάμπος (ἄβγατο, βρέσιμο)

- Δυὸ ἀδέρφια καὶ δυὸ ἀδελφὲς κουβεντιάσανε πὸ δρόμο
καὶ γύρεψαν μιὰ μυγιά. Αὐτὴν ἡ μυγιὰ εἶχε χρέος
μέγα, κι ἔφαγε ἕνα κεφάλι.
(σκοτώνω, γιά, ἔγγονα)

- Ἤλιε ἥλιε μὲ μιὰ κορδέλα καὶ λίν ἐρώτας: Τί τόν
βρέχει αὐτὸν τὸν κύριο, σοῦ κατεβάζει κολόνια;
Κι ἀποκρίθηκε:
- Σουλουνοῦ τοῦ νέου ἡ μάνα,
σταλιὰ τῆς μάνας μου.
(= ὁ σαλιάρης μου)

ΤΑ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ὅλα, ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιο Χριστοφ. Καλάκη, ἐλιὰ 61

Παροιμία

188 _ Τού γαρά τό σπίτι,
√ δέκα άδερφο, μιά γρηά.

189 Νά φάν τό σίκω σπαρμένα,
νά φάν τό μορό φορεμένα.

190 _ Ο κάμπος έχει μάτια κι ο λόγγος έχει αυτιά.

Ευτράπελη διήγηση

Μιά φορά μία μεσόκοπη σκρουζόνταν δρόμο με βάρος στό κεφάλι, και τση φεύγανε (σουρδοι) ένας απ' εκεί σου τση έφερνε, έλεγε: _ Πρώτος σούτζος! Εφτά' άλλο λέγο: Δεύτερος σούτζος! Τρίτος σούτζος κτλ).

Κάποια στιγμή άκουσε συνομιλία σίκω της και χάρηκε να δει. Βγήκε λοι σαν τσ' άλλοι που έρχόνταν, αλλαξιάς, βγήκε, και τού είπανε _ "Κι' αμή, σούτε μ' άκουσες, σαν τσ' άλλοι; " Τση απάντηση δόθηκε ο σαν τσ' άλλοι πρώτο σούτζο!

(Γιώργος Καλέσης, Μουρούνι - Εφτάλοφος και σήμερα)

Παράδοση

Στή Σχισμάδα: Πάνε δυό παντρεμένα κοπέλια γυναίκα, έβαλε ένα μαντήλι άσπρο τό σταυρό, κεντημένο, ώρα όλα δά ζωντανή να χαρεί από το βράχο. Το σταυρό όμως ζωντανός άρχισε τα κλάματα. Κάποιος το άκουσε και

σήμερα νὰ τὸ σώσῃ. Τὸ ρώτησε σὰν βρέθηκε μιὰ σήμερα. Λέει "Μ' ἔσωσε ὁ Μιχάλης" ☩

(Εἶναι ἰσιὰδι ἕνα ἡ σχισμάδα, μ' ἀσουμάλου χαρέμια. Τὸ παιδὶ εἶχ' ἀρρωστήσει ὅλα μέρα μεὶ τὸν ἥλιο μὶ ὕλλεα, χέλι, σουλάνε).

(Τί κάνιλαν αὐλὶ ἡ γυναῖκα; Νεράϊδα, Ἐλιόχαρη; Μιλιᾶνε;)

Παροιμ. 191

Τὸ ἴνι-ἴνι χειόμερα (χουρουν) - μάνες.
μαὶ τὸ γαϊδάνι σπίτι (σφοβαλο) "
μαὶ τὸ μεραμοσεχανὸ (χαλο) "
σαρανταμιὰ ἡμέρα. ☩

(κάνουν νὰ γεννήσουν)

Εὐλογιασμένος διαβάτης

Ὁ φτωχὸς μπαρμπα-Μιχάλης τοῦ γόμωσε ὁ γάϊδαρος. Ἐμάλεγε ἀπ' ὅλη ἐκεῖνα μαὶ τὰ σουγιάσε, ν' ἀγοράσῃ ἕνα γαϊδούρι. Κρεμάει μαὶ τὰ γιὰ τοῦ δὸ σουγιᾶ, αὐτὸ τὸ χαμὸ. Πάει σὸ παζάρι, βρίσκει γαϊδούρι, τὸ συμφώνησε νὰ τὸ πληρώσῃ.

Οἱ γυφτόπουλα κλέψαν μαὶ τοῦ ἔβαλαν. Πᾶν νὰ ἀγοράσουν τὸ ~~γαϊδούρι~~ γαϊδούρι;

Ὁ μπαρμπα-Μιχάλης ἀγόρασε μὶ ἕνα μαστούρι, νὰ μὴ βάγῃ τὸ γάϊδαρο. Τὸ ἔβαλαν μπροστά. Διαβαίνουσαν οἱ δυὸ γυφτόπουλα. Εἶδασε σὲ μιὰ γωνιὰ μὶ ἔμασαρε τὸ σιούνι. Φορτώνουν ἐνὰ τὸ μαστούρι, μὶ ὁ ἄλλος σύρνει τὸ

γάϊδαρο. Προχωρούσε ὁ μπαρμπα-Μιχάλης, ἔβλαζε κανένα ὁλόϊσο. — Ἔλα, μαγό μου, νὰ σοῦ πῶ κεφάλι. Κάνε ἕλα, βγάνει τὸ γάϊδαρο. — Μὴ φοβᾶσαι, μπαρμπα-Μιχάλη! Εἶμαι ὁ Θανάσης, ποὺ ἐβρισκόμουνα. Νὰ μὲ πάρη σοῦλε σου δοῦλο. — Ἔλα, καλορίζικε, τοῦ λέει, καὶ πῶς καὶ λίγο νωρίτερα!

Πάει σοῦλε, τοῦ λέει ἡ γριά. — Τί ἔψαχνε τὸ γάϊδαρί; — Δὲν ἤτανε τὸ γάϊδαρί, ἄλλα ὁ Θανάσης, ποὺ ἐβρισκόμουνα. Δεξιόλεγα σκοπεύαμε γιὰ ν' ἀγοράσουμε ἄλλο. Πάει πιὸ πολύ, βγάνει τὸ γάϊδαρο του. — Οὐμ, οὐμ! τοῦ λέει σ' αὐλί· ἄλλη φορὰ δὲ μὲ χαλᾶς!

(Ἀναλαβόντας κάποιος κάποιο (κάτω τὸ δάσκαλο) ποὺ ἔμεν ἐδῶ.

Ἀλλη

Ἕνας πλούσιος εἶχε πολὺν καιρὸ δύο χωριό, κι' εἶχε ἕνα ἐκ-κλησάκι του ἔξω. Αὐτὸς εἶχ' ἐν' ἀγοράκι, ποὺ πήγαι-νε πιὸ δημοτικό. Τελειώνοντας τὸ σχολεῖο, τὸ 'βαλε σὲ γυ-μνάσιο καὶ σ' ἄλλες σχολές. Ὅταν ἐτελείωσε τὶς μεγάλες του σπουδές, ἄρχισε ὁ πλούσιος νὰ συμβουλεύεται μὲ τὸ παιδί του καὶ νὰ τοῦ κάνη διαφόρους ἐρωτήσεις. Ὅ,τι τοῦ ἔλεγε τὸ παιδί, δὲν τὸ δεχόταν, καὶ τοῦ ἔλεγε δικά του. Κι' ὕστερα τοῦπε τὸν πόλεμο καὶ τοῦ λέγει ὅτι εἶναι μάταια τὰ ἔξοδά του. Ρωτᾶει ὅμως καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ οἱ ἀκοὲς του ἔλεγαν ὅτι εἶναι μυαλό. Ἔπιασε μονομιᾶς πλούσιος καὶ παιδί πιὸ σοῦλε του, νὰ συμβουλεύουν μυστικὰ του. Ἄρχισε μονομιᾶς ὁ πλούσιος·

— Πῶς ἔμαθες νὰ λέγεσαι τὰ μάτια; — λέει τὸ παιδί — Γιατί γάϊδαρο.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

—Πώς λένε τό νερό; —Ὕδωρ, νερό. Πώς τή φωτιά; —Πῦρ, φωλιά.

Λέει λοιπόν ὁ σοφός γιοί σαλιφά: —Δὲ θἀ 'χεις χαρά ἐχῶ, ὅτι μάλιστα βαθαντίρεσαι; Τίποτα δὲν ἔμαθε. Τί γάλα τοῦ χεῖ χράντσια, γαλί ἔχει τό χραϊντσούνα τή νύχτα· τό νερό τό λένε ζουνάρα, γαλί κύλαει φυσά· τή φωλιά, χαρά, γαλί τή χαιρόμαστε τό χειμώνα.

Φεύγει ἀποχωρημένος ὁ σαλιφᾶς. Καθένας ὁ γιός, δίνει ὅτι χάλια σοφό, βάζει ξύλα, καί τή σαλιά φωλιά. Φεύγει ἡ γάτα καί σοφός καί χωρίζει ὅλα τά χνάρια τοῦ σοφοῦ. Ζυγώνει τό σαλιβί καί φωνάζει:

—Πατοῦμε, ἤ χράντσια ὥρες τή χαρά,
τή ἂν δέν ὀροφτεῖ 'ἡ φλάρα,
ὁ διάολος βάζρνει τ' ἄχερο
μαζί καί τήν παλιά.

Ὁ σοφός δέν κατάλαβε τίποτα, ὡσότου εἶδε ἡ παλιά του. Μά δέν μίλησε.

(Συμεὼν Ἰω. Κυριτσῆς, ἔτη 43)

Παραλλαγή τῆς ἴδιας ἱστορίας

—Μιά χωριάτισσα ἔβγαλε τό σαλιβί του ἀπό Δεκέμβρη, νά 'ναι δουλειάδα. Ἐκείνος ~~[illegible]~~ τοῦ ἔμαθε ἕνα σλωμάρι, ~~[illegible]~~ νά, ἕνα μαλιγάρι, μιά γάλα κι ἕνα μουσμαγίτο μέ νερό, ~~[illegible]~~ τοῦ δασκάλου καί τή φωλιά, σοῦ 'γιαν ἀναμμένα

θεί μανά, καὶ λου χεῖ: Πῦ λά χῆνε αὐλή;
Τὸ παιδί ἤθοε λί καναρίνι λους σπορκάτι, ὅλως,
τὶ εἰμάδε δό σχορτο. — Ὄχι, λου χεῖ ὁ Δεβόλης· τὸ
πρωμά λο χῆνε ἀνάπαζη, λὸ μαζεύρι ἀμυγδολίρι,
λὶ γέλα σταύλρα, μαλὶ σπίνα τοῦ σουλτανοῦ, καὶ λό
νερό φλίνεια. Καλά, χεῖ, λό παιδί.
Τὶ ἄλλη μέρα, ἤλανε Κυριακή, σπῆγε ὁ Δεβόλης νὰ
λουλουδήσῃ δλὶν ἐκκλησία, κὶ ὁ νέος ἔβαγε φωλιὰ ἐσπίλι.
Δὲν πρα πρωμάδα μ' δό σπῆτι — Ἐσπίνε ἀρέσαν λιὰ ἐκκλησία
καὶ φωνάζε — Δεβόλα, Δεβόλα! — Τί ἔνα, κύρ μου,
— Ἔσπρε μ' σταύλρα τὶ χαρά,
κὶ ἂν δὲν βρίξῃς μὲ λὶ φλίνεια,
ἔσπρε ὁ δίκηος λιὰ ἀνάπαζη
μ' ὅλα τ' ἀμυγδολίρια!
Ὁ Δεβόλης δὲν κιαλιάβε λίοσλα, καὶ λιὰ ἐπῆδε.
(Σὸ λόφ Χελιδόφρο Φν. Καλύχη, ἐλιᾶ 86)

Παραμύθι

Μιὰ φορὰ ἤλανε μιὰ γρηὰ κὶ εἶχε μιὰ κοπέλλα (Αὐτὸ
ἐσλαίδημε σλὶν Ἀγγλία) Καὶ κάποτα φέρν ἰσὰ κοπέλλος ἐσὰν
βρεσλημε. Σὸν χεῖ λοπόν: — Μάννα, ἐσανβρεσλημε ἡ Σαρέλλα.
Τὸ ἀσανχαίνει ἡ μαννα λις: — Κάποτος δὰ βρεθῇ νὰ σᾶρν
καὶ σένα. Σὲ κανα-δυὸ μέρες, ἐσανβρεσλημε μιὰ ἄλλη
φέρν ἰσὰ κοπέλλος. — Μάννα, ἐσανβρεσλημε κὶ ἡ Μαρία.
— Κόρη μου, κάποτος δὰ βρεθῇ νὰ σᾶρν καὶ σένα. Σ'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀνοιχτὴ ἡμέρα τσαντίσθηκε κι ἄγγιγε. Λέει: Μέν
να, τσαντίσθηκε κι ἡ Ἐρένη. — Μά πόρτα μου, τοῦ
γέν λόγια ἡ μάνα του, κι ἀπόψου διάολος δὲ βρέθη
νὰ πάρη καὶ σπίτια!

Τὸ βράδυ, τὰ μεσάνυχτα, τσοῦ χτυπᾶνε τὴν
πόρτα — Ποιός εἶσαι; — Ἄνοιξε νὰ μοῦ, καὶ θὰ μέ
δῆς. Ἀγνώρισε ἡ μάνα κι ἄνοιξε τὴν πόρτα,
καὶ μπῆκε ἕνας μαγκωμένος — Ποιός εἶσαι;
— Ἐγὼ ἤρθα γιὰ νὰ πάρω τὴν κόρη σου. — Μά ἐμεῖς
εἴμαστε φτωχοί. — Οἱ φτωχοὶ δὲ χρειάζονται μὲ τσοῦ
προύσιους καὶ οἱ προύσιοι μὲ τοὺ φτωχούς. Εἶπε
~~Θεὸς ἐχαιρετοῦσε κι ἐχαίρετε σπίτια τὰ~~
~~μεσάνυχτα τὴν πρώτη βρέση~~ καὶ σοῦβλο μὲ τὴ
γυναίκα καὶ τοὺ βγάλαν μαζί - ἔφυγε.

Λοιπὸν τὴν ἄλλη βραδιὰ ξεμαλλιάστηκε τὴ πρό-
τα κι' ἀγνώρισε ἡ χρειά. Δὲν εἶχε σοῦβλα, καὶ σή-
γε δυὸ γυναῖα καὶ πῆρε ἕνα δαυλὶ νὰ φέγγη, κι' ὕστε
πάρα πολὺ ἡ πόρτα, σοῦβλο! Δίλιος ἦταν ἀφεντιὰ
κι ἔσπιε πὸ μεγάλη ἡ χρειά κι' ἀγνάντεψε τὴν κόρη
— Μάνα, γιατὶ δὲν ἄνοιξες τοὺ ἀρραβωνιαστικόν μου
νὰ μοῦ μιλήσῃ;
— Σώπα, σώπα, παιδί μου!

Δὲν τὴν εἶδε ἴσοδα.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀγνώρισε ἡ χρειὰ καὶ σὰν ἔνα
πουλὶ καὶ χορτοφόρτωσε ἕνα κάϊκι τὴν κόρη του καὶ

Και τότε γέρο: — Νά σᾶς πῶ, σοῦλι, νά φᾶμε ὅλες τις σάρτες, μονάχες, μαλί δά 'ρθῃ καὶ τό βράδυ αὐτός. Ἐμένα δά ἔρθει, καὶ δά εἶμαι σπίτω κατό λιν σαρλά. Ὅλκαν δ' ἀνοίξῃ, δέ δά δῆ ἀνδρωπο νά μπαίνῃ, σαρά ἕναν μακρυνό.

Ἐλα ὁ σπιτικός ἐσπέρνε κάπο βραδύς κι ἤσλεπε στόν κάπο λιν σαρλά. Μόλις ἐχλιώσανε ὁ νέος λιν σαρλά, ἀνοιχτή θυμᾶ ἡ χειά καὶ λοῦ ἀνοιχτε, καὶ μπῆκε σοῦρλα! ἕνα τέρας μέγα. — Κυρίτσε, τότε γέρο ὁ σπιτικός. Κι ἀρχίνησε καὶ διάβαζε. Ἔβλεπε μές' στό σοῦλι κι ἐσπαίνανε ὅλα ἀνοικτοῦ. Ἐκεῖ ἐσυνέχισε νά 'ναι μιά λάτρα (=πλεκτική) τοῦ σελεγκιοῦ κι ἐμπῆκε μέσα. Καὶ τότε γέρο ὁ σπιτικός: Ὄσους μπορέσῃς, νά ταφώσῃς τή λάτρα! Ἐκαλάμησε ἡ γυναῖκα κι ἐλάφωσε τή λάτρα. Ἐδῶ γέρο τότε χειάς ὁ σπιτικός: — Ἐλοῦ λιν λάτρα δά σᾶς κύριο δλό μαγό, σοῦ φτιάχουν οἱ σπιτικοῖτσες (μικιές), νά λι δώσῃς δλό καϊκι νά λιν σπλάχουν δλι δαλάσσα.

Ἐκεῖ ἤλανε ἕνα ~~σπιτικό~~ χειρόλας τσαγγάρης καὶ δούλευε ὅλη λι βδομάδα, δευτέρα καὶ λιν Κυριακή. Ὅσου λι Δευτέρα, ἔφαε μεγά αὐλός ὁ τσαγγάρης (τόν λέγανε Γρηγόρη ἡ Τζιντζίρα) καὶ πῆρε τό δρόμο τρα γουδιά γύρω-γύρω λι δαλάσσα. Ἐκεῖ ἀκούει μιά γυνή: — Ἀγιούλα, χριστιανοί! Ἐψάχνε δεξιά-ἀριστερά, δέν ἤβρεσε τίποτα. Ὅσου ἐξαφνα βλέπει μιά λάτρα. Εἶν πῆρε λι λάτρα ὁ τσαγγάρης καὶ λιν ἔβγαλε ὅλου ἀπό

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κι δάγκασα. Τοῦ λέω: — Τί κάνει μέσα; — Ἀνοιξέ μου, καὶ θὰ σὲ κάμω μεγάλον ἄνδρωπο. — Μὰ ἂν ἤσουνε κακός, θὰ σὲ βάνανε αὐλοῦ μέσα; — Ἀνοιξέ μου, καὶ θὰ σὲ κάμω μεγάλον ἄνδρωπο. Τοῦ ἄνοιξε τέλος. Γίνηκε ἕνας κακαρός, καὶ τοῦ φαρμάκι ἕνα μοσχὸ ἄνλεγκο. — Ἐρώ, λέει, θὰ ρώ. γω λίρα καὶ θὰ μοῦ μέσα ὅλη βασιλοσυρακοῦσα τὴν Ἰταλίας, καὶ θὰ βγῶ σὲ 3 μήνες. Κι ἄμα γυρίσω σὲ θὰ μοιρᾶ νὰ λὶ γαλρέψη.

Δὲν ἐπρόκαμε αὐλοὶ ὁ τσαμπρέκης ὁ Γρύλλος νὰ πάη σπίτι του, ποὺ ἄκουσε ὅτι ἡ θυγατέρα τοῦ Βασιλιᾶ (τῆς Ἰταλίας) εἶναι πολὺ βαριὰ ἄρρωστη. Ἄρχισε νὰ πονέση ἡ ἀριστερή μέρα καὶ σύγε στὴ δεύτερη. Ἀδημονέλα, πατέρα ἕνα μπουζούκι μεγάλο μ' ἕνα ρολόϊ ποὺ εἶχε τάχα, καὶ πάει σὲ βασιλικό πάλατσι. — Εἶμαι κι ἐγὼ γιατρός! — Μωρέ, φύγε! — Ὄχι, εἶμαι κακός. Ἀκούσανε τὴ φασαρία, τοὺ κάμανε μέσα. Μόλις ἔσπασε πάνω, τ' ἀνοίξανε καὶ κάμαρα. — Θέλω νὰ εἶμαι μόνος μου. Τοὺ ἀφήσανε. Πάνω ἀπὸ δακτύλα τὴν βασιλοπούλα — Ἔ, φίλε, γρήγορα! Σὲ παρακαλῶ νὰ λὶν ἀφήσης — Καλά.

Ἀνοίγει πάλι λίγο πόρτα, ποὺ κρυφάκουε ἡ σπιτονοικοκυρά λὶς βασιλοπούλας — Τί γαλρικὰ θέλει; — Δυὸ μπάσα ρεβάνια, δυὸ γάρια γλυκὰ καὶ μιὰ μπότσα γκρέκα, μ' ἕνα μπουρτάρι (=γουδί), κι ἄλλα

παρθένι τοῦ κυρὰ Γιωρί.

Ἀφήτου σήμανε κιόλα, ἐκεῖνος τὰ σαλεύγε ὅλα, κι ἔβαλε
τὸ γουδί καὶ τὰ κοπάνιζε (τ' ἄγια τὰ 'φαγε), γάχα
νὰ κάμη ἀγιορεί. Ἔβραζε καὶ τὸ μελάνι (γάχα) καὶ τὸ
ρολόϊ (γάχα), καὶ τὸ κουρδίζε κι ἔγραφε.

-Ἐδιαλύμιζε κιόλη ἡ κυρὰ 3 ἡμέρες. Ἔβινε μεγά-
λος ἐδιαλυμίσανε. Πῆρε σαββὰ χαρτιὰ ὁ τσαγγάρης.

Ὁ δάσκαλος τοῦ εἶπε σὰς δὰ σᾶν νὰ μοῦ καὶ
δὶ βασιλοπούλα τῆς Γαλλίας, ἀπὸ κεῖ τὰ Ἰωάννια, κι'
ἐκεῖ, λέει, δὰ μείνω μέρα τσι, μέχρι σοῦ νὰ διάσῃς.

Ὅλον ἀρρωστήσε ἡ βασιλοπούλα τῆς Γαλλίας, ἐπαγγείλα-
τοι τσαγγάρη καὶ ἐκεῖνε σὰν ἰατροὶ καὶ τὴ γιάτρεψε.
Ἐσοῦλα τοι κερδίσανε καὶ δλὶ Ἰωάννια, ἀλλὰ δὲν εἰσήγαινε.
Ἐβάλανε νὰ μιρίξουνε σοῦμα σὰν Ἰταλία, γιὰ νὰ τὸν
ἀναγκάσουνε νὰ σᾶν. Ἐσεῖνε, ἀκλιμούμε τὸ Διάσο.

— Δὲ σοῦ σᾶ νὰ μοῦ ἔρθῃς; τοι λέει — Κάμε μου τὸ
χατήρ, λέει, νὰ μοῦ ἀφήσῃς λίγο νὰ ξεψυχάσω, καὶ ἐκεῖνο
τσιοὶ ἀκιλός. Τί νὰ κάμη ὁ τσαγγάρης, ἐλυπήθηκε
σοῦ, σου δὰ τὸν ἀκουμεράσῃ. Ποῦ ἔμπηξε, ἔδεσε
σοῦ λέει: "Οὔτε τὸ διάσο ν' ἀγγίξῃς, οὔτε τὸ σαμάρι
σου νὰ κάμῃς." Ἀλλὰ ὁ τσαγγάρης κιόλη ἐλυπήθηκε.
Θυμήθηκε τὴν ἱστορία τοῦ γάϊδα καὶ ἔβρε νὰ τοι κανονίσῃ

Διαβάζει τοὺς Ἰωαννούς, (ἤτανε Ἑκκλησία καὶ ξημέρωσε
Κυριακή), κύριο ὅτις 12 ἡ ὥρα νὰ χτυπᾶνε ὅλες οἱ κα-
μπάνες καὶ νὰ ρίχνουνε ~~κανόνια~~ κανόνια. Ἔλα κι'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

έγινε. Το μεσημέρι δεν Κυριακή, άρχισαν καινούρια καμώματα, σμωχαρίδι, όπου ο κόσμος έβρισκε. Βγάζει ο δαίμονας του ζωγράφου. — Μωρέ, τι έχεις; — Δεν ξέρω, δεν ξέρω. Το 'μαθε ο σόι της μέ τη γριά σας βρίσκομαι εδώ, κι έρχονται σαν να σε βάλουν στη δάντα. Φοβήθηκε βέβαια ο διάολος κι αυτός γέρος. — Άνοιξε μου γρήγορα την πόρτα, να φύγω! — Θα σ' ανοίξω, δεν γέρο, αλλά θα βγεις από δω βασανισμένος. — Καλά γέρο, θα βγω.

Του άνοιξε την πόρτα κι έβαλε τα κλάματα, κι έγινε σαν τρελός ο ζωγράφος.

(από τον Χειλόφορο Α. Καλιά, έτων 86)

Τραγούδι — Τής Σούδας — Ηρώδ. εἰς μνθ. 24651 τχν. 2880

139 Ένα πρωί με το δροσό, σ' άνοιγε το παντζούρι
άκουσε να σας είπω τη Σούδα το τραγούδι.
Που η Σούδα ήτανε η έμορφη, της Κρήτης το καμάρι,
κι αγάπησε το Χαρή-Μουζή, το πρώτο παλληκάρι,
Αγάπα μου κι αγάπα μου χρόνων δεκαεφτά μου.
Ένα πρωί δεν κοιμήθηκε, στην αγκαλιά του κοιμήθη,
πέρνει το μαντήλι του, τα δάκρυα του σκουπίζει.
Ο πατέρας της λέει δυνατά, η μάνα της τα λέει:
— Τι έχεις το Σούδαμου και κλαις και λυπάσαι;
— Όνειρο το είδα, η μάνα μου, μικρό φαρμακωμένο,

σὲν ἤρθε τ' ἀδερφάκι μου, μ' εἶνα σταυὸ μοσμένο.
—Ὄντερο τὸ εἶδες, Χρύσα μου, κι ὄντερο δὰ θὰ βγεῖ,
κακὸ σιὰ τ' ἀδερφάκι σου σὲ ξένα δὰ γυρέψ.
Τὶ νύχλα τὰ μεσάνυχλα, τὶς δώδεκα 'γ ὥρα,
ἀκού' λὶν ὠρέλα κακὴ χιονᾶ, σλὶν αὐλὴ λὶν γαράχλα.
—Σήκου, Χαραμπαζάκη μου, κακὴ φύγε μὲ λὶν ὥρα
γιατ' ἤρθε τ' ἀδερφάκι μου κακὶ τὸ νὰ γίνω λώρα;
—Σήκου 'γ Χρύσα κι ἄνοιξε, κι ἐγὼ μένω σλὶν αὐλή,
κι ὁ ὕπνος σου εἶνα γλυκός, νὰ φύγω δὲ μ' ἀφήνει.
Σήκω δ' ἡ Χρύσα κι ἄνοιξε κακὶ λὶν κακημοσρίζει:
—Καημοσρά σου, γλὴ ἀδερφέ, —Καμὸ τὸ τ' ἀδερφάκι.
—Ποῦ εἶσ', ἀδερφέ μου, κι ἐχτὲς ἐδῶ κακὶ τόσα χρόνια;
—Γιὰ δὲ λὶν ἀδερφούλα μου λόγια σου μοῦ λὲς κακή:
μοροθὰ μὲ μάνα μασμαρὰ κακὶ σπίσω μοσεβεύει!
—Ποιὸ εἶν' αὐτὸ σοῦ κεῖνε σλὶν αὐλὴ σ' ἀσβεσάλω;
—Χαὶ τὸ μὲ χὲς, μωρ' ἀδερφέ, σὰν τὶ μὲ λογαριάζεις;
τὶ νύχλα τὰ μεσάνυχλα ἤρθες κακὶ μὲ σκεράζεις;
—Ἀμὲ σ' με κακὶ μὴ μοῦ μιλᾶς, γιατ' εἶμαι κουρκεμένος,
ἀπὸ τὸ δρόμο λὸν σοῦ εἶμαι κακὶ διγαλμένος.
Τὸ μαθρακιὰ λὴ ἄρωξε, νερὸ γιὰ νὰ λοῦ φέρ',
ἀπὸ τὸ σηγαδάκι λη κὶ ἀπὸ τὸ μρυονέρ.
Τὸ μαθρακιὰ δὲν ἄρωξε, μὲ τ' ἄγριο λὸν σκάνει,
μὲ τ' ἄγριο λὸν κακὴ δαρεῖ, μὲ τ' ἄγριο λὲ λέγει:
~~—Χρυσὸ μαχαίρι—ἄρωξε ἀπὸ ἀγγυρὸ βγαλμένο~~
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — (;)

Εὐτὺν ἀμέσως ἔβγαλε ἕνα χρυσὸ μαχαίρι,
ἀπ' οὐρανὸ τὸ ἔσταξε καὶ στὴν καρδιὰ μὲς φύκι.
– Σώπα, μανὰ μου, μὴς γιαλοὺς, νὰ βάλουν καὶ σφυρί μου,
χάλασε ὅλα χάλασες, σιγὰ δικό 'ν' τὸ ἀργυρικό μου.
– Καημένε μου 'ναι, ξουλα μου, νὰ μοῦ 'φτιανε χαμπέρι
ἀπού 'ν' ἐσκοτώσανε στὴς Μπαρμπαρίτσ' τὰ μέρη.
(Ἐξένη Κων. Καλύβη, ἐτῶν 68).

(Ἐμφανίζονται
οἱ ὁμοιότητες στίχων: Τραγ. 2' ἀρ. 18).

Σχῆμα 140 Ἀρ. σχ. πίν. μονὲ 4655 τραγ. 288α'

Ἀνέβαινα, κατέβαινα ἀπὸ Ἁγ.-Γιωργοῦ τὴ σκάλα,
ρωμιόπουλον ἀπάντησα, μικρὸ ἀρρεβωνιασμένο.
Τὸ ἀρρεβῶνα τ' ἀρώτησα, κι μάνα μου σαγαίνει:
– Μάννα μ' κι ἂν εἶδα μάννα μου, κι ἐγὼ σκλαβὶ δικό σου,
φτιὰ τὸ χοῦσο χοῦσε με, τὸ χέρι χέρι σὰ με,
φτιὰ καὶ τὴ συνοφέτσα μου, τὴν ὀσπιταρχοσύρεσή μου,
ὁ ἴδια σουγιὰ σκοτώνουνε κι ἐμένα σκοτωθεῖτε.
Κι ἂν σκοτώσουν τὰ σουγιά, σὰν κι ἐγὼ μὲ κείνα,
νὰ 'βρω λίγη ἀγάπη μου, λίγη μαγαριτάρενα.

ξνώ: [Ἄνοιξε, μάννα μ', ἄνοιξε, γιατὶ μὲ κυνηγοῦνε,
μάννα μου, κι ἂν μὲ σκάσουνε, τὸ αἷμα μου δὲ χάνω.]
(Μαγουλοφαν. Τραγ. 2' ἀρ. 17)

192 ..
Παραμ. Ὄξω τοῦ χοροῦ, ὡραῖα τραγούδια!

Τ' Ἁη Γιωργιοῦ τὸ κραγιόνι (ἀσχετο κρεμμύδι)
(δύσκολο νὰ τὸ συμπονέσεις)

141

α) – Γιὰ Μέγα-Ἁη Γιώργη μου καὶ μέγα Καβαλλάρη
ἁρματωμένε μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ μοναχοῦ

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Τὸ μοσχαράκι ἔριξαν τίνος δέξει νὰ χάχῃ,
καὶ ἔλυχε τοῦ βασιλιᾶ νὰ δώσῃ τὸ ψαλίδι του.
Κι ὁ Ἁη-Γιώργης τὸ 'μαθε ἀπ' τὴν Καισαρόμη
τὸ χήρικό του τ' ἄλογο καὶ μ' ὅλη του τὴ βία.

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Γιὰ λὲς τὸ ψαλίδι μου, νὰ ὅλο τὸ βιό σου δίνω.

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

καὶ σκιρτήματα ὁ δράκοντας γιὰ τὴ βασιλοπούλα.

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Ἐλὰ βρύσες νὰ 'ρθεῖ τὸ δρομὶ – – – – – – – – – –

– – – – – – – – – – – – – – – – – –

Καὶ τὴν καρδιά μας ἔκοψε γιὰ νὰ τὸν ψυχρίσῃ,
ὥστε νὰ βγῇ καὶ τὸ δρομὶ, τὴν μόρφη νὰ φουμήξῃ.

(Εἶχεν Κ. Καλέμη, ἐτῶν 68 –
συμβαίνει νὰ τὸ κραγιόνι σαν μιμρές)

142

β) (– Ἔβινανε οἱ ἄνδρωποι, καθένας μὲ τὴ σειρά του
τὴ δυσλιγιά του. – Ἔβγαινε τὸ δρομὶ καὶ τὴ ρούφουνε
Τοῦ ἔλυχε τοῦ βασιλιᾶ νὰ δώσῃ τὸ ψαλίδι του,

Τὸν ἔνιωσε, μὶ ὁλόισε, μὶν ἔμαινε σὰ νύφη,
καὶ μὶν συλλογέγαινε ὅλου δράμουλα μὶ βρύση,
ὥλα νὰ βρῆ καὶ τὸ δρομὶ, γιὰ νὰν μὶν ρουφήξη.
Ἐμνὶ ἡ μοῦρα ἐκαθόλου μὶ ἔκραξε.
Κὶ ὁ Ἁη-Γιώργης τ' ἄκουσε ὀχ' μὲν Καστοριὰ,
τὸ χήμαρό-ν-του τ' ἄγγιξε καὶ μ' ὅλη του μὶ βιά.
Τὸ δρόμον ὅλο ἐτσίγγινε τὸ Σόταν' ἀσταλαίνη (Σαλαπ)
– Ν' ὦ μεγαν-Αἲ Γιώργη μου, μὶ ὦ μέρα νὰ βγάλω,
τὸ χήμαρό σου τ' ἄγγιξε ὅλη τί σοῦ τὸ βάλεις;
– Μωρέ, δρουμαλάκια, σοῦ ξέρω τ' ὀνομά μου,
τί ἐγὼ εἶμαι μαμιὰ 'σὸ δῶ, ἄγγιξε ν' τὰ ἰγονιά μου.
Βιτσὶὰ βαρεῖ τ' ἄγγιξε του, μὴ βρύσιν ἀρνιαίνει,
καὶ γύρνιε μὶν ποδιὰ σ' ἔκραξε [μὶ ἐχλωσολόι];
– Τί ἔχεις, μόρε μου, καὶ κλαῖς καὶ βαριαναλιανάεις;

– – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Ἐσὺ νὰ φύγης, λοὺ χέρι. Εἶναι ἀργὰ νὰ χάνης
καὶ σήμανε τὸ δρομὶ – Ὄχι, χέρι, σὰ παιδάκι. Ψέ-
ριστ' με, μὶ ἂν ἀσουσουμιάσω, ξυπνᾶτε με.
Καὶ μὶν ἀσδιὰ μὶ ἔσωσε, γιὰ νὰ 'λὸν γλυκοῦσι,
[ὥλα νὰ βρῆ καὶ τὸ δρομὶ καὶ νὰ [μὶν ρουφήξη]
Κὶ ὅλαν ἐφαίνιμε τὸ δρομὶ, γιὰ μὶν τοῦ
ἔξυπνος – Σήμαν νὰ φύγης, λοὺ χέρι.
– Μὶ φοβᾶσαι μὶ χέρι αὐτὸ καὶ μὲ τὸ
σπαθὶ τοὺ λοῦ μόγε τὰ τρία κεφάλια
καὶ τὰ μρήκια μὶ χώνη του γιὰ ἀσδιάγη.

(Ἀπὸ μὶν Χρανὴ Σοφ. Καλύκη, ἐτῶν 77)

→ Όλον ἐλέγανα τὸ σκόλιο κι ἐσὺ κοντὰ μὲ βασανοσύγια, τοὺ ρώταν σοῦτα:
– Γιὰ σὲς μου, μωρὲ νιούτσικε, σοῦ χέν' τ' ὄνομά σου,
γιὰ νὰ σοῦ κάμω χαρίσμα ν' ἀρέσῃ τὸ ἀφεντικό σου;
'– Τὸ' κυποδιγράς του Χαρτιοῦ σοὺ εἶναι ἡ γραμμή μου,
ὅσοι λίγα δοξάζουνε, νὰ χουνε λίγη εἰχή μου.
(ἀράδα κελεχή) ...
(Τὸ ἐκαγουδούγανε πὸ χορὸ τοῦ σαγαμηριοῦ
ἐδῶ πού Ἅη-Γιώργη, μὰ δὲν τὸ χένε πιὰ
σὲ κανιὰ νύφη τὸ γράφει).

Δίλεχο (1) –
Μεγ' Ἅη-Γιώργη Χωριανὲ μὲ ἁγιὰ Σοφιὰ δίπλα Πόλη
μὲ ἁγιὰ Σωτήρα πὸ Μοριὰ
φέρε τ' ἀχάρι μου κοντά. —

Τραγούδι 143

Μιὰ νύφη ἀπὸ τὴν Ἔφεσο θέλει νὰ ταξιδέψῃ,
θέλει νὰ κάμῃ στράτα, νὰ πάῃ στὴν Ἀλεξάντρα.
Χίλια δίνει τοῦ καραβιοῦ, τραπεζάρια τοῦ θέλουν
κι ἕνα τραπεζο-δώδεκα δίνει τοῦ καπετάνιου.
Κι ὁ νεκρομάνος ἐδάρρεγε κι ἀπ' ὀπίσω πὸ χαμό της.
Κι ἡ νύφη ἀπὸ τὸ φόβο της κι ἀπὸ τὴν ἐκφοβιά της,
λιγοθυμιὰ τὴν ἔμφερε κι ἔπεσε λιγωμένη,
κι οἱ ναῦτες ἐδαρρέγανε σὰν εἶν' ἀποθαμένη.
Ἔτσι δαγάνα κι ἔβγανε, κι ἔτσι δαγάνα κι ἔβγανε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νί ή δαίμονα νει ἔβγαζε δλες Πάσχες τά μοναχάρια.
Μιά Κυριακή, μιά λαμπρά και μιά νεχνί ἡμέρα,
βγήκαν νά διργανίσουνε οἱ ὡρῶς ἀρχοντοσοῦλες.
Παρνοῦν λίν ἀμοδαγασιά, θαίρνουν τό σκεριγκέλι,
νί ή κορη νάλω πό χαμό βαρία θ' ἀναθενάρη.
– Κόρη, μήν εἶδες Γουρμούζη, μήν εἶδ' Ἀρμενοσούλη;
– Μά ἐγώ δέν εἶδα Γουρμούζη, δέν εἶδ' Ἀρμενοσούλη,
θαρά εἶδ' ἀπό τήν Ἐρμιόν, μιά ὡρωλη ἀρχοντοσούλη.

(χορεύεται συρτό)
πήγαιν.

144

Ἄγρα

Αἰνδόνια σ' ἔνα βουνό, σ' ἔνα μαρμαρολίθι
γιά ν' ἀρνιάω λίν ὀρφάνια, γιά γέν του θέλρισι.
– Βυρέ θέσπιλι, ἀδικιά, νί ἀδικο σκοτωμένε,
ἀκόμα νά φᾶς τά νύχια σου, τά νυχοσούδαρά σου,
θαρά νά φᾶς νί ὀρφάνια, νί ἀηδονοκελαϊδοῦσι,
ὅσου γαμῆ λίν ἄνοιξη, τ' ὄμορφο καλοκαίρι.

145

("τοῦ Μοσχόπη τό τραγούδι")
Ἀριθμ. σύμφωνα #655
τόμ. 288σ.

Ἄγρα

– Ὅσο εἶν' ὁ κάμπος τοῦ γιαλοῦ νί ὁ ἀγέλας τοῦ σταλιοῦ,
τόσο διακεῖδι ἐδιάβαζαν ἡ δόλια ἡ Ἀρετοῦσα.
νί ὅνλες τοί ἀχνογιάβαρλου ἤρθαν οἱ φροξενιές της,
νί ὅνλες τό ζήτησε σ' ἀντί, ἤρθαν νά τήν φάρουν.
Προξενιάδες δυόβγαν καί μανιάδες δέκα
νά δώσουν λίν Ἀρετή σπίτι μακριά πλί ξένα.

(ερωτ. κλέφτικα)
χορευτικά

(εμφανίζεται οἱ ὁράτοι λίχοι: τραγ. 2' σ. 19.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

146

Χαιρούδι (βαλεριανή) του χεριού. (και το σαλιγκάρι) Αριθμ. εικόνας 4658 τετρ. 288α!

Μι' αηλιόκαμε η μάνα μου
και μού 'δωσε άνιλε χέρι.
Ήταν γυαλί ώσαν κουνιά,
χιονιά ώσαν ροβίδι.
Στη παχιά εφωτογένε
και βριάκει ένα βυζί.
Συνέρτι του λοι βουλιάζανε
δο χάβρικο το σκέρνει,
= απεραντο
τη φρέσκη σάκο και γλάστ
και μία βαρκιά λουλούδια.
Στην αγκαλιάν απίβηκα
το βράχλο για να πάγω,
κι από το βράχλο έπεσα
κι είχανα τελείωσ (=συμφιλίωση)
Μέρα που σκέρνει τ' άνιλιο,
κι η βοϊτσα το κεφάλι
κι ένα μεγάλο μέρμηγκας
του σκέρνει το κουφάρι.

(Θρύλοι, Χρήσιμα)

Μι' αηλιόκαμε η μάνα μου
μάνα μου, η καντούνα μου
και μού 'δωσε άνιλε χέρι,
μάνα αιλεμπορικό του γιου!

(εμαρμπορ. Σ' 20)

147

Χέρι - (του χεριού, όλων σαν τα φερουλιού νύχια)

Αριθμ. εικ. μον. 4658 τετρ. 288α!

Κάτω στην αη-Παρασκευή,
κοντά η κόρη μου ζει.
Κοντάκι κι αντερωτάκι
και βρέση σαν αλεφωτάκι.

(Μαγνησ. τετρ. 2' αρ. 22α)

(είπεν Κ. Καλύκη)

148

Αριθ. εἰκόν. 4457
τεύχ. 2884

Ἄγρα (Τὸ χάνι μοιρολόι ὁλοὺς τοὺς νύφης)

– Μὲ ἕνα ἀγούρι, νἀ ἕνα μεγάλο γλεντέλι,
κάλλιο ἐχήρεψε, χωριὸ νὰ ᾿βάλη νὰ μείνη.
V Βρίσκει ἕνα δεντρί, τὸ χάνι συνταιριάζει.
– Γιά, σὰ γιωνοῦσι μου καὶ μεγάλε ᾿λάμπαλά ᾿σου
γιά, νὰ σὲ εἶχες μοῦ καὶ δέντρο τ᾿ ἀμπελό σου,
γιὰ νὰ ᾿ταν ὁ γάμος μου καὶ θέλω νὰ σταμπάσης,
καὶ τὸ φύλλο σου τὸ νοῦμι νὰ γυρεύης.
– Κοῦσε, οὐρανέ, καὶ γῆς μὴν τὰ βασταίξης,
ὡς καὶ τὸ δεντρί τὸ νοῦμι του γυρεύει!
(Ἐξένη Κ. Καλύβη, ἐτῶν 68)

(χορεύλια συρτὰ-σαρτιανὰ
... κάλλιο ἐχήρεψε-κακὸ μου,
τρίγωνε βασιλικέ μου! (Μακρυλογ. τεύχ. 2 σ. 21)

Διδυμο (:)

– Κόρη, ἂν κοιμᾶσαι, ξύπνησε κι ἂν κάθεσαι ἄσπα φάνου,
ἐγὼ εἶμ᾿ ὁ γιὸς σοὺ ᾿γαπῶ, κι ἔρχομαι νὰ σὲ πάρω.

Τραγούδι 149

Ν᾿ ὁ κύρ-Βοριᾶς ἐμήνυσε ὅλους τοὺς καραβοκύρηδες:
– Καραβοκύρηδες, μὴ σαλπάρετε, κάλεργα μὴ δουλεύετε
γιατ᾿ αὔριο τὸ πρωΐ-πρωΐ, δυὸ ὧρες νὰ ξημερώσῃ,
θὰ παλεύρω κάλεργα, θὰ πολεμῶ καράβια ...
(ἡ ἰδία, Ἐξένη Καλύβη)

Παραμύθι. Η Στραχταρού. (Στραχλαριά)

Μιά φορά κι ἕναν καιρό ἦταν τρεῖς ἀδέρφια καὶ γυναῖκες. Κι εἶχαν, ὅπως ἀκοῦτε τ' ἀδράχτι, δὲν λένε φτύνε. Ἦταν τρεῖς νύφες καὶ ἡ μάνα τους.

Ἐβγήκανε, ἐβγήκανε, τοὺς κόβεται ἡ ψυχὴ τῆς μάννας. — Ὅλον σοῦ ξανακοῦ, μάννα, δὲ σὲ φτάμε!

Πάλι ἐξαναβγήκανε, καὶ τῆς κόψανε. — Ἄχ, μάννα, χτύπε. Τρεῖς φορὲς δ' ἀφήσαμε, τώρα δὲ σὲ φτάμε. — Τί μάννα σᾶς, δὲ φτάλε, παιδί μου, ὅπου ἐγὼ σᾶς ἐπουναίρισα, σᾶς ἔβρεξα τὸ μάννα; Τίποτα αὐλή. Οἱ δύο ἀδερφὲς τὴν ἐσφάξανε καὶ τὴν ἐφάγανε.

Η μικρούλικη, ἡ Στραχταρού, ἔκλαιε σὰν βλάχα, μὲ ὅλη ἤθελε νὰ φάνε, ἐκείνη ἔκλαιγε ἀπουκάτου ἀπὸ τὸ τραπέζι μὲ ἔκρυνε τὰ κόκκαλα καὶ τὰ 'βαλε ἀπουκάτου ἀπὸ μιὰ πουφαγιὰ τὸ ἐλάτι.

Αὐλὴ ἐρύγανε κι ἐσκίζανε πλὲν ἐκκλησιά. Τοὺς λέγανε κι ἐκεῖνες: — Πᾶμε, Στραχταρού, πλὲν ἐκκλησιά! Αὐλὴ δὲν ἤθελε. — Ἐσεῖς μοῦ φάγατε τὴ μάννα μου, κι ἐγὼ δὰ 'ρθῶ πλὲν ἐκκλησιά;

Ὅλες ἐρύγανε οἱ ἀδερφὲς της, ὡσὰν πλὲν πουφάγα τὸ ἐλάτι καὶ τὰ βρίσκει τὰ κόκκαλα χρυσᾶ. Ὅλο χρυσᾶ φορεμάτα καὶ ἄλλα. Φορέματά της φορεσιά της καὶ ὡσὰν κι αὐλὴ πλὲν ἐκκλησιά. Καὶ ὅλες ἔφυαν πλὲν ἐκκλησιά, ἐμάρμε ὅλη ἡ ἐκκλησιά. Τὴν εἶδε τὸ βασιλόπουλο, ποὺ εἶχε νὰ 'ρθῇ ἐκεῖ, κι ἀρέσκει πίσω: — Τί 'ν' αὐλή; Τὴν εἶδανε κι'

οἱ ἀδερφάδες μου καὶ ξαφνιάστηκαν. — Ποιὰ εἶν' αὐτή; Ποιὰ εἶν' αὐτή; Κανένας δὲν μὲ γνώριζε.

Τὸ βαγιόπουλο μὲ ἔπιασε γυαλιὰ καρφιὰ, ἐγὼ αὐτή, ὁρίστε ἀφουγκράστηκε ὁ παπᾶς ἔφυγε, γιὰ νὰ μὲ δοῦνε γνωρίσουν.

Κι ἐσηκώθηκα τὸν μοῦφλο μου εἶχα καὶ ξεντύθηκε καὶ πῆγε σχεδὸν τὴ βραδιὰ.

Ξημέρωσε οἱ ἀδερφές μου: — Καημένη μου, δὲν ἐχόρτασε πιὰ ἐπιστολή! — Ἐσεῖς μοῦ φαίνεται μὲ μάνα μου, μὲ ἐγὼ δὲ βρῶ πιὰ ἐπιστολή;

Τὴν ἄλλη μέρα ἐσήκωσε σχεδὸν πιὰ ἐπιστολή.

— Δὲν ἔρχεσαι, βρὲ Σταχτάρια, πιὰ ἐπιστολή; — Ἐσεῖς μοῦ φαίνεται μὲ μάνα μου, μὲ ἐγὼ δὲ βρῶ πιὰ ἐπιστολή; Ξημέρωσε σχεδὸν αὐτὴ τὴ μοῦφλο μὲ ζελατίνα, ἔβαψε τὰ χρυσά μου μὲ ἔσωσε σχεδὸν πιὰ ἐπιστολή. Ὅλοι ξημώσαμε μεσά, ξαναλάμψε ἡ ἐπιστολή, καὶ ρωτιόντανε ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ποιὰ εἶναι. Τὸ βαγιόπουλο ἤθελε νὰ μὲ πάρη γυναίκα του. Τρέχει σπίτι του, τὸ λέει τὴ μητέρα του καὶ γυρίζει μ' ἕνα ξυστό (βαρὺ) μέλι. Τὸν εἶδε μὲ ἡ μάνα του καὶ τοῦ λέει: Τί ὡραία νοστάλγια! Ὅλοι σκεφτόμαστε νὰ ρίξουμε τὸ ζάρι, μὲ ὅλοι σκεφτόμαστε ἀφ' ἑαυτό μου ἐπιστολή, νὰ κερδίσω τὸ σκοπό μου, νὰ τὸ βρῶ. Ὅσο μὲ ἔχουνε.

Πρὶν ἀφουγκράστηκε ὁ παπᾶς, τρέχω νὰ φύγω αὐτή, τὸ βαγιόπουλο ρίχνω τὸ μέσα τὴν σοφρά. Κερδίσα τὸ σκοπό μου, ἀρραβωνιάστηκα τὸ βαγιόπουλο.

Ἡ Ελενίτσα ἔμενε, πάει καὶ ξενιτεύτηκε. Πῆρε τὸ βαγιόσακο κι' ἄρχισε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ τοῦ χωριοῦ, ὅπου εἶναι τὸ σαπούνι, καὶ τὸ μοιράζει ὅλες. Ἔμαθαν οἱ ἀδερφές της ὅτι ἤθελε νὰ ἰδῇ τὸ βαγιόσακο σὲ ποιὰ τους, κι' ἐβάλανε ἀπομάλου ἀπὸ ἕνα φανέρι καὶ κι' ἔχανε γιὰ μόστρα ὅπως μποροῦσαν ἀβγά. Καὶ τῆς δώσανε καὶ μιὰ παραμάνα (κατσούλα). Ἔφαγε τὸ βαγιόσακο, ἔχωσε, βρίσκει τὶς ἀδερφές κι' ὅλα σὲ ἑτοιμασμένα.—Ὅρισε, νὰ φορέσῃς τὸ σαπούνι—Μάγισσα, ἰδὲ-ἰδὲ εἶναι.—Δὲ σὲ φέλγει! Ἰσὺ χέσε τὸ βαγιόσακο. Τὸ ἴδιο ἑτοιμάσαμε καὶ γιὰ σένα.—Δὲ σὲ φέλγει καὶ σένα, λὲς χέσε. Ἂς μαζώσω γίγο νὰ ξεκουραστῶ! Καὶ κάθεται ἀπάνου σὸ φανέρι. Ἔκανε νὰ ἔχῃ μιὰ παραμάνα καὶ τοὺ ἐσούβλαε.—Τί ἔχεις κεῖ;—Ἔχω μιὰ μποῦσα, καὶ νὰ μαζώξῃς ἄλλου, βαγιόσακό μου.—Ὄχι, ἐδῶ θὰ μαζώξω. Πᾶγε τοὺ ἐσούβλαε. Τότες τοῦ δίνει μιὰ μπωλιά, καὶ τὸν ξεκοίλωσε.—Βγαῖνε κεῖ μπουσία.—Ἔχω πάνου, φόρεσέ το καὶ σύ! Τὸ φορᾶει, λέει—Δὲ μοῦ φέλγει ἐρεναμέ!—Ἰδὲ-ἰδὲ, σοῦ φέλγει καὶ σοῦ παραφέλγει.

Ἀρέσανε διαλάβη τὸ βαγιόσακο νὰ ἰδοῦ σιράλοι νὰ τὸν σαρώνουν, ἀμὰ σφὶν φύγη αὐτὴ ἐσπάγε ἀπὸ τοὺ μοῦφαγο τὴν ἐμᾶ καὶ ~~χορτάτα~~ νλίδησε μὲ τὸ φόρεμα, ὑλικὰ γκαρέλησε τὶς ἀδερφάδες της, ποὺ αὐτὲς εἰρίβανε τὰ μάλια τους, μὲ μερμήδι, γιὰ νὰ μὴ κάνε. Ἐσπάγε πολὺ ψαχάλι ἡ Στραχταριά, γίνηκε ὁ χάρος κι' αὐτὲς ἐμείνανε εἰκοσάρα.

Κοὺ καιρό, (=δὲν μιλᾶ καιρό) κυρέβγη' ἔμπως κι' ἔχει.

νιὸ ἡ μοσχομυρ ἀνίλι. Κι οἱ ἀδερφές της, γιὰ νὰ τῆς κάμουν κακό, κυκλοφόρησαν κακογλῶσες. Κι τσοῦρμο ὁλό σχολεῖο καὶ μιλοῦσαν μέρα γιὰ νὰ μείνουν ἔκπληκτοι τοὺς δέχτηκαν τὸ βασιόπουλο κι ἡ βασίλισσα, ἡ ἀδερφή τους. Τοὺς εἶπε — Ἔχω νὰ σὲ ὑπερήφανομαι! Καὶ ὅλοι ἔκλεισε τὴν πόρτα τους, τὴν κατρακύλησε μιὰ σταφιδίνα ἀπ' τὴ μαγκί, κι ἔγινε σουρί. Κι ἐβγῆκε ἔξω.

Ἀνίλη ἀρπάζει τὰ ροῦχα της κι ἔφυγε γιὰ τὸ μπαλκόνι. Τὸ σαλόνι ἄδειασε. Δὲν ἔμεινε κανείς.

Ἔρχεται τὸ βασιόπουλο, δὲν τὴν ἐγνώρισε. — Γιατί φεύγει τὸ σαλόνι; — Γιατὶ δὲν ἔρχεται τὸ κορίτσι τῆς μάνας του.

Κλαίει τὸ κοριτσάκι σου γλυκά. Λέει — Δὲν σκοτώνω τὸ σουρί, γιὰ νὰ ἔρθῃ τὸ κορίτσι μου — Μὰ εἶναι ἄκαιρο τὸ σουρί! — Ὄχι, νὰ τὸ σκοτώσω. Πιάνει νὰ τὸ σκοτώσῃ. Καθὼς σήκωσε τὸ ντουφέκι του, πάλεψε μὲν ἄγριο του. Τὸ ἄκαιρο σουρί! Κάνει ἕνα, νὰ βρεθῇ μιὰ σταφιδίνα γύρω ἀνθρώπου! Βγαίνει ἔξω ἡ μανούλα του. Τοῦ γέρνει ἡ λαμπρία της.

Ἡ ἀγάπη ἔφυγε, κι οἱ κύκλοι χωρίσανε τὸ σοκάκι τους, κι ἔμειναν κακὰ σκοτάδια, κι ἔμεινε ἐδῶ κακούργα.

(Μαρία Δημοβασίλου — ἐλεύ 25)

Σημ: Ἦταν ἕνας σουλτάνος μὲ δυὸ κορίτσια. Εἶχε κακὰ βλέμματα. Μιὰ φορὰ ἔκλαιγε τὰ κορίτσια, κι ἐρώτησε. Εἶπε καὶ σοφὰ λόγια σὰν σοφίτσα. Ἔμεινε πολὺ δρόμο καὶ

σὲ ἕνα χωριό. Ὅλοι τοὺς καμποὺς χρόνια εἶχαν, ἀπὸ διαλογή: ὅσοι εἶχαν τὰ μαγάζια τους, νὰ τὰ ξεκαλαρίσουν. Ἀνοίγει σὲ ἄλογο νὰ φύγῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Βλέπει τὰ μωρίλλα του, τοὺ φέρνει: Ἡ μάνα σου γύρεψε σολομὸ (σκληρό), κι ἄλλη φορὰ σολομὸ (σκληρό), ἐσὺ τρίζα τσόφλια. — Γιατί τσόφλια; — Δὲν θέλω λιωμένα, μόνο, ἐκεῖ ποὺ ξεκινᾶμε, νὰ μοῦ φέρουν ἕνα τριανταφυλλο.

Ἐφάγανε πάνω ἀπὸ μιὰ ὥρα, ἐφτιάξανε τὰ γραφτά, τοὺ εἶπαν: "Συγχωρεῖσαι διότι εἶναι τσόφλια· καλῶς σοῦ εἶπαν!"

Ξεκινοχωριοῦνται γυρίζει πίσω στὸ χωριό, καβάλλα φτάνει στὸ ἄλογο. Προχωρεῖ καὶ προχωρεῖ, νύχτωσε. Εἶδε ἕνα φῶς. "Τί νὰ κάνω; Νὰ πάω;" ~~Προχωρεῖ μέσα~~ μέχρι.

Ἔφτασε τὸ σπίτι. Δὲν ἔβρισκε ὅμως κανένας. Ἀποφασίζει ~~ἐξωπόρτα~~ ἐξώπορτα, μπαίνει πάνω στὸ ἄλογό του, βρίσκει τὸ σαμάρι, βρίσκει σανίδι, στέκεται μὲ τροφή. Ἀνοίγει στὶς σκάλες καὶ βρίσκει ἕνα ὡραῖο σπίτι, νομίζουν νὰ μοῦ μένῃ. Τὸ τραπέζι, τὰ φαγητά, τὰ κρεβάτια στρωμένα!

Ἐκάθησε κι' ἔφαγε κι' ὕστερα ξαπλώθηκε.

Βλέπει ἕνα ἄλλη μέρα, ἄλλοι δὲ βλέπει κανένα. Ζώνεται τὸ πρωινό του, κι ἀποφασίζει νὰ καλέσῃ τὸ ἄλογό του, νὰ τὸ φορτώσῃ καὶ νὰ φύγῃ. Βάζει τὸ σαμάρι, ἄλλα λίγα δημητριακὰ ἔκανε ἕνα βόλτα μέρα του, τὸ τριανταφυλλο, καὶ φεύγει νὰ τὸ κάμῃ.

Σκέφτεται ὅμως τὸ σπίτι, καὶ φαντασιώνεται ἕνα γέρο, ποὺ μουγκρίζει. — Γιατί τὸ κάνεις αὐτό; τοῦ λέει. Θὰ σοῦ κάνω ὥρα τὸ μεγαλύτερο κακό. Ὁ γαϊδάρος εἰρωνεύεται, καὶ τοῦ

εἶπε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἀδερφές του. Τοῦ χέρι λέει τὸ κορίτσι:
"Ἂν δὲ μοῦ φέρεις μιὰ μύγα σου, νὰ μείνω φαΐ, ἂν δὲ φέρω ἐσένα — Νὰ φᾶς ἐμένα! τοῦ λέει ὁ ἀετός.
— Ὄχι, νὰ μοῦ φέρεις μιὰ μύγα σου!

Ἔφυγε χωματένιος γιὰ τὸ χωριό. Φτάνοντας ἐκεῖ ὅπου πουρνιασμένος, βρίσκει τὶς μύγες του σὲ ἕνα μέρος. Τοὺς εἶπε σὲ ὅλα ὅσα ἔγιναν — Πρέπει νὰ δέσω μιὰ μύγα μαζί μου, γιὰ σᾶς εἶπε.

Οἱ ἄλλες ἀδερφὲς ἐκεῖνες δὲν τὸ μαίνανε, ἀλλὰ δὲν ἐπιμερωθήκανε γιὰ μιὰ ἀδερφή τους. Πῆρε ὁ ἀετὸς τὸ μικρὸ μιὰ τρίχα ἀπὸ τὰ μαλλιὰ του καὶ σταφίνανε.

Φτάσανε γιὰ ἀετοῦ, ἀνοίξανε σπίτι μιὰ ἐξωπόρτα, ἐκατσέγανε, μοίρασαν μεζέ, ἐφάγανε, μερωθήκανε, κα. νεῖς δὲ φαντερώθηκε - Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ σκου. θήκανε, ἔφυγε ὁ ἀετός, ἡ μύγα ἔμενε νὰ μὴ φάει τὸ σπίτι - Ἐπιάστηκε ἡ μοσχίτσα νὰ φάει, μὰ ὅ ἔλεγε ἐφαντερώθηκε τὸ λέρα σὲν σόρτα:
— Μὴ φοβᾶσαι, μὴν χέσει, δὲ σοῦ κάνω τίποτε. (Ἤξανε λίγο ὥρα ἡ μοσχίτσα, σοῦ ἀρέσει μιὰ ἀχλάδα;) Μόνο χέσει, νὰ μοῦ δίνεις μιὰ ἀδεια νὰ σὲ τρώω, ὅλο ἰρῶς.

Ἔμεινε ἐκεῖ ἡ μοσχίτσα, πέρασε καιρός. Ἕνα βράδυ εἶδε στὸ ὕπνο της τὸν ἀετόπουλο της, σὰν ἦταν ἄρρωστο, κι ὅ,τι ἔκλαιγε — Τί σοῦ λέει; τί φωλιὰ τὸ σπίτι — Εἶδα στὸ ὕπνο μου σὰν ἕνα ἄρρωστο ὁ ἀετόπουλό μου — Θέλεις νὰ πᾶς νὰ τὸν ἰδεῖς; — Θέλω, ἀλλὰ

φοβάμαι ἐσένα! — Θά σοῦ δώσω ἕνα δαχτυλίδι νά βρῆτε ἐκεῖ. Ἀλλά ἔχουν ὅλοι ἡμέρες διορία. Ἐδῶ δέ μᾶς λίγες μέ λόλε, δέ θυμᾶμαι — ἔσωσε ἔσωσε

Ἔσωσε ἡ ποσοῦλα· εὑρήκαμε ἐλευθερία λοιπόν καλύτερα μας. — Πῶς ἤρθες ἐδῶ; σοῦ εἶπαν; μήπως ρώτησαν οἱ ἀδερφές μας. — Μοῦ ἔδωσε διορία — Τί διορία; — Ὅλο μέρες — Δέ θά σ' ἀφήσουμε νά φύγεις. Λένε — Ὄχι, θέλω νά φάω σιτάρι· δέν μπόρεσα νά τ' ἀφήσω τό σπίτι νά σκάσω.

Ἐσκεφτήκαμε ὅμως καί μιά μέρα καλύτερα ἀπό 8 μέρες. Ὅλη αὐτή ἡ ὥρα μας τό μέρος ἄρρωστο, σκεφτήκαμε ἕνα χαντάκι, ἔλεγε νά σκάσῃ.

Ξυπνᾶει τό πρωί, φορᾶει ἀμέσως τό δαχτυλίδι μας καί βρίσκει τόν ἀδελφό. Ὅπως τό μέρος ἤλεγε ξεκαμωμένο σέ χαντάκι, μπαχαρί. Ἀρχίζει κλάψες φωνές — Χέρι μου! χέρι μου! — Χαῖρε μου, χαῖρε μου θέλεις νά σοῦ πῶ! τῆς λέει ἐκεῖνο. Καί τῆς φωνάζει: — Θέλεις νά γίνω χαῖρε μου; Ναί, τοῦ λέει.

Ἀμέσως τόλε τό μέρος ἔγινε ἕνα σαγηνάρι ὁλόρθο, σέ ἕνα σπίτι, μέ ἔχτισε ὁ χάρος τους, μέ ἔβγαλε καμπάνες καί σκοτώθηκα, μέ ἔκανε ἐδῶ καμπάνα.

(Λόϊο Μαρία Ἀγγουβακούλου).

150

Τραγούδι (σαλέρνο)

Μ' ἐπαντρεύαν οἱ γονιοί μου
χωρίς νά 'χουν τή βουλή μου·
καί μοῦ δώσανε γυναῖκα
ὁ ἔρωτας ἔσωσε μέ δέκα.

Κει μὲν ορώλη μι βραδιά
φροβαλίνα με δυό αρνιά.
και το δειλεμο το βράδυ
μου 'φα' όχο το κοσσάδι.
και μὲν τρίτα μι βραδυά,
φροβαλίνα μι' άλλα αρνιά.
Είχαμε και σκίλε χάλλους
από μίνους τσοί μεγάλους.
είχαμε και μια μοδιαρόκα,
'ταν μικρό, τα βουβαλάκι.
Μου το κοίλαβε τι' άχατι
και δεν άφησε κομμάτι.
Το κακό μρακί δεν σώνει,
μι' όδε το 'βρε δεν ι' άρμίνει.
Κι είχα είς βουτσί χρυάλο
μι μύρκι' η μαρμί του σάλο.
Έλεω' από μιά καρδίτσα
μι έσκνε κάτω μια βαρέλα.

(Χαιδή Σουρ. Καλύβα, έτων 77)

193 (παρομοια.) Χέρω τραγούδια δικά σα, και τσοί ν' ήχοι δικά σω.

194 - Εδώ μαράθια χάνουλαι, και σύς, βαμπούκες, τι μρωμάς, ζευγο

195 - Ο μικρός ο μαστάνιος δεν κουρούνα φάνεται.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

196 Κάδε λόος και χαιώ,
κάδε μεχαλᾶς και τάξη.

197 Δεν λόγω ούς εωνίγματα, λό χω σοι μωουσαζάρι. (τραγούδι).

Γινίγματα - Πτίλι δεμα κουβαγούρι(ν) (χτένα
δεμοχλώ τριγωνωσούρι(ν) (δοκιμα)
ή Μαρούλα χρυσαφή, (ηλιος)
ή δαμιούργα καρδιτσή (μουσική)
κι' ο Τανιούλης κιλιβάρδα. (κρυφτός)

- Δέντρο άσπρο δεν λυρί, και λυρί δεν είναι.
έχει φόντιμα όρα, και φόντιμος δεν είναι.
(το ρακοπότι)

- Δέντρα-λάχτα σριβάλα, σ' έντα βορό (=δέση) κομπούνται.
(τα σταφύλια)

- Δυό σάκα δεν χωνί
κι' άλλο κάτω στριγγρός (=το στοιχερό του άγιου)
(το μανιτάρι)

- Χίλιοι μύριοι λαγήματα
σ' έντα φάδο είναι γυμένοι. (το ρόιδο, το μεγιδάκι).

151 Τραγούδι (του χορού)

Έρω μια κόρη όμορφη,
κι' άλλον κανείν δεν άγαπα.

→

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σύλε μάννα, σύλε πατέρα
μα σύλε συχγενῆ κανένα.
Πῆγα ὶν ἀρρεβών, σα
- διαμαίλια τῆς ἐρόρεβα -
μα εἶχε χαλὸν δόξη κακή,
χαλοσυνοῦζες γλυκερές
κακὶ ὶν χέκ "δὲ σὶ πάρνει",
(ἡ μόρη κάθεται κακὶ κλαίει.
Μιὰ μέρα κακὶ μιὰ Κυριακή
ἔσκασα κι ἐγὼ ἀπ' ἐκεῖ.
Κὶ μγὼ, δὲ μοῦ μιλάει
κακὶ διὰ μᾶλια μὲ κυράει.
- Μίλα μου, μόρη μου, νὰ βῆς
κὶ ἀ δεῖ ὁ Θεὸς δὰ μὲ χαρῆς.
Μίλα μου κακὶ μὴ χοβᾶσαι
τὶ ἀϊλαράκι μου δὲ νὰ 'σαι.
Κακὶ ὶν χέχω δὰ σὶ πάρω
μὲ πάπα κακὶ μὲ πουρπάρο!

Κώστας Χατζή
ἐκ Καλίκη
ἐτῶν 77
(ἐμπνευστρολόγος)

152

Χῆμο (σκέρτσο)

Πέντε σουβλιὰ κακὶ δυό-τρία μερεμέκια
χάμω σκάνκανε μὲ τρία κομπάκια σταρι-
✓ Φτέρα ἐβόμωνε κὶ ὁ χῆμος κοβκινίζει,
φτέρα ἐφτούρνιζε κὶ ὁ χῆμος ξεφουρνίζει.
Σοῦδα ἐσούσε κακὶ ἔκαψε τὸν χῆμο.

Χαίρα ἐμοίναξε "σοῦ εἶσενε, χυλόνο,
ὀ ὸ γίγγο δὲ χυλινέ!;"
Ἐφέρε τὸ ζαδί καὶ φυάρι,
ἴνι καμπάνα νὰ σημάνη.

(Ἀγαθὴ Καλέχη).

Παροιμία

Νὰ ξημερώνη Γ' ἀπ Βασιλιοῦ ἐπάναμε τηγανίτες κι' ἐσαπερνάμε τὴ βιὰ. Ἐβκιάμε πουτσουρέγια (=ψωμὶ) καὶ σαπερνάμε τὴ βιὰ - Δυο-τρία σαγούμια ἀντισάωρα, ἴνι σαπερνάμε ἔλο καὶ ξημερώνε. (Δὲν τρέχναμε μρακὶ ἢ λάδι)

(Ἀγαθὴ Καλέχη)

Κλέφτικο Τραγούδι

153 - Τοῦ Κίτσου ἡ μάννα τὸν ἐδιάβαινε ὅλη ἄνοιξη Λ' σολόμι, μὲ τὸ σολόμι ἐμάγωνε, μὲ τὸ σολόμι λέει:
- Πολόμι, γιὰ λιγόσχνε, σολόμι σλύγε τρέχει, νὰ νὰ σπρώσ' ἀπλιόπερα, σπρὰ Λ' Κλεφτοχώρι, σοῦ καὶν' σὸ ψέφτες συναγό, καῦνον καὶ [συναγωὶ] τὸν Κίτσο γιὰ νὰ σταίσουν, ψεγὰ νὰ τὸν μρεμάσουν.

(Ἀγαθὴ Κ.)

Μοῦδος

"Ὁ χῶνος καὶ ~~[illegible]~~ ἡ ἀγιοῦ", Ἤταν ἕνας χῶνος καὶ μιὰ ἀγιοῦ συνοδιά. — Πᾶμε, λέει, ν' ἀγοράσωμε μέγι. Ἡ ἀγιοῦ μὲ τὸ χῶνο ἐμαγκάνανε πουρπάρι. Ἀγοράσανε τὸ μέγι, τὸ φυλάξανε νὰ τὸ χουνε.

Η αγεωού όμως δεν ήθελε. Πήγε μιὰ ωρὰ μέρα.
– Μὰ φωνάζουν νὰ βαφτίσω ἕνα παιδί· νὰ πάω; – Τί
λένε, βέ γερο ὁ γύφτος. (Εσύγε κείνη ἔφαε λίγο μέλι)
– Πού τὸ βάφτισες τὸ παιδί; λέι ρωτάει ὁ γύφτος – Στὸ
Χινίτσι, τοῦ γέρο. Ὁ γύφτος δεν ευαλαγάβε. Υλιγάτο
γίγε μαρὰ τοῦ γέρο αγεωού. – Με καλέσανε
νὰ βαφτίσω μ' ἄγριο παιδί – Νὰ πᾶ – Πού τὸ 'βρες
– Μεδίτσι (ἔφαε πάλι λέι μαύρη). Εσύγε καὶ τρίτη
φορά. Πού τὸ βρῆκες αὐτό, – Στὴ φυλακὴ μὲ ἕνα
παπουτσάκι! (γιαλί ἀπολείψανε).

Εσυγὲ πάλι γίγε μαρὰ, τοῦ γέρο ὁ γύφτος τὸ ἔλεγε:
– Πᾶμε νὰ δοῦμε τὸ μέλι – Πᾶμε. Τὸ βρήκανε φαρμένο
– Ἐσὺ τὸ 'φαες! – Ὄχι ἐσύ! πάλι λόγο σὲ λόγο, εἶπαν
νὰ χεβούνε, μὲ συμπάθειο, καὶ νὰ δοῦνε τὰ σπλάχνα
του. Πῆραν ὁ καθένας ἕνα μαχαιρίδι καὶ μὲ εἰκάδα
ριζάνε κομάτι. Τοῦ γύφτου βρῆκε καθαρό, ἡ ἀγεωού
τ' ἀνακοσοδόμησε νὰ ἀναγαλιάσῃ μὲ τὸ χῶμα.

Τὸν ωνομάσε ἀρέσως ὁ γύφτος νὰν τὸ ζῆσῃ. Ἐκείνη
ἀρχώσηκε σὲ μιὰ χρόβα. Εσύγε ὁ γύφτος κολὰ λέι ἔβαε
τὸ σουβάρι. Ἐκείνη τοῦ κορόϊδευε· Χρόβα τὴ δαιμόρφη!
Τὸν ἄφηκε ὁ γύφτος καὶ ἔκοψε λέι δαιμόρφα. Τοῦ γέρε
λόλες ἡ ἀγεωού. – Ὢ, τὸ σοφάγαμε μου! (=σουβάρι)
Κι ἔλα ἐγδίλω σε μὲ ἐζήτησε ἡ ἀγεωού –

(χρόνοι κάλεσε)

154
Τραγούδι (ποιμενικό)

- Βασιλοπούλα παίδεμα ὁ ὄμορφος ποιμένας,
δεμένα εἶχε τὰ μαλλιά σὲ μουντεμένιο φλάτι (;)
τὸ μύρο της θερίκαγε καὶ τοὺ δυχνοριλάει.
- Γιὰ σὲς μου δὰ, ποιμένα μου, μὴν ποιμενεύγεσαι,
καὶ τὰ πρυφὰ σου τὴ καρδιὰ σὲ μένα μὴ φρονιέσαι.
- Τί νὰ σοῦ φῶ, μωρέλα μου, τί νὰ σοῦ μολόγω
ὁ ἕνα μεγάλο βασιλιὰ, τὸ ὥρισο παλληκάρι
τοῦ χώρας μου καὶ τὰ χωριὰ γυρεύει νὰ μοῦ πάρῃ;
- Ἀνίριωτα ροῦχα δὲ νὰ βάω, δὲν θὰ δέχουμαι,
νὰ πάω νὰ βρῶ τὸ βασιλιὰ, νὰ τοὺς θερμιάσω.

— — — — — — — — — —

(ἐχει μιὰ ἄλλη ποιμ).

155 Ἐξενη Σωτηρ. Καλύβη, ἐτῶν 79.

Ὕμνος

Ἀπόγρ. εἰς χιλ. 4657 τοῦ 288α΄

Μὲ ἕνα ἀγοῦρι, ἕνα μικρὸ ~~κοπελοῦδι~~ λεβέντη
πάλεμο γίρευε, χωριὸ νὰ πάῃ νὰ μείνῃ.
Καλὸ δὲν μύρε, βρίσκει ἕνα μωσαϊσμό:
- Δέξου με δεντρό, δέξου με μωσαϊσμό.
- Γιά, σ' ἁγιόνου μου ὁ καὶ μοίρας τ' ἄρματά σου,
γιὰ μὶ ὁ ἅγιος μου καὶ θέος νὰ σαγαπάσῃ,
καὶ τὸ ζωΐκι σου τὸ νοῦκι νὰ σαγρωθῇ.
- Κοῦκε, σύρανε, καὶ γῆ μὴν τὸ βαστάξῃ,
θ' ὲς καὶ τὸ δεντρὶ τὸ νοῦκι του γυρεύει!

(Ἐξενη Σω. Καλύβη, ἐτῶν 79)

(Β' συλ. 524)

Κοινοτικά. Μιλιώτες ἢ Κοινότητες Ὀθωνικοῦ. Ἐνέσωσαν ἀπό τό 1840.

Ἐσωνυμα

Ἀργυρός, Καστέρης, Καλύβης, Μαλόρας (1840)
Μανέσης (1842)
Δασκάλος (1845)
Κοῦλος (1847)
Ὀρφανός (1848)
Μακρομάλης (1849)
Φραγκοσύκος (1851)
Ἀφρώνης (1852)
Μαζιώτης (1853)
Ζώρος (1865)
Μιτσάκης (1866).

Βαφτιστικά Σταμάτης, Στυλιανός, Διονύσης, Ἀφροδίτη, Μάρκος, Πηνελόπη, Ζαχαρίας, Κωλέττης κ.ἄ.
— Ἀγαθή, Μαριέλλα, Μοιραίνη, Μυρτώ, Νικολέλλα, Μαγδαληνή, Ὀλγα, Θεοπίστη.

Ἀρχαιολογικοῦ; 156

— Χαριτωμένη συνδρομή μου γιατί νά ἀρχαιολογήσω, ἐφ' ὅσον γιατί δέ μοιάζω μέ αὐτή μου γιατί "ἀρχαιολόγα".

Τραγούδι (Εύθραυστος δίσκος - Περιπλοκή)

Μιά φορά κι ἕναν καιρό ἤμουνα ἕνας ἀπό ἐκείνους κεφαλαιούχους. Ἔστελνε γιά ἐκείνους Παξούς, νά ἀγοράσουν σφάγαλα. Τοῦ εἶπαν ὅτι ἐκεῖ Παξοί δέν ἔχουν γάλους γιά τά σφάγαλα. Ἐσκέφτηκε λοιπόν ἔνα γάλο καί ἐκεῖνος ἔφυγε γιά Παξούς. Φτάνοντας ἐκεῖ ἀγόρασε διάφορα σφάγαλα, καί ἐκεῖνος ἀπό σπίτι γιά χωριά. Μέσα καθώς πήγαινε νά φάει, ἐκεῖ δίπλα κι ἕνα χοιροστάσιο. — Τί νά τό κάμω αὐτό; — Ἄ, δά χρειάζεται! Κι ὁ καθένας ἔχει τό δικό του. Περίμενε νά δεῖς! Καθώς ἐβράδιαζε, ἄρχισαν οἱ σφαγμοί νά μουγκρίζουν, ν' ἀνεβαίνουν ἀπό χωριά, ἀπό ψηλά. Μουγ-μουγκά μέ τά χοιροστάσια γουρούνια, χωρίς νά τούς δίνουν. Ὁ σφαγμαλωτής τούς λέει. — Σταθῆτε, μή τά χαλᾶτε καί δά δῶστε. Ἔβγαλε τό γάλο, σοῦ ἔδωσε — "Αὐτό ἔναι μέγα ἄγριο, καί τό λένε γάλο" — "Μού-μού, λέει, τί ναι αὐτό!" — Τό διαδίδουν ἀπ' γειτονιά, τόν εἶδαν κι ἄλλοι. Ἔβγαλε ἔξω (αὐτοί τόν ἔμαθαν μέ τά γάλα). Ἔλαμψε. Ἔστησε, κάθε σοῦ βγαίνει σ' σφαγμοί ἀμόλαγε τό γάλο, τά ξεμούσωσε ὅλα, ἐξαγκωνιάστηκαν — Βγεῖτε αὐτοί, ὅτι ἐξαγκωνιάστηκαν, τόν φωνάζει. — Πόσο θέλεις γι' αὐτό τό ἄγριο ἄγριο; — Ξαναμπῆτε, τούς λέει, ἐσεῖς. — Νά σοῦ δώσω 50 λίρες; — Λίγα εἶναι. Νά σοῦ δώσω 60; — Ἐντάξει! Τό ἀγοράσαν κι ἔφυγε.

→

Συμβαίνουν τό χάλο, τό θερμό, δεν ἄφηνε ζώο ἀπό τ' ἀνθρωπάκια. — Μού-μού, λέει, θά χάμε λίρα μέ ἐμᾶς! — Παίρνει τά νιουφάσια σ', φωνάζει ὁ Πρόεδρος, νά τό χωνέψουμε. Τοῦ ἐχωνεύανε μέ μπαρούτι, χώνεται σ' μιά μουφάγα ἐμᾶς, σου καί καθώς ἤτανε μουρλία, βρίνει ἀσχήμου.

Αὐτοί γυρίσανε σάν λουλούδι, ἄνοιχτοι ὅλη σκοτώσανε τό θερμό. Ἐσκιάζει ἀπό λίγες μέρες, εἶπανε: "Μωρέ, δέν σᾶμε, χέ-χέ, νά δοῦμε μήν ὅλη καί γι' αὐτήνο τό θερμό! Πρέπει νά σᾶμε ἕνας νά δῆ - μετά ἄλλη μέρα — Πάω ἐγώ! Πάει νά δῆ, βλέπει τό χάλο ὅτι ἀρχινοῦνε. Ἐπιμένει σάν καινεῖ τό θαμπό του. Γυρίζει λερωμένος καί λέει: — Μωρέ, εἶδα τό θερμό ποῦ κάνει τό θαμπό του καί μοῦ λέει: — "Νά, μά τό Θεό, δά φάω ὅλους τούς Παγκοσμίους!" Οἱ ἄλλοι φοβήθηκανε λιώμα ἀπό πού, κι εἶπανε νά' βάλουνε δικιό, μέρα μέ νύχτα καί — τοῦ φάει —

Ἄλλο στοιχείωμα

Μιά φορά οἱ Παγκοσμίου, εἶπανε ν' ἀγοράσουν σπίτι νά τό σουρώνουν ("μάλι νά τ' ἀγοράσουμε, ποῦ 'νι τόσο ἀκριβό, ἔπειτα τό σουρώνουμε πιό χαμπάρι;) Τό σουρώνανε. Ἐκαμε ὅμως δροσιά τό ἴδιο βράδυ, γ' ὁ σπίτι ἔμεινε

Ἄλλο

Μιά φορά εἶπαν οἱ Παγκοσμίου νά βάλουνε βαρδίες

νὰ χλωσάνῃ μὲ τὸ νλουρίτι τοὺ μουσλίνους (= ἀμρίδες)
Μόλις ἐφανήκανε, ἀρχίσανε νὰν τσοὺ χλωσάνῃ - ξαίνου
ὡς μουσλίνας ("ἀμρίδα") οὔγε νὰ ἐπιάσῃ τὸ πούλγο
τοὺ μιάνου - τοὺ γέει ὁ ἄλλος: — Βωρέ, ἐντόσης καὶ βάψ' τοὺ
τσὲ χλωσάνῃ καὶ θέρμι κάτου τσιγκελίδε κοπρίτου:
— Μωρέ, σ' ἔσπασε τὸ αἷμα τ' ἀμρίδα;
(ἐλά παρηγειὰ τοὺ ἄρμου)

157
Τραγούδι
Ἀριθμ. εἰδ. φωνο. 4660 / ζαν. 288 β'

Βαγγώνω. Χορεύτηκα τὸ Δωδωμιὸν καὶ τοὺν γάμον.
(τρία βάσιμα, ὅπου τὸ χασάπικο).

Μιὰ Παρασκευὴ ἀμπόνρα
ἐπαλιβίνια σὲ χωρὰ
καὶ σουγκίνω γὲ μαρμάντε
νὰ ἀγοράσω μιὰ κοπιάγα.
Πολλὰ μέρες λίνε βρέχω,
νὰ ἄγγες σπίτι λίνε ξαφρισάσω.
Καὶ τὴς δεκαοχτὼ ἀνοίγω
ὅλοι ὁ σιόγος λιὲ ἀγοράζω.
Βαίνομαι σπίτι σὲ σιόνο,
σταίνομαι τοὺ κύριο σιόγο.
Ὄρε, σιόγο, λίνε κοπιάγα
νὰ ἀγοράσῃς ἀπὸ λίνε τσοπιάγα.
— Μὰ τὸ γάου - γάου σοὺ κάνω,
δὲν ἐσπάρα γιὰ κοπιάγα
ἀπὸ μέσ' ἀπὸ λίνε τσοπιάγα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
2344

Τιν κοῦρ' ὁ κύριος γάλος
σοῦ 'ναι μαρμαρίες γοριάλος.
Βαίνομε θυμιά πόν βάλο
σιαίνομε τον κύριο γάλο
—Φέρε, γάλο, τιν κομπάγα
σ' ἀρώαγες ἀφ' τιν τσουκάγα.
—Μά τό νιάου-νιάου σοῦ λάω
δεν κοῦρα γώ κομπάγα
σιού μές' ἀφ' τιν τσουκάγα
Τιν κοῦρ' ἡ μυρά κολλα.
σοῦ ~~δεν~~ δεν μυρά φέρομ βοέλα.
Βαίνομε θυμιά δην σοῦρλα,
σιαίνομε τιν μυρά-κολλα.
—Φέρε, κολλα τιν κομπάγα
σ' ἀρώαγες ἀφ' τιν τσουκάγα
Μά τό κι-κι-κί σοῦ κάνω
δεν κοῦρα γώ κομπάγα
σιού μές' ἀφ' τιν τσουκάγα.
Τιν κοῦρ' ὁ κύριος βάγγος
σοῦ 'ναι μαρμαρίες γιοριάλος.
Βαίνομε θυμιά πόν σάγο (=σώκαγο. θώγο)
σιαίνομε τον κύριο γάγγο.
—Φέρε, γαγγο, τιν κομπάγα
σ' ἀρώαγες ἀφ' τιν τσουκάγα.
Μά τό γιού-γιου-γιου, σοῦ κάνω
δεν κοῦρα γώ κομπάγα.

Λόγοι των Χριστουγέννων Δ. Κάντρο ετών 62

Μακεδονομανής από τρόπον λαλιάς. 2 χειρ. Η' αφ. 2

Διάφορα

(Χορωδιακό, λίγα φάσσα) (=γάμος)

Στὶ Μάγο καὶ στὸν Κιμούζο οἱ χάνοι δὲν σκιμοῦνε,
τὸ χάρουνε (=συνοδάκι) κι οἱ καθεμιὰς τοὺ ξένους ν' ἀγαπᾶνε.

~~Στὸ Σέρφο δὲν φαλερώνομαι γιατὶ κάνω~~

Στὸ Σέρφο δὲν φαλερώνομαι, γιατὶ 'χει σὸ γουναράδη.
Θὰ φαλερωθῶ στοὺς Ὄθνους, ποὺ 'χει τὰ μεγάλα
κι ἡ ἀρχοντομαλιά.

(ἐμαργυλοφ. τραγ. Η' ἀφ. 1)

Τοῦ μαροβίνου ὁρκίστε σανὸ, τοῦ δεύτερου μαϊδάρι,
τοῦ λίγου καὶ τοῦ ἰσάφλου ἕνα καλὸ ζαμάρι.

(ἀπὸ λογ. Χρ. Κεϋλερ)

Παροιμιῶδη

Ὅσοι οἱ Παξινοὶ θέλανε μέσα σὸ σαγάδι, γιὰ νὰ
βγάλουνε τὸ μάνούρι. (βουλιὰ ὁ κῶλος, βουλιὰ ὁ ἄλλος).

Παλιὸ κι ἀντικάλι
εἶναι χωριὰ δεμάλι. (sic)

~~Φαίνομαι σὰν τὸν σβέρκο~~

Γαϊδ, πάννα καὶ λαγγό,
ἀπουρμαθάνει νὰ σ' ἰδῶ! "Ὅλους ἐκόπηκε τὸ φουρμαγέλο
τ' ἄχρηστο νὰ τὸ φάει, γιὰ δὲ λὲν βουρλίσει".

Μὲ τοὺς Παξινοὺς λεγόμαστε "συμπεθεροί", ἀπὸ τότε ποὺ
ὁ Γκιγ. Μαλόρς, τὸ 1880, καταλάβαμε Παξινιά (μοῦρη κατὰ
Ἀρκιν).

Παροιμ. Μύθοι – παραδόσεις

Εσύ, κυρού Δαμιανέ
σύλε νού, σύλε μυαλό·
τα μικρά δεν ψηφάς,
τα μεγάλα χάνεις.
Τύριξε, χαμόμυλε,
κούνα και το διάολο.

Μια φορά ήτανε ένας δεσπότης από το Δαμιανό (δεν θυμούμαι ποιο είν' αυτό το μέρος) αυτός μια μέρα εβγήκε με το καμαρικό του να γυρίσει. (Σύντροφος ήτανε) Ενώ σου γυρεύουν δω κι εκεί, έβγαλε γυρία όξω μια μικρά. Πέτα μοναχός του: – Να δω είκοσι μέρες παραπάνω, μπόσες βρίσκω μεγαλύτερες. Ευχαριστιούσουν. Δυστυχία του, είχανε και κακοί εύχεσθε και τους αυτός οι ζιζηφιόνοι. Καθώς έγυρεψε κι ήτανε σκοτεινά πιά, τον αρπάξανε και τόνε σήκωσε δα κεφάλια τους και τόνανε στα ζιζήφια. Τόνε σκώσανε ο ένας μεγάλος τσιφλικάρης, κι αυγάτο. Εκείνος εκεί τον είχε σε δέκα κι εφτά τους· ν' αγελαδίνει, να σκάβει. Το βράδυ του κάνουνε δο σοβά, του δίνει ένα ψωμοπόμμακο και το έβαλε δο χαμόμυλο να χαμομαλίζει το καλαμπούκι. Η γυναίκα του, σου 'χανε καλοντύσει, είχε ένα σακκί μωρό κι 2 χρονών, και του γέρνει: Αυτός ο σκλάβος σου έχομε, μα το ένα χέρι μόνο χαμομυλίζει, το άλλο του είναι ξεκάρφωτο. Δώσου του κούνια να κουνάρισή και το μωρό. Τον έβαλανε χαμάι κι εκουνάριζε, κι εκείνος έκλαιε

κι δυλιχίτ του κι έγεγε: Εσύσωσα . . . . . .

Το άκουσε η γυναίκα του Αγγελή κι αμέσως κι αυτή κι γείτονες σαν άνθρακας, ώς ο Θεόδωρος είχε το σκυλί του διάολο. Του δίνουν χαστούκι κι αυτό σαν ένα χαμένο χωριό. Λέει: — Τι σε πειράζει; Εγώ μπορούσα να βαράω μου. Δεν είχε "διάολο" το σκυλί σε αγγλικά αλλά το χωριό του χειρότερο, που κουβαλούσε ο Θεόδωρος, και άλλα χρόνια σε φυλακή δεμένος με βόδια, κι έμεινε κι αυτός λίγο κοντά.

Καλούσε έρημα σκυλιά και χαϊδεμένα σκυλιά ο Θεόδωρος. Του παρουσιάζεται ο Άγιος Δημήτρης με το κόκκινο άλογο και του λέει: — Δήμο, μαβρίκια σταυρώθουμε! — Μα είμαι δεμένος! — Όχι, είσαι ελεύθερος! Κάνει να σηκωθεί, λυτός, κι αρχίζουν τη Θεοδοσία. Οι χαϊδεμένοι έκλαιγαν και του τα είχε όλα. Σκάβανε δόξα τρόπο και παρατάσσουν τη δίνουν το άλογο.

(Χρήστο Κιλίρης)

Παροιμία

— Το σεμπρινό γαϊδούρι, το ίρωνε δυόμισι και ποράκια. μισάκιο

— Ενιαλό χρονώνε γερό, κι όμο ήθε να μαθαίνει.
— Όσο μι η γερή, μαθαίνει.

Αρ.θρ. εἰδ. μον. 4661 τόμ. 288Β'

Τραγούδι (χορωδιακό, σε γάμους και αποκριές)

158 — Θάμα σου θα να καβαλό
σ' έναν ωραίο αλογο πάνω.
Χαλιναγώνω ένα γερό,
ενιαλό χρονών τον έχω.

→

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

και τον δίναν μοιρολόγι
δεκαοχτώ χρονών παλικάρι.
Πάει ο γέρος να 'κι φυγιό
σαχα μύγες 'κι γιομίσει·
ώσαν ο γέρος θα χεσάδια
και τον φύγει δέκα βράδια.
Χρήσις Κυπρ.

(Εμμ. Λογ. χειρ. Η'αρ 3)

159 -
Της Δουμιάς

- Πώς τό χαίρουν τό σπίτι
του Διαμάντη οι μαυρομάτες;
Μι' τό γιδά 'κι βιολιά
σπαρδουπωλανίφλα.
- Πώς τό χαίρουν κι'ς
- Μι' τό χάρι 'κι βιολιά
σπαρδουπωλανίφλα - - - -
Μι' τό φλέρνα (sic) 'κι βιολιά
σπαρδουπωλανίφλα
Μι' τό πουλούδι - - - Μι' τόν κώλο (τόν σπίνονε).

(Εμμανουηλοφρυκτή - χειρ. Η'αρ. 4)

160
Ο γέρο-Λίνος

- Μπά τον είδες τον καημένο
το Λίνο το γειτόνι του αρχιμπάρμπη;
- Ψές τον είδαμε, τον καημένο,
σε μιά βαρκούλα ο' ίδρωε κι' έκανε...

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ενέρκω. Διήγησις (παραμύθι).

Μιὰ φορὰ κι ἕνας νεκρὸ ἤθελε νὰ πάρῃ τὴ γυναῖκα του κι ἡ γυναῖκα του δὲν τοῦ ἀφηνούσε κι εἶχε ἀφορισμοὺς Ἀλλὰ πῶς νὰ κάμῃ νὰ τὴν βρῇ πάλι μέσα τοῦ σπιτιοῦ; Κοντὰ στὴν ἐκκλησιά, ἐκεῖ ποὺ κάνουν καὶ στεφανώνουν, ἐκεῖ ποὺ ἔρχονται νὰ τὴν θάψουν ἡ Παναγία τὸν σκοπὸ, νὰ μὴ βρέξῃ.

Ἐκεῖ πρωΐ, ὁ σκοπὸς ξυπνήρεσε καὶ πῆγε μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά, τὴν εἶδε λάχα πού 'ρχότανε ὁ Μαθράκης νὰ κάμῃ γάμο. Εὐρούφωσε πίσω τὸ ἱερό. Καὶ ἡ γυναῖκα μὲ ἄρχισε:

— Παναγία μου, μωρὲ μου,
θράψου μου τὸν σκοπό μου!

("τὸ ἔχεις ἀλλοῦ εἶναι")

Ἀπομπρὸς ἄκουσε μιὰ γλυκὴ φωνή:

Τὸν θράβω, τὸν θράβω,
ἀλλὰ νὰ 'ρθῇ νὰ φάρῃς ἐκεῖνον τὸ γάμο ποὺ ἔχεις,
νὰ τοὺς γιάνῃς καὶ νὰ μοῦ τὸν φέρῃς μὲ μᾶς.

Πάει πρὸ πολέως, πάει ἐκεῖ, καὶ καλεβαίνει τὸ γάμο. Τὸν φάνηκε καὶ τὸν πῆρε πίσω στὴν ἐκκλησιά. — Φάε, Παναγιά μου. Τὸν πλένει τὸ γάμο ὁ σκοπός, ποὺ ἤτανε μέσα, γιὰ τοὺς γιάνῃ. Τρώει ὅλη μέρα, γιὰ νὰ πάῃ τὸ βράδυ σπίτι του. Ἤτανε [illegible] καὶ σοφέρα. — Καλησπέρα, πανωσιά! — Πῶς τὰ σηκάνεις, σκοπέ μου; — Γρίλια, χάλους πρὸ γάμο! Ἐφάγαμε, ἤπιαμε, σπάσαμε καὶ χεφιά. Τὸν λέω: Αὔριο τὸ πρωΐ, θὰ πάω, ἂς πούμε, στὴν Ἁγία Παρασκευὴ νὰ ἱερουργήσω. Ἐμπρὸς τὸ πρωΐ, ἔγινε πάλι τὰ ἴδια. Ἐσπάσε ἡ πανωσιά

Μὰ δικιὰ μας εἰκόνα, μὲ ἀρχίσε Β νὰ δέρνει:

Παναγία μου, κυρά μου,
σπλαχνίσου μου τὸν ἀγαπητό μου!

Ὁ ἀγαπητὸς ἤτανε ἀπὸ μέσα κρυμμένος, μὲ ἀκούσανε
τσι-σπλαχνίσου, τσι σπλαχνίσου
αὐτὰ δὰ ποὺ νὰ μοῦ κόψης τὴ χίνα!

Ἔλα ἔφυγε. Τρέχει ἡ Παπαδιά, ἔφαγε τὴ χίνα, τὴ μαγειρεύει, κτλ τὴ φέρνει καὶ τὴν ἀποδώνει πιὰ σώρα (τ' ἀποδώνει ὅλα ὅπως σώρα).

Ξυπνάρωσε μὲν σώρα ὁ ἀγαπητός, ἔκλαψε δὲ τραπεζαρία του μὲ ἔφαγε. Γυρίζει δὲ σπίτι τὸ βράδυ χαρούμενος
— Καλησπέρα, παπαδιά — Καλῶς ὥρισες, ἀγαπητέ.
— Ἔφαγες, παπαδιά, καμιὰ σώρα, αὐτὰ ἄρχισα νὰ βγάνω γίγο δαιμόνι.

Ἐκείνη ἄρχισε λαχάνια νὰ μιλήσει. Τὸ βράδυ δὲν μίλησε σχεδὸν. Αὔριο πάλι δὰ φύγω - Δὲν σοῦμε, ἔχω ἱεροσωφρία δὲν Ἐρούσα (= Ἐρμιόνα) —

Τὴν ἄλλη μέρα ἔγινε πάλι τὰ ἴδια. Ὁ ἀγαπητός, κρυμμένος, ἄκουσε μόνο μία φορὰ. Τὴν εἰδοποίησε πάλι ὁ ἀγαπητός. Τὸ βράδυ γύρισε σπίτι του: — Ἔφαγες, παπαδιά, μήπως δὲ βγάνω καθόλου.

Κλαμένα λόγια ἡ παπαδιά: — Καὶ μήπως δὲ δὰ νὰ μοῦμε; Θὰ πεθάνουμε; Θέλει νὰ φᾶς δὲ βγάνω.

Ἡ παπαδιὰ τὸν ἄκουσε, τὸν πῆρε ὕπνος βαθὺς κοντά του. Εἶχανε γυρεύει, εἶχε πιὸ δύσκολα καὶ μιὰ ξεχωριὰ

νὰ δέρνει

με δλο το κέφι.

– Παπαδιά, νά μου δώσης μιά ράβδο, νά φοβίζω τά γουρούνια, νά κυνηγάω ἐδῶ πού σπίτι. Εἶδερή εἶμαι ἀγρικιάς.

– Καλῶς, θέλω δίγει, σαπιά μου.

Πάει ὁ ἀγαπητικό της ἐκεῖνη καί του τά γεῖ. "Ὁ παπᾶς εἰρωτώθηκε. Τώρα μή φοβᾶσαι. Νά ἔρχεσαι ἐγκαιρά."

Ἐλογιάζανε φαγιά, πρόπαν πό σπίτι νά τά φάνε. Μοιρολά ἐκεῖνος μέ τήν κόττα, σπίτι ἡ παπαδιά μέ τήν κανίστρα. Καθώς φθάνανε, σύτς! σύτς!, του δίνει μιά ραβδιά ὁ παπᾶς κι ἀλαλιάσανε σάν εἶναι γουρούνι. Ἀμά κείνος δέ μίλησε. Φωνάζει κι κείνη ἡ παπαδιά: — Ὠ, μέ σκότωσες κυρά παπᾶ! — Ἐγώ ἔμεθα σάν εἶναι τά γουρούνια! Δέ μου ἐρίζουνες, κυρά!

Τί νά κάμη ἡ παπαδιά, σκοτιωνόταν μέ τά φαγιά του φίλου της καί τόν ἔβαλε σπίτι της. Τό βράδυ ὁ παπᾶς τή φωνάζει — Τί βάρεσα σοῦ; — Ὄχι, λίγο. Χώσελα.

– Μωρέ, ξέρεις λίγολα, παπαδιά μου; Βγέσω λίγο!

– Δόξα νά χη ὁ Θεός! – Βγέσω σκοτεινιάρο! Βγέσω νεκρά. Ἤρθε τέλεια τό φῶς μου!

Ὅλον εἰρώταγε νά φάνε, δέν κοπιάζει καμιά ζέση λέει.

– Μωρέ παπαδιά, τί σκάλαλα εἶν' αὐτά σού φτιάνεις! Ἔχεις δίκιο Παναγιά νά μέ σκοτώσης; (Τήν τά εἶπε σάν σέ γιουσέ) Εἶπε καί νά τή δέση ἀπό δέν σύρει τ' ἄχρου νά βγῆ σύρη, ἀμά του φώναξε "Ἡμαρτον! καί δέν ἄκουσε.

(Χρῆστος Κυλέας).

Εὐρωπ. διαγ. Δυό ἀγέλες ἐμπέλασε σ' ἕνα σφιχτὸ μρεμμύδι. Ὁ ἕνας ἐπαβρίπωνε τὸν ἄλλον, μ' ἔπνιβε ὁ ἀσπάρου τὰ μρεμμύδια. Κάποιος τοὺς μαρμαρίδασε καὶ τοὺς ἔβαλε σὲ διαλλήριο, ὁρμιξόντανε

— Νὰ μὲ πάρῃ ὁ Θεός, ἂν ἔκοψα μρεμμύδι μὲ τὰ χέρια μου! Κι ὁ ἄλλος ἀπὸ κεῖ: — Νὰ μὲ πάρῃ ὁ Θεὸς ἂν ἔβαλα τὸ σουβλάρι μου στὸν κῶλο!

Παροιμία 198 Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι γιὰ νὰ χρεωστιέται!
(ἀλλιῶς δ' ἀνταποδίνει μὰ ὄχι ἀμέσως)

199 — Καλόγερος ἔβαλε,
κουκιὰ τοῦ μαγειρεύει!

200 — Κυριακή, κοντὴ γιορτή!

201 — Κυριακὴ χαρτοσοίδρα,
καὶ Δευτέρα μουρμουρίδρα.

202 — Κάτσιο θυμᾶ καὶ δὸ χέρι,
σταρὶ δέκα καὶ παρτέρι.

203 — Σιγὰ-σιγά, μαλλούσα μου, κι ἐγὼ σὲ μαγειρεύω.

204 — Κάθε σφάλμα ἀπὸ καλὸ βγαίνει,
καὶ ἀπ' ἔξω τὸ Μέγα Πάσχα!

205 — Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲ σμίγει

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

206
- Κάμε κακό και ρίχ' το δλο χαρτό. ("Κύλο κύλα ρατσό και όχι σαρουμιά").

Διαδρομές.

- Το βράδυ στις Ψυχές δεν κάνει να συνοικούμε, και να βγαίνουν τα συνοικόδια έξω. (Χίρμο δα τα βγάζουν) (Και δα 4 Ψυχοσάββατα)

Στις δναζητήσεις, σρέπει ο άνδρωπος να βγει σρωι-σρωί έξω, καλά κλειτός, σε μαίνι μέρα. Χωριά/α.

Όλαν σκοτή η πόρτα δω καλώς, είναι κακό. Σε ρόδι σροξενιές ή άλλο. Όλαν γεννά σκύλα η πόλλα και κλάψει κοιό σάκω τους τα φόρκα, είναι κακό.

Όλαν σκίζουν τα κεφάλια τους οι πόλλες, σι να 'κουβεντιάζουν, δα έχουμε γράμμα.

- Το ρυάδι μο τσ' σκίζου (σου κλαίει), τ' έχουμε για κακό.

- Το χάδι να χυδή, είναι γρουσουζιά. Το μρκοί, είναι χαρά.

- Κόρκια μρέχει, κακό δημάδι.

Να χαμένη η πόλλα σαν πόντορας, είναι κακό - (δάκρυα) (άλλο το χουν καλό).
(Πρέπει να τι σράξης και να φας το μερακι τους).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

-Κελὶ σοῦ κοπάει ἡ γάλα, δὲ γυρίζη ὁ κιμπός.

-Ἡ γάλα γυρίζει σὰν νὰ σοῦ πῆν κιὶ σοῦ γενήκε.

-Τὸ ξεβόλο τῶν Ψυχῶν (ὄνομα), σὲ γυναίκες τὸ ορωί θρονιόνε τὸ ξεσούρ μὲ μαγειρεμένα φαγητὰ, σοῦπὰ σπίτια, νὰ 'ρθοῦνε σὲ Ψυχὲ νὰ φᾶνε.

Καμιὰ συμπάθια: Ὁ κάθρος μοσύμπουλας (τρωχτίκι) καμιὰ φορὰ εἶνε κακὸ - ξοὶ μάτι σὲ πρᾶγμα μὴ κανένα θὰ νὰ μὴ ζειμώσῃ σε - Τὸν ἐχωνεύαμε, σὰν ἀπωθοῦνε καὶ μὴ κανένας σε. Ὅταν σπάζαμε σοῦπὰ, ἀπού ἄμε τὸ κατωάτι, σου ~~[illegible]~~ ἐβαρούνανε ἀνα-χριπάτες (= σπόντες) νὰ εἶνε σπαστὴ μὴ τοῦ σοῦπα

-Ὅταν ἀπόλομα ξεραθῇ συκιὰ ἢ βερικοκιὰ, δὲ γίνη δάκαλος - (τὸ 'χω βάλη ἀ μένει καὶ γίνεται").

-Ὅταν γεννήσῃ κόλλα σοῦ μικρὸ ἄβγο, τὸ βάζουν μὶ χρυσὴ βραχιλιὰ, κι' ἂν σημαντίσῃ ζῆδι, εἶνε δάκαλος. Ὅτι ἄγριο σκοτώνετο σημαλιὰ, εἶνε κακό. (μοσχάρι ἴδιο, εἶνε σοῦ κακό).

-Ἂν κουβαλᾶς τὸ χάδι, σοῦπᾶ τὸ λουζούμι (ἢ ἡ μουνίτσα) καὶ χυθῇ, εἶνε κακὸ (γιὰ τὸν ἴδιον).

- Τη νύχτα, δεν πάνε να χτενίσεται, ούτε να πολάγεται πού καθρέφτη.

- Όταν χτυπάει πό παράθυρό σου δουδουράδα 3-4 φορές, είναι καλό· δε θέλει δάκρυα. (Τσιγγάνα πάντα να έχη μαλλιά τη μύτη της πό παράθυρο γ' δ. αλλά τη κορμί χτυπάει. Σε δυό μήνες έχει πο αντρί δακρύ)

- Το μεσημέρι δεν πάνε να πολάγεται πό καθρέφτη.

- Τη σωστά ο χρόνος είναι βαρύς. Είναι καλό να κάθεται και να κοιμάται το μεσημέρι.

- Όταν φυλέγης καρυδιά, δεν πάνε να τη δη δαγάκρυα - Μόνο τη δη, καλό σου τη φύλεγε τα φεγγάρι.

- Στα Ιωάννεια, τις νύχτες, φέρουν χαμένα. Επικίνδυνο.

Παράδοση "Ένας καπετάνιος έφευγε πάντα από δω. Τον είχε ο κουμπάρος του. Να μου φέρης μια γυναίκα μαύρη (σαν δική μας). Πήγε πό λαχτάρα, τα βρήκανε και ήρθαν σε. Γυρίζει καλά πού Σμύρνη. Σκοτάνει βράδυ από τον Αγιο να βγη πό χωριό. Είναι πό ψηλό (παιχνιδρόμι) βγάζει τον κουμπάρο του - Καλησπέρα, κουμπάρε - Καλησπέρα - Μου τα φέρες τα σαν δικά μας; - Ναι, τα χω πό κάτω· κύριο έχω να τα πάρω. Καληνύχτα - Καληνύχτα - Πάει ο καπετάν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νιος δλό σοϊλι του, γερι - Χωρίεψα και τόν κουμπάρο.
✓ — Ποιόν κουμπάρο; — Τόν ίδιο. Μά αυτός είναι ψεύτης λόγος καμμό!

Δημ Είχε Φεβρουάριος ήλανε τό Φανάρι. Ερχόλουνε νύχτα
θά Δάφνη, και τό Δεκεμβρόβουρι σάπιλια είχε και
τους χαμπλάκι. — Μπουρουλάρ, Μεσιέ! — Μπουρουλάρ. Τόν
✓ είδατε; — Ηρθε σαρχιές να δώ την καλφίδα του, γυρίω.
Καλβαίνει ο Φεβρουάριος το κορμί τον Αρμο και μ
λαι — Είναι καινής τάξης εδώ; — Όχι. (Εφερ. ήλανε δαι-
μονιό) -

208

Παρομ(;) — Κεγά έφάγαμε, καγά ήπιαμε! Νά 'χαμε κι' αυτό
✓ μία! (δημ. κουτσά κρεβ).

Ευλ Ήταν ένας αρούσιος τσοβάς, που τσιγγούνης, κι είχε
μιά δυγατέρα. Ήθελε να την παντρέψη μ' ένα τσιγγούνη
σαν αυτόνε. Εσουφλίσανε σοβαροί αρεβενιά, άλλα δεν
✓ του άρεσαν. Ένας μάγκας γερι: — Θά πάω κι εγώ.
Αυτός ο τσιγγούνης είχε το δυνατό κι έβανε λί
γάιδα. Πάει ο μάγκας κι όπως συνεβουλεύανε δλό
σιολάδι, ξεβραμιώθηκε. Όπου ανάγκη λί γάιδα
ο τσοβάς, τόν είδε. — Πώς είσ' έδα, γαμπρέ μου; — Πατέρα
μου, τό σκαμμα για να σπιονομήσω το γράσσο του
βραστού — Εσύ είσι καγός! Και τόν έκαμε χρυσοκο-

...μου. Παραμύθι

Χορτασμένος ὁ ψαρὸς, ~~χορτάτος~~
χορτασμένη ἡ ψαροῦλα,
σήμωσε, νύφη, τ' ἀγγειά!

Ἦταν ἕνας ψαρὸς ἀπὸ τὰ Ραβδᾶλα Κυριακοῦ, μὲ ἀνοιχτὴ
ἀ να πάῃ σ' ἕνα ἄλλο χωριό, στὰ Φαρακλάτα, νὰ δώσῃ
λό γιό του. Ἤρθε ἡ νύφη στὸ σπίτι τους, ἀλλὰ δὲν εὐχά-
ρεσε κανένα. Δὲν εἶχαν ἀφήνακε νὰ φάγῃ ὅσο ἤθελε. (Ὁ
ἀνδρας της ἔλαβιδεν). Αὐτοὶ ἐσκιώνακε χήμορα τὸ χρα-
σάρι - Πρωτοῦσε ὁ κυρὰ, σκιωνόχωσαν τ' ἀδέρφια της νύ-
φης (νὰ ἐμάσαν) καὶ σώζαν νὰ τὴν χορτάσουν.
Ἤρθε ὁ ἕνας ἀδερφὸς δὲν χρόνος στὸ χωριό, καὶ στὸ μα-
γαζὶ του εἶπανε τὰ βάσανα τῆς νύφης. Πάει σπίτι, τὸν
ἀποδέχονται στὸ χρασάρι. Τοῦ βάζανε μόνο χάχανα νὰ
φάῃ. Εἶδε σου σκιώνακε χήμορα τὸ χρασάρι - Παραμύθια
γε ὅλη τὴ νύχτα καὶ εἶδε τὴν ψαροῦλα σου κανὲ ἐμα
χήσκανε "δυμοχήμορα". Συνάζει τάχατες τὰ συμπόρτα
μὲ φάγαν οἱ χήμοι! Τί κάνει αὐτοῦ; Λέει ἀχνοῦβα!
Στέκου νὰ βάλω καὶ τὰ δικαρσούνια μου! Πάει τὸ φα-
σουλὶ ἀπὸ χίγα σὲ μέρα σώζει ἄλλο ἀδέρφι. Ἔβγαν τὰ
ἴδια, καὶ ἡ ψαροῦλα σήμωσε χεῖχορα τὸ χρασάρι. Πάει σπίτι
βρίσκει τὴ νύχτα ὁ ἀδερφὸς καὶ εἶδε τὴν ψαροῦλα σου
κανὲ ἔχνε (μουζούρι) σὲ σειά - Τὸ, συμπόρτα, εὐχαρι-
στιοῦμαι! — Τί εὐχαρι; — Νὰ σοῦ χαίρωσα μὲ τ' ἀ-
δέρφια μου καὶ μοιράσαμε (ἔχει καὶ τὸ ὑπόλοιπο στὰ

χαρία του κι έδεσαν) Εφορέσαμε έλα κι έλα...
Δυό μέρες, έσπασε κι ο λαιμός αδερφού - Εφαγαν
κι μ' αυτό χίμο, και τη νύχτα συνοδεύει ο φόβος
να φάει νύφη τη γίδα δό μαυρι και να φύγει
χαμα. Χωρίς δυσλογια ο αδερφός και αδελφοθόρος
παίρνει ένα χίμο κι αρχινάει να χωνά τον φόβο
κι εφωναζε: — Κύριε δον συμφοιδέρου μου
το μαυρι! Συμφοίδερε φάτα, κύριε δό μαυρι σου!
Και χώνανε τον φόβο — Δυο λέξη εβγαίνε γλώσσα
κι έδινανε τον νύφη κι έλεγε!

Παράδοση (σαρακοστιανή) - ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΟΥΔΑ.
«Η μέρα του Ιούδα είδε δόν ύπνο της, ότι
θα κάνη ένα σπίτι, και θα είναι η καλύβη των
Ιουδαίων. Όλον το έφτιαχνε, σε χίμος μπήκε το έ-
βαλε ο ένα κυβούλι, το σπασώσανε και το
ρίξανε δη θάλασσα. Ασκημάκι ήταν ένα πουλάκι
και το βρήκανε (το κυβούλι) κάποιοι βοσκοί.
Το έσπασαν και το ανάθρεφαν μέχρι η γιό. Δεν
εμπορούσαν να το μαλώσουν άγριο, και το σπίτι
θέλει άσκημη σοφιλία και το σουγιάζανε. Το
αγόρασε ο ίδιος ο σπίτης του χωρίς να το ξέρει.
Αυτός είχε μέρα κι άγιο σπίτι. Ύστερ' από μερό
γίναν σούρουπο σπιτάκια ο Ιούδας, κι εκεί σου
έσπασαν, έδωσε μιά σπίθα κι εκαίγονε του σπίτι

φο του, για να ημερονμίση την περιουσία του. Μετά-
νοιωσε όμως και έφυγε, και σύγε δια 'κρεοδόμια και
γίνηκε υπηρέτης του βασιλέα.

Μετά παρέλευσιν καιρού, έβγηκε ένα σόγημα δική πα-
τρίδα του πάτερά του, και ανταμώνει ο Ρούσβελ (ο
πάτερας του) και σουμπάτεψε την περιουσία του και σύγε με αύ-
τον δια 'κρεοδόμια. Δέρασεν ένα μπάξε, κατά δο βασιλικό
σχάτι. Υστερ' από καιρό, έβγηκε ο βασιλιάς δο πάρα-
πυρο και του είπε: — Τι πράμα άντρα έχει αυτό το περι-
βόλι! Του λέει ο Ιούδας. — Άμπάτε, Μεγαλειότατε, να
σου πω να σου πώ. Εκείνο δο μπάξε με είχε μεγάλη
μαγούλα και διάφορα δένδρια. Όλα ήταν έτοιμα να
φάγη, μόνε ανάπλασε ο κοπελόπαιδας και τον έβριζε και
τον κατάπιε. Αυτό έρεσεν μία φορά και τον εδιπλάσε
και σύγε μετά δο βασιλέα. [ο πατέρας του]

Μετά παρέλευσιν καιρού, του λέει ο βασιλιάς. Θέλεις να
σε παντρέψω; Λέει, ναι. Του έδωσε τότε μία νύφη, που έ-
λεγε να είναι η μητέρα του. Μ' αυτήν είχανε ένα παιδί.
Η γυναίκα του πάσπαλε αρχίσε να' μιλή και να δια-
βάλλει τα παλιμαλά του. Όλα τα άκουσε ο Ιούδας, κατά-
λαβε ότι ήταν η μητέρα του, την αγάπησε, και σύγε
και ανάπλασε το χαρτί.

Είχε άσσοσμο, και ο χαρτός του είχε γωνιαίη του.
Η μεγαλειότης του όμως του έμεινε να' μιλή καθαρά
όσο δεν πέθανε. Και όταν σέρασε καιρό, εύρε

33 χρόνια και παράδωσε το χωριό.

Το γλεντήσαμε χωριό και σήμερα ένα σωρό να πραγματεύτη, ~~και παράδωσε~~ αλλά κι αυτό το έκαμε για να σαν σουγιό μπροστά από το χωριό να μπαίνη και άνεση. Αλλά αυτός δε σχωρήθηκε ακόμα -

(Από τον Θεόδωρο Αθηνιό, (του αξέχαστου) ετών 65

(Τι διάβασα η βλαχοφάνω;)

Μανιμή

Όλα χαμογέλα Γ' από Γιαννιού του Λαμπαζάρη, βάνουν κάτω από το παραθύρι του (τα μαρίζολα) ένα τραγούδι και σιγά, κάνουν το δρόμο τους και λένε: — Από Γιαννη Λαμπαζάρη,

Θ' έχης του Θεού τη χάρη
κάνε μου κι αυτήν τη χάρη.
Ρίξε και καμπαρέσα μου,
σούτον άντρα δε να πάρω
να τ' ανάψω το τσιγάρο!

Τη νύχτα δεν ύπνο μας, ο νους μας αυτός δε φεύγει δε δίνεμο, και η καρδιά δα του ανάψη τσιγάρο του τσιγάρο του -

(Μανιμή με' κουμπιά δεξιά γρόσια)

(Από τον Σταύρο Α. Καλύβα, ετών 30)

Διάλογα

-Ποιός αγούρος εβούδιασε και σήμερα βιό μαζί σου;
μονο ίρθε σήχες ~~σάββατο~~ σαββάτο κι' είδα τό μορφί σου.

-Τό μοιράζο σου τό ψαχουζό νά τό 'χα φροσυμένη
σε δά φοβούμουνα ωσάν τό χάρο να μ' ωαρη.

-Δεν ήξα τά εξεχάσεις, και τίς κόρες δυμήσου,
σού σου γεφα "εξημέρωσε" και μου γεγες "μοιρίσου".

-Εσύ σαι κόρη μου ό γαλρός κι εγώ μα ό γαβριάς
δώσ μου το, μερή, το φως νά γαλρώσω ό καημένος.

-Σαν τί λαχταρίδι νά σου ωδ, κόρη μου, νά σ' άρεσα;
έχω μορφή μυρωδιά και δαχτυλίδι μέσα.

Νύχα τον ουρανό δικιά, τον ήλιο γιαγεράκι, (γιομπράκι)
κ' εννέφα νά νά μουμπά τ' άρματο σου χνάκι.

-Εσύ κι εγώ φτου κι εγώ κι εσύ δω, νά γίνουμε χίλιαρι
νά μή μάς ξεχωρίζουνε εχθροί μέ τό μαχαίρι.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

- Έλα τὸ χέρι τὸ χαρτὶ καὶ τὸ κομπόλοι γρήγορα, σὰν δὲν σοῦ σοῦν οἱ ὀνδρεῖς σὰν λὲν κομπόλοι μανία!

- Ἤθελα νὰ σ' ἀντάμωνα, νὰ σοῦ λέγα καμποσὰ κι ἀ δὲ σοῦ χρειᾶ τὸ νοῦ, νὰ μοῦ 'λοβαν τὰ χρόνια.

Αὐτὸ τὸ ἄγχος δὲν 'ναι φωλιά, νὰ πῶ νερὸ νὰ σβήσω, μοὶ εἶναι πόνος δλὸς καρδιὰ καὶ δὲ μὲ χωρανγιάζει.

(Ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Ἀγ. Ἀργυρό)

Ἐλληνογλῶσσα τοῦ Ὀδησσοῦ.

Ἐνὰ ἀρχαιογάρο μᾶς εἶπε ὅτι τὸ ὄνομα βγαίνει ἀπὸ ὀδόντοι ποὺ δὲ σοῦ δημιοῦσι, λουβαρδία, ποὺ πεσμένου τὸ χιόνουνο γιὰ τὸ χάσι.

Τὰ χρουσάγια εἶναι σιούτοι θρόχερα ἀπὸ καβάλι, ἰδιῶς μυρτιᾶς. Τὰ ἀγοραλὰ τὰ χειμῶνα σιούτοι.

Τὰ ξύλα ἀπὸ τὸ χάγγο τὰ χέμε Μουζούρες (ἡ μουζούρα) καὶ μουζουρέχια (τὸ μουζουρέχι) τὰ μικρά.

Ἄμα σιιδοῦν, λεγόλαι σιίχες. Ὅλαι λὲν ἀνάμεσα λὶ σιίχα, λὶ χέμε δαυχί.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ
Ὀδωνῶν – Ἐρμιούσης-Μαδραμίου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Σημ. Εἰς τὸ ἀρχεῖον ταξινομήθησαν 8 ἐν ὅλῳ ταινίαι μὲ ἀσυνήθη ὕλην (μουσικὴν καὶ ἀφηγηματικήν). Εἰς τὴν ὕλην τῶν ταινιῶν τούτων μελετῶμεν εἰς 2 ἐν ὅλῳ μαγνητόφωνος τὸν ἀρχικὸν τὰ μουσικὰ μέρη, καὶ ἐσωτερικὴν, τὰ διηγήματα καθώς καὶ ἀναγραφόμεθα αἱ ταινίαι τῶν ἀσμάτων μὲ ἀντίστοιχον σημείωσιν τῶν εἰσηγητῶν.

ΤΑΙΝΙΑ Α' (νομὸς Ἐρμιούπολις Κερκύρας)

1. Τὸ μαγαζάκι τοῦ Ἁγ. Σωκράτους (ἀπὸ τὸν ἐφημέριον Ἄνδρον Κουζούμην) — ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ Ταινία Α, α' ὄψις

2. Ὁ θεριστὰς. Τραγούδι τῆς πάβρας, τοῦ γάμου. (ἀπὸ τὸν Δ/ντον Κ. Μάνεσιν) σχοινὶ χ/φου 39 — » » — ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4577 ν / ταιν. 287 Α'

3. "Ποῦ 'σὲν κύρες, ξένε μ', αὐτὴν τὴ νιά" [ἡ εἴδησις] τραγούδι τοῦ δρόμου, ἐπὶ γάμου. (ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Σύλλ. Καλεχῆ) σχοινὶ χ/φου 36 καὶ 86 — » » — ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4578 ν / ταιν. 287 Α

4. "Τοῦ Κίλιου ἡ μάννα κάθεται". – χορὸς συρτὸς-παιγνιώδης. (ἀπὸ τὸν Χρ. Κασίμην) σχ. χ/φου 73 — » » — ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4579 ν / ταιν. 287 Α

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡ

5. Φωνές γυναικών, όλες ακούστηκαν από μακριά ή μία μετά άλλη. (Βλ. σχ. 87) —

6. "Ποιός ήχος ωραιόλαρος" Ταιν. Α' Όγιος
Δίστιχα της ώρας" (όχι του χορού).
Άκουσε ο Ιωάννα Καλύκη, 26 ετών. ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4580 / ταιν. 287 Α'
Βλ. Χφ. σχ. 88

7. Αρχή παραμυθιού "Η ιστορία της γυναίκας" – (άκουσε ο Μάρκο Α. Μιτσάκης ετών 68) – Χφ. σχ. 102. —

8. Εύρεση σχήματος διήγησης (αρχή) "Τα παραμύθια του σπιτιού" – άκουσε ο Ιω. Καλύκη σχ. 84 —

9. Παιδιά: Τα συμβάντα (περιγραφή) άκουσε ο Ιω. ~~καλύκη~~ Μάνεση, ετών 16. (Δεν το συνεχίσαμε) Βλ. σχ. 85 —

10. "Κεραντζάκι μυρωδάτο" Ταιν. Α' Όγιος Α'
χωριό – τ' βρους, τραγούδια – ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4581 / ταιν. 287 Α'
(άκουσε δημητρούλα Γ. Καλύκη ή Ιωάννα Α. Καλύκη)
Βλ. σχ. 125

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

11. "Κάλω σιά τρία μάρμαρα..."
χορού αυλός, σιό γάμο κ.ά.
(από τη Δημοτική Καλύβα)
Βλ. σχ. χέρι 125 και 46.

ταιν. Α' όγις α'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4582
ταιν. 287 Α'

12. "Φεύγουν τα καραβάκια τα Ζαγορίσια": αυλός, σε γάμους κ.π.
Δημοτική Καλύβα.
σχ. χέρι 126

»
»
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4583
ταιν. 287 Α'

ΤΑΙΝΙΑ Β' (νυφικά Ερμιονίδας-συνέχεια)

1 (13). Δημοτικό συρτό τραγούδι από τη Σο. Ε. Καλύβα, ηλικ. 11.
σχ. χέρι 52

2. (14) Δίσκος (άσμα) από το ίδιο παιδί
σ. χέρι 138

ταιν. Α' όγις α'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4584
ταιν. 287 Α'

3 (15) Καλαντόρισμα
από τη Δημοτική Α. Καλύβα, ηλικ. 77
σ. χέρι 141

»
»
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4585
ταιν. 287 Α'

4 (16) Καλαντόρισμα
από τη Παρασκευή Ε. Καλύβα, ηλικ. 60
σχ. χέρι 141.

»
»
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4586
ταιν. 287 Α'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

564

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Ζων Α' όγις α'

5.(17) "Η Βαγγελιώ"
Χορός μακεδονικός (σ' χρόνος-σταυρός)
(χορεύουν: Α. Μανέα, Π. Καλεχά, Αι. Καλεχά,
Ι. Καλεχά, Ε. Καλεχά και Α. Καλεχά)
σχ. χέρι 142.

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4587
ταιν. 287 Α'

6.(18) Δίδυμα τοῦ χρόνου
α) στὰ φορεσίματα → ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4588 / ταιν. 287 Α'
β) ὅλων σταν τὰ ροῦχα → ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4589 / ταιν. 287 Α'
γ) ὅλων σταυρὸν τὴ νύφη → ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4590 / ταιν. 287 Α'
δ) ὅλων ζώνη ἡ νύφη → ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4591 / ταιν. 287 Α'
ε) τὸ κλάμα τὴς νύφης → ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4592 / ταιν. 287 Α'
στ) ὅλων δεχεται ἡ σωστερὰ τὴ νύφη
(σχ. χέρι 142-143)

7(19). Νανούρισμα
(χορεύει τὸν ἀγγ. Α. Καλεχά, ἐτῶν 77)
σχ. χέρι 141.

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4593 / ταιν. 287 Α'

8(20) Συνομιλία γυναικῶν
(δείγμα - δὲν μαγνητοφωνήθηκε ὁλόκληρο)

9(21) Χορεύματα μικροῦ παιδιοῦ
(χορεύει τὴν Π. Καλεχά, ἐτῶν 60)
σχ. 144

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4594 / ταιν. 287 Α'

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ (565)

10(22) "Καράβι καραβάκι"... ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4595 νν / ταιν. 287 Α'
τραγούδι τοῦ δρόμου Λοιμάγμου. Ζαν. Α' σχ. α'
σχ. χφου 144

11(23) "Δώδεκα μαρίδες κάνε τοῦ μαγού" (ἄκου ὄμιλο μαριτσιών) » »
σχ 144-145 ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4596 νν / ταιν. 287 Α'
σχ 59-60.

12(24) "Πετράκι-θεριάκι ἡ μέγισσα" » »
ὁμαδική εἰκφώνησις μαριτσιῶν
σχ 186

~~13(25)~~

13(25) "Ἀρεωπίνα-ξαρρώστια" » »
συρτὸ-χορευτικό. (ἄκου ἰδ Μ. Κασίμη, ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4597 / ταιν. 287 Α'
Α. Καστέμη, Α. Κασίμη, Ν. Ἀρσενοῦ).
β. σχ. 145-146.

14(26) "Αὐτὸ ξένον λόγο νὰ σ' ἀγαπήσω" » »
τοῦ δρόμου, δὸ γαμο- (γυναίκειο). ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4598 / ταιν. 287 Α'
σχ. χφ. 147

15(27) Παροιμία (ἀλμυρική) εἰς θυρὸν. —
— "Ἐμὲς γράμμα ὁ χάρος μου..."
ἄκου ἰδ Β. Μαυρομμάτων
σχ. 148

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

16.(28) "Ένα κεράβι περιπλανώμενο"
αυλό-χορωδιακό (άκρως γυναικών)
σχ. 147-8

17.(29) "Κορίτσια δεκαεξάχρονα" — των Α' όγις α'
χορωδιακό θλιμμυρώδο-ωδικό
λόγοι Β. Μαυρομάτη γ' γυναίκα. ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4599,
σχ. 59. των. 287 Α'
ΤΑΙΝΙΑ Γ' (Ερμιονίδα και Μαδράκι)

1.(30) "Ξημέρωσεν ὁ Κωσταντῆς" — των Α' όγις α'
λόγοι Ιω. Ν. Φλωρεσκού, Κ. Μιχαήλη
Ε. Καλιγά. (σχ. 156-7) ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4600,
χορωδιακό αυλό: των. 287 Α'

2.(31) "Ἐμεῖς εἴδωμεν ποῦ ἔρχεται..." » »
δίλυχο αποχαιρετιστήριο. ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4601,
(τὰ ταίρια) σχ. 157 των. 287 Α'

3(32) "Δώδεκα χρονῶν κορίτσι"... » »
δυαυλο-χορωδιακό ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4602,
(άκρως γυναικών) σχ. χορ. 158 των. 287 Α'

4(33) "Στὰ δεκαεφτά δὲν ξανάρχεται" —
Δίλυχο, λόγοι μικρού Σπ. Καλιγά, σελ. 11
(σχ. 159)

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

562

5(34) Παραμυθη "ὁ φαΐλικας"
ἀπο τοι Β. Μακρομμάλη (ἡ ἀρχή). ἐτων 69
σχ. χχου 161-162

6(35) "Τό Μισουκωλάκι" (παραμυθη)
ἀπο τοι Χριστόφορο Α. Μάνου, ἐτων 14)
σχ. 189

7(36) Ὁ δρῦνος τῆς νύφης, ὅλαν ἐφεύρη
ἀπο τό σοῦτε τοι. (τό τοί).
ἀπο τοι Μαριέττα Ἀγριοβασίλη. 68
σχ. 197

τοιν Α' ἁγις α'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4603 ι
ταιν. 287 Α'

8(37) "Κάτω στή Ρόϊδο καί στή Ροϊδοπούλη"
ἀπο τοι Γ. Καλυχη
σχ. 197

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4604 ι
ταιν. 287 Α'

9(38) Δίδυχα διαφορα"
ἀπο ὅμηρο γυναικῶν
σχ. 204

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4605 ι
ταιν. 287 Α'

10(39) Τά ἴδια δίδυχα
ἀπο τοι Γρηγόριο Ὀρφανο
σχ. 204

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4605 ι
ταιν. 287 Α'

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Των Α' σχολ. α'

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4606 / ταιν. 287 Α'

V 11 (40) "Ἠδεχά 'ρθω ἐχές τὸ βραδύ"
(τραγούδι τῆς ἀγάπης)
ἀπὸ τὴ Μ. Ὀρφανοῦ γ' Α. Καλυβᾶ.
σχ. 205

12 (41) Δίστιχα ἀποχαιρετισμοῦ
"Εἰ λοιπὸν τὸ σπιτόσογο" - -
σχ. 205.

(τέλος ΕΡΕΙΚΟΥΣΑΣ).

Ἄρχη Μαθραικιοῦ (ΜΑΘΡΑΚΙ)

Των Α' σχολ. α'

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4608 / ταιν. 287 Β'

V 13 (42). Μουσική χορωδ – ἐγχορδα ὀργανοσχήματα Μαγουλάδων Κρεμμυδ
Θ. Γουδέμης (βιολί), Α. Κρομίδης (βιολί), Κ. Μουζαμίλης (ἀκορντέον) Γ. Γουδέμης (μπάσο) Κ. Γουδέμης (μαντολίνο)
(βλ. σχ. 218-219).

Των Α' σχολ. β'

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4609 / ταιν. 287 Β'

V [redacted] (Μαθράκι, συνέχεια)
[redacted] Συνέχεια τῆς μουσικῆς ἐγχόρδων, ἀπὸ τοὺς ἴδιους ὀργανοσχήματα.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

569

ΤΑΙΝΙΑ Δ'

(Μαδράλι, συνέχεια)

1ο (43) "Ποιός κύν' εὐκύνος νου καὶ Ταιν. Α' όγις Β'
βλέπει;..." (σὺ σταμάτα τοὺ ξόμπιτου)
ἀπὸ τὶς Μ. Καλύβη καὶ Α. Καλύβη. ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4610 √
ταιν. 287 Β'
σγ. ~~220~~ 272

2ο (44) Τραγούδια (δίλιχα) τοῦ γάμου: » »
α) Τὰ ἀρραβώνια - σγ. 263 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4611 √
ταιν. 287 Β'
β) Ὅλοι πᾶνε τὴ νύφη - σγ. 273 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4612 √ 13
ταιν. 287
γ) Ὅλοι ἔρχεται ὁ γαμπρός - σγ. 274 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4613 √
ταιν. 287 Β'
δ) Στὸ σαμπανιλόγιο - μὲ κέρασμα - 274 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4614 √
ταιν. 287 Β'
ε) Ἡ κυρὰ τοῦ σπιτιοῦ. 274 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4615
ταιν. 287 Β'
ϛ) Ὅλοι δίνουν τὴ νύφη τοὺ ἀρραβώνι 276 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4616 √
ταιν. 287 Β'
ζ) Ὑπὲρ ἀπὸ τὸ ζαχαρωτὸ τοὺ γαμπροῦ 277 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4617 √
ταιν. 287 Β'
η) Ὁ χορὸς τοῦ σαρωλογήματος μὲ τὴ νύφη 277 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4618 √
ταιν. 287 Β'

(ἀπὸ τὶς Α. Καλύβη, Μ. Καλύβη, Α. Καλύβη
κι Μ. Δερμιτοῦ).

3ο (45) Δίτσχα τὸ χορό » »
(ἀργὸ - Μαδρατσιώλικο)
σγ. 220-21 καὶ 278 ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4619 √√
ταιν. 287 Β'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

48(46) "Μιά μάγ-γ-ισσα κι μιά"
α) καστελλιώτικο σιρτάκι
β) χωριάτικο σιρτάκι
από τον Α. Κ. Καλέχη (σχ. 267-8)

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονο. 4620 √
των. 287 β'
των Α' σχ. Β'

5. (47) Ένα νυκτώλιο, πρίμο-σιρτάκι.
(το ξέρουν από το ραδιόφωνο).

6. (48) Καζαντζα
α) Χειλιός γυναίκα.
β) Δημ. Βασίλης ("Αρχές-αρχές Ιουν.")
γ) Ζαΐζωζα ("Κεμπούρια σαΐτε...")
Από όμαδα σαϊτών 8-16 ετών.
Βλ. σχ. χφου 258-260

ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονο. 4622 √
των. 287 β'
ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονο. 4623 √
των. 287 β'
ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονο. 4624 √
των. 287 β'

ΤΑΙΝΙΑ Ε' (Μαδρίτη)

1(49) "Το τραγούδι του Γιάνναρου"
από τον Γ. Στ. Καλέχη, ετών 72
σχ. χφου 308

των Α' σχ. Β'
ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονο. 4625 √
των. 287 β'

2(50) Αποχυλίσιον του Αγ. Νικολάου
(από τον Γ. Δ. Μαΐστρο)

3(51) Αποχυλίσιον Αγ. Σαντορίδαιος
(από τον Ιερομ. Δαμιανό Μουζακίτη)

4(52) "Σε μνούμεν"
Ψαχνεται από τον Ε.Χ. Καστέλλη, έτος 80

5(53) Δίδυμα ανομοιόκλιτα. Των Α' όμ. Β'
Δ. Καστέλλη, Α. Καστέλλη.
σελ. 309
ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονα. 4626
ταιν. 287 Β'

6(54) "Τούτο δεν είναι συνηθεία."
Χορού άγελος – σελ. 310. ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονα. 4627 ν
ταιν. 287. Β'

ΟΘΩΝΟΙ

7(55) "Προφορικό αίμα"
(αφήγησις γυναικός Θ. Καστέλλη)
σελ. 353 (περί αίτου) έτος 87.

8(56) Παραμύθι "Ο μισομούνικος"
(άρχη).
Αφηγητής Καστέλλη, έτος 80 (σελ. 397)

9(57) Ποίημα, εικόνισμα (τραγούδι) Των Α' όμ. Β'
ΤΑΙΝΙΑ ΣΤ'
ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μονα. 4628 ν
ταιν. 287 Β'

1(58) Πυρί ανάστασις
(αφηγητής Καστέλλη, έτος 80)
"Τούτ' η χαρά μι' άλλη χαρά" –

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

572

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

2(59) Προφορική ανεπιγραφή γιά μοιρολόγια, από Φαλάσαρνα.

3(60) "Σέ χωρίζω από ένα μόνη" (από το ίδιο παιδί - Χρ. Κασίμης, 14)

4(61) Δίστιχα για ωροσκόπια κοσμήματα (Α. Μάλορας έτών 67)

5(62) Κοκκινόπλινθο ιεροτοκίδι - δείγμα (Δ. Λουκάτος)

6(63) "Τό' λουμερά και τά Τρινιά" Δ. Στ. Κασίμης, έτών 54 σχ. 405 - Των Α' αντ. Β'. ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4629 / ταιν. 287 Β

7(64) Λύμονά με τ' άντρ..." Σταμ. Στ. Αγγελή, έτών 26 (Το ρήμα, όλων συνοδευόμενο με νύφη) σχ. 422 - » ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4630 / ταιν. 287 Β'

8(65) "Μά βοσκοπούλα αράπισσα" χορεύει συρτό - διαφορ. (ανδρικό) Στεφ. Αγγελή (σχ. 423) » ΑΡΙΘΜ εἰσ. μονο. 4631 / ταιν. 287 Β'

9(66) Το ίδιο από άλλους: (Στ. Καβάκη & Δ. Καβάκη) » ΑΡΙΘΜ εἰσ. μονο. 4632 / ταιν. 287 Β'

10(

11(

12(

13(

14(

15(

16(

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ (573)

10(67) "Φούλα μου μοσχομυρίστικη" του γάμου (από μαχαίρου γ' νύμφη) Σώρρα Π. Καλέμη, ετών 57 σχ. 423

Των Α' όγις Β'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4633 ν
των. 287 Β'

11(68) Χασάπικο εἰ σκρίλευ (γαμικό). (Σω. Π. Καλέμη, ετών 57)

1

12(69) Καισαρία: Άγιος Βασίλης έρχεται σχεδιά: Β. Γ. Αργυρά, ετών 12 Σω. Α. Αργυρά, ετών 11 σχ. 424

Των Α' όγις Β'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4634 ν
των. 287 Β'

13(70) Δίλιχο: Εμείνες 'ή πορδούσες' (του γάμου) Στ. Αργυρά σχ. 425

14(71) "Χασάπικο εἰ σκρίλευ" - γαμικό (Ευάγ. Δεμενίκος, ετών 56)

15(72) "Παραμύθι" περί αίρεσης (μικρό) Γ. Στ. Αργυρά, ετών 11 (Δεν κάνει τεσσαρα-χωρί ενδιαφέρον)

16(73) "Εκεί θ' εδρώσαν το γουρούνι" Τραγούδι του γάμου, με λάθος σχ. 407

Των Α' όγις Β'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονο. 4635 ν
των. 287 Β'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΤΡΑΦΗ

17(74) Ἀπαρχὴ σαραντοῦ ἑφαρμόδιον:
"Τὰ ἐκάστρα, λὰ σκάλε, γίου ἡ ἐδέρμ.
Φωνικὴ Α. Καπίρμ. ἐλιᾶ 97
(σχ. 485)

18(75) Ἀρχὴ σαραμυδιοῦ
Γεωργ. Ν. Καλέχμ.-Μανιαδάκης
ἐλιᾶ 92 (σχ. 486)

19(76) "Ὁ κύρ-Βορεὶς ἐμήνυσε..." ΤΩΝ Β' "ὄχι α"
ἀδέρμ.-ἀκολ. τοῦ Γεωργ. Ν. Καλέχη, ἐλιᾶ 92.
σχ. 490-91 ΑΡΙΘΜ. ἐλ. μονο. 4636
τραγ. 288 Α'

20(77) "Εἶχα μιὰν ἀράδα..." » »
ἀκολ. τοῦ Α. Καπίρμ, ἐλιᾶ 77 ΑΡΙΘΜ. ἐλ. μονο. 4637
σχ. 491-2 τραγ. 288 Α'

21(78) Αἰνοῦμε θλιβερὴ καρδιά..." » »
ἀφηγήτρα Α. Καπίρμ, ἐλιᾶ 67
β. σχ. 492-3. ΑΡΙΘΜ. ἐλ. μονο. 4638
τραγ. 288 Α'

ΤΑΙΝΙΑ Ζ (Ὀδυνοί - συνέχεια)

1.(79) "Πῆλε μου φ' εἶν' ἰσοβασιλᾶ" » »
ἀνηλ. χορωδιακό.
ἀκολ. τῆς Ε. Ποιμενᾶ, Κ. Καλέχη, Ι. Καλέχη. ΑΡΙΘΜ. ἐλ. μονο. 4639
(νεάδελφος) τραγ. 288 Α'
σχ. 384-5-

2(89) Η γραφαρού (ή Μαργαρίτα) αγιο-μεγαλιάτο-
(βλέπε μέρος σχ. 210-11)
των Β' όμ. α'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4640 ✓
των. 288 Α'

3(91) "Κάτω στὴ θάλασσα ἰσ μέρη)
αγιο. (τὸ ἴδιο μοτίβο)
σχ. 493-4
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4641 ✓
των. 288 Α'

4(92) "Πάρτω τὰ βαγαρίκια μου.."
αγιό (κυρά Ν. Θεραμενοῦ, ἐλιά 34) σχ 494
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4642 ✓
των. 288 Α'

5(93) "Ἡ καημένη Μαρία" σταδιό σαγρίδι. (ὁμαδική εἰκόνα μοτίβου)
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4643
των. 288 Α'

6(94) "Κεῖ ἐκεῖ εἶναι ἡ Ἅγιος ὁ Θεός..."
τὰ σπίτια του χωριοῦ.
Ὄψη Καλύβη, ἐλιῶν 66
(σχ 457)
των Β' όμ. α'
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4644
των. 288 Α'

7(95) Ἕνα καράβι ἔρχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα.
ὁμαδική παράσταση
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4645 ✓
των. 288 Α'

8(96) "Δός' μου, σταύρα, τὸν ψυχή")
Μαρία Θ. Θεραμενοῦ
ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονα. 4646 ✓
των. 288 Α'

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

9 (87) "Τό ἔρημο τ' ἀηδόνι τό μοναχό
του γαμπρού. (ἀχνίκος Καλύχης
13 ἰλιών)
σχ. 495

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4648 ν
τιμν. 288 Α'
Ζωντ. Β' σ/χ α'

10 (88) "Κι' ἂν ἀρρωστήσω ἀρχόντισσα μου
Δενδρ. Καλύχης, ἰλιῶν 12
σχ.

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4648
τιμν. 288 Α'

11 (89) "Ὁμορφοπούλα σαλεύεσαι..."
χορευτικό, συρτό, ὀζάκο.
Σουρός Ι. Καλύχης, ἰλιῶν 13
σχ. 481.

Ζωντ. Β' σ/χ α'

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4649 ν
τιμν. 288 Α'

12 (90) Προφορικό: Χόρεψε μάλο μάλι
Κυράνα Ι. Ἁγιαμονσίων, ἰλιῶν 37
σχ. 480

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. =
τιμν. =

13 (91) "Σαρακατσούλα κυλήρα"
14 (92) τσάμικο.
(ὁμὸ γυναικῶν)
σχ. 483

Ζωντ. Β' σ/χ α'

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μονσ. 4651 ν
τιμν. 288 Α'

15 (93) Ἐσπερινὰ γάμου.
(κολλυβ., προβατο, χάρος, χρυσ)

16 (95
17 (9
18 (9
19 (9
20 (9
21 (9

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

16(94) Δίσχα γιὰ λοὶς ξενιτεμένους (ὁμὰς γυναικῶν). σχ. 496 — ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4652 / τραγ. 288 Α' — 577 — σειρὰ Β' ὄψη α'

17(95) "Ανεβαίνω, ἀνεβαίνω - - - χορευτικὸ - συρτό. — ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4653 / τραγ. 288 Α' — »

Χορῳδία Α. Καλύβη, Θ. Καλύβη, Α. Καλύβη, Α. Καλύβη σχ. 518

18(96) "Ἐνα ψηλὸ μὲ λὺ δροσόβ - - - (εἰς ζεϊμπέκικο) — ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4654 / τραγ. 288 Α' — »

ἀδελφ. Καλύβη, ἡλικ. 70. (σχ. 516-518)

19(97) "Ὁδὸς ἔχει ὁ μάικος τοῦ γιαλοῦ - - - - Ἐρμ. Καλύβη — ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4655 / τραγ. 288 Α' — »

χορευτ. σχ. 522

20(98) Μὲ σκλαίγει ἡ μανοῦλλα μου.. (ὕφος χορευτικοῦ τοῦ χωριοῦ) — ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4656 / τραγ. 288 Α' — »

ἀπὸ ὁμάδα μοιρολογιῶν σχ. 523

21(99) Μὰ (Ἕνας ἀγοῦρος, ὅπως κι' ἡ ζεβιτσιὰ — ΑΡΙΘΜ. εἰδ. μουσ. 4657 / τραγ. 288 Α' — »

χορ. - συρτὸ - σκελτὸ

Χ. Καλύβη, Μ. Ἀρμπακάλη σχ. 524 καὶ 537

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΝΕΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

22 (100 ~~98~~) Τραγούδι ~~Δημοτικό~~ του χωριού
"Κάτω στη Δημ-Παρακλινή"
από δίσκο μαρτυριών -
σχ. 523

ΤΑΙΝΙΑ Η'

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4658 ν
ταιν. 288 Α'

Των Β' όψη α'

---

1 (101 ~~97~~) "Στη Μάνο και στη Κίμουλο
χορευτικό - αγελό
από τον Χρ. Κεϋλερο, έτους 62.
σχ. 543

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4659 ν
ταιν. 288 Β'

Των Β' όψη Β'

2 (102) "Μια Παραδοσιακή Αρμονική"
χορευτικό - σχολικό
(από τον ίδιον)
σχ. 541-2

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4660 ν
ταιν. 288 Β'

" "

3 (103) "Θαλάσσα που κύμα έχεις καθρέφτη"
χορευτικό (από τον ίδιον)
σχ. 545-6

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4661 ν
ταιν. 288 Β'

" "

4 (104) Πώς τα λένε τα αστέρια
από τον ίδιον
(σχ. 546)

ΑΡΙΘΜ. εἰσ. μουσ. 4662 ν
ταιν. 288 Β'

" "

5 (105) Ὁ γερο-Λίνος (Λύγκος)
ψυχάκτο.
Δύο τον ἴδιον
σελ. 546.

Ἐν Ἀθήναις
τῇ 31ῃ Ὀκτωβρίου
1960

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
2344

Εἰς τὰς σελίδας 314–560 (συλλογὴ Ὁδυσσέως Ἀνδρούτσου) ἐμφανίζονται: ἄσματα 77, δίστιχα 40, παραδόσεις 54 παραμύθια 15, γύφτικ. διηγ. 12, ἀστειολογήματα 10, εἰρῆνες 2 κατωδαὶ 6, μοιρολόγια 1, αἰνίγματα 17, παροιμίαι 100, καὶ ἄλλα ὑλικὰ: γαλερίας, λαγούτου, γάμου, πανδίσιου, κουτσοβεργανιάτικα, λαϊκοῦ βίου, γαϊτ. διαλόγου, γαϊτ. ἰατρικῆς, μαγείας, μαντικῆς, δεισιδαιμονιῶν, ἠθῶν καὶ ἐθίμων (βαπτιστικά, τοπωνύμια κ.ἄ.).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Ζίνων καλλιεργεῖ καὶ ἐπὶ ἰδίᾳ 3 νήσοις:

ἄγαλα	160
ἀναμυῤῥᾶ	23
ἀναδοχή	103
δίσχυρα	146
εὐῤῥ. δίκημ.	32
ἀνθιστερ.	15
ἀπροσμίαι	208
ῥίπναι	10
εἰσωδαί	9
μῦδοι	4
κίνημαλα	21
ὀξυδικαί	8

Μαγνητοφωνημένα ἄγαλα 105+15 = 120.

καὶ ἄλλη ὕλη:
χαλκεῖς, χάλκου, τεχνικῆς, ὀξυδίου, κοιν. ὀργανικῆς, χαλκ. δικείων, χαλκῆ ἰαλ. μαγνῆ. μαλακῆς, διαστρεμμάτων κ.τ.π. (βλ. καὶ βιβλίον χειρογράφων, ἀριθμὸς 2344).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

I

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

582

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of A

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

584

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

585
9789

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

586

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

587
281

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

588

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of A

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

590

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

592

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

596

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

548

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

600

ΑΚΑΔΗΜΙ-
ΑΔΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

Διευθύνσεις

Οι Μηδραπώλη Λοϊ Πειραιά
σήν δλο Καφενεῖον Οἰνοπῶλη
Τροιζῆνα, ὁδὸς Μεραρχίας 18
Καὶ λο Ξενοδοχεῖον Ν. Νόρμη
επὶ πλατ. Κων. Μαυρομιχάλη (δπίσω Ταχυδρομ.)

Οἱ Οἰνοπῶλαι σήν Λοϊ Πειραιά, λὸ Ξενοδοχεῖον
Βυζαντίον (Φιλελλήνων 10) λον Πειραιά. (τοῦ Παναγοῦ)

Τὸ Θερμὸς καφενεῖον κάτω λο Ταχυδρ. σήν Οἰνοπώλειο
Τσεφαλᾶ ἡ Διμήτρας Καστόρης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΔΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

Το χειρόγραφο αρ. 2344
του Δημητρίου Σ. Λουκάτου
Ερέτουσα - Μαθράκι - Θωμοί
1960
έχει αποδελτιωθεί από την
Ανθρωπολογική Θωμών. —

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
Αριθ. Χειρ. 2344
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
αριθμ. Χφτ.

201

Δημητρίου Σ. Λουκάτου

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΤΑΣ [redacted] ΝΗΣΙΔΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

→ ΕΡΕΙΚΟΥΣΑΝ ΜΑΘΡΑΚΙ καὶ ΟΘΟΝΟΥΣ } 6 - 26 Ἰουλίου 1960

Ἐντολὴ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
ἀριθμ. πρωτ. 40556/20.6.60

Ἐπὶ ἀποδοχῇ τῶν ἐξόδων τοῦ ταξιδίου καὶ διαμονῆς ἐπὶ ἡμέρας ὀκτὼ (8) ἑκάστης νήσου ἐν Ἰονίῳ καὶ Ἰουλίῳ 1961 - Μαΐῳ 1962.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παραφραμικαί οχλίδες

1 Ἐρήμουρα : 1 – 213
2 Μαθράκι : 214 — 313
3. Οδωνοί : 314 – 560

ΥΠΟΔΙΝΣΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Εφτυδή αι νυχίδες, παραοπτικά συνοφιακή εφτιμουμένη φαρυσκή.

Ἀριθμός.. 696

ΕΠΩΝΥΜΟΝ ..... ΛΟΥΚΑΤΟΣ .....
ΟΝΟΜΑ ..... ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ .....
ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ἢ ΣΥΖΥΓΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΣ .....
ΟΝΟΜΑ ΜΗΤΡΟΣ ..... Χαρίκλεια .....
Τὸ Γένος .....
Ἔτος Γεννήσεως ..... 1908 .....
Τόπος Γεννήσεως ..... Ἀργοστόλιον .....
Ἐπάγγελμα ..... Ἐμπορ[illegible] .....
Δῆμος κατοικίας .....
Ἐγγραφὴ ἕνεκα ὅτι ἀπὸ τὴν μεταβολὴν εἶναι ἡ Φορτοδιμοιρία τῆς Ἡγλα Ἐρημούρας Νησίδης Οδωνούς - Ἐρημούδας καὶ Μαθράκι ἀπὸ 2 μηνῶν διὰ ἐπισκεπτήριον λόγους

Ἀθῆναι τῇ 5 Ἰουλίου 1960

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ κ.ἀ.

15.8.4.55 – 10000

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ